

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SVEŠVALODU FAKULTĀTE
ĀRZEMJU LITERATŪRAS KATEDRA

Sigma Ankrava

Salu ķeltu leģendu evolūcija viduslaikos

(Karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendas)

Disertācija habilitētā filoloģijas doktora grāda iegūšanai

Rīga 1999

Arthurian Britain

I daļa.

Karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendu latviskā varianta pārstāstam izmantota šādas grāmatas:

Barber, Richard, King Arthur: Hero and Legend, Boydell Press, 1988

Chretien de Troyes, Arthurian Romances, Penguin Books, 1981

Geoffrey of Monmouth, History of the Kings of Britain, Penguin Books, 1966

Hopkins, Andrea, Chronicles of King Arthur, Viking Penguin Books, 1994

Mabinogion, Oxford, 1887

Malory, Sir Thomas, Morte D'Arthur, New York, 1961

Matthews, John, The Arthurian Tradition, Dorset, 1994

Wolfram von Eschenbach, Parzival, Penguin books, 1980

Saturs

Priekšvārds.....	1
I daļa.	
1. Vortigerns un anglosakšu ierašanās.....	5
2. Karaļa Artūra piedzimšana un jaunība.....	9
3. Artūra brauciens uz Anvanu.....	16
4. Artūra vīzija.....	20
5. Kā karalis Artūrs izpildīja savu zvērestu.....	24
6. Par nelaimīgajiem brāļiem Beilinu un Balanu.....	27
7. Karaļa Artūra un Giniveras precības.....	33
8. Nimues un Merlina mīla.....	35
9. Kā Feja Morgana sūtīja bruņinieku seru Akolonu pret karali Artūru.....	38
10. Par seru Gevinu un Zaļo Bruņinieku.....	47
11. Par Tristanu un Izoldi.....	59
12. Sera Lancelota ierašanās.....	73
13. Sera Lancelota cīņa ar seru Terkvinu.....	77
14. Karaliene Ginivera un sers Lancelots.....	80
15. Sers Lancelots, dāma Elēna, un sers Galaheds.....	90
16. Sers Lancelots ceļā pie Svētā Grāla.....	101
17. Sers Persefāls un Sers Bors meklē Svēto Grālu.....	103
18. Svētā Grāla sasniegšana.....	113
19. Sers Lancelots un Astolatas pils jaunava.....	116
20. Apaļā Galda brālības bojāeja.....	130
21. Karaļa Artūra nāve.....	137
Epilogs.....	147
II daļa. Disertācija.	

Ievads.....	151
1. Karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendu mītiskā slāņa tapšanas laiks un vieta...	154
2. Karaļa Artūra tēla etimoloģija.....	165
3. Vēsturiskā Artūra tēls vēstures avotos un leģendās.....	175
4. Artūra un Grāla leģendu tapšanas vēsturiskie aspekti.....	183
5. Mitoloģiskais karalis Artūrs velsiešu tradīcijā.....	187
6. Artūra kulta kā auglības kulta viduslaiku variants.....	200
7. Ķeltu karaļu prerogatīvu un druīdu privilēģiju atspoguļojums Artūra leģendu tradīcijā.....	207
8. Merlina tēla etimoloģija un evolūcija ķeltu leģendās.....	217
9. Karalienes Giniveras tēla etimoloģija un evolūcija ķeltu leģendās.....	229
10. Feja Morganas tēla etimoloģija un saistība ar Lielās Mātes kultu ķeltu leģendās.....	241
11. Reinkarnācijas tēma ķeltu viduslaiku leģendās.....	255
12. Mīlas tēmas evolūcija karaļa Artūra leģendās; mīlas trejādība: a) mīla kā romantisks piedzīvojums (Lanselots), b) jutekliskā mīla (Tristans), c) ideālā mīla (Galaheds).....	267
16. Ideāla bruņinieka tēls Grāla leģendās.....	283
13. Cilvēka un dabas spēku korelācija ķeltu viduslaiku leģendās (mežs un ūdeņi).....	289
14. Apaļais galds kā Visuma modelis ķeltu tradīcijā.....	301
15. Svētā Grāla tēmas etimoloģija un evolūcija ķeltu viduslaiku leģendās.....	317
17. Svētā Grāla sargi leģendu un vēstures skatījumā.....	332
18. Grāla meklējumi 20. gadsimtā.....	337
Nobeigums.....	340
Avoti.....	343
Bibliogrāfija.....	346
Pielikums.....	350

Priekšvārds.

Cienījamo disertācijas lasītāj, kad studiju gadu vasarās kāpelējot pa Ziemeļkaukāza kalniem ar divdesmit kilogramu smagām somām plecos Latvijas Universitātes rīkoto tūriāžu laikā mēs mēģinājām atbrīvoties no pavasara eksāmenu sesijas radītā stresa un liekā adrenalīna, savu gluži vai dadaistisko intelektuālisma noliegumu izteicām rindās:

Gudrais kalnā nerāpsies,

Gudrais kalnam apkārt ies.

Ar šādu saukli mēs devāmies uzbrukumā katrai nākošajai kalnu pārejai vai virsotnei. Ar šādiem vārdiem mūs pavadīja vietējie iedzīvotāji, kas izturējās ārkārtīgi draudzīgi. Kaukāza mežonīgais skaistums, kurā pēc dažu populāru literāru varoņu domām bija `par daudz šika`, izrādījās veldzējošs daudzām Latvijas mierīgajās ārēs dzīvojošām dvēselēm. Kaukāzs bija laipns pret mums. Un tāpēc, uzkāpuši kārtējā virsotnē, mēs tūdaļ, ievērojot vietējās tradīcijas, ziedojām Vietas Garam, katrs pievienojot savu akmeni un monētu nezināmos laikos aizsāktajam akmens krājumam. Ieleju Vietas gari parasti dzīvoja kokos, kas bieži atradās pie kāda avota vai strauta. Arī pie šāda koka parasti bija akmens krājumam, bet koka zaros plivinājās krāsainas lentītes, ko iesējuši ļaudis, lūdzot Vietas Garu izpildīt viņu vēlēšanos. Mēs, gadījuma garāmgājēji, izjutām bijību pret šīm vietām, kam bija īpaša nozīme vietējo iedzīvotāju dzīvēs. Tie bija mazi altāri milzīgajā Visuma templī. Lieki teikt, ka vietējie ļaudis bija kristieši, kas bieži apstājās atpūsties pie Svētā koka ceļā uz tuvējo baznīcu. Atceros, mani jau toreiz pārsteidza šāds pagānisma un kristietības ideju savijums, un kaut kur apziņas dziļēs palika sajūta, ka tas ir *svarīgi*.

Šī svarīguma sajūta pieņemas spēkā, kad 70. gadu vidū, izpildot tulka pienākumus, iznāca klīst kopā ar krievu etnogrāfu grupu pa Mongolijas plašumiem (hudonu) meklējot senu civilizāciju pēdas. Arhonas upes ielejā nācās saskarties ar tādu pat Svētā koka tradīciju. Šoreiz vietējie iedzīvotāji bija budisti-lamaisti vai arī ateisti, jo 1920.-22. gada sociālistiskā revolūcija bija iznīcinājusi ne tikai budistu tempļus, bet bieži arī ļaužu ticību. Un tomēr ticību Vietas Gara spēkam nespēja iznīcināt neviena revolūcija. Rokas, kas ārdīja lamaistu tempļus vai sagāza daudzus falliskā kulta pieminekļus, nespēja pacelt cirvi pret Vietas Gara mājvietu - Svēto koku jeb Pasaules koku. Dažus gadus vēlāk, laikā, kad piedalījies indologu konferencē Varanasi (Benaresa), Svētā koka kultu ieraudzīju arī Indijā.

Krītot 'dzelzs priekškarām', radās iespēja tuvāk iepazīt arī Rietumu pasauli. Izrādījās, ka līdzīga Svētā koka tradīcija sastopama arī Īrijā un Britu salās. Īpaši skaidri tā izpaudās nedēļā pēc princeses Diānas bojāejas. Koki, kas auga ap viņas rezidenci - Kensingtonas pili - bija no vienas vietas nosēti ar krāsainām lentītēm, ko ļaudis apsēja kā piemiņas zīmes un ziedojumu Mūžīgajai Dzīvībai, ko iemieso Pasaules koks. Samulsināju dažus cilvēkus, apjautājoties, kāpēc viņi tā dara. Likās, ka ļaudis nespēja paskaidrot, kāpēc tā rīkojas. Parasti saņēmu atbildi, ka 'te ir tāda tradīcija' vai 'par piemiņu'. Šī atbilde liecināja, ka šis ir viens no 'kolektīvās zemapziņas' izpausmes piemēriem modernajā pasaulē. Dabīgi, ka mani sāka urdīt jautājums, vai tiešām Britu salu iedzīvotāju tradicionālais domāšanas veids ir tik līdzīgs Kaukāza, Mongolijas, Indijas un, iespējams, vēl daudzu citu ģeogrāfiski un etniski tālu esošu tautu domāšanas veidam. Lai rastu atbildi uz daudzajiem jautājumiem, nācās pievērsties Britu salu un Īrijas mītiem, jo tieši mīti visprecīzāk atspoguļo tautas domāšanas veidu. Tomēr nevarēja aprobežoties tikai ar ķeltu mītiem, jo jau Agrīnajos viduslaikos (5. - 9. gs.) salu ķeltu kultūru spēcīgi ietekmēja anglosakšu iebrukums, kas veicināja feodālo attiecību veidošanos Britu salās

un viduslaiku feodālās kultūras rašanos. Viduslaiku periodā - līdz pat 15. gadsimtam - ķeltu folklorā, arī mīti, kļuva par pamatu lielākajai daļai viduslaiku leģendu un kurtuāzās literatūras. Iepazīstoties ar ķeltu mītiem, lasītāju apbur to spilgtais, brīžiem pat sirreālais pasaules redzējums. Viduslaiku leģendām, ko apvieno karaļa Artūra un Apaļā Galda bruņinieku tēma, uzslāņojusies vēl arī kristietības tradīcija. Trīs ceturtdaļas no Eiropas viduslaiku literatūras veido leģendas par karali Artūru un Svēto Grālu. Tieši šajās leģendās, kā tas raksturīgs viduslaiku literatūrai vispār, `starp rindām` izrādījās iešifrētas arī atbildes uz dažiem maniņiem jautājumiem.

Šim pētījumam ir divas daļas. I daļā pirmo reizi latviešu valodā dots Artūra un Svētā Grāla leģendu pārstāsts. II daļa ir disertācija jeb zinātnisks pētījums par salu ķeltu leģendu evolūciju viduslaikos. Kaut arī abas daļas var pastāvēt neatkarīgi viena no otras kā divi dažādi zinātniska darba modeļi, mana iecere bija pasniegt tās kopā. Pētījuma kompozīciju veidojot tā, ka I daļa kalpo ne tikai ieskatam Artūra un Svētā Grāla leģendās, bet arī tās īpašās noskaņas radīšanai, kas lasītājus apbur un vēl šodien liek rakstniekiem un literatūrzinātniekiem visā pasaulē pievērsties šim izcilajam viduslaiku kultūras fenomenam, par ko liecina bagātā Artūra lappuse Internetā (skat. pielikumā).

II daļa ir disertācija. Šīs daļas mērķi un uzdevumi ir noformulēti leivadā. Kompozicionāli šīs daļas virsuzdevums iecerēts kā zinātniska analīze, kas palīdzētu atklāt un izprast to informācijas daļu, kas leģendās paslēpta `starp rindām`. Šī daļa domāta kā I daļas turpinājums, tāpēc satur arī daudz leģendu pārstāstu. Tomēr katrs pārstāsta variants atšķiras ar savām būtiskām niansēm. Tieši šajās niansēs visbiežāk slēpjas atbildes uz svarīgiem jautājumiem. Tomēr ne jau visi jautājumi tiek atbildēti. Dažreiz atbildes pārsteidza mani pašu - vai tiešām karaļa Artūra, Giniveras un Fejas Morganas līdzinieki latviešu kultūras tradīcijā būtu Lāčplēsis, Laimdota un Spīdala? Šķiet, ka vismaz arhetipiskās domāšanas līmenī - jā. Tā pētījumā pati no sevis ienāca arī

latviešu mitoloģijas tēma, no kuras centos apzinīgi izvairīties, jo uzskatu, ka Latvijā šajos jautājumos ir kompetentāki cilvēki par mani. Domāju, latviešu folkloras pētniekiem te būs ko teikt.

Mana filoloģiskā un indoloģiskā izglītība pētījumu ievirzīja literārā gultnē, tomēr vēl ir daudz neatbildētu jautājumu, kas attiecas uz kopīgo, līdzīgo, sakritīgo citās tradicionālās domāšanas jomā - piemēram, ornamenti (kam pētījumā īpaši neesmu pievērsusies). Ķeltu un mongoļu ornamenti dažkārt ir gluži vai identiski. Gandrīz droši varu apgalvot, ka šo abu Eirāzijas kontinenta galējos ģeogrāfiskos punktos dzīvojošo tautu ornamenta pamatā ir t.s. 'nebeidzamais laimes pavediens'. Domāju, ka šie ornamenti konstruēti vadoties no variācijām, ko iespējams izveidot ar pavedienu. Vēl ir daudz līdzību, sakritību un kopīgā atšķirīgu rāsu un tautu kultūrās, kas prasās 'tapt izskaidrots'. Un būs cilvēki, kas to izdarīs. Šis pētījums ir tapis vairāk tāpēc, lai nevis atklātu kādas absolūtas patiesības, bet gan lai rosinātu ļaužu prātus meklēt tālāk nebeidzamās patiesības laukā.

Jāatzīst, ar pārsteigumu konstatēju, ka materiāli šim pētījumam ir vākti aptuveni trīsdesmit gadu. Tomēr darba uzrakstīšanā īpaši liela nozīme bija iespējai strādāt pēdējo gadu laikā Londonas Universitātes, Kembridžas Universitātes un Madisons -Viskonsīnas Universitātes bibliotēkās, kā arī kolēģiem Latvijas Universitātes Svešvalodu fakultātē, kas, pašreizējā laikā ļāva divus semestrus man nodoties disertācijas rakstīšanai.

1. Vortigerns un anglosakšu ierašanās.

Ļoti senos laikos - apmēram pirms diviem tūkstošiem gadu - Britu salas, ko tad apdzīvoja ķelti, sāka iekarot romieši. Viņi ieradās Jūlija Cēzara vadīti. Viņi izveidoja dažas apmetnes un pārlaida ziemu, bet nākošajā vasarā atgriezās Romā, jo tur brieda nemieri. Jūliju Cēzaru Romā nogalināja, un romieši Britu salās atgriezās vēlāk citu karavadoņu vesti. Viņi iekaroja salas līdzenumu, bet Velsu un Skotiju uzveikt nespēja. Skotijas pikti, kas tur dzīvoja sen pirms ķeltu ierašanās Britu salās (ap 6. gadsimtu p.m.ē.), nemītīgi uzbruka līdzenumu iedzīvotājiem. Romieši uz Skotijas robežas uzcēla limes - labi nocietinātu un apsargātu robežvalni, lai apgrūtinātu piktu iebrukšanu. Pašiem līdzenuma ķeltiem romieši bija aizliegusi nodarboties ar kara mākslām un nēsāt cīņas ieročus, jo baidījās no viņiem.

Sabrūkot Romas impērijai - 476. gadā tā beidza pastāvēt - romiešu karavīri pameta Britu salas, kur tūdaļ sāka sirot gan pikti, gan Īrijas ķelti, gan dāņi, gan ziemeļzemju vikingsi. Vietējie iedzīvotāji, kam vairākus gadsimtus bija liegts nodarboties ar karamākslām, nevarēja ienaidniekam pretoties. Turklāt nebija tāda spēka, kas viņus apvienotu. Katra cilts cīnījās par sevi un drīz vien tika sakauta.

Teikas stāsta, ka Londonas arhibīskaps (jo lielākā daļa salas ķeltu tad jau bija pieņēmuši kristietību) devies uz Bretaņu Francijas ziemeļos, kur dzīvojušas dažas Britānijas ķeltu ciltis, kas agrāk pametušas salu, jo nav gribējušas pakļauties nekādiem iebrucējiem, un lūdzis pagādāt salai karali Bretaņas ķelti gan nav bijuši īpaši augstās domās par salu iedzīvotājiem, tomēr Bretaņas valdnieka brālis Konstantīns piekritis kļūt par Britānijas karali.

Konstantīns valdījis vienā mierā desmit gadus. Viņam bijuši trīs dēli - Konstanss, kas nolēmis dzīvi veltīt baznīcai un devies klosterī, Aurēlijs Ambrozijs un Uters. Tomēr sevišķu vietu Konstantīna galmā ieņēmis viņa padomnieks un Gevisas īpašnieks Vortigerns, ko viņa vājuma dēļ iesaukuši par Vortigernu Tievo.

Vortigerna dzimtene bija Glostera. Lauības ar Romas imperatora Maksima meitu Seviru bija nodrošinājušas viņa karjeru. Tomēr Vortigerns tīkoja pēc Britānijas karaļa kroņa. Nav īsti zināms vai Vortigerns pats uzsūtīja karalim Konstantīnam slepkavu vai arī tikai izmantoja to, ka Konstantīnu nogalināja kāds pikts, kas viņam bija lūdzis izkārtot pieņemšanu pie karaļa, bet karaļa padomnieks

prata izmantot jukas valstī sev vēlamā veidā. Viņš devās pie karaļa vecākā dēla uz klosteri un pārliecināja kronēties par Britānijas valdnieku. Konstanss lauza baznīcai doto solījumu un sekoja Vortigerna padomiem. Viņš kļuva par Vortigerna pavēļu paklausīgu izpildītāju. Vortigerns uzaicināja simts piktus par jaunā karaļa miesassargiem. Viņš izraudzījās četrus vīrus no sargu vidus un pierunāja Konstansu nogalināt, kamēr viņš naktī gulēs. Tā arī tika izdarīts. Pats Vortigerns izlikās, ka dziļi sašutis par notikušo un lika vaininiekus sodīt ar nāvi, bet sevi pasludināja par karali. Konstansa jaunākie brāļi Aurēlijs un Uters vēl bija par mazu, lai cīnītos ar Vortigernu un aizbēga no Britānijas. Vortigerns nu bija panācis, ko gribēja, bet visu valdīšanas laiku viņu nepameta bailes, ka Aurēlijs un Uters var atgriezties un atņemt troni. Arī pikti nevarēja piedot nodevīgo izturēšanos pret četriem savzērnikiem. Tomēr lielākās briesmas draudēja no jaunajiem ienaidniekiem, kas centās iegūt Britāniju. Tie bija anglosakši, kas piederēja pie ģermāņu ciltīm.

Anglosakši ieradās Britānijā Vortigerna ceturtajā valdīšanas gadā. Viņu vadoņi Hengists un Horsa ieradās pie Vortigerna ar cieņas apliecinājumu un pastāstīja, ka nākot no kontinenta. Viņi esot sakši, un tā kā viņu zeme esot kļuvusi pārapdzīvota, tad pēc tās likumiem daļai iedzīvotāju esot bijis jādodas meklēt jauna dzimtene. Viņi esot ar mieru no visas sirds kalpot Vortigernam, ja viņš ļautu palikt. Vortigernam atnācēju runa bija pa prātam, jo agrāk uzticīgie pikti bija viņu pametuši un siroja salas ziemeļos. Vortigernam patika sakšu kareivīgums un lielais augums, un viņš ļāva tiem palikt, kaut arī viņu nedaudz mulsināja tas, ka atnācēji nebija kristieši. Vēlākās kaujās pret piktiem sakši pierādīja savu karamākslu, un valdnieks piešķīra viņiem zemi Tanetā un Linkolnšīrā. Hengists piesolījās atvest vēl vairāk vīru, kam Vortigerns labprāt piekrita.

Jaunatnācējiem par godu Hengists sarīkoja dzīres, kurās piedalījās arī viņa meita Renveina. Viņa sniedza Vortigernam kausu, sacīdama sakšu valodā: "Dzer vesels!", un tā tas atkārtojās vairākas reizes. Redzēdams, ka Renveina Vortigernu, kas tad jau bija atraitnis, pagalam savaldzinājusi, Hengists valdniekam piedāvāja meitas roku apmaiņā pret zemi. Vortigerns jūsmīgi piekrita un sakšiem piešķīra visu Kentas novadu - auglīgāko apgabalu Britānijā. Nu sakši sāka ieceļot veselām ģimenēm, bet Vortigerns nonāca pilnīgā Hengista iespaidā.

Vortigerna jaunās precības nebija pa prātam dēliem no pirmās laulības. Sevišķi pret tevu uzstājās viņa vecākais dēls Vortimers. Viņš pasludināja sevi par karali un uzsāka cīņu pret sakšiem.

Kentā, atspiesdams viņus pašā jūras krastā. Sakšus izglāba Renveina, kas noindēja Vortimeru. Hengistam vairs nebija cienīga pretinieka visā salā. Sakši iekaroja arvien jaunas zemes. Viņi uzaicināja britu vadoņus uz apspriedi Eimsberijā pie Solsberijas līdzenuma un nodevīgi tiem uzbruka ar dunčiem, ko bija paslēpuši zābaku stulmos. Tajā reizē gāja bojā ap četri simti ķeltu vadoņu. Viņi visi tika paglabāti kopīgā kapā Solsberijas līdzenumā. Hengistam nu bija dota pilnīga vaļa. Sakši plosījās pa visu zemi, to laupīdami un nīcinādami cilvēkus.

Vortigerns tikai tagad saprata, kādu postu atnesis savai zemei. Izmisumā viņš griezās pēc palīdzības pie burvjiem un gaišrēģiem. Viņam tika dots padoms uzcelt cietoksni Velsā. Vortigerns izvēlējās kādu kalnu Snovdonijā un lika sākt celtniecību. Tomēr celšana negāja uz priekšu - cik pa dienu tika uzcelts, tik naktī iegrima zemē. Burvji teica, ka vajagot atrast un upurēt zēnu, kam nav tēva. Viņa asinis neļausot celtnes pamatiem grimt dziļumā. Drīz vien tāds zēns tika atrasts un atvests pie Vortigerna. Ļaudis runāja, ka zēna māte esot parasta sieviete, bet tēvs esot inkubs, nelabais gars.

Vortigerns lika atvest zēnu un sacīja:

- Kā tevi sauc un kas tu esi?

- Mani sauc Merlins Ambrozijs, un es vienīgais varu uzcelt šo cietoksni, jo zinu to, ko nezini ne tu ne tavi padomdevēji.

Zem kalna ir ezers, kurā mīt divi pūķi - balts un sarkans. Tos tur sensenos laikos noslēpis Lugs. Viņi jauca piils pamatus.

Vortigerns lika atrakt kalnu, un zēnam izrādījās taisnība. Tikuši brīvībā, abi pūķi sāka cīnīties. Vispirms pārspēks bija baltajam, bet tad sarkanais sasparojās un balto pievarēja. Zēns paskaidroja, ka sarkanais pūķis nozīmejojot britus, bet baltais - sakšus. Briti agrāk vai vēlāk tikšot galā ar iebrucējiem, bet Vortigernam pašam gan neesot nākotnes - tas posts, ko viņš nesis zemei esot nelabojams. Merlins vēl pareģoja daudzus notikumus. Beigās viņš brīdināja Vortigernu, ka Britānijā atgriežas likumīgie troņmantinieki - prinči Aurēlijs Ambrozijs un Uters, un drīz atņems Vortigernam varu.

Satriektais valdnieks lūdza Merlinu Ambroziju pabeigt cietokšņa būvi, bet pats devās prom. Ilgi viņš klīda pa Britāniju ļaužu nīcināts un nievāts, nekur viņš nerada mājvietu un patvērumu - pārāk lielu ļaunumu viņš bija nodarījis savai zemei un tautai. Beidzot viņš patvērās Dženonijas pilī, bet Aurēlijs Ambrozijs to aplenca un nodedzināja līdz ar nodevīgo valdnieku.

Aurēlijs kļuva par Britānijas karali. Viņa vadībā tika sakauti sakši un Hengists saņemts gūstā. Hengists tika sodīts ar nāvi. Pieminot Solsberijas līdzenumā apglabātos ķeltu vadoņus, Aurēlijs nolēma tur uzstādīt pieminēkli. Viņš lūdza palīgā Merlinu, kas pa šiem gadiem jau bija pieaudzis, pārvietot no Īrijas uz Solsberiju milzīgu akmens blūku krāvumu, sauktu par Milžu gredzenu.

Merlins devās uz Īriju kopā ar Ūteru un ķeltu vīriem ar daudziem kuģiem. Merlins ar burvju māku palīdzību izjauca Milžu gredzenu, palīdzēja akmens blūkus nogādat kuģos un tad tos nostādīja Solsberijas līdzenumā, kur tie redzami vēl šodien.

2. Karaļa Artūra piedzimšana un jaunība.

Merlins piedzima Karmartenas pilsētā, Velsā. Viņa tēvs bija pats nelabais, ko elle bija sūtījusi, lai viņš iemiesotos cilvēka izskatā un uzveiktu kristīgo ticību. Merlina mātes dziļā dievbijība izjauca šo nodomu. Viņas dēlam Merlinam neiedzima ellišķīgs ļaunums. Toties viņam piemita spēja paredzēt nākotni, un viņš prata burt.

Pēc tam, kad Merlins bija saņēmis no Vortigena Snovdonijas kalnu, viņš tam deva savu vārdu un paslēpa tā alā milzīgu zelta trauku, pildītu ar dārgumiem. Alai priekšā viņš aizvēla lielu akmeni. Bija lemts, ka šos dārgumus atradīs jauneklis zeltainiem matiem un zilām acīm. Kad viņš tuvosies alai, būs dzirdamas zvanu skaņas un akmens pats novelsies no ieejas. Paveicis šo darbu, Merlins devās pie Aurēlija un Utera. Viņš sevišķi iemīļoja Uteru un kļuva tam par uzticamu padomnieku.

Reiz, kad Uters kopā ar savu karaspēku devās karagājienā pret sakšiem, debesis parādījās spoža asteszvaigzne. Tās astei bija pūķa apveids. No pūķa mutes nāca divi stari, viens uz Galliju, otrs - uz Īriju. Merlins iztulkoja šo parādību, sacīdams, ka Aurēlijs mirs. Viņu noindējuši sakši. Tagad Britānijas karalis kļūšot Uters. Viņam būšot dēls, kas pārvaldīšot zemi no Īrijas līdz Gallijai. Uters pieņēma pavārdu Pendragons, kas nozīmē "pūķa galva".

Drīz pēc kāpšanas tronī Uters Pendragons sarīkoja dzīres Londonā. Tas notika Lieldienās. Bija ielūgti augstmaņi no visas Britānijas, arī Kornvalas hercogs Gorluā un viņa skaistā sieva Igerma. Ieraugot Igermu, Uteru Pendragonu pārņēma nevaldāma mīlas kvēle. Kad viņa uzmācība Igermai kļuva pārāk acīm redzama, saniknotais Gorluā un Igerma devās prom no dzīrēm, neatvadījušies no karaļa. Uters uztvēra to par apvainojumu un devās ar armiju pret Kornvelu.

Gorluā nogādāja Igermu drošībā Tintagela cietoksnī, jo sievas miers viņam bija svarīgāks par paša likteni. Cietoksnis atradās uz augstas klints jūras krastā, šaura klinšu taka to savienoja ar sauszemi, tāpēc pilī neviens svešinieks nevarēja ierasties nepamanīts, un trīs vīri to varēja viegli nosargāt pret visu Utera Pendragona armiju. Pats Gorluā devās pretim Utera karaspēkam.

Bet Uters Pendragons cieta neremdinātas mīlas mokas. Likās, ka pienākusi viņa pēdējā stunda. Viņš paaicināja savu draugu bruņinieku seru Ulfinu un atzinās:

- Es sadegu mīlā uz Igerņu. Ja es viņu nedabūšu, man jāmirst.

Sers Ulfins sacīja:

- Mans kungs, te jums padoms vien nepalīdzēs. Tintagela pils nav ieņemama. Vienīgi burvis Merlins jums var palīdzēt.

Merlinu aizkustināja Utera Pendragona ciešanas un viņš sacīja:

- Kungs, es zinu, kas notiek tavā sirdī. Ja tu zvērēsi darīt tā, kā es tev likšu, tad tu dabūsi Igerņu.

Karalis zvērēja pie Svētajiem rakstiem, ka rīkosies pēc Merlina padoma, un burvis turpināja:

- Tu dabūsi Igerņu, un viņai piedzims bērns. Tev jāatdod bērns man, un es viņu audzināšu pēc saviem ieskatiem.

- Ņem, ko gribi, es visam piekrītu, atbildēja Uters.

- Tad esi gatavs jau šo nakti pavadīt Igerņas apkampienos Tintagela cietoksnī, atteica Merlins.

Ar burvju zāļu palīdzību Merlins pārvērtā Utera izskatu tā, ka viņš līdzinājās Gorluā kā viena ūdens lāse otrai. Arī seru Ulfinu un sevi Merlins pārvērtā līdzīgus Gorluā padomniekiem, un viņi bez grūtībām iekļuva Tintagela cietoksnī. Bet īstais Gorluā tajā dienā krita kaujā, pirms vēl Uters bija sasniedzis Tintagelu.

Uters Pendragons vienu nakti ieņēma Igerņas vīra vietu. Šīs karstākās vēlēšanās papildījums viņu pilnībā izdziedēja, un viņa spēki atjaunojās. Īsi pirms saullēkta pie Utera ieradās Merlins un steidzināja doties prom. Tad Uters noskūpstīja Igerņu un ātri aizgāja. Bet lēdijai Igerņai drīz tika atnesta sēru vēsts, ka viņas vīrs vakar kritis kaujas laukā, un viņa nevarēja saprast, ar ko bijusi kopā pagājušajā naktī.

Uters pieņēma savu īsto izskatu un bildināja atraitnēs palīkušo Igerņu. Viņiem piedzima dēls Artūrs, kas tūlīt tika atdots Merlinam. Merlins aizveda Artūru audzināšanā bruņiniekam seram Ektoram, kas pret zēnu izturējās kā pret paša dēlu. Igerņai bija arī trīs meitas no pirmās laulības - Morgūza, Elēna un Feja Morgana.

Pēc citiem nostāstiem, Artūrs piedzimis, kad Igerņa un Uters vēl nebija precējušies. Bērns

ticis izlikts jūras krastā, kur to atradis burvis Merlins. Viņš arī Artūru uzaudzinājis.

Uters Pendragons pēc dažiem gadiem miris, jo iedzēris ūdeni no avota, ko saindējuši sakši. Vairākus gads pēc Utera Pendragona nāves Britānijas izcilākie augstmaņi cīnījušies par troni, bet nekādi nav varējuši vienoties. Tad burvis Merlins ieteicis Kenterberijas arhibīskapam saaicināt augstdzimušos lordus pa Ziemsvētkiem Londonā, kur varbūt kāds brīnums norādīšot, kā rīkoties tālāk.

Pa Ziemsvētkiem Londonā sanācis neparasti daudz cilvēku. Visiem nemaz nepieticis baznīcā vietas, un daudzi Ziemassvētku misi pavadījuši laukumā pie baznīcas durvīm. Tomēr neviens nebija pamanījis, kā baznīcas durvju priekšā bija gadījies milzīgs akmens, no kura rēgojās ārā dzelzs lakta un zobena spals. Kad ļaudis ieraudzīja akmeni, viņi ļoti brīnījās un skrēja pie arhibīskapa saukdami:

- Brīnums ir noticis, brīnums ir noticis!

Tad pats bīskaps iznāca no baznīcas, nometās akmens priekšā ceļos un lasīja vārdus, kas tur bija rakstīti zelta burtiem. Un tur bija rakstīts šādi: "Tas vīrs, kas izvilks laktu un zobenu no šī akmens, ir Anglijas īstenais karalis."

Nu sākās liela drūzmēšanās un strīdēšanās, kas pirmais mēģinās zobenu izvilkt. Bet arhibīskaps visus nokaunināja un stingros vārdos norāja. Viņš pats izraudzījās 250 cienīgākos Anglijas augstmaņus, kas derētu karaļa tronim, bet neviens no viņiem nespēja zobenu izvilkt. Tad arhibīskaps izraudzījās citus 250 godājamus vīrus, bet arī tie nejaudāja zobenu ne pakustināt. Tad Kenterberijas arhibīskaps noteica, ka ļaus mēģināt izvilkt zobenu no akmens katram, kas grib, un nolika desmit bruņiniekus pie akmens par sargiem. Tomēr neviens nevarēja zobenu izvilkt.

Dažas dienas vēlāk - jaunā gada pirmajā dienā bija nolikts bruņinieku turnīrs. To skatīties bija sanākuši gan londonieši, gan ļaudis no visas Anglijas. Pat brīnumainā akmens sargiem bija lauts pamest savas vietas uz šo dienu. Pēc izcilāko bruņinieku sacensībām tika dota iespēja arī jaunākajiem zobena brāļiem rādīt savu māku. Arī sera Ektora vecākais dēls Kejs, kas pavisam nesēn - Visu Svēto dienā - bija iecelts bruņinieku kārtā, dega nepacietībā izmēģināt spēkus. Viņš lūdza jaunāko brāli Artūru labi ātri atnest zobenu, ko bija atstājis viesnīcā. Artūrs steidzās zobenam pakal, bet izrādījās, māja aizslēgta, jo visi aizgājuši skatīties turnīru. Artūrs no dusmām vai raudāja,

ka nevar izpildīt uzdoto. Te, atpakaļceļā ejot gar baznīcu, viņš ieraudzīja no akmens rēgojamies laukā zobena rokturi. "Būs jāaiznes šis pats," nodomāja zēns un izvilka zobenu no akmens, un noglabāja zem apmetņa.

Jaunais sers Kejs gaidīja Artūru atgriežamies sacensību laukuma malā.

- Brāli, nevarēju atnest tavu zobenu, jo viesnīca bija aizslēgta, varbūt tev šis pats būs labs diezgan, Artūrs sacīja un izstāstīja, kā zobenu dabūjis.

Sers Kejs noslēpa zobenu zem sava apmetņa, devās pie tēva un teica:

- Tēvs, man jāklūst par karali. Te ir tas zobens, kas bija akmenī.

Sers Ektors stipri izbrīnījies jautāja, kā dēls pie šī zobena ticis. Kejs atbildēja, ka esot zobenu izvilcis no akmens, bet tēvs zināja, ka dēls melo. Tad sers Ektors aizveda abus zēnus atpakaļ pie akmens un teica:

- Kej, nemelo man. Kā tu tiki pie zobena? Ja tu melosi, nekad vairs nebūsi man mīļš.

Sers Kejs atbildēja, stipri nokaunējies:

- Tēvs, es tev vairs nemelošu. Šo zobenu man atnesa brālis Artūrs, un es nezinu, kā viņš to dabūjis.

Tad sers Ektors griezās pie Artūra:

- Mīļais dēls, nāc un noliec zobenu tur, kur to paņēmi. Artūrs ielika zobenu atpakaļ vietā, un akmens ap to sakļāvās tāpat kā agrāk. Tad sers Ektors lika Kejam izvilkt zobenu, bet viņš to nevarēja. Arī pats sers Ektors nejaudāja izvilkt zobenu. Tad viņš teica Artūram:

- Artūr, tik tiešām kā tev lemts kļūt par visas Anglijas karali, rādi, kā tu izvilki zobenu.

- Tā nav nekāda lielā māka, sacīja Artūrs un izvilka zobenu no akmens otri lāgi.

To redzēdami, sers Ektors un sers Kejs nometušies ceļos, sveica Artūru kā savu un visas Anglijas karali.

- Mīļais tēvs un mīļais brāli, lūdzu jūs, nedariet tā, galīgi apmulsis, sacīja Artūrs.

Bet sers Ektors sacīja:

- Mans kungs Artūr, es neesmu tavs tēvs un Kejs nav tavs miesīgais brālis. Tevī rīt karaliskas asinis. Tu esi daudz augstāka dzimuma, nekā es biju domājis. Es tevi lūdzu, mans karaliskais pavēlniek, esi jel žēlīgs un augstsirdīgs pret mums, kad būsi kāpis tronī.

- Tā tas būs vienmēr, un nekad nebūs savādāk, Artūrs atbildēja. - Tu aizvien būsi mans labais tēvs un tava sieva būs mana labā māte, jo jūs mani esat audzinājuši kā pašu dēlu. Un mani audžu brāļi būs mani īstie brāļi, jo arī viņi ir mani turējuši par savu īsto brāli. Un, ja Dievs būs lēmis man kļūt par karali, tad lai Viņš mani smagi piemeklē, ja kļūstu jums nepateicīgs.

- Kungs, es tev cita nekā nelūdzu, kā vien to, lai tu iecel Keju par savu senešalu - savu galveno kalpu un savas pils pārraugu.

- Tā tas notiks, Artūrs apsolīja, - un Kejs būs šajā amatā tik ilgi, cik vien ilgi mēs abi būsim dzīvi. Un tavs otrs dēls, mans brālis Bedvirs arī būs mans uzticības vīrs un draugs uz mūžu.

Tad sers Ektors kopā ar abiem jaunekļiem devās pie Anglijas lordiem un izstāstīja, kas noticis. Taču lordi negribēja seram Ektoram ticēt un dusmojās, ka tronī kāps piecpadsmitgadīgs zēns, kura dzimtu viņi nezināja, jo Merlins to slēpa. Lordi noteica, ka gribētāji drīkst mēģināt izvilkt zobenu vēl trīs reizes - Zvaigznes dienā, Lieldienās un Vasarsvētkos. Bet nebija neviena vīra, kas to varētu izdarīt. Pēc Vasarsvētkiem lordiem nācās atzīt Artūru par karali, jo vienkāršie ļaudis, nobažījies, ka zeme tik ilgi bez valdnieka, sāka aizstāvēt Artūra tiesības, skaļi saukdami:

- Lai dzīvo Artūrs, mūsu karalis no Dieva gribas un žēlastības! Un mēs nogalināsim katru, kas teiks, ka tā nav!

Tad Artūrs tika iecelts bruņinieku kārtā, un Kenterberijas arhibīskaps viņu kronēja par Anglijas karali. Artūram tad bija piecpadsmit gadu.

Artūra kronēšana nebija pa prātam daudziem augstmaņiem, un viņi gribēja jauno karali gāzt. Tomēr pēc vairākiem gadiem Artūram izdevās pakļaut savai varai visu salu, ieskaitot Velsu un Skotiju. Tomēr Orkneju salu valdnieks Lots bija un palika Artūram naidīgs. Reiz viņš nosūtīja pie karaļa Artūra savu sievu karalieni Morgūzu ar viltus cieņas apliecinājumiem. Patiesībā Morgūzai vajadzēja Artūru izspiegot.

Morgūza bija ļoti skaista, un karalis Artūrs viņā iemīlējās, nezinādams, ka tā ir viņa pusmāsa. Morgūzai bija pa prātam karaļa Artūra uzmanības apliecinājumi, un viņa nodzīvoja galmā veselu mēnesi. Pēc atgriešanās atpakaļ Orkneju salās, viņai no Artūra piedzima dēls, kam deva vārdu Mordreds. Bet karalis Artūrs devās meklēt aizmiršanos no mīlas varoņdarbos.

Artūra ausīs bija nākusi ziņa, ka kaimiņzemes karalis un Pelinors liekot visiem

bruņiniekiem, kas dodoties pa ceļu cauri viņa valstij, cīnīties. Viņš esot nonāvējis daudzus ceļiniekus. Artūrs ietērpās bruņās un devās pie Pelinora.

- Kāpēc tu neļauj bruņiniekiem mierā iet pa tavu ceļu, bet uzbrūc viņiem un spied kauties? - viņš prasīja Pelinoram.

- Man tāds ieradums, atcirta Pelinors.

- Tad es tev likšu šo ieradumu mainīt, Artūrs atbildēja.

Vispirms abi bruņinieki cīnījās ar pīķiem, sēžot zirgos, bet Artūrs tika nogāzts no zirga muguras. Tad cīņa turpinājās ar zobeniem. Viņi cīnījās tik ilgi, līdz zeme ap viņiem bija asinīm slacīta un Artūra zobens salūza. Pelinors tad nogāza Artūru zemē un norāva viņa bruņucepuri, lai dotu pēdējo nāvējošo cirtienu. Te parādījās burvis Merlins un satvēra viņa roku un sacīja:

- Saudzē viņu, jo citādi visa valsts nonāks lielās briesmās.

- Bet dzīvs palicis, viņš man šo uzvaru nepiedos, - Pelinors sacīja.

- Tas ir karalis Artūrs, ko tu gribi nokaut, - Merlins atteica.

Tad Merlins uzsūtīja Pelinoram dziļu miegu un palīdzēja Artūram uzkāpt zirgā. Bet Artūrs skuma un pārmeta Merlinam:

- Ak vai! Ar savām burvju mākslām tu esi nogalējis visizcilāko bruņinieku, kāds jebkad dzīvojis. Es atdotu gadu no savas dzīves, lai tikai viņu atkal redzētu.

- Neraudi, mans kungs, viņam klājas labāk, nekā tev, - Merlins mierināja. - Pēc trim stundām viņš pamodīsies spīrgts un vesels, bet tavas brūces gan prasa pamatīgu ārstēšanu.

Merlins aizveda Artūru pie vientuļnieka, kas dzīvoja turpat mežā. Pēc trim dienām vientuļnieka ziedes un Merlina vārdi Artūra brūces bija aizdziedējuši, un viņi varēja doties tālāk. Bet Artūrs bēdējās, ka zaudējis cīņā zobenu.

- Visā zemē ir tikai viens labs zobens, - Merlins sacīja, - un tas pieder kāda ezera fejām. Ja tu to zobenu dabūtu, tas tev kalpotu visu mūžu.

- Vai tu man nevarētu palīdzēt dabūt šo zobenu? - Artūrs jautāja.

- Es tev varu tikai parādīt, kur tas atrodas, - Merlins atbildēja. tad viņi turpināja jāt pa mežu līdz nonāca jūras krastā. Jājuši kādu laiku gar jūru, viņi sasniedza kalnus. Tad viņi nonāca pie dzidra kalnu ezera. Merlins jautāja Artūram:

- Kā tev patīk šis ezers?

- Tas liekas varen dziļš. Liekas, tas paņēmis ne vienu vien vīru.

- Tev taisnība, - Merlins atbildēja. - tam drīkst tuvoties tikai ar feju atļauju. Tieši šajā ezerā ir tas zobens, par kuru tev stāstīju.

- Bet kā lai to dabū rokā? - Artūrs brīnījās.

- To tu drīz redzēsi, Merlins atsacīja. Kamēr abi vīri tā runājās, ezera vidū iznira roka ar zobenu, bet pāri pa ezera viļņiem nāca daiļa dāma.

- Tā ir ezera valdniece, - Merlins brīdināja Artūru. - Zobens pieder viņai. Ja viņai patīks tava runa un izturēšanās, gan zobenu dabūsi. Daiļā dāma pa to laiku bija pienākusi, un abi vīri viņu sveicināja ar dziļu cieņu, un viņa tiem tāpat atbildēja. Tad Artūrs vaicāja:

- Daiļā kundze, kas tas par zobenu, kas pacelts virs ezera?

- Tas ir mans zobens, karali Artūr, - atbildēja ezera valdniece. - Šo zobenu sauc Eskaliburs jeb Tērauda griezējs. Šis zobens ir tavs, ja vien tu apsokies dāvāt man to, ko tev lūgšu, kad pienāks laiks.

- Zvēru, ka došu tev to, ko tu vēlēšies, - Artūrs sacīja.

- Tad kāp laivā un brauc pakal zobenam, un atceries, ko man zvērēji, kad pienāks laiks, - ezera valdniece sacīja. Artūrs iekāpa laivā un aizīrās līdz ezera vidū paceltajai rokai. Atdevusi zobenu, roka tūlīt pazuda zem ūdens. Nonācis krastā, Artūrs zobenu kārtīgi aplūkoja, un tas viņam vareni patika.

- Kas tev labāk patīk - zobens vai zobena maksts, - Merlins jautāja.

- Tak jau zobens, - Artūrs braši atteica.

- Tā nemaz nav prātīga atbilde, - burvis Merlins sacīja, - jo zobena maksts ir desmit tādu zobenu vērtā. Tai ir burvju vara - kamēr vien tu nēsāsi to sev klāt, nezaudēsi ne lāsītes asiņu, lai cik smagi ievainots arī būtu. No šīs zobena maksts nešķiries nekad!

Atgriezušies atpakaļ Artūra pilī, abi vīri pastāstīja par saviem piedzīvojumiem, un daži klausītāji gauži satraucās, ka viņu karalis bijis pakļauts tik lielām briesmām, bet citi atkal priecājās, ka viņu valdnieks ir tik drosmīgs vīrs, kas nebaidās ceļot pa pasauli kā nabaga bruņinieks.

3. Artūra brauciens uz Anvanu.

Tajā laikā karalis Artūrs vēl dzīvoja Kārlailas pilī, ko no visām pusēm ieskāva Ingļas mežs, kuru vēl dēvēja par Balto mežu, kaut gan patiesībā tas bija drūms pirmatnējs biežoknis, kāds varēja izskatīties mežs pasaules radīšanas sākumā. Vienu vakaru Kārlailas pilī ieradās viedais bards Taliesins. Karalis Artūrs viņu laipni apsveica, sēdināja Dzejnieku krēslā, un izrādīja bardu karalim pienākošos cieņu. Pamielojies un atpūties no ceļa, Taliesins lāpu gaismā iesāka stāstu par senā dieva Brana Nemirstības katlu.

Taliesins stāstīja, ka vareņajam dievam Branam Svētlaimīgajam reiz piederējis Nemirstības katls. Kaujās nogalinātie ķeltu karavīri atdzīvojušies, ja tos iemērkuši brīnumainajā katlā. Tomēr pēc atgriešanās dzīvajos, viņi bijuši mēmi, lai nevarētu izpaust Citpasaules noslēpumus. Pats senais dievs kādā kaujā ticis smagi ievainots, tāpēc licis nošķirt savu galvu no ķermeņa. Ķermenis ticis paglabāts, bet galva novietota Baltajā pakalnā, kur tā varot pārskatīt un sargāt Londonas pilsētu. Bet Nemirstības katlu Brans uzticējis Citpasaules valdniekam, pašam Aravanam.

Galma ļaudis klausījās Taliesina stāstā aizrūtu elpu, bet karaļa Artūra acīs dega spožākas ugunis nekā lāpās. Noklausījušies stāstā, pils iemītnieki devās pie miera, viņi karalis vēl ilgi klīda pa savām istabām. Nākamajās nedēļās viņš uzvedās tik dīvaini, ka ļaudis sāka bīties, vai valdnieks nav sasirdzis. Viņš vairs nedevēs medībās, nerīkoja dzīres, un arī valsts lietas viņu maz nodarbināja. Likās, ka viņa domas kavējas citā pasaulē. Beidzot karalis Artūrs lika saaicināt savus tuvākos padomdevējus un sacīja:

- Esmu nodomājis veikt ceļojumu. Tas būs pilns briesmu, tāpēc aicinu sev līdzī tikai brīvprātīgos.

Taliesins, kas arī piedalījās šajā sanāksmē, vaicāja:

- Kurp tu gribi doties, mans kungs?

Karalis Artūrs atbildēja:

- Uz Anvanu.

Klātesošie šausmās sastinga, jo zināja, ka Anvana ir Citpasaules vārds, un turp veda daudz ceļu, bet atpakaļceļa nebija neviena. Katram dzīvajam reiz turp būs jādodas. Bet tā bija vieta, no kuras neviens netgriezās. Tad padomnieki sacēla lielu troksni un viens no viņiem jautāja:

- Kāpēc tu gribi turp doties, mans kungs?

Bet karalis Artūrs teica:

- Es gribu sameklēt Nemirstības katlu, kas reiz piederēja dievam Branam, jo kā zināms, tas tika atdots pašam Aravanam, un nonests Citpasaulē pazemē. Tur tas atrodas joprojām. Gribu redzēt to pats savām acīm.

Klātesošie apklusā, bet tad klusumu pārtrauca bards Taliesins:

- Drosmīga doma! Es arī jau sen esmu vēlējies redzēt Citpasauli. Es došos tev līdz!

Artūram ceļabiedros pieteicās trīsdesmit vīru. Sagatavojuši ceļam karaļa Artūra kuģi Pridvenu un sagaidījuši jaunu mēnesi, viņi devās ceļā. Kuģis devās uz ziemeļiem, kur, kā zināms, atradās ieeja Citpasaulē. Divas nedēļas Pridvens cīnījās ar aukainu ziemeļvēju un stindzinošiem ledainiem viļņiem, līdz pēkšņi uz vienu brīdi ūdeņi palika pavisam rāmi, bet vējš pazuda. Pazuda arī saule. Kļuva krēslains. Buras kuģa mastā karājās bez dzīvības, un likās, ka ceļojums nu būs galā. Bet Artūra vīri sēdās pie airiem un dzina kuģi vēl tālāk uz ziemeļiem. Jo tālāk viņi brauca, jo grūtāk tapa airēt - gaiss sabiezēja līdz kļuva taustāms ar pirkstiem. Bija grūti elpot. Tad iestājās pilnīga tumsa. Bet Artūrs lika viņiem airēt tik uz priekšu. Kuģi stūrēja Taliesins.

Pēc laba laika, kad visiem braucējiem, izņemot Artūru un Taliesinu, jau bija zudušas pēdējās cerības, bards negaidot iesaucās un norādīja uz blāvu gaismīņu, kas trīsuloja tālu priekšā. Visapkārt bija tāda tumsa, ka nevarēja noteikt, vai tā bija uz zemes, jūrā vai debesīs. Bet tā deva pagurušajiem braucējiem jaunu cerību. Viņi iegūla airos ar visu spēku un virzīja kuģi cauri lipīgi biežajai tumsai. Tuvojoties ugunij, tika gaišāks, un viņi varēja apskatīt apkārti.

Braucēji redzēja piķa melnu ūdeni, kas nekā neatstaroja, jo debesīs bija tik pat melnas. Tomēr bija saredzams arī krasts, kurā pretim debesīm slējās melna klints. Tās galā bija melna akmens pils, un gaisma nāca no tās logiem. Tā bija ilgi meklētā Anvana.

Karaļa Artūra acīs iedegās tās pašas ugunis, ko ļaudis bija ievērojuši viņam klausoties barda Taliesina stāstā par Nemirstības katlu. Viņš lika kuģi stūrēt uz drūmās klints pusi. Tajā brīdī gan

visi Artūra līdzbraucēji, izņemot Taliesinu, vēlējās, kaut nekad nebūtu devušies šajā ceļā.

Braucēji bija tikai nepilnu jūdzu no krasta, kad ūdens ap viņiem sāka it kā vārties, kā burbuļot, un sacēlās lieli viļņi. Te no viļņiem izcēlās briesmīga nezvēra galva ar atņirgtiem zobiem. Nezvērs atplēta rīkli, kas bija tik liela, ka varētu norīt visu kuģi. Divas sarkani zvērojošas acis vēroja kuģiniekus, kas bija sastinguši šausmās. Nezvērs slējās arvien vairāk ārā no ūdens, un kļuva redzams tā zaļām zvīņām klātais ķermenis. Tā bija milzīga čūska. Karalis Artūrs izvilka savu zobenu Eskaliburu, gatavs aizstāvēt savu ļaužu dzīvības. Bet nezvērs atvēra rīkli arvien plašāk un metās virsū kuģim. Viļņiem noplokot, karalis Artūrs redzēja, ka trešā daļa viņa ceļabiedru kļuvuši par laupījumu briesmonim. Tad nezvērs sāka riņķot ap kuģi, sagriežot to ūdens virpulī, un atkal atvēra rīņīgo rīkli. Daudzi no Artūra vīriem lēca pār Pridvena bortu un izvēlējās iet bojā noslīkstot, nekā nezvēra žokļos. Tad bards Taliesins izslējās visā augumā un sauca balsī, kas skaļumā pārspēja satrakoto jūru. Visi dzirdēja viņa teiktos vārdus, bet neviens tos nesaprata, jo tie bija teikti senā valodā, ko ļaudis vairs neprata.

Taliesina vārdiem bija brīnumains spēks. Nezvērs tūdaļ nomierinājās. Tā acis un rīkle aizvērās. Ierēcies tik skaļi, ka braucējiem gandrīz pārplīsa ausis, tas izslējās visā augumā virs ūdens un tad ienira dzelmē. Iestājās pilnīgs klusums. Artūrs izsacīja pateicības vārdus bardam. Bija paglābušies piecpadsmit vīru, kas tūdaļ sēdās pie ariem un dzina kuģi uz krastu.

Tad karalis Artūrs pamanīja kādu stāvu uz Anvanas klints. Tas bija vīrs, ģērbies viscaur melnā. Viņa seja nebija saredzama, jo to klāja bruņucepures sejsargs. Vīrs viņus uzrunāja ledainā balsī:

- Kas uzdrošinājies ienākt Anvanas katlā?

Karalis Artūrs atbildēja.

- Tas esmu es, karalis Artūrs, un mani vīri no Vareno salas.

Viņam atbildēja klusums. Tad atkal ieskanējās Anvanas valdnieka Aravana balss.

- Labi, kāp krastā, mazo karali. Aprunāsimies. Bet bards lai paliek kuģī!

Kuģinieki pievadīja Pridvenu krastam klāt tik veikli, ka Artūrs ar vienu lēcieni bija uz klints. Viņš veikli rāpās augšup pa klinti, kur to gaidīja Citpasaules valdnieks. Tur viņi runāja labu laiku. Tad karalis Artūrs atgriezās uz kuģa. Viņš izskatījās ēmoti bāls un satniekts. Neteicis nevienam ne

vārda, viņš devās tieši pie Taliesina un klusi kaut ko sacīja. Bards nosmaidīja un pamāja ar galvu. Tad karalis lika ievest kuģi atpakaļ vietā starp sešiem bazalta pīlāriem, kur viņiem bija uzbrucis briesmonis un paskatīties ūdenī.

Tagad ūdens bija kļuvis gaišs un caurspīdīgs. Kuģiniekiem likās, ka viņi kuģotu pa gaisu, jo apakšā zem kuģa viņi redzēja veselu pasauli. Daži no Artūra ceļabiedriem pieķērās pie kuģa borta aiz bailēm, ka nepārkrīt tam pāri. Viņi redzēja jūras dibenā atrodamies lielu pilsētu, ko vienlaicīgi apspīdēja blāva saules un mēness gaisma. Gan saule, gan mēness bija it kā no pienaina akmens un rāmi vizēja. Pilsētas plašajās ielās mierīgi pastaigājās ļaudis. Citpasaules iemītnieki pamanīja Pridvenu un tā braucējus, un laipni māja tiem. Kuģotāji starp Citpasaules iemītniekiem ieraudzīja arī savus biedrus, ko vēl nesen bija aprijusi briesmīgā čūska, vai kas bija gājuši bojā viļņos. Tad Artūrs sacīja saviem ceļabiedriem:

- Skatieties un atcerieties, ko redzējāt! Jo tas, ko jūs redzat ar Anvanas valdnieka atļauju, ir Anvanas Nemirstības katls. Un lai neviens neaizmirst, ko ir redzējis, jo tas ir liels noslēpums.

Pamazām jūra satumsa, un kuģinieki vairs neredzēja nekā. Atjēgušies no izbrīna, viņi gribēja apspriest redzēto, un izrādījās, ka katrs redzējis ko citu. Tad kuģotāji iegrima pārdomās par redzēto, un atceļš pagāja klusējot. Mājās atgriezās tikai septiņi vīri, karali un Taliesinu ieskaitot. Karalis Artūrs nekad nevienam nav atklājis, ko viņam sacīja Anvanas valdnieks. Uzzinātais bija padarījis viņu skumju. Iespējams tāpēc viņš, sēdēdams savā tronī, rāmi vēroja, kā Kārlailas pilī viņa līdzbraucēji līksmi svināja savu atgriešanos. Bet bards Taliesins par šo braucienu sacerēja vienu no savām slavenākajām dziesmām.

4. Artūra vīzija.

Jaunais karalis Artūrs nesēn kā bija apņēmis par sievu skaisto Giniveru, kura sev pūrā līdzī atnesa Laionesas karalisti un Kamelotas pili. Viņš bija spējis apvienot britoņus cīņās pret saksoņiem un kļuvis par visas Anglijas valdnieku. Tomēr viņam arvien šķita, ka darījis par maz. Viņa sirds alka jaunu piedzīvojumu, kuros varētu apliecināt savu drosmi un spēku. Viņš vēl nezināja, ka Liktenis viņam un visai valstij pavisam drīz gatavo smagu pārbaudījumu - kauju pie Badonas, kurā anglosakši pēdējo reizi mēģinās sakaut britoņus. Tāpēc, padzirdis par kādu brīnumainu baznīcu, dēvētu par Balto kapelu, kas atrodas dziļi Inglevudas meža biezokņos, karalis iedegās vēlmē to uzmeklēt un izpētīt. Savu nodomu viņš darīja zināmu karalienei Giniverai un saviem padomniekiem, kas viņu par varītēm centās atrunāt no šāda bīstama pasākuma, jo draudīgajā mežā, kam nebija ne gala ne malas, bez pēdām bija pazudis ne viens vien pārgalvīgs bruņinieks. Bet jo vairāk ļaudis pūlējās karali atrunāt, jo vairāk viņš iedegās kārē īstenot savu nodomu.

Karaliene lūdza, lai Artūrs ņem līdzī vismaz duci uzticamu vīru, bet karalis gribēja jāt viens pats. Redzēdams, ka viņa nepiekāpība jauno un daiļo karalieni ļoti sāpina, Artūrs piekrita sievas sirdsmiera labad ņemt līdzī par ieroču nesēju savu jauno pāžu Kahusu. Viņš lika zēnam naktī pārļāist pils lielajā zālē un, rīta gaismai austot, apseglot zirgus ceļam.

Naktī zēnam parādījās sapnis. Viņš sapņoja, ka jau uzausis rīts un viņš, apseglojis zirgu, viens pats dodas iekšā Baltajā mežā. Kādu laiku jājis pa mežu, sekojot zvēru takām, viņš ieraudzījis pussagruvušu celtni, pa kuras vienīgo logu spīdējusi blāva gaisma. Zēns nodomājis, ka karalis te ieradīs jau pirms viņa un devies iekšā atpūsties. Arī zēns nolēcis no zirga un devies iekšā. Te viņa acīm pavērusies neparasta aina - izrādās, ka viņš nonācis baznīcā. Uz altāra divos zelta svečturos degušas sveces, bet altāra priekšā uz katafalka atdusējušās kāda bagāti tērpta vīra mirstīgās miesas. Karalis Artūrs nekur nav bijis redzams. Nekā nedomādams, zēns paņēmis vienu no svečturiem un izgājis ārā. Viņš jau uzkāpis zirgā, gatavodamies doties tālāk meklēt savu kungu, kad piepeši, kur radies, kur ne, viņa priekšā nostājies briesmīga izskata vīrs. Zēns vis neko nav nobijies un jautājis. Vai vīrs neesot te kaut kur tuvumā redzējis karali. Briesmīgais vīrs atbildējis:

- Karali neesmu redzējis, bet tevi gan esmu skatījis un redzu, ka esi nozadzis vienu no Baltās kapelas zelta svečturiem. Un ja tu man to tūliņ uz vietas neatdosi, tad dabūsi redzēt velnu.

Zēnu apvainoja šāda rupja runa, un lai gan jutās vainīgs, viņš cirta pretī, lai svešais nejaucoties viņa darīšanās un cirta papēžus zirgam sānos, lai jātu prom. Bet svešais izrāva garu dunci un iedūra zēnam kreisajā sēnā zem ribām. Zēns no šausmām un sāpēm skaļi iekliedzās un pamodās.

Viņš gulēja, kā vakar nolicies, karaļa Artūra pils lielajā zālē, rokā saņņaudzis zelta svečturi, bet sānos rēgojās iedurts milzīgs duncis, un viņa drēbes bija izmirkušas asinīs. Uz zēna palīga saucieniem drīz saskrēja pils ļaudis, arī pats karalis Artūrs. Zēns izstāstīja viņam savu sapni. Redzēdams, ka pāžam vairs nav atlicis daudz laika šajā pasaulē, karalis Artūrs skaļi zvērēja, ka atradīs gan Balto kapelu, gan ļaundari un atriebs jaunā muižnieka nāvi. Līdzko zēns bija atdevis dvēseli Dievam, karalis steidzās pildīt zvērestu. Viņš uzlēca savā rumakā un viens pats devās Baltajā mežā, aizliedzis viņam sekot vai meklēt viņu.

Pret vakaru karalis Artūrs kādā meža klājumā uzgāja pussagruvušu celtni. Nokāpis no zirga, viņš devās iekšā un atklāja, ka tā ir tā pati baznīca, par ko bija stāstījis pāžs. Uz altāra atradās tikai viens zelta svečturis ar degošu sveci, bet altāra priekšā bija katafalks, uz kura atdusējās grezni gērbts vīrs. Noslīdzis ceļos pie mirušā, karalis Artūrs aizlūdza par aizgājēja dvēseli, un devās ārā, domādams satikt briesmīgo vīru. Bet apkārt valdīja klusums un nemanīja nevienu dzīvu dvēseli. Iestājās tumsa, un karalis nolēma pārļaut nakti baznīcā. Ietīnīes apmetnī, viņš atļaidās vienā stūrī un iemīga.

Nav zināms, vai karalis Artūrs to nosapņojis, vai tā arī noticis, bet uz reizi viņš izdzirdis diktas balsis, kas skaļi bārušās. Tomēr viņš nevarējis redzēt nevienu runātāju. Vienam runātājam bijusi maīga un ļauka balss, bet otram - rupja un doģja. Iekalusoties uzmanīgāk, Artūrs sapratis, ka viena pīederējusi eņģelīm, bet otra velnam, un tie abi strīdējušies par mirušā bruņīnieka dvēseli. Tad iestājies klusums, un bijusi dzīrdama trešā balss, kas sacījusi:

- Izbeīdziet šo strīdu, ļo šī cēļā vīra dvēsele pīeder mums. ļau pīecus ģadus viņš kalpojīs manam dēļam un man, un tāpēc viņš ir mūsu.

- Bet vēl pīirms tam viņš bija varmāka un ļaupītājs, kas sīroja šajā pat mežā. ģalēdams nost

visus, kam tika klāt, tāpēc nav taisnīgi, ka viņš tiek atņemts man, iebilda rupjā balss.

Bet trešā balss, par kuru skaistāku karalis Artūrs nekad nebija dzirdējis, sacīja:

- Es neatņemu viņu tev, viņš pats bija atdevis sevi mūsu kalpībā, jo citādi viņš būtu turpinājis savus grēka darbus.

Iestājās klusums. Artūrs saprata, ka velns aizgājis. Tad karalis izdzirda svētās mesas skaņas un, piecēlies sēdus, ieraudzīja vecu vientuļnieku, kas ceļos nometies, skaitīja lūgšanas. Tad vientuļnieks piecēlās kājās, un visa kapela pielīja ar maigu gaismu. Un šajā gaismā karalis ieraudzīja, ka vientuļniekam vienā pusē stāv brīnumjauks sešas vai septiņas ziemas vecs puisēns, bet otrā pusē zeltainā krēslā sēd sieviete, kuras seja izstaroja tādu gaismu un prieku, kas ielīksmoja un dāvāja sirdsmieru visām radībām. Viņu uzskatot, karalis Artūrs sajuta tādu prieku, kā vēl nekad mūžā.

Sieviete pasauca bērnu pie sevis un iesēdināja klēpī. Un viņa teica balsī, kas karalim šķita skaistākā pasaulē:

- Kungs, tu esi mans tēvs un mans dēls, mans kugs un mans sargs, un visas pasaules sargs.

Teiktie vārdi karali Artūru stipri izbīnīja, bet viņš juta nepārvaramu tieksmi pievienoties mesai. Beigu daļā, kad tika pieminēts upuris un ziedojums, sieviete bērnu pasniedza priesterim, kas to pacēla rokās augstu virs altāra. Šajā brīdī pa logu, kas atradās virs altāra, ieplūda tik žilbinošs gaismas stars, ka karalis uz brīdi zaudēja redzi. Atjēdzies, karalis ieraudzīja tikai veco vientuļnieku, bet sieviete un bērns bija pazuduši.

Vientuļnieks pienāca pie karaļa un sacīja:

- Karali Artūr, šo vīziju tev sūtījis Mūsu Kungs savā bezgalīgajā žēlastībā, lai sagatavotu ceļu Svētā Grāla meklējumiem. Šie meklējumi pilnībā pārmainīs gan tavu, gan visas valsts dzīvi, un tā nekad vairs nebūs tāda, kā agrāk. Bet nedomā par to tagad. Tev priekšā stāv sīva kauja. Tās laikā gan atceries, ko šonakt redzēji.

Dziļi paklanījies vientuļniekam, karalis Artūrs sēdās zirgā un devās atpakaļ uz savu pili. Bet viņš nebija nojājis vēl ne pusjūdzi, kad viņa priekšā gluži kā no zemes izauga briesmīgs vīrs. Karalis tūdaļ saprata, ka tas būs vainīgais viņa pāža nāvē. Karalis izrāva zobenu un raidīja zirgu nejaucenim tieši virsū. Bet tas nekustējās ne no vietas un teica:

- Karali Artūr, tavās rokās tagad nonākusi kāda lieta, kas pieder man un manam brālim, kura atdusas vietu tavs kalps aplaupījis.

- Svečturis man nav vajadzīgs, karalis Artūrs atbildēja, - bet vai tā dēļ vajadzēja nogalināt zēnu? To es nevaru piedot.

- Bet es nevaru piedot svečtura zagšanu, briesmīgā izskata vīrs atcirta un metās karalim Artūram virsū ar milzīgu kara cirvi. Bet karalis ar savu zobenu bija izmanīgāks un nogalēja pretinieku. Nāvīgi ievainots, tas noslīga pie zemes, to bagātīgi slacīdams asinīm. Bet karalis ievēroja, ka pretinieka asinis bija melnas un viņš pats pamazām izgaisa kā rīta migla. Tagad Artūrs saprata, ka bija cīnījies ar velnu.

Drīzā laikā karalis sasniedza savu pili, kur visi to līksmi apsveica. Tad karalis vēlēja ataicināt slavenu ieroču meistar un lika tam izgatavot vairogu un iekšpusē uzgleznot Dievmātes attēlu. Visu gleznošanas laiku viņš pavadīja līdzās meistaram, mēģinādams vārdos attēlot vīzijā redzēto seju.

Tā tapa slavenais vairogs, ko karalis Artūrs nesa Badonas kaujā. Un katru reizi, kad jutās paguris, viņš ieskatījās Dievmātes attēlā, un cīnījās ar atjaunotiem spēkiem, viens pats šajā kaujā nogalinādams divus simtus vīru.

5. Kā karalis Artūrs izpildīja savu zvērestu.

Pēc kāda laika karaļa Artūra galmā pienāca ziņa no kaimiņu karaļa Raiensa. Raienss bija pagatavojis sev apmetni no uzvarēto bruņinieku bārdām. Viņš bija uzveicis vienpadsmit karaļus un nu gribēja iegūt karaļa Artūra bārdū, lai no tās uztaisītu apmetnim apkakli. Ja Artūrs atteikšoties no cīņas, viņš iebrukšot Artūra zemē, postīšot to un nogalināšot gan cilvēkus, gan lopus un paņemšot Artūra bārdū ar visu galvu. Artūrs atbildēja drošos vārdos, ka tikai nejēga, kas nav cienīgs būt par karali, spējīgs sūtīt šādu vēsti, un sāka gatavoties karam.

Te, gluži negaidot, karaļa Artūra galmā ieradās kāda daiļa dāma, ko bija sūtījusi ezera valdniece. Jaunajai kundzei bija apjots zobens, kas viņai sagādāja lielas neērtības.

- Šis zobens man ļoti traucē, bet es nekādi nevaru to noņemt, - dāma sūdzējās. - Manu zobena jostu var attaisīt tikai tāds bruņinieks, kas izcils kaujā, un kura sirdī nav ne viltus, ne nodevības.

Artūrs dāmai apsoltīja, ka viņa galmā nebūs grūti sameklēt tādu bruņinieku, tomēr ne viņš pats, nedz arī kāds no klātesošajiem nevarēja izvilkt dāmas zobenu no maksts. Tad ieradās kāds gauži nabadzīgi ģērbies bruņinieks vārdā Beilins. Viņš zobenu izvilka no maksts bez kādām grūtībām, vienā mirklī atbrīvodams dāmu no ilgās neērtības. Daiļā dāma nezināja, kā vien savam latpestītājam pateikties:

- Tik tiešām jūs esat cēlākais bruņinieks, kāds vien jēkad bijis. Tagad, mans kungs, atdodiet jēl zobenu atkal man.

Bet seram Beilinam zobens bija ļoti iepatīcies un viņš atbildēja:

- Lai man šo zobenu atņēm ar varu, ja grib, jo labu prātu es no tā nešķiršos.

Tad dāma, liedama gaužas asaras un lūgdamās atdot zobenu, sacīja:

- Ak vai, mans glābēj, nedarriet vis tā, jo pār šo zobenu ir lāsts. Jūs ar to nogalināšiet savu labāko draugu un cilvēku, ko mīlat vairāk par visu pasaulē.

Bet sers Beilins atbildēja:

- Lai nāk pār mani, kas nākdamš. bet zvēru pie savas ticības, ka zobenu neatdošu nevienam

Daiļā dāma aizgāja, skaļā balsī raudādama un vaimanādama. Bet sers Beilins sacīja karalim

Artūram:

- Mans kungs un karali, labāk būs, ja es tagad došos prom un nākšu atkal citā laikā.

Karalis Artūrs uz to atbildēja:

- Ser Beilin, tu katrā laikā būsi mans draugs un gaidīts viesis.

Kamēr viņi tā runājās, pa pils vārtiem iejāja ezera valdniece un devās tiešā ceļā pie Artūra, viņu jau iztālēm sveicinādama un vaicādama, vai viņš atceras savu solījumu.

- Atceros gan, Artūrs atbildēja, - un, ja vien tas ir manos spēkos, es tev došu, ko tu vēlēties.

- Dod man šī bruņinieka galvu vai arī tās dāmas galvu, kas atnesa šurp zobenu. Jo viņš ir nogalinājis manu brāli, bet viņa vainīga mana tēva nāvē.

- Es nevaru tev dot nevienu no šīm galvām, nezaudējis pats savu godu, - Artūrs atbildēja. -

Prasi man ko citu.

- Man nekā cita nevajaga, - atteica ezera valdniece.

Bet sers Beilins ezera valdniecē atpazina savas dzimtas ienaidnieci, ko bija meklējis ilgu gadus. Trakās dusmās viņš iesaucās:

- Tu nokāvi manu māti un tagad tu vēl prasi manu galvu! Tad zaudē arī pati savu!

Un ar vienu zobena cirtieni viņš nogalināja savu seno naidnieci.

- Ak vai! - isaucās karalis Artūrs. - Tu esi apkaunojis mani uz mūžu! Šī dāma ieradās viesos pie manis un bija manā aizsardzībā. To es tev nepiedošu.

- Viņa bija pats ļaunuma iemiesojums, - nikni atbildēja sers Beilins. - Viņas apmelojumu dēļ mana māte tika sadedzināta sārtā.

- Vienalga, manā galmā un manā klātbūtnē tu nedrīkstēji šādi rīkoties. Ej un nerādies man acīs, karalis Artūrs sacīja.

Bet sers Beilins lika, lai ziņnesis dodas uz viņa pili Nortamberlendā un paziņo, ka dzimtas ienaidniece mirusi. Pats viņš devās pie karaļa Raiensa, lai to uzveiktu un tādā veidā panāktu karaļa Artūra piedošanu.

Paklausot burvja Merlina padomam, Beilins kopā ar un ar savu brāli Balanu sagūstīja karali Raiensu naktī, kad tas devās pie savas sirdsdāmas. Viņi aizveda Raiensu uz karaļa Artūra pili un

nodeva apsardzes vīriem, bet paši paslēpās mežā. Raienss tika nogādāts pie karaļa Artūra, un tas viņam jautāja:

- Ser karali, kāds piedzīvojums jūs atvedis manā pilī?

- Ne visai patīkams piedzīvojums, - Raienss atbildēja. - Mani uzvarēja jūsu bruņinieks, kas nēsā divus zobenus, un viņa brālis.

Dzirdot šo vēsti, karalis Artūrs saprata, ka Raiensu pievarējuši Beilins un Balans, un dusmas viņa sirdī noplaka, bet viņš to neizrādīja. Nākošajā dienā galmā ieradās ziņneši ar vēsti, ka Raiensa brālis Nerons ar lielu karaspēku nāk pret karali Artūru. Neronam bija desmitkārt vairāk vīru, nekā Artūram. Tomēr karalis Artūrs pieņēma cīņu un kopā ar saviem vīriem braši cīnījās. Pats Artūrs kaujā nogalināja divdesmit bruņinieku un ievainoja četrdesmit. Viņam līdzās drosmīgi cīnījās abi brāļi Beilins un Balans.

Likās, ka Nerona armija drīz tiks sakauta, bet tai palīgā ieradās karalis Lots no Orkneju salām ar savu karaspēku. Karalis Lots bija nikns uz Artūru, ka tas it kā esot pavedis viņa sievu karalieni Morgūzu, kaut gan Lots pats bija sievu aizsūtījis uz Artūra galma izzināt tā noslēpumus. Bet Artūram savukārt palīgos ieradās karalis Pelinors. Pelinors un Lots satikās kaujas laukā, un Lots krita. Orknejieši, ieraudzījuši savu karali nogalinātu, panikā pameta kaujas lauku. Karaļa Artūra karaspēks svinēja uzvaru. Tā beidzās šī kauja, kurā krita divpadsmit karaļi no Nerona un Lota sabiedrotajiem.

6. Par nelaimīgajiem brāļiem Beilinu un Balanu.

Nākamajā dienā pēc kaujas kritušie divpadsmit karaļi un citi bruņinieki ar lielu godu tika apglabāti. Karalis Artūrs pēc bērēm sēdēja kaujas lauka malā savā teltī un skuma par zaudētajiem vīriem. Te viņa teltij pajāja garām kāds bruņinieks, sīkākā balsī raudādams un vaimanādams. Karalis Artūrs lūdza viņu apstāties un izstāstīt bēdu iemeslu, bet bruņinieks karaļa uzaicinājumam nepiegrieza ne mazākās vērības un devās tālāk. Karalis Artūrs lika pasukt seru Beilinu, kam bija pilnībā piedēvis viņa nodarījumu, un vēlēja uzmeklēt nelaimīgo bruņinieku.

Sers Beilins sēdās seglos un ašā gaitā devās pakaļ nepazīstamajam bruņiniekam. Piektajā dienā viņš to panāca mežā, runājoties ar daiļo dāmu. Sers Beilins teica:

- Ser bruņinieks, mans kungs karalis Artūrs vēl jums nākt pie viņa un atklāt savu bēdu cēloni!

- To es nedarīšu, - atteica bruņinieks, - jo šāda saruna karalim nekā laba nedotu, bet mani tikai sāpinātu.

- Ser bruņinieks, vai nu jūs nāksiet man līdzī no laba prāta, vai arī es jūs aizvedīšu ar varu, jo karaļa pavēle ir likums, - atbildēja sers Beilins.

- Ja es dotos tev līdzī, vai tu uzņemtos manu aizstāvību?, - jautāja svešais bruņinieks.

- Es mirtu par tevi, ja būtu vajadzīgs, - apsoliya sers Beilins.

Tad svešinieks kopā ar daiļo dāmu sekoja seram Beilinam pie karaļa Artūra.

Bet tikko ceļinieki bija nonākuši pie karaļa Artūra telts, sera Beilina biedrs pēkšņi saļima neredzama zobena cirtiena ķerts. Mirdams viņš teica šādus vārdus:

- Kaut arī biju tavā aizsardzībā, tomēr mirstu tev līdzās. Mani nogalināja ļaunais bruņinieks Garlons, kas spēj kļūt neredzams. Atrieb mani, ja spēj.

Krietnais sers Beilins to zvērēja un paglabāja mirušo bruņinieku ar lielu godu. Tad kopā ar daiļo dāmu viņi devās meklēt neredzamo bruņinieku Garlonu. Pa ceļam viņiem nācās nakšņot kādā bruņinieka pilī. Viņi tika laipni uzņemti un pamieļoti ar gardām vakariņām. Pēkšņi vakariņu laikā, bēžot pils zālē un jauki tērzējot, ceļinieki izdzirda sirdi pļosošus sāpju kļiedzienus. Viņi jautāja pils paimniekam, kas noticis. Bēdu pārņemtais bruņinieks pastāstīja, ka nesen kādā turnīrā viņam

iznācis cīņiņš ar karaļa Pēleja brāli un viņš to uzveicis.

- Bet uzveiktais bruņinieks zvērēja atriebties pie tā, kas man vismīļākais pasaulē. Viņš nodevīgi uzbruka manam dēlam un viņu ievainoja. Brūce ir nedzīstoša un sagādā manam dēlam lielas ciešanas. Viņu varētu izārstēt, ja dabūtu mazliet tā bruņinieka asiņu. Bet es pat nezinu šī bruņinieka vārdu, jo viņš vienmēr jā neredzams.

- Viņa vārds ir Garlons, - sacīja sers Beilins un turpināja, - Viņš ir nogalinājis arī kādu bruņinieku, kas atradās manā aizsardzībā, un tāpēc nemitīgi dzenu viņa pēdas.

- Karalis Pēlejs pēc divdesmit dienām rīkos svētkus, uz kuriem uzaicināti visi bruņinieki, bet ar noteikumu, ka jāņem līdzī sava sieva vai iemīļotā. Iespējams, ka arī mūsu ienaidnieks ieradīsies uz šīm dzīrēm.

- Es to vēlētos vairāk par visu pasaulē, un ja tas tā notiktu, zvēru, ka tavs dēls saņems asinis, kas vajadzīgas viņa dziedināšanai.

Nākamajā rītā sers Beilins un viņa daiļā pavadone ieradās karaļa Pēleja pilī, kur ļaudis gatavojās lielām dzīrēm. Viņi tika laipni uzņemti. Seram Beilinam palīdzēja novilkt bruņas un ietērpa svētku drānās. Tomēr no sava zobena Beilins nešķīrās, sakot, ka viņa zemes parašas prasot, lai bruņinieka zobens vienmēr būtu līdzās savam nesējam.

Pusdienu laikā Beilins pajautāja savam galda biedram, vai nevarot parādīt, kurš te esot bruņinieks Garlons. Viņam norādīja uz milzīga auguma vīru ar melnu bārdu un piebilda, ka bruņinieks Garlons esot karaļa Pēleja brālis. To dzirdot, sers Beilins cieši noskatīja ilgi meklēto pretinieku un prātoja pie sevis, ko darīt:

- Ja es viņam uzbrukšu tagad un viņu nogaliņāšu, arī pats nespēšu glābties, jo Pēlejs liks man mirt. Bet ja palaidīšu garām šo iespēju, cita var arī nerasties, jo Garlons atkal kļūs neredzams.

Garlons bija ievērojis Beilina ciešo skatienu, un tas viņam nepatika. Viņš pienāca pie sers Beilina un iecirta sejā plīķi:

- Mans kungs, ko jūs tā blenžat uz mani! Ēdiet cienastu un dariet to, kālabad esat šurp nācis!

- Kā jūs vēlaties, kungs, - sers Beilins atteica un lūdza, la viņa pavadone pasniedz kaujas cirvi, ar ko bija nogalināts viņas iemīļotais, un ko viņa vienmēr nēsāja sev līdzī. Tad sers Beilins to svieda ļaunajam bruņiniekam Garlonam, viņu uz vietas nonāvēdams. Bet sers Beilins sacīja savam

agrākajam namatēvam:

- Ser, tagad jūs varat paņemt tik asiņu, cik vajadzīgs jūsu nelaimīgā dēla dziedināšanai.

Dzīru zālē izcēlās liels troksnis un bruņinieki gribēja mesties virsū seram Beilnam, bet viņus atturēja pats karalis Pēlejs:

- Bruņinieki, jūs esat nogalinājis manu brāli, un jūs pats tiksiet nonāvēts.

- Tad nāciet un izdariat to, - sers Beilins lepni atteica.

- Jā, es to darīšu sava brāļa piemiņas vārdā, un citiem vīriem tur nav ko jaukties iekšā, sacīja karalis Pēlejs un, sagrābis milzīgu zobenu, uzbruka Beilnam. Sera Beilina zobens zobens salūza, un viņš palika bez ieroča. Sers Beilins metās citās pils istabās, meklēdams kādu ieroci, un karalis Pēlejs viņam sekoja pa pēdām no vienas telpas otrā. Bet nekur nebija neviena ieroča.

Pēkšņi sers Beilins nonāca kādā sevišķi grezni izrotātā telpā, kur brīnišķīgā, ar zeltu izrakstītā gultā gulēja kāds sirmgalvis. Viņš bij apsegts ar zeltā austu segu un likās iemidzis dziļā miegā. Līdzās gultai bija novietots galds no tīra zelta, kas balstījās uz četrām sudraba kājām. Uz galda bija nolikts brīnumaini skaists šķēps. Ilgi nedomādams Beilins paķēra zobenu un cirta ar to Pēlejam, kas tūdaļ saļima. Bet no šī cirtiena sabruka visa pils, aprakdama sev līdzīgi gan Pēleju, gan Beilinu. Tā sers Beilins nesamaņā nogulēja trīs dienas. Tad ieradās burvis Merlins un izvilka Beilinu no drupām, uzsēdināja savā zirgā un vēlēja jāt prom no šīs valsts. Bet sers Beilins sacīja, ka nejāšot prom bez daiļās dāmas, ar kuru kopā šeit ieradies. Tad Merlins parādīja, ka viņa guļ mirusi, un Beilins devās prom.

Bet karalis Pēlejs, smagi ievainots, sirga daudzus gadus, līdz bruņinieks Galaheds svētā Grāla kausa meklējuma laikā viņu atbrīvoja no ciešanām. Karaļa Pēleja pils bija svēta vieta, jo vecais vīrs, ko sers Beilins bija redzējis dusam gultā, bija pats Jāzeps no Armatijas, kas Jēzus Kristus asinis svētajā kausā bija atvedis uz angļu zemi. Šķēps, kas bija atradies līdzās uz galda, bija tas pats šķēps, ar kuru romiešu kareivis Longius aiz līdzcietības deva Pestītājam nāvējošu dūrienu, lai ātrāk izbeigtu viņa mokas pie krusta.

Sers Beilins devās atpakaļ uz savu dzimteni, bet visur, kur vien viņš jāja, viņš redzēja drupas un daudz nogalinātu cilvēku, bet dzīvi palikušie viņam kļiedza:

- Ak, Beilin, ievainodams karali Pēleju ar Līdzcietības šķēpu, tu esi nodarījis lielu postu

trim karaļvalstīm. Tās guļ, sagrautas drupās, un visas balsis brēc pēc soda vainīgajam. Tev nebūs ilgi jāgaida, līdz debesu atriebība nāks pār tevi!

Astoņas dienas sers Beilins, noskumis jāja tik uz priekšu, līdz nonāca dīvainā zemē. Tur viņam pretim uz ceļa iznāca sirms vīrs un teica:

- Mežonīgais Beilin, tu atļaujies pārāk daudz, jādams pa šo ceļu. Tevis paša labā saku - izvēlies citu taku!

To sacījis, vīrs pazuda, bet Beilins izdzirdēja tālumā medniekus pūšam taurēs, kā bija parasts ziņot par zvēra nomedīšanu, un sprieda pie sevis: tās ir medību taures, kas ziņo par manu ierašanos un pareģo manu galu. Bet nevilcinādamies ne mirkli, sers Beilins devās uz priekšu. Drīz vien viņš satika bruņinieku un daiļu dāmu bariņu, kas Beilinu līksmi apsveica un aicināja līdzī uz pili. Arī pils kundze laipni apsveica seru Beilinu, bet sacīja, ka tradīcija prasa jaunatnācējam sacensties tumīrā ar bruņinieku, kas apsargā ceļu. Beilins to negribēja darīt, bet dāma neatlaidās:

- Ser bruņinieks, jums taču jācīnās tikai ar vienu pretinieku!

Sers Beilins bēdīgi nopūtās un sacīja:

- Mans zirgs ir noguris, bet ne mana sirds. Daiļā kundze, jums par prieku es došos turp, kur mani gaida nāve.

Tad pie sera Beilina pienāca kāds bruņinieks un teica:

- Ser, jūsu vairogs man liekas par mazu. Atļaujiet, ka aizdodu jums lielāku.

Tā sers Beilins atstāja savu vairogu, pēc kura daudzi viņu pazina un devās uzmeklēt ceļa vārgātāju, lai cīnītos ar to. Ceļā viņš satika kādu dāmu zirga mugurā, kas viņam uzsauca:

- Beilin, kāpēc atstāji savu vairogu? Tevi būtu pazinuši pēc tā. Tagad tu esi pakļauts lielām briesmām.

- Sev par postu esmu nonācis šajā zemē, bet nu vairs nedrīkstu griezties atpakaļ, lai nekļūtu par apsmieklu. Lai nāk kas nākdams, atbildēja sers Beilins un devās tālāk.

Tad no pils izjāja Beilina pretinieks. Viņš bija tērpiēs sarkanās drānās, un viņa ērzelim bija sarkana sega. Sarkana bruņinieks, redzot, ka viņa pretinieks nēsā divus zobenus, sākumā nodomāja, ka tas ir viņa brālis Beilins, bet neredzēdams pazīstamo brāļa vairogu, nosprieda, ka ir kļūdījies. Abi pretinieki nolaida pīķus un lielā ātrumā trenca zirgus vienu pretim otram. Viņi abi

viens otru izsita no sedliem un kādu brīdi gulēja zemē apdulluši. Tad viņi atvēra acis un redzēja, ka pils tornis pilns ar dāmām, kas vēroja turnīru. Balans piecēlās un uzbruka pirmais, Beilins, kas bija noguris no ceļa sākumā tikai aizstāvējās. Bet pamazām viņos iedegās cīņas gars, un viņi sāka īstu divcīņu. Īsā laikā viņi viens otram bija devuši septiņus dziļus cirtienus. Viņu krūšu bruņas bija sadragātas, un viņi turpināja cīnīties puskailī, bruņucepurēm galvās, līdz beidzot jaunākais brālis Balans uz brīdi atkāpās un nogūlas zālē. Tad Mežonīgais Beilins vaicāja:

- Ser bruņinieķ, sakiet man savu vārdu, jo līdz šim man nav gadījies sastapt vīru, kas cīņā man līdzinātos.

- Es esmu Balans, labā bruņinieka Beilina brālis.

- Ak vai! Kāpēc man bija jāpieredz šī diena! Iesaucās Beilins un bezspēkā saļima. Balans noņēma brālim bruņucepuri, bet nepazina viņu, jo ciešanas un asinis bija pārvērtušas Beilina seju. Beilins atguva samaņu un sacīja:

- Balan, mans brāli! Mīlēdami viens otru, mēs esam viens otru nogalinājuši, tāpēc pasaule par mums runās un mūs apraudās.

Tajā brīdī pie abiem bruņiniekiem pienāca pils kundze ar savu svītu, un viņi dzirdēja, ko rāļi runāja. Uzzinot, ka abi cīnītāji nākuši pasaulē no viena klēpja, visi saprata, ka arī zemes klēpī viņi grib dusēt kopā. Balans lūdza, lai viņus paglabā tai pašā vietā, kur viņi cīnījies. Asaras liedama, pils kundze apsolīja izpildīt šo vēlēšanos. Raudāja un brāļu likteni nožēloja visi pils ļaudis. Vispirms nomira Balans un pusnaktī viņam sekoja Beilins. Brāļus apglabāja, kā viņi bija vēlējušies, un uz viņu kapa uzvēla milzīgu akmeni. Nākamajā dienā ieradās burvis Merlins, kas zelta burtiem akmenī ierakstīja: "Te dus divu zobenu bruņinieks Mežonīgais Beilins un viņa brālis Balans, kas, cīņā nepazīdami, nogalināja viens otru".

Pēc Beilina nāves burvis Merlins paņēma viņa zobenu un uzlika tam jaunu rokturi ar jaunu uzrakstu. Tad viņš lika, lai bruņinieks, kas stāvēja viņam līdzās, paceļ šo zobenu, bet viņš nespēja to ne pakustināt. Bet Merlins tikai pasmējās un sacīja:

- Šo zobenu cilās tikai izcilākais bruņinieks pasaulē, un tas būs sers Lancelots un vēl viņa dēls Galaheds. Un Lancelots ar šo zobenu nogalinās sev vismīļāko cilvēku, un tas būs sers Geveins.

Merlins visu to bija ierakstījis jaunajā zobena rokturī. Tad viņš iecirta zobenu marmora

bluķī, tik lielā kā dzirkakmens. Šo bluķi Merlins iegāza upē un lika tam peldēt pa ūdens virsu. Pēc daudziem gadiem marmora bluķis ar visu zobenu tika aizskalots pie Kamelotas, karaļa Artūra pils. Tas notika tajā dienā, kad tur ieradās sers Galaheds.

Tā beidzas stāsts par diviem brāļiem, izciliem Nortamberlendas bruņiniekiem.

7. Karaļa Artūra un Giniveras precības.

Ziņa par dūšīgo bruņinieku Beilina un Balana bēdīgo galu drīz nonāca arī karaļa Artūra galmā un nomāca karaļa sirdi, jo abi brāļi viņam bija mīļi. Tomēr drīz karaļa skumjas izkļiedēja burvja un audzūtēva Merlina ierašanās. Merlins uzteica Artūra gudro valdīšanu, kas dažu gadu laikā bija padarījusi viņu par Anglijas dižkarali, kam citi karaļi bija zvērējuši uzticību. Valstī bija iestājušies miera laiki. Artūrs stāstīja, ka baroni mudinot viņu precēties, jo bez skaistas karalienes galmam trūkstot īsta spožuma. Merlins vaicāja, vai esot kāda dāma, kas Artūram patiktu labāk par citām. Karalis Artūrs teica, ka viņam visvairāk pa prātam būtu daiļā Ginivera, karaļa Leodaga meita. To dzirdot, Merlins gauži sadrūma un sacīja:

- Ja tu vēl neesi Giniverā aplam iemīlējies, es tev ieteiktu izvēlēties citu, jo viņas izcilais skaistums ir nevis veldzējošs, bet postošs. Jo viņai piemīt postošs skaistums. Jo viņas izcilajam skaistumam piemīt postošs spēks.

Bet karalis Artūrs ne dzirdēt negribēja par citu dāmu. Tad nu viņi abi - Artūrs un Merlins - devās precībās pie karaļa Leodaga un lūdza Giniveras roku. Leodags jutās ārkārtīgi pagodināts, ka pats dižkaralis vēlas precēt viņa meitu un tūliņ deva savu piekrišanu. Nekavējoties tika pasludināta saderināšanās un noteikta kāzu diena.

Kāzās tika aicināti izcilākie bruņinieki no tuvienes un tālienes. Starp kāzu viesiem bija arī karaļa Artūra vasaļi baroni, kas izcēlās ar tik daudzām labām īpašībām, ka grūti bija noteikt labāko starp viņiem. Lai kāds no viņa bruņiniekiem nejustos apvainots tāpēc, ka nosēdināts par tālu no karaļa galda, Artūrs lika izgatavot apaļu galdu divdesmit četrām personām. Galds tika darināts pēc burvja Merlina padoma. Galds bija tā gatavots, ka katram bruņiniekam bija paredzēta sava vieta un uz krēsla sēdekļa zelta burtiem bija ierakstīts tā bruņinieka vārds, kam tā bija domāta. Visi pie galda sēdošie tika arī vienlaicīgi apkalpoti, tāpēc neviens nevarēja domāt, ka ir karaļa atstumts vai arī iemantojis viņa sevišķu labvēlību. Viena vieta bija paredzēta pašam karalim Artūram, bet divas vietas bija domātas sevišķi izredzētiem viesiem - uz tām bija rakstīts Siege Perilous. Tās bija noburtas un sadedzinātu katru, kam ienāktu prātā tur apsēsties, iedomājoties, ka ir pārāks par citiem bruņiniekiem. Merlins, kas varēja pareģot nākotnes notikumus, gan zināja, kam šīs divas vietas

domātas, bet citiem to neatklāja. Viņš teica:

- Šajās vietās sēdēs vīri, kam līdzīgu nebūs visā kristīgajā pasaulē. Bet viņi vēl nav nākuši.

Merlins šīs vietas bija paredzējis bruņiniekiem Lancelotam un viņa dēlam Galahedam.

Pie Apaļā galda pulcējās izcilākie bruņinieki no visas kristīgās pasaules. Te blakus sēdēja gan angļi, gan skoti, gan flāmi, gan franki, gan normandietis, gan bretonis, gan velsietis, gan burgundietis, gan lotaringietis, gan izcili vīri no citām zemēm, kuru slavu bija radījuši viņu labie darbi. Viņi izveidoja Apaļā galda bruņinieku ordeni.

8. Nimues un Merlina mīla.

Uz karaļa Artūra kāzām bija ieradies arī karalis Pelinors un atvedis sev līdzīgu ļoti daiļu dāmu vārdā Nimue. Tā bija viena no ezera fejām. Burvis Merlins viņā neprātīgi iemīlējās. Viņš sekoja pa pēdām savai iemīļotajai, lai kur viņa ietu un neatstāja ne brīdi vienu. Bet daiļā Nimue vienmēr rādīja laipnu vaigu un Merlinu mīļi sveica, līdz bija iemācījusies no viņa visus burvestību noslēpumus. Lai gan Merlins bija tā mīlestības apsēsts, ka nespēja iedomāties dzīvi bez savas sirds dāmas, viņš paredzēja sev drīzu galu. Viņš teica Artūram, ka drīz šķirsies no šīs pasaules un tiks dzīvs guldīts kapā. Vēl Merlins atklāja karalim daudzus nākotnes notikumus un piekodināja labi glabāt savu zobenu Eskalīburu un zobena maksti, jo tos viņam nozagšot sievietē, kam viņš visvairāk uzticoties. Karalis Artūrs zināja, ka Merlina priekšnojautas piepildās, tāpēc sadrūmis un noraizējies teica:

- Ja tu zini, kas tevi sagaida, tad dari tā, lai tas nenotiktu.

- Nē, tam tā jānotiek, - atbildēja burvis. Kad daiļā Nimue devās prom no Artūra galma, Merlins sekoja viņai, lai vienmēr būtu kopā ar iemīļoto.

Kādu dienu Merlins un Nimue jāja cauri biežam mežam, ko dēvēja par Bīstamo mežu. Merlins sacīja iemīļotajai:

- Mana kundze, vai nevēlaties redzēt kādu brīnumu, ko slēpj šis mežs un šie kalni? Tas ir brīnumjauks mājoklis, kas izcirsts klintī.

- Kur te meža vidū var rasties jauks mājoklis, ja nu vienīgi kaut kas piemērots meža zvēriem vai jaunajiem gariem, - brīnījās Nimue.

- Apmēram pirms nepilniem simts gadiem šai valstī valdīja cēls karalis vārdā Asens, - Merlins sāka stāstīt. - Un viņam bija dēls vārdā Anastejs - tikpat drosmīgs un cēls bruņinieks kā tēvs. Un dēls bija iemīlējis kāda nabadzīga bruņinieka meitu tik stipri, cik vien parasts mirstīgais spēj mīlēt. Kad karalis to uzzināja, viņa dusmām nebija gala, jo dēla izredzētā nebija vis augstas kārtas dāma, bet vienkārša meitene. Viņš lika atsaukt dēlu un piedraudēja meiteni nogalināt, ja viņi vēl satiksies. Jauneklis nolēma meiteni paslēpt tā, lai viņa tēvs neatrastu. Katru dienu viņš it kā devās medībās uz šo mežu, bet patiesībā izcirta klintī jauku mājokli. Kad tas bija gatavs, viņš

atveda šurp meiteni, un viņi tur palika kopā līdz mūža galam. Viņi abi nomira vienā dienā un tika paglabāti vienā kapā turpat, kur bija dzīvojuši. Un tur viņi joprojām dus debesu mierā.

Daiļā dāma noklausījās šo stāstu ar lielu interesi un pie sevis nosprieda, ka labprāt šajā klinšu mājoklī atstātu burvi Merlinu uz visiem laikiem, ja vien tas būtu izdarāms - tik ļoti viņš tai riebās. Tomēr viņa nelika nojaust savu nodomu, rādīja laipnu vaigu un sacīja:

- Šāda mīla tik tiešām pelna apbrīnu - iedomājieties divus mīlētājus, kas pamet visu pasauli, lai visu mūžu pavadītu divvientulībā!

Merlins uz to atbildēja:

- Šis nav vienīgais tāda veida gadījums, kas man zināms. Arī es, mana cēlā kundze, jūsu dēļ esmu pametis karali Artūru, viņa galmu un esmu gatavs sekot jums līdz sava mūža galam.

Nimue sacīja:

- Tad mums ir vēl jo svarīgāks iemesls apmeklēt šo divu mīlētāju mājokli, jo pasaulē nekas nepelna lielāku apbrīnu par uzticīgu mīlestību. Es labprāt pārļautu nakti šajā laimīgajā klinšu patvērumā.

To dzirdot, Merlins kļuva ļoti priecīgs un lika, lai Nimue un viņas kalpi seko viņam pa šauru meža stigu, līdz visi nonāca pie dzelzs durvīm, kas veda klints iekšienē. Viņi atvēra durvis un nonāca lieliski iekārtotā istabā, kurā, šķiet, vēl vakar dzīvojuši ļaudis. Tad viņi pamanīja durvis, kas veda uz blakuskambari. Tajā atradās kaps, pārklāts ar zeltā izšūtu sedzeni. Dāma pacēla sedzeni, lai aplūkotu kapakmeni, kas bija izgatavots no sārta marmora un sacīja:

- Nezin gan, vai kāds spētu novelt šo akmeni no kapa?

- Nespētu vis, - atbildēja Merlins, - lai gan es to varu izdarīt. Tomēr gribu jūs atrunāt no šādas vēlmes, jo tik ilgi kapā gulējis ķermenis ir kļuvis atbaidošs, kaut arī dzīvē bijis daiļš un pievilcīgs.

- Vienalga, es gribu, lai akmenis tiktu nocelts, - uzstāja Nimue.

- Izdarīšu pēc jūsu prāta, - sacīja Merlins un paņēmis akmeni pie smagākā gala, ar vienu roku nocēla no kapa.

Nimue ielūkojās kapā un redzēja abu mīlētāju mirstīgās atliekas, ietītas baltos līķautos, kas sedza viņu sejas un locekļus. Apmierinājusi ziņkāri, daiļā dāma sacīja burvim:

- Merlin, jūs esat man tik daudz stāstījis par šiem abiem mīlētājiem, ka gadījumā, ja es kaut uz īsu brītiņu kļūtu Dievs, es savienotu viņu dvēseles uz mūžīgiem laikiem. Pieminot viņu uzticīgo mīlestību, es gribētu nakti pavadīt šajā mājvietā.

- Un es palikšu kopā ar jums, - sacīja Merlins.

Tad daiļā dāma pavēlēja, lai kalpi saklāj gultas un kopā ar Merlinu devās pie miera. Nimue lika Merlinam iegrīmt dīvaini dziļā miegā, kas līdzinājās bezsamaņai. Redzot Merlinu aizmigušu, viņa lika lietā burvju mākslas, ko bija no viņa apguvusi, un iemidzināja vēl dziļāk. Tad viņa pasauca kalpus un lika guldīt Merlinu atvērtaļā kapā līdzās abu mīlētāju pīšļiem. Tad Nimue lika atkal uzvelt kapam akmeni un ar savām burvestībām to nostiprināja tā, lai neviens nekad to vairs nevarētu novelt.

Padarījusi savu darbu, daiļā dāma un viņas kalpi pameta šo vietu un nevienam par to nestāstīja. Viņi grieza zirgus atpakaļ, lai dotos pie karaļa Artūra, jo Nimue bija uzzinājusi, ka viņam draud lielas briesmas, un gribēja viņu glābt. Par burvja Merlina likteni neviens nekā nezināja veselus četrus gadus, līdz burvis Bagdemags nejauši uzgāja mūžīgās dusas vietu.

6. Kā Feja Morgana sūtīja bruņinieku seru Akolonu pret karali Artūru.

Kādu dienu karalis Artūrs kopā ar saviem bruņiniekiem međīja briežus Kamelotas mežos. Pēkšņi viņš ieraudzīja sevišķi skaistu, vismaz piecus gadus vecu briežu buku krāšņiem ragiem un iedegās kārē to nomedīt. Karalis sāka dzīties pakaļ briedim un viņam pievienojās bruņinieki sers Akolons no Gallijas un karalis Uriens no Goras, Artūra māsas Morganas vīrs. Briedis izrādījās ārkārtīgi stiprs un veikls dzīvnieks. Tas drāzās kā bulta un vilināja medniekus sev līdz arvien tālāk. Viņi bija noauļojuši vismaz desmit jūdzes trakā ātrumā, kad mednieku zirgi vairs neizturēja un pakrita beigti, bet briedis nozuda mežā. Atjēgušies no spējā kritiena, mednieki sāka lūkoties apkārt, vai neieraudzīs kādu dzīvu dvēseli. Tomēr nekur neredzēja neviena cilvēka. Pametuši noskrietos zirgus, mednieki nolēma doties uz priekšu. Vakara pusē viņi nonāca pie upes.

No upes lejtecēs uz bruņinieku pusi peldēja neredzēti krāšņs kuģis. Tā buras bija tikpat sārtas kā rietošās saules stari. Sārtas zīda segas nokārās no kuģa borta līdz pat rāmajam upes ūdenim, pilnībā aizsedzot skatam ātri kustošos airus. Kuģis piestāja krastā iepretim trīs vīriem, it kā aicinot tos viesos. Uz klāja neviena nebija. Tad karalis Artūrs sacīja:

- Iesim un paskatīsimies, kam pieder šis brīnumainais kuģis.

Bruņinieki uzkāpa uz kuģa klāja un nevarēja vien beigt brīnīties par skaistajām lietām, ko visur redzēja. Tad parādījās divpadsmit daiļas jaunavas un noņēma karaļa Artūra priekšā ceļos, laiņi lūgdamas viņu un abus pavadoņus paviesoties uz kuģa. Bruņinieki labprāt pieņēma šo ielūgumu. Bija jau gandrīz satumsis. Jaunavas iededza lāpas un atkal kļuva gaišs kā dienā. Viņas palīdzēja viesiem nomazgāties un iedeva tīras drānas, bagātīgi izšūtas ar zeltu un sudrabu. Tad viesiem tika pasniegti neparasti gardi ēdieni un dzērieni, tomēr jau vakariņu laikā viņiem sāka mākties virsū miegs. Tā kā viņi bija jājuši augu dienu, tad nemaz par to nebrīnījās. Katram bruņiniekam tika ierādīta atsevišķa telpa ar mīkstu gultu un viņi ātri aizmiga.

Nākamais rīts visiem trim bruņiniekiem sagādāja jaunu pārsteigumu. Viņi katrs pamodās pavisam citā vietā bez mazākās nojautas, kā tur nokļuvuši. Karalis Uriens pamodās pats savā gultā Kamelotas pilī savas sievas Morganas skavās.

Viņa devās pie sera Damasa un atstāstīja sarunu ar jauno bruņinieku. Sers Damass lika jaunekli atvest šurp no pagriba un pamatīgi viņu nopētīja. Karalis Artūrs neatklāja savu vārdu. Jaunais bruņinieks Damasam šķita labi noaudzis, spēcīgs un veikls karotājs, tāpēc viņi noslēdza vienošanos - ja Artūrs uzvarēs, viņš un divdesmit ieslodzītie bruņinieki tiks atbrīvoti. Sers Damass zvērēja ievērot šo vienošanos, un karalis Artūrs zvērēja cīnīties līdz nāvei. Tad sers Damass sūtīja ziņu savam brālim Oncleikam, lai rīt no rīta ir gatavs cīņai.

Bet sers Oncleiks nevarēja cīnīties, jo bija smagi ievainots gūžā. Viņš griezās pēc padoma pie karalienes Morganas, ar kuru bija labos draugos. Morgana atbildēja, ka viņai esot kāds bruņinieks padomā, kas varētu labi kauties sera Oncleika vārdā un rīt viņa to nosūtīšot uz divcīņu. Tas bija sers Akolons no Gallijas, bruņots ar karaļa Artūra zobenu Eskaliburu un brīnumaino zobena maksti, kuras nēsātājs nezaudēja ne pilītes asiņu, lai cik smagi ievainots arī būtu.

Nākamajā rītā karalis Artūrs aizgāja uz mesu, aplika bruņas un sagatavojās kaujai. Pēkšņi ieradās viena no karalienes Morganas galmadāmām un sacīja:

- Sir, mana kundze un jūsu māsa karaliene Morgana sūta jums jūsu zobenu un novēl jums uzvaru šajā cīņā.

Paskatoties uz zobenu, varēja domāt, ka tas ir pats Eskaliburs, bet tas bija tikai veikls atdarinājums. Pat, ja abi zobeni atrastos blakus, nebūtu iespējams pateikt, kurš ir īstais. Aizkustināts par māsas labo sirdi un gādību, karalis Artūrs nosūtīja viņai vissirsnīgāko pateicību un apjoza viltus Eskaliburu.

Tad karalis Artūrs devās uz norunāto vietu, kur viņu jau gaidīja abi naidīgie brāļi, bruņās tērptais pretinieks un divpadsmit slaveni bruņinieki, kas bija uzaicināti par tiesnešiem šai divkaujai. Abi pretinieki nikni cīnījās, tomēr pārsvaru pamazām guva Akolons, jo viņa zobens ar katru cirtieni atstāja briesmīgu brūci Artūra miesā. Karaļa Artūra asinis plūda joniem, bet cīņas karstumā viņš to nemaz nebija ievērojis. Mazliet apstājies atvilkt elpu, Artūrs pamanīja, ka zeme un zāle ap viņu slacītas asinīm. Artūrs saprata, ka ir pievilts un viņa rokā nav Eskaliburs. Akolons, kas jutās drošs par savu pārspēku, gribēja cīņu turpināt. Karalis Artūrs, saņēmis visus spēkus, deva pretiniekam triecienu pa bruņucepuri. Bruņukivere bija gatavota no laba tērauda. Tāpēc tai nekas nenotika, bet zobens nolūza pie roktura. To ieraudzījis, karalis Artūrs nodomāja, ka klāt viņa

seram Akolonam ir nodarījis to, ko jūs bijāt plānojuši nodarīt viņam. Un vēl viņš liek teikt, ka neviena nodevība vēl netiks tā atriebta, kā šī - jo nav tādas zemes, kas atrastos pietiekami tālu, lai jūs tur paglābtos.

Kad karaliene Morgana dzirdēja šos vārdus, viņa saprata, ka tie paņēma patiesību. Bet viņa saņēma dūšu un droši atbildēja:

- Tik tiešām, ser bruņinieki, jūs esat muļķis ne ziņnesis, ja varat noticēt vārdiem, ko mans brālis lika jums pateikt - jo viņš to darīja jokus dzīdams, lai redzētu, ko es teikšu.

Un visi, kas dzirdēja Morgana šādi runājam, ticēja, ka viņa ir bez vainas. Tad karaliene Morgana nesteidzīgi un cēlā veidā atvainojās karalienei Giniverai, ka viņai jādodas atpakaļ uz savu zemi. Morgana lika seglot zirgu un nekavējoties devās prom. Viņa jāja cauru dienu un nakti un pret rīta pusi nonāca pie tā paša klostera, kur ārstējās karalis Artūrs.

Klostera māsām karaliene Morgana pateica, ka esot karaļa māsa un esot ieradusies viņu apraudzīt raizēs par brāļa veselību, un lūdza, lai viņu aizved pie slimā. Mūķenes teica, ka viņš guļot jau trīs dienas un naktis, jo esot bijis ļoti vārgs, bet tagad jau sākot atveseļoties. Morgana pavēleja, ka neviens, izņemot viņu, nedrīkst karali modināt un lika parādīt ceļu uz viņa istabu. Neviens neiedrošinājās runāt pretim, un viss tika darīts tā, kā Morgana sacīja. Bet viņa bija nodomājusi atkal dabūt brīnumaino Eskaliburu un šoreiz nogalēt brāli pati. Tomēr iegājusi karaļa Artūra istabā un ieraudzījusi, ka viņš guļ ar kailu zobenu rokā, Morgana sāka apsvērt, vai būs iespējams zobenu paņemt, gulētāju neuzmodinot. Viņa klusītēm paņēma zobena maksti, kas atradās līdzās un aizlavījās prom. Tad viņa turpināja savu ceļu.

Karalis Artūrs no rīta pamodās un jutās ļoti vārgs. Viņš pamanīja, ka zobena maksts pazudusi un pārmeta:

- Slikti jūs esat mani sargājuši

- Sir, mēs neuzdrošinājāmies jebilst jūsu māsas kundzei, - ļaudis atbildēja.

Uzzinot, ka Morgana te bijusi un turpina darīt ļaunu, karalis Artūrs pavēlēja seglot zirgus sev un seram Onceikam un devās bēgļiem pakaļ. Kaut arī Morgana jāja, cik tik vien spēja, abi vīri viņu drīz ieraudzīja. Arī Morgana pamanīja vajātājus un šāvās kā bulta cauri mežam un pāri līdzenumam. Redzējama, ka nav, kur paslēpties, Morgana trieca zirgu taisni uz ezeru.

- Lai notiek ar mani, kas notikdams, bet zobena maksti mans brālis atpakaļ nedabūs, - viņa pie sevis nosprieda. Un viņa iesvieda maksti ezera dziļākajos ūdeņos, kur tā tūlīt nogrima. Jo bija smaga zelta un dārgakmeņu rotājumu dēļ. Tad viņa steidzās uz akmeņainu ieleju un ar savu burvju māku pārvērta gan sevi gan zirgu, gan savu svītu par marmora bluķiem.

Tiklīdz tas bija noticis, piejāja arī karalis Artūrs un sers Oncleiks. Viņi šo pārvērtību redzēja, bet nosprieda, ka tas ir Dieva sods par Morganas ļaunajiem darbiem. Tomēr Artūrs velti izmeklējās sava zobena maksti - tās nekur nebija. Noskumuši abi bruņinieki atgriezās atpakaļ klosterī.

Tikko Artūrs un Oncleiks bija aizjājuši, Morgana atguva savu īsto izskatu un atbūra arī citus un devās tālāk uz savu valsti, ko sauca par Goru. Te Morgana nekavējoties lika nocietināt pils un pilsētas, jo baidījās no karaļa Artūra uzbrukuma.

Bet Artūrs pēc atlabšanas klosterī devās uz Kamelotu, kur karliene Ginivera un bruņinieki, un visi citi ļaudis ļoti priecājās, atkal redzot savu karali sveiku un veselu mājās.

Kad viņi uzzināja patiesību par Morganas nodevību un karaļa Artūra piedzīvojumiem, viņi nevarēja vien beigt brīnīties par tādu ļaunumu. Daudzi bruņinieki vēlējās piespriest karalienei Morganai nāvi uz sārta.

Te kādu rītu pie karaļa Artūra ieradās daiļa vēstnese no Fejas Morganas. Morgana lūdza brālim piedošanu un kā izlīguma zīmi lūdza pieņemt dāvanu - neredzēti skaistu karaļa mantiju. Daiļā sūtne sacīja:

- Mana karaliene lūdz jūsu augstību aizmirst senās nesaskaņas un piedot pāri darījumiem. Lai laiks un piedošana apsedz pagātņi kā šī mantija apsegs jūsu stāvu.

Karalim Artūram ļoti patika skaistā dāvana, bet viņš centās to neizrādīt. Tad pie Artūra pienāca ezera Feja, kas vēl joprojām uzturējās viņa galmā un klusi teica:

- Sir, man ir kas sakāms jums vienatnē.

- Es jūs klausos, kundze.

- Pirms jūs apliekat šo apmetni sev vai kādam no saviem bruņiniekiem, vispirms lieciet, lai nesēja pati to pielaiķo.

- Labi, es darīšu, kā jūs man sakāt, - karalis pateicās.

Un pagriezies pret vēstnesi, viņš sacīja:

- Daiļā sūtne, pirms pieņemu šo dāvanu, es gribētu redzēt jūs tērptu šajā mantijā.

- Kungs, man nepiedienas valkāt karaļa ģērbu, - dāma atbildēja.

- Pie visiem svētajiem, - iesaucās karalis Artūrs, - pirms šo mantiju es aplikšu sev vai kādam citam ap pleciem, es to gribu redzēt jums mugurā. Lai kā arī dāma tiepās, viņai nācās mantiju aplikti. Tajā pašā brīdī viņa nokrita bez dzīvības un sadega zilās liesmās.

Tad karalis Artūrs iesvilās vēl lielākās dusmās pret Morganu Feju nekā agrāk un pasludināja viņu par izraidītu no Kamelotas un viņa galma uz mūžīgiem laikiem. Bet pret Morganas vīru, Urienu no Goras un dēlu seru Aivenu viņš aizvien izturējās mīļi un ar uzticību.

10. Par seru Gevinu un Zaļo bruņinieku.

Reiz kādos Ziemsvētkos karalis Artūrs, kā ierasts, rīkoja Kamelotā svētkus. Bruņinieki bija ieradusies no malu malām. Tika rīkotas sacensības, turnīri, dejas un kamevāli. Daudziem bruņiniekiem līdzī bija arī viņu dāmas, kuras laipni uzņēma daiļā karaliene Ginivera. Svētku pēdējā dienā - Jaungada dienā - viesi sapulcējās lielajā viesību zālē, lai turpinātu līksmoties un pasniegtu viens otram dāvanas. Vēlāk visi sēdās pie galda baudīt svētku maltīti. Katrs sēdēja viņam paredzētajā vietā. Karaliene Ginivera sēdēja blakus karalim Artūram, bet viņai otrā pusē sēdēja karaļa māšasdēls sers Gevins.

Skanot fanfarām, sulaiņi ienesa ēdienus, un katrs bruņinieks un viņa dāma tika laipni apkalpoti. Varēja jau sākt mielastu, bet karalis Artūrs vilcinājās dot zīmi. Artūrs bija paradis svētku reizēs vispirms sagaidīt kādu brīnumu vai noklausīties stāstu par kādu brīnumainu piedzīvojumu, un tikai tad ķerties pie ēšanas. Tikko tauru skaņas bija noklusušas, zālē iejāja milzīga auguma bruņinieks. Viņš bija skaisti noaudzis un glīts no vaiga, bet brīnumainākais, kas pārsteidza visus klātesošos, bija viņa ādas un apgērba krāsa. Bruņinieks bija viscaur zaļš. Zaļajam bruņiniekam nebija zobena. Vienā rokā viņš turēja svētā āmuļa zaru, bet otrā - milzīgu kaujas cirvi. Arī cirvis bija zaļā krāsā. Tā asmenis bija divas pēdas plats. Bruņinieks jāja cauri zālei, cieši visus nolūkodams, un tad iesaucās:

- Es meklēju šīs jautrās kompānijas vadoni. Man būtu liels prieks viņu satikt un aprunāties.

Visā zālē neviens nepakustējās un neizdvesa ne skaņas. Tad pēc ieilguša klusuma brīža karalis Artūrs piecēlās un teica:

- Esiet sveikts, nepazīstamais bruņinieks, Kamelotas pilī. Es jūs laipni lūdzu būt par manu viesi

- Nē, nē, pateicos, - Zaļais bruņinieks atrunājās. - Es neesmu nācis šurp pusdienot, bet gan piedāvāt jums nelielu izklaidi. Runā, ka jūsu galmā, kungs, esot visdrosmīgākie un veiklākie bruņinieki.

- Ja jūs kādu no maniem bruņiniekiem izaicināsiet uz divcīņu, tad pats pārlicināsieties, ka tā ir patiesība, - karalis Artūrs atteica

- Nē, es netaisos uz cīniņu, - atsacīja Zaļais bruņinieks. - Tie zaļknābji, ko redzu sēžam ap galdu, nav man nekādi pretinieki. Ja es būtu tērpies bruņās un sēdētu savā lielajā kara zirgā, viņi nevarētu mani ne aizsniegt, ne ko padarīt. Tāpēc esmu šurp nācis piedāvāt jums kādu Ziemassvētku spēli, - turpināja dīvainais atnācējs. - Gribu zināt, vai šajā zālē atradīsies kāds drošminieks, tik stiprs savā garā un lepnumā, ka pieņems manu izaicinājumu apmainīties ar cirtieniem. Es došu šim bruņiniekam savu cirvi un ļaušos cirtienam, bet tieši pēc gada cirtīšu es. Ja starp jums ir kāds varonis, kas gatavs pieņemt šādus noteikumus, lai panāk priekšā un saņem cirvi. Esmu gatavs saņemt cirtienu.

Zālē valdīja kapa klusums. Likās, ka neviens pat neelpo. Bet Zaļais bruņinieks nepacietīgi grozījās sedlos un viņa sarkanās acis nicīgi uzlūkoja klātesošos. Nesagaidījis atbildi, Zaļais bruņinieks izteiksmīgi noklepojās un, saviebis seju augstprātīgā grimasē, runāja šādus vārdus:

- Phē, vai es patiešām atrodos karaļa Artūra galmā? Kur tad palikusi jūsu daudzīnātā drošme? Kur lepnums par jūsu uzvarām? Kur jūsu gods? Tā visa bijusi tukša lielība. Jūsu Apaļo galdu var apgāzt ar vienu vārdu. Te nav neviena, kam būtu drošme pieņemt izaicinājumu.

Tā sacījis, Zaļais bruņinieks sāka nicīgi smieties. Karaļa Artūra seja nosarka no kauna un, piecēlies no vietas, viņš tuvojās svešiniekam:

- Debesu vārdā, jūsu priekšlikums ir muļķīgs. Bet nedomājiet, ka te kādam no jums bail. Jūs pats samaksāsi par savu uzstājību. Dodiet šurp savu cirvi un saņemiet, ko esat pelnījis.

Zaļais bruņinieks nokāpa no zirga un lepni panāca tuvāk. Viņš pasniedza karalim Artūram cirvi un sāka vilkt nost savu tuniku. Viņš izskatījās tik mierīgs, it kā gatavotos iedzert glāzi vīna, nevis saņemt nāvējošu cirtienu. Artūrs jau cēla roku cirtienam, kad kājās pielēca viņa māsasdēls šeris Gevins, kas sēdēja līdzās karalienei Giniverai, un iesaucās:

- Kungs karali, atļaujiet to darīt man! Ļaujiet man pieņemt šo muļķīgo izaicinājumu. Ja jāmirst, tad labāk, lai mirstu es, nevis mans karalis. (1)

Karalis Artūrs atdeva māsasdēlam cirvi un sacīja:

- Tu esi īstens bruņinieks un mana svētība lai ir ar tevi.

Bet Zaļais bruņinieks jautāja

- Jaunekli, kāds ir tavš vārds?

- Mani sauc Gevins, - jaunais bruņinieks atbildēja, - un tagad esmu gatavs dot tev cirtienu, bet tieši pēc divpadsmit mēnešiem es būšu gatavs saņemt cirtienu no tevis

- Lieliski! Man prieks, ka tik labi pašlaik atceries spēles noteikumus. Tagad ņem rokā cirvi, un skatīsimies, kā tu mācēsi to likt lietā.

To sacījis, Zaļais bruņinieks nometās uz viena ceļa un nolieca galvu, atsegdams kaklu. Sers Gevins spēcīgi atvēzēja cirvi un sparīgi cirta norādītajā vietā. Galva noripoja un asinis apšļāca zāles grīdu. Bet Zaļā bruņinieka stāvs nesabruka. Tas piecēlās un stingri nostājās uz kājām, tad pieliecās un paķēra savu galvu aiz matiem, pacēla to no grīdas un veikli uzkāpa zirga mugurā. Sēdēdams sedlos, viņš pacēla galvu tā, lai visi to redzētu. Tad atvērās acis un mute teica skaļā balsī:

- Ser Gevin, atceries, ka tu esi zvērējis šai zālē šo bruņinieku klātbūtnē tieši pēc gada saņemt no manis šādu pat cirtienu. Es esmu atrodams Zaļajā kapelā. Daudzi mani pazīst, tāpēc, ja mani meklēsi, gan atradīsi. Ja mani nemeklēsi, tad neatradīsi, un tevi sauks par glēvuli.

Tā sacījis, Zaļais bruņinieks izauļoja no pils zāles. Bet viņa milzīgais cirvis palika pilī un tika pakārts pie zāles sienas, kur visi to aplūkoja ar lielu bijību.

Pienāca pavasaris, tad vasara un drīz klāt bija arī rudens. Ap Miķeļiem sers Gevins sāka posties ceļam. Viņš lika nopodrināt savas labākās bruņas, izrotātas ar zeltu. pārcilāja un sakārtoja ieročus. Visu Svēto dienā sers Gevins devās ceļā. Viņš uzkāpa mugurā savam kaujas ērzelim Gringoletam un atvadījās no galma. Pats karalis Artūrs pasniedza savam māsasdēlam bruņucepuri un vairogu. Vairogs bija sarkans ar zelta piecstūri, kas apzīmēja piecus augstākos bruņniecības tikumus pēc sera Gevina uzskatiem: augstsirdību, biedriskumu, sirdsšķīstību, pieklājību un līdzjūtību. Vairoga iekšpusē bija Svētās Jaunavas Marijas attēls, uz kuru paskatoties, viņš smēlās spēkus cīņas laikā.

Atvadījies no visiem, sers Gevins viens pats devās meklēt Zaļo bruņinieku. Viņš jāja uz Velsas ziemeļiem un krustu šķērsu izmeklēja visu karalim Artūram piederošo Logres zemi. viņš iautāja katram pretimnācējam pēc Zaļā bruņinieka, bet neviens tādu nebija redzējis. Sava ceļojuma laikā seram Gevinam nācās stāties pretim daudzām briesmām - viņam uzbruka pūķi, mežonīgi laudis, lāči, vilki, savvaļas buļļi, mežakuiļi un milži. Taču ar Dieva palīgu bruņinieks uzveica visus pretiniekus un aizvien turpināja ceļu. Taču daudz vairāk par cīņām viņu nomocīja ziemas

iestāšanās, jo ceļiniekam nebija mājvietas. Sera Gevina bruņas apledoja, no viņa bruņucepures karājās lāstekas. Bruņinieks nevarēja sasildīties ne jājot, ne atdusoties uz sniegotās zemes. Tā galīgi nomocījies un nosalis, sers Gevins vienatnē klīda pa Velsu, meklējot Zaļo bruņinieku līdz pat Ziemassvētku vakaram. Tikko dzīvs, sers Gevins lūdza Dievu un Svēto Jaunavu Mariju, lai varētu atrast kādu labu ļaužu mitekli, kur pārļaut šo nakti. Pēc lūgšanas sers Gevins vērās tālumā un sev par negaidītu prieku ieraudzīja pils apveidus. Pils atradās augstu kalnos uz kādas klints, bet bruņinieks saņēma visus spēkus un jau tās pašas dienas vakarā klaudzināja pie pils vārtiem.

Seru Gevinu saņēma pats pils kungs. Tas bija liela auguma vīrs, atklātu un godīgu seju, sarkanbrūniem matiem un bārdu. Viņa izturēšanās bija pavēlnieciska, bet laipna. Pils saimnieks lūdza viesi palikt pilī visu Ziemassvētku laiku un piedalīties ballēs un izpriecās. Pils kundze un galminieki ļoti priecājās par negaidītā ciemiņa ierašanos. Viņu labvēlība mijās ar ziņkārību, kad viesis atklāja savu piederību karaļa Artūra galmam. Tagad pret seru Gevinu sāka izturēties ar sevišķu bijību, jo bija liels gods uzņemt viesi no galma, kam izsmalcinātības un bruņinieku likumības ziņā nebija līdzvērtīga visā kristīgajā pasaulē. Visi gribēja redzēt sera Gevina nevainojamās manieres, dzirdēt viņa izkopto sarunas mākslu un klusībā cerēja pamācīties arī kurtuāzās mīlas spēlē.

Pēc mielasta pie sera Gevina pienāca pilskundze un viņu laipni uzrunāja. Viņa bija daiļākā dāma, ko bruņiniekam jebkad nācies redzēt, un skaistumā tālu pārsniedza izdaudzināto karalieni Gīniveru. Sers Gevins dāmu ļoti godbijīgi noskūpstīja uz vaiga un lūdza atļauju kļūt par viņas kalpu, ko dāma arī labprāt atļāva. Nākamajās Ziemassvētku dienās sers Gevins pie galda tika sēdināts līdzās daiļajai pilskundzei, un atklāja, ka viņa ir arī interesanta sarunu biedrene. Trešajos Ziemassvētkos - svētā Jāņa dienā - viesu lielākā daļa atvadījās un devās prom jau agri no rīta. Atvadījās arī sers Gevins, bet pils kungs uzstāja, lai bruņinieks vēl nedodas prom. Tad sers Gevins atklāja, ka meklējot Zaļo kapelu, kur viņam jaunā gada pirmajā dienā jāsatiekas ar Zaļo Bruņinieku. Namatēvs tad sāka smieties un sacīja:

- Neraizējieties, mans draugs, jūsu meklējumi nu ir galā, jo Zaļā kapela ir divu jūdžu tālumā no šīs pils. Labāk liecieties gultā un kārtīgi atpūties pēc garā ceļa un pirms tā, kas jums vēl stāv priekšā. Es došos medībās, bet mana sieva paliks mājās un rūpēsies, lai jums nekā netrūktu.

Sers Gevins ar pateicību pieņēma pilskunga laipnību, bet tas turpināja:

- Lai padarītu jūsu viesošanos manā namā jums tīkamāku, lieku priekšā kādu spēli. Katras dienas beigās apmainīsimies ar to, ko dienas laikā būsīm ieguvuši.

Sers Gevins mīļu prātu piekrita šādiem spēlēs noteikumiem.

Nākošās dienas agrā rītā, kad bija noturēta mesa un paēstas brokastis, pils kungs kopā ar saviem kalpiem, pēddziņiem un suņiem devās briežu mežībās. Sers Gevins tikmēr vaļojās pa gultu. Te viņš izdzirda klusu troksni aiz gultas aizkariem. Paskatījies pa aizkaru spraugu, viņš pārsteigts ieraudzīja, ka gultai klusiem soļiem tuvojās pati pilskundze. Viņa strauji pavēra gultas aizkarus un, uzlikusi abas rokas uz sera Gevina pleciem, neļāva viņam piecelties sēdus, teikdama:

- Labrīt, ser Gevin! Cik jūs nepiesardzīgs, tā ļaudams svešiem nākt savā istabā. Tagad jūs esat mans gūsteknis.

- Daiļā kundze, smaidot sers Gevins galanti atbildēja, - liekas, man atliek tikai padoties un cerēt uz jūsu žēlastību. Bet ja jūs ļautu man tagad piecelties un uzvilkt drānas, nekas man nesagādātu lielāku prieku par sarunu ar jums.

Bet daiļā dāma ļautri smejojot sacīja:

- Nekā nebija, es gan neļaušu zaudēt šādu iespēju - manā varā tik dižens bruņinieks, un mans vīrs visu dienu nebūs mājās. Es gribu papriecāties. Un jums es saku - es jums pilnībā piederu. To vīrs lika jums pakalpot tā, lai jums nenieka netrūktu. Esmu jūsu kalpone un varat darīt ar mani, ko vēlaties.

- Tik tiešām jūs esat pārāk laba pret mani, tā apveltīdama ar savu laipnību, kuru es nekādi neesmu pelnījis, - sacīja sers Gevins. - Bet ja jūs atļautu man būt par jūsu bruņinieku, labprāt sevi nodotu jūsu rokās.

- Es jūs vērtēju tik augstu, cik vien kādu cilvēku var vērtēt, un es pazīstu daudzas dāmas, kas atdotu visu, kas viņām pieder, lai turētu jūs savā varā, kā šobrīd es to daru. Es pateicos Dievam par žēlastību, kas man izrādīta, dodot iespēju iegūt to, ko tik daudzas kāro.

- Mana kundze, sers Gevins sacīja, - Jūsu izcilā augstsirdība ir jūsu tikums, nevis mans nopelns, jo lai gan ļaudis ir tik laipni un slavē mani savās runās, tik tiešām es to neesmu pelnījis

- Es gan nepiekrītu jūsu teiktajam, dāma sacīja, - Jūsu skaistums, smalkā uzvedība un runa liek domāt, ka esat izredzētais citu vīru vidū un daudz pārāks par viņiem.

- Mana kundze, sers Gevins teica, - Jūs esat izvēlējusies vīru, kas pārāks par mani, bet ļaujiet man no šī brīža uz mūžīgiem laikiem būt par jūsu bruņinieku.

Tā sers Gevins un daiļā dāma jautri runājās visu rītu.. Kaut gan dāma laiku pa laikam runāja un rīkojās tā, it kā bruņinieku vēlētos, viņš to noteiki bet aizvien laipni atraidīja. Tomēr arī sarunā viņa prāts dažkārt zaudēja jautrību, jo to nomāca drūmas izredzes nākotnē. Tāpēc pilskundzes aiziešanu viņš uzņēma pat ar zināmu atvieglojumu. Atvadoties dāma sacīja:

- Es tomēr nevaru noticēt, ka jūs patiešām esat sers Gevins.

Ja jūs būtu tāds bruņinieks, kāds esot sers Gevins, jūs nespētu tik ilgi uzturēties dāmas sabiedrībā un atvadīties bez skūpstā.

- Paklausu jūsu pavēlei kā jūsu bruņiniekam pieklājas to darīt, sacīja sers Gevins.

Tad dāma noliecās pār bruņinieku, apskāva un noskūpstīja. Pēc pilskundzes aiziešanas sers Gevins ātri piecēlās, apģērbās un devās uz mesu, lai pēc tam pievienotos pils dāmām līdz vakaram.

Pilskungs bija nometījis vairākus lieliskus briežus. Saulei rietot, viņš deva zīmi, ka medības beigušās, un atgriezās pilī, kur atrada seru Gevinu sēžam pie kamīna. Pilskungs lika, lai mednieki viesim pasniedz medību trofejas, kā spēles noteikumos minēts. Tad mājastēvs vaicāja, kāds šodien viesu guvums. Sers Gevins pienāca pie namatēva, apmeta rokas tam ap kaklu un nomutēja.

- Tas var būt lieliskāks guvums par manu, it īpaši ja jūs pastāstītu, kā to ieguvāt, pilskungs smaidot iesaucās.

- Nē, spēles noteikumos tas nebija minēts, atsaucās sers Gevins, un abi bruņinieki smedamies sēdās vakariņot. Viņi nolēma spēli turpināt arī nākamajā dienā.

Nākamajā rītā pils saimnieks devās mežacūku medībās. Viņam līdzī devās palīgi ar divdesmit medību suņu pāriem. Sers Gevins palika savā istabā, kur drīz vien ieradās daiļā pilskundze savās medībās. Un atkal visu rīta cēlienu viņa to ķircināja, lūgdama iemācīt viņai kādu mīlas rotaļu, bet sers Gevins, cenzdamies dāmu neapvainot, visu pārvērta par jokiem, un vienīgais, ko dāma panāca, bija divi skūpstī, ko viņa uzspieda sera Gevina lūpām.

Vakarā, kad viņas vīrs pārradās no veiksmīgām medībām, sers Gevins viņu apsveica ar

guvumu un divreiz noskūpstīja namatēvu, kas savukārt nosmējās, ka sers Gevins drīz kļūšot īsts bagātnieks, ja turpināšot tādā pat garā. Un viņi atkal sēdās pie vakariņu galda un ēda, un dzēra, un dziedāja Ziemsvētku dziesmas. Un visu vakaru pilskundze atklāti izrādīja savu pretimnākšanu seram Gevinam, bet viņas vīrs to neievēroja. Vakarā, pirms došanās pie miera, sers Gevins un namatēvs atjaunoja iepriekšējo norunu.

Otrā rītā pilskungs devās lapsu medībās, bet pilskundze, arī agri piecēlusies, ieradās pie sera Gevina, stingri nolēmusi panākt savas vēlmes piepildījumu. Viņa ietērpās pavedinošā tērpā, kas izcēla viņas kakla un krūšu daiļumu, matos iepina pērles un iesmaržojās ar tīkamām smaržvielām. Bet sers Gevins tostarp domāja, kāds liktenis viņu sagaidīs nākamajā dienā, tiekoties ar Zaļo bruņinieku. Tad skaistā pilskundze ieradās viņa guļmistabā un, noliekusies pār viņu, sniedza ilgu un saldu skūpstu tieši uz lūpām. Ieraudzījis viņas daiļumu, sers Gevins juta caur visu viņa ķermeni izstrāvojam līksmi, kas sākās no kājām un kāpa augšup pa visu viņa stāvu līdz pat sirdij. Un, ja Jaunava Marija nebūtu stāvējusi nomodā par savu bruņinieku, nav zināms, vai viņam būtu pieticis spēka pretoties kārdinājumam. Bet viņš centās laipni atbildēt uz daiļās dāmas vārdiem un mīlas apliecinājumiem, ko izteica viņas mute, pārvērst par joku, jo nespēja nodevīgi izmantot namatēva uzticību. Visādi izmēģinājusies, daiļā dāma beidzot sacīja:

- Ser Gevin, tā ir jūsu vaina, ka alkstu pēc jums, bet jūs man neatbildat ar to pašu. Tagad man būs vai visu mūžu jāšēro un jāskumst, negūstot pretmīlu. Tad vismaz ņemiet par piemiņu no manis šo zaļo jostu.

Dāma atraisīja zīda jostu, kas saturēja viņas tērpu zem krūtīm, un sniedza to seram Gevinam. Bet bruņinieks vilcinājās to pieņemt, sacīdams, ka nejūtas drošs par to, kas viņu un dāvanu sagaidīs nākamajā dienā. Tad dāma sacīja.

- Tās ir tukšas atrunas. Vai negribat dāvanu pieņemt, domādams, ka tā nav neko vērtā? Te nu jūs maldāties, kungs, jo tā sarga dzīvību visiem, kas to valkā. Cilvēku, kas to nēsā, nevar nogalināt.

To dzirdot, seram Gevinam ienāca prātā, ka šī josta varētu viņam palīdzēt, tiekoties ar Zaļo bruņinieku, un viņš pierita dāvanu saņemt līdz ar trim skūpstiem. Dāma par to bija varen līksma, bet lūdza nevienam nekādos apstākļos neizpaust dāvinātājas vārdu. Un jo sevišķi viņa lūdza slēpt

dāvanu no viņas vīra. Sers Gevins zvērēja ievērot viņas lūgumu. Tad dāma atvadījās un devās prom, bet sers Gevins sagērbās un noglabāja dāvanu drošā vietā. Tad viņš devās uz baznīcu, izsūdzēja grēkus un saņēma grēku atlaidi. Pēc tam sers Gevins pievienojās galma ļaudīm un šķita kļuvis daudz jautrāks nekā agrāk.

Vakara pusē pārradās pilskungs, kas bija stipri noguris, visu dienu dzenoties pakaļ lapsai. Sers Gevins viņu sagaidīja pie kamīna pils lielajā zālē, un piecēlās, lai apsveiktu, sacīdams:

- Kungs, ļaujiet šovakar man pirmajam pasniegt jums savu guvumu, un sniedza viņam trīs skūpstus.

- Tad jums veicies labāk, nekā man, draugs, atbildēja pilskungs, - jo es visu dienu dzinos pakaļ lapsai un dabūju tikai vienu nožēlojamu ādu, kas ir tīrais nieks, salīdzinot ar trim skūpstiem.

Tad visi sēdās pie vakariņu galda un pavadīja laiku jautri tērzējot un līksmojot. Bet sers Gevins tovakar atvadījās agrāk, sacīdams, ka rīt viņam agri jāceļas un jādodas uz Zaļo kapelu. Namatēvs apsolīja dot viņam līdzī pavadoni, kas viesi aizvestu pa taisnāko ceļu, un novēlēja veiksmi.

Nākamajā rītā bija iestājies nelāgs laiks. Pūta auksts ziemeļu vējš un snīga. Sers Gevins pamodās vēl pirms saules un saposās ceļam, neaizmirdams paņemt līdzī zaļo jostu, ko pilskundze bija viņam dāvājusi. Pagalmā viņu jau gaidīja pavadonis ar apseglotu zirgu - uzticamo Gringoletu. Viņi jāja pa mežu un pa klajumiem, un sera Devina bruņas viņu saldēja līdz neprātam. Beidzot viņi nonāca netālu no Zaļās kapellas, bet pavadonis atteicās iet tālāk, sacīdams:

- Te nu ir tā vieta, ko jūs, kungs, meklējāt, bet es gan turp neiešu un iesaku jums arī to nedarīt. Jo tur bieži ierodas Zaļais bruņinieks, kas ir viens tiešām nešpetns radījums, jo viņam patīk nogalināt, un žēlastības viņš nepazīst. Dzīvs jūs no viņa prom netiksiet. Labāk griezīsim zirgus atpakaļ un jāsīm pa citu ceļu mājup. Zvēru, ka nevienam neteikšu, ka jūs aizjājāt, viņu nesagaidījis.

- Esmu tev pateicīgs par prātīgo padomu, sers Gevins atbildēja, - bet es esmu bruņinieks un turu doto vārdu. Es došos uz kapelu satikt Zaļo bruņinieku, kā esmu solījis, lai notiek, kas notikdams.

- Ja jums, kungs, tik dikti gribas tapt beigtam, tad dariet vien, ko esat nodomājis, bet es gan negribētu būt jūsu vietā. Lai Dievs jums žēlīgs un ardievu, - pavadonis atbildēja un devās prom, bet

sers Gevins turpināja savu ceļu.

Bruņinieks jāja pa taku, kas kļuva arvien šaurāka, un nonāca pie kokiem apaugušām klintīm. Viņš lūkojās pēc kādas celtnes, ka svarēja būt kapela, bet tādu nekur neredzēja. Kļuva neiespējami doties tālāk zirga mugurā, tāpēc viņš piesēja svavu uzticamo Gringoletu pie kāda koka un turpināja ceļu kājām. Nonācis pie kādas klints sienas, viņš ieraudzīja ko līdzīgu alai. Pie sevis nodomājis, ka tā drīzāk gan līdzinās ieejai ellē, nevis kapelā, bruņinieks devās iekšā un nonāca plašā, tukšā telpā. Te viņš izdzirda dīvainu troksi, it kā kāds trītu asmeni. Seram Gevinam nebija nekādu šaubu, ka tas ir Zaļais bruņinieks, kas gatavojas viņa sagaidīšanai. Tad sers Gevins sauca drošā balsī:

- Kur ir šīs vietas kungs, kas vēlējās nokārtot seru strīdu ar mani? Nāc šurp, jo labais bruņinieks Gevins ir ieradies, kā solījis, un gaida tevi. Un, ja gribi kārtot vecus rēķinus, tad nāc tūdaļ, vai arī nekad vairs.

- Pagaidi īsu brītiņu, - viņš izdzirda sakām drūmu balsi kaut kur kalna dziļumā, - un tu saņemsi visu, ko tev pirms gada apsolīju. Un baismā asmeņa trīšana atkal turpinājās.

Tad sera Gevina priekšā nostājās milzīgais Zaļais bruņinieks, vicinādams kara cirvi - tik asu, ka pāršķeltu pat gaisā pasviestu matu. Tā asmenis vien bija četras pēdas garš. Zaļais bruņinieks sacīja.

- Ser Gevin, tu esi godavīrs, ka turēji vārdu un šē ieradies, kā bijī solījis. Jo tieši šodien pāiet divpadsmit mēneši, kopš mūsu tikšanās. Mēs esam vieni visā ielejā, un tuvumā nav neviena bruņinieka, kas varētu izšķirt mūsu ķīviņu vai nākt kādam no mums palīgā. Tāpēc iztiksim divi vien un ievērosim mūsu norunu. Noņem savu bruņucepuri un noliec galvu, kā pagājušogad to darīju es, kad tu ar vienu zobena cirtieni to nocēli man no pleciem. Un neliec man klausīties gaušanos vai lūgumu atcelt mūsu norunu.

- Dieva vārdā, sacīja sers Gevins, - man nav nekāda naida pret tevi, un es esmu gatavs saņemt visu, ko liktenis man lēmis. Cērt vienu reizi, kā esam norunājuši, un es nepretošos.

Tad Zaļais bruņinieks atvēzēja savu briesmīgo ieroci no visa spēka un cirta. Bet sers Gevins, ar acs kaktiņu vērojot asmens nolaišanos, mazliet sarāvās. Zaļais bruņinieks apturēja cirvi un sacīja.

- Vai tu esi sers Gevins? Drosmīgais bruņinieks, kas nepazīsti baiļu? Kāpēc tad tu tagad saraujies, vēl nejutis nekādu sāpju! Nekad nebiju dzirdējis par sera Gevina mazdūšību. Ne es sarāvos, nedz bēgu, kad pirms gađa atrados tavā vietā. Es nepamirkšķināju ne acu, kad mana galva noripoja pašam pie kājām karaļa Artūra dzīru zālē. Tāpēc domāju, ka esmu pārāks bruņinieks par tevi.

- Cērt vēlreiz, lai nāk, kas nākdams, es vairs nesaraušos, pirms tavs cirvis nebūs mani skāris, sers Gevins sacīja.

- Nu tad saņem, Zaļais bruņinieks trakā niknumā izsaucās, augstu pacēlis cirvi. Viņš cirta no visa spara, bet apturēja asmeni par mata tiesu no sera Gevina kakla, sacīdams:

- Tā, tagad tu uzvedies kā īsts bruņinieks un Apaļā galda brālības cienīgs vīrs. Tāpēc saņem nu savu tiesu kā karaļa Artūra bruņiniekam pienākas.

Bet sers Gevins, ko bija saniknojusi pretnieka ilgā vilcināšanās, dusmīgi sacīja:

- Cērt vienreiz, tu uzmācīgais zelli. Beidz mani iebiedēt Bet varbūt tev pašam bail.

- Labs ir, pabeigsim arī vienreiz šo lietu, Zaļais bruņinieks ļauni nosmējās un cirta no visiem spēkiem pa sera Gevina atsegto kaklu. Un viņš cirta un kapāja ar savu cirvi pa sera Gevina kaklu daudzas reizes, bet cirvis nenodarīja bruņiniekam nekādu ļaunumu, tikai vienā kakla pusē mazliet ieskarmbāja ādu un asins lāse no ievainojuma nopilēja sniegā. Ieraudzījis asinis sers Gevins pamodās kā no apmātības. Viņš žigli pielēca kājās, uzliķdams galvā bruņucepurī un aizsaigādāmieš ar vairogu, pagriezās pret Zaļo bruņinieku un izrāva zobenu, saukdams:

- Beidziet ārdīties, ser bruņiniek. Es no jums esmu saņēmis vairāk cirtienu, nekā visā savā mūžā kopā, kauē gan bijām vienojušies tikai par vienu cirtienu. Mēģiniet tik vēlreiz mani aizskart, un es jums atmaksāšu uzvijām.

Bet Zaļais bruņinieks vairs negrasījās uzbrukt. Viņš stāvēja, lepni atspiedies pret savu briesmīgo ieroci, ko bija atbalstījis pret zemi un skatījās uz brašo bruņinieku seru Gevinu, gatavu ļaunai cīņai. Tad Zaļais bruņinieks ierunājās, un nu viņa balss skanēja pavisam citādi - tā bija laipna un draudzīga - un viņš teica.

- Drosmīgais bruņinieks, apvaldi nu savas dusmas. Jo neviens nav aplami izmantojis tavu uzticību vai kā citādi tevi apvainojis. Ja būtu gribējis, tad patiesi es būtu varējis tevi nogalināt. Bet

pirmais cirtiens bija tikai rotaļāšanās un tevi neievainoja, jo pirmās dienas vakarā tu, godīgi ievērodams mūsu norunu, sniedzi to, ko biji ieguvis tajā dienā. Otrais cirtiens bija par otro dienu, kad tu no manas sievas ieguvi divus skūpstus. Bet es tevi nedaudz ievainoju ar trešo cirtienu, jo trešajā dienā tu biji no mans sievas saņēmis jostu, bet man to neteici. Un es zinu visu par jūsu skūpstiem un par tavu uzvedību, un to, kā man sieva centās tevi iegūt, jo es pats to visu biju izplānojis. Man gribējās pārbaudīt, vai taisnība, ko runā, ka tu esot visnevainojamākais bruņinieks, kāds jebkad dzīvojis. Tāpat kā pērle vērtīgāka par zīmi, tā tu, ser Gevin, esi pārāks par citiem bruņiniekiem. Trešajā dienā tu padevies vājumam, bet es zinu, ka tas bija dēļ tavas pieķeršanās dzīvei, nevis citu iemeslu pēc, un tāpēc tevi daudz par to nevainoju.

Bet sers Gevins stāvēja un klausījās bruņinieka vārdos, un viņam likās, ka sirds vai plīstīs no kauna un viss kauna sārtums sakāpa viņa sejā, un tā kvēloja kā saulriets ziemas debesīs. Un viņš runāja uz sevi, sacīdams:

- Lāsts pār manu vājumu un glēvulību, jo caur tām netikums guvis uzvaru pār tikumu. Es, kas vienmēr esmu nīdis melus un nodevību, tagad pats esmu kļuvis par meli un nodevēju.

Un sers Gevins noraisīja zaļo jostu un nosvieda to savam pretiniekam pie kājām sacīdams.

- Kungs, atzīstu, ka esmu rīkojies slikti un esmu gatavs izpirkt savu vainu tādā veidā, kā jūs man liksiet.

Bet viņa bijušais namatēvs smiedamies atbildēja:

- Ser Gevin, jūs savu vainu jau esat izpircis pilnā mērā. Jūs esat to atzinis un nožēlojis, un mans cirvis jūs saudzējis. Un tāpēc, kungs, kā atzinību jūsu rīcībai pieņemiet jel atpakaļ no manis šo jostu, kas ir tādā pat zaļā krāsā kā mans tērps. Aizvediet to sev līdzī kā pierādījumu, ka esat turējis vārdu un ticies ar Zaļo bruņinieku Zaļajā kapelā. Bet tagad dosimies atpakaļ uz manu pili un turībā pavadīsim svētku atlkušo daļu.

Bet sers Gevins atbildēja:

- Mans kungs, ar jūsu atļauju es paturēšu šo jostu, lai tā man atgādinātu tajos brīžos, kad turēšos lepns par sevi, cik viegli krist grēkā. Bet ļaujiet man tagad atvadīties un doties atpakaļ. Tikai, lūdžams, atklājiet man savu vārdu, lai zinu, kam pateikties par šo mācību.

- Mans vārds ir Bertilaks de Hodezerts, bruņinieks atbildēja. - Bet es rīkojos fejas Morganas

uzdevumā, kuru jūs satikāt manā namā vecas sievas izskatā. Un par visu, ko esat ieguvis, jūnīs jāpateicas viņai. - Tad abi bruņinieki apkaņpās un atvadījās. Sers Gevins devās atpakaļ uz Kamelotu, bet Zaļais bruņinieks - uz savu pili.

Karaļa Artūra galmā visi varen priecējās, redzot seru Gevinu atgriežamies sveiku un veselu. Viņš izstāstīja savu brīnumaino piedzīvojumu. Tikai norādot uz zaļo zīda jostu, ko nēsāja pār plecu, viņa vaigos atkal skāpa kauna sārtums. Sers Gevins sacīja:

- Šī josta ir mana kauna zīme, ko valkāšu visu mūžu, lai atcerētos savu vājumu.

Bet karalis Artūrs, piecēlies no troņa, sacīja šādus vārdus:

- Ser Gevin, visā Apaļā galda brālībā neviens bruņinieks savā garā nav stiprāks vai pārāks par tevi. Lai atcerētos cilvēka spēju robežas, visi Apaļā galda bruņinieki nēsās pār krūtīm šādu zaļu jostu. Tā būs augstākā goda zīme, kuras valkātājs ar to leposies, nevis kaunēsies no tās.

Un notika tā, kā karalis Artūrs bija teicis.

11. Par Tristanu un Izoldi.

Reiz Laionesas karalis Meliods nolēma apciemot savu kaimiņu valdnieku Kornvelas karali Marku. Uzticējis valsti pārvaldīt savam uzticamajam vasalim Rualam, karalis sēdās kuģī un devās uz Tintageļas pili Kornvelā, kur tika laipni uzņemts. Viesojoties pie karaļa Marka, karalis Meliods iemīlējās viņa daiļajā māsā princesē Elizabetē. Arī Elizabete iemīlēja Meliodu no visas sirds un atdevās viņam. Drīz viņa nāca gaidībās. Taču drīzo precību plānus izjauca satraucošas ziņas no Laionesas. Izmantojot karaļa Melioda prombūtni, kāds nodevīgs kaimiņu valdnieks bija iebrucis viņa zemē un sācis to postīt. Meliods kopā ar Elizabeti nekavējoties devās atpakaļ uz savu zemi.

Nonākuši Laionesā, Meliods un Elizabete tūdaļ salaulājās. Jau nākamajā dienā karalis Meliods kaujā krita. Elizabete, uzzinājusi par iemīļotā nāvi, priekšlaicīgi dzemdēja puisīti, bet pati nomira. Meliodu un Elizabeti apglabāja vienā kapā, un bērniņu apņēmās uzauzināt uzticamais Ruals. Viņš arī deva bērnam vārdu Tristans jeb Skumjais, jo viņa ienākšana šajā pasaulē bija skumju apvīta.

Tristans bija pievilcīgs un apdāvināts zēns, kas viegli apguva dažādas zinības - viņš runāja vairākās valodās, spēlēja šahu un veikli rīkojās ar zobenu. Tomēr vislabāk viņam padevās arfas spēle un dziedāšana. Kad gaišmatainā un staltais zēns arfas pavadībā skandēja kādu pašsacerētu dziesmu, likās ka no sidu kalniem iznācis kāds seno laiku dievišķs bards.

Kādu reizi Laionesas krastos piestāja norvēģu vikingu kuģis, kas bija atvedis dažādas preces. Arī Tristans uzkāpa uz klāja, lai palūkotos uz atvestajiem svešzemju brīnumiem. Ieraudzījuši skaisto zēnu, vikingi nolēma aizvest to sev līdzī verdzībā, un tūdaļ nemanāmi pacēla vikuru. Iegrimis neparasto mantu pētīšanā, Tristans nebija pamanījis kuģi atejam no krasta. Viņš atjēdzās tikai tālu jūrā, kad tuvojošās vētras saceltie viļņi sāka kuģi neganti zvalstīt. Vētra pret nakti pieņēma spēkā un iieca kuģi arvien tuvāk Kornvelas klintīm, līdz kāds spēcīgs vilnis to sašķaidīja pret asu radzi. Lielākā daļa kuģinieku gāja bojā, bet Tristianam izdevās aizpeldēt līdz krastam, kur to rīta gaismīņā atrada zvejnieki. Zēna apģērbis, izsmalcinātā ruņa un uzvedība liecināja, ka viņš nav vienkāršu ļaužu, tāpēc zvejnieki aizveda viņu uz Tintageļas pili pie karaļa Marka.

Karalim zēns tūdaļ iepatikās, kaut arī viņš nezināja, ka tas ir paša māsasdēls un tādējādi arī tuvākais radnieks. Karalis Marks, klieidējot savu vientulību, varēja stundām sēdēt un klausīties Tristana arfas spēlē. Gan zēna balss, gan izskats viņam saistījās ar ko neizprotami tuvu un mīļu. Tā pagāja trīs gadi.

Bet Tristana audzītēvs Ruals šo laiku bija pavadījis, meklējot pazudušo zēnu. Viņš bija devies gan uz Norvēģiju, gan citām zemēm, bet neviens nekā nezināja teikt par skaistu, gaišmatainu zēnu, kas spēlētu arfu un jauki dziedātu. Atpakaļceļā uz Laionesu seram Rualam nācās jāt caur Kornvelu, kur ļaudis viņam pastāstīja par vētras izskalotu zēnu, kas atbilda meklētā aprakstam. Sers Ruals tūdaļ devās pie karaļa Marka un, pārliecinājies, ka atrastais zēns ir Tristans, griezās pie karaļa ar šādiem vārdiem:

- Mans kungs, liktenim labpaticis, ka tieši no viņa rokām esat saņēmis visvērtīgāko velti, kāda vien iespējama, jo, raugi, šis jauneklis ir jūsu māsasdēls un jūsu miesa un asinis. Tāpēc nav jābrīnās, ka viņš jums kļuvis tik mīļš, jo sirds dažkārt ir labākā padomdevēja.

Karaļa Marka priekiem nebija gala. Viņš iesvētīja Tristanu par bruņinieku un uzticēja daudzus valsts pārvaldes noslēpumus. Bet sers Tristans vairāk par visu alka pierādīt savu bruņinieka varonību. Drīz vien tāda reize arī pienāca.

Laikā, kad karalis Marks vēl bija bērns, Kornvelu bija pakļāvuši īri. Tagad korniešiem ik pa pieciem gadiem nācās maksāt īriem meslus - nosūtīt Īrijas karalim Angvišam verdzībā trīsdesmit augstdzimušus Kornvelas jaunekļus. Meslus ievākt ieradās karaļa sievasbrālis Marhauss, kas bija mīlīga auguma stiprinieks un izslavēts par savu nežēlību. Neviens no Kornvelas vīriem neuzdrošinājās stāties viņam pretī divcīņā, lai izbeigtu apkaunojošo un nežēlīgo meslu maksāšanas tradīciju. Taču šoreiz seram Marhausam pretī stājās sers Tristans un lepni izaicināja uz divkauju. Īru spēkavīrs, redzēdams, ka sers Tristans vēl ir pavisam jauns un cīņās nepieredzējis, sākumā tikai pūsmējās par izaicinājumu, bet bija spiests to pieņemt.

Divkauja notika uz kādas vientuļas salas pie Kornvelas krastiem, kur abi bruņinieki ieradās katrs savā laivā. Sers Marhauss savu laivu izvilka krastā, bet sers Tristans savu laivu atgrūda no krastā, uzticot jūras viļņiem. Sers Marhauss jautāja par šādas dīvainas rīcības iemeslu, uz ko jaunais bruņinieks atbildēja, ka salu dzīvs atstās tikai viens no abiem, tāpēc diezgan būšot arī ar vienu laivu.

Izdzirdis šādu atbildi, sers Marhauss spēji uzbruka jaunajam bruņiniekam, ievainodams viņu gumā un sacīja:

- Tad mirsti arī, ja reiz esi tā sataisījies, jo no šī saindētā zobena cirtiena tevi neglābs neviens. Vai arī atzīsi sevi par uzvarētu, un es tevi aizvedīšu pie savas māsasmeitas Izoldes, kas vienīgā spētu tevi dziedināt.

- Cīņa vēl nav galā, un es uzvarēšu, pat ja man būs jāmirst, atteica sers Tristans. Viņš uzbruka tik sparīgi, ka pretinieks, kaut arī bija pieredzējis daudz kauju, nespēja uzbrukumam atvairīt. Tristans cirta seram Morhausam pa bruņucepuri ar tādu spēku, ka to pāršķēla kopā ar galvu un izlauza zobenam robu. Sers Marhauss bija beigts uz vietas. Tā sers Tristans atbrīvoja Komvelu no pazemojošās nodevu maksāšanas Īrijai, bet ģīriem nācās atgriezties mājās ar sava vadoņa līķi. Visvairāk par sera Marhauša nāvi skuma viņa māsasmeita Izolde, kas pēc mātes zaudēšanas agrā bērnībā mātesbrālim bija stipri pieķērusies. Viņa izņēma nolauzto zobena galu no ievainojuma un rūpīgi pagabalāja, sirdī apsoluties agri vai vēlu atriebties seram Tristanam.

Bet sers Tristans ar katru dienu zaudēja spēkus. Viņa ievainojums bija sastrutojis un tā smakoja, ka neviens nespēja uzkavēties bruņinieka tuvumā. Neviens dziednieks nespēja viņu izārstēt. Domādami, ka viņš vairs nav glābjams, kornieši pēc sera Tristana lūguma iecēla viņu laivā un palaida jūrā, līdz dodot viņa iemīļoto arfu. Viņi pēc pāris dienām laivu pienssa pie Īrijas krastiem. Ar pēdējiem spēkiem izkāpis krastā, sers Tristans apsēdās uz kāda akmeņa un sāka spēlēt. Mūzikas skaņas izdzirda ļaudis, kas drīz vien sapulcējās ap spēlmani un tautāja pēc viņa vārda. Sers Tristans teica, ka viņa vārds esot Tantris. Pirms kāda laika viņam uzbrukuši pirāti un ievainojuši ievainojums nedzīstot, un viņš esot ieradies Īrijā, lai nomirtu. Ļaudis uzstāja, ka tik jaunam un labam dziedonim vēl esot par agru domāt par nāvi, viņu princese Izolde esot zinīga dziedniece. Viņa aizveda seru Tristanu uz karaļa pili, kur jauneklā jaukā dziedāšana un muzicēšana savaldzināja arī sērojošo Izoldi. Viņa apņēmas dziedināt skaisto jaunekli vārdā Tantri. Pēc pāris mēnešiem jauneklis bija vesels un varēja atgriezties Komvelā, bet viņa muzicēšana bija arī izdziedējusi princesi Izoldi no viņas sērām.

Par sera Tristana atgriešanos visvairāk priecājās karalis Marks. Tā kā karalis jau nāca pāri pusmūžam un bērnu viņam nebija, viņš bija iecerējis māsādēlu par savu pēcnācēju Komvelas tronī.

Sera Tristana slimība un varbūtējā nāve bija viņu satriekušas, un dažos mēnešos viņš bija stipri novecojis. Tas bija pa prātam dažiemi viņa vasaļiem, kas paši tīkoja pēc valdnieka troņa, tāpēc sera Tristana atgriešanās viņus sanikvoja. Nenovīdīgie baroni sāka kalt plānus, kā sanaidot karali Marku un seru Tristanu. Viņi sāka uzmaukties karalim ar dažādiem precību plāniem, mēģinot pārliecināt, ka labāk troni atstāt savam miesīgam dēlam, nevis māsasdēlam. Karalis Marks sākumā tikai pasmējās par šādām runām, bet vēlāk tās viņam apnika. Tomēr baroni no viņa neatstājās ne dienu, ne nakti. Reiz, nezinādams, kā izvairīties no kārtējiem pārmetumiem par neprecēta vīra dzīvi, karalis Marks, kas tobrīd stāvēja pie Tintagelas pils loga, ievēroja, ka loga nišā kāds balodis iekārtojās ligzdu, kurā bija iepinis garu zeltainu matu. Lai izvairītos no turpmākiem pārmetumiem, karalis paņēma šo matu, parādīja apkārtējiem un sacīja, ka precēšot tikai to jaunavu, kam piederot šis mats. Galminieki apmulsumā apklusā, jo likās neiespējami visā pasaulē sameklēt meiteni, kam mats piederēja. Tad sers Tristans, kas savā sirdsskaidrībā tēvocim vēlēja laimi, apskatīja matu un sacīja zinām tā īpašnieci, kas esot neviena cita bet Īrijas karaļa meita Izolde, saukta Zeltmate.

Nu baroni vairs nemaz nevarēja rīmties. Tie uzstāja, ka karalim Markam noteikti jāprecot Izolde Zeltmate, jo šādas laulības atnesīsot Kornvelai mieru uz visiem laikiem, un vairs nebūšot jābaidās no īru uzbrukumiem. Viņi steidzināja sūtīt seru Tristanu uz Īriju kā precinieku, bet savās zemiskajās sirdīs cerēja, ka Izolde, uzzinot precinieka vārdu, to nogalinās, atbribojot sava mātesbrāļa nāvi. Tomēr karalis Marks nevēlējās riskēt ar sera Tristana dzīvību, sakot, ka māsasdēls jau diezgan laba darījis korniešiem, izglābjot viņu dēlus no kaunpilnas verdzības. Tomēr pats sers Tristans uzstāja, ka labprāt kļūšot par precinieku savam tēvocim. Drīz vien viņš kopā ar simts korniešu vīriem sēdās kuģos un devās uz Īriju.

Kornieši sākotnēji izlikās par tirgotājiem, jo baidījās, ka īri, atceroties neseno sakāvi, viņiem uzbruks. Tomēr Īrijas ļaudīm, kā izrādījās, bija citas rūpes. Viņiem bija uzbrucis milzīgs pūķis, kas postīja zemi, splaujot uguni un izelpojot indīgus dūmus. Karalis bija apsolījis savu meitu Izoldi par sievu tam varonim, kas pūķi nobeigšot. Tristans tūdaļ saposās cīņai un devās uz alu, kur nevērs bija iemitinājies. Redzot tuvojamies jātnieku, pūķis izlīda no alas, atplēta rīkli un sāka kustēt asti. Sers Tristans jāja pūķim taisni atvērtajā rīklē un novietoja savu šķēpu tā, ka briesmonis vairs nevarēja muti aizvērt. Pūķis gan splāva dūmus un uguni, bet drosmīgais bruņinieks to ātri vien

nobeidza ar dūrienu sirdī. Tad viņš izgriezta pūķim mēli un paslēpa zem savām krūšu bruņām, nezinādams, cik tā indīga. Tad sers Tristans izņēma no nezvēra mutes savu šķēpu un nolēma mazliet atpūsties pēc cīņas. Liesmas un indīgie dūmi bija laupījuši viņam spēkus, un viņš nolēma iekāpt strautā atveldzēties. Smagās bruņas viņu vilka uz leju tik stipri, ka virs ūdens palika tikai sera Tristana seja, bet no mēles pilošā inde viņu tā apreibināja, ka viņš zudēja samaņu. Bet sera Tristana pārgurušais zirgs turpat strauta malā nobeidzās.

Visu notikumu redzēja arī karaļa Angviša senešals, kas bija gadījies turpat tuvumā un visu laiku bija bailīgi tupējis krūmos. Nospriedis, ka bruņinieks noslēcis, viņš nolēma pats uzdoties par uzvarētāju, jo sen jau bija ieskatījies Izoldē Zeltmatē un kāroja to iegūt. Viņš nogrieza beigtajam pūķim galvu un aiznesa sev līdz uz pili kā pierādījumu, ka viņš nevēru nokāvis. Karalis Angvišs pasludināja, ka viņa meita kļūs par uzvarētāja sievu.

Princese Izolde, izdzirdusi, ka viņai būs jāprecas ar pils pārzīni, ko viņa pazina kā glēvu vīru, nolēma pati pārliecināties par notikušo. Viņa devās uz vietu, kur bija notikusi cīņa un atrada beigto briesmoni, bet tad viņa ieraudzīja arī nobeigušos zirgu, kas nebija piederējis senešalam, un saprata, ka cīnījies zirga īpašnieks, tomēr nekur neviena neredzēja. Tad viņa pamanīja strautā zvīļojam ko līdzīgu bruņām. Piesteigusies viņa ieraudzīja arī pašu bruņinieku un izvilka to no ūdens. Noņēmusi viņam bruņucepuri, Izolde ar prieku atskārta, ka viņas priekšā guļ dziesminieks Tantris. Viņa to atbrīvoja no bruņām, un no tām izslīdēja pūķa mēle. Nu Izolde saprata, ka senešals bija ne tikai glēvulis, bet arī zaglis un melis. Atbrīvots no pūķa indīgās mēles, sers Tristans drīz vien atpūšas un izstāstīja, kā pūķi uzvarējis. Neatklādams gan savu īsto vārdu, viņš zvērēja Izoldi mūžīgi sargāt no briesmām. Izolde viņu aicināja sev līdz uz pili, lai atklātu senešala melus.

Pilī viņa lika Tantrim sagatavot dziedinošu zālīšu peldi, lai tas pilnībā atgūtu spēkus, bet pūķim sakārtot viņa drēbes un nospodrināt ieročus. Pārsteigta viņa ieraudzīja, ka jaunā bruņnieka zobena redzams robs. Aizdomu mākta viņa devās pēc zobena atlūzas, ko bija atradusi sava tēvoča nāvīgajā ievainojumā un atklāja, ka tā atbilst robam Tantra zobena. Izoldei Zeltmatei acumirkli atgūta patiesību. Paķērusi zobenu, viņa metās uz istabu, kur veldzējās sers Tristans. Viņa pacēla nāvējošo ieroci pār viesi, kas bez mazākām aizdomām baudīja dziedinošo peldi, un sacīja:

- Tad tomēr tas esi tu, ser Tristan?

- Nē, kundze, es esmu Tantris, bruņinieks pārsteigts atbildēja.

- Jā, gan Tantris, gan Tristans, kā nu kuro reizi sanāk, atcirta Izolde Zeltmate. - Tad lai šoreiz Tantris smaksā par to, ko Tristans man nodarījis!

- Labi, nogalini mani, bet pati precies ar senešalu, sers Tristans sacīja. - Ja tu mani nogalināsi, visi ticēs pils pārzinim, nevis tev, jo es esmu tavs vienīgais pierādījums pret viņu. Jā, es esmu sers Tristans un esmu te ieradies kā sava tēvoča karaļa Marka precinieks, lai lūgtu tevi kļūt par Kornvelas valdnieci. Vai nu tu nogalini mani un kļūsti par sulaiņa sievu, vai arī dodies man līdzī uz Kornvelu un kļūsti par karalieni un manu valdnieci.

Dzirdot šos vārdus Izoldi Zeltmati pārņēma pretrunīgas jūtas. No vienas puses viņa gribēja atnēbt mātesbrāļa nāvi, kā bija sev zvērējusi, no citas puses viņu vēl vairāk satrauca doma par precībām ar melīgo sulaini. Bet Sers Tristans turpināja:

- Kundze, esmu jūs agrāk sāpinājis bez ļauna nodoma un zvēru, ka pakļausos katram jūsu rīkojumam, kad atgriezīsieties Kornvelā. Un, ja jūs tad gribēsiet laupīt man dzīvību, tad es jūsu lēmumam nepretošos.

Izoldes Zeltmates dusmas, uz klausot šos vārdus, noplaka, un viņa piekrita kļūt par karaļa Marka sievu.

Nākamajā rītā noteiktajā laikā sapulcējās viss karaļa Angviša galms, lai kļūtu par lieciniekiem karaļa meitas un senešala laulībām. Senešals iznāca galminieku priekšā un sacīja:

- Esmu ieradies, lai saņemtu princeses Izoldes roku kā balvu par to, ka esmu nogalinājis pūķi. Par pierādījumu manam varoņdarbam jūs varat skatīt nokautā briesmoņa galvu.

Tad no svas vietas piecēlās sers Tristans un sacīja:

- Kungs karali, katrā galvā ir mēle. Mēs gribētu redzēt. kāda izskatās pūķa mēle.

Karalis Angvišs pavēlēja atvērt pūķa muti, un visi ieraudzīja, ka mēle izgriezta. Karalis lūdza senešalu paskaidrot, kā tas noticis, bet tas nezināja, ko atbildēt. Tad sers Tristans izstāstīja visu, kā noticis, un parādīja pūķa mēli. Senešals tika ar negodu izraidīts, bet sers Tristans teica:

- Kungs karali, es esmu jūsu meitu izcīnījis nevis sev, bet savam karalim Markam. Kornvelas valdniekam. Un Izolde Zeltmate ir piekritusi šīm laulībām, kas mūsu valstis uz priekšu vienot draudzības un radniecības saitēm

Karalis Angvišs labprāt piekrita šīm laulībām un turpmākās draudzības vārdā atbrīvoja no verdzības arī visus tos korniešu vīrus, kas agrāk bija atvesti uz Īriju, un ļāva tiem atgriezties atpakaļ mājās kopā ar seru Tristanu un Izoldi.

Izoldes aukle, kas karaļa meitu bija uzaudzinājusi jau no šūpuļa, sūtīja meitenei līdzī tās uzticamo istabeni un rotaļu biedreni Brangeini. Pirms kāpšanas kuģī aukle pasauca Brangeini pie sevis, iedeva tai nelielu pudeli ar tumši sarkanu dzērienu un sacīja:

- Brangeine, es tev uzticos kā sev pašai, jo tu esi mana māsa. Es pati nevaru doties Izoldei līdzī, bet zinu, ka tu viņu sargāsi manā vietā vairāk nekā savu dzīvību un godu. Tāpēc uzticu tev šo dzērienu, no kā atkarīga ne tikai Izoldes laime, bet arī dzīvība. Neizlaid šo pudeli no rokām, bet kāzu vakarā, kad laulību ceremonija būs beigusies un Izolde ar savu vīru dosies uz savām istabām, dod viņiem to izdzert, sakot ka tas ir vīns. Nedod to dzert nevienam citam, un arī pati neaiztiec, citādi notiks liela nelaime. Jo tas ir mīlas dzēriens.

Brangeine apsolīja izdarīt visu kā nākas un paslēpa mīlas dzēriena pudeli savas lādes pašā dibenā virsū uzkrājot visas savas mantas. Drīz vien kuģis devās jūrā. Sers Tristans un Izolde Zeltmate kopā ar galmadāmām, kas viņu pavadīja uz Kornvelu, sēdēja kajītē un jautri tērējā. Visiem sagribējās dzert un sers Tristans lūdza dāmas pasniegt ko dzeramu. Brangeine izsteidzās no kajītes, lai sameklētu dzeramo, bet citas jaunās dāmas nolēma paskatīties tepat kajītes lādēs, vai nav paņemta līdzī kāda pudele vīna. Viena no viņām kādas lādes dibenā atrada Brangeines noslēpto pudeli un ielēja dzeramo Izoldei un seram Tristanam, kas tūdaļ iztukšoja savus kausus. Tieši tajā brīdī ienāca Brangeine ar dzeramo un šausmās atskārta, kas noticis. Bāla kā līķauts viņa viņa satvēra liktenīgo pudeli un, iznesusi no kajītes, aizsvieda tālu jūrā. Piespiedusies pie kuģa masta, meitene rūgti raudāja:

- Ak Dievs, kaut es nekad nebūtu dzimusi! Un ja es piedzimu, tad kāpēc Tu nepieņēmi manu dvēseli vēl pirms es devos šajā braucienā! Jo nu es esmu zaudējusi godu un sirdsmieru uz mūžu dēļ lauztajiem solījumiem, bet Izolde un Tristans ir atvēruši durvis uz nāvi.

Pārbijusies līdz nāvei par to, kas sekos, Brangeine neteica nevienam ne vārda, tikai vēroja. Kā Tristans un Izolde Zeltmate sāk arvien biežāk saskatīties, apmainīties ar smaidiem un viegliem pieskārieniem. Vēl pirms ceļojuma beigām viņi bija atklājuši viens otram savu mīlu un tai

atdevušies.

Kornvelā karaļa Marka līgavu sagaidīja ar lielu godu un tūdaļ sāka gatavoties kāzām. Domājot par kāzu nakti, Izoldi pārņēma bailes, jo viņa vairs nebija jaunava. Tik pat liels bija arī viņas izmisums, ka būs jāguļ nemīlama vīra skāvienos. Izoldi izglāba no negoda viņas uzticamā istabene Brangeina, kas piekrita kāzu naktī ziedot savu nevainību karalim Markam un guļamistabas tumsā nogulās karalim līdzās savas kundzes vietā. Vēlāk Brangeinei ne reizi vien nācās atkārtot šādu gājieni. Tā Tristans un Izolde Zelmate sekmīgi slēpa savu mīlu no apkārtējiem vairākus gadus. Tomēr tā nevarēja turpināties mūžīgi. Redzīgās galminieku acis pamanīja viņus, itin bieži divatā satiekamies pils dārzā.

Sevišķi nenovīdīgs bija galma āksts punduris Melots, kas īpaši prata uzkurināt karaļa Marka greizsirdību. Viņš pierunāja karali vakarā paslēpties dārzā augošās ābeles zaros un noskatīties, ko abi mīlētāji darīs. Karalis paklausīja pundura padomam, un viņi abi paslēpās straucha malā augšajā ābelē. Bet Tristans un Izolde ieraudzīja viņu atspulgušus strauchā un ,apsēdušies zem koka, tīši novirzīja sarunu uz galma skauģiem un nelabvēļiem, kas cenšas sanaidot karali ar sievu un māsasdēlu. Karalis Marks gribēja sodīt Melotu par neslavas celšanu, bet punduris viņu pierunāja izlikt abiem mīlētājiem lamatas.

Vakarā, kad visi bija devušies pie miera, Melots izkaisīja starp Tristana un Izoldes gultām miltus, lai tur paliktu pēdu nospiedumi, ja viņi naktī ietu viens pie otra. Tristans slazdus pamanīja un nolēma tajā naktī pie Izoldes neiet. Bet jo ilgāk viņš pavadīja nomodā savā gultā, jo lielāka kļuva viņa vēlēšanās pēc iemīļotās, it īpaši tāpēc ka dienā pils dziednieks bija galminiekiem licis dēles, kas nosūca vecās asinis, bet jaunās asinis nu dzīslās ritēja itin karstas. Tāpēc sers Tristans pārlēca no savas gultas uz Izoldes gultu, neatstājot nekādas pēdas uz grīdas. No rīta viņš tādā pat veidā atgriezās savā gultā. Tomēr abi mīlētāji nebija pamanījuši, ka tās vietas, kur dienā bija piesūkušās dēles, sākušas asiņot un notriepušies palagi. No rīta karalis Marks ieraudzīja, ka asinīm notriepti tikai Izoldes un Tristana palagi, un viņā sāka mosties aizdomas. Karalis nolēma, ka Izoldei jāstājas Dieva tiesas priekšā, un par soģi uzaicināja karali Artūru.

Karalis Artūrs un viņa bruņinieki ieradās Kornvelā noteiktajā vietā un laikā, lai piedalītos Izoldes tiesāšanā. Karalis Marks un pārējie Tintagelas pils galminieki arī gaidīja Izoldes ierašanos.

Lauzu jūklī neviens nepamanīja Tristana prombūtni. Bet Izolde bija likusi viņam pārģērbties par spitālīgo un gaidīt pie mukulājainās gravas, ko visiem nācās šķērsot, lai tiktu tiesas laukumā. Tad sava zirga mugurā ieradās pati karaliene Izolde Zeltmate. Gravas malā nokāpusi no zirga, viņa visu klātbūtnē pasauca spitālīgo vīru ar zvaniņu pie spieķa:

- Panāc šurp un pāmes mani pāri gravai! Negribu notraipīt savas drēbes ar dubļiem.

- Nē, mana karalien, spitālīgais atbildēja, - es to nespēju izdarīt, jo mana miesa ir novārgusi.

Bet tev nevajadzētu man pieskarties.

- Es nebaidos no tavas slimības, Izolde atbildēja, - un pasteidzies, jo, kā redzi, daudzi cienījami vīri gaida manu ierašanos un vēro mūs.

Un karaliene lika spitālīgajam nostāties tā, ka viņa seju aizklāja kapuce, bet pati uzkāpa tam kukuragās uz muguras, kājām stingri aptverdama tā stāvu. Tad slimais lēni soli pa solītim pāmesa karalieni pāri dubļainajai gravai, un viņus vēroja visi sapulcējušies. Gravas otrā pusē Izolde viegli noslīdēja no nevarīgā vīra muguras un nostājās savu tiesātāju priekšā, bet spitālīgais aizgāja savu ceļu, jo visi no viņa vairījās.

Laukuma vidū sakurtajā sārtā kaitējās dzelzs, ar kuru vajadzēja pārbaudīt karalieni Izoldi. Tā būtu arī karalienes soda vieta, ja viņa izrādītos vainīga. Laukuma vidū blakus karaļa Marka teltij bija paklāts dārgs aizjūras paklājs un uz tā novietotas visa Kornvelas svētās relikvijas. Tad karalis Artūrs, kam bija uzticēts būt par galveno soģi, panācās uz priekšu un skaļā balsī uzrunāja klātesošos:

- Šodien mēs esam pulcējušies, lai tiesātu karalieni Izoldi. Karalienei nav vajadzīga nedz rūsu līdzietība, nedz dusmas, bet gan taisnīgums. Ja izrādīsies, ka karaliene nav pie vainas, tad visi, kas vēl atkārtos bezjēdzīgos apvainojumus, tiks sodīti ar nāvi pakarot. Bet tagad lai karaliene Izolde atkāpš šurp un, pastiepusi roku pār svētajām relikvijām, zvēr, ka nekad nav mīlējusi sava vīra, karaļa Marka, māsasdēlu seru Tristanu nepiedienīgā veidā.

Izolde stāvēja starp abiem karaļiem, un tie katrs turēja viņas roku. Tad karalis Artūrs atkārtāja:

- Karaliene Izolde, tu tiec apsūdzēta nepiedienīgās attiecībās ar seru Tristanu, tāpēc tev jāzvēr, ka nekad neesi viņu mīlējusi citādi, kā vien piedien mīlēt sava vīra māsasdēlu.

- Godātie kungi, sacīja Izolde Zeltmate, - klausieties manu zvērestu, lai pēc tam varētu apliecināt manu nevainību manam kungam un karalim. Ar Dieva Kunga un Svētā Hilarija palīgu es zvēru pie šīm svētajām relikvijām un pie visas pasaules svētajām relikvijām, ka mani gurni nekad nav apskāvuši nevienu citu kā vien manu vīru un šo spītālīgo, kas mani pārnesa pāri dūksnājam. Bet, ja šāds zvērests jums neliekas labs diezgan, tad sakiet, un es došu citu zvērestu.

Bet karalis Artūrs sacīja:

- Kundze, mūs pilnīgi pārliecina jūsu zvērests. Tagad paņemiet rokā nokaitēto dzelzi, lai redzam, ka tas pārliecinājis arī To Kungu.

- Tā Kunga vārdā!, iesaucās Izolde Zeltmate, satverdama balti nokaitēto dzelzi un neapdedzinādamās. Tā visiem bija acīmredzams, ka viņa zvērējusi patiesi.

Karalis Marks aizmirsa savas aizdomas, bet karalis Artūrs aicināja seru Tristanu uz Kamelotu pievienoties Apaļā Galda bruņinieku brālībai. Tristans ar pateicību pieņēma šo piedāvājumu, cerot, ka līdz ar viņa aizbraukšanu karaļa Marka aizdomas pagaisīs pavisam. Tā arī notika. Tomēr karalis pats sailgojās redzēt savu māsasdēlu, kam bija nodarījis lielu netaisnību, turot nepamatotās aizdomās. Tāpēc jau pēc dažiem mēnešiem viņš sūtīja aicinājumu seram Tristanam atgriezties.

Tristans atgriezās nekavējoties. Tomēr viņa un Izoldes priekapilnā satikšanās, dailes rozes, kas uzplauka abu vaigos un starojošās acis bija karalim Markam un visam galmam labākais pierādījums, ka Tristans un Izolde mīl viens otru. Nespēdams to paciest, karalis Marks izraidīja Tristanu un Izoldi no galma. Viņi devās dzīvot mežā. Tas bija laimīgākais laiks abu mīlētāju dzīvē. Dienā viņi pārtika no tā, ko deva mežs, bet naktis pavadīja viens otra skavās kādā alā.

Kādu dienu, izjājis medībās, karalis Marks ieraudzīja seru Tristanu un Izoldi aizmigušus zem kāda koka. Gadījās, ka starp abiem gulētājiem bija nolikts kails Tristana zobens. Karalis Marks to redzot bija dziļi saviļņots, jo uzskatīja to par zīmi, ka abi mīlētāji dzīvo šķīstu dzīvi un nav apkaunojuši viņa laulību. Promejot viņš paņēma sera Tristana zobenu, vietā atstādams savu.

Pārliecināts par sera Tristana un Izoldes nevainību, karalis Marks lūdza abs atgriezties galmā, kur liktos uzņemt ar lielu godu.

Tomēr karaļa sirds nebija mierīga, un viņš lika uzmanīt abu gaitas. Tristans un Izolde juta,

ka tiek nemitīgi novēroti, tāpēc bija spiesti izlikties vienaldzīgi viens pret otru. Šāda nebrīve abus stipri nomāca, un viņi sāka alkāt viens pēc otra kā vēl nekad agrāk. Nespēdams pretoties savai kaislei, sers Tristans kādu nakti ienāca karalienes Izoldes guļamistabā, kur to pārsteidza karalis Marks. Karalis aizsteidzās pēc sargiem, lai Tristanu apcietinātu, bet bruņinieks, atvadījies no savas maigās iemīļotās, aizbēga pa guļamistabas logu, nolēcot no klints tieši mugurā savam zirgam, kas tālredzīgi bija tur piesiets. Tad sers Tristans devās uz Kamelotu pie karaļa Artūra, bet nespēdams pietiekami aizmirsties Britānijā, ceļoja tālāk uz Franciju.

Nonācis Francijā, sers Tristans sadraudzējās ar Bretaņas hercogu un palīdzēja tam sakaut ienaidniekus, kas tīkoja pēc Bretaņas zemes. Īpaši cieši sers Tristans sadraudzējās ar hercoga dēlu Kaerdēnu.

Bretaņas hercogam bija arī daiļa meita, vārdā Izolde Baltroce. Viņa drīz vien iemīlēja skaiso un iznesīgo, bet vienmēr skumjo bruņinieku Tristanu. Savu skumju iemeslu sers Tristans neatklāja nevienam, pat ne savam jaunajam draugam Kaerdēnam. Kādu dienu Tristans vientulībā sēdēja kādā dārza stūrī un, domādams esam pilnībā prom no ļauzu acīm un ausīm, spēlēja arfu un dziedāja par savu nepiepildīto mīlu uz Izoldi. Tomēr Kaerdēns dzirdēja Tristana dziedāšanu un nodomājis, ka viņa skumju cēlonis ir nelaimīga mīla pret Izoldi Baltroci, tūdaļ devās pie tēva ar lūgumu izprecināt māsu mīlas ilgu pārņemtajam draugam.

Bretaņas hercogs lūdza ataicināt seru Tristanu un piedāvāja viņam savas meitas roku. Sers Tristans sākotnēji gribēja atteikties no augstsirdīgā piedāvājuma, bet saprata, ka tādā gadījumā dziļi aizvainotu hercoga ģimeni vai arī viņam nāktos atklāt savu mīlu pret tēvoča sievu, ko viņš nedrīkstēja darīt. Izolde Baltroce laulībām ar seru Tristanu piekrita no visas sirds, tāpēc kāzas notika jau pēc dažām dienām. Taču kāzu naktī sers Tristans saprata, ka viņa mīla pieder tikai Izoldei Zelmatei, un nevienu citu sievieti viņš nav spējīgs mīlēt. Izolde Baltroce jutās dziļi aizvainota, ka viņas daiļums un jaunavība tiek noniecināti, taču lepnums viņai liedza to izrādīt.

Reiz kādu dienu viņa pavadīja savu vīru un brāli medībās. Jājot kopā ar brāli pāri kādam strautam, gadījās, ka zirgu kāju saceltās ūdens šlakatas trāpīja viņai starp gurniem. Iesmējusies, Izolde Baltroce sacīja strautam:

- Nu tu esi bijis vietā, kur vēl neviens vīrietis nav bijis.

Sers Kaerdēns, kas jāja māsai blakus, bija tik pārsteigts, dzirdot šādu piezīmi, ka uzstāja, lai māsa to paskaidro. Kaut arī negribīgi, Izolde Baltroce atklāja brālim patiesību. Sera Tristana nevērības saniknotais Kaerdēns tūdaļ devās pie drauga pēc paskaidrojumiem. Viņš atrada bruņinieku stāvam jūras krastā un veramies uz Kornvelas pusi. Kaerdēna izvaicāts, sers Tristans vairs neslēpa savu dzīvesstāstu un atzina, ka dziļā kaisle uz Izoldi Zeltmati ir nepārvarams šķērslis, lai viņš spētu darīt laimīgu vēl kādu citu sievieti.

Noklausījies šo stāstu, sers Kaerdēns iedegās vēlmē redzēt Izoldi Zeltmati, kas tik negaidītā veidā bija ietekmējusi viņa ģimeni. Pārgēbušies par svētceļniekiem, abi draugi devās uz Kornvelu. Seram Tristanam izdevās nosūtīt ziņu par savu ierašanos Izoldei Zeltmatei, un abi mīlētāji atkal veselu nakti pavadīja kopā mežā, uzticīgajam seram Kaerdēnam stāvot sardzē. Nākošajā dienā abi draugi devās atpakaļ uz Bretaņu. Atgriezies mājās, sers Kaerdēns, māsai par pārsteigumu, palika pret seru Tristanu tikpat draudzīgs kā iepriekš. Izolde Baltroce nolēma pati atriekt savu noniecīnājumu. Drīz vien liktenis viņai deva šādu iespēju.

Bretaņai atkal uzbruka jauns ienaidnieks, un sers Tristans devās karā. Kaujā viņš uzvarēja pretinieku un nogalināja ienaidnieku karali, bet pats tika ievainots ar saindētu zobenu. Inde izplatījās pa visu ķermeni, un viņš cieta nežēlīgas sāpes. Neviens ārsts nespēja ievainotajam palīdzēt, jo nemācēja noteikt pretīndi. Tad sers Tristans lūdza atsaukt seru Kaerdēnu un izstāstīja, ka reiz jau cietis no līdzīga ievainojuma un vienīgā dziedniece, kas viņu varētu glābt, ir Izolde Zeltmate. Viņš lūdza draugu doties uz Kornvelu un ataicināt Izoldi Zeltmati uz Bretaņu pie viņa. Vēl viņš lūdza paņemt līdzī divējas buras - baltas un melnas. Ja Izolde piekristu braukt, lai kuģis nākot zem baltām burām, ja nē - zem melnām. Šo saraunu noklausījās arī Izolde Baltroce, un viņas sirdi pārņēma melna greizsirdība, tomēr viņa to neizrādīja un kopa slimo vīru tik pat laipni un gādīgi kā agrāk.

Izolde Zeltmate, uzzinājusi par sera Tristana slimību, nešaubījās ne mirkli un nekavējoties devās seram Kaerdēnam līdzī uz Bretaņu. Uzvilkuši baltas buras, viņi iekāpa kuģī vakarā un no rīta, saulei lēcot jau bija pie Bretaņas krastiem. Tomēr taisni tur viņiem iznāca aizkavēties, jo norima vējš. Sers Tristans tolaik mocījās sāpēs un neziņā, vai Izolde Zeltmate piekritusi atbraukt. Viņas ilgas un šaubas bija tik pat nāvējošas kā inde. Labu laiku noskatījusies vīra mokās, Izolde Baltroce

sacīja laipnā balsī:

- Mīļais, liekas ka Kaerdēns drīz būs klāt. Viņa kuģis nupat ienāca līcī. Lai Dievs dod, ka viņš atgrieztos ar labām ziņām.

Sers Tristans, drebēdams pie visām miesām, jautāja:

- Mīļā sieva, vai tu esi droša, ka tas ir Kaerdēna kuģis?

- Par to nav nekādu šaubu, mīļotais, atbildēja Izolde Baltroce.

- Vai tu redzi, kādā krāsā ir buras, jo man nav spēka piecelties sēdus, lai pats redzētu,

Tristans jautāja.

- Nepūlies, mīļotais, Izolde Baltroce sacīja, - jau pa lielu gabalu skaidri redzams, ka tās ir melnas.

Izdzirdis šos vārdus, sers Tristans pagriezās pret sienu un sacīja:

- Dievs, piedod manai Izoldei, kā es viņai piedodu, jo viņa būtu nākusi, ja tas būtu viņas varā. Nevēlos vairāk dzīvot, ja man nav lemts viņu vairs redzēt. Izolde, es dzīvoju, tevi mīlot un mirstu, tevi mīlot.

Vēl trīs reizes nočukstējis: `Izolde, mana mīla`, viņš atdeva dvēseli Dievam.

Visā pilī nu izcēlās liela vaimanāšana un raudāšana, jo sera Tristana noslēpums nu bija ticis zināms visiem, un visi viņa nāvi nožēloja un skuma.

Bet Kaerdēna kuģis pa to laiku bija ienācis ostā un Izolde Zeltmate traucās uz sera Tristana pili. Viņu samulsināja zvanu skaņas un skaļā raudāšana. Apstājusies, viņa jautāja kādam vecam vīram, kas gadījās ceļā par skumju iemeslu. Vecais vīrs atbildēja:

- Mēs skumstam, jo mums ir lielas bēdas, kundze. Nezinu, no kurienes jūs nākat, ka neesat vēl dzirdējusi, bet mūsu cēlais sers Tristans ir miris.

Gluži kā nemaņā Izolde Zeltmate turpināja ceļu uz pili, uz istabu, kur atdusējās viņas iemīļotā mirstīgās atliekas. Ieraudzījusi mirušo Tristanu, Izolde Zeltmate apgūlās viņam blakus gultā un, apkampusi iemīļoto, sacīja:

- Tristan, mana mīla, zinu, ka tu nomiri manas vainas dēļ, jo nevarēji mani sagaidīt. Bet tagad, kad tu esi miris, arī manai dzīvei vairs nav jēgas. Šajā pasaulē vairs nav nekā tāda, kā dēļ man būtu vērts dzīvot. Un es miršu tāpēc, ka esi miris tu.

Tā runādama, Izolde Zeltmate uzspieda sera Tristana vēl siltajām lūpām ilgu skūpstu un izdzisa kopā ar to.

Karalis Marks lika abus mīlētājus pārvest uz Kornvelu un paglabāt līdzās. Uz viņu kapiem izauga divi vītenī, kuru zari tik cieši savijās, ka vairs nebija atdalāmi. Tā sers Tristans un Izolde Zeltmate beidzot savienojās uz mūžiem - gan nāvē, gan dzīvē.

Cits nostāsts vēsta, ka Tristanu mežonīgas greizsirdības lēkmē nogalinājis zirgausainais karalis Marks, klusi pielavoties no aizmugures, kad bruņinieks savai iemīļotajai spēlēja arfu un dziedāja. Izolde no bēdām nomirusi.

12. Sera Lancelota ierašanās.

Reiz pašā vasaras vidū, Svētā Jāņa dienā, kas togad iekrita sestdienā, Kamelotā pie karaļa Artūra ieradās Ezera Feja, vezdama sev līdzī skaistu jaunekli baltās drānās balta zirga mugurā, un sacīja:

- Mans valdniek, ja tu rīt iecelsi šo jaunekli bruņinieku kārtā, tad nākotnē viņš tev un tavam galmam atnesīs lielu godu.

- Mīļuprāt, mana kundze, - laipni atbildēja karalis Artūrs, - Kā jaunekli sauc?

- Nejautā to tagad, - feja sacīja, - Vārdu uzzināsi noliktajā laikā. Es tev to neteikšu, un nejautā arī savam viesim, jo viņš pats to nezina. - Tad, maigi noskūpstījusi jaunekli, viņa uzvilka tam pirkstā gredzenu, kam piemita burvju vara, un atvadījusi devās prom.

Nākamajā dienā pils lielajā baznīcā karalis jauno bruņinieku iesvētīja bruņinieku kārtā. Bet tajā brīdī, kad karalis Artūrs dzīrās jaunajam bruņiniekam apjozt zobenu, jauneklis ar kaunu attapa, ka nav paņēmis to līdzī. Laipnā karaliene Ginivera, vēlēdamās pasargāt jauno bruņinieku no galminieku zobgalībām, nemanīti atnesa karalim viņa zobenu. Pēc ceremonijas jaunais bruņinieks noņēma karalienes priekšā uz viena ceļa un sacīja:

- Pateicos jums, mana kundze, par to, ko esat manis dēļ darījusi. No šī brīža un uz mūžīgiem laikiem, kamēr vien pukstēs mana sirds, es būšu jūsu bruņinieks. - Viņi paskatījās viens otram acīs, un vairs nespēja novērst skatienu.

Neilgu laiku pēc šiem notikumiem jaunais bruņinieks devās prom no Kamelotas, lai meklētu piedzīvojumus un pārbaudītu savus spēkus. Pēc dažu dienu jājienu viņš satika daiļu meiteni, kas skaļi raudāja un laužīja rokas. Bruņinieks jautāja par viņas bēdu iemeslu, un meitene atbildēja, ka nesen zaudējusi savu iemīļoto. Viņa stāstīja, ka netālu esot pils, ko dēvē par Skumju Dārzu. Katram, kas dodas tai garām vai vēlas ieiet, jācīnās ar vārtu sargu. Ja tas uzvarēts, nāk atkal cits bruņinieks, un tā tas turpinās, līdz atnācējs tiek nogalināts. Viņa stāstīja, ka daudzi cēli bruņinieki jau gājuši postā, šīs nelāgās ierašas pazudināti.

- Tik tiešām šādai ierašai jādara gals, un ja jūs, daiļā dāma, man parādītu ceļu uz šo nolādēto vietu, tad es gribētu redzēt, vai spēju te ko līdzēt, - sacīja jaunais bruņinieks.

Jaunā dāma aizveda viņu pie lielas pils, ko apjoza divi mūri, viens par otru augstāki. Pie vārtiem pirmajā mūrī bija redzamas nesenu cīņu pēdas. Jaunais bruņinieks pieklaudzina pie pils vārtiem un uzstāja, lai laiž iekšā. Pils iemītnieki skatījās pa logiem un nožēloja daiļo jaunekli, kas tīšuprāt devās nāvē, jo uzvarēt milzīgo vārtu sargu viņam šķita maz izredžu. Tomēr itin drīz ļaudīm nācās mainīt domas, jo pirmo vārtu sargs krita, jaunā bruņinieka šķēpa caurdurts. Tad jauneklīms uzbruka otrs bruņinieks, ko viņš nogāza no segliem - krītot vīrs lauza roku un atzina sevi par uzvarētu. Trešais uzbrucējs saļima, saņēmis spēcīgu triecienu pa bruņucepuri, ceturtais tika izmests no segliem, un viņu sabradāja jaunekļa zirgs. Tādā pat veidā jaunais bruņinieks uzvarēja vēl piecus bruņiniekus un atvēra pils pirmos vārtus.

Pie otrajiem vārtiem jaunekli gaidīja vēl desmit bruņinieki, kas gatavojās uzbrukt viņam visi vienlaicīgi. Jaunais bruņinieks jau bija paguris, viņa vairogs bija zobenu sakapāts un gandrīz nelietojams. Tomēr viņš netaisījās atkāpties. Tad jaunā dāma, kas bruņinieku bija atvedusi uz pili, pasniedza viņam citu vairogu, izrotātu ar sarkanu un baltu svītru slīpi pāri tam. Ieliekot roku vairoga siksnās, bruņinieks sajuta pēkšņu spēku pieplūdumu, nogurums pagaisa kā nebijis, un viņš atkal jutās gatavs cīņai. Jauneklis nezināja, ka vairogu viņam sūta Ezera Feja, un tas savam nesējam dod trīs vīru spēku.

Jauneklis palūkojās uz vara bruņinieka statuju, kas bija novietota virs otrajiem pils vārtiem. Tā sakustējās no bruņinieka apņēmīgā acu skata un nogāzās tieši virsū vienam no sargiem. Nikni klieodzot jauneklis devās uzbrukumā deviņiem dzīvi palikušajiem bruņiniekiem un pēc īsas cīņas nogalināja četrus no tiem. Pārējie pieci bruņinieki atzina sevi par uzvarētiem un padevās. Vēl pirms saules rīta jauneklis atvēra otros vārtus un iegāja pilī. Viņu sagaidīja pils iedzīvotāji un pasniedza pils atslēgas. Tad viņi aizveda jaunekli uz nelielu kapsētu. Te bija apglabāti tie bruņinieki, kas bija mēģinājuši iekļūt pilī. Starp viņiem bija arī daudzi karaļa Artūra bruņinieki. Pie katra kapa zemē bija redurts pīķis ar uzsprastu nogalinātā bruņinieka galvu. Starp bojā gājušajiem bija daudz izcilu vīru. Redzot šo skumjo skatu, jaunais bruņinieks rūgti raudāja. Iegājis dziļāk kapsētā, viņš ieraudzīja milzīgu metāla kapaplāksni, bagātīgi rotātu ar dārgakmeņiem un emalju. Sarkanā zelta burtiem uz tās bija rakstīti šādi vārdi:

ŠO PLĀKSNI NEPACELS CITA VĪRA ROKA, KĀ VIEN TĀ, KAS IEKAROS ŠO

SKUMJU DĀRZU, UN ZEM ŠĪS PLĀKSNES STĀV RAKSTĪTS ŠĪ VĪRA VĀRDS.

Jauneklis, kas atšķirtībā no vairuma bruņinieku, prata lasīt, bija ārkārtīgi izbrīnīts par šo uzrakstu. Daudzi ļaudis velti bija mēģinājuši pacelt kapaplāksni, lai uzzinātu tā vīra vārdu, kura atnākšanu visi gaidīja, bet nevienam nebija izdevies plāksni pat pakustināt. Arī pils īpašnieks jau sen bija vēlējies uzzināt bīstamā atnācēja vārdu, lai slepenībā šo vīru nokautu. Pilsētnieki mudināja jauno bruņinieku pacelt kapaplāksni. Bet viņš to vispirms pamatīgi apskatīja un redzēja, ka pusducis pasaules stiprāko bruņinieku nespētu pakustināt pat plāksnes tievgali. Tad viņš paņēma plāksni aiz platā gala un bez mazākajām pūlēm pacēla to labas pēdas augstumā virs galvas. Plāksnes otrā pusē bija rakstīts:

TE DUSĒS EZERA LANSELOTS, BENVIKAS KARAĻA BENA DĒLS.

Sapratis, ka nupat uzzinājis savu vārdu, viņš novietoja plāksni atpakaļ vecajā vietā.

Bet ļaudis pa tam lāgam sacēla lielu troksni, jo pils agrākais kungs - visu šo nelaimīgu vaininieks, neviena nemanīts bija paņēmis zirgu un aizbēdzis. Ļaudis uztraucās, ka bez viņa palīdzības pili no ļaunās apsēstības būs grūti atbrīvot. Bija teikts, ka apsēstajā vietā jānodzīvo četrdesmit dienas un nakts, pirms ļaunums gaisīs vai arī jāsameklē visas pils atslēgas. Pils ļaudis lūdza Lancelotu sameklēt atslēgas, jo bija pagalam nomocījušies ļaunā apsēsti, kas tiem nedeļa miera ne dienu, ne nakti.

Lancelots bija ar mieru uzmeklēt atslēgas un ļaudis viņu aizveda uz nelielu kapelu, kur pazemē veda tumša, drūma eja. Ejot uz priekšu, Lancelots dzirdēja ellišķīgus trokšņus, vaidus un stenēšanu, kas lika viņa miesai drebēt un matiem slieties stāvus. Zeme zem viņa kājām cilājās un kustējās, bet viņš devās tikai uz priekšu. Ejas beigās bija lielas durvis, ko apsargāja divi milzīgi vara bruņās tērpti vīri. Lancelots pacēla virs galvas vairogu un ar veiklu lēcieni metās durvīs. Vara vīri vienlaikus cirta ar zobeniem un trāpīja viens otram, abi sabirddami gabalos, bet Lancelots tika ievainots plecā. Otrā telpā Lancelots ieraudzīja ap sešu pēdu platu aku, no kuras nāca neciešama trūdu smaka. To sargāja briesmīga izskata vīrs, melnu seju un acīm kā kvēlošām oglēm. No viņa mutes nāca zilas liesmas. Viņš bija bruņots ar āvu. Lancelots metās sargam virsū, nogāza zemē un nožņaudza. Tad neradījumu iemeta akā, kas tūlīt beidza smirdēt. Tad viņš ieraudzīja vara dāmu, kas turēja atslēgu saišķi. Viņai blakus atradās liela lāde, no kuras nāca tās briesmīgās skaņas, kas viņu

bija biedējušas, nokāpjot pazemē. Dāma atdeva viņam atslēgas un izgaisa. Lancelots atslēdza lādi un ieraudzīja trīsdesmit vara stabules, kas brēca nelabā balsī viena par otru skaļāk. No šīm balsīm tad arī nāca visa pils apsēstība. No lādes izskrēja viesulis ar tādu sparū, ka likās - visi elles ļaunie gari pasprukuši vaļā. Un tā arī bija. Tie aiznesās prom, lai pilij un izmocītajiem ļaudīm dotu svētu mieru. Notiekošais Lancelotu bija apmulsinājis. Kad viņš atgādās, aka bija pazudusi. Tad viņš devās atpakaļ uz kapsētu pie ļaudīm, kas viņu apsveica kā savu glābēju.

Viņš tiem atklāja savu vārdu, un visi viņu dēvēja par seru Lancelotu. Bet pili viņš nodēvēja par Prieku Dārzu un padarīja par savu mitekli.

13. Sera Lancelota cīņa ar seru Terkvinu.

Sers Lancelots mita savos Prieka Dārzos un veica neskaitāmus varoņdarbus, kas viņam sagādāja izcilākā Apaļā Galda bruņinieka godu. Reiz gadījās, ka viņš kopā ar savu jauno brālēnu seru Laionelu bija devies izjādē pa mežu. Karstās dienas un ilgā jājienu nogurdināt, bruņinieki nolēma atpūsties. Sers Lancelots apgūlās zem ābeles* un piemiga, bet sers Laionels palika sardzē. Jaunais bruņinieks drīz kļuva liecinieks dīvainam skatam - viņš ieraudzīja pa meža ceļu jājam zirgā kādu bruņinieku, kas veda trīs zirgus. Zirgu mugurām šķērsām pāri apkaunojošā veidā bija pārlikti trīs citi bruņinieki - izgērbti puskaili un piesieti pie segliem. Sers Laionels nosprieda, ka gūstekņi jāatbrīvo, un, pametis Lancelotu guļam, sekoja dīvainajai karavānai. Viņš izaicināja svešo varmāku uz cīņu, bet jau pēc īsa brīža pats nokļuva gūstā un tika uzsiets sava zirga mugurā.

Sers Lancelots ļoti uztraucās, neatradis brālēnu. Viņa bažas pieņēmas spēkā, kad netālu uzgāja cīņas vietu un asins pēdas zālē. Netālu ieraudzījis kādu mežacirtēju, sers Lancelots sāka to iztaujāt, un uzzināja, kas noticis. Mežacirtējs beidza stāstījumu ar vārdiem:

- Bruņinieku sagūstīja sers Terkvins, kas ienīst visus Apaļā Galda bruņiniekus un, ja vien var, sagūsta tos un ieslēdz savā donžona* cietumā. Ja gribat viņu atrast, jājiet tik gar upi uz leju līdz braslam. Tur ieraudzīsiet lielu egli. Tajā pakārti uzvarēto bruņinieku vairogi. Tur pakārta arī vara bļoda. Dauziet tik pa to ar savu šķēpu, un sers Terkvins drīz būs klāt.

Sers Lancelots pateicās par ziņām un devās uz priekšu. Viņš sasniedza upes braslu un ieraudzīja milzu egli, kuras zaros karājās vairogi, ko kādreiz buja nesuši sers Kejs, karaļa Artūra senešals, sers Brendels, sers Marhoss, sers Gelinds, sers Braiens, sers Elidjūks, viņa paša brālis sers Ektors un brālēns sers Laionels, un vēl daudzi citi bruņinieki. Šādas nekaunīgas izrādīšanās satracināts, sers Lancelots spēcīgi iezvēla pa vara bļodu, bet neviens nenāca. Tad viņš ieraudzīja tuvojamies jāšus pa taku liela auguma spēcīgu bruņinieku, kas pavadā veda vēl otru zirgu. Tam mugurā bija uzsiets sers Geriss, sera Gevina brālis, smagi ievainots un asinīm noplūdis. Sers Lancelots aizšķērsoja ceļu un sacīja:

- Klausies, labais bruņinieks, ļauj ievainotajam atlaisties zālē un atpūsties, bet pats nāc mēroties spēkiem. Man zināms, ka tu neieredzi Apaļā Galda bruņiniekus un esi nodarījis tiem

daudz ļauna. Tāpēc tagad nāc un aizstāvies!

- Ja tu esi viens no viņiem, tad labāk aizstāvies pats, - lepmi atcirta sers Terkvins, - Jo es izaicinu tevi un visu tavu brālību.

- Tas nu ir par daudz skaļi teikts, - atsacīja sers Lancelots.

Tad viņi devās auļos viens otram pretim ar tādu sparū, ka zirgu muguras salūza, bet pīķi izdūrās cauri vairogiem. Tad viņi turpināja cīnīties kājās, viens otru apveltīdami nikniem cirtieniem. Viņi neskaitīja ievainojumus un turpināja uzbrukt viens otram varāk nekā divas stundas. Tad, pārguruši un bez elpas palika stāvam, balstīdamies uz saviem zobeniem.

- Klausies, jaunekli, ko tev teikšu, - sacīja sers Terkvins, - pievaldi uz brīdi roku un atbildi man, ko vaicāšu.

- Jautā, - atbildēja sers Lancelots.

- Tu esi labākais cīnītājs ar vislabākām plaušām*, kādu man jēkad nācies sastapt. Ja vien es varētu būt drošs, ka tu neesi tas, kuru es visvairāk ienīstu, tad tev par prieku atbrīvotu visus savus gūstekņus - trīsdesmit četrus izcilus bruņiniekus. Tikai saki man savu vārdu.

- Skaisti teikts, - sers Lancelots sacīja, - Bet vai tu neatklātu tā bruņinieka vārdu, ko visvairāk ienīsti?

- Tas ir sers Ezera Lancelots, un es viņu ienīstu tāpēc, ka viņš nogalināja manu brāli seru Karadosu, Sāpju pils valdnieku, un nosauca viņa pili par Prieka Dārziem, kur pats arī tagad dzīvo, sacīja sers Terkvins. - Tāpēc es nozvērējos viņu nokaut, ja vien satikšu, vai arī lai viņš nokauj mani. Atriebjoties par sera Lancelota uzvaru, esmu nogalinājis simt krietnu bruņinieku, un simt bruņinieku tā sakropļojis, ka tie nekad vairs nesēdīsies mugurā zirgam, un trijus simtus bruņinieku esmu sagūstījis un vārdzinu savas pils pagrabos. Bet es esmu gatavs tos atbrīvot, ja vien tu atklāsi man savu vārdu, ja tik tu pats neesi sers Lancelots.

- Ser bruņinieks, es tik tiešām esmu Ezera Lancelots, Benvikas karaļa dēls un Apaļā galda bruņinieks. Un es esmu nācis, lai tevi sakautu, tāpēc aizstāvies! sers Lancelots atbildēja.

- Tevi esmu gaidījis, kā nevienu citu, un mūsu cīņa ilgs, līdz viens no mums kritīs, iesaucās sers Terkvins.

Un viņi metās viens otram virsū kā divi satrakojušies lauvas un cīnījās ilgu laiku. Tomēr

sers Terkvīns pagura pirmais un nespēja vairs aizsargāties pret sera Lancelota uzbrukumiem. Viņš saļima ceļos, un sers Lancelots viņu uzvarēja.

Tad sers Lancelots steidzās atbrīvot seru Gerisu un mudināja viņu doties uz pili atsvabināt ieslodzītos bruņiniekus. Ieraudzījuši savu atbrīvotāju seru Gerisu ievainotu, bruņinieki nodomāja, ka viņš uzvarējis seru Terkvīnu, un steidza viņam pateikties. Bet sers Geriss sacīja:

- Tas bija sers Lancelots, kas uzveica mūsu mocītāju, un tikai viņam pienākas jūsu pateicība.

Tad bruņinieki uzmeklēja seru Lancelotu, kas turpat mežmalā atpūtās pēc kaujas, pateicās viņam un zvērēja draudzību līdz mūža beigām.

14. Karaliene Ginivera un sers Lancelots.

Reiz gadījās, ka Debesbraukšanas dienas pievakarē, kad karaļa Artūra galma ļaudis bija ieturējuši svētku maltīti un sapulcējušies pils kamīna zālē, lai patērzētu, telpā ienāca nepazīstams bruņinieks. Nemaz neapsveicinājies ar klātesošajiem, viņš rupji vērsās pie karaļa Artūra ar vārdiem:

- Karali Artūr, esmu sagūstījis daudzus tavus bruņiniekus un dāmas, kas tagad nīkst manas pils pagrabos. Tu viņus neatbrīvosi ne ar visu savu karaspēku. Bet es tev piedāvāju iespēju glābt savus ļaudis ar šādu noteikumu: sūti man līdzī uz mežu karalieni Giniveru kopā ar vienu no saviem bruņiniekiem, kam visvairāk uzticies, lai viņu aizstāvētu. Ja es tavu bruņinieku uzvarēšu, karaliene Ginivera piederēs man, tāpat kā visi citi gūstekņi. Ja cīņu zaudēšu, atbrīvošu gan karalieni, gan gūstekņus. - To pasacījis, svešais bruņinieks pagriezās un aizgāja.

Karaļa Artūra galmā sacēlās milzīgs sašutums. Karalis Artūrs nebija ar mieru pieņemt izaicinājumu un riskēt ar karalienes godu un varbūt pat dzīvību. Tad karaļa priekšā nostājās viņa audzubrālis un Kamelotas pils senešals sers Kejs, un uzteica savus pienākumus. Sers Kejs sacīja, nekavējoties vēloties atstāt galmu, un devās prom. Karalim Artūram tas bija negaidīts trieciens, jo visā galmā nebija neviena, kam viņš uzticētos vairāk par seru Keju, jo viņi abi bija kopā uzauguši. Tāpēc karalis lūdza karalieni Giniveru pierunāt seru Keju palikt. Ginivera devās uz sera Keja istabām un mēģināja pārliecināt uzticamo bruņinieku mainīt savu lēmumu, tomēr sers Kejs nebija atrunājams. Beidzot karaliene nogūlās sera Keja priekšā uz pils akmens grīdas sacīdama, ka necelsies augšā, pirms viņš nebūs apsolījis palikt. To redzot bruņinieks gan apsolījās palikt, bet ar vienu nosacījumu, ko karalim Artūram un karalienei Giniverai nāktos izpildīt. Iepriecinātā karaliene bija gatava izpildīt jebkuru sera Keja vēlēšanos un aizveda viņu pie karaļa Artūra, un izstāstīja, cik grūti viņai nācies pierunāt seru Keju palikt. Arī karalis Artūrs bija gatavs izpildīt jebkuru sera Keja vēlēšanos. tad sers Kejs sacīja:

- Mans kungs un karali, es tev lūdzu tikai vienu, un jūs abi ar karalieni man to jau esat apsolījuši - uzticiet karalieni manai aizstāvībai un laidiet viņu man līdzī uz mežu, kur mūs jau gaida tas nešpetnais bruņinieks.

Izdzirduši šo lūgumu karalis Artūrs un Ginivera nobāla, jo doties līdz seram Kejam uz mežu bija tik pat kā doties drošā nāvē, jo senešals gan bija labs pils pārvaldnieks, bet reti bija cīnījies ar ieročiem rokā. Tomēr dotais solījums bija jāpilda, un karalis, paspiedis karalienes roku, sacīja:

- Mana kundze, jums jādodas līdz seram Kejam, jo tāda bija mūsu noruna.

Bet sers Kejs, no visas sirds vēlēdamies glābt gan karalieni, gan karaļa Artūra godu, gan ieslodzītos bruņiniekus un dāmas, teica:

- Kungs, uzticieties man pilnībā, jo es karalieni atvedīšu atpakaļ sveiku un veselu.

Un viņi devās ārā pils pagalmā, kur tos jau gaidīja apsegloti zirgi. Galminieki devās pavadīt Karalieni un seru Keju, un viņiem likās, ka atvadās no tiem uz mūžīgiem laikiem, jo neviens neticēja senešala cīņas mācai. Sers Gevins, karaļa Artūra māsasdēls un viens no dižākajiem Apaļā galda bruņiniekiem, sacīja:

- Mans kungs un karali, mēs pašlaik izdarām milzīgu kļūdu, viņus šādi palaisdami. Es domāju, ka mums viņiem paklusām jāseko.

Karalis tam piekrita, un pulks bruņinieku devās sagatavoties sera Keja un karalienes meklēšanai, un pēc pāris stundām jau devās ceļā.

Sers Gevins vadīja karalienes un senešala meklēšanu. Tuvojoties mežam, meklētāji ieraudzīja no tā izskrienam sera Keja zirgu, sadriskātiem iemauktiem, asinīm notriektu segu, un bez jātnieka. Gevins strauji meetās mežā un drīz vien sastapa bruņinieku galīgi nokausēta zirga mugurā. Bruņinieks sacīja:

- Ser Gevin, mans zirgs ir pagalam pārguris, bet man katrā ziņā jādodas tālāk. Tāpēc lūdzu tūs aizdot man vienu saviem diviem liekajiem zirgiem, un apsolu, ka samaksāšu par to, kad atgriezīšos.

Sers Gevins, kas bija plaši pazīstams ar savu augstsirdību un devīgumu, atbildēja:

- Laipni lūgts, ser bruņiniek. Izvēlieties, kurš zirgs jums labāk tīk.

Nepazīstamais bruņinieks aši uzlēca tuvākā zirga mugurā un aizauļoja trakā ātrumā. Sers Gevins viņam sekoja lēnākā gaitā. Tomēr viņam nebija ilgi jāgaida, līdz ieraudzīja savu zirgu uz zemes zemē beigtu un visapkārt nežēlīgas cīņas pēdas. Vēl mazliet tālāk sers Gevins ieraudzīja

bruņinieku, kam bija aizdevis zirgu, turpinot ceļu kājām. Sers Gevins nemanāmi viņam sekoja. Drīz viņi iznāca uz ceļa un ieraudzīja tuvojošamos ratus. Tajos bija iejūgts dābolains zirgs, kura mugurā jāja pretīga izskata punduris. Vecos laikos, par kuriem te stāstīts, cilvēks baidījās no šādiem ratiem kā velns no krusta, jo tādos zemnieki vai nu veda mēslus uz lauka vai arī pilsētās pa ielām vadāja noziedzniekus pirms tos nogādāja soda vietā. Cilvēku, kas reiz bija vests ratos, uz mūžīgiem laikiem uzskatīja par noziedznieku - nodevēju vai slepkavu. Tādam bruņiniekam uz mūžīgiem laikiem bija slēgtas visu galmu durvis un viņš bija izraidīts no sabiedrības. Sers Gevins ļāva ratiem pabraukt garām. Bet otrs bruņinieks piesteidzās un jautāja:

- Dieva dēļ, punduri, saki man, vai neesi redzējis manu karalieni?

- Ja sēdīsies manos ratos, tad jau rīt zināsi, kas noticis ar tavu karalieni, ratus neapturējis, riebiņā balsī nosmējās punduris. Rati turpināja ceļu. Nepazīstamais bruņinieks uz mirkli saminstinājās, tad ar diviem soļiem panāca ratus un apsēdās tajos. Bet sers Gevins turpināja vērot, kas notiks.

Pret vakaru viņi sasniedza pilsētu. Pilsētas iedzīvotāji ļauni ņirgājās par ratos sēdošo bruņinieku, bet viņš ņirgas padevīgi pacieta. Punduris aizveda bruņinieku uz iebraucamo vietu un tur atstāja, neteikdams ne vārda. Sers Gevins arī apmetās tajā pašā iebraucamajā vietā. Viesnīciece viņu laipni apsveica, bet par ratos atbraukušo bruņinieku nelikās ne zinis. Tomēr sers Gevins nepazīstamajam piedāvāja savu draudzību, kas to ar pateicību pieņēma, tomēr neatklādams savu vārdu.

Otrā rītā abi bruņinieki pa logu ieraudzīja, ka viesnīcai garām pajāja karaliene Ginivera, kas acīmredzami bija kāda milzīga auguma bruņinieka atkarībā. Viņiem sekoja zirgu nestuves, kurās gulēja ievainotais sers Kejs.

Ātri saposušies, abi bruņinieki sekoja noslēpumainajai procesijai, kas jau bija pagaisusi skatienam. Krustcelēs viņi sastapa kādu daiļu dāmu, kas pavēstīja, ka karalieni Giniveru nolaupījis Somersetas novada Goras pilsētas valdnieka Bagdemaga dēls Melegants. Gora esot īpaša vieta. Šajā pilī grūti iekļūt, bet no tās izkļūt bez valdnieka ziņas esot pilnīgi neiespējami. Uz pili vedot divi ceļi - Zemūdens tilts un Zobena tilts. Zemūdens tilts esot garš un vedot pa upes dibenu. Zobena tilts esot īsāks, bet šaurs un griezīgs, jo veidots no asi trīta zobena asmeņa. Sers Gevins izvēlējās Zemūdens

nekā netrūktu. Tāpat viņš aizsūtīja pie bruņinieka savu ārstu, lai tas parūpētos par viņa brūcēm.

Divkauja notika nākamajā rītā pils pagalmā. Karalis bagdemags un karaliene Ginivera vēroja divkauju no pils balkona. Abi bruņinieki metās viens otram virsū kā saniknoti lauvas. Viņu zobeni šķīta dzirkstis, atsitoties viens pret otru un pretinieka bruņām. Tie bija līdzvērtīgi pretinieki, bet sers lanselots bija zaudējis daudz asiņu, tāpēc sāka ātrāk pagurt. Tad viena no karalienes Giniveras galmadām, kas labi zināja, kā vairot bruņinieka spēkus, skaļi iesaucās:

- Lanselot, skaties, kas uz tevi noraugās!

Sers Lanselots pacēla acis un ieraudzīja karalieni Giniveru. Mīla vairoja viņa spēkus. Viņš pagriezās tā, lai cīnoties ar seru Melegantu, karalieni aizvien paturētu acīs. Tagad Melegants sāka kauju zudēt. Viņš streipuļoja un zvārojās zem sera Lanselota trāpīgajiem cirtieniem gluži kā piedzēries. Karalis bagdemags, redzēdams, ka viņa dēlam draud nāve, lūdza karalieni Giniveru dot seram Lanselotam zīmi saudzēt Meleganta dzīvību.

- Es jūsu dēlu nemīlu, sacīja karaliene, - bet jūsu cēlsirdības dēļ, es lūgšu seru Lanselotu viņu saudzēt.

Sers Lanselots un sers Melegants dzirdēja šos vārdus, tāpēc Lanselots tūdaļ uz vietas, paklausīdams savas kundzes gribai, atteicās tālāk cīnīties ar pretinieku. Bet sers Melegants, dusmīgs par tēva iejaukšanos un izmantodams apjukumu, no visa spēka zvēla ar zobenu seram Lanselotam, gan neievainodams viņu. Karalis bagdemags lika saviem bruņiniekiem savaldīt karstgalvīgo dēlu. Tika norunāts, ka abi bruņinieki satiksies divkaujā pēc gada. Ja tad sers Melegants gūtu uzvaru, viņš saņemtu karalieni Giniveru un vestu sev līdzī uz Goras pili. Sers Lanselots un karaliene Ginivera uzskatīja šos noteikumus par pareiziem un tiem piekrita. Pēc cīņas sers Lanselots lūdza karalim Bagdemagam iespēju tikties ar karalieni. Karalis Bagdemags atbildēja:

- Ar lielāko prieku aizvedīšu jūs, ser Lanselot pie karalienes, kura šķiet jūs vien gaida, un, paņēmis seru Lanselotu pie rokas, viņš to aizveda uz pils kamīna zāli, kur gaidīja karaliene un sacīja:

- Kundze, es atvedu jums seru Lanselotu, kas iepriecēs jūsu sirdi, jo kopš jūs esat mūsu pilī, ne reizes neesmu jūs redzējis smaidām.

Bet karaliene Ginivera aizgriezās prom no abiem bruņiniekiem sacīdama,

- Kungs, man nav ne mazākās vēlēsšanās viņu nedz satikt, nedz redzēt.

Šī atbilde abus karalienes apmeklētājus tā pārsteidza, ka tie nezināja, ko teikt. Tad karalis Bagdemags sacīja:

- Kundze, tik tiešām ka mani pārsteidz šāda attieksme pret cilvēku, kas jūsu dēļ sevi pakļāvis nāves briesmām un ceļojis tik tālu gabalu, ciedams sāpes un pārestības. Viņš ir jūs izglābis un pasargājis no mana dēla, kas no jums nekad labprātīgi nebūtu atteicies.

- Viņš būtu varējis savus pienākumus veikt labāk, karaliene sacīja, - un es tik tiešām nejūtos viņam pateicību parādā.

Seru Lancelotu šie vārdi satrieca līdz sirds dziļumiem bet izmisuma un mīlas mākts, viņš nespēja pajautāt, kas izraisījis karalienes Giniveras dusmas. Lai bruņinieku vēl vairāk sāpinātu, karaliene pagrieza viņam muguru un atstāja zāli, liegdama bruņiniekam viņai sekot vai turpināt sarunu. Karalis Bagdemags, kas bija liecinieks īsajai sarunai starp karalieni un bruņinieku, bija glūži apmulsis. Viņš sacīja:

- Ser Lancelot, lūdzu jūs paskaidrot man, ko nozīmēši dīvainā karalienes Giniveras uzvedība, un kāds ir tās cēlonis.

Bet sers Lancelots nespēja atbildēt uz karaļa Bagdemaga jautājumiem, jo pats nespēja izprast notikušās pārmaiņas karalienes uzvedībā. Tad karalis un Lancelots devās apmeklēt seru Keju, kas vēl joprojām veseļojās no ievainojumiem, bet arī viņš nespēja izskaidrot karalienes Giniveras rīcību.

Karalis Bagdemags, pildot norunu, atbrīvoja dēla sagūstītos karaļa Artūra ļaudis, kas priecīgi un pateicīgi seram Lancelotam, steidzās uz savām mājām. Sers Lancelots devās meklēt seru Gevinu, kas vēl joprojām nebija sasniedzis Goru. Bet karaliene nolēma pieņemt karaļa Bagdemaga ielūgumu vēl paviesoties Goras pilī.

Sera Meleganta ļaudis, zinādami, ka viņu kungs nīst seru Lancelotu, nolēma viņu slepus ceļā nogalināt. Viņi uzbruka tam ar milnām no slēpņa brīdī, kad Lancelots nebija bruņots un gandrīz nosita, bet ziņu palaida, ka Lancelots miris. Ziņa nonāca arī Goras pilī, tieši laikā, kad karaliene ēda vakariņas. Neteikusi ne vārda, viņa piecēlās no galda un devās uz savām istabām. Palikusi viena, viņa nodevās bēdām un raudāja rūgtas asaras, sacīdama:

- Dievs, sodi mani par manu cietsirdību! Es novērsos un atraidīju viņu, kad viņš atnāca pie manis kā uzvarētājs, smaidošs un laimīgs, un cerībā uz manu pateicību. Bet es pagriezu viņam muguru. Vai tas nebija vislielākais grēks - nepateicība, kas kā duncis iedūrās viņa sirdī. Tā viņu nogalināja, nevis kādi zemiski ļautiņi!

Un karaliene ieslēdzās savās istabās un sēroja vairākas dienas, un nedz ēda nedz dzēra, tā ka ļaudis jau sāka bažīties par viņas dzīvību, bet daži jau izrunāja, ka karaliene mirusi. Šīs baumas nonāca arī ausīs sagūstītajam seram Lancelotam, ko sasietu veda pie sera Meleganta zirga mugurā. Izdzirdis bēdu ziņu, sers Lancelots nolēma padarīt sev galu. Viņš noslīdēja no zirga muguras, tā ka virves, ar kurām bija saistīts, aizžņaudza viņam kaklu. Bet viņa gūstītāji virvi pārcirta un viņš nenomira. Viņš turpināja ceļu visu laiku prātodams, kas licis karalienei tik nelaiņi izturēties, un nevarēja atrast nekādu iemeslu vai vainu savā rīcībā, jo viss, ko viņš bija darījis, bija veikts, lai karalieni ātrāk glābtu.

Tad pienāca ziņa, ka karaliene tomēr dzīva, un Lancelota priekam nebija gala. Arī karaliene dabūja zināt, ka sers Lancelots tomēr dzīvs, un viņas vaigos tūdaļ atgriezās dzīvība un agrākais daiļums. Karalis Bagdemags šoreiz lika seru lancelotu taisnā ceļā vest pie karalienes Giniveras, kas to sagaidīja ar lielu laipnību. redzēdams, ka karaliene uz viņu vairs nedusmojas, sers Lancelots jautāja:

- Mana kundze, mani mulsina, ka vēl pirms pāris dienām jūs mani nevēlējāties pat redzēt, un jūsu cietsirdība mani bezmaz nogalināja, bet tagad izturaties tik laipni. Toreiz man pietrūka drosmes jums jautāt, ko esmu nodarījis, ka jūs mani tik nežēlīgi sodāt. Esmu gatavs izpirkt savu pārkāpumu, ko pats neapzinos, jo ilgāk vairs nespēju paciest jūsu nicinājumu.

- Vai mans nicinājums jūs skar sāpīgāk, nekā tas, ko izjutāt sēdēdams ratos?, karaliene vaicāja. - Jūs vilcinājāties veselus divus soļus, pirms nolēmāt manis dēļ pieņemt šo negodu. Es jums nevarēju piedot šo vilcināšanos un tāpēc nevēlējos jūs redzēt vai arī runāt ar jums.

- Dievs debesīs, iesaucās sers Lancelots, noslīgdams ceļos, - sargi mani no šāda pārkāpuma vēlreiz dzīvē! Dieva vārdā, sakiet, karalien, vai spēsiet jel kādreiz man piedot šo nodarījumu?

- Esmu jau piedevusi, mans bruņinieks, karaliene atbildēja, - un tagad to pasaku jums.

Tad sers Lancelots jautāja, vai vēlāk nevarētu vēlreiz satikt karalieni un aprunāties par visu,

kas noticis, sīkāk. Karaliene norādīja uz aizrestotajiem viņas istabas logiem, sacīdam, ka tas nebūšot iespējams. Bet viņa piebilda, ka sers Lancelots varētu atnākt vēlāk naktī, kad pilī visi gulēs, pie loga, un viņi varētu patērēt cauri restēm. Tikai jārunā būšot klusi, jo viņas istabās veselojoties sers Kejs. Lancelots apsolīja izpildīt karalienes vēlēšanās un priecīgs atvadījās.

Tumsā viņš ieradās pie karalienes loga, kam priekšā bija resnas dzelzs restes. Nometušies ceļos logam katrs savā pusē, karaliene Ginivera un sers Lancelots viens otram uzticēja savu sirds ilgošanos. Viņu vēlme būt kopā auga augdama. Tad sers Lancelots sacīja, ka dzelzs restes nebūs šķērslis, kas viņu atturētu ieiet pie karalienes, ja viņa to vēlētos. Un karaliene sacīja, ka viņa to vēloties.

Tad sers Lancelots ar savām spēcīgajām rokām izkustināja dzelzs restes un izcēla tās no mūriem, bet to darot, nemaz nepamanīja, ka savainojis rokas. Viņš iekāpa pa logu karalienes istabās, klusi aizlavījās garām aizmigušajam seram Kejam, un metās karalienes apkampienos, kas viņu jau gaidīja gultā. Tā karaliene ginivera un sers Lancelots visu nakti pavadīja īstas mīlas priekos. No rīta, gaismai austot, cēlajam bruņiniekam nācās doties prom. Saldi atvadījies no karalienes, viņš klusi izkāpa pa logu un novietoja restes atpakaļ vecajā vietā. Tomēr ne karaliene ne sers Lancelots neievēroja asins pēdas uz palāgiem, ko bija atstājuši viņa ievainojumi.

Rīta agrumā, kad karaliene vēl gulēja, viņu apraudzīt ieradās sers Melegants. Viņš tūdaļ pamanīja asins traipus uz karalienes palāgiem. Arī sera Keja gulta bija notriepa asinīm, jo naktī viņa brūces bija atvērušās un sākušas asiņot. Redzētais seru Melegantu iesvēla neprātīgās dusmās:

- Tad tā gan!, viņš kļiedza. - Te jau pat aklajam redzams, ka jūs šo nakti esat pavadījuši viens otra apskāvienos!

Un viņš metās pavēstīt redzēto tēvam. Karalis Bagdemags nekavējoties ieradās karalienes Giniveras istabās un lūdza sniegt paskaidrojumus. Karaliene mēģināja aizstāvēties, sakot, ka naktī viņai sākušas tecēt asinis pa degunu, bet šie vārdi saniknotos vīrus nepārliecināja. Karalis Bagdemags sacīja:

- Kundze, jums klāsies slikti, ja manam dēlam, seram melegantam, izrādīsies taisnība.

Taču karaliene Ginivera uzstāja, ka viņa un sers Kejs nekad tik zemiskā veidā nenoziēgtos pret savu kungu un karali. Bet sers Melegants pastāvēja uz divkauju ar seru Keju, lai pierādītu savu

taisnību. Tomēr karalis Bagdemags aizliedza seram kejam cīnīties, norādot, ka viņš vēl ir par vārgu, lai celtos no gultas. Karaliene Ginivera slepus aizsūtīja ziņu seram Lancelotam, un tas nekavējoši ieradās, pieteikdamies par karalienes aizstāvi. Tūdaļ tika atnestas svētās relikvijas un sers Melegants pie tām zvērēja, ka sers Kejs nakti pavadījis karalienes gultā. Tad nāca sers Lancelots un zvērēja, ka tā nav taisnība, un viņš pretinieku nogalināšot.

Uzvara divkaujā atkal bija sera Lancelota pusē un atkal karalis Bagdemags lūdza karalieni Giniveru vērsties pie sera Lancelota, lai tas saudzētu sera Meleganta dzīvību. Neskatoties uz doto zvērestu, sers Lancelots tūdaļ pārtrauca divkauju, un tika atzīts par uzvarētāju, bet apsūdzības pret karalieni un seru Keju atceltas.

Nākamajā dienā sers Lancelots nolēma turpināt sera Gevina meklēšanu. Atvadījies no karaļa Bagdemaga un karalienes Giniveras, viņš kopā ar saviem ļaudīm devās meklēt pazudušo draugu. Jājot pa ceļu, viņi satika to pašu punduri, kas reiz bija vedis seru Lancelotu ratos. Viņš pārliecināja krietno bruņinieku, ka aizvedīšot to pie sera Gevina, kurš esot tepat tuvumā. Nokāpis no zirga, sers Lancelots lūdza biedrus viņu nedaudz uzgaidīt, un sekoja pundurim mežā. Izgaidījušies seru Lancelotu labu laiku, ļaudis devās mežā viņu meklēt, bet bruņinieks bija pazudis bez pēdām. Tad viņa ļaudis devās tālāk meklēt seru Gevinu, un atrada to izmisīgi cīnāmiem par savu dzīvību ar melnās upes ūdeņiem. Lancelota ļaudis palīdzēja seram Gevinam tikt malā un pastāstīja par sava kunga mīklaino nozušanu. Tad viņi devās atpakaļ uz Goras pili pie karaļa Bagdemaga. Tur priekšā jau bija vēstule no sera Lancelota ar viņa parakstu, ka viņš esot jau laimīgi atgriezies karaļa Artūra galmā, un gaidot savus biedrus tur. Lai gan seram Gevinam un karalienei Giniverai sera Lancelota rīcība šķita dīvaina, viņi bažas noslēpa pie sevis un atvadījušies no karaļa Bagdemaga, devās uz Kamelotu.

Ieradušies Kamelotā, viņi uzzināja, ka sers Lancelots nav redzēts, kopš devies atbrīvot karalieni Giniveru. Atklājums, ka uzticīgais bruņinieks pazudis, visus ārkārtīgi satrauca. Gāja dienas, nedēļas un mēneši, bet par viņu nekas nebija dzirdēts. Tuvojās laiks, kad seram Melegantam pēc norunas vajadzēja cīnīties divkaujā ar seru Lancelotu par karalieni Giniveru. Sers Gevins paziņoja, ka viņš uzņemšoties karalienes aizstāvību, ja sers Lancelots līdz noteiktajam laikam nebūšot atradies.

Bet sers Lancelots pa to laiku smaka nebrīvē kādā tornī uz vientuļas salas, kurp sers Melegants viņu nodevīgi bija aizmānījis. Krietnais bruņinieks bija pieķēdēts pie sienas, ieeja tornī bija aizmūrēta, un viņam pa šauru lodziņu mūrī pasniedza tik daudz ēdamā un dzeramā, lai uzturētu pie dzīvības. Lancelots bija izkāmējis, viņa kādreiz varenie spēki bija to pametuši.

Nozīmētajā divkaujas dienā sers Lancelots neieradās karaļa Artūra galmā. Sers Melegants paziņoja, ka pretinieks nobijies un tāpēc nav ieradies. Sers Gevins bija gatavs cīnīties sera Lancelota vietā, bet karalis Artūrs un karalis Bagdemags vienojās divkauju atlikt uz vienu mēnesi. Karalis Bagdemags uzskatīja, ka Lancelots tiek aizkavēts ar varu un sūtīja arī savus ļaudis viņu meklēt.

Karalim Bagdemagam bija meita, kas līdzinājās tikumā un godprātībā savam tēvam. Viņa uzskatīja, ka krietnais bruņinieks Lancelots nekad nevairītos no divcīņas ar viņas brāli, ko jau divreiz bija uzvarējis. Jaunā dāma izdomāja, ka vienīgi viņas brālis sers Melegants varētu būt ieinteresēts sera Lancelota pazušanā. Viņa uzzināja, ka brālis nesen uz kādas vientuļas salas uzcēlis torni, un nolēma noskaidrot, vai sera Lancelota pazušana nav saistīta ar šo noslēpumaino celtni. Viņa atrada torni, un apgājusi tam apkārt, atklāja, ka durvis aizmūrētas. Tornīm bija tikai viens šaurs logs. Apsēdusies zem tā, jaunā dāma gaidīja, vai tornī neatskanēs kāds troksnis. Drīz viņa izdzirda nopūtas un jautāja:

- Ser Lancelot, vai tas esat jūs, kas tur ieslodzīts?

Uzzinājusi, ka atradusi ilgi meklēto bruņinieku, daiļā dāma pasniedza viņam pa šauru lodziņu cirtni, ar ko viņš izcirta mūrī caurumu un izlīda ārā. Jaunā dāma tūdaļ lika kalpiem novārgušo seru Lancelotu nogādāt viņas pilī, kur to rūpīgi kopa un ēdināja, līdz tas atguva spēkus. Tad viņa darīja tam zināmu vienošanos starp karali Artūru un seru Melegantu. Lancelots nekavējoties sēdās zirga mugurā un, pateicies karaļa Bagdemaga meitai, devās uz Kamelotu, lai aizstāvētu karalieni Giniveru.

Bruņinieks ieradās tieši laikā, jo sers Gevins jau bija nostājies pretim seram Melegantam ar paceltu zobenu rokā. Seru Lancelotu tā snikvoja atkalredzēšanās ar nodevīgo pretinieku, kas ar viltu bija viņu iemānījis tornī un mērdējis gūstā vairāk nekā gadu, ka viņš jau ar pirmo cirtienu seru Melegantu nāvīgi ievainoja, bet ar otro izbeidza viņa necienīgo dzīvi. Bet karaļa Artūra galmā svinēja dižākā Apaļā galda bruņinieka atgriešanos.

15. Sers Lancelots, dāma Elēna un sers Galaheds.

Reiz, vienā no saviem klejojumiem pa pasauli, sers Lancelots nonāca pie kādas pils, kuras priekšā bija salasījies liels ļaužu pūlis. Ieraudzījuši bruņinieku un atpazīnuši to, viņi dedzīgi visi kā viens sāka saukt un lūgties:

- Esi sveicināts, ser Lancelot, tu bruņniecības zieds un krāšņākā rota! Palīdzi mums un glāb mūs no posta! Šai pilī ieslodzīta nevainīga jaunava, kas cieš milzīgas mokas. Viņa ir noburta un jau daudzas ziemas pēc kārtas sēž toverī ar verdošu ūdeni. Viņa ir ieslēgta un durvis aizbultētas, tā ka neviens netiek klāt. Feja Morgana, kas nabadzītei uzsūtīja šo nelaimi, jo skauda meitenes daiļumu, noteikusi, ka viņu no ciešanām atbrīvos pasaulē cēlākais bruņinieks to vienkārši paņemot aiz rokas.

- Lai notiek, sers Lancelots teica, - Skatīsimies, vai varu ko līdzēt.

Ļaudis veda viņu pilī, un visas durvis pašas atdarījās, un bultas šāvās vaļā pašas no sevis. Tad bruņinieks nonāca pēdējā kambarī, kur bija verdošais katls, sniedza jaunavai roku un palīdzēja izkāpt no tovera. Viņa tik tiešām bija daiļākā meitene, ko ļaužu acis bija skatījušas, un kaila kā Radīšanas brīdī. Ļaudis atnesa viņai drēbes un pienācīgi saposā. Tad jaunava uzrunāja seru Lancelotu:

- Ser bruņinieks, vai nāksiet man līdzī kapelā pateikties mūsu Kungam par manu glābšanu?

Un sers Lancelots gāja viņai līdzī un pateicās, bet viņiem iznākot no kapelas, ļaužu pūlis atkal griezās pie bruņinieka, gausdamies:

- Ser Lancelot, ja reiz esat mums palīdzējis, glābdams šo jaunavu, tad esiet žēlīgs un atbrīvojiet mūs no pūķa, kas mīt zem lielā kapakmens.

- Vediet mani turp, un es darīšu, ko varēšu, bruņinieks sacīja, apjozdams zobenu un paņemdams vairogu.

Ļaudis viņu noveda uz zināmo vietu, un viņš ieraudzīja vecu kapakmeni, uz kura zelta hartiem bija rakstīts: ŠAI VIETĀ ATNĀKS KARALISKU ASIŅU LEOPARDS UN NONĀVĒS TE GUĻOŠO ČŪSKU, UN LEOPARDS RADĪS LAUVU ŠAI VALSTĪ, UN ŠIS LAUVA BŪS PĀRĀKS PAR VISIEM BRUŅINIEKIEM.

Tad sers Lancelots pacēla kapakmeni un no tā apakšas izlocījās melns un briesmīgs pūķis, kas spļāva ugunis. Bet sers Lancelots izvilka zobenu un pēc ilgas un sīvas cīņas pūķi pievarēja. Tad ieradās tās zemes valdnieks, karalis Pēlejs un vaicāja pēc varoņa vārda.

- Karali, ar jūsu atļauju, mans vārds ir Ezera Lancelots, bruņinieks atbildēja.

- Bet es esmu karalis Pēlejs, Jāzepa no Arimatejas brālēns, sacīja valdnieks, un aicināja bruņinieku uz savu pili nosvinēt uzvaru. Bet viņa īstais nolūks bija noguldīt seru Lancelotu līdzās savai meitai, daiļajai Elēnai, lai tai no viņa piedzimtu dēls.* Viņš zināja, ka bērnu sauks Galaheds jeb Labais Bruņinieks, un viņš būs pārāks par citiem, nosargās savu valsti un iegūs Svēto Grālu.

Šo karaļa nodomu zināja arī viņa galmadāma Brisena. Viņa atnāca pie karaļa Pēleja un sacīja:

- Kungs, jums taču zināms, ka sers Lancelots mīl vienīgi karalieni Giniveru. Viņš negulēs ne pie vienas citas. Tāpēc klausiet manam padomam. Es viņu noguldīšu pie jūsu meitas, bet viņš domās, ka guļ ar karalieni Giniveru.

- Ak daiļā dāma, - karalis Pēlejs vaicāja, - Vai tiešām jūs spēsiet to izdarīt?

- Tik tiešām, kā es te stāvu, dāma Brisena nosolījās, jo viņa bija liela burvestību zinātāja.

Un viņa pagatavoja gredzenu, līdzīgu tam, kādu valkāja karaliene Ginivera, un lika kādam vīram to nonest pie sers Lancelota. Ieraudzījis gredzenu, bruņinieks stipri ielīksmojās un vaicāja:

- Kur ir mana kundze?

- Pilī pāris jūdžu attālumā no šejienes, vēstnesis atbildēja.

Sers Lancelots nosolījās būt pilī vēl šo pašu vakaru. Tad dāma Brisena aizsūtīja daiļo Elēnu divdesmit piecu bruņinieku pavadoībā uz pili, un pieteica viņai nerunāt ne vārda, bet pils logus aizklāt ar bieziem aizkariem.

Bija jau tumšs, kad sers Lancelots ieradās pilī, kur viņu uzņēma ar lielu cieņu un tūlīt veda uz karalienes istabām. Dāma Brisena pasniedza viņam vīna kausu, kurā bija iejauktas viņai vien zināmas zāles. Izdzērušam kausu, Lancelotam vairs nebija citas vēlēšanās, kā ātrāk nonākt karalienes Giniveras apkampienos. Un viņš noturēja Elēnu par karalieni Giniveru. Bet viņa bija laimīga skaut seru Lancelotu, jo zināja, ka ieņemtais bērns - sers Galaheds - būs dižākais bruņinieks pasaulē.

No rīta sers Lancelots pamodās pirmais un, piegājis pie loga, atvēra aizkaru. Spilgtā saules gaisma atmodināja viņu no burvestības un apgaismoja gultu, kurā dusēja daiļā Elēna. Viņš sagrauba zobenu un kļiedza:

- Krāpniece, kas tu esi? Ar ko es šonakt esmu gulējis! Kāds kauns! Tu mirsi no manas rokas tepat uz vietas.

Bet daiļā Elēna tāpat kaila nometās ceļos bruņinieka priekšā un sacīja:

- Labais bruņinieks ser Lancelot, es izlūdzos žēlastību pie jūsu karaliskajām asinīm. Jūs esat cēlākais bruņinieks pasaulē un nenogalināsi sievieti, kas ieņēmusi no jums bērnu. Šim bērnam lemts kļūt par labāko bruņinieku pasaulē. Bet es esmu karaļa Pēleja meita.

Elēnas daiļums un dzīvesprieks aizkustināja seru Lancelotu. Viņš apskāva jauno dāmu un noskūpstījis viņu, teica:

- Labi, es tev piedodu šo mānīšanos. Bet dāma Brisena gan zaudēs dzīvību, ja gadīsies manā ceļā, jo mani vēl nekad nebija

tik briesmīgi piekrāptuši, kā šonakt.

- Ser Lancelot, es tikai paklausīju sava tēva rīkojumam un pareģojumam. Es no savas puses esmu atdevusi lielāko dārgumu un skaistāko ziedu, kas man piederējis - savu jaunavību. Un to es nekad neatgūšu. Tāpēc, maigais bruņinieks, jūs esat man parādā laba vēlējumus.

Tad sers Lancelots sirsnīgi atvadījās no jaunās dāmas un devās uz viņas tēva pili, kur palika līdz tam laikam, kad pasaulē nāca skaists puisītis, ko kristīja par Galahedu. Pēc tam sers Lancelots atgriezās Kamelotā.

Bet karaliene Ginivera bija uzzinājusi, ka Elēnai piedzimis dēls no sera Lancelota. Viņa nosauca seru Lancelotu par nodevēju un aizliedza rādīties galmā un viņas tuvumā. Karalienes nežēlīgie vārdi tā satrieca padevīgo bruņinieku, ka viņš zaudēja samaņu. Samaņu atgūstot izrādījās, ka viņš no bēdām bija zaudējis prātu. Viņš izlēca pa pils logu, norāva apģērbu un kails devās mežā, kur divus gadus klīda taisni kā mežonis vai meža zvērs.

Reiz viņš nonāca pie Korbenikas pils, kur dzīvoja dāma Elēna ar savu tēvu - karali Pēleju - un mazo dēlēnu Galahedu. Sers Lancelots iemaldījās pils dārzā un tur iemīga. Tur viņu arī atrada Elēna. Karalis Pēlejs lika slimo bruņinieku ienest istabā, kur tika glabāts Svētais Grāls. Ar tā

palīdzību nelaimīgais tika dziedināts, un viņam atgriezās saprāts. Nodzīvojis vēl kādu laiku pie Elēnas un Galaheda, sers Lancelots atkal atriezās Kamelotā, kur izlīga ar karalieni Giniveru. Bet par savu dēlu Galahedu viņš ilgus gadus nekā nedzirdēja.

Daudzus gadus vēlāk kādā Lieldienu rītā, kad karaļa Artūra ļaudis Kamelotas pilī bija sapulcējušies pie svētku mielasta, iesteidzās kāds pāžs ar ziņu, ka upē esot redzams liels brīnums - pa tās udeņiem peldot akmens, no kura rēgojoties zobena spals. Karalis un viņa ļaudis tūdaļ devās uz upes malu, kur viņi drīz vien izskaloja sarkana marmora klintsbluķi. Tajā bija dziļi iedurts zobens, bet uz tā spala rakstīti šādi vārdi:

MANI NEDABŪS NEVIENS CITS, KĀ TIKAI TAS VĪRS, KAS MANI PELNĪJIS NEST
PIE SĀNIEM, UN TAS BŪS LABĀKAIS BRUŅINIEKS PASAULĒ.

Karalis Artūrs un citi Apaļā galda bruņinieki uzstāja, lai sers Lancelots velkot zobenu laukā no akmens, bet bruņinieks atteicās, sacīdams:

- Mans kungs, drīz jānāk par mani pārākam vīram, kas būs šo zobenu pelnījis. Es pats zinu savu vērtību un savu nevērtību, un zinu, ka šis zobens nav domāts man.

Zobenu centās izvilkt gan sers Gevins, gan sers Persefāls, gan daudzi citi Apaļā galda bruņinieki, bet nespēja to ne pakustināt. Visādi izmēģinājušies, bruņinieki un dāmas atgriezās pie svētku mielasta, bet akmeni ar visu zobenu lika nogādāt pilī. Tikko viņi bija apsēdušies savās vietās, kad visi pils logi paši no sevis aizdarījās, un zālē kļuva tumšs kā naktī. Tad atvērās durvis un ienāca sirms, baltās drēbēs gērbts vīrs, vesdams pie rokas jaunu bruņinieku, tērptu sarkanās bruņās. Viņam pie jostas karājās zobena maksts, bet ieroča tajā nebija. Vecais vīrs apstājās, balstīdamies uz spieķa un uzrunāja galma ļaudis:

- Lai miers pār jums un pār tevi, karali Artūr! Esmu tev atvedis šo jauno bruņinieku, Anmatejas Jāzēpa pēcnieku, lai viņš veiktu dižākos darbus, kādus vien šai zemei lemts pieredzēt.

Un viņš veda jauno bruņinieku taisnā ceļā uz Bīstamo Vietu, kuras sēdekļa atzveltnē zelta hurtiem iezaigojās uzraksts:

TE SĒŽ GALAHEDS, AUGSTAIS PRINCIS.

Visiem klātesošajiem, bet it īpaši seram Lancelotam likās, ka viņi jauno bruņinieku kādreiz jau ir satikuši, bet neviens nespēja atcerēties, kur. Bet karalis Artūrs sacīja:

- Esat laipni gaidīts šajā galmā, ser bruņinieki. Jūs esat nācis īstā reizē, jo šodien mums sūtīts uzdevums, ko neviens no Apaļā galda bruņiniekiem nav bijis spējīgs veikt - izvilkt zobenu no sarkanā klintsbluķa.

- Pats par sevi saprotams, jo tas ir mans zobens, sacīja sers Galaheds, bez kādām pūlēm izņemdams zobenu no akmens un iebāzdams makstī.

Tad pils logi atkal atvērās un zāle pielija ar saules gaismu, bet vecais vīrs bija pazudis. Karaļa Artūra sirds gan priecājās, gan skuma, jo viņš atcerējās burvja Merlina pareģojumu: drīz pēc tam, kad Kamelotā ieradīsies pasaulē izcilākais bruņinieks, Apaļā galda brālībai pienāks gals. Šo pareģojumu apstiprināja vēl kāda zīme - vakariņu laikā, kad visi pēc mesas noklausīšanās bija atkal sapulcējušies lielajā zālē un apsēdušies savās vietās ap galdu, nogranda tik spēcīgs pērkons, ka visi lielā nobīlī sastinga. Jo vairāk tāpēc, ka debesis bija skaidras un pat pamalē nebija redzams ne mākonītis. Tad pa logu iespīdēja mirdzošs saules stars. Tas apspīdēja visus pēc kārtas, izgaismodams katra klātesošā būtību, kas nu kļuva acīmredzama citiem. Un visi nu jutās Svētā Gara pārņemti un raudzījās viens uz otru dziļā brīnumā. Tā pārsteigti, ļaudis uz ilgu laiku palika klusi, un šajā klusuma laikā viņi pieredzēja brīnumu: atvērās durvis it kā kāds pa tām ienāktu, lai gan neviens neredzēja, un gaiss piepildījās ar brīnumainu aromātu - likās visas pasaules labākās smaržas bija piepildījušas Kamelotas dzīru zāli - tās nāca no kausa, kas virzījās pa telpu it kā to nestu neredzamas rokas. Tas bija Svētais Grāls, apklāts ar baltu šķidrautu, kas pirmo reizi parādījās Apaļā Galda bruņiniekiem. Tas apceļoja visus sēdošos pie galda, un katram uz viņa šķivja gadījās tas ēdiens, ko viņa sirds visvairāk kāroja. Tad Svētais Grāls izgaisa, piepildot visu sirdis ar bezgalīgām un mūžīgām ilgām pēc tā. Šīs ilgās varēja kļūdēt tikai iegūstot Svēto Grālu.

Serts Gevins bija pirmais, kas baudījis Svētā Grāla sūtīto ēdienu, piecēlās no savs vietas un sacīja:

- Mans kungs un karali, mēs esam bijuši par lieciniekiem lielai Dieva žēlastībai, kas mums izrādīta, jo esam skatījuši Svēto Grālu. Un mēs esam liecinieki paši saviem grēkiem, jo neesam bijuši cienīgi to skatīt visā krāšņumā, bet gan tikai apsegtu ar šķidrautu. Tāpēc te, šajā vietā un šajā brīdī es zvēru, ka rīt pašā agrumā es došos Svētā Grāla meklējumos, lai to skatītu pašā tā būtībā un ielūkotos tā noslēpuma dziļumos, ja vien būšu cienīgs to darīt. Ja nē, atgriezīšos galmā un kalpošu

tev, karali un mans tēvoci, kā agrāk.

Tad notika tas, no kā karaļa Artūra sirds bijās visvairāk - bruņinieki cēlās augšā viens pēc otra un atkārtoja sera Gevina zvērestu, un karalis saprata, ka Apaļā galda brālības beigas ir sākušās. Un viņa acis pildījās asarām, kad viņš uzsāka runu:

- Ser Gevin, mans uzticamais bruņinieks un māsasdēls, vēl nekad mana sirds nav bijusi tik smaga, jo zinu, ka šodien bija pēdējā reize, kad visi mani bruņinieki kopā sēdēja pie Apaļā galda. Nekad vairs visā kristīgajā pasaulē nebūs karaliska galma, kas vienkopus pulcētu tik daudz izcilu vīru. Mēs nekad vairs nesanāksim visi kopā, un tas mani apbēdina, jo mūsu šķiršanās reize ir klāt. Jūs dosities ceļā, no kura daudzi vairs nepārmāks.

Dzirdot šos karaļa vārdus, galmā izcēlās liela brēkšana un raudāšana, jo daudzām dāmām nu nācās atvadīties uz nezināmu laiku no saviem vīriem un mīļotajiem. Otrā rītā, noklaisījušies mesu, bruņinieki devās ceļā. No pils viņi izjāja visi kopā, bet drīz vien katrs izvēlējās savu ceļu. Sers Bors, sers Persefāls un sers Lancelots turējās kopā, bet sers Galaheds devās iekšā mežā.

Viņš klīda pa mežu vairākas dienas, līdz nonāca pie kāda klostera. Tā iemītnieki viņu laipni uzņēma un atvadoties iedeva vairogu, kas jau sen esot gaidījis savu īpašnieku. Tas bija balts ar sarkanu krustu. No sirds pateicies, bruņinieks devās tālāk. Drīz viņš nonāca pie Severnas upes. Jādams gar upi uz aukšu un meklēdams braslu, sers Galaheds nonāca pie vareni nostiprinātas pils, no kuras bija dzirdamas klusas vaimanas. Sers Galaheds tuvumā ieraudzīja vecu vīru, kas vāca mežā kritušos zarus, un jautāja, kas tā esot par pili. Vecais vīrs atbildēja, ka tā esot Jaunavu Pils, un lai bruņinieks, no Dieva puses, vairoties tai tuvoties. Tā piederot septiņiem brāļiem - bruņiniekiem, kas visi esot lieli varmākas, un nokaujot katru bruņinieku, kas nākot pilij tuvumā. Sers Galaheds pateicās par brīdinājumu un devās tieši uz pili.

Nonācis pie pils vārtiem, sers Galaheds uzsauca vārtņiekam, lai tas nolaiž paceļamo tiltu, ja pils saimnieki esot gatavi viesu uzņemšanai. Vārtņieks tūdaļ arī nolaida tiltu, un pa to Galahedam pretim izjāja septiņi milzīga auguma, viscaur bruņās kalti, vīri. Sers Galaheds apjautājās:

- Kungi, vai jūs domājat man uzbrukt visi reizē?

- Jā, mēs to domājam un darīsim, atcirta septiņi brāļi un metās virsū seram Galahedam. Jaunais bruņinieks vispirms nogāza no zirga muguras vecāko brāli, bet seši jaunākie nogalināja sera

Galaheda zirgu, tā ka viņam nācās cīnīties stāvot kājās. Tomēr viņš viens pats uzvarēja visus septiņus pretiniekus un piespieda tos bēgt.

Tad seram Galahedam tuvojās kāds baltās drānās terpies sirmgalvis un pasniedza pils atslēgas, sacīdams:

- Krietnais bruņinieks, pirms septiņiem gadiem pie šīs pils īpašnieka, hercoga Lianora ieradās šie septiņi brāļi, kurus tu uzvarēji. Viņi sastrīdējās, jo gribēja nolaupīt hercoga meitu. Viņi nogalināja labo hercogu un ieguva viņa meitu ar varu, tāpat kā visu, kas viņam bija piederējis. Hercoga ļaudīm viņi lika zvērēt uzticību pils jaunajiem saimniekiem un nogalināja tos, kas atteicās pakalaut. Bet hercoga meita, kas mira varmāku rokās, viņus nolādēja sacīdama, ka gluži tāpat kā tie ieguvuši viņu un visus īpašumus, tāpat tos arī zaudēs, atdodot tos meitenei, pēc tam, kad tos visus reizē sakaus viens pats bruņinieks. Tagad tas ir noticis.

Izrādījās, ka hercogam bijušas divas meitas. Jaunākā bija ieslodzīta pils pagrabos kopā ar citām meitenēm, jo ļaunprāši sagūstīja visas meitenes, kam gadījās iet gar pili. Tagad sers Galaheds atdeva meitenei tēva īpašumus un lika padotajiem zvērēt viņai pilnīgu uzticību. Pārējās pilī ieslodzītās meitenes devās mājās. Bet sers Galaheds turpināja savu ceļu pie Svētā Grāla.

Reiz bruņiniekam nācās pārļaut nakti kāda vientuļnieka mītnē. Nakts vidū viņu pamodināja kāda meitene, tērpusies mūķenes drānās:

- Ser bruņinieks, es esmu karaļa Pelinora meita un sera Persefāla māsa. Nekavējieties ne mirkli, un nāciet man līdzī, ja gribat redzēt vēl nebijušu brīnumu.

Sers Galaheds tūdaļ saposās un jāšus sekoja meitenai, kas viņu drīz vien noveda jūras krastā. Tur tos sagaidīja kuģis baltām burām, uz kura klāja jau atradās sers Bors un sers Persefāls. Tikko meitene un sers Galaheds uzkāpa uz klāja, tā kuģa buras piepūtās un tas bez airu un stūres palīdzības devās ceļā pāri jūrai.

Ceļinieki kuģī atrada daudz dažādu brīnumu. Lai gan viņi bija vienīgie braucēji, uz galdiem nekad netrūka gardu ēdienu un dzērienu, par ko gādāja kādas neredzamas rokas. Ceļotāji laiku īsināja stāstot dažādus notikumus un risinot sarunas par cēlām tēmām. Pēc dažām dienām kuģis pīstāja nepazīstamā krastā, un ceļinieki tālāk devās jāšus.

Ap dienas vidu viņi nonāca pie kādas pils, un jau gatavojās doties tālāk, kad pa pils vārtiem

izjāja bruņinieks, kas viņus apturēja un jautāja:

- Kungi, vai šī dāma, kas ceļo kopā ar jums, ir nevainīga jaunava?

- Bez šaubām, mans kungs, atbildēja sers Bors.

To padzirdis, svešais bruņinieks satvēra meitenes zirgu aiz iemauktiem un teica:

- Zvēru pie Svētā Krusta, ka jums nāksies ievērot šīs vietas ieražas!

Pa to laiku no pils izjāja vēl desmit bruņinieki, kas pavadīja kādu dāmu ar sudraba trauku rokās.

- Un kas tā būtu par ieražu, sers Galaheds aizdomīgi iejautājās.

- Kungs, visām nevainīgām meitenēm, kas dodas gar pili, šis trauks jāpiepilda ar savām asinīm no labās rokas. Izņēmumus mēs nepielaižam.

- Kas tā par nejēdzīgi cietsirdīgu ieražu?, sers Galaheds sašuta, - Zvēru pie Dieva, ka man pietiks drosmes un spēka aizstāvēt šo nabaga meiteni pret jūsu nejēdzīgo un cietsirdīgo rīcību. Zvēru, ka jūs viņai nepiedursiet ne pirkstu!

- Tad mirstiet jūs visi, svešais bruņinieks atbildēja, - jo jūs mūs neuzveiksiet pat ja būsiet pasaulē labākie bruņinieki.

- To mēs vēl redzēsim, sers Galaheds sacīja, izvilkdams zobenu.

Cīņa bija pavisam īsa, jo Apaļā galda bruņinieki pretiniekus drīz uzveica. Tad no pils izjāja vēl sešdesmit bruņinieki, un arī viņus Apaļā galda trijotne nogalināja. Tad svešais bruņinieks, kas viņus bija uzrunājis, bet cīņās pats piedalījies nebija, sacīja:

- Nāciet un palieciet pilī pa nakti, un atliksim mūsu galīgo sarunu uz rītu, jo zinot mūsu rīcības patiesos iemeslus, domāju, ka nepretosieties šai ieražai.

Ceļotāji pieņēma uzaicinājumu ar pateicību. Pilī viņus laipni sagaidīja un pamievoja. Tad visi uzsāka sarunu par nežēlīgās tradīcijas iemesliem. Svešais bruņinieks pastāstīja, ka pils piederot dāmai, kas pirms pāris gadiem sasirgusi ar lepru. Neviens ārsts neesot spējis viņu dziedināt, līdz kāds gudrais pavēstījis, ka viņu varot dziedināt peldes nevainīgu meiteņu asinīs. Kopš tā laika jau daudzas meitenes esot ziedojuās asinis pilskundzei, bet viņa vēl arvien neesot dziedājusies.

Noklausījusies šo stāstu sera Persefala māsa, jautāja saviem ceļabiedriem:

- Kungi, tagad mēs visi zinām, ka pilskundzes veselība un varbūt pat dzīvība atkarīga no

mana lēmuma. Tāpēc dodiet man padomu, kā rīkoties.

Sers Galaheds sacīja:

- Jūs esat ļoti jauna un trausla, tāpēc nomirsiet, ja ziedosiet asinis.

Bet meitene atbildēja:

- Tik tiešām, ka tā notiks. Bet, ja es miršu, lai dziedētu pilskundzi, tad savai dzimtai un ģimenei darīšu lielu godu. Tāpēc rīt es sekošu ieražai un darīšu tāpat, kā to darījušas citas meitenes.

Izdzirduši meitenes lēmumu, pils ļaudis ārkārtīgi ielīksmojās un visu vakaru pavadīja lielā jautrībā.

Nākamajā rītā pēc mesas noklausīšanās sera Persefala māsa un viņas trīs ceļabiedri devās pie slimās pilskundzes. Kalpones viņu iznesa no guļamistabas apsēdinātu krēslā, un viesus satrieca viņas atbaidošais izskats un pretīgā trūdu smaka. Redzot pilskundzes ciešanas, viņi apbrīvoja tās izturību, un lūdza kādu brīdi pakavēties ar viesiem. Bet pilskundze tūdaļ lika atnest sudraba trauku un lūdza, lai sera Persefala māsa nevilcinoties pilda savu solījumu.

Jaunā mūķene pastiepa labo roku un ļāva, lai pils ārsta asais nazis pāršķel dzīslas. Meitene pārkrustījās ar kreiso roku, sacīdama:

- Kundze, es pati mirstu jūs dziedinot. Dieva vārdā, lūdziet par manu dvēseli, jo mana pēdējā stunda ir klāt.

Asinis izšļācās ar strūklu un ātri piepildīja trauku, un meitene zaudēja samaņu. Visi trīs bruņinieki metās pie viņas, lai apturētu asins strūklu, bet meitene vairs nebija glābjama. Saņēmusi pēdējos spēkus, viņa atvēra acis un vārā balsī teica:

- Ser Persefāl, mans brāli, es mirstu dziedinot šo dāmu, bet es nevēlos atdusēties šai zemē. Tāpēc ieceliet manas mirstīgās miesas kādā laivā pirmajā ostā, kas gādīsies jūsu ceļā, un ļaujiet, lai jūras viļņi mani aiznes turp, kur man lemts atdusēties.

Sers Persefāls un abi pārējie bruņinieki raudādami apsolīja izpildīt šo meitenes pēdējo vēlēšanos, bet viņa, saņēmusi pēdējo svaidījumu, atdeva dvēseli Dievam. Bet slimā pilskundze jau tajā pašā dienā tika vesela, pateicoties meitenes ziedotajām asinīm. Tad visi trīs bruņinieki aizveda Persefāla māsas miesas uz tuvāko ostu, ielika tās baržā, ko izrotāja ar melnu zīdu, un ļāva jūras viļņiem un vējam to dzīt pret rietumiem, līdz tā pilnībā izgaisa skatam. Tad bruņinieki atvadījās un

turpināja Svētā Grāla meklējumus katrs pa savu ceļu.

Bet slavenais bruņinieks sers Lancelots visu laiku bija jājis viens pats. Viņam bija nācies piedzīvot daudz briesmu, un palīdzēt daudzām nelaimē nokļuvušām radībām, līdz kādu rītu viņš nonāca jūras malā. Lancelots ieraudzīja krastā noenkurotu kuģi, kas šķita gaidām tieši viņu. Tā sātās buras bija nolaistas, bet uz kuģa bruņinieks pamanīja kāda cilvēka figūru, kas tam draudzīgi māja ar roku. Sers Lancelots tuvojās kuģim un ieraudzīja, ka vientulīgais jūras braucējs ir sers Galaheds, kas nesen bija ieradies karaļa Artūra galmā. Sers Galaheds aicināja seru Lancelotu viņam pievienoties.

Tikko sers Lancelots bija uzkāpis uz kuģa, spirts vējš iepūta burās un uz tām kļuva redzams zīmējums - Svētā Grāla kauss, kas izstaroja gaismu. Kamēr sers Lancelots aplūkoja brīnumainās buras, kuģis jau bija ie braucis tālu jūrā. Viņš griezās pie jaunā ceļabiedra ar jautājumu:

- Kas šis ir par brīnumainu kuģi, kas pats atrod ceļu jūrā?

- Tas ir ķēniņa Zālamana kuģis, sers Galaheds atbildēja.

Pagriezies pret seru Galahedu un pirmo reizi to kārtīgi ieraudzījis gaišā dienā, sers Lancelots gauži samulsa, jo viņam šķita it kā skatītu pats sevi jaunībā. Viņš jautāja:

- Ser Galahed, kā tas nākas, ka mēs esam tik līdzīgi?

- Vai tad jūs to nezināt?, skanēja kluss pretjautājums.

Dzirdot šos vārdus, sers Lancelots saprata, ka viņš patiešām zināja gan atbildi uz savu jautājumu. Un viņa atmiņā atausa senī jaunības laika notikumi un daiļā Elēna, kas viņu iemānīja savā gultā, un viņš vairs nešaubīdamies sacīja:

- Tu esi mans dēls.

- Jā gan, tēvs, sers Galaheds atbildēja.

Un abi bruņinieki apkampās un izraudāja satikšanās prieka asaras. Tad viņi stāstīja viens otram par savu dzīvi - sers Lancelots par savām cīņām, bet sers Galaheds - par dzīvi kopā ar māti Eimsberijas sieviešu klosterī, kur māte bija viņu jau no dzimšanas gatavojusi vienam vienīgam mērķim, - Svētā Grāla atrašanai un sargāšanai. Cita mērķa sera Galaheda dzīvē nebija. Tā runādami un iepazīdami viens otru, viņi kuģoja vairākas dienas un naktis.

Reiz vienu nakti, kad tēvs un dēls bija devušies pie miera, seram Lancelotam parādījās

sapnis: viņš sapnī redzēja sevi stāvam kādas baznīcas priekšā. Pa tās logiem staroja spoža gaisma un iekšā sirms vientuļnieks noturēja svēto mesu. Mesas beigu daļā vecais priesteris centās pacelt rokās kāda cilvēka ķermeni ar asiņojošām brūcēm rokās un kājās, un pierē. Vecajam vīram tas prasīja milzu piepūli, un sers Lancelots gribēja steigties iekšā, lai viņam palīdzētu, bet ugunīga brāzma viņu atsveda nost no baznīcas durvīm un notrieca pie zemes, un viņš dzirdēja Balsi sakām: 'Ne tev ir lemts ceļš pie Svētā Grāla! Tu esi izraudzījies citu ceļu'.

Sers Lancelots pamodās mirkdams asarās un izstāstīja dēlam savu sapni. Sers Galaheds labu laiku klusēja un tad teica:

- Mans dīzais tēv, tu pats labi zini, ko nozīmē šis sapnis. Es par to domāju jau no mūsu ceļojuma sākta gala, un šīs domas mani ik reizi ir apbēdinājušas. Bet es zinu, ka tam tā jābūt, jo nav mūsu varā stāvēt pret liktens lēmumu. Un es zinu, ka tuvojas brīdis, kad mūsu ceļi šķirsies uz mūžīgiem laikiem.

Itin kā dzirdējis Galaheda vārdus, vējš norima, buras nolaidās un kuģis lēnā gaitā virzījās uz klinšainu krastu. Augstākās klints galā mirdzēja pils, kas likās būvēta no gaisa un gaismas.

Sers Galaheds apkampa tēva varenos plecus un ieskatījies dziļi viņa acīs teica:

- Kaut arī mums dzīvē ejams katram savs ceļš, būsīm pateicīgi Dievam par tām dienām, ko viņš mums ļāvis pavadīt kopā, jo šajā saulē mēs vairs neredzēsīmes.

Vairāk viņš nerunāja ne vārda. Un kaut gan atvadās no tēva viņš ielika visu savu ilgi neizteikto mīlu, viņa acis arvien biežāk vērsās pret gaismas pili klints korē. Kuģim piestājot krastā, sers Galaheds uzlēca uz kādas klints radzes, no kuras šaura taka veda kalnā. Vairs neatskatījies, viņš devās pa to augšup, lai atklātu Lielo Noslēpumu. Bet vējš atkal piepūta kuģa buras un tas, kopā ar seru Lancelotu, attālinājās no krasta. Krastam pamazām izgaistot skatienam, sers Lancelots vēl redzēja savu dēlu tuvojamies klints korei. Tad skatienam izgaisa arī šī aina un līdz bruņnieka ausīm atplūda tikai tālu fanfāru skaņa.

16. Sers Lancelots ceļā pie Svētā Grāla.

Seru Lancelotu pēc šķiršanās no dēla kuģis bija aizvedis atpakaļ tajā pašā vietā, kur bija sācies viņu kopīgais brauciens. Tur bruņinieku gaidīja viņa zirgs, un sers Lancelots ceļu turpināja jāšus. Viņš jāja vairākas dienas un naktis, nesaticis ne dzīvas dvēseles līdz nonāca krustcelēs. Tur slējās vecs akmens krusts, bet netālu atradās neliela vientuļa kapela. Šķita, ka to sen pametuši, jo ieejai priekšā bija dzelzs režģi, caur kuriem varēja redzēt grezni sapostu altāri, ko rotāja sevčturis ar sešām baltām svecēm. Seram Lancelotam gan ļoti gribējās ieiet kapelā, bet tad viņam nākos izlaust dzelzs režģi, un to viņš nevēlējās. Sapinis zirgam kājas un palaidis paganīties, viņš noņēma bruņucepurī un zobenu un nolikās gulēt uz vairoga. Bruņinieks nevarēja saprast, vai viņš ir vēl nomodā vai sapnī viņam rādās, ka pa ceļu tuvojas divi balti zirgi ar nestuvēm, kurās gulēja ievainots bruņinieks. Nonākuši pie akmens krusta, zirgi, ko veda kāds jauns pāžs, apstājās, un sers Lancelots izdzirda ievainoto bruņinieku grūtā balsī gaužamies:

- Kungs debesīs, kad gan pienāks gals manām ciešanām? Kad reiz pie manis nonāks svētais trauks, lai mani dziedinātu?

Tad sers Lancelots redzēja, ka svečturis, kas bija stāvējis kapelā uz altāra pēkšņi atradās pie akmens krusta, un tajā gaiši dega visas sešas sveces. Un tad pie krusta atradās sudraba galds ar Svētā Grāla kausu uz tā. Un slīmais bruņinieks, piecēlies sēdus, satvēra kausu, sacīdams:

- Mūsu kungs Jēzu, kas esi šajā kausā, atpestī jel mani no manas slimības!

Un viņš tapa dziedināts vienā acumirklī. Bet Svētā Grāla kauss, mirdzēdams un laistīdamies kā pati saule, izslīdēja no bruņinieka rokām un kopā ar svečturi pēc brīža atgriezās kapelā.

Bet izdziedinātais bruņinieks piecēlās no nestuvēm un noskūpstīja akmens krustu, pateikdamies par brīnumaino dziedināšanu. Jaunais pāžs palīdzēja viņam aplikt bruņas un pasniedza ieročus, apjautādamies, vai viņa kungs jau jūtas tik vesels, lai tos nestu. Bruņinieks atbildēja:

- Jūtos tik labi, kā vēl nekad mūžā. Bet es brīnos, ka šim gulošajam bruņiniekam nav spēka pamosties un tāpat nobaudīt no brīnumainā kausa, kas mūs apciemoja

- Mans kungs, ierunājās pāžs, - es domāju, ka viņu nospiež pie zemes un neļauj piecelties kāds no nāves grēkiem, kuru viņš izdarījis un nekad nevienam nav izsūdzējis.

- Zvēru pie savs ticības, tad gan viņš ir viens dziļi nelaimīgs cilvēks, noteica svešais bruņinieks.

- Kungs, pāžs ierunājās, - Jūsu bruņojumā trūkst bruņucepure un zobens, tāpēc atļaušos jums pasniegt guļošā bruņinieka zobenu un bruņucepuri. Tāpat arī viņa zirgs ir labāks par jūsu, tāpēc ņemiet labāk to.

Bruņinieks darīja, kā pāžs bija ieteicis, un viņi abi devās prom. Tikai tad, kad abi jātnieki bija pagaisuši skatienam, sers Lancelots atguvās un piecēlās sēdus, nespēdams saprast, vai sapņojis, vai nē. Tad viņš izdzirda bargu balsi, kas sacīja:

- Lancelot, kas esi cietāks par akmeni, rūgtāks par vērmeli un nevērtīgs kā neauglīgs vīģes koks! Kā tu iedrošies nākt tuvumā Svētajam Grālam, ja tavi grēki ar savu smirdoņu maitā gaisu šajā svētajā vietā? Ej prom uz vietas!

Izdzirdis šos vārdus, sers Lancelots raudādams metās prom no svētās vietas, nolādēdams to dienu, kad bija dzimis. Tagad viņš skaidri saprata, ka nekad neizzinās Svētā Grāla noslēpumu. Nevarēdams atrast ne savu zobenu, ne bruņucepuri, ne zirgu, viņš apjēdza, ka redzētais un dzirdētais šoreiz nav bijis sapnis. Un viņš kļīda pa mežiem un upju ielejām, pārtikdams no ogām un ūdens, un nožēlodams savu grēcīgo mīlu uz karalieni Giniveru, līdz nonāca pie kāda vientuļnieka būdas. Sers Lancelots lūdza svēto vīru, lai tas pieņem viņa grēksūdzi, un izstāstīja viņam visu savu grēcīgo dzīvi, kāda tā bija ritējusi no viņa iesvētīšanas bruņinieku kārtā, kad viņš pirmo reizi bija ieraudzījis karalieni Giniveru, līdz pat šim brīdim. Svētnieks atlaida seram Lancelotam viņa grēkus un iedeva zirga astru kreklus, ko valkāt uz kailas miesas, lai tas vienmēr bruņiniekam atgādinātu par izdarītiem grēkiem un to nožēlu.

Padzīvojis vēl kādu laiku pie vientuļnieka, sers Lancelots atgriezās Kamelotā, kur karalis Artūrs un karaliene Ginivera no sirds priecājās, redzot to sveiku un veselu.

17. Sers Persefāls un sers Bors meklē Svēto Grālu.

Devušies prom no Kamelotas pils Svētā Grāla meklējumos, bruņinieki sers Persefāls, sers Bors un sers Galaheds kādu laiku jāja kopā. Pirmais savu ceļu izvēlējās sers Galaheds. Tad atšķirās arī sers Bors, un sers Persefāls ilgi jāja viens. Daudzas dienas viņš maldījās pa mežiem un purviem, pārtīkdam no tā, ko nometīja un dzerdams strausta ūdeni. Reiz viņš nonāca kādā meža klajumā, kur bija redzamas senas pilsdrupas. Sers Persefāls nolēma turpat pavadīt nakti. Guļot viņš redzēja sapni.

Sapnī pils parādījās visā tās agrākajā varenībā. Sers Persefāls klīda pa pils istabām un zālēm, apbrīnodams to krāšņumu. Tomēr viņš nekur neredzēja neviena cilvēka. Tad viņš pavēra kādas zemas durvis un nonāca guļamistabā, kur grezni klātā gultā atdusējās kāds cēla izskata vīrs. Viņš bija bāls un izdēdējis no vaiga, jo varēja redzēt, ka viņa gumnā asiņo sena brūce, kas, acīmredzot, nebija dziedināma un sagādāja viņam lielas ciešanas. Nespēkā slimais nevarēja ne pavērt acis, ne pakustēties, ne sacīt kādu vārdu. Redzot slimnieka ciešanas, seru Persefālu pārņēma dziļa vēlēšanās, viņam palīdzēt. Tā, lūkojoties un līdziciešot ievainotajam, bruņinieks izdzirda klusas mūzikas skaņas, kas tuvojās durvīm. Tad durvis pavērās, un pa tām ienāca procesija.

Procesijā piedalījās tikai meitenes un mazi zēni. Viena no meitenēm nesa šķēpu, no kura plēja asinis, bet otra kausu, kurā uztvēra asins lāses. Trešā nesa trauku ar dievmaizīti. Procesija apstājās pie ievainotā sirmgalvja gultas. Pacēlusi slimā galvu, meitene ielika viņam mutē dievmaizīti. Tad visi pagriezās pret seru Persefālu, it kā gaidītu viņu ko darām vai sakām, bet bruņinieks, negribēdams iejaukties pils iemītnieku rīcībā, kautrīgi klusēja un tikai noliecās, apliecinot cieņu. Tad procesija aizgāja un pazuda, bet klusā mūzika noklusa. Sers Persefāls pamodās.

Tikai pavisam pamodies, sers Persefāls saprata, ka sapnī bijis Grāla pilī un redzējis to, kā meklējumos bija jau aizvadījis daudzas dienas. Ja viņš būtu sapnī pārvarējis savu kautrību un pavaicājis redzētā nozīmi, burvība būtu pagaisusi un viņš būtu savu ceļamērķi jau sasaniedzis. Tomēr arī viņš nebija bez grēka, jo bija salauzis savas mātes sirdi, kļūdam par bruņinieku, lai gan māte viņu, kā pēdējo savas dzimtas vīriešu kārtas pārstāvi, bija uzaudzinājusi mežā, atšķirtībā no

ārpasaules cerībā pasargāt no pasaulīgajiem vilinājumiem. Tomēr reiz ieraudzījis mežam cauri jājam bruņiniekus, viņš bija iededzies vēlmē tiem sekot, un to arī darīja, neklausot mātes lūgumiem palikt. Pārliedz kautrība, ko viņš izjuta sapnī, nu bija sods par padarīto. Noskumis, sers Persefāls devās tālāk.

Nojājis pāris jūdzes pa ceļu, sers Persefāls satika divpadsmit bruņiniekus, kas jautāja, no kurienes viņš nāk. Sers Persefāls atbildēja, ka nākot no karaļa Artūra galma, kas svešos bruņiniekus traki sanikvoja, un tie visi reizē metās viņam virsū, bļaudami: "Nokausim viņu!" Tie vispirms nogalināja bruņinieka zirgu, tā ka viņam nācās cīnīties pret milzīgo pretspēku, stāvot kājās. Likās, ka svešie bruņinieki seru Persefālu tūlīt piebeigs, kad pēkšņi gadījās, ka tai vietai garām jāja sers Galaheds. Redzēdams, ka viens bruņinieks cīnās nevienlīdzīgā cīņā, viņš, ne mirkli neprātodams, devās tam palīgā, pat neprasīdams tā vārdu. Drīz vien sers Persefāls un sers Galaheds pa abiem uzbrucējus uzveica un piespieda bēgt, bet sers Galaheds turpnāja savu ceļu. Sers Persefāls gribēja viņam sekot, bet viņš bija zaudējis zirgu, un drīz vien atpalika ceļā.

Te bruņinieks ieraudzīja kādu zēnu, kas jāja uz ķēves un pavadā veda melnu ērzeli. Sers Persefāls lūdza, lai zēns aizdod viņam ērzeli, bet zēns sacīja, ka bez saimnieka ziņas to nedrīkstot darīt. Sers Persefāls ceļu turpināja kājām. Te viņam atkal pretim jāja tas pats zēns ķēves mugurā rūgti raudādams un sacīja, ka nez no kurienes uzradies melni tērpts bruņinieks un atņēmis viņam ērzeli, bet saimnieks viņu droši vien nositīšot no dūsmām. Sers Persefāls teica, ka viņš varbūt spētu zagli panākt, ja viņam būtu zirgs, un zēns tūdaļ piedāvāja savu ķēvīti.

Sers Persefāls drīz vien panāca negēlīgo bruņinieku un gribēja uzsākt cīņu, bet pretinieks ar spēku tūdaļ nodūra ķēvīti, tā izvairīdamies no cīņas un pēc mirkļa jau nozūdzams mežā. Sers Persefāls dūsmās un izmisumā apsēdās zemē un sāka raudāt. Tā viņš palika sēžam, līdz iestājās nakts.

Nākošajā rītā pamodies viņš atklāja, ka atrodas uz salas, bet visapkārt plešas ūdens klaidis. Viņš pavadīja uz salas divas dienas un divas naktis bez pārtikas un dzeramā ūdens. Trešajā dienā viņš redzēja kuģi melnām burām, kas devās taisni uz salu. No tā izkāpa neredzēti sakista dāma, kas viņu laipni uzrunāja:

- Ser Persefāl, ko jūs darāt viens pats tik mežonīgā vietā, kur nav ne ēdamā ne dzeramā? Jūs

iesiet bojā, ja netiksiet prom.

- Kā jūs zināt manu vārdu, daiļā dāma? sers Persefāls apmulsis vaicāja.

- Ser Persefāl, es jūs pazīstu un vēroju no tā brīža, kad jūs kļuvāt par bruņinieku, un es labprāt jums palīdzētu, ja jūs būtu ar mieru, daiļā dāma sacīja.

- Es gribētu zināt, kas man piedāvā savu draudzību un šo lielo laipnību, bruņinieks sacīja.

- Es esmu augstas kārtas dāma, kam atņemts viss, kas viņai reiz piederējis. Kādreiz es biju visbagātākā sieviete pasaulē.

- Daiļā dāma, kas gan jums atņēmis jūsu bagātību, jo man tik tiešām no sirds jūs žēl, sers Persefāls līdzjūtīgi taujāja.

- Mans kungs, dāma atbildēja, - ilgi es biju kopā ar dižēnāko vīru pasaulē, un viņš mani pacēla pāri pār citiem un mīlēja kā nevienu citu radību. Bet es uz to kļuvi lepna un pasacīju vārdus, kas viņam nepatika. Un tad viņš izdzina mani no sava mājokļa un atņēma man visu, kas reiz varēja būt mans.

Tā runājoties, bruņinieks un daiļā dāma ievēroja, ka saule jau vērsusies uz pēcpusdienu un pieņēmis spēkā karstums. Tad dāma lika diviem saviem kalpiem nonest no kuģa krastā telti un to uzslīet. Tad arī pati dāma nokāpa no kuģa un aicināja sev teltī līdzī seru Persefālu, lai arī tas atpūstos no pēcpusdienas svelmes. Bruņinieks labprāt piekrita. Bet ieejot teltī viņš sajuta dīvainu miegainību un nespēku. Dāma noņēma viņam bruņucepurī un zobenu un noguldīja gultā. Izvārgušais bruņinieks dusēja ilgu laiku, bet kad pamodās, viņu jau sagaidīja bagātīgi klāts galds.

Daiļā dāma cienāja viņu visādiem gardumiem un tik spēcīgu un saldu vīnu, kādu viņš vēl nekad nebija dzēris. Seram Persefālam likās ka pa viņa dzīslām izplūst karstas liesmas. Viņš paskatījās uz dāmu, kas sveču gaismā un mirdzošajā tērpā izskatījās vēl daiļāka nekā dienā, un viņa miesu pārņēma dedzinošas ilgas pēc viņas tuvuma. Tad viņš to pateica dāmai un lūdza viņas mīlestību, sacīdams, ka pieder viņai ar sirdi un dvēseli.

Daiļā dāma to visu laiku atraidīja, sacīdama, ka vēl nav pienācis laiks, līdz redzēja, ka bruņinieka vēlme sasniegusi galējo robežu. Tad viņa sacīja:

- Ser Persefāl, jums jāzina, ka liegšos jums mūžīgi, ja vien nebūsu droša par jūsu uzticību.

Jums jāzvēr no šī brīža un mūžīgi mūžos visu darīt man pa prātam. Tad es sevi atdošu jūsu rokās.

Vai esat gatvs zvērēt man uzticību pie sava bruņinieka god?

- Zvēru jums pilnīgu uzticību mūžos, sacīja sers Persefāls.

- Tad lai arī tā būtu, dāma kā jokojot noteica. - Un tād es es esmu gatava piekāpties jūsu vēlmei, jo man jāatzīst, ka no mūsu tikšanās brīža mana vēlme pēc jums, ser bruņinieks, ir vēl lielāka, nekā jūsu vēlme pēc manis.

Tad viņa lika kalpiem saklāt gultu un palīdzēt viņai izģērbties. Un viņa iekāpa smalkiem rīda palāgiem klātajā gultā, un sers Persefāls atgūlās viņai līdzās. Un viņš jau gatavojās pārsegt dāmai un sev pāri palagu, kad nejauši viņa acu skats skāra viņa zobenu, ko kalpi bija atstājuši līdzās gultai. Un viņš ieraudzīja krusta zīmi, kas bija iegravēta zobena rokturī, un viņam mirklī kā migla no acīm nokrita, un viņš žigli pārmeta sev krustu. Tajā pašā mirklī greznā telts pazuda kā nebijusi un apkārtni ietina melni dūmi, kas tik pretīgi smirdēja, it kā tos izgarotu pati elle. Sers Persefāls uz brīdi pat zaudēja samaņu.

Attapies, bruņinieks redzēja, ka atrodas viens pats uz tās pašas salas, bet melnais kuģis šūpojas tālu jūrā. Tad viņš izdzirda daiļās dāmas saucienu:

- Persefāl, tu esi mani nodevis!

Tad melnais kuģis pazuda vētrās un aukās. Pēc kāda laika jūra norima. Bet sera Persefāla sirdsēsti nerima. Viņš izvilka zobenu un sacīja:

- Ja mana miesa ir sacēlusies pret manu gribu, tad es to sodīšu.

Un viņš izdūra zobenu cauri gurnam, tā ka zeme ap viņu nokrāsojās sarkana no asinīm, un viņš saņima sāpēs, sacīdams:

- Augstais Dievs, pieņem jel šo manu upuri kā izpirkumu, ka biju rīkojies pret tevi. Es biju tuvu pazušanai, un gandrīz zaudēju to, kas vairs nav atgūstams - savu nevainību. Jo tā vairs nav atgūstama, ja reiz ir zaudēta.

Tad viņš apsedza ievainoto vietu ar kreklu un nodevās lūgšanām. Pēc laba laika pacēlis skatu, viņš ieraudzīja salai tuvojamies baltu kuģi. Tā priekšgalā stāvēja sirmgalvis, tērpies priestera drānās. Viņš izkāpa krastā, piegāja pie sera Persefāla un teica:

- Esmu nācis šurp, lai tev palīdzētu. Kā esi izturējis tev Dieva uzlikto bruņinieka šķīstības pārbaudījumu?

Tad sers Persefāls skumji nokārtu galvu atzinās, ka viņš gandrīz kritis nāves grēkā ar kādu daiļu dāmu. Bet, noklausījies bruņinieka stāstu, svētnieks sacīja, ka dāma bijusi pats elles valdnieks, kas reiz bijis Dieva eņģelis, bet lepnībā sacēlies pret savu kungu, tāpēc Dievs to nometis no debesu augstumiem mūžīgā tumsā. No tā laika Dievs un viņa kritušais eņģelis atrodas nepārtrauktā karā.

Tikai tagad sers Persefāls saprata dāmas teiktā īsteno nozīmi un ar šausmām atskārta, ka būtu varējis zaudēt arī savu nemirstīgo dvēseli. Pateicies Dievam par tā neizmērojamo žēlastību, viņš skatījās pēc sirmgalvja, bet tas bija pazudis. Tad viņš izdzirda balsi, kas sacīja:

- Persefāl, tu esi uzvarējis grēku. Kāp šajā kuģī, un dodies, kurp tas tevi vedīs, jo tavš stūrmanis būs Dievs.

Dzirdot šos vārdus, sera Persefāla sirds pildījās ar gaišu prieku. Viņš darīja, kā vēlēs, un drīz jau šūpojās jūras viļņos.

Sers Bors pa to laiku arī bija daudz pieredzējis. Labu laiku pavadījis kāda vientuļnieka mītnē, izsūdzējis tam grēkus un saņēmis grēku atlaidi, bruņinieks turpināja ceļu. Jājot viņš nonāca krustcelēs meža vidū, kur viņa acīm pavērās briesmīgs skats. Viņš ieraudzīja savu brāli seru Laionelu, ko līdz pusei izģērbtu zirga mugurā veda divi bruņinieki. Bruņiniekiem rokās bija ērkšķu zaķi, ar kuriem tie bez žēlastības šaustīja seru Laionelu. Laionela rokas bija saistītas, tā ka viņš nevarēja pretoties. Viņa mugura bija vienās asinīs un ik sitiens radīja jaunas brūces. Tomēr, ieraudzījis savu brāli seru Boru, bruņinieks neteica ne vārda. Viņš neizdvesa ne skaņas, it kā nejustu nekādas sāpes. Sers Bors jau grasījās mesties atbrīvot brāli, kad turpat netālu izdzirda žēlus palīgā saucienus:

- Svētā Marija, glāb savu kalponi!

Pavēries uz to pusi, no kuras nāca kliegzieni, sers Bors ieraudzīja daiļu dāmu, ko kāds varmācīgs bruņinieks vilka meža biezoknī. Ieraudzījusi Seru Boru, dāma griezās pie viņa:

- Ser bruņinieck, tā Kunga vārdā, kas ir jūsu Visaugstākais lēņa kungs, es jūs lūdzu sev palīgā, lai šis bruņinieks man nelaupītu godu.

Dzirdot, ka daiļā dāma viņu lūdz Dieva vārdā, kas bija katra krietna bruņinieka Visaugstākais lēņa kungs, sers Bors gauži apjuka. Viņš zināja, ka atstājot brāli divu nežēlīgo bruņinieku rokās, viņš to vairs neredzēs dzīvu. Un ja viņš neizglābs daiļo dāmu, tad pie viņas tiks

pastrādāti varasdarbi un laupīts gods, un daļa vainas gulsies uz bruņinieku, kurš būtu varējis dāmu glābt, bet nav to darījis. Pacēlis acis uz debesīm, sers Bors, raudādams vērsās pie Mūsu Kunga:

- Labais Jēzu Kristu, kas esi mans Lēņa Kungs, dari jel tā, lai mans brālis paliktu dzīvs un vesels, un es ar Tavu gādību glābšu šo meiteni no negoda un varmācības.

Un sers Bors, aulekšos dzīdams zirgu pakaļ meitenes nolaupītājam, sauca:

- Ser bruņinieks, laidiet meiteni vaļā, vai arī es jūs nonāvēšu!

Dzirdot šos draudus, svešais bruņinieks nocēla jauno dāmu no zirga, un sagatavojās cīņai. Viņš izvilka zobenu, bet sers Bors tam uzbruka ar šķēpu, un nogalināja pretinieku ar pirmo dūrienu. tad sers Bors jautāja nāvīgi nobiedētajai meitenei:

- Daiļā dāma, ar jūsu apvainotāju, šķiet, esmu ticis galā. Vai varu vēl ko darīt jūsu labā?

Jaunā dāma pateicās savam glābējam un lūdza to pavadīt līdz viņas tēva pili, ko bruņinieks arī izdarīja. Pils saimnieks no visas sirds pateicās krietnajam bruņiniekam par meitas izglābšanu un lūdza paviesoties, bet sers Bors laipni atsacīja, teikdams, ka steidzas meklēt nelaimē nokļuvušo brāli.

Atgriezies krustcelēs, kur seru Laionelu bija redzējis pēdējo reizi, sers Bors mēģināja uziet pēdas, kur brālis vests. Te garām jāja kāds priestera drānās tērpies vīrs un jautāja, ko bruņinieks meklējis. Sers Bors izstāstīja visu, kas gadījies. Bet svešinieks, stāstu noklausījies, sacīja:

- Ser Bor, negribu jūs apbēdināt vai dzīt izmisumā, bet jūsu brālis ir miris.

Un viņš pieveda bruņinieku pie krūmāja un parādīja tur gulošu nesen nogalinātu jaunekli, kas seram Boram šķita esam viņa brālis sers Laionels. Tad sers Bors lielās bēdās nokrita pie zemes un ilgi necēlās augšā. Atgīdies, viņš pārlika nogalinātā ķermeni pār segliem un vaicāja svešiniekam, kur tuvumā būtu kāda baznīca, kur brāli apglabāt. Svešinieks teicās zinām tādu tepat netālu un piedāvājās turp aizvest. Drīz vien jātnieki nonāca pie kāda donžona, kam līdzās atradās celtne, līdzīga baznīcai. Svešais palīdzēja nocelt sera Laionela mirstīgās atliekas no zirga un guldīt ar marmoru izliktā kapu velvē. Sers Bors palūkojās apkārt pēc trauka ar svētīto ūdeni, taču nekur nevarēja to ieraudzīt, tāpat kā krusta zīmi, vai Jēzus tēlu. Taču svešais viņu nomierināja, ka rīt no rīta gaismā viņi te atgriezīsoties un tad veikšot visus parastos bērnu rituālus.

Tad abi bruņinieki devās uz pili, kur lūdza naktsmājas. Tur viņus saņēma ar lielu laipnību

un daiļas dāmas ietērpa sermuļādu mantijās. Daiļās galama dāmas viesus cienāja ar vīnu un dažādiem gardumiem, un visvisādi centās izklaidēt. Tad pils zālē ienāca kāda īpaši skaista dāma, tērpta zeltā un sudrabā, un visas citas dāmas noliecās viņas priekšā, jo tā bija pati pilskundze, kam viņas kalpoja. Tad sera Bora ceļabiedrs sacīja:

- Ser Bor, mūsu kundze jau sen jūs mīl un nevēlas sniegt savu mīlu nevienam citam, kā vien jums. Ilgu laiku viņa gaidījusi, līdz jūs nonāksiet viņas pilī un viņas apskāvienos.

Šādas runas seru Boru galīgi apmulsināja, bet daiļā pilskundze nosēdās viņam blakus un viņi ilgu laiku risināja jaukas sarunas. Tomēr dāma arvien tiešāk izrādīja savus nolūkus atdusēties sera Bora skavās. Nezinādams, kā viņu pieklājīgāk atraidīt, jo bruņinieks bija nolēmis saglabāt savu šķīstību, sers Bors pieklusa. Bet daiļā dāma turpināja piestāt:

- Ser Bor, jūs taču neatraidīsiet manu lūgumu, jo es jums lūdzu tikai vienu nakti no jūsu mūža.

- Daiļā kundze, bruņinieks atbildēja, - neņemiet ļaunā, bet es to nedarīšu nekad mūžā. Un es brīnos, ka jūs ierosināt šādu sarunu, kad mana brāļa mirstīgās atliekas vēl atdusas neapglabātas jūsu pils kapelā.

Pilskundze palika ārkārtīgi nemierā ar sera Bora atbildi un sāka raudāt, lai bruņinieks iežēlotos par viņu:

- Ja jūs liegsiet man savu mīlu, es nomiršu no bēdām.

Redzot, ka asaras neaizkustina šķīsto bruņinieku, daiļā dāma sacīja:

- Ser bruņinieks, jūsu sirds ir no akmens, tāpēc es padarīšu sev galu. Un jūs būsiet tas vīrs, kas mani ieģrūdis nāvē. Jūs būsiet vainīgs ne tikai pie manas, bet vēl divpadsmit citu nevainīgu meiteņu nāves, jo manas nevainīgās galmadāmas ies nāvē līdz ar mani.

To teikusi, pilskundze pasauca sev līdzī divpadsmit galma meitenes un uzkāpa uz donžona mūriem, lai mestos lejā. Tad meitenes sāka saukt un lūgties seru Boru:

- Krietnais bruņinieks, jel apžēlojaties par mums, jo mums visām jāmirst kopā ar savu kundzi, ja jūs liegsiet viņai to mazo laipnību, pēc kuras viņa tā alkst! Vai mums tiešām jāmirst tāda nieka dēļ?

Bet sers Bors atbildēja, ka kaut arī viņam jauno dāmu ārkārtīgi žēl, viņš negrasoties izdarīt

nāves grēku pat lai glābtu nevainīgu meiteņu dzīvības. To dzirdējušas visas dāmas kopā ar pilskundzi metās lejā no pils mūriem. Tajā pašā brīdī atskanēja briesmīga rēkšana un kaukšana, un daiļās dāmas pārvērtātās par elles gariem, kas pazuda naksnīgajās debesīs. Bet sers Bors pārmeta sev krusta zīmi.

Paskatījies visapkārt, bruņinieks vairs neredzēja nedz pili, nedz galma ļaudis. Tuvumā bija tikai pussagruvusi baznīciņa. Viņš devās uz turieni, lai apglabātu brāli, kā pienākas, bet kapa velve bija tukša. Tad sers Bors mierināja sevi ar domu, ka viss piedzīvotais bijuši tikai Nelabā stiķi, un ka brālis ir dzīvs. Viņš kāpa savā zirgā un devās tālāk.

Gaismai austot, sers Bors mežmalā ieraudzīja kāda vientuļnieka mītni un devās turp. Piejājis tuvāk, viņš ieraudzīja, sev par neaprakstāmu prieku, mītnes priekšā sēžam savu brāli seru Laionelu. Nolēcis no zirga, sers Bors steidzās pie brāļa saukdams:

- Dārgais brāli, kā tu te nokļuvi?

Bet sers Laionels, nespējis ne soli pretim brālim, atbildēja:

- Brāli Bor, tad tāda ir tā tava brāļa mīlestība, ko tu man vakar parādīji, vienā mierā ļaudams mirt mokpilnā nāvē, kamēr pats steidzies glābt svešu meiteni? Tik pretīgu nodevību no brāļa puses pasaule vēl nebija pieredzējusi. Un es tev dodu savu godavārdu, ka nogalināšu tevi par šo noziegumu.

Sers Bors nokrita brāļa priekšā ceļos, izstiepa rokas lūgumā pret viņu un Dieva vārdā lūdza piedot viņa rīcību. Bet sers Laionels atteicās brāli uzklausīt un devās aplikt bruņas. Saposies cīņai, sers Laionels uzkāpa zirgā un sauca brālim:

- Aizstāvies, nodevēj! Kāp zirgā, vai arī es tevi nogalināšu tur, kur stāvi. Jo vēl nekad pasaule nav pieredzējusi zemiskāku ļaundari par tevi!

Sers Bors nespēja iedomāties sevi paceļam ieroci pret miesīgu brāli. Tāpēc viņš vēl reizi metās ceļos brāļa priekšā, sacīdams:

- Dieva vārdā, apžēlojies jel par mani, brāli, un piedod man! Piedod manu nodarījumu, dārgo brāli, un nenogalini mani, un iedomā par to lielo brāļu mīlestību, kas valdīja starp mums.

Bet seru Laionelu bija pārņēmis pats Nelabais, neklausīdamies brāļa vārdos, viņš pagrieza savu zirgu un raidīja seram Boram tieši virsū. Sers Bors tāpat palika ceļos noslīdzis un nolēmis

brālim nepretoties. Zirgs viņu notrieca pie zemes un sabradāja savām apkaltajām kājām, salaužot ribas. Sers Bors zaudēja samaņu no sāpēm un palika nekustīgi guļam. Bet sers Laionels nokāpa no zirga un norāvis brālim bruņucepurī, jau gatavojās izdzēst viņa dzīvību, kad gadījās, ka tai vietai garām jāja cits Apaļā galda brālības bruņinieks - sers Kalogrenants, kas, ieraudzījis šādu neparastu skatu, iesaucās :

- Ser Laionel, ko tas nozīmē? Vai jūs grasāties šādi nokaut savu brāli, cēlāko bruņinieku, kādu vien pasaule redzējusi? Vai jūs esat kļuvis traks?

- Viņš tikai saņems, ko pelnījis! Un nestājieties man ceļā, citādi mirsiet arī jūs, sers Laionels atcirta.

Sers Kalogrenants nostājās starp nesamaņā guļošo seru Boru un trakās dūsmās kaistošo seru Laionelu. Tad sers Laionels paķēra zobenu un uzbruka seram Kalogrenantam. Starp abiem iedegās asa cīņa. Sers Laionels izrādījās stiprāks, un vairākas reizes ievainoja savu pretinieku, kas līdz ar asinīm zaudēja pēdējos spēkus. Sers Bors, pamodies no gīboņa, izmisis vēroja divcīņu. Pamanījis viņu atmodušos, sers Kalogrenants sauca:

- Ser Bor, nāciet man palīgā, jo glābdams jūsu dzīvību, nu pats esmu atvēris sev nāves vārtus!

Bet sers Laionels, kamēr viņa pretinieks teica šos vārdus, deva viņam nāvējošu cirtieni, un sers Kalogrenants sabruka bez dzīvības. Sers Bors, neskatoties uz briesmīgajām sāpēm, ko cieta, tomēr piespieda sevi piecelties un doties pretim brālim. Sers Laionels viņam tūtal uzbruka un deva tādu triecienu, ka sers Bors sagrītojās. Tad sers Bors izvilka zobenu un sacīja:

- Mīļais kungs Jēzu Kristu, lai netiek uzskatīts par grēku, ka paceļu zobenu pret miesīgu brāli, aizstāvēdams pats savu dzīvību!

Pateicis šos vārdus, viņš pacēla zobenu cirtienam, kad izdzirda Balsi no debesīm, kas sacīja:

- Bēdz, Bor, un necērt, jo tad tu viņu nogalināsi.

Un tad no skaidrām debesīm nāca zibens spēriens starp abiem brāļiem, kas sadedzināja viņu vairogus un pašus atsvieda pa gabalu vienu no otra. Nokrituši pie zemes viņi labu laiku nogulēja kā bez dzīvības. Pamodušies, viņi redzēja, ka zeme starp viņiem abiem bija izdedzināta sarkana. Un sers Bors tada atkal dzirdēja Balsi, kas sacīja: "Bor, celies un ej uz jūras malu, kur tevi kuģi gaida

sers Persefāls, un atstāj savu brāli te.’’

Un sers Bors darīja, kā viņam bija teikts, ar prieku atklādams, ka ievainojumi brīnumainā kārtā sadzijuši. Drīz vien viņš sasniedza jūras malu un kuģi, kur to gaidīja sers Persefāls. Un viņi nebeidza viens otram stāstīt par saviem neticamajiem piedzīvojumiem un brīnīties par tiem.

18. Svētā Grāla sasniegšana.

Ceļā pie Svētā Grāla sers Galaheds sastapa seru Persefālu un seru Boru, kas arī tuvojās Korbenikas pilij. Viņi turpināja ceļu kopā. Pili viņi sasniedza pret vakaru. Korbenikas iemītnieki jau ilgi bija gaidījuši Grāla bruņinieku atnākšanu, tāpēc saņēma tos ar gavilēm un vedināja pilī iekšā.

Bruņiniekus ieveda pils lielajā zālē, un tūdaļ arī sākās brīnumi. Neredzamu roku atdarītas, atvērās zāles durvis un uzradās sudraba galds. Tad atskanēja barga balss, kas sacīja:

- Lai visi tie, kas nav cienīgi ēst pie Svētā Grāla galda, atstāj šo zāli, jo Mūsu Kungs Jēzus Kristus paēdinās tikai cienīgos!

Zālē palika tikai Korbenikas pils karalis Peless, viņa dēls Eliazars, viņa māsasmeita un trīs Apaļā Galda bruņinieki. Tad parādījās Jāzepe no Arimatejas, kas pirms vairāk nekā trīssimts gadiem bija Grāla kausu iznesis no Jeruzalemes. Tad atvērās zāles durvis un pa tām ienāca četri eņģeļi. Divi nesa aizdegts sveces sudraba svečturos, trešais nesa autu, kurā Mūsu Kungs bija ietīts pēc noņemšanas no krusta, ceturtais nesa šķēpu, no kura pilēja asinis un kausu, kas tās uztvēra. Eņģeļi nolika šīs lietas uz galda un visa zāle piepildījās ar vīraka un mirru smaržu.

Jāzepe no Arimatejas izņēma no kausa hostiju, kas izskatījās pēc parastas maizes un pacēla to iesvētīšanai. Tad no debesīm nolaidās mirdzošs bērns tēls, kas saplūda ar maizi vienā veselumā, tā ka maize pieņēma bērns veidolu. Tad Jāzepe no Arimatejas ielika hostiju atpakaļ Svētā Grāla kausā un sacīja:

- Jēzus Kristus kalpi, kas esat daudz cietuši un upurus nesuši, lai skatītu Svētā Grāla noslēpumu, sēstieties ap šo galdu, un jūs paēdinās mūsu Pestītājs pats pašrocīgi ar tādu ēdienu, ko neviens bruņinieks vēl nav baudījis.

Pateicis šos vārdus, Jāzepe no Arimatejas izgaisa. Bet bruņinieki apsēdās pie galda un noskaitīja lūgšanu. Pacēluši acis, viņi ieraudzīja vīru, kas izkāpa no Svētā Grāla, un pēc viņa svaigi asiņojošām brūcēm saprata, ka tas ir Jēzus Kristus. Un Pestītājs viņiem teica:

- Jūs esat mani bruņinieki, mani kalpi un mani bērni, kas atteikušies no pasaulīgās dzīves par labu garīgajai dzīvei. Tāpēc es jums atklāšos, un jūs redzēsiet daļu no mana noslēpuma, un

lietas, kas citiem būs apslēptas. Bet tagad saņemiet un baudiet to augsto miesu, pēc kuras jūs esat tā alkuši.

Paņēmis Grāla kausu, Pestītājs vispirms piegāja pie sera Galaheda, kas saņēma savu Pestītāju, nometies ceļos, un tāpat darīja arī abi pārējie bruņinieki, kad pienāca viņu kārtā. Saņemtā hostija bija tik brīnumsaldas garšas un pildīja bruņiniekus ar tādu svētlaimi, kas nebija vārdos izsakāma. Svētījis savus uzticamos bruņiniekus, Pestītājs izgaisa.

Bruņinieki kādu brīdi palika kā sastinguši bezgalīgas svētlaimes izjūtas pārņemti. Tad sers Galaheds piegāja pie Svētā šķēpa un, iemērcis pirkstus pilošajās asinīs, svaidīja ar tām ievainotā karaļa Pelesa brūces, kas uz vietas sadzija. Izdziedētais karalis tūdaļ piecēlās no gultas un slavēja Ie Kungu, sacīdams:

- Pateicos tev, Pestītāj, jo es ilgi sāpēs un ciešanās biju gaidījis uz Tavu atnākšanu. Tagad manas ciešanas vienreiz ir galā, un esmu dziedināts, tāpat kā visa mana valsts, kam nu ir atdoti dzīvības spēki. Bet jūs, mani draugi jau gaida ķēniņa Zālamana kuģis, lai vestu tālāk, jo jūsu uzdevums vēl nav galā.

Izdzirduši karaļa Pelesa vārdus, visi trīs bruņinieki devās uz jūras krastu, kur tos jau gaidīja kuģis ar sārtām burām. Tur viņi neatrada nevienas dzīvas dvēseles, bet sudraba galds ar Svēto Grālu jau bija priekšā. Tikko bruņinieki bija uzkāpuši uz kuģa, tas sāka ceļu uz austrumiem, uz svēto Saras pilsētu.

Nonākuši Saras ostā, sers Galaheds, sers Persefāls un sers Bors aiznesa svēto kausu uz pilsētu, un ziņa par tā brīnumainajām īpašībām satrauca visus iedzīvotājus. Saras valdnieks, kas nebija kristietis un izcēlās ar nežēlību, pavēlēja visus trīs bruņiniekus iemūrēt cietuma pagrabā, kur tos no drošas nāves paglāba Svētais Grāls, stiprinot gan cietumnieku miesu, gan garu. Bet jaunais valdnieks smagi saslima. Kādu nakti viņš sapnī redzēja parādību, kas atklāja, ka viņa nedziedināmā slimība ir sods par Grāla bruņinieku mocīšanu. Necerēdams bruņiniekus ieraudzīt dzīvus, Saras valdnieks tomēr lika uzlauzt pazemes cietumu un atvest ieslodzītos, ja tie vēl būtu pie dzīvības. Ieraudzījis bruņiniekus tik pat sveikus un veselus kā pirms gada, valdnieks saprata, ka par to jāpateicas brīnumam, un lūdza trim vīriem piedošanu, ko arī saņēma. Pēc karaļa nāves Saras iedzīvotāji lūdza seru Galahedu kļūt par viņu valdnieku. Sers Galaheds piekrita šim lūgumam.

Sers Galaheds lika uzcelt Svētajam Grālam svētnīcu no tīra zelta un sudraba, un izrotāt viskošākajiem dārgakmeņiem. Katru rītu visi trīs bruņinieki ieradās kapelā, lai piedalītos mesā un pielūgtu Svēto Grālu. Vienu rītu, gadu pēc sera Galaheda kronēšanas par Saras karali, ienākot Grāla templī, visi trīs bruņinieki ieraudzīja kādu stāvu, tērptu bīskapa drānās, nometušos ceļos Svētā GRāla priekšā. Apkārt bija sapulcējies liels skaits eņģeļu. Bīskapa drānās tērptais priesteris uzsāka Svētās Dievmātes mesu. Nonācis līdz sakramentam, viņš paaicināja pie sevis seru Galahedu un sacīja:

- Nāc šurp, Tā Kunga kalp, un skaties, ko tev rādīšu.

To sacīdams, priesteris lika seram Galahedam ielūkoties Svētā Grāla dzīlē. Ielūkojoties Svētajā Grālā, sera Galaheda miesu pārņēma tirpas un drebuļi. Pacēlis rokas pret debesīm, viņš iesaucās:

- Kungs debesīs, nu redzu to, ko alku skatīt visu savu mūžu. Pieņem jel manu dvēseli, jo nu tā ir piepildīta, Kungs!

Tā lūgdams, sers Galaheds bija noslīdzis ceļos pie Svētā Grāla galda. Te viņa dvēsele pameta miesas un, pārtopot gaismā, sāka celties debesīs pie sava Radītāja, un to pavadīja eņģeļi. Tad no debesīm pastiepās roka, kas paņēma dievišķo kausu un šķēpu, un uzcēla tos debesīs. Kopš tā laika neviens tos vairs nav redzējis.

Sers Persefāls un sers Bors apglabāja sera Galaheda mirstīgās miesas pie Saras pilsētas mūriem. Sers Persefāls kļuva par vientuļnieku un apmetās netālu no sera Galaheda kapa pie Saras pilsētas, vadot dzīvi lūgšanās un pārdomās. Sers Bors viņam pievienojās. Kad gadu vēlāk mira arī sers Persefāls, sers Bors atgriezās karaļa Artūra galmā un izstāstīja pieredzēto.

19. Sers Lancelots un Astolatas pils jaunava.

Pēc tam, kad Svētā Grāla meklējums bija piepildīts un dzīvi palikušie bruņinieki atgriezušies pie Apaļā Galda, karalis Artūrs un karaliene Ginivera rīkoja krāšņas dzīres. Sevišķi jūsmīgi tika apsveikti sers Lancelots un Sers Bors, kas Grāla meklējumos bija pavadījuši ilgu laiku. Sers Lancelots šajā laikā bija izsūdzējis un nožēlojis savas dzīves lielāko grēku - aizliegto mīlestību pret karalieni Giniveru, un saņēmis piedošanu ar noteikumu, ka atstāsies no karalienes. Tomēr lai arī kā bruņinieka prāts centās pildīt solījumu, viņa sirds domas visu laiku bija pie iemīļotās. Atgriezies galmā un atkal satīcis karalieni, sers Lancelots solījumu aizmirsa pilnībā un tik bieži nodevās dedzīgām sarunām divatā ar karalieni Giniveru, ka par viņiem sāka mēlot viss galms. Ar mēlnesību sevišķi izcēlās sers Agraveins un sers Mordreds, bruņinieka Gevina brāļi.

Karalis Artūrs, kas tenkām neticēja un seru Lancelotu mīlēja, gribēja novirzīt ļauzu prātus uz citu pusi. Viņš izsludināja, ka Kamelotā notiks liels turnīrs, kurā viņš un Skotijas karalis cīnīsoties ar citiem bruņiniekiem. Galminieki šo ziņu uzņēma ar prieku un tūdaļ sāka gatavoties ceļam, bet karaliene Ginivera teica, ka esot savārgusi un uz Kamelotu līdzī nebraukot, bet šoreiz palikšot Londonā. Karali Artūru šāda ziņa apbēdināja, bet viņš nekā neteica. Viņš atstāja karalieni Londonā, bet pats kopā ar bruņiniekiem devās uz Kamelotu. Vēlu vakarā karaliene uzzināja, ka arī sers Lancelots palicis Londonā, un viņa to norāja:

- Ser Lancelot, jums nevajadzēja pamest savu kungu un karali, jo jūsu ienaidnieki to izmantos, lai jūs apmelotu, teikdami, ka esat palicis pie manis.

Sers Lancelots piekrita, ka karalienei Giniverai taisnība un apsolījās nākamajā rītā doties uz Kamelotu. Otrā rītā, noklausījies mesu un atvadījies no karalienes, Lancelots devās ceļā. Tās dienas vakarā viņš nonāca pie Astolatas pilsētas. Pār to valdīja barons sers Bernards no Astolatas, un Lancelots devās taisnā ceļā uz viņa pili, lai lūgtu naktsmājas. Bet tajā pilī nakšņoja arī karalis Artūrs, kas ieraudzīja Lancelotu pa logu un mierīgi devās savās istabās.

Sers Bernards laipni uzņēma seru Lancelotu, kaut arī viņu nepazīna. Tad sers Lancelots griezās pie vecā barona ar šādu lūgumu:

daudz karaļu, hercogu, grāfu, baronu un cēlu bruņinieku. Drīz sākās turnīrs. Karalis Artūrs bija licis visiem turnīra dalībniekiem pievienoties vienai no divām nometnēm. Artūra pusē cīnījās Skotijas karalis, Īrijas karalis un vēl daudz citu karaļu un bruņinieku. Pret Artūru cīnījās Ziemeļvelsas karalis, Nortumberlendas karalis un vēl daudz citu karaļu un bruņinieku. Karalis Artūrs vēroja cīņas norisi no īpaša paaugstinājuma. Sers Lancelots un sers Levēns, paslēpušies mežā, vēroja abu nometņu spēkošanos. Artūra puse izrādījās stiprāka, un, kaut gan Ziemeļvelsas karaļa vīri sīvi pretojās, viņiem nācās atkāpties.

Tad sers Levēns jautāja seram Lancelotam:

- Mans kungs, kurā pusē cīnīsimies mēs?

Sers Lancelots atbildēja:

- Pievienošanās stiprākajam mums godu nedarīs. Palīdzēsim vājākajam.

Un viņi metās kaujas biežumā, un sers Lancelots jau pirmajā rāvienā izsita no segliem piecus Apaļā galda bruņiniekus, bet sers Levēns divus citus vīrus, kas cīnījās karaļa Artūra pusē. Tad sera lancelota pīķis salūza un viņš turpināja cīnīties ar zobenu. Viņš to darīja tik sparīgi, ka Artūra puses karotājiem nācās atkāpties.

- Kas ir šis bruņinieks, kas dara tādus brīnumdarbus, brīnījās sers Gevins.

- Es zinu, kas viņš ir, bet viņa vārdu pagaidām paturēšu pie sevis, sacīja karalis Artūrs.

- Ja nezinātu, ka sers Lancelots palika Londonā, es teiktu, ka tas ir viņš, kaut gan šis vīrs pie cepures piespraudis dāmas piedurkni un kā mēs zinām, Lancelots nekad ne no vienas dāmas nav ņēmis mīlas ķīlas zīmi, turpināja sers Gevins.

Bet karalis Artūrs neteica nekā, tikai pasmaidīja.

Tomēr Apaļā galda bruņiniekiem ķērās pie goda, ka viņus uzvar kāds nepazīstams vīrs. Tāpēc bruņinieki sers Bors, sers Ektors un sers Laionels uzjundīja karaļa Artūra puses kaujinieku cīņas sapru un vedināja sakaut pretinieku, bet paši visi reizē metās virsū nepazīstamajam varonim. Viņi nogāza sera Lancelota zirgu zemē un nelaimīgas sagādīšanās dēļ sera Bora šķēps, sadragājis Lancelota vairogu, iebās bruņinieka sēnā. Sers Bors gan šķēpu izrāva, bet tā uzgalis palika ievainotā miesā. Redzot, ka viņa cīņubiedrs ievainots, sers Levēns uzbruka Skotijas karalim un notrieca to no zirga. Tad viņš zirgu pieveda pie zemē gulošā biedra, palīdzēja tam piecelties un ar

- Godātais kungs, es jūs lūdzu aizdot man kādu maz pazīstamu vairogu turnīram, jo mans ir ļoti pazīstams.

- Ser, barons sacīja, - es varu izpildīt jūsu vēlēšanos, jo man šķiet, jūs esat viens no lieliskākajiem bruņiniekiem pasaulē, un tāpēc izrādīšu jums pretimnākšanu. Man ir divi dēli, kas nesen kļuvuši par bruņiniekiem. Vecākais no viņiem, sers Tjērs tika smagi ievainots tajā pašā dienā, kad stājās bruņinieku kārtā. Tagad viņš piesaistīts gultai. Tāpēc viņa vairogs nav plaši pazīstams. Mana jaunākā dēla vārds ir Levēns, un ja jūs to vēlētos, viņš labprāt pavadītu jūs turnīrā. Mana sirds saka, ka jūs esat cēls bruņinieks, tāpēc lūdzu jūs - pasakiet man savu vārdu.

Sers Lancelots atbildēja: - Cienītais kungs, šoreiz lūgšu mani atvainot, ka to paturu noslēpumā. Tomēr, ja man ar Dieva žēlastību turnīrā veiksies, es atgriezīšos un jums to pateikšu. Tātad es jūs lūdzu, laidiet man līdzī seru Levēnu un iedodiet man viņa brāļa zobenu.

- Lai tā notiek, atbildēja sers Bernards no Astolatas.

Vecajam baronam bija vēl trešais bērns, meita, ko ļaudis dēvēja par Astolatas skaisto jaunavu. Viņas vārds bija Elēna. Un viņai sers Lancelots iepatikās ar katru brīdi vairāk, līdz viņa to patiesi iemīlēja. Un kad pienāca turnīra diena, viņa lūdza seru Lancelotu, lai tas pieņemtu no viņas kādu piemiņas velti un sacīkšu laikā to valkātu kā pazīšanas zīmi. Sers Lancelots uz to atbildēja šādiem vārdiem:

- Daiļā dāma, ja es jums to solīšu, tad varēsiet sacīt, ka jūsu mīlas dēļ esmu darījis vairāk, nekā jebkuras citas dāmas dēļ. Tad, atcerējies, ka viņš turnīrā ieradīsies neatklājot savu vārdu un ar sevi ņemot vairogu, Lancelots nolēma, ka viņu neviens nepazīs. Un tāk kā viņš nekad vēl nebija saņēmis nevienu mīlas ķīlu no kādas dāmas, viņš nosprieda, ka pieņems Astolatas skaistās jaunavas ķīlu. Un viņš apsollījās to piespraust pie savas bruņucepures, un lūdza to parādīt.

- Ser, tā ir manas kleitas piedurkne no sarkana samta un izšuta ar lielām pērlēm, sacīja meitene. Viņa aizgāja uz savu istabu un atnesa solīto.

Sers Lancelots saņēma piedurkni, sacīdams Astolatas skaistajai jaunavai:

- Vēl nekad nevienas dāmas dēļ es neesmu tik daudz darījis. Tad viņš tai atdeva savu zobenu lūgdams to uzglabāt līdz atgriezīsies.

Nākamajā rītā Sers Lancelots un sers Levēns devās uz Kamelotu, kurā jau bija sapulcējušies

lielām grūtībām tikt zirga mugurā. Tad sers Lancelots cieši satvēra savu šķēpu un devās uzbrukumā seram Boram, un nogāza to no zirga. Un tāpat viņš izdarīja arī ar seru Ektoru un seru Laionelu.

Tad sers Lancelots laida darbā zobenu, un atkal neviens nespēja mēroties ar viņu spēkā un veiklībā, kaut arī viņš cīnījās ievainots. Tajā dienā Lancelots uzveica trīsdesmit bruņinieku, bet sers Levēns desmit.

Beidzot karalis Artūrs pūta savā kaujas ragā par zīmi izbeigt turnīru. Viņš pasludināja, ka balvu šajā dienā saņems bruņinieks ar balto vairogu. Visi dega nepacietībā uzzināt svešo varoņu vārdus. Bet sers Lancelots cieta tādas sāpes, ka aulekšos devās prom no turnīra laukuma. Sers Levēns viņam sekoja. Nonākuši mežā, kur neviens viņus nevarēja redzēt, bruņinieki apstājās. Sers Lancelots teica:

- Ak, labais bruņinieks, ser Levēn, palīdzi jel izvilkēt šo šķēpa uzgali no mana sāna. Tas rada tik neciešamas sāpes, ka vai mirstu.

- Ak, mans kungs, atbildēja sers Levēns, - es baidos to darīt, jo tad tu vari noasiņot.

- Saku tev tās draudzības vārdā, ko jūti pret mani, izvelc uzgali, uzstāja sers Lancelots. Tad sers Levēns darīja tā kā bija lūgts, un no ievainojuma izšļācās milzums asiņu. Bet sers Lancelots zaudēja samaņu, viņa vaigs nobāla. Mazliet atguvies, bruņinieks lūdza, lai sers Levēns nogādā viņu pie kāda netālu dzīvojoša vientuļnieka, kas jaunības dienās bija bijis bruņinieks un tagad bija izdaudzināts dziednieks. Vientuļnieks abus laipni uzņēma, Lancelotu uzmanīgi izģērba un apguldīja.

Kamelotā tajā laikā bruņinieki atzīmēja tās dienas kauju. Karalis artūrs pavēlēja atvest bruņinieku ar balto vairogu un sarkano piedurkni pie ķiveres, lai pasniegtu viņam balvu. Bet neviens nezināja, kur viņu meklēt. Tad kāds turnīra dalībnieks sacīja, ka redzējis šo bruņinieku aizjājot prom samgi ievainotu un ciešam lielas sāpes. Karali Artūru šī ziņa tik stipri satrauca, ka viņš sacīja:

- Labāk lai es pazaudēju visas savas zemes, nekā dzirdu ziņu, ka šis bruņinieks miris.

Bet sers Gevins piebilda:

- Lieku galvu ķīlā, ka šis ir viens no cēlākajiem bruņiniekiem, kāds jebkad cilājis šķēpu un zobenu, un ja vien viņš ir atrodams, es to viņu atradīšu, jo viņš nevar būt aizjājis tālu

jaunava esot sacījusi, ka sers Lancelots viņu mīlot un turnīrā esot devies ar viņas piedurkni pie bruņucepures. `Un kaut arī viņa nav karalisku asiņu, viņa ir viena no skaistākajām sievietēm, kādu man nācies redzēt`, nobeidza sers Gevins.

Bet bija izgadījies tā, ka saruna risinājās pie karalienes Giniveras loga, kas tobrīd bija atvērts, un karaliene bija visu dzirdējusi. Viņa izliecās pa logu un laipnā balsī vaicāja:

- Kas ir šī daiļā būtne, par kuru jūs runājat?

- Kundze, tā ir Astolatas īpašnieka sera Bernarda meita Elēna, atbildēja sers Gevins.

Bet karaliene vairs neteikusi ne vārda, iegāja savā istabā un iekrita gultā. Un viņa raudāja, jo domāja, ka sers Lancelots iemīlējis Astolatas skaisto jaunavu. Bet tad viņas ciešanas nomainīja dusmas un viņa lika pasaukt Lancelota brālēnu, seru Boru, un teica viņam:

- Ser Bor, vai esat dzirdējis, cik zemiski sers Lancelots mani pievīlis? Viņš ir īsts nodevējs.

Bet sers Bors atbildēja:

- Kundze, lūdzu jūs tā neteikt, jo es necietīšu runājam tādus vārdus par seru Lancelotu.

- Kāpēc gan nē, ser Bor? Vai tad jūs nezināt, ka viņš Kamelotas lielajā turnīrā piedalījies ar sarkanu piedurkni, piespraustu pie ķiveres?

- Kundze, es dziļi nožēloju šo pārpratumu, bet piedurknes valkāšanai nebija cita nolūka kā vien maldināt mūs, kas citādi būtu viņu atpazinuši.

- Labi, no manis jūs vairs nedzirdēsiet ne vārda par viņu. Bet ziniet, es Lancelotam to nekad nepiedošu, sacīja karaliene.

- Kundze, jūs mani tik tiešām apbēdināt, sers Bors teica. - Bet ja jūs esat savā sirdī ieņēmusi tādu naidu pret manu kungu, neredzu iemesla, kāpēc lai paliktu šajā pajumtē. Tāpēc, kundze, atļaujiet no jums atvadīties, jo rīt es un mani ļaudis dosimies prom. Un mēs meklēsim mūsu kungu, līdz viņu atradīsim. Ziniet, kundze, ka mēs esam uzkavējušies jūsu valstī vēl tik ilgi pēc Svētā Grāla atrašanas, tikai tāpēc, ka mūsu kungs jūs mīl. Un viņš jūs mīl tik uzticīgi, cik vien kāds bruņinieks kādu dāmu vispār mīlējis.

To uzklausot, karalieni pārņēma vēl lielākas sāpes, un viņa nespēja valdīt asaras, un viņa nolādēja to brīdi, kad izdzirdusi par Lancelotu un Astolatas skaisto jaunavu.

Bet sers Bors sapulcēja savus ļaudis un izstāstīja, kas noticis, un viņi nolēma doties meklēt

Tomēr viņš izmaldījās krustu šķērsu ap Kamelotas apkārtni, bet noslēpumaino bruņinieku neatrada.

Pāris dienas vēlāk karalis Artūrs ar savu svītu atgriezās Londonā. Atceļā viņi jāja gar Astolatas pili, kur sers Gevins nolēma pārļaut nakti. Astolatas barons un viņa meita, uzzinājuši no kurienes bruņinieks nāk, sāka viņu iztaujāt par turnīru. sers Gevins izstāstīja, ka turnīrā piedalījušies arī divi nepazīstami bruņinieki ar baltiem vairogiem - abi izcili prasmīgi karotāji. Labākais izrādījies noslēpumainais bruņinieks ar baltu vairogu un sarkanu piedurkni pie ķiveres, tam arī esot piešķirta turnīra balva.

Daiļā Astolatas Elēna tad sacīja:

- Pateicos Dievam, ka šim bruņiniekam tā veicies, jo es viņu mīlu no visas sirds.

Tad sers Gevins vaicāja, vai viņa var pateikt šī vīra vārdu. Jaunava atzinās, ka to nezinot, bet viņai esot atstāts glabāšanā šī bruņinieka vairogs. Viņš esot aizņēmis viņas brāļa vairogu, bet savu atstājis viņas pārziņā. Viņa to esot nolikusi savā guļamistabā un varot to parādīt, ja sers Gevins vēlētos redzēt. Tad Astolatas barons lika atnest zobenu, jo jaunai meitenei neklājās vienai atrasties guļamistabā ar bruņinieku, kura panākumi pie dāmām bija plaši zināmi. Sers Gevins tūdaļ atpazīna Lancelota vairogu un sacīja:

- Jaunkundz, ja bruņinieks, kam pieder šis zobens, tik tiešām mīl jūs, tad jūs mīl pasaulē cēlākais bruņinieks. Vēl nekad viņš nav piedalījies kādā turnīrā, rotājies ar kādas dāmas mīlas ķīlas zīmi. Šis vairogs pieder Ezera Lancelotam, un es ceru, ka jūs abi būsiet laimīgi, bet tas ir Dieva rokā. Tomēr baidos, ka jūs viņu nekad vairs neredzēsiet, jo viņš tika smagi ievainots, un neviens viņu pēc tam nav redzējis.

- Tēvs, lūdza Elēna, - ļauj man jāt meklēt seru Lancelotu, jo man nebūs miera, līdz viņu atradīšu.

Sers Bernards labprāt šdu atļauju deva, jo arī viņam bija nemierīgs prāts par slavenā bruņinieka likteni. Bet sers Gevins nākamajā dienā atkal pievienojās karaļa Artūra svītai. Palicis divatā ar karali, viņš pavēstīja, ka esot atklājis turnīra uzvarētāja vārdu. Bet karalis Artūrs smiedamies sacīja, ka esot to zinājis visu laiku, jo redzējis seru Lancelotu ierodamies Astolatas pilī. Tad sers Gevins pavēstīja, ka viņam esot izstāstāms vēl kāds noslēpums, kuru drīkstot uzticēt tikai pašam karalim. Lai noslēptos svešām acīm, abi vīri iegāja pils dārzā, kur sers Gevins pavēstīja, ka Astolatas skaistā

seru Lancelotu. Arī Astolatas Elēna meklēja savu iemīļoto, un viņu pie tā aizveda viņas brālis. Ieraudzījusi seru Lancelotu guļam gultā bālu un gluži vai bez dzīvības pazīmēm, jaunava zudēja samaņu un nokrita pie zemes. Pamodusies no ģīboņa, viņa izsaucās skumjā balsī:

- Mans kungs, ser Lancelot, kāpēc jūs esat tik bēdīgā stāvoklī?

To izteikusi, viņa atkal pagība... un kad viņa atmodās no ģīboņa sers Lancelots viņu noskūpstīja un teica:

- Daiļā jaunava, kāpēc jūs tā raizējaties? Man sāp sirds, redzot jūs tā ciešam. Tāpēc rādiet jel jautrāku vaigu, ja esat nākusi mani mierināt un palīdzēt ātrāk atveseļoties no šī sīkā ievainojuma, kas ar Dieva palīgu jau būs drīz sadzījis.

Pēc šiem vārdiem astolatas skaistā jaunava vairs neatgāja no Lancelota slimības gultas ne uz brīdi un tā rūpējās par viņu, kā, spriežot pēc franču grāmatā rakstītā, neviena sieviete pasaulē vēl nebija rūpējusies par kādu vīrieti. Beidzot Lancelots bija jau tiktāl atveseļojies, ka varēja doties ceļā jāsus bez bažām, ka brūce atvērtos un atkal sāktu asiņot. Viņš nolēma atgriezties karaļa Artūra galmā. Bet vispirms viņš kopā ar daiļo Elēnu un seru Levēnu devās uz Astolatas pili. Redzēdama, ka sers Lancelots gatavojas doties prom, Elēna viņu uzrunāja:

- Mans kungs, ser Lancelot, tagad, kad redzu jūs gatavojamies doties prom, es jūs lūdzu - apžēlojaties par mani un nelieciet man mirt ilgās pēc jūsu mīlas.

- Daiļā Elēna, ko es varu darīt jūsu labā?, - sers Lancelots vaicāja.

- Es gribu jūs par savu vīru, - Elēna atbildēja.

- Daiļā jaunava, es no sirds jums pateicos, - sacīja sers Lancelots, - bet es nekad neesmu vēlējis būt precēta vīra godā.

- Tad, labais bruņinieks, esiet mans mīļākais, sacīja meitene.

- Jēzu, stāvi man klāt! - sers Lancelots izsaucās, - ja es tā darītu, tad būtu visnīcināmākais cilvēks pasaulē, jo atmaksātu jūsu tēvam un brālim, kas man tik daudz laba darījuši, ar negodu.

- Ak vai, - meitene skumji nopūtās, - tad man šīs mīlas dēļ jāmirst.

- Nedariet vis to, - sers Lancelots sacīja, - un padomājiet labi: ja būtu gribējis apprecēties, es to būtu jau sen izdarījis, bet man nekad vēl nav bijusi tāda vēlēšanās. Bet tā kā jūs, daiļā jaunava, mani esat tik dziļi iemīļojusi, kā pati sakāt, es jums gribu atdarīt labu ar labu; un kad jūs būsiet

satikusi kādu krietnu bruņinieku, kam atdot savu sirdi, es jūs apprecināšu un katru gadu jums un jūsu pēcnācējiem es došu tūkstoš mārciņu. Tik daudz es došu, daiļā kundze, jums par jūsu laipnību, un kamēr vien dzīvošu, būšu jūsu bruņinieks.

- Nekas no tā visa, ko man solāt, ser Lancelot, man nav vajadzīgs, - atbildēja Astolatas jaunava, - un ja jūs nekļūsiēt par manu vīru vai mīļāko, manas dienas taps skaitītas.

- Jums mani jāatvaino, ka nespēju jums piedāvāt nedz vienu, nedz otru, - sers Lancelots sacīja.

To padzirdusi, Elēna iekliedzās un pagība. Atsteidzās viņas tēvs sers Bernards un teica seram Lancelotam:

- Es nespēju skatīties, kā mana meita mirst aiz mīlas pēc jums, ser Lancelot.

- Es tur nekā nespēju līdzēt, - sers Lancelots atbildēja, - jo tik tiešām nožēloju, ka tā iznācis, bet iztiesājiet šo lietu pēc taisnības: man žēl, ka jūsu meita mani iemīlējusi, bet es nekad neesmu centies modināt viņā šīs jūtas. Jūsu dēls apstiprinās, ka nekad neesmu viņai ko solījis. Esmu darījis visu, kā bruņiniekam pieklājas domās un darbos, lai viņa būtu neaptraipīta jaunava. Un tāpēc man īpaši smagi redzēt, kā cieš šī šķīstā, labā, maigā un godprātīgā meitene.

- Tēvs, - sacīja sers Levēns. - mana māsa ir šķīsta jaunava, un mans krietnais kungs sers Lancelots nav viņai pieskāries, bet viņa, tāpat kā es, vairs nespējam no viņa šķirties, kopš esam viņu iepazīnuši.

Tad Lancelots un Levēns atvaļējās no sera Bernarda un devās uz Londonu. Karalis Artūrs un visi galminieki varen ielīksmojās, ieraudzījuši seru Lancelotu atgriežamies sveiku un veselu. Vienīgi karaliene Gvinivera, Lancelotam ienākot, tūdaļ piecēlās un atstāja dzīru zāli, sacīdama, ka slukti jūtoties. Vēlāk gan karaliene lika ataicināt seru Lancelotu un sacīja viņam:

- Ser Lancelot, redzu, ka jūsu mīla pret mani sāk zust un bālēt, un mana sabiedrība jums vairs nesagādā prieku, jo cenšaties pēc iespējas retāk būt galmā un dāmu sabiedrību atrodāt citur.

- Kundze, - sers Lancelots atbildēja, - jums vajadzētu mani atvainot trīs iemeslu dēļ. Pirmkārt, es nesen atgriezos no Svētē Grāla meklējumiem, kuru laikā man tapa darīts zināms, ka es būtu varējis redzēt un uzzināt tos pašus noslēpumus, ko mans dēls sers Galaheds un sers Bors, ja nebūtu saistīts ar jums grēcīgas mīlas saitēm. Otrkārt, jūs zināt, ka daudzi bruņinieki mēļo par

mums, un viņi tik vien alkst, kā redzēt jūs apkaunotu. Un treškārt, ja būsīm pārlietu atklāti, tad gan paši, gan galms kritīs kaunā un ļaužu valodās.

To dzirdot, karaliene izplūda asarās. Atguvusies, viņa tomēr turpināja pārņemst seram Lancelotam neuzticību un teica:

- Es jums redzu cauri, ser Lancelot, un saskatu krāpšanu, un tāpēc jūs vairs nemīlēšu. Un es jums pavēlu nekad vairs nerādīties manā tuvumā, un es jums liedzu savu draudzību. Jūs mani nekad vairs neredzēsiet.

Šie vārdi seru Lancelotu neizsakāmi sāpināja. Viņš pasauca savus radniekus - seru Boru, seru Ektoru un seru Laionelu, un pastāstīja, ka karaliene viņu izraidījusi no galma. Bet sers Bors viņam deva padomu izlikties, ka viņš aizceļotu:

- Padomājiet, kas jūs esat, mans kungs, un atceraties, ka sievietes dažkārt mēdz rīkoties pārsteidzīgi un vēlāk nožēlot padarīto. Šī nav pirmā reize, kad karaliene ar jums sastrīdas.

Sers Lancelots piekrita šim padomam un, atvadījies no galma, bēdīgs devās prom. Galminieki viņu pavadīja gauži noskumuši, jo domāja, ka sers Lancelots dodas uz tālām zemēm un Anglijā vairs neatgriezīsies. Bet viņš apmetās dzīvot pavisam netālu pie kāda vientuļnieka, un to neviens nezināja, izņemot seru Boru.

Pēc sera Lancelota aiziešanas, karaliene Ginivera rūgti nožēloja savus vārdus, bet bija pārāk lepna, lai izrādītu bēdas. Viņa centās būt tik pat jautra un priecīga, kā vienmēr. Viņa nolēma sarīkot dzīres divdesmit četriem Apaļā Galda bruņiniekiem, lai pierādītu, ka visi var itin labi iztikt arī bez sera Lancelota. Starp ielūgtajiem bija arī sers Gevins un viņa brāļi.

Seram Gevinam ļoti garšoja augļi, it īpaši āboli un bumbieri, tāpēc karaliene speciāli viņam bija likusi pagādāt gardus ābolus. Sers Pinels Mežonis ienāda seru Gevinu, jo tas, atriebdamies karalim Pelinoram par sava tēva, karaļa Lota nogalināšanu, bija nogalinājis seru Lamoraku, karaļa Pelinora dēlu. Tāpēc sers Pinels saindēja dažus ābolus, domādams, ka tos ēdīs sers Gevins. Bet karaliene, gribējama pret visiem bruņiniekiem izturēties vienlīdz laipni, izvēlējās vienu ābolu un pasniedza to seram Patrisam. Bruņinieks to apēda un tūdaļ sāka ciest lielas sāpes. Viņš piepūtās līdz pārplīsa un nokrita zemē miris. Visi bruņinieki šausmās pielēca kājās un skaļos vārdos apvainoja karalieni sera Patrīsa noindēšanā. Visi redzēja, kā viņa bija pasniegusi tam ābolu, un

viņas attaisnošanās runā neviens neklausījās. Bet karalis Artūrs sacīja:

- Mani kungi, es nedrīkstu nostāties karalienes pusē, jo man jābūt par tiesnesi, bet es ticu, ka atradīsies kāds cēls bruņinieks, kas aizstāvēs karalienes godu, jo šīs lietas izšķiršana būs caur divkauju, kas notiks pēc piecpadsmit dienām, sākot no rītdienas.

- Kungs, - bruņinieki sacīja, - jums mūs jāatvaino, bet neviens no tiem bruņiniekiem, kas piedalījās pusdienās, karalieni neaizstāvēs, jo mēs visi redzējām, kā viņa pasniedza ābolu seram Patrisam, kas pēc tam šausmīgā nāvē mira. Mēs uzskatām, ka karaliene ir vainīga.

Un bruņinieki uzstāja, ka pēc piecpadsmit dienām, ja neatradīsies neviens, kas aizstāvēs karalienes godu, viņa sadedzināma sārtā kā nozālotāja. Vēlāk, palicis ar karalieni vienatnē, karalis Artūrs vaicāja, kā viņa izskaidro notikušo. Karaliene Ginivera sacīja:

- Ak vai, zvēru pie savas dvēseles pestīšanas un Dieva priekšā, ka nezinu, kā tas varēja notikt. Jo mans nolūks, rīkojot dzīres, bija ielīkšmot visus.

- Un kur tagad sers Lanselots? Kā tas nākas, ka nespējat noturēt seru Lanselotu pie sevis? Vienīgais padoms, ko varu jums dot - lūdziet palīdzību seram Boram un sakiet, lai aizstāv jūs, kā to būtu darījis sers Lanselots.

Karalienei Giniverai gan ļoti negribējās lūgt palīdzību seram Boram, Lanselota brālēnam, kas viņai bija asos vārdos pārmetis netaisnību uzticīgajam bruņiniekam, tomēr viņai nācās to darīt.

- Kundze, sers Bors sacīja, - ja es uzņemšos jūsu aizstāvību, daļa aizdomu kritīs arī uz mani, tāpēc nevēlos to darīt. Protams, ja Lanselots būtu šeit, viņš nekavētos nostāties jūsu pusē.

Tad karaliene Ginivera noslīga sera Bora priekšā ceļos un teica:

- Krietnais bruņinieks, ja esmu ko darījusi nepareizi, yo no sirds nožēloju, un darīšu visu, ko teiksiet, lai to vērstu par labu. Bet apžēlojaties jel par mani un ņemiet mani savā aizsardzībā.

Sers Bors lūdza karalieni piecelties, bet viņa atteicās to darīt. Tajā brīdī telpā ienāca karalis Artūrs un dzirdēja seru Boru sakām:

- Kundze, jūs liekat mani kaunā.

Un karalis Artūrs arī lūdza seru Boru palīdzēt nelaimē nonākušajai karalienei.

- Ser Bor, es esmu pārliecināts, ka karaliene nav vainīga un ir nepatiesi apsūdzēta. Tāpēc apsūdziet man, ka aizstāvēsiet viņu, lūdzu jūs tās mīlas vārdā, ko mēs visi izjūtam pret seru

Lanselotu.

- Kungs, sers Bors atbildēja, - aizstāvēt karalieni, es saniknošu citus Apaļā galda bruņiniekus, bet es to darīšu. Es to darīšu sera Lanselota dēļ, kurš nebūtu ļāvis darīt pāri karalieni. Es būšu karalienes bruņinieks, līdz manā vietā nāks kāds dižāks vīrs, un lai notiek, kas notikdams.

Karalis un karaliene seram Boram sirsnīgi pateicās, un viņš devās prom. Bet viņš devās taisnā ceļā uz vientuļnieka mājokli, kur mita sers Lanselots, un izstāstīja visu, kas noticis. Un sers Lanselots pateicās Dievam, kas notikumus bija ievirzījis tā, ka karalieni atkal bija radusies vajadzība pēc viņa palīdzības. Viņš lūdza seru Boru, lai tas noteiktajā dienā ņem karalieni savā aizsardzībā, bet cenšas divkauju novilcināt līdz tam laikam, kad redzēs ierodamies viņu. Sers Bors piekrita šādam plānam un devās atpakaļ uz pili.

Bet Astolatas skaistā jaunava pēc šķiršanās no sera Lanselota iegūla gultā un nedz ēda vairs nedz dzēra. Pēc desmit dienām kļuva skaidrs, ka viņa nolēmusi savu dvēseli atdot Radītāja rokās. Sers Bernards aizsūtīja pēc priestera, lai daiļā Elēna saņemtu pēdējo svaidījumu. Viņa izsūdzēja grēkus un saņēma grēku atlaidi. Bet viņa aizvien turpināja runāt tikai par seru Lanselotu un saukt pēc viņa. Tad priesteris lika viņai domāt par garīgākām lietām un atmest domas par Lanselotu. Bet meitene atbildēja:

- Kāpēc lai atmetu šīs domas? Vai gan es neesmu sieviete ar miesu un asinīm? Kamēr vien elpošu, es turpināšu ilgoties pēc viņa. Jo arī viņš ir cilvēks ar miesu un asinīm. Un manas domas nedara pāri nevienam. Dievs mans liecinieks, ka neesmu mīlējusi un nemīlēšu nevienu citu, kā tikai Līzera Lanselotu. Un es esmu šķīsta kā viņa, tā visu cilvēku un Dieva priekšā. Un ja tāda būs Dieva griba, tad es miršu aiz mīlas uz šo cēlo bruņinieku.

Un viņa vērsās pie mūsu Kunga šādiem vārdiem:

- Saldais Jēzu, tu, kas zini mūsu domas un darbus, tu zini, ka nekad neesmu tevi apvainojusi vai no tevis atteikusies, un vienmēr esmu ievērojusi tavus baušļus un likumus. Mana vienīgā vaina ir tā, ka mana mīla uz seru Lanselotu ir lielāka, nekā mani spēki, un tās dēļ es mirstu.

Daiļā Elēna lūdza tēvu, lai atļauj viņai nodiktēt vēstuli. Un vēl viņa lūdza, kad būšot mirusi, lai viņu ieliekot laivā ar vēstuli rokā un ielīžot Temzas upē, kas to aiznesīšot uz karaļa galma Vestminsterā. Un kad viņa bija savu dvēseli atdevusi Dievam, viss tika izdarīts, kā viņa bija lūgusi.

lai viņu ieliekot laivā ar vēstuli rokā un ielīžot Temzas upē, kas to aiznesīšot uz karaļa galma Vestminsterā. Un kad viņa bija savu dvēseli atdevusi Dievam, viss tika izdarīts, kā viņa bija lūgusi.

Gadījās, ka karalis Artūrs un sers Gevins tobrīd, kad upes viļņi laivu pieskaloja karastam Vestminsterā, bija izgājuši pastaigāties. Viņi pirmie pamanīja laivu, un gāja to apskatīt. Tā bija grezna barža. Viņi uzkāpa uz tās klāja, bet neviena nesastapa. Tad klāja vidū viņi ieraudzīja zelta un sudraba brokātu rotātu guļvietu, uz kuras atdusējās daiļas meitenes mirstīgās atliekas. Vērtīgāk ieskatījies meirušās meitenes vaigā, sers Gevins atpazīna Astolatas skaisto jaunavu, kas kādreiz bija viņam teikusi, ka nekad nemīlēšot nevienu citu, kā tikai bruņinieku Lancelotu. Sers Gevins pastāstīja karalim Artūram, ka šī ir tā jaunava, par kuru viņš tam kādreiz stāstījis pils dārzā. Tad viņiem pievienojās karaliene Ginivera, kas pamanīja meitenes rokā vēstuli un vērsa uz to karaļa uzmanību. Karalis lika paņemt vēstuli, atlauza zīmogu un lika to nolasīt. Vēstulē bija rakstīts:

Cēlākais no bruņiniekiem, ser Lancelot. Tagad nāve ir izšķīrusi mūsu strīdu par Jūsu mīlu. Es, ko ļaudis dēvēja par Astolatas skaisto jaunavu, mīlēju Jūs; tāpēc vēršos pie dāmām, tomēr vismaz aizlūdziet par manu dvēseli un apglabājiet mani, un aizmaksājiet manu tiesu par mesu - tāda ir mana pēdējā vēlēšanās. Dievs mans liecinieks, ka nomiru kā šķīsta meitene. Lūdziet par manu dvēseli, ser Lancelot, jo jūs esat nesalīdzināms.

Izlasījuši vēstuli, karalis Artūrs un karaliene Ginivera un visi klātesošie bruņinieki želumā nespēja valdīt asaras. Bet sers Gevins uzrunāja karalieni šādiem vārdiem:

- Kundze, piedodiet man manu vainu, jo esmu nepatiesi aprunājis seru lancelotu, teikdams, ka viņš mīl Astolatas skaisto jaunavu. Jo ja viņš būtu daiļo Elēnu mīlējis, tad viņš būtu darījis visu, ko tā viņam lūdza, un viņa tagad būtu dzīva.

Bet karaliene atbildēja:

- Ser, daudzi krietni ļaudis kļūst par upuriem tenkām. Loti žēl, ka tā notiek, jo viņi zaudē daudz vairāk, nekā apkārtējie spēj iedomāties.

Karalis Artūrs pavēlēja Astolatas Elēnu ar lielu godu apglabāt svētā Stefana katedrālē un uzrakstīt uz viņas kapavietas

šādus vārdus: 'Še dus Astolatas Skaistā Jaunava, kas nomira aiz mīlas uz seru Lancelotu'.

un Ginivera. Karaliene tika nodota konstebļa ziņā. Pret karalieni uzstājās sers Medors de la Ports. Pļavas vienā malā bija uzsliets dzelzs stabs un ap to sakrauts milzīgs sārts. Ja sers Medors de la Ports uzvarētu, konstebls karalieni tūdaļ pieķēdētu pie staba un sārta aizdedzinātu. Tad sers Medors de la Ports stājās karaļa priekšā un zvērēja, ka karaliene noindējusi seru Patrisu, bet viņam blakus nostājās sers Bors un zvērēja, ka karaliene nav vainīga. Pēc tam abi bruņinieki sāka gatavoties divkaujai. Sers Medors de la Ports saposās pirmais. Viņš iznāca cīņas laukā un ieročus zvaudinādams, sauca karalim Artūram:

- Liec, lai mans pretinieks nāk un stājas man pretim, ja viņam ir tāda drosmē.

Karalis jau bija gatavs dot zīmi divkaujas sākumam, kad visu klātesošo skatus piesaistīja kāds nepazīstams bruņinieks, kas baltā zirgā izjāja no meža un devās tirši pie sera Bora. Viņš, zirgā sēdēdams, paklanījās seram Boram un sacīja:

- Labais bruņinieks, lūdzu jūs tagad atkāpties un neņemt ļaunā, bet šajā divkaujā pienākas cīnīties man.

Sers Bors devās pie karaļa Artūra un darīja zināmu, ka ieradies kāds bruņinieks, kas vēloties aizstāvēt karalieni. Drebošu sirdi karalis Artūrs atļāva nepazīstamajam stāties sera Bora vietā.

Abi bruņinieki aizjāja katrs savā laika galā, nolaida šķēpus un lielā ātrumā trieca zirgus viens otram pretim. Sera Medora de la Porta šķēps salūza gabalos, bet nepazīstamā bruņinieka šķēps palika vesels triecoties pret pretinieku un viņu kopā ar visu zirgu nogāžot zemē. Tad cīņa turpinājās uz zemes ar zobeniem. Abi bruņinieki cīnījās turpat vai stundu, jo sers Medors bija stiprs, kaujās rūdīts bruņinieks, un arī pretinieks izrādījās sīkstis vīrs. Tomēr nepazīstamais bruņinieks izrādījās spēcīgāks un nogāza seru Medoru zemē, un likās, ka jau būs uzvarējis, kad sers Medors pielēca kājās un ievainoja viņu gumā. No ievainojuma tūdaļ izšļacās asinis. To redzot, nepazīstamais bruņinieks deva pretiniekam spēcīgu sitienu pa galvu, un tas nokrita kā pļauts. Tad nepazīstamais norāva sera Medora bruņucepurī un gatavojās nocirst galvu, bet tas lūdza saudzēt viņa dzīvību.

- Saudzēšu jūsu dzīvību, ja vien jūs atsauksiet apsūdzību karalienei un atteiksieties no nodoma rakstīt uz sera Patrisa kapa, ka viņa vainojama šī bruņinieka nāvē.

- Es pildīšu šos noteikumus, un uz visiem laikiem atsaucu savu apsūdzību pret karalieni.

Giniveru, atzina sers Medors.

Bet uzvarētājs devās pie karaļa Artūra, kur viņiem drīz pievienojās arī karaliene, un viņi visi apkampās un raudāja prieka asaras. Tad karalis lūdza, lai nepazīstamais noņem savu bruņucepurī, un viņi varētu redzēt to vaigā. Un kad viņš to izdarīja, visi redzēja, ka tas ir Ezera Lancelots. Tad karalis Artūrs paņēma karalieni pie rokas un nostājās bruņinieka priekšā, sacīdams:

- Ser Lancelot, es no visas sirds jums pateicos par to smago darbu, ko šodien jūs veicāt manis un manas karalienes dēļ.

- Mans kungs un karali, sers Lancelots atbildēja, - jums jāzina, ka es vienmēr būšu jūsu un jūsu karalienes pusē, jo jūs mani iesvētījāt par bruņinieku. Bet tajā dienā, kad jūs mani iesvētījāt, steigā es biju nozaudējis savu zobenu, bet karaliene to atrada, un viņa to paslēpa sava tērpa krokās un vajadzīgajā brīdī man to pasniedza, citādi es galma priekšā būtu kritis dziļā kaunā. Un tajā dienā es zvērēju, ka būšu viņas bruņinieks un aizstāvis kā priekos, tā bēdās.

- Esiet par to svētīts, sacīja karalis Artūrs.

Bet karaliene Ginivera izplūda asarās, domādama par to, cik sers Lancelots bijis labs un uzticīgs, un cik netaisna viņa pret to bijusi. Un viņa to apkampa un lūdza piedošanu. Bet sers Lancelots atbildēja:

- Kundze, šī nav pirmā reize, kad jūs mani apvainojat nepamatoti, bet es bez kumēšanas pieņemu no jums gan labu, gan savas ciešanas. Un es vienmēr palikšu jūsu bruņinieks.

Vēlāk, kad bruņinieki Lancelots un Medors de la Ports bija atkopušies no ievainojumiem, Kamelotā tika sarīkotas dižas dzīres. Visi bruņinieki līksmojās redzot Lancelotu atkal savā vidū. Bet Lancelots un karaliene Ginivera pēc vētranā izlīguma nespēja vien pietiekami baudīt viens otra sabiedrību. Viņu mīla uzliesmoja vēl kaislīgāk, nekā agrāk, un viņi pavisam piemirsa piesardzību. Tā viņu abu lielais noslēpums drīz kļuva zināms citiem bruņiniekiem un par to sāka runāt viss galms.

20. Apaļā galda brālības bojāeja.

Bija pagājis jau labs laiks kopš sera Lancelota atgriešanās galmā, Svētais Grāls bija atrasts, karalienes gods glābts, un bruņinieki dzīvoja laimē un saskaņā. Likās, ka Merlina pareģojums par Apaļā galda brālības drīzu bojāeju nepiepildīsies. Tomēr, vairākos bruņiniekos gruzdēja naidis. Sera Gevina brāļi bruņinieki Agraveins un Mordreds neieredzēja seru Lancelotu un karalieni Giniveru. Viņi izsekoja to gaitas dienu un nakti, un zināja visu, ko tie darīja.

Reiz, kad bruņinieki bija sapulcējušies karaļa Artūra istabā, sers Agraveins diezgan skaļā balsī, lai visi dzirdētu sacīja:

- Patiešām nesaprotu, kā mēs visi paciešam, ka sers Lancelots dienu un nakti guļ pie karalienes, tā likdams kaunā tik diženu valdnieku kā karalis Artūrs.

Sers Gevins apsauca runātāju, sacīdams:

- Mans brāli ser Agravein, es tevi lūdzu manā klātbūtnē nerunāt par šo tēmu, jo šajā ziņā es nekad nebūšu ar tevi vienisprātis. Es tevi pazīstu un zinu, ka tu nelaidīsi garām izdevību kādam sariebt. Bet šorīez, lūdzu, liecies mierā, nejaucies šajā lietā un atrodi sev citu nodarbošanos.

- Nekā nebija, - sers Agraveins atsacīja, - es karalim Artūram atklāšu patiesību, lai notiek, kas notikdams.

- Padomā labi, pirms ko tādu uzsāc, sers Gevins brīdināja, - un iegaumē, ka daudzi karaļi un daudzi bruņinieki nostāsies sera Lancelota pusē, ja sāksies brāļu karš. Tāpat neaizmirsti, ka sers Lancelots daudzas reizes glābis kā karaļa un karalienes dzīvību, tā godu. Es pats nekad nepiedalīšos karā pret Lancelotu, jo viņš izglāba manu dzīvību, atbrīvodams mani no gūsta karaļa Kardosa Ciešanu pilī. Tāpat viņš izglāba arī jūs abus, brāļi Agravein un Mordred, nogalinot bruņinieku Tarkvīnu. Es gan domāju, jums vajadzētu būt viņam pateicīgiem par savām dzīvībām, nevis perināt launus plānus.

- Tu vari darīt, kā tev tīk, bet es darīšu, kā patīk man, - atsacīja sers Agraveins. Un sers Mordreds viņam pievienojās. Viņi abi devās pie karaļa Artūra. Bet sers Gevins stājās viņiem ceļā. sacīdams:

- Brāļi, nāciet pie prāta un rimstieties.

Bet tie abi atteica, ka viņi to nedarīšot vis. Tad sers Gevins saniknojās un teica:

- Tad dariet ar` savu grēka darbu, bet es te nestāvēšu un neklausīšos.

Viņš devās prom, un viņam sekoja vēl daudz bruņinieku, kas bija dzirdējuši šo strīdu. Bet Agraveins un Mordreds devās pie karaļa. Karalis Artūrs jautāja, kas tas par strīdu un troksni, kas izcēlušies viņa istabā. Tad sers Agraveins teica:

- Mans kungs, es tev teikšu to, ko vairs nespēju noklusēt - mēs visi zinām, ka Lancelots guļ ar karalieni, un viņi ir mīļākie jau ilgu laiku. Tu Lancelotu iesvētījī par bruņinieku, un viņa rīcība ir augstākā mērā nodevīga.

- Tā tas patiesi ir, ja notiek, kā jūs sakāt. Bet es nekā neuzsākšu pret Lancelotu, pirms nebūšu saņēmis pierādījumu jūsu vārdiem, karalis Artūrs teica. Viņam pašam arī jau kādu laiku bija nākušas prātā līdzīgas domas, bet viņš vienmēr bija centies tās atvairīt.

Bruņinieki Agraveins un Mordreds ieteica karalim sarīkot medības, kurās sers Lancelots droši vien atteikšoties piedalīties. Vēlāk karalis varētu dot karalienei Ginīverai ziņu, ka nakti pārlaidīšot kur citur, un ticamības dēļ likt atsūtīt pie viņa pils pavārus. Naktī, negaidīti pārrodoties, viņš noteikti atrastu seru Lancelotu karalienes gultā. Karalis šādu plānu atzina par labu, un lika abiem bruņiniekiem rīkoties.

Viss noritēja, kā iecerēts. Sers Agraveins šajā pasākumā bija iepinis arī sera Gevina dēlus, seru Florensu un seru Lavelu, viņu tēvam nezinot. Viņš lika abiem bruņiniekiem noslēpties netālu no karalienes guļamistabas un to uzraudzīt.

Vakarā karaliene sūtīja pēc sera Lancelota. Sers Bors, Lancelota māšasdēls, kas atradās pie bruņnieka, kad tika atnesta ziņa, lūdza viņu pie karalienes neiet. Sers Lancelots brīnījās, kāpēc lai viņš to nedarītu.

- Ser Lancelot, sers Bors teica, - Man šķiet, ka sers Agraveins jums sarīkojis lamatas, lai jūs abus ar karalieni pieķertu un liktu negodā.

- Labais ser Bor, Lancelots atbildēja, - ja es neiešu, tad būšu glēvulis. Es tikai uz īsu brīdi aiziešu pie karalienes novēlēt viņai labu nakti.

- Lai Dievs stāv jums klāt, - sers Bors noteica.

Tomēr sers Lancelots nespēja tik drīz aiziet no karalienes, kā bija domājis. Un viņi bija kopā visādos veidos, jo mīla tajos laikos bija citāda, nekā mūsu dienās. Tad pie karalienes guļamistabas durvīm sāka daudzīt un skaļās balsīs saukt, lai taptu dzirdams visā pilī, sers Agraveins, sers Mordreds un vēl divpadsmit Apaļā galda bruņinieku:

- Nodevīgais bruņinieks, ser Ezera Lancelot, tagad vienreiz tu esi noķerts!

- Ak vai, tagad mēs abi esam pagalam, karaliene Ginivera sacīja. Bet sers Lancelots neapjuka un vaicāja, vai karalienes istabā neesot bruņas, ko aplikt, lai pienācīgi sagatavotos cīņai. Viņš bija apņēmības pilns glābt karalieni, kam tagad draudēja nāve sārtā par laulības pārkāpšanu. Giniveras istabā bruņu nebija un Lancelots nolēma pieņemt izaicinājumu bruņots vienīgi ar zobenu, ko bija atnesis sev līdzī, paslēptu apmetņa krokās. Tad viņš apkampa karalieni un sacīja:

- Mana visucelā kristīgā karaliene, esmu bijis jūsu bruņinieks no iesvētīšanas brīža kā pnekos, tā bēdās, un arī šorieiz jūs izglābšu. Bet, ja tagad cīņā kritīšu un nespēšu pildīt šo solījumu. tad steidzieties pie mana māšasdēla sera Bora un citiem maniem saviešiem, kas jūs pasargās no nāves sārtā un aizvedīs uz manu pili - Prieka Dārziem, kur jūs būsiet drošībā un valdīsiet kā karaliene pār manām zemēm.

- Nē, mans Lancelot, karaliene atbildēja, - es nevēlos dzīvot bez tevis. Ja tevi nogalinās, es pieņemšu nāvi pazemīgi, kā kristīgai karalienei pienākas, un padevīgi miršu uz sārta kā mira mūsu kungs Jēzus pie krusta.

- Kundze, tādā gadījumā es savu dzīvību pārdošu tik dārgi, cik vien varēšu, un darīšu visu, lai mūs glābtu, - sers Lancelots teica un piesauca Jēzu Kristu par savu vairogu. Tad viņš aptina savu apmetni ap kreiso roku, lai varētu to izmantot aizsargājoties un atslēdza durvis, saukdam:

- Lai nāk tas pirmais, kas mani nīst visvairāk!

Un karalienes istabā iegāzās sers Tenagvins, kam pret Lancelotu bija nāvīga skaudība un naids. Bet sers Lancelots jau bija sagatavojies uzbrukumam un ar vienu cirtieni pretinieku nogalināja. Karaliene Ginivera un viņas galmadāmas ievilka bruņinieku tālāk istabā un noņēma viņam bruņas, kuras aplika Lancelotam. bet sers Agraveins un sers Mordreds trokšņoja ārā pie karalienes durvīm, kliegdami, lai nodevīgais Lancelots nāk ārā.

Sers Lancelots viņiem atbildēja:

- Apklustiet un ejiet prom. Rīt karaļa klātbūtnē apvainojiet mani nodevībā, ja vien jums pietiks dūšas, un tad redzēsīm, kam taisnība.

Bet saniknotie bruņinieki viņam atbildēja, ka karalis Artūrs ļāvis viņiem Lancelotu saņemt ciet dzīvu vai mirušu. To izdzirdis, sers Lancelots noskuma un sacīja:

- Labais Jēzu, vai tāda patiešām ir karaļa pateicība? Tādā gadījumā, lai Dievs stāv jums klāt, un sargieties!

Un viņš atrāva vaļā istabas durvis un izgāja ārā pie tiem, kas kāroja viņu nogalēt, dižs un bezbailīgs. Un ar vienu cirtieni viņš piebeidza seru Agraveinu, un īsā laikā nogalināja vēl vienpadsmit Apaļā galda bruņiniekus un smagi ievainoja seru Mordredu, kas pāglāba dzīvību bēgot. Tad sers Lancelots atgriezās karaliens istabā un sacīja:

- Kundze, mūsu īstā mīla nu ir galā. No šā brīža karalis Artūrs būs mans nāvīgs ienaidnieks uz mūžīgiem laikiem. Un ja jūs būtu ar mieru doties man līdzī, es jūs pasargātu no viņa dusmām, kas tagad nāks pār jūsu galvu.

Karaliene Ginivera uz to atbildēja:

- Tā nav izeja. Manuprāt, tev tagad vajadzētu atkāpties, jo tas ļaunums, ko esi nodarījis, patiešām ir liels. Bet ja tu redzi, ka mani rīt vedīs uz soda vietu, lai nogalinātu, tad ļauju tev glābt mani tādiem līdzekļiem, ko uzskati par pareiziem.

- To es darīšu, jo tu nemirsi, kamēr vien es dzīvošu, sers Lancelots teica. Tad viņi apmainījās gredzeniem, saskūpstījās un atvadījās.

Sers Lancelots devās uz savām istabām, kur sastapa seru Boru, seru Ektoru, seru Laionelu un citus saviešus, un izstāstīja par notikušo. Viņš lūdza bruņiniekus visdrīzākajā laikā noskaidrot, kuri no Apaļā galda brālības nostātos viņa pusē, ja izceltos karš ar karali Artūru. Viņš arī izstāstīja par savu nodomu karalieni aizvest uz Prieka Dārziem, ka karalis gribētu viņu sadedzināt.

Bet sers Mordreds pa to laiku bija ticis līdz karalim Artūram un nostājās viņa priekšā asinīm noplūdis un šausmīgā izskatā, un pavēstīja, ka sers Lancelots nogalinājis trīspadsmit no četrpadsmit Apaļā galda bruņiniekus, kas ieradušies viņu apcietināt. Karalis Artūrs gribja zināt sīkāk, kā viss noticis un jautāja:

- Vai jūs viņu pieķērāt esam karalienes istabā?

- Kā, mans kungs, sers Mordreds atbildēja un izstāstīja, kā sers Lancelots aizsargājis karalieni un sevi, un kā nogalējis pretiniekus.

- Viņš ir diženākais bruņinieks, kāds jebkad dzīvojis, karalis Artūrs sacīja, - un man atliek tikai nožēlot, ka viņš nostājies pret mani. Tagad nu pienācis gals mūsu Apaļā galda brālībai, jo daudzi bruņinieki nostāsies viņa pusē. Vienīgais, ko es varu darīt, lai glābtu savu godu, ir likt sodīt karalieni ar nāvi, un to es arī darīšu.

Otrā rītā bruņinieki sapulcējās, lai spriestu tiesu pār karalieni Giniveru, un gandrīz vienprātīgi atzina viņu par vainīgu, un piesprieda nāvi uz sārta. Vienīgi sers Gevins iebilda, sacīdams:

- Mans kungs, karali Artūr, šis lēmums ir pārāk sasteigts, un nav notikusi lietas izmeklēšana un pārdomāšana. kaut arī Lancelots bija karalienes istabā, pilnīgi iespējams, ka viņš tur atradās kāda pavisam nevainīga iemesla dēļ. Es uzdrošinos apgalvot, ka karaliene ir bez vainas. Kas attiecas uz seru Lancelotu, tad savu nevainību viņš pats pierādīs vislabāk.

- Sers Lancelots ar savu spēku un prasmi pierādīs jebko, jo cīņā vīnam nav pretinieku, atteica karalis Artūrs, - bet šoreiz es viņam tādu iespēju nedošu. Šoreiz karalieni neviens neaizstāvēs, un viņa saņems piespiesto sodu. Un tādu pašu sodu saņemtu arī lancelots, ja vien es dabūtu viņu rokā.

- Dievs dod, ka man tas nebūtu jāpieredz, sacīja sers Gevins.

- Kāpēc tu viņu tā mīli un aizstāvi?, - karalis Artūrs jautāja, - vai tad vakarnakt viņš nogalēja tavu brāli seru agraveinu un abus tavus dēlus - seru Floransu un seru Lavelu?

- Mans kungs, to es zinu, atbildēja sers Gevins, - u skumstu par viņu zaudējumu, bet es viņus brīdināju, ka tā notiks, un viņi mani neklausīja. Un es netaisos atriebt viņu nāvi, jo viņi paši bija naida cēlāji.

Tad karalis Artūrs teica seram Gevinam:

- Ser Gevin, apliec savas parādes bruņas un liec to darīt arī saviem brāļiem seram Gerisam un seram Garetam, jo jūs vedīsiet manu karalieni uz soda vietu.

- Nē, mans kungs, es to nekad nedarīšu, sers Gevins atbildēja, - jo es nepiedalīšos savas karalienes, visucienītās Giniveras kaunpilnā nogalināšanā. Mana sirds to neizturētu, un es arī

nevēlos, ka vēlāk ļaudis runātu, ka esmu tev palīdzējis, karali Artūr, šajā nožēlojamajā pasākumā.

- Tad liec, lai to darītu tavi brāļi sers Geriss un sers Garets,- karalis pavēlēja.

- Arī mani brāļi negrib uzņemties šo uzdevumu, mans kungs, sacīja sers Gevins, - tikai viņi ir par jaunu un biklu, lai skaidri pateiktu - nē.

- Kungs, jūs liekat mums rīkoties pret mūsu pašu gribu, sacīja bruņinieki Geriss un Garets, - un ne no viena cita, kā vien no jums paša, mēs šādai pavēlei neklausītu.

- Tad es jums to pavēlu, jo karalienei drīz jāmirst, karalis Artūrs sacīja.

Bet sers Gevins, to dzirdēdams, sāka rūgti raudāt un devās prom savās istabās, jo negribēja redzēt diženās karalienes kaunpilno galu.

Karalieni aizveda uz soda vietu un izgērba līdz kreklam. Tad tika ataicināts biktstēvs, kam karaliene izsūdzēja grēkus. Un neskatoties uz ļaužu raudām un kurnēšanu, karalieni jau gatavojās celt uzsārta, kad piepeši visi saklausīja zirga auļošanu un redzēja lielā ātrumāšurp drāžamies bruņinieku. Acumirkļi iestājās apjukums, un kamēr sargi spēja izvilkot zobenus vai stāties jātniekam ceļā, tas bija nogalinājis jau daudz vīru, jo jātnieks bija sers Lancelots. Un kā par nelaimi gadījās, ka no voņa rokas krita arī sers Geriss un sers Gaherts, jo tie karalienei atradās vistuvāk.

Atbrīvojis ceļu pie karalienes, sers Lancelots to uzcēla zirgā, ietina savā apmetnī un prom bija. Un viņš to aizveda uz saviem Prieka Dārziem, un izturējās pret to kā cienījamam bruņiniekam. Peklējās izturēties pret savu karalieni. Un uz Prieka Dārziem sāka plūst daudz ļaužu, un daudz cienījamu bruņinieku izteica vēlēšanos kalpot seram Lancelotam.

Bet karalis Artūrs uzzinot, kā karaliene tikusi paglābta no soda un kā daudzi bruņinieki zaudējusi dzīvības, ieslīga dziļā grūtsirdībā. Sevišķi viņš nožēloja bruņinieku sera Gerisa un sera Gareta nāvi, jo tie bija notikuma vietā pēc tiešas karaļa pavēles un pret savu gribu. Mazliet atjēdzies no notikušā, karalis sacīja:

- Augstā debess, kaut es nekad nebūtu bijis karalis! Jo tagad manis dēļ divu dienu laikā dzīvību zaudējuši četrdesmit bruņinieki. Izjukusi cēlākā bruņinieku brālība, kāda vien kristīgajā pasaulē jebkad bujusi. Esmu zaudējis sera Lancelota un viņa ļaužu draudzību, un to nekad vairs neatgūšu. Man sirds ir tik smaga un bēdu pilna, kā vēl nekad, un es vairāk skumstu par savu bruņinieku zaudējumu, nekā par savas karalienes zaudējumu, jo karalienes man var būt daudzas,

bet šādas bruņinieku brālības vairs nebūs nekad.

Tad karalis Artūrs pavēlēja, lai neviens neteiktu seram Gevinam, ka viņa brāļi nogalināti, jo karalis zināja, ka tad sāksies brāļu karš, jo sers Gevins neliksies mierā līdz nebūs atriebis sera Gerisa un sera Gareta nāvi. Bet sera Gevina ieroču nesējs nebija dzirdējis šo pavēli un, ieradies pie sava kunga, izstāstīja, ka sers Lancelots izglābis karalieni un aizvedis sev līdzī, nogalinot divdesmit četrus bruņiniekus.

- Dievs, stāvi klāt maniem brāļiem, - izsaucās sers Gevins, - jo es zināju, ka sers Lancelots ieradīsies glābt karalieni. Un viņš vai nu mirs kaujas laukā, vai arī aizvedīs to prom, un ja viņš tā nedarītu, tad zudētu visu cieņu manās acīs. Un viņš ir rīkojies cēli un pareizi, jo bruņinieks nevar pieļaut, ka viņa vainas dēļ tiek sadedzināta sārtā dāma. Es būtu rīkojies tāpat līdzīgā gadījumā. Bet kur mani brāļi, ka tik ilgi nenāk?

- Mans kungs, ieroču nesējs teica, - srs Garets un sers Geris ir nokauti.

- Ak Dievs! Tikai ne mani brāļi, iekliedzās sers Gevins, - kas viņus nokāva?!

- Kungs, tas bija sers Lancelots, atbildēja ieroču nesējs.

Tad pielēca kājās kā ārpātīgs un aizskrāja uz telpu, kur bija apguldīti mirušie. Tur gulēja arī Garets un Geriss, apsegti ar zelta brokāta segu, kas bija izmirkusi asinīs. Sers Gevins, ieraudzījis savus mīļotos brāļus mirušus un jo sevišķi, seru Garetu, kas viņam bija īpaši tuvs, zaudēja valodu. Spēki atstāja viņa vareno stāvu un viņš saņima pār brāļu līķiem. Atguvies, viņš devās pie karaļa Artūra, un viņi sēroja kopā. Tad sers Gevins sacīja karalim:

- Mans karali un mans tēvoci, klausieties un ielāgojiet, ko jums tagad teikšu. Zvēru pie sava bruņinieka goda, ka no šī brīža es esmu sera Lancelota nāvīgākais ienaidnieks. Mans pienākums tagad ir atriekt savu brāļu nāvi. Ne Lancelotamam ne man nebūs miera, līdz viens no mums nebūs miris. Un es tevi lūdzu, mans kungs un karali, gatavojies karam, jo tagad būs karš.

21. Karaļa Artūra nāve.

Karalis Artūrs sāka gatavoties karam pret seru Lancelotu. Viņš sasauca visus savus grāfus, baronus un bruņiniekus ar viņu ļaudīm un lika sagatavoties karagājienam pret Benvikas pilsētu (kas atradās tagadējās Francijas teritorijā), kur atradās sera Lancelota pils. Sers Lancelots rīkojās līdzīgi, tomēr viņam nebija tik daudz sekotāju, kā karalim Artūram, tāpēc viņš izvairījās raidīt savu armiju pretim karaļa Artūra karaspēkam. Karaļa Artūra karaspēks aplenca Benvikas pilsētu, un turēja to aplenkumā piecpadsmit nedēļas. Visu šo laiku Lancelots atturēja savus ļaudis no uzbrukuma, jo negribēja pacelt roku pret karali, kas viņu bija iesvētījis par bruņinieku.

Tomēr ap ražas plaužas laiku pilsētā sāka trūkt pārtikas, un sers Lancelots, rūpēdamies par ļaužu labklājību, mēģināja uzsākt sarunas ar karali Artūru. Viņš nostājās uz pils mūriem un runāja ar karali Artūru, un abi vīri viens otram izteica daudz rūgtu pārmetumu. Sers Lancelots atgādināja karalim tos laikus, kad viņi abi bija bijuši draugi un noraidīja visus apvainojumus, vērstus pret karalieni Giniveru. Karaļa Artūra acīs sariesās asaras un likās, ka viņš gatavs izlīgt ar seru Lancelotu, kad sarunā spīvi iejaucās sers Gevins:

- Par savu karalieni, cienājamo dāmu Giniveru, es neteikšu neviena slihta vārda, jo viņa to nav pelnījusi, bet tu, ser Lancelot, esi nodevējs un glēvulis. Kāpēc tu nokāvi manus labos brāļus seru Geisu un seru Garetu, kas tevi mīlēja vairāk nekā mani pašu, viņu miesīgo brāļi? Seru Garetu tu pats iesvētīji bruņiniekos un pēc tam tām pašām rokām laupīji dzīvību - cilvēkam, kas tevi mīlēja vairāk par visiem pasaulē?

- Zvēru pie bruņinieka goda, sers Lancelots sacīja, - toreiz, atbrīvojot karalieni, es viņus neievēroju ļaužu jūklī un esmu viņus nogalinājis netīši. Pret Garetu es nekad nepaceltu savu zobenu. Tad jau drīzāk es nogalinātu savu māsasdēlu seru Boru. Es nožēloju notikušo no visas sirds, un man pašam tā dēļ nekad nebūs miera.

- Tu melo, nodevēj!, sers Gevins teica, - un miera tev nebūs tāpēc, ka es tevi nelikšu mierā, kamēr nebūšu atriebis brāļu nāvi.

Karalim Artūram nemaz netikās dzirdēt sera Gevina vārdus. Viņa dusmas uz karalieni bija aprimušas un viņš labprāt būtu to uzņēmis atpakaļ, bet sers Gevins negribēja ne dzirdēt par

izlīgumu. Katru dienu sers Gevins jādelēja zirgā gar Prieka Dārziem un izaicināja sera Lancelota bruņiniekus. Beidzot bruņinieki pierunāja seru Lancelotu vairs neizvairīties no kaujas. Tika nolikta kaujas diena.

Pirms kaujas sers Lancelots sapulcināja savus bruņiniekus un piekodināja, ka tie nedrīkst nogalināt ne karali Artūru, ne seru Gevinu. Cīņas laikā, kad karalis Artūrs uzbruka viņam pašam, sers Lancelots tikai izvairījās, bet roku pret karali pats nepacēla. Bet reiz kaujas karstumā gadījās, ka karalim Artūram iznāca cīnīties ar seru Boru. Sers Bors ar savu šķēpu nogāza karali Artūru no zirga un jau izvilkta šķēpu, gatavodamies karali nogalināt un jautāja seram Lancelotam:

- Vai lai izbeidzu šo karu?

Bet sers Lancelots piesteidzās, sacīdams:

- Neaiztiec viņu, un lai no viņa galvas ne mats nenokristu, jo es negribu redzēt mirušu vai apkaunotu šo dižāko no valdniekiem.

Un sers Lancelots nolēca no zirga un piecēla karali Artūru no zemes, un palīdzēja viņam uzkāpt viņa zirgā ar šādiem vārdiem:

- Mans kungs, karali Artūr, Dieva vārdā lūdzu tevi, izbeidz šo karu, jo tas nenes tev godu.

Karalim Artūram sāka plūst asaras, redzot sera Lancelota cēlsirdību un drosmi, jo viņš zināja, ka otra tik izcila cilvēka pasaulē nav. Un viņš vairs nespēja paskatīties Lancelotam acīs, un aizjāja prom nožēlodams, ka karu uzsācis. Bet tagad sera Gevina dēļ, viņš nevarēja to izbeigt. Kauja turpinājās arī nākamajā dienā, un tajā bija daudz kritušo un ievainoto, bet tā beidzās neizšķirti.

Ziņa par ieilgušo karu, kas nodarīja lielu postu visai angļu zemei, nonāca arī līdz Romas pāvestam. Un viņš nosūtīja karalim Artūram bullu, kurā lika pieņemt karalieni Giniveru atpakaļ, un izlīgt ar viņu. Karalis labprāt piekrita šim rīkojumam. Sers Lancelots visa galma klātbūtnē svinīgi atdeva karalieni Giniveru atpakaļ un izlīga mieru ar karali Artūru, kas aicināja viņu atgriezties Apaļā galda brālībā. Bet sers Gevins atteicās izlīgt ar seru Lancelotu un zvērēja atriekt savu nevainīgo brāļu nāvi. Tāpēc sers Lancelots vairs nepalika karaļa Artūra galmā, bet atgriezās savā pilī. Bet sers Gevins tik un tā nelikās mierā, kamēr nebija pierunājis karali Artūru uzsākt jaunu karagājieni pret seru Lancelotu.

Karalis Artūrs saprata, ka šoreiz karš var ieilgt, tāpēc viņš savā vietā atstāja seru Mordredu.

kas bija reizē viņa paša dēls un viņa māsasdēls, lai tas valdītu pār zemēm karaļa prombūtnes laikā un aizsargātu karalieni Giniveru. Tad karalis un sers Gevins veda savus karapulku pāri Lamanšam un atkal aplenca Benvikas pilsētu ar Prieka Dārzu pili. Sers Lancelots atteicās cīnīties gan ar karali Artūru, gan ar seru Gevinu. Tad sers Gevins atkal sāka katru dienu jādelēt gar Prieka Dārzem izaicinādams pilī mītošos bruņiniekus:

- Ser Lancelot, ja tu pats bīsties no manis, vai tad visā pilī neatradīsies kāds bruņinieks, kas būtu ar mieru stāties man pretī!

Sera Lancelota māsasdēls sers Bors, nespēja paciest šādu izsmieklu un devās divkaujā ar seru Gevinu. Bet sers Gevins izrādījās stiprāks. Viņš nogāza seru Boru no segliem un būtu nogalinājis, ja citi bruņinieki nepasteigtos seru Boru nogādāt atpakaļ pilī.

Nākošajā dienā seram Gevinam pretim stājās otrs sera Lancelota māsasdēls, sers laionels, bet viņu piemeklēja tāds pat liktenis. Un tā sers Gevins izrīkojās katru dienu, līdz beidzot viņš vērsās tieši pie sera Lancelota:

- Kur tu esi, nodevēj ser Lancelot? Kāpēc tu slēpies savā pilī kā glēvulis? Saņem drosmi un slāies man pretī, lai varu atriebt savu nevainīgo brāļu nāves!

Dzirdot šos vārdus, Prieka Dārzu iemītnieki un Lancelotam uzticamie bruņinieki ieradās pie sava kunga un teica:

- Ser Lancelot, tu vairs nedrīksti noraidīt izaicinājumu, jo citādi runās, ka tu patiešām esi nodevējs un glēvulis, kas bīstas soda. Pietiekami ilgi jau esi novilcinājis šo brīdi.

- Mani draugi, sers Lancelots teica ar skumjām balsī, - zinu, ka jums taisnība. Nu pienācis laiks man pašam aizstāvēt savu godu.

Un viņš cēlās un smagu sirdi sāka gatavoties divkaujai. Un saposies, viņš nostājās uz pils kalna un vērsās pie karaļa Artūra šādiem vārdiem:

- Mans augstais kungs un karali, man tagad jānododas aizstāvēt sevi un savu godu, bet es nožēloju, ka man jāpaceļ roka pret vīru, kas ir kauls no tava kaula. Bet man nav citas iespējas pierādīt, ka neesmu ne nodevējs, ne glēvulis.

Bet sers Gevins steidzināja seru Lancelotu izbeigt kult tukšus salmus un sākt cīņu. Jo seram Gevinam bija tā, ka rīta pusē no pulksten deviņiem līdz divpadsmitiem, kad saule pacēlās

visaugstāk, viņa spēki trīskāršojās, un viņš gribēja cīnīties ar seru Lancelotu tieši šajā laikā.

Sers Lancelots izjāja un nostājās gatavs cīņai. Tad abi pretinieki metās viens otram virsū ar milzīgu sparū. Viņi triecās kopā ar vairogiem ar tādu spēku, ka zirgu muguras salūza. Tālāk viņi cīnījās ar zobeniem, kājās stāvot. Bet rīta stundās, kad sera Gevina spēks bija pieaudzis trīskārt, sers Lancelots spēja tikai izvairīties vai aizsargāties. Pusdienlaikā, kad sers Gevins atguva savu parasto spēku, sers Lancelots sāka uzbrukumu. Viņš cirta pretniekam pa bruņūniveri ar tādu spēku, ka zobens pāršķēla metalu un ievainoja galvu. Sers Gevins saļīma. Bet sers Lancelots cīņu pārtrauca. Tad sers Gevins sacīja:

- Kāpēc tu atkāpies, nodevēj. Nāc un nogalini mani, jo tu zini, ka atlabis es tevi atkal vajāšu līdz kapa malai.

- Gan es to pacietīšu ar Dieva gādību, labais ser Gevin, bet tu gan zini, ka gulošu cilvēku es neaiztikšu, atbildēja sers Lancelots.

Sers Gevins tika aiznests uz savu telti. Trīs nedēļas ārstu uzraudzībā viņš dziedēja savu ievainojumu un veseļojās. Bet tiklīdz viņš spēja noturēties zirgā, tūdaļ aplika bruņas un atkal izaicināja seru Lancelotu. Un atkal līdz pusdienlaikam sers Lancelots tikko spēja atvairīt sera Gevina uzbrukumu, bet pats sāka uzbrukt tikai pēc pusdienas. Un viņš atkal ievainoja seru Gevinu galvā, un vecā brūce atvērās un sāka asiņot. Bruņinieki seru Gevinu pacēla un aiznesa uz karaļa Artūra nometni. Bet sers Lancelots atgriezās savā pilī.

Sers Gevins vārga jau ceturto nedēļu, kad karalis Artūrs no Anglijas saņēma satraucošu vēsti. Izmantodams karaļa ilgo prombūtni, sers Mordreds bija palaidis ziņu, ka tēvs karā pret Lancelotu kritis un uzurpējis troni, pasludinādams sevi par likumīgo Anglijas valdnieku.

Tad Mordreds bija devies uz Kamelotas pili pie karalienes Ginīveras un darījis zināmu, ka precēs karalieni Ginīveru, karaļa Artūra atraitni. Karaliene Ginīvera, izmisumu slēpdama esot izlikusies, ka piekrītot laulībām. Tad viņa devusies uz Londonu it kā lai sagatavotos kāzām, bet tādā veidā aizbēgusi no sera Mordreda un nocietinājusies Londonas Tauerā. Tur viņa gaidot karali Artūru un esot paziņojusi, ka drīzāk xarīšot sev galu, nekā kļūšot sera Mordreda sieva. Bet sers Mordreds viņai rakstot maigas vēstules un cenšoties pārliecināt atgriezties.

Karalis Artūrs nekavējoties izbeidza Prieka Dārzu aplenkumu un gatavojās atgriezties

Anglijā. Bet sers Mordreds to uzzināja un sapulcēja lielu armiju savu piekritēju, kas gribēja Anglijai jaunu karali, jo ļaudis bija paguruši no karaļa Artūra ilgstošās naidošānās ar seru Lanselotu. Sers Mordreds ar saviem sekotājiem devās uz Duvras ostu, lai stātos pretim savam tēvam un viņa armijai, kad tie kāps krastā.

Pie Duvras izcēlās liela kauja un daudzi vīri krita, bet karaļa Artūra armija izrādījās stiprāka, atsita Mordreda uzbrukumus un piespieda viņu bēgt. Apkopuši ievainotos un apglabājuši kritušos, karaļa Artūra bruņinieki krastā iznesa arī seru Gevinu, kas bija kļuvis gauzām vārgs. Ieraudzījis, ka dzīvības liesma kādreiz tik varenajā bruņiniekā vairs tikko kvēl, karalis dziļās skumjās sabruka pie sava māsasdēla un sacīja:

- Ak vai, ser Gevin, kas guli tagad tik nespēcīgs, bet agrāk bijī manas varenības balsts. Klausies, ko tev sacīšu. Visā pasaulē bijuši tikai divi cilvēki, ko es patiesi esmu mīlējis. Tie bijāt tu, ser Gevin, un sers Lanselots. Tagad, kad jūs abus esmu zaudējis, manī pašā vairs nav ne prieka, ne vēlēšanās dzīvot.

- Mans mātesbrāl, sers Gevins atbildēja, - es labi zinu, ka mana nāves stunda ir tuvu. Bet es pats nu saņemu savu algu, jo mirstu no ievainojuma kaujas laikā. Ja sers Lanselots būtu pie tevis tāpat kā agrāk, karš nebūtu izcēlies. Bet es to ierosināju, un te nu es mirstu pats savas vainas pēc. Pēc manas nāves tu vēl vairāk izjutīsi sera Lanselota trūkumu. Tāpēc noslēdz mieru ar viņu. Es to nevaru izdarīt, jo esmu zvērējis atriebt savu brāļu nāvi. Bet es tevi lūdzu, mātesbrāl, aicini seru Lanselotu atpakaļ pie sevis. Un liec, lai man atnes rakstāmos piederumus, jo gribu Lanselotam pašrocīgi norakstīt vēstuli.

Karalis Artūrs palīdzēja seram Gevinam gultā piecelties pussēdus un pasniedza rakstāmos piederumus, un bruņinieks rakstīja šādu vēstuli:

Seram Lanselotam, visas bruņniecības košākajam ziedam, kādu man nācies svas dzīves laikā sastapt un redzēt, rakstu es, sers Gevins, Orkneju salu valdnieka karaļa Lota dēls un karaļa Artūra māsasdēls, un sūtu sveicienus, un daru zināmu, ka maija mēneša desmitajā dienā tu mani atkal ievainoji tajā

pašā vietā, kur mūsu iepriekšējā divkaujā pie Benvikas pilsētas, un šī ievainojuma dēļ tagad es mirstu. Un es vēlos darīt zināmu visai pasaulei, ka es, sers Gevins, Apaļā galda

bruņinieks, pats esmu vainīgs savā nāvē, jo esmu to pelnījis,
 un tevi tajā nevainoju; bet lūdzu tevi, ser Lancelot, atgriezies te, kur tev pieklājas būt.
 un apraudzīt manu kapu, un lūgt par manu dvēseli... Tāpēc, ser Lancelot, tās mīlas vārdā,
 ko kādreiz jutām viens pret otru, nevilcinies, bet steidzies ātrāk pāri jūrai, lai palīdzētu kopā ar
 saviem bruņiniekiem karalim, kas reiz tevi iesvētīja par bruņinieku,
 manam kungam Artūram, cīņā pret riebīgo nodevēju, manu pusbrāli seru Mordredu. Un
 šo vēstuli es rakstu pats šodien ar savu roku un parakstu ar savas sirds asinīm.

Sers Gevins raudāja rakstot šo vēstuli, un raudāja arī karalis Artūrs, un visi bruņinieki, kas bija ap
 viņiem. Saulei pakāpjoties pusdienlaikā, sers Gevins savu dvēseli atdeva Dievam. Karalis Artūrs
 lika cēlā bruņinieka mirstīgās atliekas apglabāt Duvras pils kapelā.

Bet sers Mordreds jau bija sagatvojies jaunai kaujai, un Artūram nekavējoši nācās stāties
 pretim nodevīgajam dēlam, un atkal nodevēja armija tika sakauta. Sers Mordreds un viņa armijas
 paliekas bēga uz Kenterberiju. Bet karalis ar savu armiju devās uz rietumiem. Daudzi bruņinieki
 pāmāca karaļa Artūra pusē, jo uzskatīja, ka Mordreds nedrīkst pacelt ieroci pret likumīgo valsts
 valdnieku. Tika nolemts, ka abas armijas satiksies izšķirošajā kaujā Solsberijas līdzenumā
 pirmdienā nedēļu pēc Vasarsvētkiem.

Naktī pirms kaujas karalis Artūrs, gulēdams savā teltī, redzēja sapni. Un sapnī viņš redzēja
 pats sevi sēžam karaliskā tronī, kas bija piestiprināts pie milzīga rata. Viņš sēdēja tronī pašā rata
 augšā, bet tā apakšā tumsā draudīgi melnēja ūdens, kurā mudžēt mudžēja dažādi rāpuļi un indīgas
 čūskas. Tad pēkšņi rats strauji pagriezās un karalis ar visu troni iekrita melnajā ūdenī, un čūskas un
 citi rāpuļi iekodās viņa miesā, un karalis iekliedzās: 'Palīgā!' ... un pamodās aukstos sviedros pats
 no sava kliedziņa. Pēc tam viņš atkal iemīga, un turpināja sapņot. Un viņš redzēja savā teltī
 pienākam seru Gevinu, kas pienāca pie karaļa gultas un sacīja: 'Kungs, tik daudz Dievs man ļāvis, kā
 brīdināt tevi no nāves briesmām, jo, ja tu rīt cīnīsies ar seru Mordredu, kā esi nodomājis to darīt.
 tad zini, ka tu mirsi, tāpat kā vairums tavu karotāju. Visuvarenais Jēzus savā nebeidzamajā žēlastībā
 pret tevi un tiem labajiem ļaudīm, kam rīt būtu jāmirst, ļāva man atnākt pie tevis un brīdināt, lai tu
 atceļ nātdienas kauju uz vienu mēnesi, jo pēc mēneša tev palīgā ieradīsies sers Lancelots ar saviem
 uzticīgajiem bruņiniekiem, un uzveiks seru Mordredu un viņa ļaudis.' To sacījis, sera Gevina tēls

pagaisa.

Tad karalis Artūrs pamodās un lika saaicināt visus savus bruņiniekus, un pastāstīja, ko bija redzējis sapnī. Un viņš lika, lai sers Bedivers un sers Lakans noslēdz pamieru ar seru Mordredu uz vienu mēnesi vienai ar kādiem noteikumiem.

Abi bruņinieki devās pie sera Mordreda un ilgi apspriedās ar viņu, līdz beidzot viņš bijis ar mieru atlikt kauju uz vienu mēnesi ar noteikumu, ka jau tagad saņem savā īpašumā Kentu un Kornvelu, un visas karaļa zemes pēc Artūra nāves. Artūra sūtņi piekrita šiem noteikumiem. Tad abas puses vienojās, ka galīgo vienošanos parakstīs karalis Artūrs un sers Mordreds laukā tiekoties abu armiju klātbūtnē. Sūtņi norunāja, ka gan karaļa Artūra, gan sera Mordreda svītā būs četrpadsmit bruņinieku. Gatavojoties līguma parakstīšanai, karalis brīdināja savus ļaudis, lai tie vēnīgi seko pretinieka rīcībai, jo pazīstot Mordereda nodevīgumu, esot iespējams, ka viņi plānojoš slepenu uzbrukumu. Ja gadījumā redzot, ka ienaidnieks izvelkot zobenu, lai nevilcinoties ar pretuzbrukumu. Bet sers Mordreds savus ļaudis brīdināja tieši tādiem pašiem vārdiem, piebilsdams, ka tēvs noteikti perinot atreibības plānus.

Karalis Artūrs un sers Mordreds tikās klajā laukā, kā bija norunāts un parakstīja pamieru. Par godu līgumam viņi turpat lauka vidū izdzēra pa glāzei vīna. Bet no kāda zāles cera nemanāmi uzlīda odze, kas patiesībā bija feja Morgana vai viņas sūtīta, un iedzēla vienam bruņiniekam kājā, un tas daudz nedomādams, izrāva zobenu, lai rāpuli piebeigtu. Bet karotāji, kas stāvēja labu gabalu nost no runasvīriem, neredzēja, kas noticis, tikai pamanīja saulē laistāmiem zobenu un domāja, ka pretinieks laužis solījumu. Armijas tūdaļ metās viena otrai pretim, un sākās asiņaina kauja.

Tik nežēlīga kauja vēl nebija pieredzēta visā kristīgajā pasaulē. Krišušie krājās kaudzēs un ievainoto vaidu bija dzirdami līdz pat pamalei. Kauja turpinājās visu dienu un beidzās dziļi pret vakaru. Cīņas laikā gulēja simts tūkstoši kritušo. Karaļa Artūra pusē dzīvi bija palikuši tikai pats karalis un divi smagi ievainoti bruņinieki - sers Lakans un sers Bedivers.

- Jēzus, apžēlojies, karalis Artūrs sacīja, apkārt raudzīdamies, - kur palikuši mani cēlie bruņinieki? Lāsts pār mani, ka esmu piedzīvojis šo dienu, kad redzēju mirstam savus varenos vīrus. Svētū pie Dieva, ja redzētu tagad nodevīgo seru Mordredu, tad liktu viņam samaksāt par visu ļaunumu, kas nodarīts

Un tad karalis Artūrs ieraudzīja savu dēlu seru Mordredu stāvam atspiedušos pret zobenu pie milzīga kritušo kalna. Karalis Artūrs sacīja seram Lakanam:

- Padod man manu šķēpu, jo es redzu šīs lielās nelaimes vaininieku un labākas iespējas tikt viņam klāt man vairs nebūs, un zvēru, ka viņš neizbēgs no mana soda, lai vai pats tad mirstu.

Un karalis cieši satvēra šķēpu abās rokās un metās pretim seram Mordredam saukdams:

- Mirsti, nodevēj!

Bet sers Mordreds, redzēdams, ka karalis Artūrs uzbrūk ar šķēpu rokā, pacēlis zobenu, devās viņam pretim. Karalis Artūrs ar visu spēku trieca šķēpu serā Mordredā, un tas ietricās sprīdi dziļi viņa ķermenī. Bet Mordreds, redzēdams, ka citādi ar savu zobenu tēvu neaizsniegs, iedūra to sevī vēl dziļāk. Un turot zobenu abās rokās, saņēmis visus spēkus, cirta karalim, savam tēvam, pa buņucepuri tā ka to pāršķēla un smagi ievainoja savu tēvu galvā. Pats sers Mordreds nogāzās beigts, bet karalis Artūrs nokrita pie zemes nesamaņā.

Abi brāļi sers Lakans un sers Bedivers piesteidzās pie ievainotā karaļa un mēģināja viņu piecelt, bet sers Lakans pats bija tik smagi ievainots vēderā, ka to darot, viņa iekšas izgāzās ārā, un viņš nomira. Pamodies no gīboņa, karalis Artūrs ieraudzīja mirušo seru Lakanu un seru Bediveru, kas apraudāja brāli, un teica:

- Kungs Jēzu, apžēlojies jel un pieņem šī cēlā vīra dvēseli, jo viņš, kam palīdzība bija vairāk vajadzīga, nekā man, par sevi aizmirsdams nācis man palīgā. Bēdas, ka man tas bija jāpieredz. Bet arī mana stunda ir tuvu. Tāpēc paņem manu zobenu Eskaliburu un ej pie ezera, un tur nonācis, iemet to ezerā, tad nāc un pastāsti, ko tu redzēji.

- Mans kungs, tava pavēle tiks izpildīta, sers Bedivers sacīja.

Sers Bedivers devās izpildīt uzdevumu, bet pa ceļam apskatījis zobenu, viņš redzēja, ka tas ir lielisks ierocis, bagātīgi zotāts ar zeltu un dārgakmeņiem. Viņš nodomāja, ka būtu grēka darbs tik labu lietu mest ezerā, jo tad no tās nevienam vairs nebūs nekāda labuma, un viņš to paslēpa krūmā. Tad viņš atgriezās pie karaļa un sacīja, ka izdarījis, kā vēlēts.

- Un ko tu redzēji?, - karalis Artūrs jautāja.

- Kungs, nekā cita, kā vien viņus, kas sacēlās zobenam nogrimstot, sers Bedivers atbildēja.

- Tad aizej un izdari, kā es teicu un iesvied to ezerā, karalis sacīja.

Sers Bedivers devās atpakaļ, lai izdarītu, kā karalis licis, bet paņemot rokā zobenu, viņam atkal palika zēl tik skaistu ieroci iemest dzelmē, un viņš atkal paslēpa to. Ieraudzījis seru bediveru atgriežamies, karalis Artūrs viņam jautāja:

- Ko tu tagad redzēji?

Un sers Bedivers atbildēja:

- Kungs, neredzēju nekā neparasta, kā tikai to, ka viņi zobenu apveda un ūdeņi samelnēja.

Bet karalis ar rūgtumu teica:

- Tu melo, nodevēj. Jau divi lāgi tu man esi melojis. Kas to būtu domājis, ka vīrs, ko turēju par tik dārgu un kam tā uzticējos, tik īsā laikā mani nodos divas reizes dārga zobena dēļ. Bet tagad dodies, un izdari, kā tev sacīju, jo tava vilcināšanās var kļūt par manas nāves cēloni. Un ja tu neizdarīsi, kā liku, tad zini, ka agri vai vēlu tevi nogalināšu pats savām rokām.

Tad sers Bedivers žigli devās atpakaļ uz ezeru un paņēmis zobenu, to savicināja un iesvieda tik tālu ezerā, cik spēja. Te no ezera ūdens parādījās roka, kas zobenu stvēra un trīs reizes pakratījusi, pazuda dzelmē. Sers Bedivers atgriezās pie ievainotā karaļa un izstāstīja, ko bija redzējis.

- Ak vai, sacīja karalis, - tagad palīdzi man, jo esmu aizkavējies jau pārāk ilgi.

Sers Bedivers uzvēla karali Artūru sev plecos un aiznesa līdz ezeram. Tur viņi ieraudzīja krastam tuvojamies laivu, kurā atradās deviņas daiļas dāmas, tērpušās melnās drānās. Un tās visas bija karalienes. Viena no tām bija viņu pavēlniece, un tā bija feja Morgana. Un viņas visas raudāja un vaimanāja. Karalis Artūrs lika viņu iecelt laivā, un sers Bedivers pēc iespējas saudzīgi izpildīja karaļa vēlmi. Feja Morgana noguldīja ievainotā karaļa galvu sev klēpī un apskatīja ievainojumu.

Tad viņa sacīja:

- Ak vai, manu brāli, kāpēc tu tik ilgi kavējies mani saukt, jo brūce nu ir par daudz atdzisusi?

Tad karalienes sāka irt laivu prom no krasta. Bet sers Bedivers, palicis ezera krastā sauca:

- Mans kungs, karali Artūr, kas tagad notiks ar mani, kad tu mani te pamet ienaidnieku vidū?

- Esi mierīgs, karalis sacīja, - tu labi tiksī ar visu galā, bet uz mani vairs nevari cerēt, jo es dodos uz Avalonu dziedēt savu ievainojumu. un ja tu par mani vairs nedzirdi, tad aizlūdz par manu

dvēseli.

Bet deviņas karalienes tā raudāja un gaudās, ka sirds vai lūza klusoties. Laiva drīz vien izzuda no sera Bedivera skatienu.

Un tad viņš pats sabruka raudās. Un mazliet atjēdzies, viņš devās prom uz labu laimi, jo nezināja, kurp doties. Rīta pusē viņš attapās meža mlā pie kādas kapelas. Netālu bija redzama arī vientuļnieka mītne.

Sers Bedivers iegāja kapelā un ieraudzīja vientuļnieku, kas ceļos nometies, skaitīja lūgšanas pie svaiga kapa. Ieskatījies vientuļnieka sejā, sers bedivers atpazīna kādreizējo Kenterberijas bīskapu, ko sers Mordreds bija padzinis no amata par uzticību karalim Artūram.

- Kungs, sers Bedivers vaicāja, - kas te paglabāts?

- Mans dēls, vientuļnieks sacīja, - es tik tiešām to nezinu un varu tikai minēt. Pagājušonakt tā ap pusnakti pie manis ieradās vairākas dāmas, vedot sev līdzī kāda vīra mirstīgās atliekas, un lūdza mani, lai viņu apglabājos. Viņas ziedoja simt svecēm un simts zelta naudas gabalus.

- Ak vai, tas ir mans kungs karalis Artūrs, sers Bedivers sacīja un pakrita bez samaņas. Atmodies, sers Bedivers lūdza vientuļniekam atļauju palikt kopā ar viņu, lai nodotos lūgšanām kopā ar viņu par karaļa Artūra dvēseli. Vientuļnieks labprāt piekrita, jo pazina seru Bediveru vēl no agrākiem laikiem.

Tas ir viss, kas zināms par karali Artūru. Trīs no karalienēm, kas viņu aizveda laivā, ir zināmas - tās ir viņa māsa feja Morgana, Ziemeļvelsas karaliene un Svētā Grāla pils karaliene. Bet tā kā vientuļnieks tomēr nebija drošs, ka apglabātais vīrs ir bijis karalis Artūrs, daudzos Anglijas novados tic, ka karalis ir atveseļojies un mīt kādā vietā, tālu prom no ikdienišķās pasaules un kādu dienu atkal nāks, lai tajā ieviestu kārtību un taisnību, jo uz viņa kapa plāksnes rakstīts: "Te dus Artūrs, bijušais un nākošais karalis". Bet citi domā, ka viņš tikai mainījis savu izskatu un dzīvo starp mums.

Epilogs.

Sers Lancelots, kas tagad diezgan lielā vientulībā dzīvoja savos Prieka Dārzos par sera Mordreda nodevību uzzināja no sera Gevina vēstules. Šī ziņa viņu sākumā satrieca un tad padarīja vai traku no dusmām. Viņš tūdaļ sasauca savu karaspēku un ar kuģiem devās pāri Lamansam uz Duvru. Tur viņš apmeklēja sava kādreizējā drauga sera gevina kapu, apraudāja viņu un aizlīda par viņa dvēseli. Turpat Duvrā viņš uzzināja, par karaļa Artūra, sera Mordreda un viņu bruņinieku nāvi. Viņš saaicināja savus bruņiniekus un teica:

- Mani kungi, lai arī esam steigušies, cik bija iespējams, esam ieradušies par vēlu. Es došos meklēt savu kundzi karalieni Giniveru, bet jūs gaidiet mani še, Duvrā. Ja pēc piecpadsmit dienām, manis vēl nav, dodieties atpakaļ uz savām zemēm.

Tā atvadījies no saviem ļaudīm, sers Lancelots devās meklēt karalieni Giniveru. Bet karaliene, saņēmusi ziņu, ka karalis Artūrs nogalināts, kopā ar piecām uzticamām galmadām bija devusies uz klosteri Eimsberijā, un kļuvusi par mūķeni. Sers Lancelots, karalieni meklēdams, nonāca Eimsberijas klosterī, kur karaliene viņu ieraudzīja, ejam pa klostera dārzu. Karaliene Ginivera domās jau bija atvadījusies no sera Lancelota uz mūžu, tāpēc šī tikšanās nāca tik negaidīti, ka karaliene satraukumā pagāba. Atņūsusies, viņa lika ataicināt seru Lancelotu pie sevis. Seram Lancelotam ienākot, karaliene sacīja savām galmadām:

- Šī vīra un manis dēļ izcēlās karš, kas nesa nāvi izcilākajiem bruņiniekiem pasaulē: un mūsu mīlas dēļ tika nogalināts mans karaliskais kungs. Tāpēc zini, ser Lancelot, ka es ilgojos pēc dvēseles miera, un es sirsnīgi lūdzu tās mīlas vārdā, kas starp mums bijusi, ka tu vairs mani nekad nemeklē. Dieva vārdā es tev lieku mani aizmirst, jo mūsu vainas dēļ gājis bojā labākais karalis un viss bruņniecības zieds. Tāpēc, ser Lancelot, dodies atpakaļ uz savu zemi, appreci sievu, un esi ar viņu laimīgs. Bet es lūgšus lūdzu Dievu, lai varētu labot to ļaunumu, ko esmu nodarījusi, nepareizi dzīvodama.

- Nē, mana saldā kundze, sers Lancelots sacīja, - Jūs taču nedomāsit, ka es atgriezīšos savās zemēs un apprecēšos? Nē, kundze, to es nekad nedarīšu. Es nekad nepārkāpšu tos solījumus, ko esmu jums devis. Jēzus vārdā es uzņemšos tādu pat likteni, kā jūs. Jūs esat ļāvusi man baudīt

svētlaimi uz zemes, bet tagad mana debesu svētlaimē man jāizlūdas no Dieva. Jums sekojot, es nožēlošu grēkus un nodošos lūgšanām līdz savai pēdējai stundai.

Tā runājot karaliene Ginivera un sers Lancelots atvadījās un juta, ka viņus pārņem tādas skumjas un sāpes, kas nav vārdos izsakāmas. Un viņi laužīja rokas un raidāja skaļās balsīs tā, ka likās, šī raudāšana nekad nebeigsies. Un spēkus zaudējuši, viņi pakrita nemaņā. Tad galmadāmas ienesa karalieni otrā istabā, kur centās viņu atdabūt pie apziņas, bet citas palika pie sera Lancelota, lai mierinātu viņu. Atjēdzies, viņš paņēma savus ieročus un devās prom vairs neteicis ne vārda.

Sera Lancelota sirds likās esam no svina, tik smaga tā bija. Viņš gāja, kurp acis rādīja, un drīz nonāca biezā mežā Glastonberijā. Un viņš saplēsa savu grezno apģērbu un norāva to no miesas, un aizmeta prom, un viņš labprāt būtu tāpat aizmetis prom savu dzīvību, ja varētu. Likās, ka viņu atkal pārņemis neprāts, kā reiz jau bija gadījies. Gaismai austot, pusneprātā viņš nonāca pie nelielas kapelas mežmalā. Iegājis tajā, viņš dzirdēja priesteri izpildām rīta mesu, un viņa sirds veldzējās, un to apņēma miers. Mazliet atguvies, viņš paskatījās apkārt un ieraudzīja vēl vienu vīru, iegrimušu lūgšanās. Tas bija sers Bedivers. Abi bruņinieki pēc mesas izstāstīja viens otram skumjos notikumus, kas viņus šurp atveduši, un sers Lancelots lūdza vientuļniekam atļauju palikt kopā ar viņu un seru Bediveru. Vientuļnieks mīļuprāt šādu atļauju deva.

Pa to laiku piecpadsmit dienas jau bija pagājušas, un sera Lancelota ļaudis devās atpakaļ uz savām zemēm. Bet viņam tuvākie un uzticamākie bruņinieki - sers Bors un sers Laionels devās viņu meklēt, līdz beidzot atrada dzīvojam pie mazās kapelas mežu ielokā. Sers Bors nolēma pamest laicīgo dzīvi un pievienoties savam kungam. Bruņinieki gavēja sešus gadus, un sers Lancelots uzlika sev vēl dažādus citus pārbaudījumus un miesas mērdēšanu, līdz no viņa bija palikuši tikai kauli un āda. Tad vienu nakti viņam sapnī parādījās, ka karaliene Ginivera ir mirusi un viņš to apglabā mazajā kapelā līdzās karalim Artūram. Nākamajā rītā Sers Lancelots kopā ar astoņiem brālīem devās uz Eimsberijas klosteri, kur viņam pateica, ka karaliene pirms pusstundas mirusi. Un viņi aizveda karalienes Giniveras mirstīgās atliekas ar lielu godu uz Glastonberiju un paglabāja līdzās viņas vīram, karalim Artūram.

Nākamajā rītā vientuļnieks, bijušais Kenterberijas bīskaps, noturēja mesu un dvēseles izlūgumu par mirušo karalieni. Sers Lancelots, kas arī piedalījās dievkalpojumā, atcerēdamies

Kamelotā pavadītos gadus, tur pārleistos priekus un bēdas, noģība. Vientuļnieks viņu atmodināja un norāja, ka izrādīdams tik lielas bēdas un grūtsirdību, viņš rīkojas pretēji Dieva likumam un nododas vienam no septiņiem nāves grēkiem. Bet sers Lancelots atbildēja:

- Tik tiešām Dievs redz, ka mans nodoms nav rīkoties pret Viņa nolikto kārtību. Nedz agrāk nedz tagad negūstu baudu no grēku nožēlas, bet manas skumjas nekad nebeigsies. Jo, kad es atceros daili un cēlumu, kas apņēma karalieni un karali, un kad es tagad redzu viņu mirstīgās atliekas atdusamies kopā, mana skumjā dvēsele vēlas pamest manas miesas un šo pasauli. Un es domāju, ka viņi te dus manas vainas, manas lepņības un manas iedomības dēļ. Un es atceros gan labo, gan ļauno, as noticis, un sirdij top tik smagi, ka tā nespēj vairs manu dvēseli noturēt manās miesās.

To sacījis, sers Lancelots nogulās uz karaļa Artūra un karalienes Giniveras kapa un vairs ne ķēda nedzēra. Tā nogulējās sešas nedēļas, viņš nomira. Pirms nāves viņš lūdza, lai viņa mirstīgās atliekas apglabā viņa pilī Prieka Dārzos, ko viņa biedri un vientuļnieks arī apsolīja. Tur, atvadu ceremonijas laikā, ieradās arī sera Lancelota brālis sers Ektors, kas septiņus gadus bija pavadījis, meklējot brāli. Uzzinājis, ka viņa brālis, sers Lancelots, miris, sers Ektors nometa savus ieročus un vaicogu, un, nometies ceļos, apkampa mirušo brāli un sacīja:

- Ser Lancelot, tu visas kristīgās pasaules bruņniecības lepnums un gods, kuru neviens nekad nebija uzveicis. Tu biji visgalantākais un drosmīgākais no vīriem, kas jebkad nesuši ieročus. No visiem vīriem, kas seglojuši zirgus, tu biji visuzticamākais draugs tiem, ko tu mīlēji. No visiem mirstīgajiem, kas mīlējuši sievieti, tu mīlēji vispatiesāk. Un tu biji vismaigākais no vīriem, kas jebkad cilājuši zobenu. Un tu biji vislabsirdīgākais no visiem bruņiniekiem, bet saviem ienaidniekiem tu biji nāvīgākais pretinieks, kāds jebkad pacēlis šķēpu.

Piecpadsmit dienas ļaudis nāca atvadīties no sera Lancelota, un visās viņa zemēs bija sēras un liela raudāšana. Un tad viņš tika apglabāts ar lielu godu. Bet viņa bruņinieki devās uz Glastonberiju pie vientuļnieka un visi kopā mēnesi sēroja.

Tad par Anglijas karali tika izraudzīts sers Konstantīns, Komvelas valdnieka Kadora dēls, kas bija krietns bruņinieks un godavīrs. Karalis Konstantīns atjaunoja padzīto Kenterberijas bīskapu viņa amatā, un tas atstāja savu vientuļnieka mitekli. Bet sers Bedivers, karaļa Artūra pēdējais bruņinieks, tur palika līdz sava mūža galam.

Tā beidzās notikumi ar karali Artūru un Apaļā galda bruņiniekiem.

II daļa
Disertācija

Ievads.

Daudzus gadsimtus bija pieņemts uzskatīt, ka eiropeskā kultūra, kas dominē vairumā pasaules attīstīto valstu, izaugusi no antīkās Grieķijas un Romas kultūras kā arī kristietības tradīcijas. Tomēr 20. gadsimta otrajā pusē arvien noteiktāk izskan viedoklis, ka mūsdienu Eiropas kultūra veidojusies ilgstošā asimilācijas procesā, apvienojot elementus no dažādām, Eiropas teritoriju kādreiz apdzīvojušu tautu kultūrām. Šāda būtībā pašsaprotama viedokļa veidošanos veicināja 20. gadsimta Eiropai raksturīgais lielo impēriju sabrukums (Krievija, Austroungārija, Britu impērija) un nacionālo valstu (Īrija, Latvija, Lietuva, Igaunija, Polija, Čehija, Austrija, Slovēnija, Slovākija utt.) rašanās. Nacionālo valstu rašanās ir saistīta ar nacionālās identitātes tēmas aktualizāciju ļaužu apziņā. Daudznacionālās valstīs šie procesi dažkārt izpaužas kā centrālās spēks, kad atsevišķi nacionāli novadi tiecas pēc savrupības un autonomijas. Lielbritānijā šo procesu nosauca par devolūciju, kad 1997. gada referendumu Skotijā un Velsā, kā arī nesekmīgās vietējo parlamentu vēlēšanas, apliecināja šo novadu iedzīvotāju vēlmi saglabāt gan savu valodu, gan autonomu pārvaldi. Mazāk demokrātiskajā Dienvidslāvijā šādi centieni noveduši pie kariem.

Nacionālās identitātes apzināšanai īpaši nozīmīgs periods neatkarību atguvušo valstu vēsturē ir senie laiki jeb pirmskristietība, kas tautu apziņā pastāv lielākoties mitoloģizētā veidā, bet spēcīgi ietekmē tagadni. Lietojot K. G. Junga ieviesto terminoloģiju, jārunā par kolektīvo zemapziņu, kas liek vienas tautas pārstāvjiem īpaši izjust kādas kultūras tradīcijas vienojošo spēku. Citas tautas pārstāvjiem droši vien šķiet dīvaini, ka latvieši Līgo svētkos noteikti kurina uguni un Svecīšu vakarā iet uz kapiem. Kāpēc nest mājās viršus latvieši uzskata par sliktu zīmi, bet angļi neparko mājā nenesīs vilkābeles zaru? Atbildes uz šiem jautājumiem rodamas katras tautas tālā senatnē. 20. gadsimta otrajā pusē izdarītie arheoloģiskie atklājumi ļauj daudzas, ar Eiropas senatnes izpēti saistītas problēmas, skatīt pavisam jaunā gaismā.

Kristietība nāca ar zināmu kultūras internacionalizāciju. Būtībā tā veica viduslaiku Eiropas sabiedrības agrīnu integrāciju. Vairumā Rietumeiropas valstu tradicionālā kultūra veido īpašu nacionālās t.i. pirmskristīgās un kristīgās kultūras savijumu, kur sevišķi nozīmīgu vietu ieņem seno ķeltu kultūras elementi. Neilgi pirms kristietības rašanās un tās izplatības sākuma periodā ķeltu ciltis apdzīvoja lielāko daļu Rietumeiropas teritorijas. Ķeltu ciltis bija tie pagāniskās Eiropas iedzīvotāji, kas vieni no pirmajiem nonāca saskarē ar jaunās kristīgās mācības idejām un ļaužu apziņā.

ietekmēja šo ideju veidošanos.

Sevišķi liela ietekme uz kristietības ideālu formēšanos bijusi salu (tagadējās Īrijas un Lielbritānijas) ķeltu sadzīves tradīcijām un mitoloģijai. Viduslaikos, kad šī mitoloģija kļuva populāra kontinentālajā Eiropā, no tām izauga visā Eiropā populārais karaļa Artūra un Svētā Grāla kulta. Šī kulta atskaņas sasniegušas arī Latviju. Vai gan ķeltu 'lāča vīrs' Artūrs nav tipoloģiski tuvs latviešu Lāčplēsim un viņa sieva Ginivera tik pat tuva Ļaimdotai, bet Apaļā Galda bruņinieku miera traucētāja Fejā Morgana tuva Spīdilai/Spīdolai. Protams, šīs līdzības pastāv pirmkārt arhetipos. Tomēr jāatzīst, ka Pumpura un Raiņa sacerējumu tēli izauguši no tradīcijas, kas bijusi kopīga gan ķeltiem, gan latviešiem. Iespējams, ka šī tradīcija nāk no vēl senāka kultūras slāņa, kas pārmantots no pirmsindoeiropēiskās Senās Eiropas.

salu ķeltu leģendas par karali Artūru, Apaļā Galda bruņiniekiem un Svēto Grālu izaugušas no Senās Eiropas uz Lielās Mātes kultu orientētas tradīcijas, ķeltu mītiem un leģendām, un kristietības mitoloģijas. Mūsdienu Latvijā par šo izcilo kultūras parādību zinām maz. Tāpēc veikts šis pētījums. Tajā pievērsīsimies dažiem, mūsdienu cilvēku, iespējams, visvairāk ieinteresējušiem jautājumiem:

kas bijis karalis Artūrs;

kas bijis Svētais Grāls;

kā karalis Artūrs un Svētais Grāls saistīti;

kāds bijis un kur atradies karaļa Artūra galms;

kādas bijušas Apaļā Galda bruņinieku sabiedrības augstākās vērtības;

kas bijis pats Apaļais Galds u.c. .

Pētījumu loks skar karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendu izcelsmi un savstarpējo saistību, lielāko uzmanību veltot to indoeiropēiskajai tradīcijai, tās attīstībai viduslaiku kultūrā kā arī šo leģendu interpretācijai mūsdienu Rietumu kultūrā, nedaudz pieminot arī iespējamās transformācijas latviešu folklorā. Tomēr šis darbs būtībā veltīts salu ķeltu mitoloģijas evolūcijai viduslaiku Eiropā. Pētījums ietver arī labu daļu minēto leģendu pārstāstu latviešu valodā, jo līdz šim tāds darbs nav veikts, un karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendas latviešu valodā nav bijušas piejamas. Šis pētījums savā ziņā ir turpinājums darbam, ko uzsāka Latvijas Enciklopēdiju redakcija ar grāmatu ciklu "Pasaules tautu mitoloģija".

Jautājumi par salu ķeltu mitoloģijas senāku posmu apskatīti grāmatā "Druīdu svētbiržu ugunis" (Preses Nams, 1995) un pēcvārdā "Īrijas ķelti un viņu kultūras mantojums" grāmatai "Īru sāgas un pasakas" (Zinātne, 1985), kā arī LU zinātniskajās koferecēs 1995., 1996. un 1999. gadā. Plašākā kontekstā tas ir ieguldījums pasaules kultūras daudzveidības saglabāšanā. Mūsdienās, kad notiek globāla kultūras komercializācija un internacionalizācija, arvien noteiktāk izskan balsis par nepieciešamību saglabāt nacionālo identitāti kultūrā. Katras tautas kultūras tradīcija ir unikāla. Pasaules kultūra ir skaista tieši tās daudzveidības dēļ. Modernajā pasaulē ķeltu valodās runā vairs tikai daži simti tūkstoši cilvēku Īrijas rietumos, Skotijas augstienēs, Menas salā un Bretaņā. Iespējams, ka ķeltu kultūras mantojums dzīvos ilgāk, nekā pati tauta. Tomēr mūsu pienākums ir zināt, no kurienes tas nācis un dot pienācīgu godu mūsu senajiem kaimiņiem, kuru liktenis varēja būt arī mūsu.

Parādība, ka skaitliski liela tauta, bagāta kultūras tradīcija un plaši izplatīta valoda, kas lielā mērā likušas pamatus mūsdienu Rietumeiropas kultūras tradīcijai un spēcīgi ietekmējušas līdzās dzīvojošo tautu kultūras, dažos gadsimtos strauji iet bojā, ir viens no modernās pasaules skumjākajiem faktiem.

1. KARALA ARTŪRA UN SVĒTĀ GRĀLA LĒGENDU MITISKĀ SLĀĪNA TAPŠANAS LAIKS UN VIETA

Mitoarheoloģija kā pētījuma metode - Senās Eiropas civilizācijas

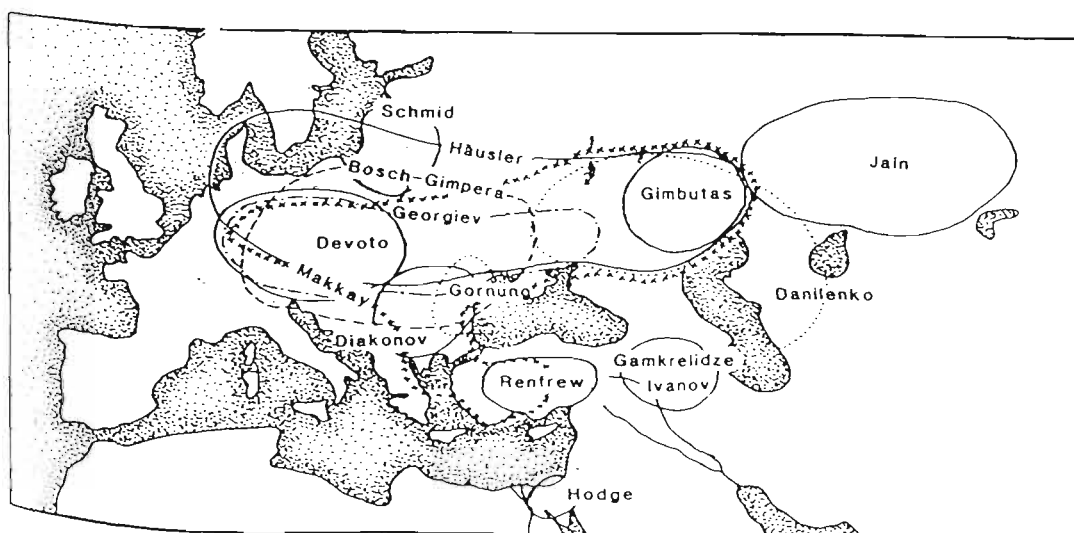
*sadursme ar indoeiropiešu civilizāciju 4.-3. g.t.p.m.ē. - ķeltu leģendas kā
hibridizētas kultūras sastāvdaļa - ķeltu kultūras areāls - Britu salu
iekarošanas vēsture leģendu skatījumā - atšķirības Senās Eiropas un
indoeiropiešu estētiskajos ideālos - izmaiņas Eiropas sabiedrības
organizācijā indoeiropiešu invāzijas rezultātā - arheoloģiskās liecības
par Senās Eiropas kultūru saistībā ar ķeltu viduslaiku leģendām - ķeltu
viduslaiku leģendas kā Senās Eiropas un indoeiropiešu kultūras elementu
sintēzes rezultāts.*

Ķeltu leģendas tapušas divu senu un atšķirīgu civilizāciju, divu principiāli atšķirīgu ideoloģiju sadursmes laikā, un atspoguļo šo sadursmi, kas sākās aptuveni 4500 - 3000 gadu pirms mūsu ēras, kad senajā Eiropā ieplūda kareivīgās indoeiropiešu ciltis, atnesdamas sev līdzīgu tā laika eiropiešiem svešu domāšanas veidu, un turpinās vēl joprojām. Šo divu seno civilizāciju sadursmes problēmas izgaismošanā nepārvērtējami lielu ieguldījumu sniegusi lietuviešu izcelsmes arheoloģe un mitoloģe Marija Gimbutas, kas likusi pamatus jaunai zinātnes nozarei -mitoarheoloģijai. Mitoarheoloģija izmanto mitoloģiju un arheoloģiju kā komplimentāras jeb viena otru papildinošas metodoloģijas senatnes pētīšanā.

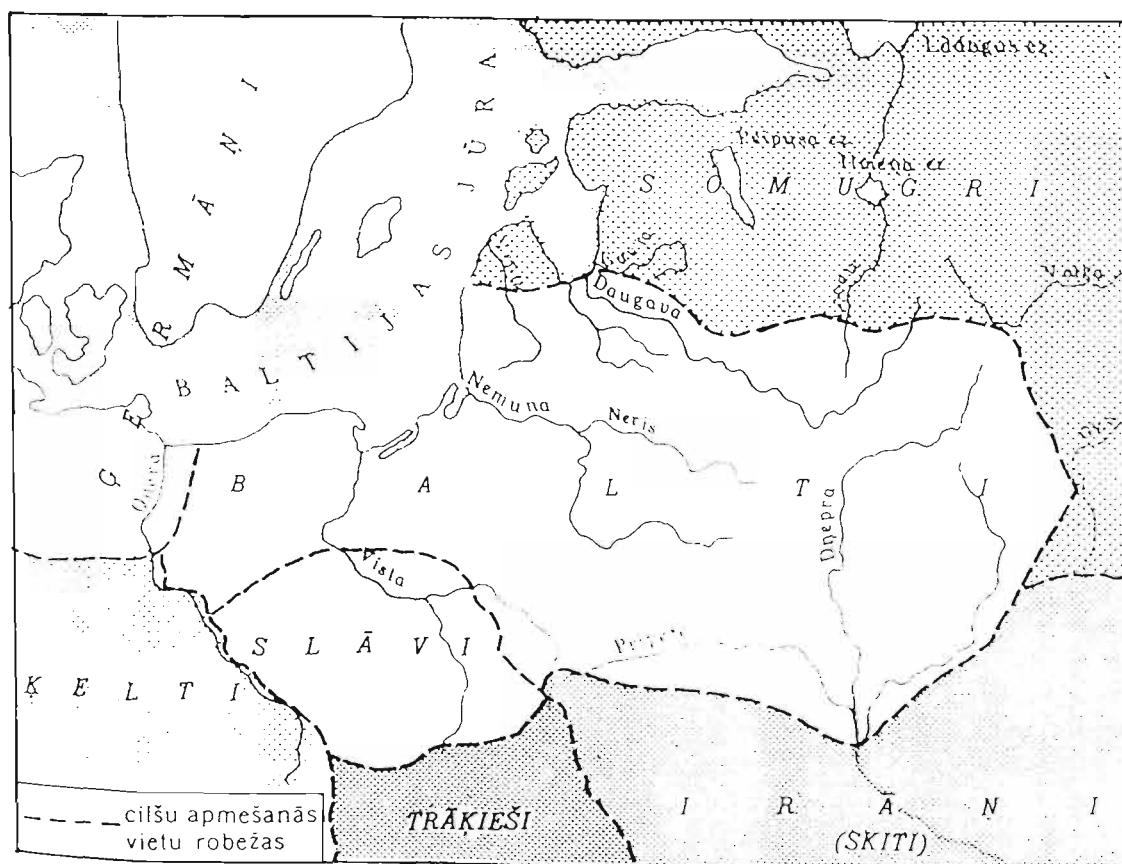
Referējot vienā no savām pēdējām konferencēm Itālijā, 1988. gadā, un apkopojot vairāk nekā trīsdesmit gadu ilgu pētījumu rezultātus, M. Gimbutas secinājusi: "Tā kultūra, kuru pārmāca indo-eiropiešu kultūra, Senās Eiropas kultūra ar desmitiem tūkstošu figūriņām, skaisti apgleznotu keramiku, freskām greznotajiem tempļiem un ērti izvietotajām pilsētām, izzūd. Tās vietā nāk nocietināti pilskalni un ieroči, un pinīgi atšķirīga simbolu sistēma. Divu dažādu ideoloģiju kolīziju raksturo šādi svarīgākie rādītāji: 1) skaidrs neolīta un bronzas laikmeta 6500-3500 g.p.m.ē. Eiropas apzīmējums par Seno Eiropu pretstatot to "indoeiropiešu" Eiropai. 2) Visām Senās

tūkstoša, radušās h i b r i d i z ē t a kultūras un mitoloģijas."(29/172). Jau seno ķeltu mitoloģija uzskatāma par daudzu tautu kultūras tradīciju sintēzes rezultātu (skat. - 2/193). Šai mitoloģijai evolucionējot Eiropas viduslaikos, attīstās arī hibridizācijas process, ienesot sev līdzī elementus, kas saglabājušies ne tikai no pirms indoeiropēiskās kultūras tradīcijas, bet arī no tām kultūras sistēmām, ar kurām viduslaiku Eiropa nonāca tiešā vai pastarpinātā kontaktā. Arī pētot viduslaiku leģendas rietumeiropas zinātnieki produktīvi izmantojuši mitoarheoloģijas metodiku. Gadījumos, kad trūkst vai nepietiek arheoloģisko pierādījumu, ziņas par senatni sniedz mīti un leģendas tiem, kas vēlas un prot tos uz klausīt.

Īrijas leģendas vēsta, ka pēdējie jeb piektie salas iekarotāji sevi dēvējuši par milēziešiem. Vēsturiskā aspektā raugoties, tās bija indoeiropiešu tautu grupai piederīgās ķeltu ciltis, un uzskatāmas par mūsdienu īru priekštečiem. Ķeltu ierašanās Īrijas salā attiecināma uz 6. gadsimta sākumu pirms mūsu ēras. Pirms tam daudzus gadsimtus ķelti bija dzīvojuši Eiropas centrālajā daļā, kur ieradusies, domājams, aptuveni 3000 gadus pirms mūsu ēras no savas pirmdzimtenes. Kā norāda R. Č. Džeins (Jains) "...par āriešu pirmdzimteni uzskatāms rajons Lietuvas austrumos vai mazliet uz ziemeļiem. Tās ir plašās stepes Urālu dienvidos, kas stiepjas uz austrumiem līdz pat jūrai. Šis rajons atrodas uz ziemeļiem no Kaspijas un Arāla jūrām" (35/88). Kaut arī zinātnieku domas par indoeiropiešu jeb āriešu pirmdzimtenes atrašanās vietu dalās, pārliecinošākās teorijas, balstītas uz proto-indoeiropiešu valodas analīzi un arheoloģiskajiem izrakumiem, šķiet izteikuši I. Ivanovs, M. Gimbutas un R.Č. Džeins. Pēc šīs teorijas, tāpat, indoeiropiešu pirmdzimtene atradusies Dienvidurālu jeb Ziemeļkaspijas stepēs līdz Arāla jūrai. Dž. P. Melorijs (J.P. Mallory) grāmatā "Meklējot indoeiropiešus; valoda arheoloģija un mīti" sniedzis karti, kas rāda mūsu senču dzimtenes lokalizācijas vietas dažādu zinātnieku teorijās (46/144):

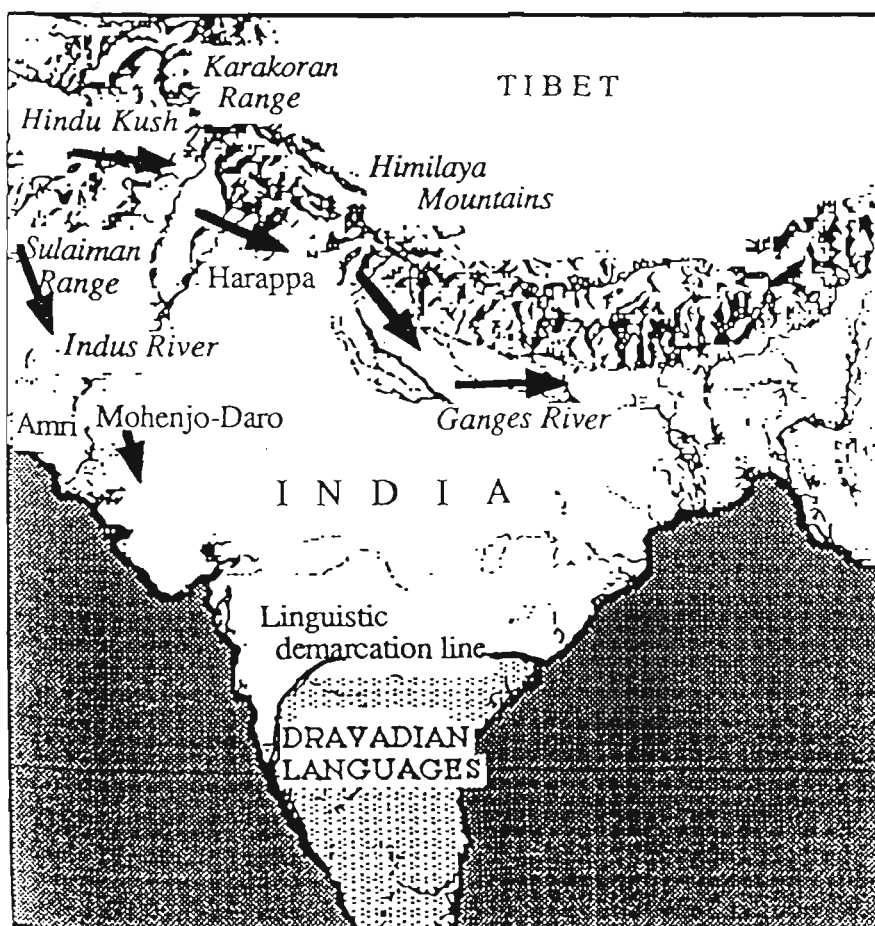
Domājams, ka pieaugot iedzīvotāju skaitam, ap 2. gadu tūkstoti pirms mūsu ēras proto-indoeiropiešiem radusies nepieciešamība migrēt. Migrācija notikusi divos virzienos - uz austrumiem, Indiju, un uz rietumiem - tagadējās Baltijas rajonu un Centrāleiropu. Ap šo laiku tad arī proto-indo-eiropieši pamazām izveidojuši dažādās ciltis, sākotnēji saglabājot daudz kopīga sabiedrības sociālajā struktūrā, valodā un reliģiskajos uzskatos. Kaut arī atdalījušās ciltis pamazām izveidoja tikai sev raksturīgu kultūru, līdzības pasaules uzskatā un valodā saglabājušās ilgi, un tos veicināja kontakti, kas bija neizbēgami, dzīvojot cieši līdzās. Nozīmīgākie kontakti starp seno baltu un ķeltu kultūrām, domājams, attiecināmi uz šo periodu, kad ķeltu ciltis ilgstoši dzīvoja Centrāleiropā, mūsdienu Bohēmijas teritorijā, no kuras sāka migrēt tālāk ap 6. gadsimtu pirms mūsu ēras (skat. Latvijas karti - att. 2), kas sakrīt ar dzelzs laikmeta sākumu.

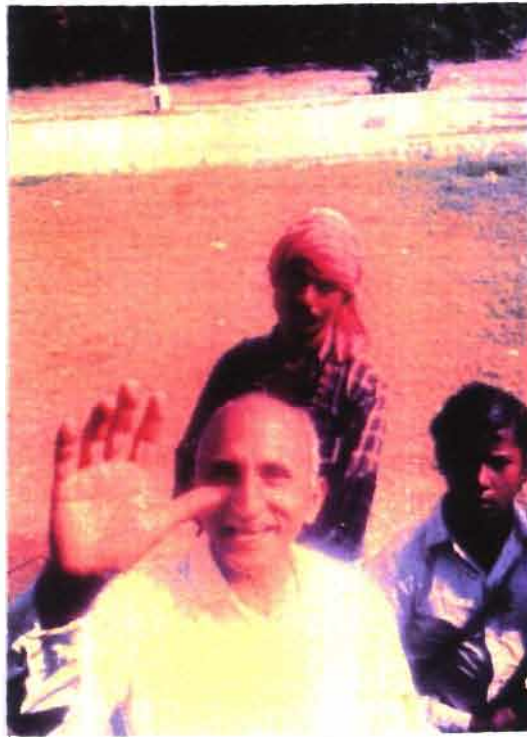

1. Balti 1 gadu tūkstoti pr. Kr.

J. Kurloncs, Latvijas Republika, vēstures kartes, Evāņģēliski ABC, 1995.1

Tomēr indoeiropiešu ciltis neieradās tukšā neapdzīvotā teritorijā. Pastāv arheoloģiskas liecības, ka Eiropa bija apdzīvota vēl pirms āriešu ierašanās. Amerikāņu antropologs V. R. Kurtis (V.R. Curtis) raksta: "Skeletu paliekas liecina, ka pirmsāriešu Eiropu apdzīvoja ļaudis, ko šodien mēs dēvētu par Vidusjūras fizisko tipu. Viņi bija augumā īsāki, ne tik attīstītu muskulatūru, apaļāku galvaskausu, un, šķiet, tumsnējāki nekā āriešu iebrucēji. No stepēs atrastajām skeletu paliekām mums ir pilnīgs pmatas spriests, ka seno āriešu iebrucēju fiziskais tips bija atšķirīgs. Viņi bija garāki, izstieptāku galvaskausu, un vispār robustākas miesasbūves. Viņu sejas kauli līdzīgi tiem, kādus šodien varam redzēt Ziemeļeiropas iedzīvotājiem, turpretim mūsdienu Dienviditālijas, Spānijas un Portugāles iedzīvotāji pēc savas skeleta struktūras praktiski neatšķiras no ļaudīm, kas apdzīvoja šos rajonus pirms āriešu ierašanās" (16/155). Autors secina, ka mūsdienu Eiropā daži rajoni ir āriskāki, nekā citi, kaut gan cilvēku tipi gadu tūkstošu laikā sajaukušies. Gluži to pašu var teikt par āriešu iekaroto Indiju. V. R. Kurtisa kartē (Att. 3 - 16/154) atzīmētā valodas demarkācijas līnija atdala mūsdienu nosacīti ārisko Indiju no dravīdiskās, tomēr etniskā ziņā Indija ir tik pat daudzveidīga kā Eiropa

Indoeuroopeiska, mongoleidä un
dravidiska etniska tipa parstälji
Deli ielän (Indija)

Līdz pat mūsu dienām gan Eiropā, gan Indijā saglabājušās daudzas āriešu ienestās kultūras tradīcijas. Īpaša nozīme pēc V.R. Kurtisa domām, joprojām ir fiziskajām īpašībām, un viņš norāda, ka kaut gan šķiet apšaubāmi izdarīt kādus pieņēmumus attiecībā uz to cilvēku ādaskrāsu, kas dzīvojuši pirms sešiem tūkstošiem gadu, tomēr spriežot pēc Rīgvēdas un Avestas aprakstiem, ārieši bijuši gaišu ādas krāsu. Autors secina: "Nav noliedzams, ka mūsdienu pasaulē tie, kam ir gaiša ādaskrāsa un mati, bauda būtiskas priekšrocības. Ar nelieliem izņēmumiem vēl joprojām, un iespējams, tā tas bijis kopš āriešu ierašanās, gaišai ādas, acu un matu krāsai tiek piešķirta īpaša nozīme. Pat mūsu literatūra kultivē pretīgumu pret tumšiem darbiem un melnīgšņējiem ļaudīm. Jēdziename "gaišs" ir pozitīva nozīme, bet "tumšs" apzīmē ko drūmu un nelāgu...gadsimtiem ilgi precoties priekšroka tika dota ļaudīm ar gaišu ādas un acu krāsu..." (16/155).

Īru leģendas vēsta, ka Īrijas pirmiedzīvotāji arī bijuši tumsnēju ādas krāsu un tumšiem matiem, atšķirībā no ķeltiem jeb milēziešiem, kuri bijuši gaišu ādas krāsu un lielākoties gaišmataini. Daudzi lepojušies ar iesarkanu matu krāsu, arī seno ķeltu dižākais varonis Kuhulins, kas matukrāsu esot mantojis no sava mītiskā tēva - saules dieva. Ķeltu aristokrāti matus nēsājuši garus - sapītus vai sasietus. Īpaši slavenas ar savām garajām zeltainajām bizēm esot bijušas ķeltu sievietes, kam matu krāšņums bijis svarīga skaistuma sastāvdaļa.

Leģendas vēsta, ka milēzieši (jeb ķelti) no iepriekšējiem salas iemītniekiem (Senās Eiropas ciltīm), kas pārcēlušies uz dzīvi pakalnos jeb sidos, mantojumā saņēmuši četrus maģiskus dārgumus - akmeni, zobenu, šķēpu un katlu. Paši sidu iemītnieki mitoloģijā arī sākti dēvēt par sidiem jeb elfiem. Iespējams, ka ticība sidiem pamatā vēlākos gadsimtos tapušām leģendām par kalna alās dusošajiem ķeltu varoņiem - karali Artūru un viņa galmu, burvi Merlinu u.c. Ķeltu teikās sidi nāk talkā grūtībās nokļuvušiem varoņiem - Kuhulinu no kaujā gūtajiem ievainojumiem dziedē viņa garīgais tēvs sidu iemītnieks un saules dievs Lugs (skat. - 1/71). Arī karalis Artūrs, kas dažos leģendu variantos atdusas kāda kalna alā, gatavs mosties un doties palīgā savai tautai brīdī, kad tai draudēs vislielākās briesmas. Taču ticējumiem par sidu jeb kalnu iemītniekiem pamatā var būt arī vēsturiski relikti.

20. gadsimtā veiktie arheoloģiskie atklājumi daļēji izskaidro tradīcijas, kas varētu būt daudzu leģendu tapšanas pamatā. Britu salas apdzīvotas jau ārkārtīgi senos laikos. Izrakumi Temzas ielejā liecina, ka jau pirms aptuveni 150 000 gadiem tur dzīvojuši ļaudis, radniecīgi Neandertāles cilvēkam. Pirms 30 000 gadiem Anglijas dienvidu piekrastē dzīvojuši paleolīta laika mednieki. Tajā

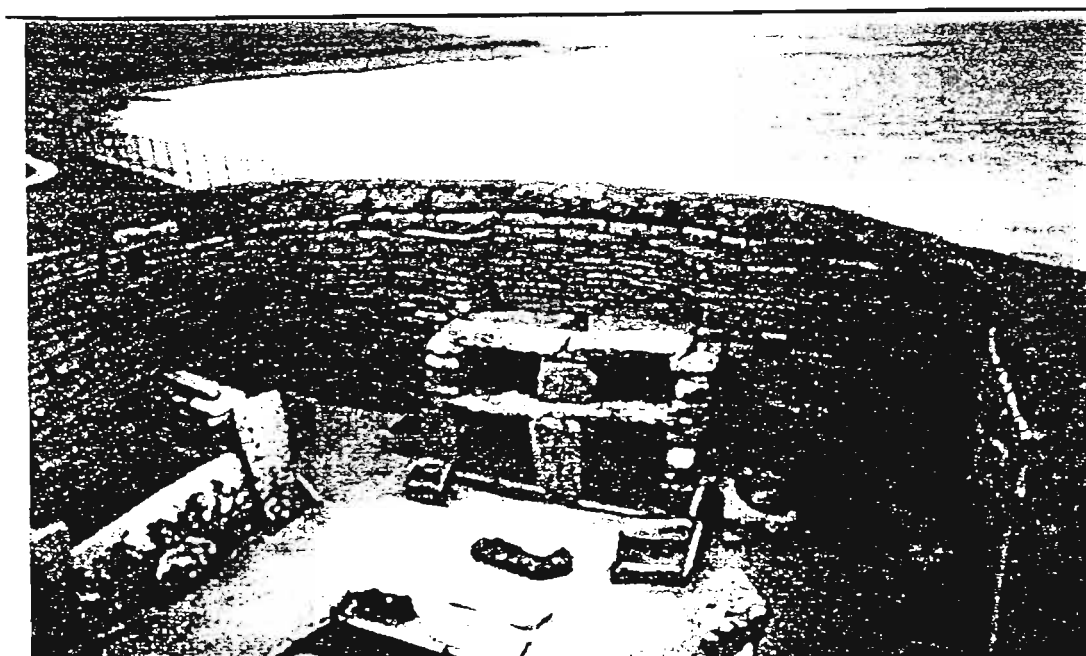
laikā Britānija vēl nebija atdalījusies no Eiropas kontinenta. Par salu tā kļuva tikai aptuveni 9000 gadus pirms mūsu ēras, pēdējā ledus laikmeta beigās. Lēš, ka tajā laikā Britu salās bijuši ap 250 pastāvīgo iedzīvotāju, kas nodarbojušies ar medniecību un augu vākšanu.

Ap 4500. līdz 2500. gadam pirms mūsu ēras, kad indoeiropiešu kultūras areāls no Ziemeļkaspijas paplašinājās austrumu un rietumu virzienos, Britāniju sasniedza Neolīta revolūcija, kas bija aizsākusies Austrumos pirms aptuveni 12 000 gadu. Tās gaitā pirmatnējie cilvēki iemācījās apstrādāt zemi un audzēt mājlopus. Apmēram 3000 gadus pirms mūsu ēras Britānijā no kontinenta ienāca miermīlīgas pusnomadu puszemkopju ciltis, ko tagad dēvē par Sudmalu kalna ļaudīm (Windmill Hill people). Tie vēl nebija indo-eiropieši. Viņi turēja liellopu ganāmpulkus un audzēja kviešus. Sudmalu kalna ļaudis mirušos mēdza apglabāt kopīgā kapā, ko dēvēja par kapukalnu. Daudzi no tiem saglabājušies līdz mūsdienām. Kā atzīmē angļu vēsturnieks Pols Džeksons (Paul Jackson), daži no tiem aizņem pat 25 reiz 120 metrus lielu laukumu. Šādā kapā tika ievietoti ap piecdesmit mirušo, dodot tiem līdz ieročus, darbarīkus un pārtiku, kas liecina par ticību pēcnāves dzīvei. Ieeja kapukalnā celta tā, ka pats kapukalns vērsts pret austrumiem, tātad pret austošo sauli. (Nevelkot nekādas paralēles un necenšoties atrast īpašas kopsakarības, prātā tomēr nāk Raiņa kapa pieminekli iegravētie vārdi: "Un spēcīgs celšos es pret sauli augšā", kam pamatā, acīmredzot, ārkārtīgi sena tradīcija. Tāpat, domājams, latviskās kapukalniņa tradīcijas pamatā nevis kalns, k u r ā bet gan z e m k u r a paglabāti mirušie.) Tie esot bijuši pēdējie akmens laikmeta cilvēki Britānijā.

Nākošie ienācēji Britu salās ieradusies Bronzas laikmetā aptuveni 2500 gadus pirms mūsu ēras, piederējuši t.s. Veseksas civilizācijai. Starp ienācējiem bijušas arī Biķeru ciltis, kas šādu nosaukumu ieguvušas no tradīcijas dot mirušajiem kapā līdz bronzas biķerus vai māla kausus. Biķeru ciltis cēlušās no Ibērijas pussalas un Britānijā ieradusās caur Ziemeļvāciju. Tās bijušas labāk organizētas un kareivīgākas ciltis, par ko liecina viņu kapu kalnos atrastie daudzie ieroči - dunči, kaujas cirvji, zobeni, pīķi kā arī bronzas, zelta, dzintara un ahāta rotaslietas. Biķeru ciltis savus mirušos apglabājušas pa vienam saliektā pozā, ceļgaliem skarot zodu. Virs katras apbedījuma vietas uzlēts neliels kapukalns. Britānijā šodien varot atrast daudzus tūkstošus šādu kapukalnu.

Šos senos Britānijas iedzīvotājus vēl dēvē par Rītausmas ļaudīm (Dawn people). Vispilnīgāk saglabājusis šī perioda apmetne atrodama Skarabraē Orkneju salās. Kā norāda P. Džonss: "Lai gan Veseksa ģeogrāfiski atrodas visai tālu no Orkneju salām, un redzams, ka dzīve

Orknejās stipri atšķīrusies no dzīves Veseksā, valda uzskats, ka šo cilšu kultūrās bijis daudz kopīga. Skarabraē ir nozīmīga akmens laikmeta apmetne, celta starp 3100. un 2500. gadu pirms mūsu ēras. Smilšu vētras rezultātā, kas to aprakusi pirms aptuveni 3000 gadu, šī apmetne saglabājusies neskarta" (NG - AB). Skarabrae celta tikai no akmens - arī gultas, galdi, skapji, jo Orkneju salās trūka kokmateriāla. Skarabrae apmetne saglabājusies tik labi, ka liekas vēl vakar to apdzīvojuši cilvēki (skat. - att. 5/NLO).

Mēbeļu izmēri likuši secināt, ka apmetnē dzīvojošie cilvēki, no mūsdienu viedokļa raugoties, bijuši visai sīciņi - vidēji ap 1 m gari.

Šo akmens laikmeta kultūras pieminekli 1850. gadā nevilšus atklājis vietējais zemes īpašnieks. Tomēr daudzu paaudžu kolektīvā atmiņa bija saglabājusi nostāstus par tā esamību, un atsaucies uz to atrodamas arī viduslaiku leģendās un nostāstos par ganu, kas Orkneju salās atrod ieeju kalnā kur dzīvo mazi cilvēciņi vai arī dus milzīgs bruņinieks, vai arī atrod tur grāmatu un kausu, kurus kāda iemesla dēļ nespēj paņemt līdzī. Interesanti, ka vēlīnākie nostāsti par Svēto Grālu arī saistās ar Orkneju salām un grāfu Henriju Sentklēru, kas 14. gadsimtā šīs salas pārvaldījis. Grāfs Sentklērs tika uzskatīts par vienu no Grāla noslēpuma glabātājiem, kā lasāms viņa pēcteča Endrjū Sinklera nesen sarakstītajā grāmatā. Iespējams, grāfam Sentklēram bijis zināms arī Skarabraē pastāvēšanas noslēpums.

Interesanti, ka tāpat kā vēsturiskā skatījumā savstarpēji saistītas Veseksas kultūra un Orkneju salas, tāpat tās saistītas no mitoloģijas viedokļa. Leģendas par karali Artūru un Apaļā Galda bruņiniekiem nāk no Anglijas dienvidiem un dienvidrietumiem - Veseksas, Saseksas un Kornvelas, kā arī no Velsas un atrod savu turpinājumu leģendās par Svēto Grālu, kas, savukārt, vairāk saistītas ar Skotiju un Orkneju salām. Tāpat, domājams, ķeltu maģiskie dārgumi - akmens, zobens, šķēps un katls - varētu nākt no senākām kultūras tradīcijām, kam, ķeltiem raksturīgais spilgti tēlainais pasaules redzējums, piešķīris savu īpašu dzīvi un dvēseli. Šie četri priekšmeti, kas bieži pieminēti seno ķeltu mitoloģijā, transformējas viduslaiku kultūras tradīcijā, un karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendās turpina dzīvot vēl mūsdienās.

Vēl viens interesants pētījumu aspekts ir līdzības ķeltu un indiešu mitoloģijās, kā arī līdzīgi motīvi latviešu folklorā, kam pamatā, domājams, kopīgā indo-eiropēiskā izcelsme. Tomēr sakarības tieši starp ķeltu un hinduisma kultūras tradīcijām ir acīmredzamas. Sīkāk par to jau rakstīju pēcvārdā "Īrijas sāgām un pasakām". Gan ķeltu, gan indiešu sabiedrība tradicionāli iedalījās četrās kārtās, ko Indijā sauca par kastām (šo sabiedrības iedalījumu uzskatījis par ideālu un vēlāk pārņēmis Platons dialogā "Par valsti", bet renesansē itāļu domātājs Tomazo Kampanella savā utopiskajā sacerējumā "Sauls pilsēta"). Druīdi ķeltu sabiedrībā un brahmaņi indiešu sabiedrībā piederēja sociālās hierarhijas augstākajai kārtai - tie bija priesteri-likumdevēji, kas zināšanas tālāk tradicionāli nodeva mutvārdu formā. Druīdi par mācekļiem atlasīja apdāvinātākos zēnus 6-7 gadu

vecumā, kas tikai aizvesti līdz uz druīdu svētnīcām mežos. Apmācība ilga apmēram divdesmit gadus. Topošie druīdi zaudēja saikni ar savu dzimtu uz mūžu, kas visai saprotami kultūras ieradīcijai, kas piekopa cilvēku upurēšanu. Tāda pat apmācības sistēma pastāvēja Indijā brahmaņu zēniem līdz pat 19. gadsimta beigām. Tikai atšķirībā no topošā druīda, brahmaņu mācekļi jeb brahmačarīns, nezaudēja saikni ar ģimeni un ne vienmēr uzņēmas priestera pienākumus (cilvēku upurēšana, kas visbiežāk bija saistīta ar dievietes Kāli kultu, ar likumu tika aizliegta 18. gadsimtā). Gan brahmaņu gan druīdu mācībā daudz kopēja - tā ir patriarhālas zemkopju sabiedrības radīta reliģija, kas sludina ticību dvēseles atdzimšanai jeb reinkarnācijai, abās sistēmās atrodamas izteiktas līdzības panteonā, Lielās Mātes jeb zemes dievietes kults pamazām tiek aizstāts ar Dieva-tēva jeb debesu valdnieka kultu, abās sistēmās pastāv dievišķās trīsvienības tradīcija, grafisku Visuma modeļu jeb mandalu konstruēšana utt.

Dž. P. Melorijs grāmatā "Meklējot indoeiropiešus" norāda arī uz lingvistiskām līdzībām ķeltu un proto-indoeiropiešu valodās - piemēram jēdzienu "tauta" seno ķeltu valodā apzīmē vārds "tuatha", kas savukārt tuvs vārdam "teuta", no kā cēlušies vēlākie "teutonic" (teitoņi) un "Deutsch" (vācieši). Līdzības ar latvisko jēdziena apzīmējumu, domājams, tik skaidras, ka komentāri lieki. Dž. Melorijs uzskata, ka gallu "Ario-Manus" un Īru "Airem" tuva rada vārdam "Aryan", kādā, domājams, indo-eiropieši sevi sauca. Tāpēc, iespējams, Īrija (īru valodā "Eire", atvasināta no ķeltu "Eriu") cēlusies no tās pašas saknes un būtībā nozīmē "āriešu jeb indo-eiropiešu zeme"(46/35). Šī pati sakne, jādomā, arī pamatā vārdam "Eiropa".

Lingvistiskā aspektā salīdzinātais indoeiropiešu "dyeus pater" (Dž. Melorijs) / "Dyaus pitar" (E. Tjomkins, V. Ermans - 71/5) ir "dievs-tēvs" un sanskrita vēdās apdziedātais "Dyaus" (Dievs), kam mitoloģijā dotas dieva-pirmradītāja funkcijas. Tā ir ārkārtīgi sena dievība un kā norāda E. Tjomkins un V. Ermans jau vēdās mēs Dieva kultu sastopam tā norieta fāzē. Interesanti, ka indiešu mitoloģijā Dievs (Dyaus) dažkārt nodarbojas ar to pašu, ar ko ķeltu dievišķie varoņi - govju zagšanu. Dievs ir ārkārtīgi sena dievība un kā E. Tjomkins un V. Ermans atzīmē, jau vēdās mēs Dieva kultu sastopam tā norieta fāzē, par ko liecina sekojošais nostāsts:

...Ušas, daiļās ausmas dievietes tēvs Dievs, kas sensenos laikos bija varens un mirdzošs debesu valdnieks, reiz nolaupīja govī, un par šo grēku tika gāzts no troņa un padarīts par cilvēku.

Stāsta, ka reiz Dievs kopā ar savu sievu nonākuši svētajā mežā Himavata kalna virsotnē. Šajā mežā viņi ieraudzījuši brīnumaino govī Nandini, visu govju ciltsmātes Subrahas meitu, kas spēja izpildīt jebkuru vēlmi. Dievišķā govjs bija dāvana gudrajam Vasištham, dieva Varunas dēlam, kas tobrīd nebija mājās. "Paskaties", - Dievs teica savai sievai, - "vai redzi gudrā Vasišthi brīnumaino govī? Mirstīgais, kas nobaudīs tās pienu, dzīvos desmit tūkstoš gadus un nepazīs ne slimību ne vecuma". Dieva sievai iekārojās dabūt šo govī, kuras piens dāvāja jaunību. Viņa teica: "Man ir draudzene starp mirstīgajiem, ušinaru cilts valdniece, un viņas dēļ es gribu šo govī. Atved man to!" Un Dievs, vēlēdamies izpatikt savai skaistajai sievai ar lotosveidīgajām acīm, nolaupīja Vasišthi govī.

Vasišthi, atgriezies atpakaļ mītnē, nekur nevarēja atrast savu brīnumaino govī Nandini, Subrahas meitu. Ar iekšējās redzes palīdzību viņš atklāja patiesību un uzzināja laupītāja vārdu. Dižais svētnieks, Varunas dēls, ar miesas mērdēšanu un taisnprātīgu dzīvi bija ieguvis milzīgu spēku. Viņš nolādēja Dievu un atguva savu govī. Lāsta spēks atņēma Dievam viņa debesu troni, un ilgus gadus lēma viņam parasta mirstīga cilvēka dzīvi.

(71/47)

Seno ķeltu mītos govju laupīšana ir dievu iemīļota nodarbe.

Govs tika uzskatīta par citu vērtību mēru. Tā, piemēram, agrīnajos viduslaikos ķeltu sabiedrībā katram cilvēkam bija sava vērtība, ko izteica ar govju skaitu, ko vajadzības gadījumā nācās atdot, lai "aizmaksātu godu". Vēlāko viduslaiku kultūra no ķeltu tradīcijas aizņemas citus motīvus. Bet, domājams, tieši caur ķeltu kultūras mantojumu viduslaiku leģendās ienāk senais indoeiropiešu mitoloģiskais domāšanas veids, kas, kaut arī transformētā veidā, nonāk līdz mūsdienām - vai gan brīnumainā govjs Nandinī un Svētais Grāls būtībā neveic vienādas funkcijas - piepilda visas vēlēšanās un dod mūžīgu jaunību? Vai to īpašniekiem nav jākalpo garīgai pilnveidei dzīvojot šķīstu un taisnprātīgu dzīvi?

Šis pētījums nespēs atbildēt uz visiem jautājumiem, kas radīsies Artūra un Svētā Grāla leģendu lasītājiem. Iespējams, ka atbildes sniegs nākotne, kad radīsies iespēja vēl pamatīgāk ieskatīties senatnē. Bet iespējams, ka Grāla meklēšana ir katra cilvēka individuāla problēma, uz kuru atbildi dod viņa sirds.

2. Karaļa Artūra tēla etimoloģija.

Vārda "Artūrs" izcelšanās un nozīme - divas versijas par artūru kā viduslaiku leģendu varoņa rašanos - Sv. Gildas grāmata "Par Britānijas sagrāvi" kā senākais rakstu avots, kur pieminēts vēsturiskais Artūrs - Artūrs velsiešu barda Aneirina dzejotā "Gododdin"- karalis Artūrs abata Nennija "Britu vēsturē"- "Velsas annāles" par karali Artūru - Viljams no Molsberijas par Artūru grāmatā "Ānglijas karaļu darbi"- Karaļa Artūra dzīves apraksts Monmoutas Džefrija grāmatā "Britānijas karaļu vēsture"- atsauces uz karali Artūru bretoņu leģendās - leģendu Artūrs kā kompozīts tēls - Anglijas karaļnamu attieksme pret Artūra leģendām - Francijas avoti, Romas avoti un Britānijas avoti par karali Artūru - Kretjēna de Truā un Roberta de Borona ieguldījums karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendu radīšanā - Vulgātas cikla rašanās - Tomasa Melorija darbs pie Artūra un Svētā Grāla leģendu apkopošanas - leģendu interpretācija vēlākos gadsimtos.

Vārda ARTŪRS izcelšanās skaidrošanā nav vienprātības. Daži pētnieki, kā, piemēram, K.H. Džeksons (K.H. Jackson), Dž. Ešs (G.Ashe) un A. Hopkins (A. Hopkins), to uzskata par atvasinājumu no romiešu dzimtas vārda Artorius. Citi, piemēram, Dž.D. Brūss (J. D. Bruce) un T.R. Deiviss (R.T. Davies), uzskata to par ķeltiskas izcelsmes vārdu, kas nāk no velsiešu "arth gwyr" jeb "artos viros" t.i. - "lāča vīrs". Tomēr Brūss pieļauj arī iespēju, ka varoņa vārds nāk no īru valodas, kur

"art" apzīmē akmeni - tātad "akmens vīrs". Cits pētnieks R. Brifo (R. Briffault) Artūra vārdu atvasina no velsiešu "arrdhu" jeb "loti melns", tātad - "Melnais" vai "Krauklis", kā tiek dēvēts arī viens no Īrijas ķeltu senākajiem dieviem Brans, kas kaujas laukā jājis karaspēka priekšgalā un dažkārt pārtapis kraukļa izskatā. (64/146). Tomēr Artūrs ir Britānijas nevis Īrijas ķeltu varonis. Īru mitoloģijā Artūrs ir kāda britu valdnieka dēls, kas nonāk konfliktā ar it kā 3. g.s.p.m.ē. dzīvojušā leģendārā svētnieka un gudrā Fina sekotājiem fianniešiem, vēlāk izlīgst un pat zvēr uzticību šai brālībai. Vietas, kur risinās Artūra leģendās aprakstītās darbības, meklējamas lielākoties mūsdienu Velsā, Kornvelā, Anglijā un Skotijā, vēlāk arī Francijā un Itālijā.

Par Artūra kā leģendu varoņa rašanos pastāv divas versijas:

I - Artūra tēls viduslaiku leģendās ienācis no ķeltu mitoloģijas (Dž. Miltons (Milton), Anglijas vēsture, 17.gs);

II - Artūra tēla pamatā ir vēsturiska persona - šo pieņēmumu pirmo reizi izteicis britu vēsturnieks E Gibons (Gibbon) grāmatā "Romans impērijas sabrukums un gals" 1776. gadā.

Zinātniskā doma mūsdienās nosliecas par labu E. Gibona pieņēmumam, kaut gan visumā neparasti, ka Artūra vārds nav minēts 5./6. gs. dokumentos, kad šī vēsturiskā personība varētu būt dzīvojusi. Tomēr ņemot vērā mūsdienu pieredzi par vēsturisku faktu viltošanu, nebūtu īpaši jābrīnās arī par to noklusēšanu, jo sevišķi laikos, kad rakstīt mācētāju bija maz. Senākais avots, kas attiecas uz Artūra laiku ir mūka Sv. Gildas (St. Gildas) ap 545. gadu sarakstītā grāmata "Par Britānijas sagrāvi" (De excideo Britanniae).

Nostāsts vēsta, ka Sv. Gilda ilgu laiku dzīvojis ciešā saistībā ar karaļa Artūra galmu un aprakstījis svarīgākos notikumus. Starp abiem vīriem pastāvējusi uzticība un cieņas pilna draudzība, kas izvērtusies rūgtā ienaidā, kad Artūrs licis sodīt ar nāvi divus sv. Gildas brāļus - nelabojamus un nežēlīgus jūras laupītājus. Tad Sv. Gilda iznīcinājis visas rakstiskās liecības par karali Artūru, iemetot savas grāmatas jūrā. Viņš atteicies no agrākās draudzības un zvērējis nekad vairs nepieminēt Artūra vārdu.

Liekas, ka Sv. Gilda pārgājis ķeltu pretinieku saksoņu pusē, jo grāmatā "Par Britānijas sagrāvi" autors vairākas reizes atkārto, ka pats Dievs licis saksoņiem izpostīt Britāniju, lai sodītu tās iedzīvotājus un viņu piecus varmācīgos valdniekus par grēkiem un nemitīgajām ķildām. Kaut arī

autors nosauc visus piecus valdniekus, Artūra vārda viņu vidū nav. Viens no šiem valdniekiem tiek dēvēts par dižkarali. Sv. Gilda raksta, ka tieši viņš uzaicinājis anglosakšu karotājus uz Britāniju, lai nodrošinātos pret četriem pārējiem troņa tīkotājiem. Tomēr anglosakšu saradies tik daudz, ka drīzā laikā tie pārspējuši gan dižkaraļa pretiniekus, gan pašu dižkarali. Vēlāko laiku vēsturnieki šo valdnieku dēvē par Vortigernu.

Pastāv viedoklis, ka Artūrs šajā laikā bijis vēl tikai karavadonis, bet par valdnieku kļuvis vēlāk - kad spējis uzveikt piecus ķildīgos ķeltu valdniekus un apvienot viņu ļaudis cīņā pret anglosakšiem. Arī daudzos avotos latīņu valodā Artūrs tiek dēvēts "dux bellorum" t.i. karavadonis, nevis "rex" - karalis.

Viens no senākajiem avotiem, kur pieminēts Artūrs ir ap 600. gadu sacerētais velsiešu autora Aneirina dzejojums "Gododdin", kas apdzied traģisko kauju pie Katerikas Jorkšīrā, kur apvienoto Britānijas ķeltu karaspēku pēc ilgas un sīvas pretošanās pārmāca anglosakši. Stāstot par kāda britu karavīra cīņassparu, teikts, ka " viņš rija melnus kraukļus uz cietokšņa vaļņiem, kaut nebija Artūrs" (43/6).

Artūra saistība ar melnu kraukli nenoliedzami nāk no ķeltu mitoloģijas, kur šis putns ir viens no kara dieves Moriganas avatārām. Tomēr "Gododdin" autora mērķis bijis pievērst klausītāju uzmanību attiecīgā karavīra spējai nogalināt daudz pretiniekus, ar ko izcēlies arī Artūrs. Dažkārt Artūra nezhēlība kļuvusi gluži leģendāra. Kāds velsiešu nostāsts vēsta, ka reiz Artūra galmā rīkotos svētkos divi vīri sastīdējušies par prestižāko vietu pie galda. Izraisījusies cīņa, ko pārtraucis pats karalis. Par svētku gaisotnes izjaukšanu un nepiedienīgu uzvedību viņš licis sodīt ar nāvi gan abus vaininiekus, gan visus abu dzimtu vīriešu kārtas pārstāvjus - ap 146 cilvēkus, bet sievietēm nogriezt degunus un ausis. Šis notikums arī pierādījis Apaļā galda nepieciešamību, ap kuru sēdošie justos vienlīdz godājami.

Arī dažus gadsimtus vēlāk - nedaudz pēc 800. gada sarakstītajā abata Nennija (Nennius) "Britu vēsturē" (Historia Brittonum) līdzās varonībai un gudrībai, uzsvērtā tieši bardzība kā viena no galvenajām Artūra rakstura iezīmēm. Nennijs raksta par Artūru kā par karavadoni, kas palīdzējis Britānijas valdniekam Aurēlijam Ambrozijam cīņās pret saksoņiem. Te gan jāatzīst, ka autors vadījies no agrāk sacerētiem tekstiem. Liekas, ka viņa mērķis būs bijis saglabāt pēc iespējas vairāk informācijas nākamām paaudzēm, tāpēc izmantoti dažkārt gluži pretrunīgi avoti.

Tāpat daudz senāki avoti izmantoti starp 960. un 980. gadiem nezināma autora(u) latīniski sarakstītajās "Velsas annālēs", kur gadu skaitīšana sāka, liekas ar 445.gadu (iespējamais saksoņu ierašanās laiks) un aprakstīts 553 gadu ilgs vēsturisks periods. Tur teikts, ka 72. gadā (t.i. ap 517. gadu) "notika Badonas kauja, kuras laikā Artūrs uz saviem pleciem trīs dienas un nakts nesa Mūsu Kunga Jēzus Kristus krustu, un briti kaujā uzvarēja" (53/21). Teiktais var būt saprotams dažādi: 1. karaļi paši kaujās nepiedalījās*, bet tās vadīja un vēroja, tātad pilnīgi iespējams, ka Artūrs kaujas darbībā, būdams valdnieks, pats tieši nepiedalījās, bet darīja visu iespējamo, lai stiprinātu kareivju cīņas sparū un ticību uzvarai. 2. ja Artūrs bija vienkārši karavadonis, grūti iedomāties, ka viņš būtu varējis cīnīties ar krustu plecos, iespējams, ka viņam bijis vairogs ar Kristus krusta attēlu, kaut gan tāds leģendās nav pieminēts, turpretim bieži pieminēts Artūra vairogs ar Dievmātes attēlu. 3. iespējams, ka teiktais jāsaprot kā metafora, kur kaujas smagums pielīdzināts Kristus Golgātas krusta nešanai. Tomēr es sliecos akceptēt pirmo variantu.

Tālāk sakarā ar Artūru minēts 93. gads (538. gads), kad "kaujā pie Kamlanas gāja bojā Artūrs un Medrauts (jeb Mordreds); un Britāniju un Īriju piemeklēja mēris" (53/21). Pirmā lielā mēra epidēmija Eiropu patiešām piemeklēja šajā laikā - tā tika ievazāta no Ēģiptes imperatora Justiniāna valdīšanas laikā (527-565) un izplatījās visā bijušās Romas impērijas teritorijā, arī Britu salās.

Kaut arī tiek uzskatīts, ka "Annālēs" nav ievērota īpaša precizitāte gadu skaitļos, vēsturnieki atzīst, ka tās ir korektas attiecībā uz vēsturiskām personām, kaut gan Artūra un Mordreda pieminēšana vēl nav uzskatāma par pierādījumu viņu eksistencei.

Te patīgā nāk arheoloģija. Izrakumi, kas tika izdarīti "1960. un 1970. gados Kadberijā dzelzs laikmeta pilskalnā, liecināja, ka piektajā gadsimtā tas ticis pamatīgi atjaunots un nostiprināts, ka tur pastāvējis skaitliski iespaidīgs galms... iespējams, ka tur atradusies Kamelota" (34/7), secinājis Artūra leģendu pētnieks A. Hopkins.

1125. gadā sarakstītajā grāmatā "Anglijas karaļu darbi" (De gestis regum Anglorum) tās autors Viljams no Molmsberijas (William of Malmesbury) atkārtoti Nennija teikto, ka Artūrs palīdzējis Aurēlijam Ambrozijam cīnīties ar anglosakšiem.

12. gadsimtā (1136) Monmautas Džefrija (1100-1154) sarakstītajā "Britānijas karaļu vēsturē" (Historia Regum Britanniae) dots diezgan pamatīgs karaļa Artūra dzīves apraksts. Nav zināms, cik

daudz informācijas autors smēlis no viņam pieejamiem avotiem, cik daudz viņa paša iztēles radīts - Monmautas Džefrijs netiek uzskatīts par īpaši uzticamu vēsturnieku. Viņš raksta, ka Artūrs bijis valdnieka Utera dēls, vēlāk, kļuvis par karali, divpadsmit kaujās uzvarējis barbarus (domājams anglosakšus - SA). Tad devies karagājienā pret Romu, bet bijis spiests atgriezties mājās, to nepabeidzis, jo uzzinājis, ka viņa troni uzurpējis māsasdēls Mordreds, kas nolaupījis arī karaļa sievu Giniveru. Izšķirošajā kaujā abi pretinieki krituši.

Monmautas Džefrija darbā lielākā uzmanība veltīta tieši karaļa Artūra karagājienu Eiropas kontinentā, kas liek domāt, ka autors šajā gadījumā izmantojis kādus vēsturiskus avotus. Vēsturnieki tiešām hronikās atraduši atsauces uz notikumiem 5. gadsimtā, kad kāds britu karalis, kura vārds nav zināms, jo minēts tikai tituls - Riothamus (kas varētu būt latinizēta forma no britu "Rigotamos") - jeb Dižkaralis, devies ar savu armiju uz Galliju, lai stātos pretim vestgotu vadonim Eurikam (Euric). Izšķirošā kauja esot notikusi ap 468.-470. gadu Burgundijas teritorijā. Britu armija esot cietusi smagu sakāvi, jo daži no tās vadoņiem noslēguši slepenu vienošanos ar vestgotiem. Pats armijas virspavēlnieks esot izglābies kopā ar nedaudz uzticamiem sekotājiem. Viņi esot devušies uz nelielu Burgundijas pilsētiņu Avalonu. Tad viņu pēdas pagaisušas.

Lai cik vilinoši nebūtu domāt, ka minētais dižkaralis varētu būt bijis Artūrs, trūkst vēsturisku faktu, kas pilnībā apliecinātu vai noraidītu šādu versiju. Zināmu skepsi šajā teorijā ienes pats autors, minot, ka Artūrs miris 542. gadā. Liekas neticami, ka viņš būtu nodzīvojis vēl simts gadus pēc aprakstītās kaujas. Tomēr vērā ņemama Monmautas Džefrija norāde, ka 5. gadsimtā, laikā, kad Artūrs Burgundijā karojis ar Luciju Hiberiju, Austrumromā valdījis imperators Leons I. Minētajā laikposmā šāds valdnieks patiešām bijis.

Interesanti, ka Itālijā Modenas pilsētas katedrāles ziemeļu puses durvju augšpusē kokgriezumā attēlota aplenkta pils, kur kāds vīrs tur gūstā dāmu. Vīrs visiem tēliem iegriezti to vārdi. Starp tiem ir arī "Artus de Bretania", gūstītāja vārds ir "Mardoc", bet dāma dēvēta "Winlogee". Kokgriezums attiecas uz 12. gadsimta sākumu. Kā loģiski secina A. Hopkins: "Pat ja tas tapis Monmautas Džefrija laikā (1136), skaidrs, ka tajā atveidotie tēli un notikums nenāk no "Britānijas karaļu vēstures" un ir balstīti uz kādiem citiem avotiem par karali Artūru" (34/8).

Par karaļa Artūra militāro ekspedīciju Eiropas kontinentā stāsta arī bretoņu "Legenda par

svēto Geocnoviusu" (Geoznovius), ko ap 1019 esot sarakstījis kāds Viljams. Arī tajā apstiprināts, ka Artūrs godināts par dižkarali (Riothamos). Domājams, ka Artūrs patiešām bijis Britānijas ķeltu valdnieks 5. gadsimtā, kas spējis dažādās ciltis apvienot cīņā pret saksoņiem, licis atjaunot kādreizējo fortifikācijas sistēmu salas rietumos, tad devies uz Galliju, kur kādu laiku romiešu pusē cīnījies pret vestgotiem. Tomēr absolūti pārliecinošu pierādījumu tam nav.

Visticamāk, ka viduslaiku leģendās par karali Artūru savijušies ķeltu mitoloģijas un vēsturiskās realitātes elementi. Pilnīgi iespējams, ka Artūrs ir salikts tēls, kas apvieno vairāku Artūru - vēsturisku personību, kas dzīvojuši 5. - 6. gadsimtos - iezīmes. Karaļa Artūra leģendu cikls pierakstīts laikposmā no 7. - 12. gadsimtam un pilnībā pabeigts ap 1240. gadu.

Iespējams, ka rakstot "Britānijas karaļu vēsturi" Monmautas Džefrijs izpildījis kādu pavisam noteiktu pasūtījumu. Viens no pasūtījuma uzdevumiem bija pierādīt, ka britu karaļi tiešā līnijā cēlušies no Bruta, leģendārās Trojas valdnieka Ēneja mazdēla. Monmautas Džefrijs, liekas, ir pirmais autors, kas sniedz absolūti perfektu Artūra dzimtas koku. Tādā veidā tika aizpildīts lielais baltais plankums zināšanās par britu pagātņi, jautājums, kas pilnībā nav atbildēts līdz pat mūsu dienām. Turklāt saistība ar Troju šo pagātņi apvija ar īpašas varonības un izredzētības auru.

Nedaudz gadu pēc Monmautas Džefrija nāves (1154), viņa sacerējums ārkārtīgi veiksmīgi tika izmantots reālu politisku mērķu sasniegšanai. 1154. gadā jaunais Normandijas hercogs Henrijs Plantagenets, kura māte Matilda bija Anglijas karaļa Henrija I meita, tika atzīts par Anglija karali Henriju II. Viņa ceļš līdz tronim nebija gluds. 1152. gadā Romas pāvests anulēja Francijas karaļa Luija VII laulību sakarā ar viņa sievas, Akvitānijas Eleonoras, aizraušanos ar deviņpadsmitgadīgo Normandijas hercogu Henriju. Divus mēnešus vēlāk Henrijs un Eleonora tika salaulāti. Akvitānijas Eleonora pūrā līdzī atnesa tik lielas teritorijas, ka Henrijs kļuva bagātāks par pašu Francijas karali. Pārmātes līniju hercogs bija Anglijas karaļa Henrija I mazdēls, Angļu likumi atzina viņa pirmtiesības uz Anglijas troni. Anglijas tronī sēdošais karalis Stefans bija karaļvaru mantojis pēc Francijas likumiem, kam pamatā bija Saliešu tiesības. Saliešu tiesības paredzēja, ka zemes īpašumus var mantot tikai pārmātes līniju. Anglijas teritorijā valdīja cita likumu sistēma, kas atzina, ka zemes īpašumus var mantot arī pārmātes līniju. Henrijs savas tiesības arī nevilcinājās pieteikt. Izraisījās pilsoņu karš. 1154. gadā karalis Stefans mira, Henrijs ieradās Anglijā un pēc Vilingfordas vienošanās tika atzīts par karali

Henriju II.

Tomēr Anglijā netrūka cilvēku, kas apšaubīja Henrija II tiesības uz troni. Jaunajam karalim bija nepieciešams pārliecināt pavalstniekus, ka viņš - likumīgais Anglijas karalis - tāpat kā iepriekšējie Anglijas karaļi, cēlies no karaļa Artūra dzimtas.

Henrijs II lika dzejniekam Robertam Veisam (Robert Wace) no Džersijas pārtulkot franču valodā tās Monmautas Džefrija "Vēstures" daļas, kur stāstīts par Artūru. Roberts Veiss to izdarīja dzejas formā elegantās divrindēs, radot jaunu sacerējumu - "Romānu par Brutu" (The Romance de Brut). Darba mērķis bija paust ideju, ka jaunais karalis atjaunos Artūra laiku taisnīguma tradīciju, valdot kā "primus inter pares" (pirmais starp līdzīgajiem). Henrijs II arī pieņēma dižkaraļa titulu, piespiežot Skotijas karali Malkomu VII dot viņam uzticības zvērestu. Tālredzīgā Eleonora savukārt panāca, ka vienīgais mazdēls - viņu trešā dēla Džefrija dēls - tika nosaukts par Artūru. Vecākais dēls troņmantinieks Henrijs bija miris no drudža 1183. gadā, vidējais dēls, kas kļuva par karali Ričardu I un plašāk pazīstams kā Ričards Lauvassirds, bija homoseksuāli orientēts, un nevarēja cerēt, ka viņš sagādās troņmantinieku. Tāpēc par troņmantinieku iecēla jaunākā dēla Džefrija dēlu Artūru. Ar šādu pienākumu sadali gauži nemierā bija slavenā karaļpāra ceturtais dēls - Džons jeb Jānis Bezzemis. Šo pavārdu, ko savas valdīšanas laikā pilnībā attaisnoja,* viņš iemantoja tāpēc, ka jau pašā sākumā Henrijs un Eleonora bija viņu izslēguši no troņa mantošanas. Pēc Ričarda I un pēkšņās Džefrija nāves viņš sajūtās kā pilntiesīgs Anglijas valdnieks. Mazgadīgo troņmantinieku Artūru viņš ieslēdzis Ruānas pilī, kur, pēc vēsturnieku domām, pats viņu esot nogalinājis (58/176). Nākamo mēģinājumu vēlreiz atjaunot tronī Artūra vārdu Anglijas vēsturē izdarīja Tjudoru dzimtas valdnieks Henrijs VII 16. gadsimtā, nosaucot šajā vārdā vecāko dēlu. Troņprincis mira un kroni mantoja viņa jaunākais brālis, kļūstot par slaveno karali - reformatoru Henriju VIII. Anglijas karaļnamu attiecības ar Artūra tēmu ir bijušas visai sarežģītas un ietekmējušas arī leģendu veidošanos.

Roberta Veisa sacerējumu pēc Akvitānijas Eleonoras ieteikuma nedaudz vēlāk (1189-1205) pa daļai aliteratīvā, pa daļai atskaņotā dzejā pārstrādāja mūks un hronists Leizamons (Lazamon), kas centās darbību vairāk koncentrēt ap karaļa Artūra tēlu un rādīja britus kā izredzētu tautu, kas izpilda Dieva gribu. Uzskata, ka Leizamona traktējumā tēmai piešķirts svinīgums un patoss, kāda neesot Veisa sacerējumā. Tomēr Monmautas Džefriju joprojām uzskatīja par galveno autoritāti karaļa Artūra

jautājumā.

Valsts ideoloģiskais aparāts gādāja, lai Monmautas Džefrija "Vēsture" ātri izplatītos. Īsā laika posmā tika izgatavoti daudzi grāmatas noraksti. Līdz mūsdienām saglabājušies pāri par 200 manuskriptiem, kas ir visai iespaidīgs skaitlis, ņemot vērā attiecīgā vēsturiskā perioda laikietilpīgās tehnoloģijas. Kā atzīst A. Hopkins: "Monmautas Džefrijs radīja respektablu karaļa Artūru tēlu, padarot viņu par varoni plaši lasītā un cienījamā literārā avotā, no kura varēja smelties izglītotie un izsmalcinātie viduslaiku bruņinieku romānu autori, kā rezultātā pusi labākās viduslaiku daiļliteratūras veido romāni par Artūru" (34/8).

Tādā veidā leģendas par karali Artūru kļuva vispopulārākās no visām Britānijas ķeltu leģendām arī kontinentālajā Eiropā, kur šos nostāstus sev līdzī atnesa tās ķeltu ciltis, kas 5./6. gadsimtā, nespēdamas pretoties saksoņu iebrukumam un nevēlēdamās dzīvot to pakļautībā, bija pametušas dzimteni un apmetušās tagadējās Francijas ziemeļrietumos, dodamas savu vārdu visam apgabalam - Bretaņai. Bretaņiešu kareivīgie un dēkainie kaimiņi normandieši šīs leģendas lielā mērā aizguva un paņēma līdzī savos karagājienos, tā veicinādami to izplatību.

Vairums viduslaiku Eiropas daiļliteratūras smēlās materiālu no trīs lieliem vispārzināmu literāru tēmu lokiem - t.s. Francijas avoti, Romas avoti un Britānijas avoti (Matter of France, Matter of Rome un Matter of Britain). Britānijas avotu galvenā sastāvdaļa bija karaļa Artūra leģendas un seno ķeltu mītu modernizēti, t.i. lielā mērā kristianizēti, varianti. Viens šādu kristianizētu mītu piemērs ir leģenda par Svēto Grālu, kas sīkāk apskatīts tālāk. Interesanti, ka abas Britānijas ķeltu leģendas - par karali Artūru un Svēto Grālu - tiek savītas vienā veselumā Francijā, kur to izdara 12. gadsimta slavenais burgundiešu dzejnieks Kretjēns de Truā (Chretien de Troyes, 1140/50-1191). Sava nozīme tam apstāklim, ka 12. gadsimta Francijā, pateicoties trubadūru dzejai un "Mīlas metafizikas" poētikai, bija izveidojusies tik spēcīga literāra tradīcija, kāda vēl nebija nevienā citā Eiropas valstī. Tā likusi pamatus visas Eiropas vēlākajai literatūras tradīcijai līdz pat mūsdienām - ieviešot dzejā pantmērus, atskaņas, jaunas dzejas formas un radot īpašo kurtuāzās mīlas kultu. Kretjēns de Truā, iesācis literāro darbību ar Ovīdija "Mīlas mākslas" un "Metamorfožu" tulkojumu franču valodā, drīz vien vislielāko iedvesmu smēlās no Bretaņas ķeltu leģendām. Šo leģendu ietekmē viņš sarakstījis četrus garus dzejojumus, no kuriem divi saglabājušies līdz mūdienām. Tie ir "Lanselots" (Lancelot, Conte de

la Charette) un ap 1180. gadu iesāktais un nepabeigtais dzejojums par Svēto Grālu (Li Contes del Graal ou Percevaus li Gaulois), ko daži literatūrzinātnieki uzskata par viduslaiku nozīmīgākajiem sacerējumiem. Tieši poēmā "Lanselots" Artūra tradīcijā tiek ieviests Lanselota tēls un viņa grēcīgā mīla uz karalieni Giniveru. "Persefālā" pirmo reizi sniegts Grāla leģendas literārs apstrādājums. Šīs nepabeigtās poēmas turpinājumu apmēram gadsimtu vēlāk sarakstījuši ministreļi - vācu bruņinieki un dzejnieki, kas atradās atkarībā no sava lēņu kunga. Tomēr ne sižeta izklāstā, ne tēlu krāsainībā, ne izteiksmes spēkā viņi nav aizsnieguši Kretjēna de Truā virtuoziāti.

Pirmais autors, kas mēģināja izveidot karaļa Artūra leģendu literāru ciklu bija 13. gadsimta franču dzejnieks Roberts de Borons (Robert de Boron), kuru karalis Henrijs II ielūdza savā galmā Anglijā un radīja viņa darbam tik ideālus apstākļus, ka dzejnieks piekrita palikt Anglijā un pildīt karaļa pasūtījumu - pierādīt, ka Artūra un Grāla pēdas meklējamas tieši Anglijā, Glastonberijā. Viņš pirmais rakstījis par Jāzepa no Arimatejas ierašanos Britu salās, atvedot līdz Svēto Grālu. Tieši Roberts de Borons apvienojis Svētā Grāla un Svētā vakarēdiena kausa ideju vienā tēlā. Viņš sacerējis trīs savstarpēji saistītas poēmas "Jāzeps no Arimatejas", "Merlins" un "Persefāls", ko vēlāk prozā pārstāstījis kāds nezināms autors. Pārstāsts iedvesmojis daudzus rakstniekus, un 13. gadsimta sākumā šie prozas sacerējumi izveidoja jau tā saukto Vulgātas ciklu (Vulgate Cycle).

Anglijā, kas šajā laikā atradās stiprā franču kultūras ietekmē, Vulgātas cikla romāni bija ārkārtīgi populāri. Literatūras tradīcijas attīstību angļu valodā uz vairākiem gadsimtiem bija pārtraucis normandiešu iebrukums 1066. gadā. Galms un izglītotie anglo-normāņi sarunājās un rakstīja franču valodā. Labprāt tika pieņemti franču literatūras tradīcijās veidotie tēli - piemēram Lanselots. Skotijā, kas izsenis sevi uzskatījusi par garīgi tuvāku Francijai nekā Anglijai, radās skotu variants leģendai par Lanselotu poēmā "Ezera Lanselots" (Lancelot of the Laik).

Simtgadu kara laikā (1337-1452) ar Franciju Anglijā notika atgriešanās pie angļu valodas. Drīzumā sekojošie Baltās un Sarkanās Rozes kari (1455-1485) valstij nodarīja vēl lielāku postu nekā Simtgadu karš, jo tika izcīnīti tās teritorijā. Šo karu laikā tika izkauta vecā angļu feodālā aristokrātija. Tās vietā nāca jaunā muižniecība (gentry), kurai bruņniecības ideāli un uzvedības kodekss bija visai tāli. Lielā sabiedrības daļā valdīja nostalgiska noskaņa pēc "vecās jautrās Anglijas" (old merry England). Anglijas senatnes glorificēšanas idejai pilnībā atbilda Tomasa Melorija (Thomas Malory) ap

1470. gadu sarakstītā "Karaļa Artūra nāve" (Le Morte Darthur), kuras ievadā autors atzīst, ka jau vairākas angļu paaudzes franču valodā vairs nelasa, bet labprāt klausās stāstus par veco laiku bruņiniekiem un viņu tikumiem.

Tomas Melorijš kompilatīvi tulkoja Vulgātas Ciklu no franču valodas angļiski, izlaizdams garlaicīgus aprakstus un iestarpinādams epizodes no angļu un skotu avotiem. Liekas, viņš sācis ar ziemeļangļu aliteratīvās poēmas "Morte Arthure" pārstāstu prozā, vēlāk pāriedams pie franču avotiem. Īpaši svarīgu vietu viņš piešķir tekstiem par Svēto Grālu, bet pēdējās grāmatās izvērsis lojalitātes, uzticības un nodevības tēmas, kas Rožu karu laikabiedriem bija sevišķi nozīmīgas, jo kā teikts kādā vēsturiskā angļu avotā - tas bija laiks, kad visās mājās glabājās divi karogi: viens ar sarkanu, otrs ar baltu rozi, lai varētu pacelt pareizo karogu, atkarībā no tā, kura puse uzvar.

Karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendas iedvesmojušas arī vēlāku gadsimtu rakstniekus, īpaši romantiķus - Šelliju, Viljamu Tenisonu, Jeitsu u.c.; arī mūsdienās katru gadu parādās jauni oriģinālsacerājumi jeb "senās dziesmas jaunās skaņās", kas sniedz mūsdienīgu notikumu interpretāciju. Tomēr šie sacerējumi vairāk stāsta par modernā cilvēka problēmām, mentalitāti un pasaules redzējumu (piemēram, mēģinājumi interpretēt Lancelota un karalienes Giniveras mīlas stāstu homoseksualitātes kategorijās). Iespējams, tam pienācis laiks arī mūsu literatūrā - Jāņa Einfelda scenārijs filmai "Tristans un Izolde" (1997./98.), bet šoreiz uzmanības lokā ir pati senā leģenda kā pamatvērtība bez modernās pasaules kultūras un subkultūru uzslāņojumiem. Šajā grāmatā apskatītās karaļa Artūra un Svētā Grāla leģendas ņemtas no ķeltu mitoloģijas un izsekots to evolūcijai viduslaiku Britānijas literatūras tradīcijā, balstoties uz t.s. Britānijas avotiem (Matter of Britain).

3. Vēsturiskais Artūrs vēstures avotos un leģendās.

Vēsturiskā Artūra dzīves laiks - romiešu kolonizācijas beigu posms Britu salās - anglosakšu ierašanās Britu salās un cīņas ar ķeltiem - Beda Cienījamais par ķeltu un anglosakšu kariem - Ambrosijs Aureliāns kā karaļa Artūra prototips - Burgundijas karalis Gundioks kā iespējamais karaļa Artūra prototips - tipoloģiskas līdzības Vortigerna un Artūra tēlos.

Varoņi parādās tad, kad ir visvairāk vajadzīgi. Angļu ķeltologs Džons Metjūzs saka: "Artūrs uzrodas - varonis piedzimst, it kā atbildot uz galējā izmisumā iedzītas tautas palīgā saucienu". (53/9).

Jūlija Cēzara iesāktā Britānijas kolonizācija, kas turpinājās nepilnus piecus gadsimtus, bija dziļi skārusi tikai Anglijas vidieni. Kaut arī Velsu un Skotiju Roma nekad nebija pakļāvusi, Britānijas ķeltu kultūrai nodarītais posts bija neatgriezenisks. Kādreiz tik kareivīgos ķeltus, ko pirms romiešu iebrukuma uzskatīja par visas Eiropas biedu, piecos kolonizācijas gadsimtos iekarotāji bija padarījuši visai nekaitīgus. Tas tika panākts, aizliedzot ķeltiem nēsāt ieročus. Aizliegums ne tikai padarīja ķeltus nespējīgus pretoties romiešu karaspēkam, bet viņus arī pazemoja un demoralizēja. Ieroča nēsāšana ķeltu sabiedrībā bija brīva cilvēka zīme. Senos laikos katra ķelta sapnis bija mirt kā varonim kaujas laukā. Piecos kolonizācijas gadsimtos bija izaugušas daudzas paaudzes, kas ar ieročiem vairs neprata rīkoties un par senču varoņdarbiem bija dzirdējuši tikai no nostāstiem.

Ap 5. gadsimta sākumu, kad iekšējo pretrunu plosīto Romu arvien noteiktāk apdraudēja barbaru cilšu iebrukums, bet leģionu skaits turpināja strauji sarukt (sabiedrības vispārējās demoralizācijas un pagrimuma laikā izjuka kādreiz tik stabilā romiešu ģimene, samazinājās dzimstība, tāpēc sāka pietrūkt cīņaspējīgu vīru Romas leģioniem), kādreiz diženās impērijas centrs bija spiests atsaukt armiju no visām kolonijām, arī Britu salām. Tā, sākot ar 410. gadu romiešu karaspēks pamazām atstāja "miglaino Albionu".

Daudzi romieši tomēr izvēlējās palikt uz dzīvi Britānijā. Daļēji tāpēc, ka tur bija iedzīvojušies jau vairākās paaudzēs un viņu kādreizējie pretinieki, tagad karošanas pieredzi zaudējušie vietējie ķelti,

viņu labklājību īpaši neapdraudēja; daudzi bija precējušies ar ķeltu sievietēm; daudzi leģionāri kā algu par ilgo kalpošanu armijā bija saņēmuši zemi, un nu dzīvoja kā zemnieki, citi palika tāpēc, ka dzīvodami kolonijā, kur Romas vara un likumi netika ievēroti tik precīzi kā metropolē, bija kļuvuši par kristiešiem. Reliģiskās pārliecības dēļ Britānijā viņus neviens nevajāja - kā liecina arheoloģiskie izrakumi, daudzi romieši savas villas izgreznojuši ar kristietības simboliem. Bija izveidojusies savdabīga Britānijas romiešu aristokrātija.

Kolonizācijas laiks bija devis arī daudz laba Britānijas tālākai attīstībai - bija uzbūvēti ceļi, kas atviegloja ceļošanu un tirdzniecību, sākotnējo leģionu apmetņu vietās bija izaugušas pilsētas. Tomēr romiešu atstātās materiālās vērtības, Britānijas zināmā particība un auglīgā zeme pievilināja jaunus tās iedzīvotājus. No salas ziemeļiem notika nepārtraukti piktu un skotu uzbrukumi, no Īrijas uzbruka citas ķeltu ciltis, bet no tagadējās Vācijas teritorijas uz Britāniju primitīvos kuģos devās anglosakši. Salu ķeltiem vēl nekad nebija nācies saskarties ar kareivīgajiem un viltīgajiem anglo-sakšu cilšu karotājiem, kas kultūras ziņā atradās daudz zemākā pakāpē. Anglosakšiem nebija nekāda priekšstata par to, kā izmantojamas romiešu dibinātās pilsētas, iekoptās villas - tas viss derēja tikai laupījumam un nopostīšanai. Tāpēc nav brīnums, ka, runājot par šo periodu, gandrīz visi autori izsakās vienādi un citē nezināmu pirmavotu: "Britānijā viss romiskais pazuda tik ātri it kā romiešu tur nekad nebūtu bijis".

Šajos nemitīgu juku un haosa laikos pamazām modās arī ķeltu kareivīgais gars. Par šo periodu vēsta trīs vēsturiski avoti - Sv. Gildas "Par Britānijas sagrauvi", abata Nennija "Britānijas vēsture" un Bedas Cienījamā "Anglijas baznīcas un tautas vēsture". Tomēr neviens no tiem netiek uzskatīts par īsti ticamu - tie radušies nedaudz vēlāk par aprakstītajiem notikumiem, un iespējams, izmantojuši vienu un to pašu pirmavotu. Tomēr hronoloģiski vecākais ir jau pieminētais sv. Gildas darbs "Par Britānijas sagrauvi".

Šajā darbā, tāpat kā pārējos divos, pieminēti pieci vietējie ķeltu valdnieki jeb "tirāni", kas pavadot laiku nemitīgās savstarpējās cīņās par dižkaraļa godu, neesot spējuši apvienoties cīņā pret svešzemju - anglo-sakšu - iebrucējiem. Gilda piemin trīs no šiem vīriem vārdā: Kunomagiuss, Vortiponiks un Vortigerns/Gurtigerns - pats zemiskākais un alkatīgākais no visiem valdniekiem. Tieši Vortigerns esot uzaicinājis anglosakšus uz Britāniju, lai tie cīnītos ar piktiem ķeltu vietā, aizstāvot viņu intereses. Tomēr vislvairāk autors Vortigernu nosoda par viņa lēmumu atteikties no jaunās Kristus

mācības un atgriezies pie senču pagānu dieviem. Gildas vispār bijis, šķiet, ārkārtīgi principiāls cilvēks - Artūru, kas viņu reiz tā sadusmojis, ka mūks zvērējis viņa vārdu nekad vairs nepieņemt, senajā hronikā tā arī neatrodam. Toties spilgti atainota attieksme pret Vortigernu un citiem ķeltu valdniekiem, Artūra iespējamiem laikabiedriem:

" Tad visiem spriedējiem, ieskaitot lepno tirānu Vortigernu, britu ķēniņu, tā aptumšojās prāts, ka ar nodomu aizsargāt valsti, viņi patiesībā to nolēma bojāejai, ieaicinot (gluži kā vilkus avju barā) niknos un bezdievīgos saksoņus, tautu, kas pretīga gan Dievam, gan cilvēkiem, lai tie aizstāvētu viņus pret ziemeļu tautu uzbrukumiem. Nekas nav bijis tik postošs un nelaimi nesošs mūsu zemei kā šis lēmums. Tā bija gluži vai taustāma necaurredzamai tumsība, kas bija apņēmusi viņu prātus - tā bija izmisuma un cietsirdības tumsība! Tos pašus ļaudis, no kuriem viņi paši bijās vairāk par nāvi, nu viņi ielūdza, kā mēdz teikt, dzīvot zem sava jumta."(53/12)

Hronists tālāk vēsta, ka anglosakši ieradusies trīs milzīgos karakuģos, laba ceļavēja dzīti. Zintnieki, kas atbraucējiem bijuši līdzīgi, pareģojuši, ka jauno zemi viņi pakļausot pilnībā pēc trīs simt gadiem, bet pirmos simt piecdesmit gadus viņi to tikai postīšot un laupīšot.

Abats Nennijs, kas dzīvoja nedaudz vēlāk, savā "Britānijas vēsturē" notikumus interpretē nedaudz savādāk:

"Gadiem ilgi briti dzīvoja bailēs. Vortigerns bija Britānijas karalis, un viņa valdīšanas laikā notika nemitīgi piktu un skotu uzbrukumi... Tad ieradās trīs laivas ar vīriem, kuri bija padzīti no Vācijas. Viņu vidū bija arī brāļi Hengists un Horsa...Vortigerns viņus laipni uzņēma un deva viņiem apdzīvošanai salu, ko viņi nosauca par Tanetu, bet briti sauca par Rudimu".
(53/12)

Arī šajā avotā uzsvērts, ka Vortigerns atbildīgs par anglosakšu iemitināšanu britu zemē. Tālāk Nennijs apraksta, kā Vortigernu savaldzinājusi Hengista meita Rovenā...

Trešā avota - "Anglijas baznīcas un tautas vēsture" (Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum) - autors ir Beda Cienījamais, kura darbā lasāms:

" Tā mūsu Kunga 449. gadā ...angļi un saksoņi ieradās Britānijā, pēc karaļa Vortigerna ielūguma, trīs garos kuģos, un viņiem tika piešķirta zeme salas austrumu daļā ar noteikumu,

ka viņi aizstāvēs valsti; tomēr viņu īstena nodoms bija tai uzbrukt. Vispirms viņi tika galā ar ienaidniekiem, kas uzbruka no ziemeļiem un tad sūtīja ziņu par uzvaru uz savu dzimteni, piemētot, ka zeme te auglīga, bet briti - glēvulīgi. Tad ieradās arvien vairāk kuģu ar aizvien vairāk karotājiem, kas izveidoja neuzveicamu armiju. Arī viņi saņēma zemi un naudu no britiem ar noteikumu, ka nodrošinās salā mieru un aizstāvēs to pret visiem naidniekiem... Šie jaunatnācēji bija trīs briesmīgākās Vācijas ciltis - saksoņi, angļi un jūti..." (53/13).

Ja arī minētie avoti notikumus ataino nedaudz atšķirīgi, tad tas drīzāk izskaidrojams ar rakstītāju atšķirīgajām personībām, temperamentiem un laika distanci no aprakstītajiem notikumiem. Beda Cienījamais, kuru no aprakstītajiem notikumiem šķir vairāki gadsimti, tieši pateicoties laika distancē un pārredzot anglo-akšu iebrukuma sekas, vissāpīgāk izjutis valdošo aprindu bezatbildību un vienaldzību par valsts un tautas likteni. Hronists tomēr uzskata, ka notikušais jāpieņem kā pelnīts sods par novēršanos no kristietības:

"Drīzā laikā šo svešzemnieku ordas pārņēma visu salu, un vietējie iemītnieki dzīvoja vienās bailēs, jo angļi pēkšņi noslēdza savienību ar piktiem, kurus nesen bija sakāvuši, un gatavojās vērsties pret bijušajiem sabiedrotajiem. Viņi pieprasīja vairāk pārtikas; tad, lai izprovocētu strīdu, sāka draudēt, ka, nedabūjuši vairāk pārtikas, viņi laužīsot līgumu un izpostīsot visu salu... Vārdu sakot, tās uguns, ko bija aizkūruši pagāni, izrādījās taisnīgs Dieva sods par tautas grēkiem... jo pagāniskie iekarotāji izpostīja gan pilsētas, gan laukus, un (šīs uguns) pārtapa plašā ugunsgrēkā no austrumu krasta līdz rietumu krastam, un, nesastopot nekādu pretestību, pārņēma savā varā visu nelaimei nolemtu salu..."(53/14).

Tālāk Beda Cienījamais raksta, ka pilsētas tikušas nodedzinātas, gaŗdznieki nogalināti turpat altāru priekšā, cilvēki nonāvēti vai pārdoti verdzībā, un izkautas pat veselas ciltis. Pašam Vortigernam nācies slēpties no saviem tautiešiem. Viņa dēls esot vedis britoņus cīņā pret anglosakšiem un izcīnījis pat vairākas uzvaras, bet drīz miris mīklainos apstākļos, domājams ienaidnieku noindēts. Tad Vortigerns uz kādu laiku atkalapvienojis sev uzticīgos britus un mēģinājis panākt izlīgumu ar Hengistu un Horsu. Tālākos notikumus precīzi apraksta abats Nennijs:

"Ienaidnieks bija nodomājis pieveikt Vortigernu un viņa armiju ar viltu... Bija norunāts, ka briti un saksoņi sanāks kopā neapbruņoti un svinīgi zvērēs uzticību viens otram. Bet Hengists

lika saviem vīriem zābaku stulmeņos paslēpt dunčus. 'Un kad es teikšu - Eu Saxones enimit saxas, - raujiet dūčus laukā un brūciet viņiem virsū. Bet viņu karali nenogaliniet manas meitas, viņa sievas dēļ. Saņemiet viņu par ķīlnieku, jo dzīvs viņš mums būs noderīgāks nekā miris.' Viņi apsolīja tā darīt un devās uz tikšanos. Saksoņi runāja kā draugi un izturējās ar lielu cieņu. Un viņi apsēdās tā, ka katrs saksonis sēdēja līdzās kādam britonim. Tad Hengists

izsauca norunātos vārdus, un trīs simti Vortigerna

karavadoņu visi tika nogalināti. Viņš vienīgais tika sagūstīts un ieslēgts važās. Lai glābtu dzīvību un atgūtu brīvību, viņš atdeva daudzas zemes, tai skaitā arī Eseksu, Saseksu un Midlseksu" (53/14).

Tā Vorigerns vēlreiz kļuva nīsts un vajāts pats savā zemē. Tās britoņu zemes, ko anglosakši vēl nebija sagrābuši, apvienojās Ambrosija Aureliāna, "pēdējā no romiešiem", vadībā. Acīmredzot, šī sabiedrības daļa vēlējās saglabāt romiešu garu un dzīvesveidu. Liekas, ka apmēram četrdesmit turpmākos gadus Ambrosija Aurālija vadībā tika apsargāti galvenie valsts ceļi un nodrošināta relatīva drošība tās iedzīvotājiem.

Bet Vortigerns, devās uz Velsu, kur tika uzskatīts par varenu valdnieku. Nennija hronikās sacīts, ka arī Velsā Vortigernu turpinājis vajāt svētais Germānijs, kas esot bijis paša Vortigerna un viņa māsas dēls. Katrā ziņā Germānija nodoms esot bijis Vortigernu vēl vairāk nomelnot ļaužu acīs, lai tie liegtu viņam jebkādu patvērumu. Stāstu par Vortigernu Nennijs nobeidz šādi:

" Svētais Germānijs viņam sekoja (pie Tiebes upes) un palika tur ar saviem kleniņiem, gavēdams trīs dienas un naktis. Ceturtajā naktī visu cietoksni pārņēma no debesīm sūtītas liesmas... Vortigerns un viņa vīri aizgāja bojā..."(53/16).

Vēl Nennijs piemin citu versiju, ko ļaudis stāstot - ka tajā naktī zeme atvērusies un apņūsi Vortigernu ar visiem viņa ļaudīm, jo pēc ugunsgrēka neesot atraduši nekā, kas liecinātu, ka cietoksni būtu bijuši cilvēki

Vortigerns vēsturiskajos avotos vienprātīgi attēlots kā ārkārtīgi nepievilcīgs cilvēks - ar viņa vārdu saistās bezatbildība, nodevība, asinsgrēks un tam sekojošs taisnīgs Dieva sods. Gluži dabīgi, ka Romas tradīcijās audzinātais, disciplinētais Ambrosijs Aurēlijs šķita debesu sūtīts glābējs. Daudzi pētnieki uzskata viņu par karaļa Artūra prototipu. Tomēr izsekojot Artūra leģendu hronoloģijai,

izrādās, ka Ambrosijs Aurēlijs bijis tikai priekšvēstnesis īstā varoņa atnākšanai.

Stāstot par Ambrosija valdīšanas laiku, Beda Cienījamais saka:

"Tajā laikā britoņu vadītājs bija Ambrosijs Aurēlijs, godprātīgs vīrs, kas cēlies no romiešiem un vienīgais bija izglābies katastrofā, kurā gāja bojā viņa vecāki. Viņa vadībā britoņi ķērās pie ieročiem, izaicināja savus iekarotājus uz cīņu, un ar Dieva palīgu tos sakāva. Tad kādu laiku uzvara svārstījās te vienā pusē, te otrā, līdz pienāca kauja pie Bedonas kalna, kurā britoņi nokāva lielu skaitu iebrucēju..." (53/16)

Tieši sakarā ar šo kauju vēstures annālēs ienāk Artūra vārds. lai gan teikts, ka Bedonas kaujai sekojis četrdesmit gadu ilgs miera periods, tomēr arī pēc izcīnītās uzvaras Britānijā vidienē dzīvojošie ķelti nevarēja justies drošībā, jo viņus joprojām apdraudēja gan salas ziemeļos dzīvojošie skoti un pikti, gan Ambrosija valdīšanas laikā uz dienvidu piekrasti atspiestie anglosakši. Kā precīzi izteicies Džons Meijūzs: "Britoņiem bija vajadzīgs kāds spēcīgs vienojošs centrs ap ko saliedēties jaunatgūtajā brīvībā. Par šādu centru kļuva Artūrs, un tādā veidā ne tikai izmainīja britu vēstures gaitu, bet arī pats kļuva par vienu no dižākajām un ilgāk pieminētajām vēsturiskām personībām. Tas ir Artūrs, nevis Ambrosijs, kas izcīna uzvaru pie Bedonas" (53/16).

Pēc dažām teorijām Ambrosijs un Artūrs ir viena un tā pati persona (59/160). Ambrosijs esot bijis profesionāls romiešu karavīrs, kam pēc leģionu aiziešanas no salas uzticēts nodrošināt tajā zināmu kārtību, kalpojot kādam no vietējiem britoņu valdniekiem. Britoņi, kam vēl nebija izveidojusies pieredze karošanā, sakarā ar romiešu laikos ieviesto aizliegumu praktizēt kara mākslas, labprāt pieņēmuši jauno vadoni un viņa vārdu ķeltiskojuši, pārdēvējot par Artūru. Vēl pēc citas teorijas Ambrosijs un Artūrs bijušas divas dažādas vēsturiskas personas, pie kam Artūrs mantojis Anglijas troni tieši no Ambrosija.

Britu mitoloģijas pētnieks Džefrijs Ešs (Geoffrey Ashe) izsaka pieņēmumu, ka Artūrs bijis Burgundijas karalis Gundioks, kas kļuvis slavens Eiropas kontinentā ar savām uzvarām pār gotiem un mantojis dižkaraļa titulu. Viņš kritis kādā kaujā ar gotiem Burgundijā ap 470. gadu un apglabāts Burgundijā Avalonas pilsētā pie Vezelē (Vezelay), nevis Avalonā, kas it kā atradusies netālu no Glastonberijas Somersētā, Anglijas dienvidrietumos. (59/161). Tādā gadījumā legendārais Artūrs iespējams, vispār nekad nav kāju spēris uz angļu zemes, bet kļuvis tur pazīstams, tikai pateicoties

franču leģendu popularitātei. Šāds pieņēmums tomēr šķiet kļūdainis.

Vissenākais vēsturiskais avots, kurā minēts Artūra vārds ir Velsas annāles (Annales Cambriae), un tajās par 516. gadu rakstīts šādi:

"Badonas kauja, kur Artūrs trīs dienas un trīs naktis uz saviem pleciem nesa mūsu kunga Jēzus Kristus krustu, un britoņi uzvarēja". (53/7)

Tomēr šis avots neprecizē, vai Artūrs bijis karavadonis vai karalis. Abats Nennijs uzskaita divpadsmit lielas kaujas, kurās Artūrs piedalījies kā karavadonis (dux bellorum), no kurām Bedonas kauja bijusi pēdējā, un tajā Artūrs viens pats nogalinājis 960 ienaidnieku.

Bedonas kalna atrašanās vieta nav pilnībā identificēta. Domājams, tā varētu būt Bāsas (Bath) apkaime Somersetā. Par Artūra pēdējo kauju Velsas Annāles min 537. gadā notikušo cīņu pie Kamlanas:

"Kamlanas kauja, kurā krita Artūrs un Medrauts, un Britānijā un Īrijā valdīja nāve". (53/21)

Jāatzīst, ka Artūra kā vēsturiskas personības identitāte paliek līdz galam nenoskaidrota. Tomēr nākas piekrist franču ķeltoloģei Žannai Markalei, ka: "Par spīti informācijas skopumam, par spīti leģendas aurai, kas viņu aizsedz mūsu acīm, mūsu iekšējā pārlicība liek mums sacīt, ka viņš noteikti dzīvojis. Tam nav neapstrīdāmu pierādījumu, bet ir parāk daudz faktu, sakritību un nostāstu, lai noticētu, ka to visu radījusi tikai ļaužu iztēle" (59/162).

Kaut arī Artūra eksistence šaubas neizraisa, tā tomēr grūti pierādāma. Vēsturiskā Artūra tēls joprojām tīks noslēpumā. Lai kāda arī būtu bijusi vēsturiskā realitāte, tā savijusies ar seno mitoloģiskās domāšanas tradīciju, radot viduslaiku leģendas par karali Artūru un Svēto Grālu, kam bija liela ietekme uz nākamo paaudžu ideālu, vērtību sistēmas, morāles normu un uzvedības kodeksa veidošanos Eiropā.

Tā, piemēram, jādomā ka tieši no mītiem nācis šķietami dīvainais, bet indoeiropiešu mītu tradīcijai raksturīgais motīvs, ka Artūram, tāpat kā savulaik Vortigernam, nāvīgākais ienaidnieks kļūst paša dēls. Iespējams, lai izskaidrotu šo motīvu, kas nācis no sirmas senatnes, kad radniecība tika vērtēta tikai pa mātes līniju, bet tēvs un dēls vispār netika uzskatīti par radniekiem, viduslaiku tradīcija centās racionāli pamatot, ieviešot incesta jēdzienu. Pēc dažiem nostāstiem arī Medrauts/Mordreds izmīnījis incestā jeb asinsgrēkā (gan Artūram pašam to nezinot). Iespējams, ka ap leģendārā vēsturiskā

varoņa tēlu vēlākos laikos apvītas leģendas un tas mitoloģizēts tipiski indo-eiropeskā tradīcijā, kurā diženākais varonis gandrīz vienmēr nogalina savu dēlu, dažreiz to nepazīdams (persiešu "Šah-namē", krievu "Ilja Muromietis"), dažreiz gluži apzināti (Kuhulins īru "Ūlādu ciklā"). Nenoliedzams ir tikai fakts, ka viduslaiku leģendārā Artūra tēls izaudzis gan no vēsturiskās realitātes, gan no mīta pasaules.

4. Artūra un Grāla .. legendu tapšanas vēsturiskie aspekti.

Anglijas karaļa Henrija II Plantageneta līdzdalība karaļa Artūra kulta radīšanā - Glastonberija kā karaļa Artūra kulta centrs - cīņa starp velsiešiem un anglo-normāņiem par prioritāti Artūra jautājumā Jāņa Bezzemja valdīšanas laikā..

Domājams, ka varenajam Anglijas karalim Henrijam II bija godkārtīgi nodomi, kas pārsniedza laicīgās dzīves ietvarus. Vēlākos viņa valdīšanas gados par to liecina ieilgušais strīds ar katoļu baznīcu par tiesībām piedalīties ar baznīcu saistītu jautājumu lemšanā viņa valsts robežās, (piemēram, iecelt bīskapus vai sodīt nogrēkojušos baznīcalkopus), kura rezultātā 1190. gadā karalis sankcionēja Anglijas katoļu baznīcas galvas Tomasa Beketa slepkavību. Vēlēšanās padarīt Angliju par Eiropas garīgās dzīves centru, bija jūtama jau Henrija II valdīšanas pirmajos gados.

Henrijam II Francijā piederēja vairāk zemes nekā pašam Francijas karalim. Tomēr jau sākot no franku valsts pamatlicēja Kārļa Lielā jeb Šarlemaņa valdīšanas laikiem un viņa kronēšanu par Svētās Romas impērijas valdnieku 800. gadā, Eiropas sabiedrībā bija nostiprinājies uzskats par franču karaļiem kā galvenajiem kristīgās pasaules laicīgajiem valdniekiem (59/176). Tā kā Henrijam II piederēja plašākās teritorijas Eiropā, tad viņš vēlējās, lai arī citi viņu atzītu par visdziženāko valdnieku, par kādu viņš pats sevi uzskatīja. Tomēr viņa dzimtai - Plantagenetiem - nebija tik senas un bagātas vēstures, kāda bija Francijas tronī valdošajiem Kapetingiem. Kārļa Lielā un viņa pēcteču darbi apdziedāti franču viduslaiku varoņeposos (Chansons de Geste), no kuriem vispopulārākais ir "Rolanda dziesma". Par Henrija II senčiem šādu sacerējumu nebija. Pat viņa vecvectāvs Normandijas hercogs Viljams, iekarojot Angliju 1066. gada oktobrī pirms izšķirošās kaujas pie Heistingsas kopā ar savu armiju bija dziedājis "Rolanda dziesmu", lai smeltos cīņassparu. Henrijs II ilgojās pēc līdzvērtīga literāra sacerējuma, kas pierādītu viņa vēsturiskās tiesības uz prerogatīvu, ko viņš baudīja sabiedrībā.

Otrs Francijas garīgās autoritātes balsts bija Klinī (Cluny) bazilika, kas līdz pat laikam, kad tika uzcelta Sv. Pētera katedrāle Romā, bija dižākā kristiešu svētnīca Rietumeiropā (Austrumeiropā tāda bija Sv. Sofijas katedrāle Konstantinopolē līdz 1452. gadam). Tieši Klinī bazilikā svētību saņēma

pirmie krusta karotāji, tieši no šīs vietas viņi devās atkarot Svēto zemi.

Vēl viena lieta, kas Francija karali padarīja pārāku par citiem Eiropas monarhiem, bija Svētais Longina šķēps, ar kuru ticis ievainots krustā sistais Jēzus Kristus. Tas tagad atradās franču karaļu pārziņā. Tā bija viena no lielākajām kristiešu relikvijām. Artūra leģendu pētnieks V. Rezerfords secina: "Viens no ceļiem, kā Henrijs varēja piespiest rēķināties ar sevi, bija parādīt, ka arī Anglijai bijusi svarīga loma kristietības tapšanā, un ka tai ir sava svētā relikvija" (59/176). Šī relikvija bija domāta Svētais Grāls.

Henrija II ideju jeb garīgās politikas realizēšanai pirmām kārtām bija vajadzīgi apdāvināti literāti. Henrijam un viņa sievai Akvitānijas Eleonorai uz Angliju sekoja liels skaits Francijas hronistu un literātu, tomēr viņu vidū nebija neviena, kas spētu īstenot valdnieka sapni. Izcilais trubadūrs Bernarts de Ventadorns, kas gadiem ilgi bija dzejotājs par Akvitānijas Eleonoru, šķiršanās sāpes no savas sirds valdnieces apdziedāja aizkustinošās kansonās, bet tomēr palika Francijā un pievērsās citām dāmām. Tad Henrijs II uzaicināja viesos trubadūru Robertu de Boronu. Pēc ārkārtīgi viesmīlīgas uzņemšanas dzejnieks piekrita palikt Anglijā un pildīt karaļa pasūtījumu. Viņš tika nosūtīts uz Glastonberiju Anglijas dienvidrietumos - netālu no Velsas un Kornvelas, mītiskā Artūra darbības vietām. Pēc Henrija II apsvērumiem, tieši Glastonberijai bija jāklūst par Anglijas Klinī Otrs iemesls, kāpēc par jaunā mīta centru tika padarīta Glastonberija, bija prozaiskāks, bet ne mazāk svarīgs Anglijas rietumi - Velsa un Kornvela - bija nepakļāvīgi novadi, kuros bija saglabājusies spēcīga pagāniskās ķeltu kultūras tradīcija. Nespēdams tikt galā ar kareivīgo Velsu, Viljams Iekarotājs tur par vietvaldi bija nozīmējis vienu no saviem nežēlīgākajiem karavadoņiem - Hugo d'Avranšu (Hugo d'Avranches) ar iesauku "Vilks". Hugo d'Avranšs iekaroja Velsu, nežēlīgi izkaujot tās iedzīvotājus. Dzīvi palikušie turpināja pretoties, piekopjot partizānu kara taktiku. Šādas attiecības starp velsiešiem un anglo-normāņiem risinājās arī 12. gadsimtā.

Tomēr Henrija II laikā 12. gadsimtā velsieši bija atraduši jaunus sabiedrotos saviem neatkarības centieniem - tā bija kristīgā baznīca, ko pārstāvēja Cisterciešu mūku ordenis. Cistercieši atteicās no zinātniskas darbības, dzīvoja askēzē, nodarbojās ar lauksaimniecību un bija kļuvuši populāri Velsā. Kā atzīst V. Rezerfords: "Velsā cisterciešu ordenis identificēja sevi ar vietējiem iedzīvotājiem un viņu interesēm, tādējādi tuvinot ķeltisko un katolisko garu" (59/178). Cistercieši

nebija naidīgi noskaņoti pret velsiešu ķeltiskās/pagāniskās kultūras svarīgākajām tradīcijām. Mūki Velsā, tāpat kā agrīno viduslaiku periodā Īrijā, atbalstīja daudzas vietējās kultūras tradīcijas, īpaši bardu jeb tautas dziesminieku daiļradi, tā saglabājot šo kultūras fenomenu vēlākos gadsimtos. Velsieši nevēlējās pieņemt ne Viljama Iekarotāja sūtītos normandiešu mūkus, ne Henrija II sūtītos anglo-normāņu priesterus, kas lielākoties bija franciskāņi. Viņi veikli izmantoja arī nesaskaņas starp karali un Romu baznīcas jautājumos, nostādamies baznīcas pusē un padarot to par savu sabiedroto. Henrijam II, kas vēlējās ietekmēt arī baznīcu, bija jāatrisina "Velsas problēma". Anglo-normāņu mūki Velsā netika netika ielaisti. Tālāks ģeogrāfiskais punkts salas rietumos, ko viņi sasniedza, bija Glastonberija. Tur viņi nodibināja klosteri.

Brīvības cīņās velsiešus lielā mērā iedvesmoja viņu pagāniskā senatne un mīti par valdnieku Artūru, kas reiz sakāvis svešzemju iebrucējus, apvienojis visus velsiešus vienā tautā un tad devies atpūsties. Viņš dusot kāda nezināma kalna alā. Ja tautai pienāktu grūti laiki, un valdnieks tiktu saukts, tad viņš mostos un nāktu tai palīgā.

Velsas ķelti uzskatīja, ka noslēpumainā ala atrodas Velsā. Henrija plāns bija padarīt Artūru par angļu varoni un par tā atdusas vietu norādīt kādu kapu angļu zemē.

Stāsta, ka reiz, apmeklējot Glastonberiju, Henrijs II pēc sātīgām pusdienām klostera abatam ieminējies, ka šurpceļā esot saticis kādu bardu, kas tsacījis, ka velsiešu slavenais karalis Artūrs esot apglabāts šajā klosterī. Mūki esot sākuši kapa meklējumus un drīz vien - ap 1191. gadu - atraduši vai arī "atraduši" ne tikai Artūra, bet arī viņa sievas karalienes Giniveras mirstīgās atliekas

Interesanti, ka kādā 13. gadsimta aforistiskās dzejas krājumā minēta karaļa Artūra kapa epitāfija

A Grave for March, a grave for Gwythur,

A grave for Gwgawn Red-Sword -

A wonder of the World is Arthur's Grave

(Jones)

Kas latviskā tulkojumā skanētu aptuveni šādi

Kaps karavadonim, kaps Giniverai,

Kaps Gugavnam Sarkanajam Zobenam -

Pasaules brīnums ir Artūra kapa.

Angļu ķeltologs Dž. Metjūzs uzskata, ka pēdējo rindu iespējams tulkot arī šādi:

Nav prātīgi domāt, ka Artūram ir kapa.

(53/ 24)

Šādā interpretācijā Artūrs nav miris, bet tikai atpūšas kādā mums nezināmā atdusas vietā.

Henrijs II pats nomira jau divus gadus pirms Artūra kapa atrašanas. Patiess atradums vai pašu radīts brīnums, bet jaunatklātais karaļa Artūra kapa Glastonberijas mūkus iedvesmoja tālākai rīcībai - viņi vēlējās padarīt Glastonberiju par visai kristīgajai pasaulei nozīmīgu kulta vietu (kāda tā, starp citu, agrākos laikos bija bijusi ķeltu drūdiem). Pozitīvu piemēru rādīja arī Kenterberija, kur jau vairāk nekā 2 gadus plūda arvien jauni svētceļnieku bari pie Henrija II kādreizējā pretinieka bīskapa Tomasa Beketa kapa.

Tomēr cīņa starp velsiešiem un anglo-normāņiem par prioritāti Artūra jautājumā, tāpat kā velsiešu brīvības cīņas, turpinājās arī vēlākos gadsimtos. Henrija II dēla Jāņa Bezzemja valdīšanas laikā Velsā pret anglo-normāņiem notika plaša sacelšanās. Bet Henrija III valdīšanas laikā (1216-1272) velsiešu valdnieks Luelins Pēdējais (Llewelyn the Last) apvienoja visus velsiešu spēkus un piespieda angļu karali atzīt sevi par Velsas valdnieka vasali. Likās, ka Velsai atgriezušies tās varenības laiki. Henrija III dēls un sekotājs Anglijas tronī Eduards I (1272-1307) bija nodomājis salauzt velsiešu neatkarību. 1282. gadā valdnieks Luelins Pēdējais tika nodevīgi sņemts gūstā (aizzāgēts tilts, pa kuru viņš jāja). Lai dziļāk satriektu velsas ķeltus, viņu valdniekam tika atņemta dzīvība gluži ķeltiskās tradīcijās - tika nocirsta galva, kuru pēc tam nomazgāja vietējā ciema akā, kronēja ar efeju vainagu un nosūtīja Eduardam I. Londonā tā tika nesta pa pilsētas galvenajām ielām un uzsprauta uz pīķa Taueru kalnā. Kaut gan velsieši turpināja pretoties arī vēlākos gadsimtos, tomēr pārspēks un konsekventa angļu iepludināšana panāca savu - Velsa zaudēja neatkarību. Artūra jautājumā tika panākts zināms kompromiss - velsieši nezaudēja savu leģendāro valdnieku, bet angļi ieguva jaunu varoni.

5. Mitoloģiskais Artūrs velsiešu tradīcijā.

(KARALIS)

Artūrs kā mītisks varonis velsiešu folklorā - tipoloģiskas līdzības velsiešu karaļa Artūra un īru dieva Luga attēlojumā - sera Keja, sera Bedivera un sera Lancelota prototipi velsiešu mitoloģijā - karaļa Artūra tēls velsiešu mītu un leģendu krājumā `Mabinogion` (Viesis) - tipoloģiskas līdzības Īrijas ķeltu un velsiešu leģendu varoņu aprakstos - Artūrs ķeltu mītiskā mežakuīļa medībās - Artūra saistība ar totēmiskā dzīvnieka kultu un latviešu Lāčplēsi - karaļa māsasdēls kā karaļa aizvietotājs - Artūra tēvs Uters Pendragons kā saules dieva avatāra - Artūrs kā saules dieva emanācija - Artūra saistība ar lāča un Lielās Mātes kultu - Lāču Māte kā dzīvības sargātāja latviešu un citu tautu mitoloģijās.

Ziņas par vēsturisko Artūru dažkārt ir neskaidras un pretrunīgas. Vēsturiskos vai it kā par vēsturiskiem uzskatītos dokumentos Artūrs pieminēts salīdzinoši maz. Toties ķeltu mitoloģijā, it īpaši Velsas un Komvelas mitoloģijā, Artūra tēls ir padarīts ārkārtīgi izteiksmīgs.

Tāpat kā vienmēr, kad ir runa par mītiem vai par leģendām, tā arī šajā gadījumā nav iespējams droši noteikt, kura ir vissenākā jeb pati pirmā leģenda par Artūru. Te jāņem vērā ķeltu mutvārdu daiļrades senās un stingrās tradīcijas, kas pat aizliedza ziņas par dažām tēmām pierakstīt, lai saglabātu tās tikai druīdu jeb priesteru kārtas pārziņā. Ķelti vispār bijuši labi stāstītāji, ne rakstītāji, kaut gan radījuši savu rakstu sistēmu - ogamisko alfabētu (sīkāk skat. 2). Domājams, ka arī Artūra leģendas vairākus gadsimtus pastāvējušas mutvārdu formā, pirms pierakstītas. Liekas, ka tā būs noticis arī ar 6 gadsimtā pierakstītu poēmu, ko piedēvē velsiešu leģendrājam bardam Taliesinam. Iespējams, ka tieši šajā poēmā pirmo reizi minēts gan Artūrs, gan viņa došanās uz Citpasauli brīnumaina un noslēpumaina priekšmeta - magiska pārpilnības katla meklējumos. Velsas ķeltu apziņā

Taliesins ir bardā reinkarnējies Merlins - Artūra audžutēvs, padomdevējs un burvis. Kādā no Taliesina dzejoļiem teikts:

Savā trešajā īstajā dziesmā svētais

Slavēs Artūru, Artūru svētīto

Dzejiskas saskaņas rindās:

Artūrs ir aizstāvis cīņā,

Deviņu naidnieku grāvējs.

(43/24)

Devītajā gadsimtā pierakstītajā poēmā "Laupījums no Citpasaules" (J. Mattheus, 1990 Preiddeu Annwn jeb Spoils of the In-World) arī stāstīts par Artūra braucienu ar kuģi "Preiddeu" uz Citpasaules valsti Anvanu, lai nozagtu milzu katlu, kam piemīt maģiskas īpašības. Kā norāda šīs Artūra leģendu pētnieks Dž. Metjūzs: " Šī poēma padara Artūru gan par mītisku personāžu, gan varoni, un viņa darbošanos Citpasaulē par pilnīgi pašsaprotamu" (52/24).

Dž. Metjūzs arī piemin, ka "Karmartenas melnajā grāmatā" (sastādīta ap 13. gadsimtu) apkopotajā dzejā ir atsauces uz Artūru, kas liecina, ka viņa tēlu bija iecienījuši ķeltu stāstnieki un bardī. Dzejoļi "Longbortas kauja" (The Battle of Llongborth) Artūrs minēts kā imperators (vels. Ameradfawr):

Pie Longbortas es redzēju Artūra vīrus -

drosmīgus - cērtot ceļu ar tēraudu -

imperatora vīri, Smaga Darba Devēja (vīri).

(52/24)

"Karmartenas melnajā grāmatā" ietverts vēl kāds ārkārtīgi interesants dzejolis ar nosaukumu "Par Gur?" jeb "Kurš vīrs?", kas ņemts no dzejojuma pirmās rindas. Interesanti, ka šis velsiešu dzejas paraugs, kas saistīts ar Artūra leģendām, strukturāli un stilistiski ir ārkārtīgi tuvs Īrijas ķeltu dzejojumam par saules dieva Luga ierašanos dievu mājoklī. Arī Lugs tika ielaists, pēc tam, kad vārtusargs bija viņu sīki izprašājis un jaunatnācējs bija pierādījis savu pārākumu pār pilī mītošajiem dieviem visās jomās, arī ķeltu iecienītajā šaha spēlē. (1/8-9). Arī Artūra dzejojums sarakstīts dialoga formā starp Artūru un vārtusargu:

"Kurš vīrs ir vārtsargs?"

"Glevlinds Varenais-Kampiens,

Kurš vīrs to jautā?"

"Artūrs un Godprātis Kejs"

"Kādi biedri jums līdzī?"

"Vislabākie pasaulē".

"Tie netiks ielaisti pirms

Nebūsi tu viņu darbus teicis".

"Es viņu darbus teikšu,

Tu viņus redzēsi -

Trīs Īlejas ērgļus -

Trīs dižus burvjus:

Mabons, Modrona dēls,

Utera Pendragona kalps,

Kisteints, Banona dēls

Un Gvins Godifrions.

Tie visi stingri kalpo

Aizstāvēt likumu:

Manavidans, Līra dēls

Ir lielisks padomnieks;

(Manavidans atgriezās no

Trifridas kaujas lauka

Ar salauztu vairogu)

Un Mabons, Melta dēls,

Ir zāli slacījis ar asinīm:

Un Anvass Spāmotais,

Un Lavlanas

Kas apņēmies ir nosargāt

Dun Eidinu.
Tos pieņem ik valdnieks,
Pat atriebj tos,
Kejs aizlūgt var par tiem
Pats veidams trīs ar vienu cirtienu!
(Kad tika zaudēta Kelli,
Niknums plosījās traks).
Kajs aizlūgt var par tiem
Pats viņus pievārēdams.
Kaut Artūrs smējās,
Viņš asinīm bij licis līt
Afamakas mājoklī,
Pieveicot raganu.
Viņš nogalēja Penpalahu
Disetakas namā
Eidija kalnā;
Viņš sakāva suņgalvjus (sumpurņus?)
Gāžot tos simtiem -
Un simtiem tie krita
No Bedvira no šķēpa.
Trifidas krastos
Kaujā ar suņu cilvēkiem,
Nikns no skata,
Ar šķēpu un vairogu.
Ne vesels karaspēks
Nestāv
Tam līdzās.
Zobens cīņiņā,

Atbalsts lūdzējam,
Drošs vadonis
Karaspēkam
Aizstāvot zemi.
Bedvirs, Ridlova dēls
Ar deviņsimts klausošiem
Un sešsimts uzbrūkošiem (vīriem)
Bij tūkams skats acij.
(Reiz man bija jauneklī, sekotāji,
Cik rūgti, ka viņi izdzīvoja).
Valdnieka Emrija (Ambrozija) priekšā
Es redzēju Keju steidzīgi
Vedot karapūli,
Kam bija sens ienaidis,
Smagu no atriebes alkām,
Briesmīgu kaujā.
Kad viņš dzēra no raga,
Tur būtu pieticis četriem,
Kad viņš devās kaujā,
Tad kāva diezgan priekš simta.
Ja nebūtu Dieva gribas,
Neviens Keju nespētu nokaut,
Godprātis Kejs un Lašū,
Drosmīgi cīnījās,
Pabeidza kauju.
Istavinguna virsotnē
Kejs nokāva deviņas raganas,
Viņš devās uz Monu

Uzvarēt lielos kaķus.

Viņš vairogu vērsa

Pret Katpaluku.

Kad ļaudis jautā:

"Kas nogalēja Katpaluku?"

Atbilde skan:

Ko deviņkārtīgi varoņi

Un deviņkartīgi vadoņi nespēja,

To padarīja Godprātis Kejs.

(52/25)

Dzejumā acīmredzamas atsauces uz notikumiem un personāžiem, kas minēti kādās citās leģendās, kuras nav saglabājušās līdz mūsdienām. Tomēr Artūra sekotāju pulks aprakstīts visnotaļ izteiksmīgi - tie bijuši drosmīgi vīri un izcili karotāji. Daudzi no šiem tēliem parādās arī viduslaiku leģendās. Tā Godprātis Kejs (Cai the Fair) pārtop par Artūra audžubrāli un viņa pils senešalu (pārvaldnieku) Seru Keju (Sir Kay), kas izceļas ar žultainību un asu mēli. Bedvirs kļūst par Seru Bediveru, Artūra personīgo sulaini, kam ievainotais karalis liek iesviest burvju zobenu Eskaliburu atpakaļ ezerā, no kura tas nācis. Lavlanas (Llŵch Llawynnawc) iespējams, ir Lancelota ķeltiskais prototips.

13. un 14. gadsimtu mijā pierakstītajā velsiešu mītu un leģendu krājumā "Mabinogion" (Viesis) iekļautie piecos nostāstos darbība risinās karaļa Artūra galmā vai arī ir saistīti ar to. Arī šie nostāti tapuši sen pirms tie pierakstīti. Tie ir: "Gereints mab Erbins", "Peredurs, Evraka dēls", "Oveins", "Kulvičs un Olvena", "Ronabija sapnis". Tiek uzskatīts, ka divas pēdējās leģendas tapušas vēl pirms 9. gadsimta, par ko liecina mītiskā pasaules un parādību uztvere.

Tā, piemēram, "Kulvičā un Olvenā" stāstīts par karaļa Artūra brālēna Kulviča precībām pēc skaistās Olvenas, milža Isbadadena Penkavra meitas. Milzis visiem meitas preciniekiem, un pat nejauši satiktiem vīriem, piedraudot ar nāvi, līcis pagādāt piecas brīnumainas lietas - burvju vēršus, burvju kausu, burvju veseri, burvju arfu, burvju zobenu, burvju suku un dzirkles, kas atrodas starp ausīm maģiskam mežakuilim. Kulvičs dodas uz Artūra galmu un aicina sev palīgā gan karali, gan viņa 250

varoņus.

Nostāsts rit raiti, tajā daudz komisku epizožu un lielisku, tīri ķeltiskai tradīcijai raksturīgu, gandrīz sirreālu aprakstu. Tā, piemēram, Kulviča zirgu un ekipējuma apraksts, viņam dodoties uz Artūra galmu, gan pēc būtības, gan pēc izteiksmes veida stipri līdzinās ķeltu dižākā varoņa Kuhulina kara zirgu un ratu aprakstam, kas tapis, iespējams, vēl pirms mūsu ēras:

“Kuhulins lika Laegam sagatavoties cīņai un iejūgt sirpjotos kaujas ratus. Tie bija kalti dzelzī un bronzā. No visām pusēm tos sargāja asmeņi, āķi un sirpji, kas plāva ienaidniekus kā zāles stiebrus, kad Kuhulins un Laegs trauca cauri pretinieka karaspēka rindām. Ratus vilka divi ērzeļi, ātri kā bezdelīgas. Viens no tiem bija lokans un labs lēcējs, augsti izliektu kaklu, spēcīgu ķermeni un apaļiem nagiem. Otrs bija līganu gaitu, smuidru ķermeni, smalkām potītēm un gareniem nagiem. Abi ērzeļi bija strauji, mežonīgi un lztuīgi, melnām galvām, salnām krūtīm, cietiem nagiem”.

(1/73)

Nostāsti par Kulviču un leģendas par Kuhulinu, tapušas pirmskristietības tradīcijā, bet pierakstītas agrīnajos viduslaikos, kad varoņa ideāls bija pašreizējais un uzticāgs karotājs. Tā kā galvenās cīņas smago bruņu dēļ agrīnajos viduslaikos tika izcīnītas zirga mugurā (bez zirga smagie bruņinieki zudēja savu mobilitāti), tad zirgam karavīra dzīvē bija tik pat liela nozīme kā senajos laikos, kad ķelti lietoja kaujas ratus. Tāpēc zirga un ekipējuma aprakstiem tika piešķirta liela nozīme. Kulvičs aprakstīts šādi.

“Un jauneklīs uzlēca pelēkā rumakā ar dābolainu galvu, un tas bija četras vasaras vecs, tvirtiem locekļiem, nagiem kā jūras gliemežvāki, ap galvu tam bija zelta iemaukti, un mugurā dārgi zelta segli. Un jauneklja rokā bija divi sudraba pīķi, asi, labi rūdīti, ar tērauda uzgaļiem... uz gurna viņam gulēja zobens ar zelta rokturi, un tā asmens bija no zelta... pie pavadas bija divi baltkrūtaini kurti, kam bija apliktas stipras kaklasiksas, rotātas ar rubīniem - tās smiedzās no pleca līdz ausij. Un tas, kurš bija kreisajā pusē, skrēja uz priekšu pa labi, Un tas, kurš bija labajā pusē - uz kreiso, un tie riņķoja ap viņu kā divas kajas. Un viņa kaujas zirgs ar saviem pakaviem spēra gaisā virs viņa galvas velēnas kā četras bezdelīgas - te augšā, te lejā. Ap viņu bija apņemts purpura apmetnis, kura četros stūros karājās pa zelta ābolam, un katrs ābols maksāja simts govju. Un uz viņa apaviem un kāpšļiem, un kājām no ceļgaliem līdz pirkstiem, bija zelts

trīs simts govju vērtībā. Pat ne zāles stiebriņš nenoliecās, viņam jānot pāri, tik viegla bija viņa rumaka gaita, dodoties uz Artūra pili".

(43/28)

Lielisks apraksts, kas mūsdienu lasītājam liek iztēloties ķeltu bardu valodas bagātību un lakoniskā, bet reizē detalizētā stāstījuma stilu. Tik pat detalizēti kā aprakstīti zirgi, uzskaitītas arī pašu varoņu izcilās īpašības. Sevišķi augstu vērtētas cilvēku fiziskās īpašības. Vīriešieša vērtības galvenais kritērijs ir viņa drosme un fiziskais spēks, kas ķeltiem, kā jau agresīvai karotājtautai bija sevišķi nozīmīgs. Gudrība un prāta 'lokanums' drīzāk piederējās druīdu kārtai, tāpēc karavīru aprindās tika uzverts ar aizdomīgumu. Karavīra gudrība drīzāk tika parādīta kā viltība, un tika vērtēta negatīvi. Īrijas ķeltu folklorā, piemēram, tāds negatīvs tēls ir Kuhulina sievas Emeras tēvs Forgals Viltnieks. Viduslaiku tradīcijā ķelti par viltīgiem un neuzticamiem uzskatīja anglosakšus. Turpretim karavīru fizisko spēju apraksti pauž gluži vai sirreālu izteiksmību. 'Kulvičcā un Olvenā' lielu daļu teksta aizņem katra Artūra galma varoņa individualitātes apraksts un viņa varoņdarbu uzskaitījums:

"Gvedins Osols, kuram stāvēt pasaules augstākā kalna virsotnē, tas saplaktu un kļūtu par līdzenumu zem viņa kājām.

Gvedins Odeits, ja viņa pazoles aizskāra ko cietu, no tām šķīlās dzirkstis, kā no nokaitētas dzelzs, ko izvelk no ēzes. Viņš karalim Artūram attīrīja ceļu."

(43/27)

Legenda, liekas, apvieno vairākus, citādi nesaistītus nostāstus, kurus Kulviča precību tēma saauž vienā veselumā. Par stāstījuma centrālo notikumu kļūst brīnumainā mežakuīļa medības, kas ķeltu mitoloģijā ir iemīļota tēma - mežakuīlis simbolizē Citpasauli.

"Un Mabons, Modrona dēls, uzgāja viņu (kuili) Severnas upes krastā... un Artūrs tam uzbruka kopā ar citiem Britānijas varoņiem. Tam tuvojās Osla Kilelvars un Manvidans. Līra dēls, un Artūra kalps Kamrijs, un Gingelijs, un tie viņu satvēra aiz kājām un nogāza, un l emeta upē tā ka to pārklāja vilņi. No vienas puses tuvojās Mabons, Modrona dēls, iespiesdams piešus sānos savam rumakam un izraudams zobenu, no otras puses tam pa Severnu tuvojās Kiledirs Vilts sava ērzeļa mugurā un paņēma dzirkles. Bet pirms viņi paspēja paņemt brīnumaino suku, kuilis jau bija paguvis nostāties uz kājām, un no brīža,

saspieda, ka tās sabirza putekļos. Tad Oveins lika Gviram, Regveda dēlam, nolaist kaujas karogu. Tas tika izdarīts, un iestājās miers".

(43/31)

"Kraukļi", acīmredzot, domāti mītiski brīnumaini karotāji, kas spēja pieņemt putna veidolu vai arī teiktais jāsaprot kā metafora - Oveina vīri bijuši tik lieliski karotāji, ka šķita iemiesojam pašu karadiēvi Moriganu, kas bieži parādījās kraukļa izskatā*, vai arī uzskatījuši kraukli par savu totēmu un kaujas laikā sevi ar to identificējuši. Komvelas leģendas stāsta, ka arī pats Artūrs pēc nāves pārvērties par kraukli.

Interesanti, ka dažās jaunākās leģendās, kā piemēram, 13. gadsimtā pierakstītajā "Sera Gevina un dāmas Ragnalas precības", karali Artūru pamazām aizstāj viņa māsasdēls un tuvākais asinsradnieks Gevins. Pēc seno ķeltu matrilineārās tradīcijas valdnieka māsasbērni skaitījās viņam tuvāka rada par paša bērniem, tāpēc arī ar lielākām izredzēm mantot troni (gadījumos, kad valdnieka bērnu paternitāte varēja radīt šaubas). Mītos un leģendās viņi bieži aizstāj valdnieku, veidami tautas izcilākā varoņa funkcijas. Tā ķeltu leģendās valdnieku Konhobaru pamazām aizstāj viņa māsas Dehtires dēls Kuhulins vai karali Marku - viņa māsadēls Tristans. Gluži tāpat vecfranču eposā "Rolanda dziesma" karaļa Kārļa māsasdēls Rolands nosaukts par "Francijas ceļību" un viņa bojāeja uztverta kā ceļību bojāeja.

Leģendā par seru Gevinu un dāmu Ragnalu Artūra māsasdēls darbojas kā karaļa aizstāvis un aizvietotājs, kura piemērotību valdnieka tronim pārbauda dieve-valdniece Morigana/Feja Morgana dāmas Ragnalas izskatā. Gevins iztur pārbaudi, pareizi rīkojoties un, kļuvis par "Dievietes bruņinieku", garantē kārtību un svētību visai zemei. Dieve izlēmusi pārbaudīt tieši seru Gevinu. Kā atzīmē Dž. Metjūzs: "Viņa izvēlējusies Gevinu, Artūra māsasdēlu, ar gudru ziņu. Ķeltiem radniecība ar māsasdēlu bija vienādā vērtē vai pat augstākā nekā ar paša dēlu. Tas izskaidro, kāpēc Artūrs rada dēlu ar savu pusmāsu Morgāzi. Viduslaiku leģendās viņa ir Morganas māsa, bet aiz abām māsām skaidri saredzama viena būtne - Zemes dieve, kas pārbauda jauno karali Mordredu, šīs savienības bērnu, kam lemts kļūt par Artūra sodītāju - iespējams tāpēc, ka savā lepnībā Artūrs atteicās atzīt saskaņā ar ķeltu likumiem sava māsasdēla tiesības uz valdīšanu. (Gluži tāpat viņš lika izrakt Brena Svētīlaimīgā galvu, kas bija paglabāta zem Londonas Baltā pakalna un nodrošināja pilsētas drošību

kad tas izkļuva krastā, to nespēja panākt nedz suns, nedz cilvēks, nedz zirgs līdz pašai Kornvelai... Tad Artūrs un viņa sekotāji turpināja vajāšanu līdz panāca kuili Kornvelā, un tās raizes, ko tas bija viņiem sagādājis līdz šim, bija nieks, salīdzinājumā ar tām, kas vēl nāca, kamēr viņi dabūja suku. Beidzot viņi suku tomēr atņēma, un tad kuili vajāja pa visu Kornvelu, līdz to iedzina tieši jūrā. Un no tā laika neviens to vairs nav redzējis..."

(43/29)

Beigās Kulvičs savu iecerēto Olvenu apprec. Mīzlis Isbadadens tiek nogalināts, un Kulvičs manto gan sievastēva pili, gan dārgumus. Šis pasakai tipiskais, mitoloģizētais nobeigums liecina, ka velsiešu folkloras tradīcijā karalis Artūrs kļuvis par centrālo tēlu veselam leģendu ciklam, kas radies daudz senāk par viduslaiku Artūra un Grāla leģendām.

"Mabinogiona" piektā leģenda "Ronabija sapnis", iespējams, atklāj kādu vēl senāku ķeltu kultūras tradīciju, kad centrālais tēls vēl tika saukts par Artu (Arth) jeb Lāci un bija dievs. Domājams, ka viduslaiku leģendārais Artūra tēls ietver sevī arī daudz senāka kultūras varoņa iezīmes, kas saistītas ar totēmiskā dzīvnieka kultu.

"Ronabija sapnis" būtībā ir vīzija, kura struktūrā izmantots "stāsts stāstā" princips. Bēgdams no vajātājiem varonis Ronabijs nonāk kādas vecas burves mitekļī. Viņa klāj tam gulvietu uz dzeltenas vērsādas, kas gulētājam sūta brīnumainu sapni. Ronabijs sapņo, ka sastop kādu varenu karotāju, kas ir viens no Artūra vīriem. Viņš aizved Ronabiju uz Artūra nometni, kur notiek gatavošanās kaujai pret Oslas Lielā Dūča vadītajiem vīriem. Ronabijs vēro ķeltu šaha spēli starp Artūru un viņa māsasdēlu Oveinu. Tajā pašā laikā notiek īsta kauja starp Artūra vīriem un Oveina "kraukļiem". Kauja patiesībā tiek izcīnīta uz šaha galdiņa, kur gluži dievišķā mierā tiek pieņemti lēmumi par dzīvību un nāvi "Mabinogionā" teikts:

"Viņi pabeidza vienu spēli un iesāka nākamo, un to pabeidzot viņi izdzirda lielu troksni un kņadu, un bruņās tērptu vīru saceltu troksni, un kraukļu ķērķšanu, kas, savicinot spārnus, nometa zemē bruņas... Tad viņi ieraudzīja jājam šurp bruņinieku dārka zirga mugurā... kas pastāstīja Artūram, ka kraukļi nogalējuši visus viņa vīrus un salas izcilākos vīrus, un viņš lūdza, lai tas (Artūrs) pavēl Oveinam apturēt kraukļu uzbrukumu. Un Artūrs vēlēja Oveinam tā darīt. Tad Artūrs sagrāba zelta figūriņas, kas atradās uz šaha galdiņa, un tā

pret iebrucējiem, pasludinot, ka viņš viens pats nosargās zemi no ienaidniekiem)" (52/44).

Citā leģendas variantā pats karalis Artūrs, jājot pa mežu un meklējot piedzīvojumus, sastop milzu auguma vīru, bruņotu ar varenu karavāli, kas liek viņam gada laikā atrast atbildi uz jautājumu "Ko sievietes mīl visvairāk?" vai arī kļūt par viņa kalpu. Sprotamu iemeslu dēļ karalis nevarētu uzņemties šādu lomu, tāpēc tiek iesaistīts sers Gevins, Artūra tuvākais asinsradnieks, kas šajā situācijā kļūst par sava veida ķīlnieku - karaļa aizstājēju. Veiksmīgi ticis galā ar saviem pienākumiem, Gevins kļūst par valdīšanas dieves vīru, un Artūram tiek garantēta viņas aizstāvība. Interesanti, ka mežā satiktā varenā bruņinieka vārds ir "Gromer Somer Joure", kas latviski būtu jātulko kā "Vasaras Dienas Vīrs", kam latviešu mitoloģijā atbilstu Jānis. Leģenda vēsta, ka dāma Ragnala esot Vasaras Dienas Vīra māsa. Tātad latviski lokalizētā variantā Artūrs jeb Lāču vīrs varētu būt saticis Jāni un Līgu. Artūram un Apaļā galda bruņiniekiem ne reizi vien nākas sastapties ar senās ķeltu mitoloģijas dieviem.

Ķeltu kultūras tradīciju pētnieks, Luiss Spenss (Lewis Spence) savukārt norāda, ka Artūrs pats bijis iepriekšējā valdnieka Ambrozija Aureliāna brāļadēls: "Mītā, kas radās uz šo tēlu bāzes, Uters kļuva par Ambrozija Aureliāna brāli, bet Artūrs kļuva par viņa brāļadēlu. Visa šī genealogiskā kopsakarība, manuprāt, ir profesionālu stāstnieku kārtas radīta, kuri, sabrūkot kādam kultam, cenšas racionalizēt attiecīgā mīta materiālu vēsturiskā stāstījumā cilvēciskojot tā tēlus, apvienojot tos ar vēsturiskām personībām, lai piešķirtu to detalizētajai radniecībai ticamību, kas pārveido dievu drāmu pseido-hronikā; pie tam viņi to dara paši būdami pilnīgā vai daļējā neziņā par tēliem vai datiem, ko transformē" (64/151).

Tālāk pētnieks uzskata ka ir pamats identificēt Uteru ar seno ķeltu saules dievu Beli: "Sacīts, ka Beli tika nogalināts un apglabāts Solsberijas līdzenumā, arī Uters paglabāts turpat... nav nekādu saubu, ka Beli bija saules dievs, un Artūrs uzskatāms par viņa emanāciju, gluži tāpat kā Kuhulins bija tīru saules dieva Luga emanācija. Artūra un Kuhulina līdzība man sen jau skaidra... iemesli, kas radīja Kuhulina kultu Īrijā ir tādi paši, kā tie, kas bija par iemeslu Artūra kultam Britānijā - nepieciešamība parādīties nacionālan varonim-dievam laikā, kad notiek nežēlīgs karš. Gluži kā Kuhulins, arī Artūrs nogalina desmitiem tūkstošu pretinieku... Par Kuhulīnu mēs skaidri zinām, ka viņš ir saules dieva dēls, to pašu, loģiski secinot, var sacīt arī par Artūru. Kāda sena velsiešu poēma "Cyvoesi Merddin" attēlo

Beli un viņa karotājus brāžamies pār ielejām - viņš dēvēts par "mežonīgo mednieku" un aprakstīts gluži tāpat kā Artūrs velsiešu un angļu pasakās" (64/151).

Tomēr lai arī cik pārliecinoši skanētu argumenti par Artūra saistību ar seno Saules dievu-karotāju, tie nesniedz atbildi uz jautājumu - kāda Artūram kā "lāča vīram" (vels. val.) saistība ar lāci. Kuhulins, kurš arī bija indo-eiropiešu Saules dieva avatāra, bija reizē arī Ulsteras Dižais Suns jeb Kuhu Suns (Cuchulinn), un saistīts ar totēmiskā suņa kultu (sīkāk skat. 2). Par Artūra saistību ar totēmiskā lāča kultu mums zināmie avoti ziņas nesniedz. Nedz velsiešu, nedz korniešu, nedz skotu, nedz īru, nedz gallu nostāstos nav minēts, ka Artūram būtu lāča ausis vai lāča spēks kā latviešu Lāčplēsim/Lāčausim. Nav arī norāžu, ka viņš būtu cīnījies ar lāci, vai ka lācis viņu īpaši sargātu. Vienīgi viņa niknumu varētu salīdzināt ar lāča niknumu.

Pieņemot, ka Artūra vārds nācis no velsiešu valodas, tā izcelsme tomēr saistāma ar totēmiskā lāča kultu. Lācis nenoliedzami gadu tūkstošiem ilgi bijis Eiropas faunas varenākais pārstāvis, mežu un kalnu valdnieks. Senajā Eiropā, vēl ilgi pirms indo-eiropiešu atnākšanas, lācis ticis pielūgts kā dievs. Senos eiropiešus, acīmredzot, īpaši iespaidojušas lāču mātes rūpes par saviem bērniem. Kā atzīmē M. Gimbutas: "Tautas atmiņa/folklorā liecina, ka lāču māte bijusi mūsu sence, māte - dzīvības devēja... valodnieciski fakti sniedz saistību ar dzimšanu, bērna iznēsāšanu, un bērnu. Senās Eiropas valodas sakne *bher-*, ģermāņu *beran* nozīmē 'nest bērnus', 'nest'. Ģermāņu *barnam* 'bērns', seno skandināvu *burdh.* 'dzimt'" (28/116).

Arī latviešu valodā 'bērns' saistāms ar šo vārda sakni. Iespējams, ka latviešu šūpuļdziesma Aijā, žužū, lāča bērni, kā arī vēl ne tik sen populārā kaila zīdaiņa guldināšana uz lāčādas senākos laikos ir saistāmas ar totēmiskā lāča kultu. Senajos laikos tagad populārā tautasdziesma, iespējams, bijusi rituāla lūgšana dievei - Lāču Mātei sargāt jaundzimušo. Piedziedājumā atkārtotais vārds *aija* sanskritā nozīmē 'aukle'.

M. Gimbutas norāda, ka Lietuvas austrumu daļā nesen dzemdējušu sievieti pieņemts saukt par lāceni (Meška), un pirmās piecas nedēļas viņa ir Lāču Mātes aizgādībā. Senās Eiropas civilizācija atstājusi arī materiālas dabas liecības par Lāču Māti kā bērnu un māšu aizbildni - figūriņas, kur attēlota lācene nesot vīstokli (domājams - safītu zīdaiņi) vai sieviete ar lāča galvu - dzīvības devēja. Lāču Māte tādējādi uzskatāma par vienu no Lielās Mātes avatārām.

Interesanti, ka arī grieķu mitoloģijā līdzīgu sūtību - dzīvības radīšanas un sargāšanas funkcijas veic dieviete-lācene, Dea Artio jeb Artemīda. Viņa ir tā dieve, kas, pati būdama jaunava, palīdz jaunajām mātēm. Apkopojot Grieķijā un Krētā izdarīto arheoloģisko izrakumu rezultātus, arheologi nonākuši pie secinājuma, ka šajās teritorijās ticis piekopts Lāču Mātes kulta, kas transformētā veidā pastāvējis līdz pat nesenam laikam. "Rietumkrētā Akrotiri (Acrotiri) alā, netālu no senās Kidonijas, februāra otrajā dienā svinēti 'Lāču Jaunavas Marijas' svētki (Panagia Arkoudiotissa). No klasiskiem avotiem zināms, ka Arkādijas radītāja Arkasa māte neilgi pirms Arkasa piedzimšanas pārvērtusies par lāceni. Arkasa mātes vārds bijis Kallisto, Megisto vai Temisto. Mums zināms arī, ka Artemīda un viņas sekotājas dažkārt pieņēmušas lāču izskatu un atēniešu meitenes dejujušas lāču izskatā par godu Brauronijas Artemīdai. Iniciācijas rituāla laikā meitenes kļuva par lācenēm. Kāda interesanta čuguna statuete no Artemīdas svētnīcas Spartā attēlo dejujošu sievieti lāča maskā. Citā Eiropas daļā, Dea Artio, Lāču dievi pielūguši ķelti. Bernes pilsēta Šveicē, kas ir ķeltu kulta centrs, identificējusi lāci ar dievieti un izvēlējusies to par savu simbolu" (28/116). Arī Berlīnes vārdam un simbolam līdzīga izcelsme. Lācis kā dievība Artis ticis pielūgts arī Pirenejos.

Domājams, ka Artemīdas un Artūra vārdiem līdzīga etimoloģija, un saistāma ar dievišķā lāča kultu. Mitoloģiskais Artūrs, iespējams, bijis īpašā Lāču dieves aizgādībā, kas viduslaikos nomainīta ar Jaunavas Marijas aizgādniecību (Artūram bijis vairogs ar Jaunavas Marijas attēlu, kas viņam sniedzis īpašu spēku kaujas laukā). Ķeltu Lāču dieve un grieķu Artemīda uzskatāmas par Lielās Mātes veidoliem, kas indo-eiropēizētajā Eiropā saglabājušas senās pasaules dievietēm raksturīgo patstāvību, par ko liecina viņu saistība ar galvenajiem dzīvības nodrošināšanas procesiem bez vīrišķā principa klātbūtnes. Tieši otrādi, šīs dievības, kā tas ir Artūra gadījumā, būdamas spēcīgākas par vīrišķo principu, ņem to savā aizsardzībā.

6. Artūra kulta kā auglības kulta viduslaiku variants.

Artūrs kā saules dievs - Artūra kulta rašanās - Artūrs kā kara dieva Utera Pendragona dēls - Artūra tēla euhemerizācija - Artūra iniciācija Pazemes valstībā - Artūrs kā zemkopības dievs - Artūra un Osirisa tipoloģiskas līdzības - Artūra saistība ar Svēto Grālu - Artūra `ievainojums gurnā` un tā sakrālā dziedināšana - tipoloģiskas līdzības Mitras kultā un Artūra kultā - Mitras kulta saistība ar Svēto Grālu.

Viduslaiku leģendārais karalis Artūrs tātad drīzāk nācis no mīta nevis no vēstures - pie šāda secinājuma nonākuši jau 19. gadsimta pētnieki. A. Herberts (Algernon Herbert) atzīmēja, ka Artūrs bijis britoņiem sava veida kara dievs, pēc nozīmes pielīdzināms romiešu Marsam Bardi, kas apdziedājuši britoņu cīņīgus pret saksoņiem ap simts gadus pēc "vēsturiskā" Artūra nāves, dēvējuši viņus par "Artūra karakalpiem", bet pašu Artūru - par "Kaujas Bulli, Pasaules Valdnieku". A. Herberts piemin, ka kādā senā velsiešu dzejojumā Artūrs nosaukts par "ātri traucošu gaismekli" un "sauli"

Britu ķeltologs C. Makuloks (C. MacCulloch) uzskata, ka viduslaiku leģendas apvienojušas "senā britoņu dieva tēlu ar vēsturisko sestā gadsimta Artūru, radot kulta objektu". Daudzas Artūra leģendas ataino viņu kā mītisku kultūras varoni. L. Spenss, atsaucoties uz senākiem avotiem, norāda, ka "velsiešu leģendas tuvina viņu tiem varoņiem, kas guļ zem kalniem, gaidot signālu, kad bus iatbrīvo valsts no ārzemju iebrucējiem, tomēr, tāpat kā Odins (skandināvu pērkona un karadievs - SA), viņš ir arī "saniknoto jātnieku vadonis", kas trauc ar vēju" (64/146). Viņš uzskata, ka Artūrs ir centrālā figūra salīdzinoši vēlīnā britoņu pagāniskajā kultūrā, ka viņš ir sens dievs-varonis vai arī britoņu saules dievs nedaudz izmainītā izskatā, kas ieguvis jaunu vārdu, piemērotāku izmainītajiem apstākļiem, un viņa jaunākam un modernākam izpausmes veidam

Vairums autoru, rakstot par to periodu Britānijas vēsturā, kad romieši pameta salu, uzsver, ka ķelti atsākuši pielūgt senču dievus, sevišķi pievēršoties gaismas jeb saules dieva Beli kultam. Viens no šī kulta organizētājiem bijis arī Britānijas valdnieka Maksima dēls Eugēnijs, kura tēvs uzurpējis varu romiešu Britānijā 4. gadsimta beigās. Pats Maksims nācis no Spānijas, bet viņa sieva, Eugēnija māte, bijusi ķeltu izcelsmes. Runājot par nedaudz vēlāku periodu, A. Herberts raksta, ka galvenais jaunā kulta dievs bijis Brans un "Artūrs muļķīgā fanātismā pasludināja un izlika publiskai apskatei un pielūgsmei visapslēptākos noslēpumus" (64/147). Liekas, ka Romas impērijai sbrūkot, tās pārvaldītajās ķeltu teritorijās sākusies pilnīgi dabīga ķeltu kultūras un reliģijas atdzimšana. Daži pētnieki to nosaukuši par neo-druīdismu (manuprāt, šis termins drīzāk pielietojams, aprakstot mūsdienu situāciju šajā jomā).

Apskatot jautājumu par Artūra kulta rašanos, arī L. Spenss uzsver, ka pēc Romas leģionu aiziešanas praktiski neaizsargātā Britānijas dienviddaļa kļuvusi par laupījumu saksoņu un piktu srotājiem. Tās aizsardzībai pamazām izveidojusies sava veida britoņu un palikušo romiešu savienība. Vēsturiskais salas rietumu daļas valdnieks Vortigerns, skaudības mākts, atturējies no savienības. Šīs savienības vadībā nostājies Ambrosijs Aureliāns, kura tēvs Konstantīns, pēc romiešu aiziešanas tieši ievēlēts par Britānijas valdnieku. Konstantīns bijis precējies ar ķeltu izcelsmes sievu, kam no pirmās laulības bijis dēls Uters, vēlākais Artūra tēvs. Ambrosijs Aureliāns bijis Utera jaunākais pusbrālis, un Artūra tēvocis.

Tomēr Artūra kulta izauga nevis kāda klana vai ģimenes privilēģiju attaisnošani sabiedrībā, bet gan kā idejiskā citadele britoņu un romiešu savienības mērķa sasniegšanai - uzvarai pār svešzemniekiem. Šī svarīgākā uzdevuma vārdā radās kulta, kura centrā bija britoņu izcelsmes dievs-varonis, pārdabisks karotājs, atbrīvotājs, kas spējīgs aiztriekt svešzemju iekarotājus un atjaunot Britānijas, un tās iedzīvotāju neatkarību. "Tradīcija, kā parasti, reducē dievu līdz cilvēka statusam. Artūrs, Britānijas glābējs, drīzāk ir... sens ķeltu dievs-varonis, kas nācis no britoņu pirms-romiešu laika tradīcijas, nekā tāds romiešu-britoņu varonis, kāds bija pats Aurēlijs. Savā agrīnajā veidolā Artūrs bija Britānijas ķeltu saules dievs, zemkopības aizbildnis, un tāpat kā vairums zemkopības dievu un karadievu, ko ielenc viņa pavadoņi. Artūra pārdabiskā piedzimšana atklāj viņu kā "glābēju" vai "nacionālo varoni" (64/148).

Kaut arī par Artūra radurakstiem jau stāstīts iepriekšējās nodaļās, tās vērts apskatīt arī no citas puses, t.i. plašākā mitoloģiskā kontekstā. Pirmais avots, kur sniegtas sīkākas ziņas par Artūra vecākiem, ir Monmautas Džefrija "Vēsture". Tur minēts, ka Artūra tēvs bijis Uters Pendragons, kas iemīlējies Kornvelas valdnieka Gorluā sievā Igernā. Ar burvja Merlina palīdzību viņš pieņēmis istā Gorluā izskatu, iegājis pili un bijis pie viņa sievas, kas tajā reizē ieņēmusi Artūru. Velsiešu barda Taliesina dzejījumā Uters pārtop par vilku (velsiešu - "gorlois"), lai iekļūtu pilī pie iemīļotās. Kādā citā seno velsiešu dzejījumā ("Marwnad Uthyr Pendragon") Uters tiek uzrunāts kā kara dievs, kas devīto daļu sava milzīgā spēka atdevis Artūram. Velsiešu "Triādēs" minēts, ka Uters bijis liels pratējs burvju mākslās. Tomēr pagaidām, kamēr vēl nav vienprātības attiecībā uz šo tekstu vecumu, hronoloģisko kārtību un autentiskumu, pārāgi izdarīt kādus galīgus slēdzienus.

Ķeltologs E. K. Čeimers (E.K. Chambers) konstatējis, ka Monmautas Džefrijs pirmais nosaucis Artūru par Utera Pendragona dēlu. Cits pētnieks - K. Malone (K. Malone) izteicis varbūtību, ka Artūrs ir dievišķā Utera Bena dubultnieks, kas radies no tā, ka sajaukti velsiešu vārdi "uthr" (nežēlīgs) un "anuthr" (Artūra vārda variants), šo sajukumu centušies izlabot Kornvelā, pasludinot Artūru par Utera dēlu. (64/147)

Sava nozīme arī faktam, ka Romas impērijā tās sabrukuma periodā bija vērojams milzīgs reliģiju sajaukums, kur apvienojās elementi no daudzu tās koloniju dažādo kultūru tradīcijām. Tā Britānijā arheoloģiskajos izrakumos atrastas liecības, ka salas iemītniekiem bijušas pazīstamas gan Ēģiptes dievības gan senās Persijas dieva Mitras kults. Šādā atmosfērā atdzimušais Artūra ideāls saņēma jaunu virzību un kļuva par sava veida Britānijas "svēto lietu". Jaunās ideoloģijas galvenais uzdevums bija nosargāt Britāniju pret draudošo svešo kultūru nesējiem - svešzemju iebrucējiem - piktiem un saksoņiem - un saglabāt Britānijas salu ķeltiem raksturīgo kultūru. Kā atzīst L. Spenss: "Tā radās sistēma, kas izveidoja noslēpumaini-romantisko priekšstatu kopu un legendu, kas vēlākos laikos pārveidotā formā pārtapa vienā no Eiropas literatūras izsmalcinātākajiem un bruņnieciskākajiem sacerējumiem - sāgā par Artūru - kurā mēs redzam visas zaudētas kultūras un apslēptas filozofijas zīmes. Tik tiešām, mums ir pietiekams pamats šādam apgalvojumam, jo Gotfrīds no Viterbo savās "Hronikās" pārliecinoši raksta, ka Ambrosijs bijis "pagāns", kas iedrošinājis manheješu* sekti un nostājies pret kristīgo baznīcu" (64/149)

Autors uzskata, ka vēlāk, arvien pieaugošā kristietības ietekmē, Artūra tēls ticis euhemerizēts (*euhemerisms - uzskatu sistēma, kas skaidro mitoloģiju izaugam no konkrētas vēsturiskas situācijas, kad reāli cilvēki tiek dievišķoti). Tomēr arī tad Artūra tēls saglabājis daudzas dievišķas jeb mīta varoņim raksturīgas iezīmes, kas iešifrētas gan nostāstos gan leģendu pierakstītajos variantos. Tā, piemēram, jau pieminētajā velsiešu barda Taliesina poēmā "Laupījums no Pazemes" (The Spoils of Annwn) teikts, ka, meklējot brīnumkatlu, kas satur iedvesmas un zināšanu dzērienu, Artūrs kopā ar saviem biedriem kristāla kuģī nolaidušies Pazemes valstībā, ko pārvalda valdnieks Pwyls (Pwyll). Citiem vārdiem sakot, Artūrs, tāpat kā daudzi citi mītiski varoņi un dievi - Osiriss, Orfejs, Tēzejs, arī latviešu Lāčplēsis, tiecoties pēc iniciācijas jeb iesvētīšanas noslēpumainajā, nokāpj pazemes valstībā, kur pēcnāvē apskaidrību iegūst mirušo dvēseles, lai iegūtu zināšanas dievišķas atklāsmes veidā un atdzimtu garā. Interesanti, ka gan Osiriss pazemes valstībā Amenti, gan Artūrs Anvinas valstībā, gan Lāčplēsis nogrimušajā Burtnieku pili stājas pretim tumsas ļaunajiem spēkiem. Tāpat kā uzvarējušais Lāčplēsis uzceļ atbrīvoto pili virszemē un gaismā, arī Artūra kults caur varoņa-dieva iniciāciju paredzēja visas Britānijas atdzimšanu spēkā un garā.

L. Spenss uzskata, ka Artūra kults Britānijā pastāvējis mistiski-militāras apvienības veidā, kas radusies ap 5. gadsimta trešo ceturksni un darbojusies līdz 6. gadsimta vidum. Iespējams pat, ka apvienības vadītājs pats pieņēmis dieva - aizbildņa vārdu un darbojies kā Artūrs. Tas zināmā mērā izskaidrotu Artūra plašo popularitāti.

Iepriekšējās nodaļās jau rakstīts par Artūra saistību ar dievišķiem un mītiskiem ķeltu kultūras tradīcijas tēliem - Artūrs kā saules dievs, Artūrs kā kara dievs, kas dažkārt pārvēršas krauklī, Artūrs kā zemkopības dievs. Interesanti, ka Gallijā Alobrogas apkaimē, pielūguši zemkopības dievu Artuā (Artaois).

Viduslaiku leģendās Artūrs ne reizi vien pieminēts sakarā ar Svēto Grālu kā "dievišķais karalis". Viņš ir "gumā ievainotais karalis", kas nespējīgs gulēt pili Avalonā un gaida savu dziedinātāju, lai taptu atpestīts ar sakrālo vārdu - jautājumu. Līdz ar viņu no ciešanām un neauglības taktu atbrīvota arī visa valsts. Zīmīgi, ka "ievainojumu gumā" var uztvert gan tiešā gan pārnestā nozīmē - kā kastrāciju. Šāda tipa ievainojums mitoloģijā raksturīgs auglības un zemkopības dieviem, un līdz tiem mīdīt paredzētās funkcijas, kas dabā izpaužas kā ilgstoši sausuma periodi, epidēmijas un bada gadījumi.

Dieva izvešelošanās atjauno zemes auglību. *(skat Adoniss - grieķu mitoloģijā). Pagāniskajos rituālos šādos gadījumos bieži tika piedāvāti līdzīgi upuri no cilvēku puses, kurpretī kristīgajā mitoloģijā dziedina ar vārda spēku - uzdodot pareizo jautājumu. Teiksmainais bardis Taliesins lepni saka "Manam duncim padevušies daudzi gurni". Lai gan šo frāzi var interpretēt arī citādi - Taliesinam, iespējams, atdevušās daudzas nevainīgas meitenes - nenoliedzami tas bijis saistīts ar auglības kultu. L. Spenss norāda, ka arī seno acteku rituālos, kas saistīti ar auglību, izdarīti ievainojumi gurnos (64/150), lai plūstošās asinis nomierinātu sadusmotos dievus un dotu zemei spēku.

Interesanta varētu būt Artūra kā auglības dieva un ēģiptiešu dieva Osirisa tipoloģiska salīdzināšana. L. Spenss uzskata, ka ķeltu Artūra kults izaudzis tieši no Osirisa kulta. Kā pierādījumu pētnieks min līdzības abu dievu-varoņu nāvē un apglabāšanā. Tā ēģiptiešu mīts stāsta, ka Osirisu nogalinājis viņa nenovīdīgais brālis Sets, ievilinot viņu īpaši pagatavotā sarkofāgā. Mirušo Osirisu laivā uz mirušo zemi Aalu Nīlas rietumu krastā aizvedušas viņa māsa Izīda (kas bija arī viņa sieva) un Neftisa. Aalu attēlota kā sava veida paradīze, kur lauki un koki nepārtraukti nes ražu. Osiriss valda šajā zemē pār tās nemirstīgajiem iemītniekiem, gaidot savu atdzimšanu zemes dzīvei.

Arī Artūru, ko nogalina tuvs asinsradnieks - dēls vai māšasdēls - uz mistisko "Ābolu zemi", Avalonu jeb Avalahas salu Rietumu jūrā (t.i. Atlantijas okeānā), laivā aizved viņa māsa Feja Morgana ar savām pavadonēm. Tur viņš dus nedz īsti miris nedz dzīvs, gaidot dienu, kad Britānijai atkal būs vajadzīga viņa palīdzība.

Hors, Osirisa dēls jeb pats atdzimušais Osiriss, Artūra tēlam vēl tuvāks. Abi ir kara dievi, pie tam Hors tiek attēlots ar vanaga galvu, bet Artūrs, savukārt, kraukļa izskatā.

Līdzības ar ēģiptiešu mītiem atrodamas arī Artūra kā Svētā Grāla sargātāja motīvā. "Gumā evainotais" karalis tiek dēvēts arī visai mīklainā veidā par "Zvejnieku karali". Vārds "Zvejnieks" vai "Bagātais Zvejnieks" asociējas ar dzīvības simbolu - zivi. Arī Osiriss dažkārt tiek dēvēts par "Zivju valdnieku" jeb "Zivju dievu", jo viena no šī ēģiptiešu dieva funkcijām ir būt par Nīlas aizgādnieku. Dažkārt Osiris pat tiek identificēts ar Nīlu - auglības devēju. Gluži tāds pats auglības devējs ir Svētais Grāls. Tāpēc jāpiekrīt britu pētniekiem Dž. Vestonai (J. Weston) un prof. Raisam (Rhys), ka "vis Svētā Grāla nostāsts atgādina ne tikai kaut ko no ārkārtīgi sena dabas mīta, bet arī iniciāciju izsmalcinātās un sarežģītās dabas kulta mistērijās" (43/156). Tādā gadījumā Artūrs ir uzskatāms par salīdzinoši jaunu

auglības kulta dievību, kura saknes, pēc L. Spensa domām, iespējams, meklējamās senajā Ēģiptē "Tādā veidā šķiet, ka visa Osirisa kulta "mašīnērija" kādos ļoti senos laikos pārceļta uz britu zemi, un, kad piemetina, ka Artūrs, tāpat kā Oziriss, vienā no saviem izpaušanās veidiem ir lauksaimniecības patrons un zemkopības dievs, tad, liekas, vairs nav īpaši jāpūlas, lai pierādītu līdzības abos mītos un tā saistītu šo tēlu ar dieviskā valdnieka tradīciju" (64/156).

Lai gan salu ķeltu un ēģiptiešu mitoloģijā daudz paralēļu, un druīdi bija pazīstami ar ēģiptiešu kultūru, liekas, ka daudz noteiktāk Artūra tradīcija saistāma ar seno āriešu dieva Mītras kultu, kas Romas sabrukuma periodā bija ārkārtīgi populārs gan plašās impērijas metropolē, gan perifērijā.

Mītras tēls sastopams gan indiešu "Rigvēdā", gan seno persiešu svētajos rakstos "Avestā" Sākotnēji Mītra, domājams, bijis kosmiskās un tiesiskās kārtības sargātājs, kas izpaudies kā zvaigžņotā debess. Indiešu kultūrā Mītra vēlāk minēts kopā ar Varunu - pasaules uzturētāju. Persiešu tradīcijā Mītra minēts līdzās vienam no diviem augstākajiem dieviem - Ahuramazdam - kā saules un gaismas dievs, kas redz visu.

Ap 3. gadsimtu, imperatora Diokletiāna un it īpaši viņam sekojošā Juliāna Atkritēja valdīšanas laikā Mītra kļuva par Romas impērijas sargdievu. Viņam tika celtas kulta vietas visā plašajā impērijā, arī Britānijā. Šķiet, ka Britānijas druīdi drīz atskārta Mītras kulta un druīdisma kopīgas saknes, un jaunā reliģija organiski iekļāvās ķeltu senās kultūras tradīcijā. Tāpat kā druīdi, Mītras kulta kalpi bija tikai vīrieši, kas viens otru dēvēja par brāļiem. Brālības biedri dalījušies septiņās pakāpēs kraukļi, slepenie, kareivji, lauvas, persieši, saules skrējēji un tēvi. Augstākais priesteris saucies 'Tēvu Tēvs'.

Mītras kulta centrā ir bulļa nokaušanas akts. Ahuramazdas uzdevumā Mītra nokauj dievišķo bulli un no tā rada pasauli (indiešu mitoloģijā pasaule līdzīgā veidā radīta no govs). Bulļa kultam ir centrālā vieta arī druīdismā - vienā no ķeltu kultūrai nozīmīgākajiem sacerējumiem "Ūlādu ciklā"/Tēnā attēlotā divu bulļu cīņā būtībā ir tas pats Avestā aprakstītais divu pirmdievu - Ahuramazdas un Ahrimāna jeb divu pasaules pretpolu - labā un ļaunā/gaismas un tumsas - mūžīgais cīņiņš. Austrumu kultūrās šis princips grafiski tiek attēlots kā iņ un jan zīmes.

Interesanti, ka indoeiropēiskā jeb āriskā tradīcija saglabājusies ne tikai doktrīnas pamatnostādņēs, bet arī ārējos rituālos. Jau agrāk aprakstītais ķeltu karaļa iesvētīšanas rituāls lielā mērā sasaucas ar mītrisko iesvētīšanas rituālu - tauroboliju. Iesvētāmais tika guldīts bedrē, kas

simbolizēja kapu, un bedrei pāri pārlika baļķus, uz kuriem nokāva bulli. Bulla asinīm ļāva tecēt uz bedrē guldīto cilvēku, kas tādā veidā šķīstījās no grēkiem un ieguva jaunu dzīvi. Mitras kults saistīts arī ar "dzīvības ēdiena un dzēriena" sakramentu, kas vedina uz domām par saistību ar Svēto Grālu.

7. ĶELTU KARALU PREROGATĪVU UN DRUĪDU

privilēģiju atspoguļojums ķeltu leģendu tradīcijā.

Karaļvaras saistība ar druīdismu ķeltu sabiedrībā - karaļa Artūra kā tradicionāla ķeltu valdnieka attēlojums - karaļa/ bruņinieka ideāls vēlino viduslaiku tradīcijā - priesteru kārtas privilēģijas senajā indoeiropiešu sabiedrībā - tipoloģiskas līdzības druīdisma un hinduisma rituālos valdnieka inaugurācijas ceremonijā - kauss kā karaļvaras sievišķais simbols - `veselīgā` karaļa motīvs indoeiropiešu kultūras tradīcijā - sunamītisma metode karaļvaras stiprināšanā - rituālais regicīds (valdnieka nonāvēšana) ķeltu sabiedrībā - Artūrs kā dievu valdnieks - valdnieka sievas nolaupīšanas motīvs indoeiropiešu (ķeltu, indiešu un latviešu) mītiskajā tradīcijā - kurtuāzās mīlas tradīcijas ietekme uz `mīlas trīsstūra` rašanos Artūra leģendu vēlinajos variantos.

Karalis Artūrs vairumā leģendu darbojas ciešā sadraudzībā ar burvi Merlinu. Merlina tēla saistība ar druīdismu nenoliedzama. Druīdisma milzīgā ietekme uz karaļvaru atklājas jau leģendu pašā sākumā - tas ir Merlins, kas ieplāno Artūra piedzimšanu, audzina viņu, padara par karali, palīdz ar padomu valdīšanas laikā un pareģo Artūra pasaules bojāeju.

Seno ķeltu sabiedrībā, kas iedalījās četrās pamatkārtās - druidi jeb priesteri, tani jeb karaļi/karavīri, amatnieki un zemnieki - druīdiem bija likumdevēju spēks. Savukārt likumu ievērošanu, priesteru gribas izpildi, nodrošināja karotāju kārta, kas tādējādi atradās būtiskā atkarībā no

druīdiem. Šādas karaļvaras, kas cieši saistīta ar druīdismu, attēlojums atrodams gan Jūlija Cēzara un vēlāku laiku romiešu vēsturnieku darbos, gan ķeltu senajās leģendās, gan viduslaiku karaļa Artūra leģendās.

Tradicionāli Īrijas ķeltu sabiedrībā, piemēram, pastāvējuši trīs pakāpju valdnieki - karalis pār vienu cilti (ri), karalis pār vairākām, pēc asinsradniecības saistītām ciltīm (ri coicid) un visas Īrijas dižkaralis/dižķēnišs (ard ri), kas valdījis Tarā, visas Īrijas ģeogrāfiskajā un politiskajā centrā Nav zināms, vai arī Britānijas ķeltiem būtu pastāvējusi līdzīga kārtība. Artūrs ir pirmais Britānijas valdnieks, kas dēvēts par dižkarali jeb par Riothamus. Vadoties no Monmautas Džefrija sacerējuma, Artūra Karleonas pili pie Askas upes, tikuši aicināti arī valdnieki no vismaz sešām Britānijas provincēm, arī Velsas un Skotijas, kas zvērējuši uzticību viņam kā dižkaralim.

Spriežot pēc tā, ko par karali Artūru rakstījis Monmautas Džefrijs, var secināt, ka ķeltu sabiedrībā karalim bijusi īpaša vieta. Viņa attēlotais Artūrs bijis ārkārtīgi darbīgs vīrs, kas ne vien lietpratīgi ticis galā ar saksoņiem, bet arī organizējis veiksmīgas militāras operācijas Gallijā, Norvēģijā, Islandē un Skotijā, un pat devies karagājienā uz Romu. Monmautas Džefrijs vēl pieminējis, ka karalis Artūrs bieži konsultējies druīdu "astronomijas skolā" Karleonā-pie-Askas. Arheoloģiskajos izrakumos atrastais saules diska atveids, kas bijis iebūvēts jumta korē un daži citi, ar debess ķermeņu novērošanu saistīti priekšmeti, varētu liecināt par to, ka šajā vietā atradusies sava veida observatorija.

Kas attiecas uz Monmautas Džefrija karaļa Artūra atainojumu, tad jāatzīst, ka tas ir stipri atšķirīgs no citos literāros avotos atrodamā portretējuma. Karalis Artūrs visbiežāk attēlots tādā veidā, kas to padara tuvu seno ķeltu leģendārajiem valdniekiem, kam raksturīga pasivitāte un dzīves baudīšana. Vairumā leģendu Artūrs ir gaužām neaktīvs tēls, kura darbība aprobežojas ar svētku un turnīru organizēšanu vai medībām. Reiz, kad jaunais Sarkanais bruņinieks ierodas Artūra dzīvu zālē un visa galma acu priekšā apvaino karalieni Giniveru, izlejot viņas kausa saturu pašai karalenei klēpī, karalis izrāda tikai vieglu sašutumu, ļaujot pāridarījumu atriebt citiem.

Šāds karaļa portretējums ir pilnīgā saskaņā ar senākām ķeltu leģendām. Tā Ūlādu ciklā aprakstītie karaļi Konhobars un Ailils arī visai neaktīvi piedalās savas valdīšanas laika nozīmīgākajā notikumā - visas Īrijas karā pret Ulsteru* (skat 1). Ailils karā nepiedalās vispār, pilnībā to atstājot savas sievas - ķēniņienes Medbas rokās. Cits ķeltu leģendārs valdnieks Konhobars miera laikos savu

dienu iedalījis tā, ka pirmo tās trešdaļu viņš pavadījis, vērojot karaskolas audzēkņu spēles, otro dienas daļu - spēlējot šahu un trešo dienas daļu - žūpojot. Viņš piedalās tikai aprakstītā kara beigu posmā. Viņa vienīgais ievainojums - lingas raidīts akmenis, kas karalim iestrēgst pierē - iegūts nevis kaujas laukā, bet dzēruma strīdā. Iespējams, ka gan senajās ķeltu leģendās, gan karaļa Artūra ciklā ievērota kāda tradīcija t.i. - Dieva svaidīto nepakļaut briesmām.

Ķeltu valdniekiem piemita vēl kāda īpašība, kas raksturīga arī Artūram - devīgums. Ūlādu ciklā teikts, ka ķēniņa Konhobara devīgums bijis plaši pziņstams - viņš bijis gatavs jebkurā brīdī viesmīlīgi uzņemt savas pils dzīru zālē vismaz trīsdesmit varoņus (1/20). Par pakalpojumu viņš gatavs garantēt kā atlīdzību visu, ko viesis lūdz. Skopums tika uzskatīts par vienu no lielākajiem valdnieka netikumiem. Tā leģendārais Ūlādu teiku valdnieks Bress kļūst par izsmiekla objektu barda Koirpres dzejā, jo bijis pret dzejnieku tik skops, ka iemitinājis viņu neapkurinātā istabā, kur nav bijis ne gultas, ne krēslu, bet uz galda bijis tikai šķīvis ar dažām sakaltušas maizes šķēlēm. Pirms Koirpre pametis neviesmīlīgā valdnieka pili, viņš tam nodziedājis tik dzēlīgu "pateicības" dziesmu, ka valdnieka seja aiz kauna un dusmām pārklājusies sarkaniem plankumiem. Ļaužu izsmiekla vajātam, Bresam nācies pat atteikties no troņa (1/8).

Tikai pamazām devīgums un augstsirdība kļūst par ideāla viduslaiku bruņinieka tēlam raksturīgām īpašībām. Arī viduslaiku sadzīves kultūrā šīs kategorijas ienāk pamazām un saistāmas ar galmu materiālās un garīgās dzīves pakāpenisku izsmalcinātību. Literatūrā šīs iezīmes kā neatņemamu sastāvdaļu ideāla bruņinieka tēlam, pirmie piešķir Provasas trubadūri. Valdnieks skaitījās valsts "pirmais" bruņinieks. Valdnieka skopumam varēja būt tik tālejošas sekas, ka tās skāra visu valsti. Tā, piemēram, viens no iemesliem, kāpēc viduslaiku leģendās par Svētā Grāla meklēšanu vadību uzņemas nevis pats karalis Artūrs, bet Apaļā Galda bruņinieki, ir viņa cēlsirdības un devīguma izsīkums, kas ievada viņa varas norietu. Tā cēlais bruņinieks Persefāls, būdams Karaļa Zvejnieka pili un naktī redzēdams vīziju, aiz kautrības neuzdod liktenīgo jautājumu "Kas tas ir?" Uzdodot šo jautājumu, viņš būtu ieguvis Grālu un atbrīvojis no ciešanām arī Karali Zvejnieku. Viens no iemesliem viņa kautrībai ir tāds, ka karalis Artūrs savas valdīšanas beigu posmā pamazām zaudēja devīgumu, un bruņinieki bija atraduši griezties pie viņa ar lūgumiem vai jautājumiem.

Pārlika taupība varēja novest pie karaļa piekritēju un sekotāju skaita samazināšanās, ko

apkārtējie, savukārt, varēja saistīt ar ietekmes zaudēšanu, varas pagrimumu un Dieva sodu. Arī Roberta de Borona sarakstītajā "Persefālā" uzsvērts, ka Artūra galminieku skaits arvien sarūk. Te liela nozīme faktam, ka galmu pametusi karaliene Ginivera, kas aizbēgusi kopā ar Artūra māšasdēlu Mordredu un pat tikusi kronēta kopā ar viņu. Tādā veidā izjaukta senā druīdiski tradicionālā "zemes un valdnieka" - Giniveras un Artūra - savienība, kuras izjukšana varēja novest tikai pie katastrofas.

Indoeiropēiskā tradīcija paredzēja priesteru kārtai īpašas privilēģijas. Gan brahmaņa lūgumu āriskajā Indijā, gan druīda lūgumu ķeltu zemēs noraidīt nedrīkstēja neviens. Tāpat kā galma brahmaņiem Indijā, arī druīdiem bija milzīga ietekme. Indiešu viduslaiku dzejnieka Kālidāsas drāmā "Šakuntala" iemīļējusies meitene neattopas garāmejošam brahmaņim pasniegt ūdeni un nomazgāt kājas, tā izpelnīdamās lāstu, kas skar ne tikai viņu un viņas gaidāmo bērnu, bet arī iemīļoto - valdnieku Dušjantu, kas tāpēc gandrīz zaudē troni. Klasiskajā indiešu literatūrā šādu piemēru ir daudz.

Ūlādu cikla leģendārais valdnieks Konhobars pats ir valdnieka meitas un druīda dēls. Tomēr par nemaināmu tika uzskatīts likums, ka sapulcē neviens ulsterietis nerunāja, pirms savu vārdu nebija teicis Konhobars, bet Konhobars trīs reizes apdomāja sakāmo un runāja tikai tad, kad bija runājuši viņa druīdi.

Interesanti, ka šī likuma ievērošanā nebija pieļaujamas nekādas atkāpes, un par tā pārkāpšanu tika piespriests nāvessods. Tā, piemēram, kad ulsterieši pamostas no gadu ilgā miega, kura laikā viņu zemē iebrucis visas Īrijas apvienotais karaspēks, kuru visu laiku atvainījis un tēvzemi nosargājis viens pats Kuhulins, un viņa "zemes" tēvs Sualtams Setanta, steidzoties pavēstīt par dramatisko situāciju, atskrējis uz Konhobara pili un izstāstījis par notiekošo bez uzaicinājuma un neievērojot pieminēto kārtību, un tāpēc valdnieka tēvs, druīds Katbads, pieprasa "vaininieka" sodīšanu ar nāvi. Ņemot vērā dēla nopelnus, šoreiz sods tomēr netiek piespriests.

Ķeltu sabiedrībā arī karaļa liktenis bija lielā mērā atkarīgs no druīdu lēmuma. Jūlija Cēzara laikabiedrs Dios Hrisostoms, kas liekas, piedalījies viņa karagājienā pret ķeltiem, rakstījis, ka ķeltu valdnieks ir "tikai druīdu ierocis" (59/103). Patiesībā druīdi bija tie, kas iecēla karali. Pēc tradīcijas, kad bija izvēlēts jaunais karalis, notika rituāls, kura laikā nokāva bulli. No tā gaļas pagatavoja viru, ko vispirms ēda viens no druīdiem. Pēc tam druīds nogulās uz nokautā dzīvnieka ādas, un sapnī redzēja nākamo valdnieku. Jā sapnis sakrīta ar tautas izvēli, tad tā tika atzīta par

pareizu. Šo tradīciju sauca "tarbfeis".

"Tarbfeis" pārbaude nebija vienīgā, ko vajadzēja izturēt nākamam valdniekam. Kāds mūks, Velsas Džeralds (Gerald of Wales) šajā sakarībā apraksta vēl vienu ķeltu tradīciju - baltas ķēves upurēšanu. Nākamajam valdniekam druīdu uzraudzībā vispirms bija jāveic dzimumakts ar ķēvi visas tautas priekšā. Tad tā tikusi nokauta, un no tās gaļas pagatavota vira. Valdniekam vajadzējis vienlaikus tajā mazgāties un to dzert. Interesanti, ka tāda pati tradīcija bijusi arī senajā Indijā, un attiekušies gan uz valdniekiem, gan valdniecēm, otrajā gadījumā izmantojot ērzeli. Šo tradīciju Indijā sauca "ašvamedha". Domājams, ka līdzīga tradīcija bijusi arī senajiem baltiem, un atskaņas no tās atrodamas latviešu pasakās par ķēvesdēlu Kurbadu.

Jau vairākus gadsimtus zem Vestminsteras katedrālē esošā Anglijas karaļu kronējamā troņa piestiprināts pusapaļš plakans akmens - tas ir "Fals" jeb Liktens Akmens, kas no Īrijas valdnieku īpašuma vispirms nonācis Skotijā un vēlāk, pēc Skotijas pakļaušanas, kļuvis par Anglijas karaļu īpašumu. Reāli tas simbolizē Īrijas un Skotijas pakļaušanos Anglijas tronim.

Kāds nostāsts vēsta, ka viens no Īrijas pirmajiem dižkaraļiem - Kons - mēdzis katru rītu, gaismai austot, uzkāpt Taras kalnā un palūkoties visapkārt, vai valstij neuzbrūk ienaidnieks. Reiz viņš uzminis kādam akmenim, kas iekļedzies cilvēka balsī. Druīdi paskaidrojuši, ka viņš netīši atradis kādreiz nozaudēto Liktens Akmeni, kas spēj pareģot nākošos Īrijas valdniekus. Druīdiem un Konam runājoties, zemi pēkšņi apņēmusi bieza migla. Bijusi dzirdama aulēkšojoša zirga pakavu rīboņa un miglu šķēlušas zelta šautras. Druīdi brīdinājuši jājēju, lai tas neievaino valdnieku. Izrādījies, ka jātnieks ir pats saules dievs Lugs, kas Konu paņēmis līdzī un aizvedis uz kādu pili, kur skaistā zālē sedējusi daļa meitene. Lugs paskaidrojis, ka tā ir karaļavara. Meitenei līdzās bijusi muca ar medali. Viņa smēlusi alu ar sudraba kausu un katru reizi jautājusi Lugam, kam to pasniegt. Lugs nosaucis daudzus vārdus - tik, cik Konam būs pēcteču. Tad Lugs un meitene izgaisuši, bet Kons atradies atpakaļ Tarā, turot rokā sudraba kausu - karaļvaras zīmi.

Britu ķeltologs V Rezerfords saista šo nostāstu ar jau pieminēto legendu "Sera Gevina precības". Jāatzīmē, ka legendas paralēlajā versijā Gevina vietā minēts Artūrs. Reiz, jājot pa mežu, Artūrs/Gevins satīcis kādu milzu vīru ar karavāli. Tas licis padoties vai arī atminēt mīklu: "Ko sievietes mil visvairāk?" Milzu vīrs devis Gevinam vienu gadu, lai atrastu pareizo atbildi. Gads pagājis, bet

Gevins tā arī nav zinājis, ko atbildēt. Viņš lēnām un negribīgi kļīdis norunātās tikšanās vietas virzienā. Te pretim gadījusies kāda pavisam veca un neglīta veča, kas teikusies zinām atbildi un atklāt to bruņiniekam, ja tas, savukārt, nosoloties viņu precēt. Gevins to arī apsolījis. Tad veča atklājusi, ka parezā atbilde esot: "Karaļvara". (Angļu valodā lietotais vārds *sovereignty* ir ar vairākām nozīmēm, tulkojams arī kā 'brīvība, neatkarība, pašnoteikšanās', tāpēc latviešu valodā grūti atrast vienu jēdzieniski vispiemērotāko variantu). Atbilde izrādījusies pareiza. Nu Gevinam/Artūram nācies turēt doto vārdu. Kad jaunlaulātie devušies uz guļamkambari un galantais līgavainis, kaut iekšēji negribīgi, bet to slēpdams, līgavu noskūpstījis, tā tūdaļ pārvērtusies vēl neredzētā daiļavā. Kā V. Rezerfords rezumē - skaidrs, ka "ķeltu mežs ir pārdabisku būtņu apsēsta vieta un tie, ko Artūrs sastop, ir dievi Karavāle, šķiet, simbolizē vīrišķo proto-dievu, Meža valdnieku" (59/105). Šis Meža valdnieks vitā leģendas versijā ir jau pieminētais Vasaras Dienas Vīrs jeb latviskais Jānis.

Tāpat pilnībā var piekrist dažiem citiem V. Rezerforda secinājumiem, ka "nav jābūt freidistam, lai atzītu, ka kauss pēc būtības atspoguļo sievišķo principu... Kauss, ko Kons saņem no meitenes rokas, simboliski savieno viņu ar karaļvaru, kas pati savā būtībā ir sievišķīga. Nav nekādu šaubu, ka minētā meitene ir Eriu, kas divos citos veidos, kā Fotla un Banba, simbolizē Īriju. Tagad saprotams, kāpēc senajā Īrijā dižkaraļa kronēšanu sauca "fled bairnsi" jeb kāzu svētki, ko mitoloģijā simbolizēja Dagdas un Moriganas savienošana, kas notika pār upi. Akmens izdvestais kliedziens... nāk no viņa dievišķās līgavas. Tas ir sievietes neapzināts kliedziens seksuālas ekstāzes brīdī" (59/105).

Viens no būtiskiem priekšnosacījumiem, lai karaļa valdīšana valstij un tautai atnestu labumu, bija spēja šo varu realizēt pilnībā, t.i. valdnieks nedrīkstēja būt ar kādiem fiziskiem trūkumiem. Indoeiropiešu tradīcijā šim aspektam tiek pievērsta ārkārtīgi liela nozīme - tā senindiešu eposa "Māhabhārata" pamatproblēma izriet no jautājuma: kas pārvaldīs valsti, jo tās likumīgais valdnieks Dhritaraštra zaudējis redzi. Latviešu pasakās līdzīgs motīvs ir pasakā par neredzīgo ķēniņu un putnu Bubuli. Īrijas ķeltu mītos valdnieks Nuada Argatlams (Sudrabrocis) spiests atteikties no troņa, jo kaulā zudējis roku (2/204). Viens no valdnieka sekmīgas darbošanās rādītājiem bija arī viņa vīrišķā potence. Tā bija sava veida garants, ka valstī viss noritēs pareizā kārtībā - gadalaiku maiņa, ražas ienākšanās, ar to saistītā pārticība utt. Ūlādu cikla leģendās karalis Konhobars sekmīgi realizē valsts pārvaldi arī tāpēc, ka ir fiziski spēcīgs, pievilcīgs un sieviešu mīlulis. Pēc likuma visām līgavām pirmā

nakts jāpavada ar viņu - tikai Kuhulins, kas varenāks par Konhobaru, panāk zināmu izņēmuma stāvokli šajā situācijā - arī viņa līgava Emera pirmo nakti pavada karaļa gultā, bet starp viņu un Konhobaru nolikts zobens (1/36).

Saprotams, ka šajā tradīcijā milzīga loma bija arī karaļa sievai. Tāpēc nereti varoņiem un valdniekiem par sievām ķeltu mitoloģijā dotas dieves ar izcilu seksualitāti. Tāda ir Kuhulina iemīļotā jūras dieva šķirtā sieva Fanda, kuras apskāvienos gadi šķiet mirkli (1/40). Tāda ir Ūlādu cikla karaliene Medba, kurai tik daudz vīriešu, ka "viena ēnā jau stāv nākamais" (1/42). Tāda arī ir Medbas meita Finabaira, kuras daiļumu izmanto, mēģinot Kuhulinu ievilināt slazdā. Tieši Finabaira tiek uzskatīta par Artūra sievas Giniveras līdzinieci Īrijas ķeltu mitoloģijā.

Sievietēm ar tik varenu seksuālo apetīti bija vajadzīgi atbilstoši partneri. Ņemot vērā, ka karaļa sieva reizē simbolizēja arī karaļvaru, liela nozīme bija tam, kam karaliene pieder. Tas, kuram viņa piederēja, bija arī īstais zemes valdnieks. Līdzīga tradīcija atrodama arī citu kultūru sistēmās - tā, piemēram, novecojošo Vecās Deības Dāvidu uztrauc viņa skaistā dēla Absaloma slepenā viesošanās tēva harēmā. Vecišķo valdnieku nomāc ne tik daudz greizsirdība, cik bailes zaudēt troni, jo tas, kurš guļ pie valdnieka sievas(-ām), arī patiesībā pārvalda valsti. Lai uzturētu savu vīrietību, viņš izmantojis jaunas meitenes, kas viņu sildījušas gultā, nestājoties dzimumattiecībās. No šīm meitenēm vispazīstamākā ir Vecās Deības Pirmajā ķeniņu grāmatā aprakstītā sunamiete Abišaga, tāpēc šo ārstēšanas metodi vēlākos gadsimtos iesaukuši par sunamītismu. V. Rezerfords atzīmē, ka: "Šo seksa terapijas veidu izmantoja arī Grieķijā; sacīts, ka kāds vīrs Romā, kas sācis izmantot šo metodi septiņdesmit divu gadu vecumā, esot nodzīvojis līdz 115 gadiem. Vācu imperators Barbarosa esot turējis jaunus zēnus piespiestus pie vēdera un ģenitālijām, un pāvests Inocents VIII esot izmantojis enerģiju, ko tam ar glāstiem snieguši veselīgi bērni" (59/108).

Velsas karaļgalmā gadsimtiem ilgi bijusi tradīcija skaistu un nevainīgu meiteni iecelt "troediawc" (kājsoliņa) amatā. Viņas pienākums bijis turēt klēpī karaļa kājas no tā brīža, kad viņš sēdies pie vakariņu galda, līdz brīdim, kad devies pie miera. Jādomā, ka šādas sunamītisma metodes izmantošana varēja iedarboties visai stimulējoši uz valdnieka *libido*. Arī vēlākos gadsimtos Rietumeiropā izmantota šī ārstniecības metode, it īpaši 18. gadsimtā, kad Parīzē un Londonā pat funkcionējuši īpaši sunamītisma saloni.

pusapalāis liktens jeb svētāis
akmens uz hinduistu tempļa
paxāpieniem.

Pusapaļcīnis Liktenis akmeņs jeb Fals
 zem Anglijas karaļa kronēšanas troņa
 Vestminsterā simbolizē Anglijas pār-
 valdi pār Īriju un Šotiju.

Nemot vērā lielo lomu, kāda tika atvēlēta seksuālajai potencei, skaidrs, ka leģendās valdnieka ievainošana ģenitāliju rajonā vai kastrācija un potences zaudēšana atstāja postošu ietekmi uz visu valsti. Tādam valdniekam bija vai nu jāatkāpjas no troņa, vai arī viņa valsti piemeklēja neraža, bads un slimības kā tas notiek ar Karali - Zvejnieku, kurš nedrīkst atteikties no troņa, jo reizē ir arī Svētā Grāla sargs. Tāpēc viņam un visai valstij jācieš mokas, līdz ieradīsies kāds, kas būs cienīgs saņemt Svēto Grālu. Kad tas notiek, Karalis - Zvejnieks top dziedināts, un viņa valsts atkal sāk plaukt.

Tomēr pat izcilākos un leģendāros mirstīgos valdniekus uzveic vecums. V. Rezerfords raksta, ka Senajā Ēģiptē faraoni atzīmējuši savas valdīšanas trīsdesmito gadskārtu ar Hebseda svētkiem, kas, pēc dažu pētnieku domām, iekļāvuši arī regicīdu t.i. valdnieka nogalināšanu, ja viņš kļuvis nevarīgs. Zvaigžņu tulki Spartā pētījuši debesis ik astoto gadu un, ja redzēja krītošas zvaigznes, jautāja Delfu orākulam, vai nav jānomaina valdnieks. Skandināvu valdnieki varēja tikt nogalināti pēc deviņiem valdīšanas gadiem, ja ļaunas zīmes - neraža utt. vēstīja, ka valstī kaut kas nav kārtībā. Daži pētnieki uzskata, ka Anglijas karaļa Viljama II nāve medībās 1100. gadā bija rituāls regicīds jeb karaļa nonāvēšana, jo veselības noviržu dēļ viņš nespēja pilnībā pildīt monarha funkcijas.

Atklāts, ka tikai retais no ķeltu valdniekiem miris dabīgā nāvē. Vairums krituši kaujas laukā vai gājuši bojā kādā negadījumā, vai miruši epidēmiju laikā, kas nebūt nenozīmē, ka viņi miruši no epidēmijas. Ķeltologi sliecas domāt, ka vairumu valdnieku piemeklējusi rituāla nāve no druīdu rokām, kad radusies vajadzība novēcot sākušu un nespējīgu karali aizvietot ar jaunāku.

Vajadzība aizvietot vecu valdnieku ar jaunu ir viena no visplašāk sastopamajām tēmām ķeltu leģendās. Arī Ūlādu ciklā šī ir viena no visplašāk atspoguļotajām tēmām, kur valdnieki vecākos saules dievus nomaina jaunāki, līdz beidzot visus uzvar kareivīgais saules dievs Lugs. Jaunākais pretendents uzvar arī seksuālajā sfērā. Tā, piemēram, Konhobars izrauga tikko piedzimušu meitenīti, lai izaudzinātu sev par sievu, bet izaugusi liela, viņa sev izvēlas vīru, daudz jaunāku par vecīgo karali. Arī Izolde dod priekšroku jaunajam, dedzīgajam Tristanam, nevis vecajam un apdomīgajam karalim Markam.

Kāda velsiešu pasaka atstāsta labi pazīstamo Izoldes, Tristana un karaļa Marka mīlas trīsstūra stāstījumu, iesaistot tajā arī karali Artūru. No šīs pasakas izriet, ka karalis Marks bijis Artūra vasalis, bet viņa māsasdēls Tristans - viens no Artūra bruņiniekiem. Trīs mīlētāji griežas pie karaļa Artūra, lai

tas izšķir, kam piederēs Izolde. Artūra lēmums stipri vien atgādina sengrieķu dieva Zeva spiedumu Aīda un Demētras strīdā par Persefoni. Artūrs nolemj, ka Izolde vienam piederēs, kad kokiem būs lapas, bet otram - kad zari būs kaili. Markam pirmajam tiesības izvēlēties, un viņš dod priekšroku laikam, kad zari kaili - tas ir rudenim un ziemai, jo tad naktis visgarākās. Līdz ar to mitoloģiski Marku var uzskatīt, tāpat kā Aīdu, par Citpasaules valdnieku. Tomēr daži koki, kā īve un dzīvībaskoks, lapas saglabā cauru gadu, tāpēc Izoldei nekad nav jāpamet Tristans, kas, savukārt, uzskatāms par Marka pretmetu un saistāms ar gaismu, sauli, auglību. Pēc mītu loģikas, Izoldei aizejot pie Marka, zemei tiktu atņemta auglība.

Viduslaiku legendās arī karalim Artūram ir nopietni sāncenši uz Giniveras mīlu. Epizodiski tas ir Vasaras zemes jeb Somersetas valdnieks Melegrons/Melvas,/Meleagants, kas karalieni nolaupījis un aizvedis uz savu pili. Atgūt karalieni Artūram nozīmē saglabāt karaļvaru, citādi iznāk, ka kāds cits saimnieko viņa īpašumos. Gluži tāda pat motivācija - atgūt dēmona Ravanā nolaupīto sievu Sītu - ir indiešu eposa " Rāmajāna" varonim Rāmam. Tā, pirmkārt, ir karaļa autoritātes saglabāšanas problēma. Indiešu eposā sieva pati nav tik svarīga, kā viņas atgūšana. Rāma diezgan viegli atsakās no atkarotās sievas citu principu vārdā - kad viņa galminieki izsaka šaubas par atgūtās Sītas uzticību vīram gūsta laikā, viņš to pakļauj vairākkārtīgai uguns pārbaiudei t. i. sadedzināšanai sārtā.

Dažos leģendu variantos Giniveras nolaupītājs Melvas dēvēts par Meleagantu. Arī šajā variantā nolaupītājs pieder Citpasaulei. Viņš iesloga karalieni Stikla salā - Glāstonberijā - kas atrodas viņa valstī, Somersetā. Tomēr šajā variantā Meleagants iemieso ļaunumu, nevis vasarīgās mīlas zemes gaišo spēku. Šajā variantā Giniveru izglābj viņas uzticamais pielūdzejis Lancelots, kam nākas pievarēt daudzus tumsas radītus šķēršļus.

Bruņinieks sers Lancelots ķeltu viduslaiku legendās ir karaļa Artūra nozīmīgākais sāncensis uz Giniveras mīlu. Viņš ir arī Apaļā galda izcilākais bruņinieks, un daudz jaunāks par Artūru. Legendās viņam uzsvērta viņa pilnīgā lojalitāte pret Artūru kā valdnieku. Nekad netiek dots ne vismazākais mājieni, ka Lancelots vēlētos valdīt Artūra vietā. Te redzama spēcīga trubadūru radītās "īstās mīlas" kanonu ietekme, kas īstas mīlas jūtas vērtēja augstāk par laicīgo varu. Šie kanoni arī noteica, ka īstiem mīletājiem jābūt savstarpēji neprecētiem, bet dāmai jābūt augstas kārtas un vienotai laulības saitēm ar kādu citu. Tas trubadūru dzejai piešķīra īpaši izsmalcinātu jutekliskumu, ciešanu pilnu kaisli un

harmonisku attiecību neiespējamību, kas tik raksturīga Ginīveras un Lancelota mīlai.

Angļu ķeltologs R. Lūmiss pierādījis Lancelota neapšaubāmu izaugsmi no seno ķeltu saules dieva Luga - arī viņš staro savās bruņās kā saule, un patiesībā aizstāj vecāko un nespējīgāko valdnieku (38/118).

8. Merlina tēla etimoloģija un evolūcija ķeltu/viduslaiku leģendās.

Zintnieks Merlins Monmautas Džefrija interpretācijā - Merlins kā ķeltu debesu dievs - druīdiskās un kristīgās tradīcijas apvienojums Merlina tēlā - versijas par Merlina cilmi - Merlina saistība ar Britānijas karalnamu - Britānija kā Merlina zeme - Merlins velsiešu leģendās - Merlina māte - Merlins un viņa māsa Ganieda kā Vakarzvaigzne un Rītaizvaigzne - Merlina saistība ar ķeltu ragaino dievu Cernunu - Merlina un viņa liktenīgās mīlas interpretācija viduslaiku leģendās - Merlina tēla evolūcija no fiziskās darbības jomas uz garīgo - Merlina saistība ar saules dievu Beli - bards Taliesins kā viena no Merlina avatārām - Merlins viduslaiku kristīgajā tradīcijā.

Merlinu pirmo reizi savos rakstos piemin Monmautas Džefrijs, kuram Merlina tēls nozīmīgumā līdzvērtīgs karalim Artūram. Monmautas Džefrijs Merlinam veltījis divas grāmatas - "Merlina pravietojumi" (Prophetiae Merlini), ko viņš vēlāk iekļāvis kā atsevišķu nodaļu "Britānijas karaļu vēsturē", un ap 1150. gadu sarakstītā "Merlina dzīve" (Vita Merlini). Zintnieka Merlina tēls pazīstams arī velsiešu viduslaiku folkloras dzejojumos kā burvis Mirdins (Myrddin). Tomēr visi mūsdienās zināmie teksti, kaut arī atspoguļo agrāku laiku tautas mutvārdu daiļrades tradīciju, sākoties Monmautas Džefrija darbos. Tāpēc daudzi ķeltologi, piemēram, E. K. Čeimers (E. K. Chambers) uzskata, ka Merlina tēlu radījušas Monmautas Džefrija "darbīgās smadzenes" (active brain). Kaut arī agrākā laiku leģendas uzsver Merlina saistību ar melno magiju, tomēr Monmautas Džefrijam viņš ir priekšākā gaisrēģis, kura pravietojumi ietekmē notikumu attīstības tālāko virzienu.

Cits britu ķeltologs Dž Raiss (J. Rhys) uzskata, ka Merlina senāks prototips ir ķeltu debesu dievs, tomēr šim pieņēmumam nav nekādu rakstveida pierādījumu. L. Spenss (L. Spence) saista Merlina tēlu ar Britānijas ķeltu auglības dievu Kronu (Cronus), atzīstot, ka nostāsti par Merlina aiziešanu no cilvēku pasaules pilnībā atbilst Plutarha sniegtajam mītam par Britānijas Kronu. "Eis uzskatu, ka pilnīgi neiespējami atdalīt nostāstu par Merlina pazušānu un pieburto miegu no Plutarha leģendas par Britānijas Kronu. Tas pats attiecināms arī uz leģendām par karaļa Artūra aiziešanu no šīs pasaules. Manuprāt, abas leģendas ir atvasinātas no gaužām sena mīta par britoņu dievu, kas dus uz kādas salas; un ja tas pilnībā neizskaidro diezgan sarežģīto debess dieva statusu, ko Raiss piešķir Merlinam, tad ir pilnīgi pietiekams, lai viņu ierindotu starp dievībām. Krons ir dievišķais valdnieks, auglības dievs, kas, tāpat kā Meksikas indiāņu Kvetcalcoatls, meklē atpūtu un spirdzinājumu no grūtā darba kādā salā. Esmu pārliecināts, ka Merlina un Artūra mīti atspoguļo tādu pašu domu". (64/153)

Mēnas salā vēl 19. gadsimtā klīdis nostāsts, par kādu vīru, kas ieklīdis Rašinas pilsdrupu pagrabos. Šis pils teritorijā kādreiz atradies druīdu svētvieta. Pēc ilgas maldīšanās vīrs nonācis pie lieliskas pils, no kuras logiem nākusi spoža gaisma. Vīrs ieskatījies pa logu un ieraudzījis lielu melnu marmora galdu uz kura gulējis diža auguma vīrs, iegrimis dziļā miegā. Viņa galva atdusējusies uz lielas grāmatas, bet plauksta satvērusi milzīga zobena rokturi. Vīrs, izbijies no redzētā, meties prom un drīz vien atgādzies virszemē. Gulētājs esot bijis Merlins.

1190. gadā sarakstītajā Roberta de Borona grāmatā "Merlins" (no kuras saglabāties tikai ievads) uzsvērts, ka Merlins pilda kādu īpašu un slepenu kristīgās ticības uzliktu misiju. 13. gadsimtā tapušajā "Vulgātas ciklā" (Vulgate Merlin) un "Merlina dzīve" (Suite de Merlin) pirmo reizi pieminēta Merlina liktenīgā apsēstība ar feju Niniānu jeb Viviānu, kurai viņš uztic savas burvju zintis un kura tās vēlāk nodevīgi izmanto, lai apraktu Merlina dzīvu.

Viduslaiku ķeltu leģendās par karali Artūru burvis Merlins galmā ieņem gandrīz tādu pašu vietu kā druīdi seno ķeltu valdnieku galmos - viņš ir karaļa galvenais padomdevējs, pareģis, bieži vien arī darbības organizētājs. Tomēr Merlins vairāk saistīts tieši ar pašu Artūru, nevis ar galma dzīvi. Merlinam nav tik lielas privilēģijas kā seno ķeltu galma druīdiem. Artūra leģendās pats Merlins paredzējis Artūra nākšanu pasaulē, uzņēmies viņa audzināšanu un noorganizējis viņa kļūšanu par karali. Tomēr Merlins nav visspēcīgš. Viņš nespēj novērst Artūra laulības ar Gīniveru un ar tām

saistīto Apaļā Galda bruņinieku ordeņa bojāeju, kā arī paredzēt pats savu galu. Kā norāda Dž. Ešs, Merlins ir pārejas laika tēls, kas ar vienu kāju stāv druīdiskajā pasaulē, ar otru - kristīgajā. (5/184)

Velsiešu senajās leģendās slavenā zintnieka vārds ir Mirdins (Myrddin). Merlins ir vārda latinizēts variants. Saskaņā ar seno ķeltu leģendām un reinkarnācijas ideju, vienā no savām avatārām viņš ir arī dieves Keridvenas gudrības dziras maisītājs un pirmais nobaudītājs - zēns Gvions, kas vēlāk atdzimst kā mistiskais bardis Taliesins.

Viduslaiku leģendās Merlina dzimtene ir Karmartenas pilsēta Velsā. Dažās leģendās teikts, ka viņš esot šīs pilsētas dibinātājs. Tā esot uzcelta ap ozolu, zem kura Merlins mēdzis darboties. Šī ozola stumbra paliekas vēl tagad tiek rūpīgi sragātas. Populāra Viktorijas laika dzejoliša rindas brīdina:

Kad Merilina ozols kritīs,

Tad Karmartenas stunda sitīs.

(59/ 73)

Monmautas Džefrijs savas dzīves vēlākos gados sarakstītajā grāmatā "Merlina dzīve" sniedz jaunu versiju par Merlina cilmi. Tagad Merlins kļuvis par princi, karaļa dēlu, kas redzot Arderidas kaujas šausmas, sajucis prātā un aizbēdzis no cilvēkiem, lai dzīvotu kopā ar meža zvēriem. Vēlāk viņa prāts nomierinājies un pēc daudziem gadiem un viņš atgriezies cilvēku sabiedrībā, kur ticis uzņemts kā gudrais un pravietis.

Vēlāks leģendū variants vēsta, ka Merlins ir kādas augstas kārtas velsiešu dāmas un inkuba dēls. Nostāsti vēsta, ka elles gari bija nodomājuši laist pasaulē Antikristu, kas būtu pretspēks Jēzum Kristus. Tam vajadzējis būt Merlinam. Merlina mātes dievbijība un priesteru izveicība, kas bērnu nokristījis tūlīt pēc piedzimšanas, izjaukušī ļauno garu nodomus. Tomēr Merlinam piemitušas pārcilvēcīgas īpašības. Vēlāki velsiešu nostāsti pauž, ka Merlinam esot bijusi arī dvīņu māsa Ganieda un vēl trīs brāļi. Par bērnu tēvu nekas tiek minēti gan Povijas (Powys) novada valdnieks, gan Gvinedas (Gwynedd) princis Morgans Friks. Pretrunas Merlina paternitātes noreikšanā liek secināt, ka leģendas, kurās par zintnieka tēvu minēts inkubs, radušās stipri vēlāk par velsiešu nostāstiem kristīgās mitoloģijas ietekmē.

Viduslaiku leģendās Merlins pirmo reizi pieminēts sakarā ar karali Vortigernu, kas pēc romiešu aiziešanas nesekmīgi centies uzcelt cietoksni. Cik dienā uzcelts, tik naktī sagāzies. Galma

drūdi ieteikuši, pēc senas tradīcijas, pils pamatos iemūrēt bērnu, kam nav zināms tēvs. Tāds bērns, jau pusaudža gados, atrasts un atvests pie Vortigerna kopā ar savu māti. Tas bijis Merlins. Valdnieka iztaujāta, zēna māte pastāstījusi:

"Mans labais kungs... zvēru pie jūsu un manas pašas dvēseles, ka nepazīstu to, no kura man šis bērns. Zinu tikai, ka reiz istabā, kur biju kopā ar savām biedrenēm, man parādījās jauns un ārkārtīgi skaists vīrietis, kas mani vairākas reizes apkampa un noskūpstīja; un kad viņš bija palicis kādu laiku, viņš pēkšņi izgaisa. Bet daudzas reizes pēc šīs viņš runāja ar mani, kad biju viena, pats nemaz neparādotes. Kad viņš ilgu laiku bija šādi mani vajājis, viņš, pieņēmis cilvēka izskatu, gulēja ar mani pāris reizes un atstāja ar bērnu".

(23/72)

Vortigerns jau gatavojies zēnu upurēt, kad tas viņa runu pārtraucis ar vairākiem pravietojumiem, atklādams arī forta sabrukšanas iemeslu - divu pūķu, baltā un sarkanā - cīņu zem pilskalna. Tālāk jaunais Merlins nākotnē pareģojis anglosakšu uzvaru pār britoņiem:

"Bēdas sarkanajam pūķim, jo viņa stunda nāk nākdama. Baltais pūķis, kas pārstāv anglosakšus, ko tu ieaicināji šurp, izdzīs viņu no tā paslēptuves. Sarkano pūķi, kas pārstāv britoņus, pārmāks baltais... Bet beigu beigās apspiestie uzvarēs un stāsies pretī iebrucēju nežēlībai. Jo Kornvelas mežakuilis nāks palīgā un savām kājām sabradās viņu sprandas. Viņam piederēs salas okeānā un viņam piederēs Gallijas meži. Romula nams drebēs no viņa drosmes, un viņa gals būs neskaidrs. Viņa vārdu slavēs ļaužu mēles, un viņa darbi baros tos, kas par tiem stāstīs."

(23/73)

Kornvelas mežakuilis, protams, ir domāts karalis Artūrs. 15. gadsimtā Anglijā Sarkanās un Baltās rozes karos Jorkas hercogs, vēlākais karalis Ričards III veiksmīgi izmantoja sakritību, ka arī viņa dzimtas ģērboni attēlots mežakuilis, cīņā par Anglijas troni, bet sarkanais pūķis vēl tagad simbolizē Velsu.

Legendās minēts, ka vēlāk, kad Aurēlijs Ambrosijs sakāvis Vortigernu un sodījis ar nāvi Hengistu par pastrādātajām ļaundarībām, viņš vēlējies uzstādīt pieminekli par godu uzvarai un nodevīgi nogalināto ķeltu vadoņu piemiņai. Par piemērotāko vietu bija izraudzīts Solsbenjas

līdzenums, kur anglosakši ķeltu vadoņus bija apglabājuši masu kapā. Merlins, kas tajā laikā jau bijis Ambrosija galmā, ieteicis doties uz Īriju, lai pārvestu uz Britāniju tā saukto Milžu Gredzenu - aplī saliktus milzīgus klintsblukus. Aurēlijs un Merlins, dažu britoņu pavadīti devušies uz Īriju. Karalim ieraudzītie akmeņi likušies piemēroti. Tad kādu nakti Merlins, pateicoties savām īpašajām spējām, akmeņus nogādājis Anglijā un uzslējis Solsberijas līdzenumā kā Stounhendžu.

Pēc Aurēlija Ambrosija nāves, kad troni ieguva viņa jaunākais brālis Uters, Merlins bija arī jaunā valdnieka padomnieks. Abi vīri jau sen draudzējušies. Reiz viņi jājuši uz kārtējo kauju ar saksoņiem, kad gaišā dienas laikā pie debesīm parādījusies asteszvaigzne, kas izskatījusies pēc pūķa. Tās astes viens gals sniedzies uz Galliju, otrs - uz Īrijas jūru. Merlins šo zīmi iztulkojis tā, ka tikko nomiris Ambrosijs, un no šī brīža Britānijas valdnieks būs Uters. Uteram nākotnē piedzims varens dēls, kam pakļausies daudzas zemes. Uters pieņēmis pavārdu Pendragons, kas nozīmē "Galvenais pūķis". Merlins vēlāk palīdzējis jaunajam valdniekam iegūt Kornvelas valdnieka Gorluā sievu un vēlāk arī pašu valsti, un kļūt par nākošā karaļa Artūra tēvu. Viņš arī padarījis Artūru par Britānijas valdnieku.

Pēc dažiem nostāstiem Merlins vēlāk savaldzinājusi feja Viviāna (arī Nímue vai Niniāna). Viviāna izmantojusi Merlina pieķeršanos, lai apgūtu viņa burvestības, ko pēc tam izmantojusi, lai pašu burvi dzīvu ieslodzītu uz mūžīgiem laikiem zem kādas klints, vai pēc cita varianta - vikābeļu audzē. Karaļa Artūra un viņa bruņinieku puliņi atrast Merlina ieslodzījuma vietu esot bijuši veltīgi. Mūsdienu Britānijā uz Merlina atdusas vietu pretendē gan Merlina kalns Mālboro Koledžas teritorijā Skotijas pilsētā Dramelzjē (Drumelzier), gan Merlina kalna ala Karmartenas pilsētā Velsā.

Legendu vecākā variantā, ko atstāsta Monmautas Džefrijs, Merlins aktīvi darbojies vēl pēc Kamlanas kaujas. Tieši viņš aizvedis ievainoto Artūru uz Avalonu. Nostāsti vēsta tālāk, ka Merlins pēc kādas kaujas, kuras aculiecinieks viņš bijis, un kurā krituši trīs viņa brāļi un karalis Riderhs - viņa māsa Ganiedas vīrs, sajucis prātā, pametis cilvēku sabiedrību un apmeties uz dzīvi mežā. Viņš lūdzis savu sievu Gvendolinu uzskatīt viņu par mirušu un apprecēties vēlreiz. Tomēr ārprāta pārņemts, viņš neradies bijušās sievas laulību ceremonijā jāšus uz brieža, stirnu bara pavadīts. Dusmās viņš nolauzīs stirnu bukam ragus un sviedis ar tiem līgavainim, to uz vietas nogalinot. Tad, kopā ar savu māsu Ganiedu, viņš devies atpakaļ mežos, kur Ganieda uzcēlusi viņiem observatoriju zvaigžņu novērošanai.

Tur Merlins un viņa māsa, atteikušies no laicīgās dzīves, nodevušies zinātnei.

Fakts, ka Merlinam bijusi dvīņumāsa, protams, padara teoriju par viņu kā par ieplānoto Antikristu bezjēdzīgu un liecina, ka ar kristietības problēmām saistītā versija ir daudz jaunāka. Arī fakts, ka Merlina mātei bijuši vēl trīs dēli runā pretim dažām leģendām, pēc kurām viņa mūžu aizvadījusi klosterī.

Vairāki pētnieki, piemēram Dž. Ešs, saista Merlina tēlu ar trako Leilokenu - populāru tēlu ķeltu nostāstos, kas sajucis prātā kaujas laukā Kambrijā ap 575. gadu, kļīdis Dienvidskotijas mežos un nodarbojies ar pareģošanu. (5/181). Tomēr iespējama arī gluži atšķirīga notikumu interpretācija - R. Koglans atzīmē, ka "Leilokens" (Lailoken) līdzīgs velsiešu vārdam "dvīnis". Tā kā Merlins un Ganieda bija dvīņi, tad vārds "Leilokens", iespējams bijis Merlina iesauka. Pētnieks turpina: "Merlins nekādā gadījumā nav personas vārds, bet gan vietas vārds - velsiešu Mirdins (Myrddin) cēlies no ķeltu pilsētas nosaukuma "Maridunon" (Karmartena) - kas ticis dots burvim, jo, pēc Monmautas Džefrija stāstītā, viņš esot nācis no šīs pilsētas. Citi avoti apstiprina, ka pilsētu dibinājis burvis un tā nosaukta viņa vārdā". (15/180).

Liekas, ka Monmautas Džefrijs Merlina tēla aprakstos tomēr izmantojis kādu Velsā populāru un diezgan noslēpumainu vēsturisku personību Mirdinu Viltu (Myrddin Wyllt), kas dzīvojis neilgi pēc vēsturiskā Artūra. Saglabājušies daži Mirdina Vilta dzejoļi, kas liecina, ka viņš bijis talantīgs un izglītots cilvēks. Kā norāda Dž. Metjūzs: "Mirdina dzejolis "Ābele" pilna atsaucēm uz folkloru, un atbaidīto Mirdina dzīvi mežu biežokņos, kur viņa vienīgais draugs bijusi mežacūka (mežacūku ķelti uzskatīja par svētu dzīvnieku). Tas pierāda, ka lai kas arī viņš nebūtu, Merlins (vai Mirdins) lielā mērā piederēja Velsas seno bardu tradīcijai" (52/27).

Ābele

Tu saldā ābele, kas krāšņi audz!

Mans ēdiens skaistai meitenei šķiet pārāk vienkāršs,

Kad apsedzies ar vairogu un zobenu pie sāniem,

Es vientuļš guļu Kelidonas mežos

Klau mazā cūka! Jel esi prātīga
 Un ieklausies tais putnu balsis, kas tik jauki skan,
 Pirmdien pār jūru atnāks valdinieki;
 Par svētību tie atnāks Kimrijai (Velsai).
 Tu saldā ābele, kas audzi upes krastā!
 Tavs kpopējs, cienot skaistos augļus, tos neaiztiks,
 Kad prāts mans bija vesels, bieži mēdzu atlaisties
 Uz tavām saknēm ar jautru meiču krāšņu stāvu.
 Nu desmit un vēl četrdesmit gadu es kļīstu viens
 Pa tumsu un starp meža gariem kā rotaļlieta
 likumpārkāpējiem...

Tu saldā ābele, tu koks ar sārtiem augļiem,
 Kas paslēpusies Kelidonas mežos,
 Tie meklēs augļus, bet būs veltīgs darbs
 Līdz Kadvaldiris no apspriedes pie Ridreonas mājup dosies,
 Un Kinons viņu satikt steidzoties, ies pretim saksoņiem;
 Tad Kimrija gūs uzvaru, un slavens būs tās vadonis.
 Tā atgūs savas tiesības, un britoņi tad priecāsies,
 Un pūtīs prieka ragos, un dziesmu dziedās par mieru un par
 laimi!

(52/ 27).

Daži velsiešu avoti sniedz Merlina ciltsrakstus, minot viņa sentēvus līdz sestajam augumam -
 Koels Godebogs - Keneu - Mors - Morids - Madogs Morfrins - Mirdins (Merlins). Vēl par Merlina
 tēvu tiek minēts Velsas novada Gvinedas valdnieka dēls Morgans Friks. Velsiešu leģendās Merlina
 māti sauc Aldana. Franču viduslaiku leģendās viņas vārds ir Optima, bet itāļu agrīnās renesanses laika
 sacerējumos - Marinaija. Itāļu variantā Merlinam bijusi arī meita (La Damosel del Grant Pui de Mont
 Dolerous).

Merlina tēla daudzpusība vedina domāt, ka šim tēlam bijis reāls prototips, druīds - vēsturiska personība. Pie šāda atzinuma nonākuši arī Artūra leģendu pētnieki V. Rezerfords, Dž. Metjūzs un N. Tolstojs (Nikolai Tolstoy). Cits ķeltologs, E. Deiviss (E. Davies) izteicis hipotēzi, ka Merlins bijis dievs, redzams pie debesīm kā Vakarzvaigzne, bet viņa māsa Ganieda - Rītaizvaigzne. Velsiešu "Triādās" teikts, kā norāda R. Koglans, ka Britānija agrāk saukta Merlina Zeme (Merlin's Precinct). Merlina saistība ar briežu baru neizbēgami rada asociācijas ar ragaino Gallijas ķeltu dievu Cernunu, kura attēls redzams uz Gundestrupa katla. Daudzi autori norāda uz Merlina un Cernuna tipoloģisko radniecību.

Lai kāda arī būtu patiesība, viduslaiku Britānijā leģendārais burvis Merlins bija tik populārs, ka Monmautas Džefrijs tam veltīja grāmatu "Merlina dzīve" (Vita Merlini), kurā zintnieku padarīja par klasisku literāru tēlu, ko tālāk pilnveidoja Roberts de Borons dzejījumā "Merlins".

Apjomīgajā leģendu un nostāstu krājumā "Vulgātas cikls", ko trīspadsmitā gadsimta sākumā pierakstīja cisterciešu mūki, pirmo reizi minēta Merlina liktenīgā mīla uz feju Viviānu jeb Niniānu. "Vulgātas ciklā" pieminēts meža iemītnieks Dionass, kas savu vārdu ieguvis, kalpojot dievietei Diānai. Viņam bijusi daiļa meita, kuru Diāna ņēmusi savā aizgādībā un pareģojusi neparastu likteni:

"Es apsolu, un tāpat apsola jūru un zvaigžņu dievs, ka pirmo sievieti kārtas bērnu, kas tev būs, stipri iemīlēs gudrākais vīrs, kāds jebkad dzīvojis virs zemes... un viņš iemācīs tai lielāko daļu no savas gudrības un vilta ar melnās maģijas palīdzību, jo viņš tik ļoti alks redzēt to, ka nespēs pretoties nevienai tās vēlmei, un visu, ko tā gribēs, viņš tai iemācīs."

(15/71)

Tomasa Melorija sacerējumā "Karaļa Artūra nāve" Merlina iemīļotās vārds ir Nimue, un viņa ir viena no ezera fejām, kas izvil magiskās zināšanas, lai tās izmantotu pret pašu burvi:

"Uz vecumu Merlins akli iemīlējās vienā no ezera fejām, ko sauca Nimue. Un Merlins nelika tai ne mirkli miera, un pastāvīgi gribēja būt pie viņas. Un viņa vienmēr to prēcīgi apsveica, līdz bija iemācījusies no viņa visu, ko bija vēlējusies, un viņš bija kā apreibis no viņas un visulaik trinās ap viņu, lai iegūtu tās jaunavību, tā ka viņš tai pagalam apnīka, un viņa gribēja no tā atbrīvoties, jo tas bija paša nelabā dēls. Un tā vienu reizi gadījās, ka Merlins viņai parādīja kādu klinti, kurā bija kāds brīnums, un viņa ar gudru ziņu izdarīja

tā, ka Merlins palīda zem akmens...bet viņa to tā sasaistīja, ka ne ar visu savu māku viņš vairs nevarēja izklūt ārā. Un tad viņa devās prom un atstāja Merlinu vienu.”

(IV, grām., I daļa)

Tomasa Melorija grāmatā skaidri redzama viduslaikiem raksturīgā tendence interpretēt pirmskristietības kultūras tradīcijas radītus tēlus saistībā nevis ar mitoloģisko Citpasauli, bet gan ar elli un nelabo. Tā Merlins kļuvis par inkuba dēlu, bet Nimue - par aukstu aprēķinātāju un pavedinātāju, kas atrodas pagānu dieves aizgādībā. Iegūstot zināšanas no slavenā zintnieka, viņa būtībā tās iegūst no paša velna.

Monmautas Džefrija sarakstītajā "Merlina dzīvē", kas vairāk nekā vēlāka laika sacerējumi balstās uz folkloras avotiem, minēts, ka Merlinam bijusi māsa vārdā Ganeīda, kuras zintnieces gudrība bijusi ne mazāka kā brālim. Kad Merlinam, tāpat kā visiem īpaši izraudzītajiem, pienācis laiks atstāt cilvēku pasauli, viņi abi devušies dzīvot kādā brīnumainā observatorijā. Tai bijuši septiņdesmit divi loģi, pa kuriem brālis un māsa vērojuši saules, mēness un zvaigžņu gaitas un paredzējuši tālākos notikumus uz zemes. Viņi daudz sprieduši par pasaules kārtību un Radītāja nodomiem. Dž. Metjūzs izsaka hipotēzi, ka laika gaitā māsas tēls pārtapis liktenīgās kārdinātājas tēlā, kas izmantojusi savu pievilcību, lai izviltu no Merlina viņa zintis (52/31). Arī Merlins, liekas, ir salikts tēls, kurā apvienoti vairāki dažādi tēli, par ko liecina viņa nenosakāmais vecums - viņš gandrīz vienlaikus parādās gan kā jauneklis, gan kā vecs vīrs.

Zīmīgi, ka pēdējais cilvēks, kas dzird Merlina balsi, ir bruņinieks sers Gevins - cits tēls, kas knstīgajā interpretācijā piedzīvojis līdzīgu "pazemināšanu rangā". Sers Gevins leģendu agrīnajā variantā minēts kā dieves Moriganas bruņinieks, apveltīts ar izcilu spēku un izcilām morālām īpašībām. Vēlākajos leģendu variantos viņš kļūst par slepkavu un netikli. Tāpēc, kā secina Dž. Metjūzs, ir pilnībā likumsakarīgi, ka tieši Gevinam nākas jāt gar klinti un dzirdēt tur ielodzītā Merlina saucienu. Vēlāk šī vieta iegūst apzīmējumu Merlina Akmens, kur Apaļā galda bruņinieki sapulcējas pirms došanās veikt kārtējo uzdevumu.

Citā variantā Merlins atvadās no Artūra galma ar šādiem pravieša cienīgiem vārdiem

“Tiem, kas te pulcējušies jātīc tam, ko viņi redz, un viņiem nav jādomā, ka man vara pār to, kas tagad notiek.”

(52/70)

Merlina vārdi apliecina, ka visos laikos ticība "aizgājuša" pravieša vārdiem ir bijusi stiprāka, nekā ticība dzīva pravieša vārdiem.

Vēl citā leģendā minēts, ka Merlins atgriezies "esplumoir", ko varētu tulkot kā "spalvu mešanas būris". Šādus būrus izmantojuši piekūnu audzēšanā, kur putni ligzdošanas laikā izplūkājuši sev spalvas. Dž. Metjūzs uzskata, ka simboliski tas varētu nozīmēt, Merlins aiziešanu no šīs dzīves, lai iegūtu jaunu, garīgu veidolu. Tādā gadījumā atliek secināt, ka Merlins pāriet jaunā, augstākā eksistences formā. "No sava spalvu mešanas būra viņš tagd redz tālāk nekā jebkad agrāk, viņa ietekme sniedzas tālāk - pāri pār Artūra valsts robežām, pa visu pasauli. Viņš paliek, kā psihologs Karls Jungš viņu nosaucis "mātes mūžvecāis dēls", kas spēj ielūkoties visapslēptākās dziļēs un darboties iekšējā pasaulē integrējot cilvēci ar dievišķo - kas parasti ir šādu Dieva palīgu/līdzstrādnieku galējais mērķis", secina Dž. Metjūzs. (52/31).

Tā Merlina gars, arī viņam pašam promisesot, lielā mērā vada un nosaka karaļa Artūra un viņa bruņinieku dzīvi. Tieši Merlins - inkuba dēls (un te slēpjas šī pieņēmuma galvenā pretruna) - sagatavojis Apaļā galda bruņiniekus viņu sūtības augstākjam mērķim - Svētā Grāla meklējumiem. Vai arī jāpieņem, ka Augstākās Patiesības meklētājus dīda kāda velnišķa dzirksts.

L. Spenss uzskata, ka "Artūra leģendās Merlinam ir padomdevēja un brīnumdara - druīda loma; viņš ir druīds, kas vienmēr atrodas līdzās tipiskam ķeltu valdniekam, kāds tas aprakstīts vēsturiskos avotos un leģendās, un man nav ne vismazāko šaubu, ka šāda viņa portreta pamatā ir kāda attiecīgi populāra personība. Īru sāgas ir bagātas ar šāda veida atsaucēm uz druīdiem, kas darbojušies kā valdnieku draugi-padomdevēji... Pēc mana uzskata Merlins šādā savā veidolā ir stipri līdzīgs velniešu leģendu Matonvijam, burvim, kas, spriežot pēc trūcīgajām ziņām, kadas mums ir, ļoti līdzinās dievam Beli (seno ķeltu saules, gaismas un uguns dievs - S. A.)" (64/154).

Vispārnot jāsecina, ka agrīnā saules dieva funkcijas viduslaiku leģendu tēlos pamazām transformējas no fiziskās darbības sfēras t. i. no dievišķa spožuma apveltīta neuzvarama karotāja (kādi bija seno ķeltu dievi-varoņi Lugs un Kuhulins) uz garīgajā sfērā izvērstu darbību (Merlins kā pagātnes, tagadnes un nākotnes reģis, zināšanu krātuve). Tā Merlins kā viens no Artūra leģendu galvenajiem tēliem leģendās evolucionē no fiziskās jomas uz garīgo. Interesanti, ka tipoloģiski līdzīgas evolūcijas

process vērojams seno indiešu mītos. Kādreizējais dievs-karotājs Indra kļūst par debesu, lietus un auglības dievu un, līdzīgi ķeltu Beli, ir diezgan indierents pret cilvēku pasauli. Jaunākās paaudzes saules dievs Ardžuna, kā tas atklājas eposa "Mahabhārata" centrālajā daļā "Bhagavadgītā", apvieno dieva karotāja un cilvēces garīgās tikumības skolotāja lomas.

Viduslaiku ķeltu leģendās Merlins ir gan druīds, gan bards Taliesina veidolā jeb avatārā. Vairumā leģendu Merlins ir gan druīds, gan bards vienā personā. Mūsu ēras sākumā, kad Britu salas iekaroja romieši, druīdi, kas inspirēja ķeltu pretošanos iebrucējiem, tika nežēlīgi vajāti. Tāpēc daudzi no viņiem pārtapa par bardiem, kas tiem deva lielāku rīcības un vārda brīvību. Dzejā un dziesmās viņi daudz brīvdomīgāk un emocionālāk varēja izteikt tautas neatkarības centienus, mudināt apspiestos uz pretošanos iebrucējiem, pie tam paši izvairoties no represijām. Kā atzīmē V. Rezerfords: "Bardi tajā pašā laikā varēja būt arī druīdi, pie tam abi atšķīrās tikai pēc aicinājuma vai talanta. Tomēr bardiem bija tā priekšrocība, ka viņu darbība nebija ierobežota... Galvenā atšķirība starp druīdu un bardu bija tā, ka pirmie koncentrēja uzmanību uz tādiem sabiedriskās dzīves aspektiem kā reliģija, zinātne un likumdošana, bet otri - uz vēsturi un mitoloģiju. Okupācijas laikā druīdu un bardu tradīcijas sajaucās un pamazām saplūda vienotā veselumā." (59/132).

Mūsu ēras sākumā Britānijā un galvenokārt Īrijā tika izveidotas bardu skolas, kurās izglītošana notika pēc tradicionālās druīdiskās apmācības sistēmas - zināšanas tika sniegtas mutvārdu formā un klausītājiem tās bija jāiegaumē pēc dzirdes, bez pierakstiem. Pēc tam tirdzirdetais bija nekļūdīgi. Interesanti, ka senajā Indijā brahmaņu skolās bija tāds pats apmācības princips. Mācības bardu skolā ilga divpadsmit gadus. Vēlāk uz šo skolu pamata izveidojās pirmās klosterekolas, kas apvienoja seno ķeltu un agrīnās kristietības tradīcijas. Sevišķi daudz šādu skolu izveidojās Īrijā, kur tās pastāvēja līdz vikingu iebrukumam 8./9. gadsimtā. Bardu skolas beidzējs ieguva "Ollava" goda nosaukumu, kas, pēc V. Rezerforda domām, varētu atbilst mūsdienu "zinātņu doktora" nosaukumam. Bardu skolās mācīja arī eksaktās zinības - astronomiju, matemātiku, medicīnu, spēju pilnībā pārvaldīt un kontrolēt savu ķermeni. Liekas, ka viens no mācību priekšmetiem ir bijusi hipnozes apgūšana jeb "miega uzsūtīšana", kas daļēji izskaidro druīdu spēju veikt sarežģītas operācijas, arī galvas smadzenēs. Tieši "miega uzsūtīšana" bijusi viena no svarīgākajām mācībām, ko Viviāna iemācījusies no Merlina, un pēc tam izmantojusi pret viņu.

Liekas, ka zintnieka Merlina tēls, tāpat kā Fejas Morganas, karalienes Giniveras un daudzi citi, Artūra leģendās no senākas kultūras tradīcijas ienākuši varoņi, viduslaiku leģendu variantā ticis zināmā veidā nomelnots. Lai cik labus darbus Merlins veiktu, lai cik plašas būtu viņa zināšanas, zintnieks viduslaiku kristiešiem principā nevarēja būt labs un tātad arī laimīgs. Kā norāda Dž. Ešs "Ne tāpēc vien Merlina būtība tika padarīta daļēji sātāniska: tai vajadzēja sevī nest atmaksas un soda sēklu, nodevību, kas slēpās pašā aizliegtajā zintniecībā" (5/223).

Izsekojot Merlina tēla hronoloģiskai attīstībai, jāsecina, ka Artūra cikla leģendās viņš ienāk kā bērns, kas dod padomu karalim Vortigernam cietokšņa celšanā. Tātad laikā, kad zintnieks krīt par upuri Nimues/Viviānas Jaunprātībai, viņam ir nedaudz pāri četrdesmit gadiem. Kaut gan viduslaiku cilvēkam tas bija visai cienījams vecums, tomēr ne visai pārlicinošs, lai burvja mīlā uz daiļo ezera feju saskatītu vecuma plānprātību vai marasmātisku apsēstību.

ARALĒS Giniveras tēla etimoloģija un evolūcija ķeltu legendās.

Giniveras tēls velsiešu folklorā - vārda `Ginivera`nozīme un etimoloģija - Giniveras nolaupīšanas motīva saistība ar auglības mītiem - indoeiropiešu `sievietes pareizas piederības` idejas atspoguļojums - Ginivera kurtuāzās mīlas tradīcijas vērtējumā - Giniveras tēla saknes Senās Eiropas kultūrā - `šaktisma` tradīcijas ietekme - Ginivera kā Zemes Māte - Giniveras trīs avatāras - Lielā Māte indiešu mitoloģijā - Lielā Māte pirmsislāma un islāma tradīcijā - Lielā Māte latviešu mitoloģijā - Giniveras tipoloģisks salīdzinājums ar baltu Laimu - Laimas māsa Giltine (Nāve) lietuviešu mitoloģijā - Giniveras un Giltines tipoloģisks salīdzinājums - Feja Morgana kā Giniveras pretmets Artūra legendās - Lielās Mātes trejādības izpaušanās Izoldes tēlā - Giniveras trejādība - Giniveras saistība ar Maija karalienes tradīciju Britu salās - Giniveras tēla degradēšana vēlīno viduslaiku legendās.

Karaliene Ginivera (Guinevere) ir viens no karaļa Artūra legendu svarīgākajiem tēliem. Ginivera nākusi no Velsas ķeltu legendām. Velsiešu valodā viņas vārds nozīmē "baltais spoks" jeb "baltā parādība". Mūsdienā Velsā Giniveras vārds kļuvis par sugasvārdu, kādā dēvē vieglprātīgas un neuzticīgas sievas. Velsas "Trīnādēs" Ginivera ieskaitīta Britānijā pazīstamāko laulību pārkāpušo sievu sarakstā.

"Viena bija vēl neuzticīgāka par šīm trijām: tā bija
Ginivera, Artūra sieva, jo viņa lika kaunā vīru, daudz
labāku par citiem". (52/31)

Tomēr šādu negatīvu nokrāsu Giniveras tēls ieguvis vēlākos gadsimtos. Ķeltu literatūras senākajos tekstos Ginivera parādās kā viena no svarīgākajām senās Eiropas dievībām - Lielā Māte - apvienojot sevī dievišķu trīsvienību, kas izpaužas trīs dažādās avatārās (veidolos). Arī Artūra leģendās saglabājušās atsauces uz šo senāko Giniveras esamību. Tajās pašās velsiešu "Triādēs" lasāms par trīsveidīgo Giniveru:

"Artūra galma trīs dižās karalienes bija:
Ginivera, Kivrida Gventa meita,
Ginivera, Gvitara ap Greidavla meita,
Ginivera, milža Gogfrana meita". (52/31)

Par pēdējo vēl zināma kāda Velsā populāra paruna: 'Ginivera, milža Ogfrana meita - slikta maza, vēl sliktāka liela (Gwenhywfar, daughter of Ogfran the Giant - bad when little, worse when big).'

Viduslaiku leģendās teikts, ka Ginivera bijusi romiskas izcelsmes. Viņas tēvs, karalis Leodegans bijis precējies otrreiz, un no šīs laulības viņam bijusi otra meita - arī Ginivera. Tā bijusi launa un tikusi dēvēta par Neīsto Giniveru. Reiz viņa aizvilinājusi karali Artūru no galma un pavedusi. Dažās viduslaiku leģendās parādās arī vēl trešā Ginivera. Uz Glastonberijā atrastā Artūra un Giniveras kapa esot bijis uzraksts, ka tur atdusoties karaļa "otrā" sieva. Par Artūra pirmo sievu nekas nav zināms, kas vedina domāt, ka karalim bijusi tikai viena, vismaz oficiāli pielaulāta sieva.

Karalis Artūrs, Giniveras daiļuma savaldzināts, to apprecējis par spīti ļaunu iebildumiem un vedā Merlina padomam turēties no skaistules tālāk. Nepatikšanas sākušās jau diezgan drīz pēc kāzām, kad jauno karalieni nolaupījis Vasaras Zemes jeb Somersetas valdnieks Melvass un ieslodzījis Glastonberijas cietoksni. Artūrs devies ar savu armiju no Kornvelas karalieni atbrīvot un aplencis cietoksni. Kā notikušo ataino mūks Karadoks no Lankarvenas (Caradoc of Llancarven) grāmatā par Gildas dzīvi (Vita Sanctae Gildae):

"Glastoniju aplenca tirāns Artūrs ar savu milzīgo karapulī, lai atdabūtu savu sievu Giniveru, kuru bija nolaupījis un pie kuras varasdarbus bija pastrādājis minētais valdnieks un viņš bija

to nogādājis drošā vietā cietoksni, ko darīja nepieejamu meldru audzes, upe un purvs. Nesamierināmais karalis bija meklējis savu karalieni veselu gadu, līdz beidzot uzzināja, kur viņa atrodas... abas puses gatavojās karam". (53/32)

Tomēr iasinis nav lijušas, jo iejaukušies divi mūki - Glastonberijas klostera abats un svētais Gilda, kas tur viesojies. Viņi pierunājuši Melvasu atdot nolaupīto Giniveru tās likumīgajam vīram. Zinot par Gildas naidu pret Artūru, gan jāšaubās, ka viņš būtu pūlējies kaut ko darīt nīstamā "tirāna" labā. Taču iespējams, ka aprakstītie notikumi risinājušies vēl pirms abu strīda.

Giniveras nolaupīšanas tēma, kas tik tipiska indoeiropiskajai mitoloģijas tradīcijai, leģendās atkārtojas vairākas reizes. Melvass dažreiz tiek saukts par Melegronsu (Monmautas Džefrija un Tomasa Melorija darbos). Par Giniveras atbrīvotāju kļūst viņas pielūdzejs un karaļa Artūra galma bruņinieks Lancelots.

No mitoloģijas viedokļa raugoties, leģendas par Giniveras nolaupīšanu saistāmas ar auglības mītiem, kur sieviete iemieso zemes pārvaldīšanas tiesības. Tam, kurš vēlas iegūt tiesības valdīt pār šo zemi, tās jāiegūst, vai nu pārspējot sāncensi, vai ar precībām. Artūra gadījumā, viņa precības ar Giniveru nozīmē savienību ar pārvaldāmo zemi. Zaudējot Giniveru, Artūram jāzaudē arī kronis, vai arī viņa jāatgūst.

Cits Giniveras tīkotājs velsiešu leģendās ir Medrauts, kas uzbrucis Kelvikas pilij Kornvelā, kur tobrīd atradies tikai karaliene, un pili izlaupījis, bet pret valdnieci izturējies varmācīgi. Artūrs gan apvainojumu esot atriebis. Vēlākās leģendās Medrauts pārtop par Mordredu, kas pēc dažiem avotiem ir Artūra māsasdēls, pēc citiem - Artūra paša dēls, kas piedzimis pēc incesta. Artūrs esot uzticējies Mordredam valdīšanu Britānijā, kamēr pats devies karā pret romiešiem Gallijā.

Teikts, ka Artūra prombūtnes laikā Ginivera esot kļuvusi par Mordreda mīļāko vai pat sievu un kronēta reizē ar Mordredu par Britānijas valdnieci. Skotu leģendas stāsta, ka Ginivera pametusi Artūru no laba prāta un aizbēgusi Mordredam līdz uz cietoksni Stratmorā. Pēc citu vēstītāju versijas Ginivera tikai izlikusies piekrītot Mordredam un pirmajā izdevīgajā gadījumā aizbēgusi, lai meklētu patvērumu kādā

sieviešu klosterī. Artūrs, būdams karagājienā Gallijā, saņēmis ziņu par notiekošo un steidzies atpakaļ, lai sodītu uzurpatoru. Kamlanas kaujā abi pretinieki gājuši bojā, viens otru nāvīgi ievainojot. Pēc

Artūra nāves Apaļā Galda bruņinieki izklīduši pa pasauli, un brālība izjukusi.

Tomēr vairums stāstnieku uzsver, ka Ginivera nav bijusi nekāds uzticīgas sievas etalons. Viņa kļuvisi Artūram neuzticīga drīz pēc kāzām, kad galmā ieradies iznesīgais un drosmīgais bruņinieks sers Lancelots. Šī abpusējā mīla ilgusi gadu desmitiem, neskatoties, ka abiem bijušas vēl citas īslaicīgas aizraušanās. Artūrs centies neievērot šīs romantiskās attiecības (tāpat kā karalis Marks nostāstāos par Tristanu un Izoldi). Tomēr Fejas Morganas vai Mordreda intrigu rezultātā viņam nācies tiesāt Giniveru par laulību pārkāpšanu un piespriest attiecīgu sodu - sadedzināšanu sārtā. Arī šis motīvs, tāpat kā sievas nolaupīšana, raksturīgs indoeiropiešu mītam. Karalieni no sārta paglābj Lancelots un aizved uz savu pili - Prieka Dārziem, bet vēlāk atdod Artūram. Līdzīgu motīvu atrodam indiešu eposā "Rāmajana" par Situ, kas tāpat tiek pakļauta ugunspārbaudei. Uguns dievs Agnis atsakās viņu sadedzināt, tā pierādot viņas nevainību un atdodot neskartu vīram. Lancelots, kas būtībā ir saules dieva Luga emanācija - tāpat debesu jeb dievišķās uguns iemiesojums, ar Giniveru rīkojas līdzīgi. Tomēr viduslaiku leģendās Lancelota saistība ar sauli grūti pamanāma, jo iešifrēta kurtuāzās uzvedības kodeksā. Glābjot Giniveru, Lancelots netīši nogalinājis divus bruņiniekus, galms sašķēlies divās nometnēs - viena atbalstījusi Artūru, otra - Lancelotu, kas noveda pie kara un Apaļā Galda brālības bojāejas.

Giniveras romantiskās attiecības ar citiem vīriešiem, kas rodas ar viņas piekrišanu vai bez tās, noved pie liela posta - ne tikai pie karaļa Artūra bojāejas, bet arī tiek izpostīts galms, sabrūk valsts. Te atkal redzama saistība ar auglības mītiem - sievietei nonākot "nepareizā piederībā" iet bojā pasaules kārtība. Šis senais mīts leģendās atrodams stipri iešifrētā veidā, jo viduslaiku autoriem daudz tuvāka bija kurtuāzās mīlas tematika.

Tomēr šīm viduslaikos tapušajām leģendām cauri vīd ķeltu senās kultūras tradīcija, kad karalienes un karasievas sabiedrībā baudīja tādas pašas tiesības kā karotāju kārtas vīrieši. Gluži tāpat kā karalis netika nosodīts par to, ka viņam bija mīļākās, tā arī karalienei varēja būt mīļākie (157). Tomēr cilvēkiem, auguši viduslaiku kristīgās morāles tradīcijā, kas balstoties uz pārliecību, ka Dievs ir vīrietis, bija radījuši vīriešu pārvaldītu pasauli, šādi principi šķita pretrunā ar pasaulē vispārpieņemto kārtību. Gluži dabīgi, ka šādi audzināti cilvēki brīvu un neatkarīgu sievieti varēja interpretēt tikai kā amorālu, bezatbildīgu un kaprīzu. Ginivera tiek attēlota tikai kā laulības pārkāpēja.

Tomēr arī viduslaiku autori, liekas, ir sajutuši viņas senā prototipa varenību un cenšas mazināt viņas nodarījuma smagumu, par mīlāko piešķirot izcilāko Artūra leģendu bruņinieku - seru Lanselotu. Giniveras un Lanselota attiecības ir tik mīlas piesātinātas un apgarotas, ka arī Artūra tēls šajā mīlas trīsstūrī nezaudē diženumu.

Viduslaiku leģendās Giniveras tēls ienāk pamazām. Monmautas Džefrijs pat nepiemin viņas vārdu, tikai ieminas par "karalieni" kāzu svinībās un viņas vēlāko savienību ar Mordredu. Kretjēns de Truā attēlo Giniveru augstprātīgu un vēsu. Savukārt Melorija sacerējumā viņa attēlota kā cēla, kaislīga un upurētīgs gatava sieviete. Grāmatas beigās autors raksturo viņu šādiem kurtuāzai poētiskai raksturojumiem, vārdiem: "Viņa bija īsta mīlētāja, un tāpēc ņēma labu galu". Par vēsturiskā Artūra sievu nekas nav zināms.

Karalienes Giniveras dramatisms vedina ieskatīties dziļāk šī tēla būtībā. Mistiskā Giniveras trejādība, kas mulsinājusi daudzus Artūra leģendu lasītājus, var būt norāde uz tēla pirms indo-eiropisko izcelsmi. Liekas, ka Ginivera varētu būt viena no senās Eiropas dievēm, ko indo-eiropiešu kultūra pārņēmusi un pielāgojusi savai ideoloģijai. Arheoloģe un senās Eiropas pētniece Miriama Robinsa (Miriam Robbins) uzskata, ka: "Kā to pierāda salīdzinošā lingvistika un mitoloģija, v i s s p ē c ģ ā k ā s dievietes un varones dažādu indo-eiropiešu tautu kultūrās cēlušās no pirms-indoeiropiešu kultūrā sastopamiem dieviešu tēliem. Šie tēli radušies Eiropas cilšu kultūrās tajās teritorijās, uz kurām migrēja proto-indoeiropiešu ciltis ceturtajā un trešajā gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Pēc tam šīs dievietes asimilēja patriarhālie indoeiropiešu panteoni, bet vājinot to spēku. Šie spēki izmainījās arī tīri kvalitatīvi: sākotnēji autonomas dieves ar pašpietiekamu spēku, asimilējoties indoeiropiešu kultūrās, kļuva par enerģijas devējām. Vērā liekams, ka, lai gan viņas šo enerģiju sniedza, tomēr pašas par sevi enerģiju nesaturēja. Tāpēc dievietes sniedza savu enerģiju trīs funkcionālos līmeņos, ko pieprasīja indoeiropiešu vīrieši - kļūstot par valdnieka varas iemiesojumu/sniedzēju, kareivīgā gara iemiesotāju/sniedzēju un barotāju/kā enerģijas devēju. Tomēr šīs sievišķās dievības nevar klasificēt pēc noteiktiem funkcionāliem līmeņiem. Šādi klasificēt var tikai vīrišķās dievības, kas aktīvi izpaudās indoeiropiešu patriarhālajās kultūrās. Turpretim pirms-indoeiropiešu sievišķās dievības, viņu spēkam mazoties, indoeiropiešu sabiedrībā saņēma pasīvu lomu" (57/19)

Karalienes Giniveras tēls ir tipisks, indoeiropiešu tradīcijām atbilstoši izmainīts senās Eiropas

dievietes tēls. Artūra leģendās viņa parādās gan kā karaļvaras simbols (kam pieder Ginivera, tas ir īstais zemes valdnieks), gan kā vīriešu iedvesmotāja varoņdarbiem (viņa daudzkārt tiek nolaupīta, un jāatgūst nīknās cīņās), gan kā barotāja un dzīvības uzturētāja (magiskā kausa īpašniece). Tomēr viduslaiku leģendās viņa nav patstāvīgs tēls, bet izpaužas tikai kā sava vīra sieva. Ginivera leģendās ienāk tikai pēc precībām ar karali Artūru, un šī tēla "priekšvēsture" - retajos gadījumos, kad pieminēta - tiek sniegta retrospektīvi. Tad arī vistiešāk atklājas viņas saistība ar pirms-indoeiropiešu kultūras tradīciju.

Bija pilnīgi neizbēgami, ka indoeiropiešu ciltis, nonākušas centrālajā Eiropā un mainot savu pusnomadu dzīvesveidu uz vietsēžu dzīves kārtību, nonāca saskarē ar vietējo cilšu kultūru. Senās Eiropas civilizācija pamatos bija atkarīga no augu un dzīvnieku valsts bagātības, tāpēc bija radījusi kultūru, kurā tika pielūgtas sievišķās auglības dievības. Tās bija partenogēnētiskas dievietes, kas pašas radījušas sevi bez vīrišķā principa līdzdalības (priekšstats par vīrišķā principa līdzdalību jaunas dzīvības tapšanā radies salīdzinoši vēlu). Šīs dievības kļuva svarīgas arī par vietsēžiem kļuvušajiem indoeiropiešiem, un tika iekļautas viņu panteonā. Tomēr patriarhālās sistēmas un kārtu sabiedrības apstākļos, tās, protams, nevarēja indo-eiropiešu panteonā ieņemt vadošās vietas. Atsevišķi šādi gadījumi gan bijuši - grieķu mitoloģijā tāda ir kara un gudrības dieve Atēna - bet viņa ir androgēnas izcelsmes, jo piedzimusī no dieva-vīrieša Zeva galvas. Tik pat neatkarīga ir Artemīda, ko Hērodots dēvējis par 'karalieni'. Tomēr Artemīda nākusi no senās Eiropas tradīcijas un saistāma ar Lāču mātes kultu. Vairums senās Eiropas dieviešu kļūst par indo-eiropiešu dievu līgavām vai sievām. Kā norāda M. Gimbutas: "...Zevam nācās 'pavest' (bet ja gribam būt kaut mazliet tuvāk patiesībai, būtu jālieto jēdziens 'izvarot') simtiem dieviešu un nimfu, lai pašapliecinātos. Viscaur Eiropā Zemes māte zaudēja spēju dot dzīvību augu valstij bez seksuāla akta ar Mirdzošajās debesīs valdošā Pērkondievu viņa pavasara veidolā" (29/318). Tāda pat parādība vērojama otrā indo-eiropiešu migrācijas virzienā - Indijas teritorijā.

Hinduisma un budisma traīcijās parādību, ka dievs savu enerģiju iegūst no sievas vai izpaužas caur sievu, dēvē par šaktismu 'Šakti' - sanskritā nozīmē 'vara, spēks'. Hinduisma un budisma dievības ikonogrāfijā bieži parādītas seksuāla akta pozās, kas simbolizē augstāko dievišķā spēka izpausmi. Šaktisms cieši saistīts ar dabas reliģiju. Hinduisma mitoloģijā Lielajai Mātei jeb Durgai.

Visuma radītāja Šivas sievai, ir daudz vārdu. Šie vārdi atkarīgi no funkcijām, ko dievei nākas veikt. Attiecīgi katrā avatārā arī viņas vīrs tiek dēvēts savādāk. Katra no šīm avatārām saistīta ar kādu augu (jeb manifestējas kādā augā), kā to, balstoties uz Vēdām (Puraścaryārmva, III), norādījis indologs Ramprasads Čanda: "Dieve, kas valda pār platānu ir Brahmānī, pār `kacvī` valda Kālikā, pār tumerika augu valda Durgā, pār `jayanti` valda Kārtikī, pār mežābeli valda Šivā, pār granātkoku valda Raktadantikā (`tā ar asinssarkanajiem zobiem`), pār ašokas koku valda Šokarahitā (`tā, kas nebēdājas par zaudējumu`), Čamunda valda pār `māna` augu, un pār rīsu valda Lakšmī (laimes/liktens dieve). Lūdžs, pēc tam, kad vērsies pie dažām no šīm deviņām augu dievēm, Inobeidz savu sakāmo ar vārdiem: "Om, ak deviņveidīgā Durga, kas esi Mahādeva (Lielā Dieva - SA) iemīlotā, pieņem šo upuri un pasargā mani, Debesu valdniece. Om, pielūdzu Durgu, kas mīt deviņos augos" (12/70).

Durga ir sena pirms-indoeiropiešu dievība, pielūgta kā veģetācijas sargātāja arī tādās tālo Austrumu teritorijās, ko nevar pieskaitīt indo-eiropiešu izplatības areālam (Mongolija, Ķīna, Tibeta). Tad dieves vārds bieži ir Tara jeb Zaļā Tara (skat. att.). Mūsdienu hinduismā Durga parasti tiek pielūgta kā nežēlīga kara dieve, kas jāj uz lauvas un savās daudzajās rokās vicina dažādus nāvējušus ieročus. Interesanti, ka šajā gadījumā diezgan precīzi nosakāms laiks, kad senā augu valsts dievība indoeiropiskā garā transformējusies par kara dievi - tas noticis neilgi pirms mūsu ēras sākuma - jau pēc Vālmīki sarakstītā eposa "Rāmajana" varianta, kurā Durga vēl nav pieminēta, un mūsu ēras sākumā tapušiem variantiem, kuros viņa palīdz Rāmam uzvarēt briesmoni Rāvanu un atgūt nolaupīto sievu Sītu. Tipiski indo-eiropiskā tradīcijā dieve-karotāja ieņem augstu vietu vīrišķīgajā dievu panteonā. Tieši šajā sakarībā Indijā rudenī tiek svinēti Durgas svētki - Durgāpudža, kas ir arī indiešu sieviešu galvenie svētki. Tradicionāli Durgapudža ir vienīgais laiks gadā, kad indiešu sievietēm ir tiesības un pat reliģisks pienākums apciemot savus vecākus. Patriarhālajā indiešu sabiedrībā apprecoties sieviete faktiski zaudē savu agrāko ģimeni un pilnībā pāriet vīra ģimenes īpašumā. Tikai tieši gadā - Durgapudžas laikā - vīram bija jādod viņai iespēja apraudzīt vecākus, ko var uzskatīt par zināmu nodevu, gan ārkārtīgi pieticīgu, sievišķo dievību kultam. Īpaši krāšņi Durgapudža tiek svinēta Dravīdiskajā Dienvidindijā, kur sievišķās dievības saglabājušas lielāku nozīmi, nekā indo-eiropiskajos valsts ziemeļos.

Indoeiropiešu domāšanas veidam tipiskas izpausmes atrodamas gan jau pieminētajā indiešu

Zaļā Tara jeb Dunga - veģetācija,
aristāve Mongolijas budistu - lamaistu
19. gs. tradīcijā.

eposā "Rāmajana", gan ķeltu leģendās par karali Artūru. Abos vēstījumos nozīmīga vieta atvēlēta valdnieku sievu nolaupīšanai. Tā kā šaktisma tradīcijā sieva uzskatāma par vīra varas iemiesojumu un vēl senākā tradīcijā - par zemes spēka nesēju, ko atklāj pats Sītas vārds, kas sanskritā nozīmē 'velēna' (Sīta šo vārdu ieguvusi, izaugot no zemes, kuru aris viņas tēvs). Arī Ginivera iemieso zemi, karalis zaudē savu varu, ja zaudē viņu. Tātad būtībā gan Sīta, gan Ginivera ir sava veida zemes un auglības dievības jeb zemes mātes, bez kurām valdnieks/karalis nespēj pašrealizēties. Tāpēc viņu atgūšana vīriem tik svarīga. Līdzīgus motīvus atrodam arī Vecajā Derībā.

Kā norāda M. Robinsa, salīdzinošā lingvistika atklāj, ka proto-indoeiropieši no senās Eiropas tradīcijas pārņēmuši vismaz piecas dieves: Ausmas dievi, Zemes māti, Ūdens māti, Uguns māti un Saules meitu, kas dažādu Eiropas un Indijas tautu kultūrās ieguvušas dažādus vārdus, un īpaši tuvina indiešu un baltu panteonus (57/20.-22.). Aiz karalienes Giniveras tēla nenoliedzami stāv senās Eiropas dižā zemes dieve, kas izpaudusies vismaz trīs avatārās - no tās radušās trīs Giniveras Artūra leģendās. Interesanti, ka arī seno ķeltu dievietes, kas visbiežāk manifestējušās trīs dažādos veidos, kaut gan saglabā zināmu integritāti, parasti ir precētas. Katrā no savām trīs avatārām dieviete ir bijusi precēta ar citu vīru. Tomēr atšķirībā no indiskās tradīcijas, kur vīrs būtībā ir viens un tas pats, tikai, līdzīgi sievai, arī pieņēmis citu veidolu, seno ķeltu dieves var būt precētas ar vienkāršiem mirstīgajiem, kam nav pat nojausmas par savu dzīves biedreņu dievišķo dabu. Tā, piemēram, lielā dieve Maha (šīs dievības atblāzma, domājams, saglabājusies līdz pat mūsdienām spāņu/ibēru vārdā 'Maha' - 'sieviete', kas mums vislabāk pazīstams no Goijas gleznām) ķeltu mītos parādās trīs avatārās: 1. kā nākotnes reģe, viedā Nemedas sieva; 2. - karadieve (neprecēta), 3. - zemnieka Krunuka mak Agnomāna sieva (1/18). Labklājības devēja un māte dievišķiem dvīņiem, no kuriem viens ir hipomorfs (zirgs).

Trīs īrijas ķeltu dievietes, kas iemieso Īrijas salu, Dagdas jeb 'Labā Dieva' meitas, precējušās ar trim dieviem - Banbas vīrs ir "tas, kura dievs ir Lazda" (ķeltu mitoloģijā lazda simbolizē gudrību), Eires vīrs ir saules Dēls, Fodlas vīrs ir "tas, kura dievs ir Arklis" (t.i. zeme). Jāpiekrit religijas vēsturniekiem Džanetei un Stjuartam Farari (J. and S. Farrari), ka ķelti, atšķirībā no lielākās daļas Eiropas, necentās pārvērst senās reliģijas dievus par jaunās reliģijas nelabajiem. Šāda tendence parasti vērojama uzvarējušo ideoloģiju attieksmē pret uzvarētajām, un pārliecinoši parādās Korānā.

Lielā Dieve jeb Lielā Māte ir auglības devēja. Auglīgo periodu cikliskums saistīts ar mēness

tāzēm, tāpēc tā bieži izpaužas arī kā trejādā Mēness dieviete, kas, piemēram, "islāma reliģijā pastāv ļoti divdomīgā/ambivalentā veidā kā Al-Lat(a), Al-Uzza un Manah(a). Al-Lat(a), senā mēness dieve, etimoloģiski ir Allahs sievišķā dzimtē. Al-Uzza sākotnēji bija Kaaba, Mekas svētā akmens dieve Manah(a) nozīmē 'laiku' vai 'likteni'. Visas trīs dieves Korāns nosoda, suraha liii 19-23. Ko jūs domājat par Al-Lat(u), Al-Uzzu un Manah(u), trešo dievieti? Vai domājat, ka jums ir dēli, bet Allaham bijušas meitas?... Viņas nav nekas vairāk kā tukši vārdi, kurus jūs un jūsu tēvi sauca par dievietēm'. Un tomēr musulmaņu tradīcijā viņas ir pazīstamas kā Allaha Trīs Meitas" (20/32). Interesanti, ka ar tādu pat neiecietību pret pirms-indoeiropiešu trejādo Mēness dievi izturējies Korāna pierakstītāju laikabiedrs svētais Augustīns, kas neslēpj savu sašutumu: "Kā tas iespējams, ka viena dieviete var vienlaicīgi būt trīs personas?" Šī fakta izgaismotāji Farari sarkastiski komentē, ka "tas, acīmredzot, bija atļauts tikai dievam-vīrietim" (20/33).

Latviešu mitoloģijā, Lielā Māte, šķiet, visskaidrāk izpaužas kā trijotne - Māra, Laima un Ragana. Latviešu mitoloģijā sastopamās daudzās mātes - Zemes māte, Ūdens māte, Vēju māte, Meža māte, Kapu māte, Uguns māte u.c. liecina par ārkārtīgi sena, iespējams, no vēlinā paleolīta un neolīta laikiem nākušas kultūras tradīcijas pārmantotību un klātbūtni mūsu ēras latviešu kultūrā. Visas šīs Mātes valda savā jomā kā autonomas dieves. Indoeiropiskā tradīcija tām noteikti būtu piešķirusi vīrus-dievis, tomēr ne latviešu ne lietuviešu mitoloģijā tas nenotiek (lietuviešu mitoloģijā gan Zemes mātei ir brālis), tomēr arī viņa valda autonomi. Latviešu Laima, Māra un Ragana tāpat ir brīvas un neprecētas dieves, kas līdzās Dievam valda pār zemi un cilvēkiem kas vedina domāt, ka balti savā pasaules uztverē bijuši mazāk indo-eiropieši, nekā parasti tiek uzskatīts. Arheoloģiskie izrakumi pierādījuši, ka pirms-indo-eiropiešu jeb senās Eiropas ciltis vīrišķajām dievībām veltījušas ievērojami mazāk vērbas - "aizvēsturiskās vīrišķās dievības sastāda trīs līdz piecus procentus no neolīta laika skulptūriņām" (30/223).

Senās Eiropas Lielā Dieve jeb Lielā Māte, pēc M. Gimbutas uzskatiem, izpaužas sievišķās dievībās, ko var saklasificēt trīs galvenajās grupās - dieve, kas rada un uztur dzīvību, dieve, kas iemieso dabas postošos spēkus, Nāves dieve (bieži parādās kā maitu lija, pūce, krauklis vai vārna). Trešā ir Atdzimšanas dieve, kas pārvalda dabas ciklus (viņa parādās kā dažādi sievišķo orgānu simboli: krupis, varde, ezis, buļļa galva, un arī kā dažī kukaiņi - bite, taurenis, naktstaurnis). Tā kā

nāve un atdzimšana ir saistītas, tad Nāves un Atdzimšanas dieve parasti parādās vienā personā, kas nodrošina dabas ciklu nepārtrauktību. Dzīvības, Nāves un Atdzimšanas dieves ir Lielās Mātes trīs dažādas izpausmes.

Ginivera neapšaubāmi pieder pie dzīvību rosinošiem spēkiem. Viņas maģiskais kauss spējis veldzēt visus izslāpušos. Viņa ir arī Liktenis. Artūra legendās minēts, ka Merlins centies karali Artūru atrunāt no precībām ar Giniveru, jo bijis pārliecināts, ka tās nesīs postu. Tomēr Artūrs pastāvējis uz precībām ar Giniveru, jo tikai viņa spētu dot galmam pienācīgo spožumu. Uztverot Giniveru kā vienu no Lielās Mātes avatārām, tipoloģiski tā būtu salīdzināma ar baltu Laimu. Baltu mitoloģijā Laima ir gan liktens lēmēja, gan laimes un pārticības devēja, tātad dzīvības uzturētāja. Apmēram tādas pat funkcijas Artūra legendās ir arī Giniverai. Seno baltu mitoloģijā Laima ir autonoma varena dieve. Latviešu mitoloģijā Laima bieži parādās pāri ar Māru, kas tāpat ir neatkarīga dieve. Tieši viņas abas izlemj jaunpiedzimušā likteni. Lietuviešu mitoloģijā Laimas māsa ir Nāves dieve Giltine (latv. salīdz. "giltenis"). M. Gimbutas raksta: "Lietuviešu Nāves dieves vārds ir *Giltine*, *gilti* nozīmē "dzelt". Vārds *gals* (latv. "gals") un *geltonas* (latv. dzeltens, dzelonis) apzīmē kaula krāsu, un pieder pie tās pašas vārdu grupas. Teikās viņa ir dievietes Laimas, dzīves noteicējas, māsa" (30/242). Zināms, ka arī citu Eiropas tautu, ne tikai baltu mitoloģijā, Nāve bieži parādās kā čūska, kas slepus un nedzirdami tuvojas mirējam. Nāve iedzel, Nāve ir gals, Nāve ir jauna sākums. Nāves krāsa ir kaulu krāsa - dzeltena vai balta. Baltu folklorā Nāve visbiežāk attēlota kā baltos autos tinusies sieva ar dzirklēn vai izkapti rokā. Varbūt te rodams izskaidrojums Giniveras kā "Baltās parādības" vai "Baltā spoka" avatārai. Interesanti, ka arheologi nosaukuši par "Balto dāmu" arī kaula statuetes, kas simbolizē Nāves dievi. Šādas statuetes ir atrastas neolīta laika apbedījumu vietās. Tomēr jāatzīst, ka Ginivera Artūra legendās pārsvarā parādās kā dzīvību radošs un dzīvību veicinošs tēls, postīšanu un nāvēšanu atstājot Fejai Morganai. Līdz ar to nākas vilkt tipoloģiskas paralēles starp ķeltu dieviešu pāri, kas iemieso vienas esmes divu dažādu izpausmju polaritāti - Ginivera un Feja Morgana, lietuviešu Laimu un Giltini, un latviešu Laimu un Māru. Kaut arī vārdu "Māra" un "Morgana" jeb "Morgana" etimoloģija klasificē šīs dievības kā postošos spēkus, tās tik pat lielā mērā saistītas ar dzīvības uzturēšanu. Lielā Dieve, šādi izpausdamās, gādā par atdzimšanu jeb uztur dzīvības ciklu.

Viduslaiku salu ķeltu kultūras tradīcijā trejādā dieve visskaidrāk parādās leģendās par Tristanu un Izoldi. Šīs leģendas ir visai nosacīti saistītas ar Artūra ciklu. Tajās sastopam trīs Izoldes. Pirmā ir Īrijas ķēniņa meita Izolde, kam piemīt dziednieces spējas, un kas izārstē smagi ievainoto Tristanu. Otrā ir Izolde Zeltmate - Kornvelas ķēniņa Marka saderētā līgava, kas kļūst par Tristana mīlāko. Trešā ir Izolde Baltroce, Britānijas karaļa meita - Tristana sieva. Visas trīs Izoldes ir vienas dievības trīs avatāras, kas, gluži kā gieķu parkes, iemieso sievieti trīs mūža periodos (jaunībā, plaukumā un vecumā), katrā veicot savu atšķirīgu uzdevumu - Izolde-dziedniece atdod Tristanam dzīvību (jo viņš, atzīts par neārstējamu, pēc ķeltu tradīcijas bija ieguldīts laivā un palaists jūras viļņos, lai sasniegtu mirušo valstību), Izolde Zeltmate nosaka viņa dzīves ritumu, bet Izolde Baltroce, atņemdamā ceļības smagi slimajam Tristanam, liek viņam mirt.

Giniveras tēla trejādība Artūra cikla leģendās nav īpaši skaidri redzama, ja neņem vērā jau pieminētās velsiešu "Triādes", kurās minēts, ka Artūram bijušas trīs sievas vārdā Giniveras, no kurām katrai bijis savs tēvs. Par pirmās Giniveras tēvu Kivridu Gventu nav papildus informācijas, bet par otrās Giniveras tēvu Gvitaru (Gwythyr) teikts, ka viņš bijis varonis, kam katru gadu nācies cīnīties ar sāncensi, lai atjaunotos pasaules ritums, tātad viņu varētu saistīt ar gadalaiku cikliskumu jeb Laika cikliskuma iemiesotāju. Dž. un S. Farari uzskata, ka trešās Giniveras tēvs Gogfrens jeb Ogirvans Gavrs (Ogyrvan Gawr) varētu būt Zeme. Viduslaiku leģendas lielā mērā izkropļojušas arhetipiskās tēmas, kas agrāk bija izkristalizējušās ap "reālā vēsturiskā Artoriusa, ~~Dux Bellorum~~ (karavadoņa - SA), tēlu, kurš pēc Romas impērijas sabrukuma apvienoja Britānijas ķeltus pret saksoņiem. Šie arhetipi, kā var spriest, attēloja cienījamu Vecu Karali, viņa žilbinošos Jaunos Varoņus un Dievi-Karalieni, kas uzturēja spēku līdzsvaru starp šīm abām pusēm - pildot sievas, mīlākās, mātes, padomdevējas un iedvesmotājas lomas, kas dažkārt mijās ar pagānismam raksturīgo nesavaldību. Tā noteikti ir bijusi īstā ķeltu leģendu Ginivera, lai kādi arī nebūtu fakti par Artūra īsto sievu, vienīgi Trejādā Dieve (vai arī tās cilvēciskais veidols, kāda būtībā ir katra sieviete) varēja kļūt par Varoņu Galma vitālo centru" (20/34).

Ginivera leģendās patiesībā veic tās pašas funkcijas, ko Izolde leģendās par milas dzērienu - viņa: pūrā līdzī nāk zeme, pār kuru Artūrs sāk valdīt, tātad Artūra kā karaļa dzīve un valdīšana atkarīga no viņas. Viņa uztur dzīvi galmā - pēc dažiem avotiem tieši viņai pieder Apaļā galda ideja

Ginivera kļūst arī par Artūra bojāejas cēloni, nāves nesēju. Tomēr leģendās īpaši uzsvērts Giniveras sievišķais valdzinājums, kas vīrus iedvesmo dziem darbiem un nogurušajiem varoņiem dod jaunus spēkus. Šajā ziņā Ginivera izpaužas kā gadalaiku dievības Pavasara aspekts un saistāma ar Britu salās populāro Maija karalienes tradīciju. Maija karalienes partneris jeb Ozolu karalis, kas dažādos pārbaudījumos pārspēj sāncensus, simboliski kļūst par Maija karalienes ieguvēju un vīru (ši tradīcija viduslaikos pamatā arī bruņinieku turnīru praksei). Sakrālais laulību rituāls kļūst par jauna auglības gada sākumu. Viduslaiku leģendās vairākkārt uzsvērts, ka Artūra galmā pārākais no visiem bruņiniekiem ir Lancelots. Lancelots, kura tēls Artūra leģendās ienāk vēlāk, var tikt uztverts kā ar gadalaiku maiņām saistīts Saules dieva arhetips. Tomēr viduslaiku leģendās Lancelots zaudējis savu dievišķumu. Līdz ar viņu savu diženumu zaudējusi arī Ginivera. Atbilstoši viduslaiku kristīgās morāles kritērijiem Artūra leģendu literārie apstrādātāji Giniveru padarījuši par vāja rakstura sievieti, ko Lancelots pavadina uz laulības pārkāpšanu un tādā veidā apkauno, tā ienesot gluži pretējo sakrālajai laulību tēmai.

Dažos leģendu variantos tā ir Ginivera, kas kopā ar vēl divām sievietēm - tātad Trejādā Dieve - mirstošo Artūru laivā aizved uz mistisko Avalonu. Tomēr vairumā leģendu atzīmēts, ka Artūru uz Citpasaules mitekli aizved Feja Morgana. Tas liek domāt, ka Ginivera un Feja Morgana ir Trejādās Dieves jeb Lielās Mātes divas dažādas avatāras.

10. Fejas Morganas tēla etimoloģija un saistība ar Lielās Mātes kultu. *KELTU LEGENDĀS.*

Feja Morgana kā viens no galvenajiem darbības virzītājspēkiem Artūra leģendās - Feja Morgana kā matriarhāta un Merlins kā patriarhāta principu paudēji - Fejas Morganas uzvara pār Merlinu un Artūru - Feja Morgana kristīgās tradīcijas vērtējumā - Morgana kā senās eiropas Lielā Māte - Morganas vārda etimoloģija - Fejas Morganas/Moriganas tēla saknes indoeiropiešu kultūras tradīcijā - Lielās Mātes kulta pārveidošanās kristietības tradīcijā - Ragana kā Senās Eiropas dievība - Morigana kā Avalonas jeb `Ābolu zemes` valdniece - Feja Morgana kā Apaļā Galda bruņinieku iniciācijas organizētāja - sers Gevins kā dieves Morganas bruņinieks - morigana un Artūrs kā konkurējošas dievības - Moriganas transformācija par karadievi indoeiropiešu ideoloģijas invāzijas rezultātā - Moriganas saistība ar zirga kultu - Moriganas tēla integritāte Artūra leģendās.

Feja Morgana ir viens no sarežģītākajiem un izteiksmīgākajiem sieviešu tēliem Artūra leģendās. Viņa pārstāv varu, kas met izaicinājumu Artūra pasaulei, un leģendās kļūst par vienu no galvenajiem darbības virzītājspēkiem. Feja Morgana iemieso Senās Eiropas pirms-indoeiropisko kultūru. Burvis Merlins, fejas galvenais idejiskais pretinieks, savukārt pārstāv indo-eiropiešu sabiedrības idejas. Viduslaiku Artūra leģendas būtībā ir tas kaujas lauks, kurā tiek izcīnīta viena no pēdējām garīgajām kaujām starp senā matriarhāta, ko pārstāv feja Morgana, un jaunākā patriarhāta,

ko pārstāv burvis Merlins un iemieso Artūrs ar savu galmu, tradīcijām. Divu pretišķīgu, tomēr par kristietības ideoloģiju daudz vecāku uzskatu sistēmu cīņa viduslaiku Artūra leģendās bieži parādās vienkārši kā divu burvju sacensība. Feja Morgana un burvis Merlins patiesībā ir divu dažādu kultūras sistēmu simboli. Vēlīgāk ieskatoties fejas Morganas tēlā, atklājas seno eiropiešu galvenās dievības Lielās Mātes priesteriene vai pati Lielā Māte. Viduslaiku leģendu poētika transformējusi šo tēlu, atņemot tam dievišķīguma iezīmes un apveltot to ar gauži cilvēciskām iezīmēm. Tā, piemēram, daudzos leģendu variantos sniegti sīki fejas Morganas raduraksti.

Pēc dažiem avotiem (Tomasa Melorija) viņa - tāpat kā Morgīza, ar kuru Artūram ir dēls Mordreds - bijusi Artūra pusmāsa no mātes Igermas pirmās laulības ar Kornvelas valdnieku Gorluā. Pēc citiem (Vulgate Merlin), viņa bijusi Artūra māsas Morgīzas un valdnieka Lota meita. Šajā leģendu variantā viņa vēl vairāk pazemināta savā statusā un padarīta par karalienes Giniveras galmadāmu un pavadoni. Viņa iemīlējusi bruņinieku Giomāru, bet Ginivera mīlētājus izšķīrusi. Kaut arī leģendās Morgana galvenokārt vērsas pret Artūru, viņas rīcība dažkārt liek domāt, ka īstais naida objekts ir Ginivera. Dažkārt liekas, ka Morganas mērķis ir atbēgt Giniverai, izjaukt viņas un Artūra laulību, sāpināt karalieni par katru cenu. Tomēr šāds leģendu traktējums radies samērā vēlu un neatbilst ne pēc plebejiskās motivācijas, ne pēc uzdevuma sīkajiem mērogiem fejas Morganas tēla diženumam. Viņas mērķis ir sagraut Artūra un Merlina radīto, vīrišķā principa pārvaldīto pasauli, kurā pati Ginivera ir tikai upuris un arvien vairāk zaudē patstāvību un jebkādas diženuma paliekas. Leģendu beigās feja Morgana panāk iecerēto. Veids, kādā tiek sagrauta Artūra pasaule, ir ģeniāli vienkāršs - tā pati sevi sagrauj no iekšpuses. Un to ir izplānojusi feja Morgana. Viņa izmanto patriarhālajās tradīcijās audzināto vīriešu godkāri, kam individuālās drosmes, spēju utt. pierādīšana bija augstākā vērtē nekā sabiedrības kopīgās intereses un mērķi. Kopīga mērķa sasniegšanai viņi bija spējīgi apvienoties tikai uz īsu laiku (piemēram, Svētā Grāla meklēšanai) un arī tad katrs gāja pa savu individuālu ceļu. Feja Morgana sašķēl vīriešu sabiedrību vēl vairāk radot strīdu par Giniveru starp Artūru un Lancelotu. Tādā veidā tiek radīta tā pati arhetipiskā situācija, kāda noveda pie Trojas kara, kurā karaliene Ginivera ir ķeltu skaistās Helēnas lomā. Rezultātā vīriešu pārvaldītā sabiedrība, kura nomākusi sievišķo dabas un sabiedrības principu, nav spējīga pozitīvi attīstīties un pašiznīcinās.

Viduslaiku leģendās feja Morgana padarīta kristīgajai morālei tik nepieņemama, cik vien tas

iespējams. Sākotnēji nekas nav minēts par viņas pārdabiskajām spējām, tās viņa ieguvusi vēlāk, netikumīgā veidā - atdodoties zināšanu dēļ. Teikts, ka Morgana apprecējusi karali Urienu, un viņiem piedzimis dēls Oveins (kas, iespējams, pieminēts velsiešu teikās par Artūra ceļojumu uz Citpasauli) Viņai bijis daudz mīļāko. Viens no tiem bijis arī burvis Merlins. No Merlina viņa iemācījusies daudz burvestību - piemēram, spēju lidot. Vienā paņēmienā viņa varējusi nokļūt savā iemīļotajā uzturēšanās vietā Sicīlijā (domājams, kļūmes dēļ sajaukts ar Scillu), kur bieži nodarbojies ar buršanu, maldinot apkārtnes iedzīvotājus, kas dīvainās parādības nosaukuši par Morganas Plīvuru - Fata Morgana. Bet pašu burvi sākuši dēvēt par Morgan le Fay jeb feju Morganu.

Kāds cits fejas Morganas mīļākais - Gallijas Akolons, ticis izmantots, tiesa gan - neveiksmīgi, kā akls ierocis, lai nogalinātu Artūru - samainot, cīnītājiem nezinot, viņu zobenus, un liekot cīnīties, nepazīstot vienam otru. Pēc velta mēģinājuma pašai savaldzināt Lancelotu, tā bijusi viņa, kas pagatavojusi burvju dzērienu karalim Artūram, lai viņam "atvērtu acis" uz Giniveras un Lancelota mīlu

Feja Morgana dažos leģendu variantos parādīta kā viltīga, un atriebīga intrigante, kas nīst savu pusbrāli, jo tā tēvs - Uters Pendragons - savulaik nogalinājis viņas tēvu - Gorluā, bet māti Igermu ieguvis ar viltu, pret viņas gribu. Artūrs, tātad bijis nevis mīlestības, bet vardarbības un viltus radīts bērns. Tomēr tieši tāds, acīmredzot, senās eiropas civilizācijas skatījumā bija indo-eiropiešu ienestais ideāls. Tāds bija viņu ideālais valdnieks. Pretstatā šim visai apšaubāmajam diženumam, daudzās leģendās Morganai piemīt īpašs spēks, salīdzinājumā ar kuru pat karaļvara tāds nieks vien ir. Vērtīgāk ieskatoties, arvien noteiktāk ap fejas Morganas tēlu jaušamas senās Eiropas dievības aprises. Arī leģendā "sers Gevins un Zaļais bruņinieks" viņa dēvēta par "dievi Morganu" (Morgan the goddess, line 2452, 15/186). Morganas sāncensība ar karali Artūru nes sev līdzīgu divējas izpausmes - gan vēlmi iznīcināt, gan sargāt. Izskaidrojums šai parādībai atrodams seno eiropiešu tradīcijā, kur Lielā Māte iemiesoja gan radošos un sargājošos, gan postošos spēkus. Viņa pilnībā pārvalda pasauli. Arhetipu līmenī viņas un Artūra attiecības stipri atgādina Spīdolas un Lāčplēša attiecības latviešu mitoloģiskajā tradīcijā.

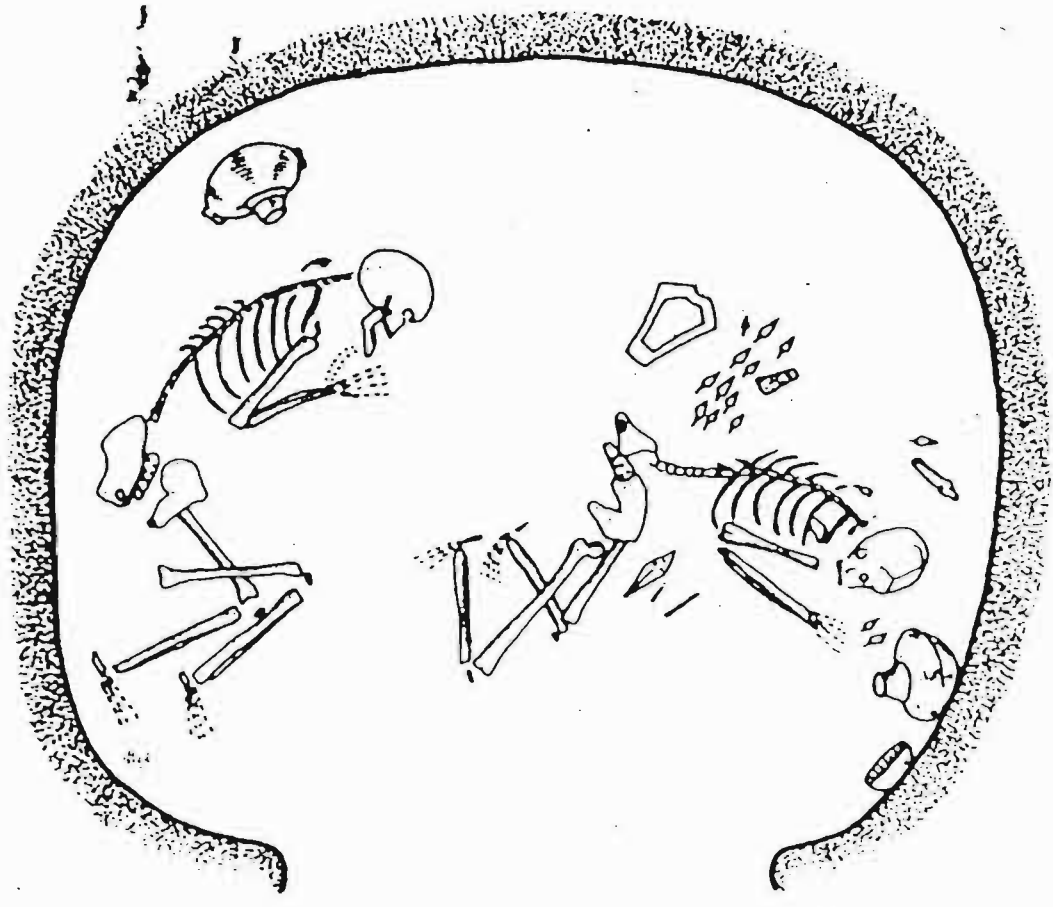
Pētnieku domas dalās attiecībā uz Morganas vārda izcelšanos. Daži ķeltologi - R. Koglan (Ronan Coghlan), Dž. Ešs (Geoffrey Ashe) uzskata, ka viņas vārds saistāms ar seno ķeltu dievieti

Modronu, agrāk dēvētu par Matronu jeb Lielo Māti, kam par godu nosaukta Marnas upe. Lai gan iespējams arī šāds kopsakars, daudz pārliecinošāks liekas pieņēmums, ka Morgana būtībā ir tā pati seno ķeltu dieviete Morigana, kam piekrīt arī britu ķeltologi L. Spenss (Lewis Spence), Dž. Metjūzs, V. Rezerfords u.c.. Būtībā abi šie apgalvojumi nav pretrunīgi, jo abas dievietes gan Maha, gan Morigana - kā norāda ķeltologs P. B. Eliss (Peter B. Ellis 19/173) ir vienas un tās pašas dieviešu trijotnes dažādi veidoli jeb avatāras un iemieso Lielo Māti dažādos veidos. Tulkojumā no senīru valodas Morigana nozīmē "Dižā valdniece", kuras pārziņā ir kā nāve, tā atdzimšana. Latviešu folklorā Moriganas līdznieces varētu būt gan Māra, gan Ragana, vai arī abas kopā (Māra + Ragana = Morigana).

Senajā Eiropā nāve un atdzimšana tiek izteikti kā divi savstarpēji saistīti, viens otram sekojoši, vienas dievības divi aspekti. Kaut arī nāve un dzimšana mūsu lineārajā duālistiskajā kultūrā tiek uzskatīti par divām pretējām polaritātēm, akmens laikmeta Lielā Māte vienlaicīgi iemieso abaus šos aspektus, tādā veidā parādot viena nebeidzama cikla, kas nemītīgi atkārtojas, nepārtrauktību. Viņa valda pār nāvi, ziemas tumsu un aukstumu, kapiem; bet viņa arī ir tā, kas uztver sēklu, apaugļoto olu, kas auksto zemes klēpi jeb kapu pārvērš dzīvības devējā klēpī. Tas izskaidro, kāpēc daudzas akmens laikmeta apbedījuma vietas veidotas dzemdes formā, bet apglabātie novietoti embriju pozā (skat. att → 45/94).

Šāda cikliska laika uztvere, kas raksturīga senajai Eiropai, bija balstīta uz norišu cikliskumu dabā. Tā tika pārnesta arī uz sabiedrību. Cilvēka dzīve tika iedalīta ciklos. Arī pats dzīvošanas laiks tika uzskatīts par fāzi mūžīgās eksistences ciklā. Cikliskā laika un sabiedrības uztvere vēl nepazīst progresa jēdzienu, jo cikliskā jeb nemītīgi atkārtotā modelī tas nav iespējams. Teorētiski spriežot, tas varēja būt viens no iemesliem, kāpēc senās Eiropas sabiedrība nespēja pietiekami strauji attīstīties un pretoties indoeiropiešu agresijai.

Tomēr Lielā Māte turpina dzīvot arī modernās Eiropas kultūrās. Kā atzīmē M. Gimbutas "Šī varenā dieve netika izdzēsta no mītu pasaules, bet turpina dzīvot visā Eiropā kā baltu Ragana, poļu Jedza, serbu Mora un Morava, basku Mari, īru Morigana, un krievu Baba Jaga... Valodā ir saķerība starp Nāves dievi, kas rada murgus vai nelabas priekšnojautas un asociējas ar tauriņa vai naktstauriņa īso dzīvīti. Gan īru *Maro*, gan lietuviešu *More* nozīmē 'Nāves dieve' vai 'Vecā ragana'; grieķu, slāvu

Igrīnā bronzas, laskmētā apbedījuma
 vieta Hālijā (ap 2700 g.p.m.ē.). Vā raksts
 M. ģimbeitar gramatā "Dievītervaloda" (28, 233).
 Gidanga apbedījuma vieta atkaista arī pēc
 Brūtrickiem.

un ģermāņu *mora, mara* un *morava* nozīmē 'šausmas', 'murgi' un 'naktstauriņš' vai 'kode'. Vācu *Mahr* un franču *cauchemar* arī ir savstarpēji saistīti. " (30/243). Latviešu mitoloģijā Māra veic gan sargātājas, gan iznīcinātājas, Nāves dieves funkcijas - viņa, piemēram, varējusi uzsūtīt slimības, arī melnās bakas, kā arī sargāt no tām. Viņa bijusi arī ganāmpulku aizstāve - funkcijas, ko tai, visticamāk piešķirūši indo-eiropieši. Visplašāko apskatu par Māru sniedzis Arvīds Brastiņš grāmatā "Māte Māra" (11). Interesanti, ka Māru varējuši pielabināt, upurējot tai melnu kazlēnu krustcelēs naktī uz otrdienu. Taisni tāpat iespējams iegūt indiešu Lielās Mātes jeb Durgas labvēlību, kad viņa pieņēmusi Kālī jeb 'Melnās' dieves avatāru, kurā viņa izpaužas kā Nāves dieve (arī melno baku uzsūtītāja) - tikai Indijā melnais kazlēns jāupurē naktī uz otrdienu mirušo kremācijas vietā.

Runājot par senās Eiropas Nāves un Atdzimšanas dieves transformāciju pēc indoeiropiešu ierašanās 4. - 3. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras, jāuzsver visu tās izpausmes formu degradāciju, kas īpaši intensīvi notika nostiprinoties judaistiski-kristīgajai tradīcijai. Neskatoties uz vēsturē pieredzētajiem radikālajiem centieniem to izskaust, jo sevišķi viduslaikos ar inkvizīcijas palīdzību, kad katra sieviete, kas bija saglabājusi zināšanas senajā kultūrā un tās aktīvi izmantoja, tika sadedzināta, šīs dieves nozīme gan sadzīvē, gan folklorā neizzuda. Tomēr visaktīvāk senās Eiropas kultūras tradīcijas apkaroja tieši reformētā/protestantiskā baznīca sākot ar 16. gadsimtu. Tieši tajos Latvijas rajonos, kur pastāvēja luterāniskā, bet vēl jo sevišķi hernhūtiešu jeb brāļu draudžu tradīcija, folklorā saglabājusies vismazāk. Kristīgā tradīcija Lielās Mātes kultu pārveidoja par Jaunavas Marijas kultu. Toties "Nāves un Atdzimšanas dieve tika demonizēta un degradēta līdz plaši populārajam burves-raganas tēlam. Viņa sāka iemiesot visu, ko šī salīdzinoši jaunākā mitoloģija, balstīta uz indo -eiropiešu duālistisko pasaules redzējumu, uzskatīja par ļaunu. Šie uzskati bija pilnīgi pretēji senās Eiropas reliģijai, kas uztvēra dzīvi un nāvi, tāpat kā citas cikliskās polaritātes par svētām un nešķiramām. Zeme vairs netika uzskatīta par mūsu Dievišķo Māti, no kuras mēs visi esam dzimuši, un kuras klēpī mēs visi pēc nāves atgriezīsimies. Dievšķais tika pārcelts uz debesīm, un zeme kļuva par trimdas vietu" (30/244)

Viduslaiku burve-ragana spēj ietekmēt daudzus svarīgus dabas procesus - dzimšanu, nāvi, atdzimšanu (pasakas par Ērkšķrozīti), viņa spēj sacelt vētru, izsaukt negaisu ar pārkonu un zibeņiem. Viņa prot no zālītēm gatavot mīlas dzērienu, zāles pret dažādām kaitēm. Viņa ir ciešā sakarā ar mirušo pasauli - personām, kas vēlējas mīlas dzērienu, vajadzēja tā pagatavošanai burvju zālīti, kas

auga karātavu kalnā. Šī zālīte ir mandragora, plaši pazīstams žēņšņam radniecīgs augs, pieminēts arī Vecajā Derībā. Viduslaikos uzskatīja, ka tas aug vietās, kur zemē notecējusi cilvēka sperma - zem karātavām. Tā īpatnējā sakne, kas atgādināja cilvēka ķermeni, rosināja ļaužu iztēli. Uzskatīja, ka tā iemieso Zemes garu un iekliedzas, kad to izrauj no zemes. Tieši raganas-burves spēja regulēt cilvēku dzīves seksuālo sfēru, padarīja to par patriarhālās sabiedrības vīriešiem naidīgu spēku, ko viņi nevarēja kontrolēt.

Grāmatā "Dieves valoda" M. Gimbutas raksta: " Baltu Raganas vārds ir saistībā ar verbu *regeti* `zināt, redzēt, paredzēt` un ar lietvārdu *ragas* `ragi, mēness ragi`. Pats vārds atklāj viņas rakstura būtību: viņa ir nākotnes reģe, viņa `zin` un viņa ir sakarā ar mēness fāzēm" (28/210). Eiropas tautu folklorās Ragana var parādīties gan kā jauna, daiļa sieviete, gan nejauka izskata veča. Indoeiropēiskā tradīcija izraidīja viņu mītināties cilvēku sabiedrības vismazāk skartajās vietās - visbiežāk mežā. Parasti tieši mežā pasaku varoņi sastop raganu-burvi. Viņas māja parasti ir uz vistas kājas. Pēc M. Gimbutas domām, tas pierāda Raganas tēla saistību ar gaišo dabas radīšanas dieves aspektu. Senās Eiropas figūriņās dieve-radītāja bieži parādās sievieteputna izskatā. Arī seno ķeltu mītos dieve -radītāja bieži pieņem putna izskatu (piemēram, Kuhulina māte). Tomēr dažkārt viņa parādās gluži atbaidošā veidolā. Tādos gadījumos viņas māja taisīta no cilvēku kauliem, jo viņa ēd cilvēkus. Tā Nāves un Atdzimšanas dieve izpaužas savā atbaidošākajā aspektā. Arī indiešu Kālī ir greznojusies ar kaklarotu no cilvēku galvaskausiem.

Karaļa Artūra legendu varoņi Feju Morganu/Moriganu bieži satiek mežā. Tur ir viņas burvju pils. Tur viņa parādās gan kā veca neglīta sieva, gan kā apburoša skaistule, gan paliek varoņiem neredzama, vadot viņus pretim darbiem, kas apliecina viņu spēku vai vājumu. Mežā, viņas burvju mākslām saistīts, iet bojā burvis Merlins.

Kā vairums sieviešu tēlu, kas parādās Artūra leģendās, gan karaliene Ginivera, gan Feja Morgana ir no seno ķeltu mitoloģijas nākušas dieves, kas pirms tam piederējušas seno eiropiešu dievu saimei. Ne vienmēr tas pamanāms uzreiz, jo leģendu pierakstu vieca daudz vēlāk pēc to rašanās, un to darīja mūki, gribot vai negribot ienesot zināmu kristīgās kultūras uzslāņojumu. Arī paši ķeltu stāstnieki pārveidoja leģendu mutvārdu variantus ieviešot jaunas detaļas un izlaižot citas pēc saviem ieskatiem.

Tā dižā ķeltu karadieve Morigana un varenā likteplēmēja Maha, kas Britānijas ķeltu tradīcijā vēlāk saplūdušas vienā tēlā, viduslaiku Artūra leģendās kļuvusi par burvi un vīriešu vilinātāju feju Morganu. T. Melorijs raksta, ka viņa pēc pusbrāļa Artūra piedzimšanas nosūtīta mācīties uz klosterskolu, kur ieguvusi lielas zināšanas melnajā maģijā un nekromantijā. Jādomā, ka šādi tikušas vērtētas zināšanas, kas nākušas no pagāniskās senatnes.

Agrīnajos viduslaikos, 5.-9. gadsimtā, kad Roma kā Eiropas kultūras centrs jau bija iznīcināts, tieši salu ķelti - īpaši Īrijā - bija izveidojuši klosterskolas, kur jaunā kristīgā mācība un druīdiskās seno ķeltu zināšanas piedzīvoja brīnišķīgu sintēzi. Ne velti Īriju šajos laikos dēvēja par "gudrajo un svēto zemi" (2/193). Vikingu iebrukuma laikā 9. gadsimtā šie klosteri tika nopostīti, un senā izglītības tradīcija vairs neatjaunojās. Vēlākos laikos notika arvien lielāka norobežošanās no seno laiku gudrībām, un to zinātāji tika uzskatīti par burvjiem un raganām.

Iespējams, ka feja Morgana bijusi kāda šāda sieviešu konventa (sisterhood) vadītāja. Pēc dažiem avotiem šajā konventā bijušas trīs, pēc citiem - deviņas biedrenes, visas ar izcilām zināšanām.

Monmautas Džefrijs, liekas, vislabāk no visiem viduslaiku autoriem uztvēris šo Fejas Morganas darbošanās aspektu:

"Viņa pati ir pārāka par citām dziedniecības mākslā, un pārspēj citas māsas arī skaistumā.

Morgana ir viņas vārds, un viņa pārzina visu augu dziednieciskās īpašības, un var ārstēt

slimos. Viņa prot arī mainīt izskatu un lidot pa gaisu kā Dedals" (52/ 42).

T. Melorijs savukārt raksta, ka reiz, lai izvairītos no karaļa Artūra un viņa sekotājiem, Feja Morgana pārvērtusi sevi un māsas par akmeņiem.

Tieši Feja Morgana pēc Kamlanas kaujas kopā ar deviņām/trim māsām ierodas pēc ievainotajā Artūra, lai laivā aizvestu viņu uz Avalonu jeb Ābolu zemi un tur dziedētu. Tur karalis Artūrs atpūstos, līdz viņa zemei pienāktu grūtu laiki un ļaudis atkal sauktu viņu palīgā. Fejas Morganas valstību vēl dēvē par Svētīlaimīgo salu, kuras apraksts liecina, ka tā pieder Citpasaulei. Šāda divējāda attieksme pret Artūru - sākotnēji naidis, vēlāk ņemšana savā aizsardzībā, varētu šķist mulsinoša. Tomēr tieši šādi visprecīzāk izpaužas dieve-Lielā Māte. No vienas puses viņa ir dzīvības sargātāja, no otras puses - sodītāja, dzīvības atņēmēja. Gaužām līdzīgas attiecības ir arī starp Moriganu un Kuhulinu. Katrā ziņā Artūra leģendās feja Morgana lielā mērā ir darbības ierosinātāja, arī iniciācijas

jeb iesvētīšanas rituāla organizētāja. Feja Morgana ir tā, kas Artūram un viņa bruņiniekiem izvirza uzdevumus, kas pārbauda viņu tikumus - drosmi, uzticību solījumam, neatlaidību, galantumu pret sievietēm. Gluži kā Spīdola Lāčplēsim, viņa ir nemītīgas garīgas izaugsmes stimulētāja.

Tā ir Feja Morgana, kas jau pieminētajā leģendā par Artūru/Gevinu un meža valdnieku, vecas sievietes izskatā piedāvā pateikt atminējumu mīklai: ko sievietes mīl visvairāk? ja sers Gevins, (kas 13. gadsimta leģendā kļuvis par karaļa aizvietotāju), apsola viņu precēt. Interesanti, ka šajā, diezgan vēl pierakstītajā leģendas variantā izmantots tāds seno ķeltu tradīcijai raksturīgs paņēmieni, kā valdnieka aizstāšana ar viņam tuvāko jaunākās paaudzes asinsradnieku un tāpēc potenciālo nākamo valdnieku - māsasdēlu. Būtībā šī leģenda uzskatāma par jaunā valdnieka iniciāciju, ko veic dieve - valdniece.

Ja mīkla netiks uzminēta, karalim Artūram jāmirst. Vecas dotā atbilde angļu valodā ir viens vārds: "Sovereignty", kam dažādas nozīmes - karaļvara, neatkarība, pašpārvalde. Tomēr vienīgā absolūti pareizā atbilde kļūst skaidra tikai kāzu naktī, kad sera Gevina noskūpstītā neglītā vecīgā līgava pārtop žilbinošā skaistulē. Tad bruņiniekam tiek uzdots izvēlēties: vai viņš grib, lai sieva būtu skaista dienā vai naktī. Sers Gevins atbild, ka atstāj šo izvēli pašas sievas ziņā, tā pierādot, ka ne tikai izprot, bet arī pilnībā respektē sievas neatkarību, kas viduslaikiem gauži neparasti. Tā sers Gevins iegūst savas īslaicīgās sievas - Fejas Morganas jeb dievietes Moriganas absolūtu labvēlību, kas viņu padara par vienu no izcilākajiem bruņiniekiem, sauktu par "Dievietes bruņnieku". Tomēr tieši šīs saistības vēlāk - kristietības tradīcijā - kļūst par galveno kavēkli sera Gevina garīgajai izaugsmei un šķērsli viņa ceļā pie Svētā Grāla.

Sers Gevins leģendās vēl ne reizi vien kļūst par dieves pārbaudes objektu. Viduslaiku angļu dzejojumā "Sers Gevins un Zaļais bruņnieks" tā ir "dieve Morgana", kas pašā Ziemassvētku vakarā atsūta briesmīgo Zaļo bruņnieku uz Artūra galmu Kamelotā. Zaļais bruņnieks izaicina Apaļā Galda brālību, bet tikai viens no viņiem - sers Gevins - pieņem izaicinājumu. Viņš nocērt Zaļajam bruņniekam galvu, apsolut, ka tieši pēc gada uzmeklēs Zaļo bruņnieku un ļaus tādā pat veidā izrīkoties ar sevi. Sers Gevins izpilda solījumu un godam iztur pārbaudi drosmē, kaut arī sākumā nespēj pilnībā apvaldīt gluži cilvēciskas dzīves alkas.

Būtībā šis ir sena iniciācijas mīta viduslaiku variants, un iesvētāmais ir ne tikai sers Gevins, bet

gan visa Apaļā Galda brālība, kuru viņš pārstāv. Kā norāda Dž. Metjūzs: "Sers Gevins kļūst par "Dievietes bruņinieku", cilvēciskajā dimensijā - par viņas aizstāvi un mīļāko" (52/ 43). Sers Gevins ir gaŗīgi un tikumīgi pietiekami stiprs, lai pildītu dotos solījumus un publiski atzītu savas kļūdas. Lai nekad neaizmirstu savus vājuma brīžus, viņš apņemas valkāt pār plecu zaļu lenti. Tādu zīmi, apzinoties savus trūkumus, sāk nēsāt arī citi Apaļā Galda bruņinieki. Karalis Artūrs padara šo zaļo lentu par augstāko goda zīmi, ar kuru apbalvo cilvēku, kas uzveicis pats sevi. Tā bija Feja Morgana, kas Artūra bruņiniekiem meta šo izaicinājumu.

Dzejojuma "Sers Gevins un Zaļais bruņinieks" ievadā minēts, ka iemesls, kāpēc Feja Morgana aizsūtījusi Zaļo bruņinieku uz karaļa Artūra galma, esot bijusi vēlēšanās nobiedēt karalieni Giniveru. Sadzīvīskā skatījumā to varētu uztvert par kārtējo Morganas atreibību Giniverai sakarā ar bruņinieka Gjomāra izraidīšanu no galma. Dziļāk vērtējot, te redzama divu dieviešu sacensība.

Ginivera būtībā ir Lielās Mātes gaišais aspekts. Giniveras avatāra iemieso dabas gaišos spēkus. Tā ir sava veida Pavasara, kas ilgojas pēc sava iemīļotā un atbrīvotāja Lancelota - Saules (Saule Britānijas un Centrāleiropas un dienvidu tautām ir vīriešu kārtas dievība). Viņa pārstāv gaismu un mieru. Ginivera tiek saistīta ar Britu salās vēl tagad pastāvošo Maija Karalienes jeb Puķu Līgavas tradīciju. Velsā vēl deviņpadsmitā gadsimta beigās katru gadu 1. maijā ciematos tikusi izvēlēta Maija Karaliene no ciemata meitenēm un divi jaunekļi - Vasaras Valdnieks un Ziemas Valdnieks. Ciema iedzīvotāji izveidojuši divas komandas, kas tad cīnījušies par Maija Karalieni. Dažos novados šī tradīcija pastāv vēl šodien. Interesanti, ka šīs tradīcijas atskaņas atrodamas arī latviešu sadzīvē kā "Līgavas zagšana" kāzās. Arhetipu līmenī latviešu mitoloģijā Giniveras līdziniece būtu Laimdota. Arī viņas nolaupīšana Lācplēsim un aizvešana uz svešu zemi nozīmē Lācplēša zemes un tautas paverdzināšanu. Tāpēc Lācplēsim tik svarīgi viņu atgūt. Laimdotas atgūsana simbolizē brīvības atgūšanu.

Artūra leģendās Lancelots, Giniveras bruņinieks, kļūst par Gevina, Morganas bruņinieka, nāvīgu ienaidnieku, jo glābjot Giniveru no sārta, viņš netīši nogalina Gevina brāli Garetu. Ginivera tiek izglābta, bet tad atdota tam pašam Artūram. Kā norāda Dž. Metjūzs: "Viena no Puķu Līgavas lomām ir - tapt nozagtai, lai viņu varētu atbrīvot cits pielūdzejis - tādā veidā radot nemitīgu polaritātes maiņu katrā sekojošajā gadalaikā" (52/ 45).

Morgana, kā to norāda viņas saistība ar mežonīgo karadievi Moriganu, pārstāv pilnīgi pretējus spēkus - tie ir nāve, karš, tumsa, ziema. Gluži tāpat kā Morigana arī Feja Morgana, Artūra māsa, dažos gadījumos pieņem kraukļa izskatu. L. Spenss raksta, ka viduslaiku Anglijā pastāvējis ticējums, ka karalis Artūrs mēdzis pārvērsties par kraukli. Par šo ticējumu dzirdējis arī Servantess, kurš "Dona Kihota" II daļas 5. grāmatā raksta, ka "neviens anglis nešaus uz kraukli, domājot, ka tajā pārtapis karalis Artūrs" (64/ 83). Šis fakts vedina secināt, ka arī attiecības starp Morganu un Artūru ir stipri daudzšķautņainas, ka būtībā abi tēli ir konkurējošas dievības. To apstiprina līdzības mītos par Moriganas un Kuhulina mīlas un naida pilnajām attiecībām, kas stipri līdzīgas Artūra un fejas Morganas attiecībām.

Interesanti, ka Artūra leģendās, tāpat arī senākās ķeltu leģendās sastopamā simbolika, pilnībā atbilst M. Gimbutas sniegtajai seno eiropiešu dieviešu un dievu funkcijām, balstītām uz neolīta un bronzas laikmetu 7. - 5. g. t. p. m. ē. arheoloģiskajiem izrakumiem:

Dzīvību dodoši un sargājoši tēli:	Nāvi nesoši un postoši tēli:
1. Putns/sieviete, pīle, zoss, citi ūdensputni. Dzeguze, citi pavasara putni. Trauks. Menhirs.	1. plēsīgs putns/sieviete, pūce, vārna, krauklis, balts suns, mežakuilis.
2. Čūska/sieviete. Nekaitīga čūska.	2. Sastindzis pliknis ("Baltā dāma") ar pūces vai čūskas masku.
3. Antropomorfiska radītāja (dzemdešanas pozā).	3. Kauls ar pūces acīm.
Zoomorfiska (putns, lācis, čūska).	4. Regeneratīvs trīsstūris, 4. Aukle: sieviete ar lāča seju, kas nes nastiņu.
5. Madonna: antropomorfiska vai zoomorfiska (putns, lācis, čūska).	5. Zoomorfiska izskata dzemde zivs, krupis, ezis, bruņurūpucis vai bulļa galva. Sieviete/zivs.

6. Dzīvnieku vai augu valdniece. 6. Dzīves kolona: augšup
Antropomorfiska, augu vai dzīvnieku tiecīga čūska, koks, ūdens stabs
ielenkta. falls.

7. Vīriešu aizstāve/savvaļas dzīvnieku un mežu valdniece. 7. Bite, taurenis. Bite/sieviete,
taurenis/sieviete.

Antropomorfiska, bārdaina.

Sēdoša tronī ar zizli rokā.

Auglība: :

1. Grūta sieviete/zemes auglība.

2. Grūtniecības metaforas:

kalns, akmens, krāsns, kaps (apaļas krāsns veidā,

bišu stropa

veidā, kapenes ar apaļām telpām).

3.

Sieviete/sivēnmāte

4. Jauna daiļa dieviete paceltām rokām

un veca veča, mirstošā daba.

5. Augošās un mirstošās veģetācijas dievs: itifallisks vīrs,

vecs, noskumis, sēdošs tronī.

(29/176)

Karalienes Giniveras tēls saistīts ar dzīvību nesošo simboliku - pavasari, viņai arī pūrā līdzī slavenais kauss, dzīvības simbols, ko Sarkanais bruņinieks viņai reiz atņēma un tā saturu salej klēpī, tā apvainodams visu karaļa Artūra galmu, jo šī darbība simboliski pielīdzināma karalienes-dievs piesmiešanas aktam. Karaļa Artūra nesteidzība pāridarījuma sodīšanai līdz ar to vērtējama divējādi - to var saprast gan kā jau pieminēto karaļa paguruma/varenības norieta pazīmi, gan kā konsolidāciju ar patriarhālo vīrišķo sabiedrības daļu pret sievišķo. Arī karaliene-dievs nav spējīga sevi aizstāvēt. Viņas gods pilnībā atkarīgs no vīriešiem šajā vīriešu pārvaldītajā pasaulē, kurā viņa mīt. Turpretim pilnīgi neiedomājami, ka šādā situācijā varētu nonākt arī Feja Morgana. Tajās leģendu epizodēs, kur

sastopama Morigana/ Feja Morgana, viņa aizvien ir stāvokļa noteicēja. Nav tāda vīrieša, kas viņai spētu diktēt noteikumus. Atšķirībā no Giniveras, dieve Morigana/ Feja Morgana biežāk iemieso postošos spēkus un daudzās leģendās pieņem kraukļa. Šādas Moriganas transformācijas atrodamas arī seno ķeltu mītos par Kuhulīnu. Zīmīgi, ka Artūrs, pārņemdam karadieva funkcijas, līdzī saņem arī kraukļa avatāru.

Runājot par karaļa Artūra tēla senajām saknēm, L. Spenss atzīmē sekojošo: " Es domāju, ka ir pamats identificēt Uteru (Artūra tēvu - SA) ar dievu Beli... Nav nekādu šaubu, ka Beli bija saules dievs, un Artūrs uzskatāms par viņa emanāciju, gluži tāpat kā Kuhulīns bija īru saules dieva Luga emanācija. Kuhulīna un Artūra līdzība man jau sen skaidra. Viņi abi ir saules dieva avatāras, abi ir briesmīgi kaujas laukā, abiem ir ciešas saites ar dievieti Moriganu jeb Morganu, kas dažkārt rīkojas kā ienaidniece, citreiz kā mīlētāja" (64/151).

Te svarīgi apzināties, ka indo-eiropiešu tradīcijā saules dievs evolucionē no dieva-karotāja, kāds tas bija laikā, kad proto-indo-eiropieši iekaroja sev jaunu dzīves telpu, uz debesu dievu un auglības sargātāju, kāds tas svarīgs indoeiropiešiem, kas jau kļuvuši par zemkopjiem. Indiešu mitoloģijā tāds ir dievs Indra. Arī Artūra tēls evolucionē līdzīgā veidā. Raksturojot indo-eiropiešu panteona veidošanās procesu, M. Gimbutas norāda: "Nav iespējams, ka indoeiropiešu uzskatu sistēma būtu tiešā līnijā attīstījusies no Senās Eiropas. Tāpat nav iespējams, ka indoeiropiešu sabiedrība, kas bija eksogāma, patriarhāla, patrilineāra un patrilokāla, ar spēcīgu klanu organizāciju un sabiedrības hierarhizāciju, kas priekšroku deva priesteru un karavīru kārtām, būtu radusies no senās Eiropas cilšu-grupu sabiedrības, kuras uzmanības centrā bija cilvēku un dabas harmoniskas attiecības, un vīrieši un sievietes tika uztverti kā viens otru papildinoši... Senās Eiropas simboli ir sakarā ar mitro zemi, tās dzīvību dodošajiem ūdeņiem, sievišķajiem reproduktīvajiem orgāniem; tie ir cikliski tāpat kā mēness un sievietes organisma funkcijas. Domāšanas veidu, kas radīja šos tēlus, nekādā gadījumā nevar sajaukt ar uz debess sfēru orientēto indo-eiropiešu ideoloģiju ar tās kareivīgajiem dievmācītājiem pērkondimdošajās un spožajās debesīs, vai arī ar purvaino pazemi, kuras dievi bruņoti nāvējošiem ieročiem, ar tās polāro pasaules struktūru (diena/nakts, mirdzošs/meln, vīrietis/sieviete), ar tās ideoloģiju, kurā sievišķās dievības vairs nav radītājas, bet padarītas par vienkāršām skaistulēm - "venērām", debesu dievu līgavām" (29/172). Tā, piemēram, debešķīgā Indras sievai pat nav sava

vārda, tas ir atvasināts no vīra vārda - Indrani. Arī Ginivera zaudējusi vai arī tik dziļi noslēpusi savu dieves-radītājas spēku, ka leģendās redzama nevis kā patstāvīgi darbīgs tēls, bet gan kā sieva vai mīļākā.

Feja Morgana savas senās dievietes funkcijas saglabājusi daudz vairāk. Domājams, ka karadieves funkcijas viņai piešķirtas indoeiropiešu ideoloģijas invāzijas rezultātā. Bronzas laikmetā indo-eiropiešu tradīcija Moriganu pārveidoja par Rianonu jeb dievieti-ķēvi. Zirgs indo-eiropiešiem nenoliedzami bija augstā cieņā, tomēr saistījās arī ar ideju par tā pakļaušanu cilvēkam. Rianonas avatārā Lielā Dieve dabū ciest daudz netaisnību un pazemojumu. Iespējams, tā izpaudusies indo-eiropiešu patriarhālās tradīcijas uzvara pār matriarhālo. Zīmīgi, ka dažas patriarhālās nomadu tautas, piemēram turkmēņi, līdzīgu tradīciju saglabājuši arī sadzīvē: otrā rītā pēc kāzām tiek izpildīts 'sievas savaldīšanas' rituāls - sievai uz kakla uzliek zirga iemauktus, kas viņai jāvalkā visu mūžu kā padevības zīme vīram.

Tomēr ķeltu Morigana nosargājusi savu integritāti. Vīrišķais princips nav guvis varu pār viņu. Viņa patiesībā nevienam nav ne sieva, ne mīļākā, kaut gan v i ņ a i gan var būt kā vīrs, tā mīļākie. Viņa ir tā, kas pieņem lēmumus un nosaka dzīves ritumu. Viņai nevar pretoties neviens - pat ne galvenais indoeiropieiskās ideoloģijas iemiesotājs Merlins. Skaidri apzinādamies savu bojāeju, viņš nespēj pretoties fejas Morganas spēkam. Fejas Morganas uzvara pār Artūru nāk kā neizbēgams, pašsaprotams un dabīgs problēmas atrisinājums - Lielā Māte bez naida un ar līdzjūtību pieņem atpakaļ nomaldījušos bērnu, kas cietis, jo nav bijis paklausīgs. Tā ir Feja Morgana, kas ierodas pie nāvīgi ievainotajā Artūra, lai vestu viņu sev līdzī uz ķeltu varoņu vaalstību. Uzmanību saista fakts, ka Fejai Morganai līdzī vēl astoņas sievietes. Tātad viņa bijusi vai nu virspriesteriene deviņu sieviešu "māsībā" vai arī izskaidrojams meklējams senās Lielās Mātes dievībā, kas izpaudusies deviņās avatārās (skat piemērs ar Durgu 9. nod.). Šī tradīcija, kas ienākusi no pirms-indoeiropieiskās kultūras, isaskatāma arī grieķu mitoloģijā deviņu mūžu tēlā.

Artūra leģendās Feja Morgana pieņem arī čūskas, melnas odzes, kas simbolizē nāvi, izskatu, izprovocējot pēdējo izšķirošo kauju pie Kamlanas starp Artūra un Mordreda karaspēkiem. Būtībā tā ir sācensonība nevis tik daudz starp karali Artūru un seru Mordredu, cik starp judaistiski - indoeiropieško tradīciju iemiesojušo Kristu, kurš sapnī brīdinājis Artūru par draudošajām briesmām un

senās Eiropas Lielo Dievi. Lielajai Mātei nevar pretoties. Indoeiropēiskā vīrišķā pasaule tomēr reiz pakļaujas viņas gribai. Karalis Artūrs un viņa pasaule iet bojā Kamlanas kaujā.

Artūra tālākais ceļš veicams ar laivu, jkā tas pieņemts Senās Eiropas kultūras tradīcijā. Viņam jāšķērso ūdens, kas simbolizē robežu starp šo pasauli un Citpasauli. Laiva pati par sevi simbolizē atdzimšanu, atjaunotni. Fejas Morganas valstība jeb Citpasaule atrodas Rietumos. Pēc M. Gimbutas domām Senās Eiropas apbedījumu vietas simbolizē mirušo atgriešanos Lielās Mātes klēpī, kas ietver arī jaunas piedzimšanas iespēju. Tāpēc gluži loģiski, ka Artūrs nevar tikt uzskatīts par mirušu uz visiem laikiem, vismaz ne Senās Eiropas tradīcijā, kurā viņu sargā Lielā Māte.

11. Reinkarnācijas tēma ģeltu viduslaiku leģendās.

Reinkarnācija kā ģeltu tradicionālā pasaules uzskata raksturīga iezīme - reinkarnācijas tēma Īrijas bardu tradīcijā - romiešu vēsturnieki par ģeltu ticību reinkarnācijai - ģeltu un indiešu priekšstatu par reinkarnāciju salīdzinājums - orfiskā kulta tradīcija Britu salās - ģeltu un ēģiptiešu priekšstatu par reinkarnāciju salīdzinājums - reinkarnācijas tradīcija latviešu folklorā - reinkarnācijas saistība ar `pasaules koka` ideju - dvēseļu transmigrācija un reinkarnācija viduslaiku leģendu tradīcijā.

Salu ģeltu viduslaiku leģendas par karali Artūru un Apaļā galda bruņiniekiem izaugušas no daudz senākas kultūras sistēmas. Burvja Merlina - karaļa Artūra audzītēva un padomnieka tēls tuvinā Artūra un Grāla leģendas seno ģeltu pirmskristietības kultūras tradīcijai. Tieši ar Merlina tēlu viduslaiku leģendās ienāk kāda ģeltu tradicionālajam pasaules uzskatam raksturīga iezīme - ticība reinkarnācijai jeb dvēseles atdzimšana zemes dzīvei jaunā miesiskā veidolā. Ģeltu tradīcijā šāda atkārtota dvēseles iemiesošanās iespējama daudzas reizes, varbūt pat nepārtraukti, bet tikai retais apzinās savas iepriekšējās dzīves, kā to spēj Merlins. Iemiesojies leģendārā velsiešu barda Taliesina veidolā, viņš atsauca uz pieredzi, kas uzkrāta iepriekšējās dzīvēs:

Pirmkārt es esmu Elfina galvenais bards,
 Es nāku no vasaras zvaigžņu zemes.
 Kādreiz mani sauca par Merlinu,
 Drīz visi karaļi sauks mani par Taliesinu*.

Esmu bijis es debesīs, esmu bijis es ellē,
 Es biju ar Noasu viņa šķirstā.
 Es zinu visu zvaigžņu vārdus;
 Es esmu brīnums, kas nāk nezin no kurienes.

Es esmu bijis visos veidos,
 Esmu bijis gan dzīvs, gan miris.
 Būšu virs zemes līdz pat pastaraidienai;
 Neviens nezina, vai esmu esis vai tas.

Ragana Seridvena mani nesa
 Deviņus mēnešus zem sirds.
 Tad mani pazina kā mazo Gvionu,
 Tagad, beidzot, esmu Taliesins.

(55/116).

* Taliesins - vels. "starojošā piere"

Mūsdienās reinkarnācijas ideju visbiežāk saista ar tradicionālo Indijas reliģiju - hinduismu. Tomēr dziļāk pētot šīs idejas vēsturi, jāatzīst, ka tā raksturīga indoeiropiešu

kultūrai vispār, un bijusi tipiska arī ķeltu, tāpat kā baltu, pasaules skatījumam. Senākās rakstiskās liecības par reinkarnācijas ideju ķeltu sabiedrībā atrodamas ķeltu mītos. Tā, piemēram, ķeltologa P. B. Elisa (P. B. Ellis) norāde uz līdzīgu pasaules skatījumu seno ķeltu un hinduistu tradīcijā, ietver arī reinkarnācijas ideju, ko nepārprotami pauž Īrijas druīds Amergins, kas it kā aprakstījis mileziešu jeb ķeltu Īrijas iekarošanas vēsturi grāmatā "Iekarošanas grāmata" ('Leabhar Gabhala'), kurā raksturo sevi tradīcijā, ko mūsdienās dēvētu par tradicionāli hinduistisku:

Es esmu Vējš, kas pūš pār jūru;

Es esmu Okeāna Vilnis;

Es esmu jūras bangu Šalkoņa;

Es esmu Septiņu Cīņu Bullis;

Es esmu Ērglis klinšu korē;

Es esmu Saules Stars;

Es esmu krāšņākais Augs;

Es esmu varens Mežakuilis;

Es esmu Lasis Ūdeņos;

Es esmu Ezers līdzenumā;

Es esmu meistara Prasme;

Es esmu Zināšanas Vārds;

Es esmu šķēpa uzgalis, kas izcīna kauju;

Es esmu Dievs, kas cilvēka galvā iededz domas dzirksti;

Kas apgaismo tos, kas sasnieguši kalnu virsotnes, ja ne es?

Kas pasaka, cik vecs ir mēness, ja ne es?

Kas parāda to vietu, kur saule dusēt dodas, ja ne es?

(19/29.-30.)

Šis dzejojums, domājams, tapis ap pirmo gadu tūkstoti pirms mūsu ēras, bet pierakstīts stipri vēlāk - ap mūsu ēras sākumu. Tas bija laiks, kad ķeltu teritorijas sāka pakļaut romieši. Ziņas, ko par ķeltu pasaules uzskatu snieguši viņu laikabiedri - romieši, ir līdzvērtīgi svarīgas. Šīs romiešu vēsturnieku un rakstnieku liecības hronoloģiskā kārtībā uzskatāmi apkopojis L. Spenss (64/111.), kas atzīmē, ka Jūlija Cēzara laikabiedrs grieķu vēsturnieks Diodors Sicīlietis (Diodorus Siculus) mūsu ēras pirmā gadsimta sākumā rakstījis: "Galli tic, ka cilvēku dvēseles ir nemirstīgas un pēc noteikta gadu skaita sāk dzīvi no jauna, iemiesojoties citos ķermeņos". Valērijs Maksims, kas arī dzīvojis mūsu ēras pirmā gadsimta sākumā, rakstījis, ka galli aizdevuši viens otram naudu ar noteikumu, ka tā tiks atdota nākamajā dzīvē. Viņš piebilst, ka varētu arī vienkārši pasmaidīt par šo "barabarisko pārlicību", ja vien pie tādas nepieturētos arī pats izcilais grieķu prātnieks Pitagors, kas romiešiem bija liela autoritāte. Grieķu baznīcas tēvs Klēments no Aleksandrijas, kas dzīvojis mūsu ēras otrā un trešā gadsimtu mijā, savā darbā "Stromateis" (I, XV, 70, 1.) atzīmējis, ka Pitagors bijis ķeltu un Indijas brahmaņu mācekļis. Arī romiešu dzejnieks Marks Annējs Lukāns (39.- 65.), savā garajā poēmā "Farsālīja" (Pharsalia) atsaucas uz druīdu mācību par reinkarnāciju:

Jūs esat tie, kas teic, ka mirušo gari

Vis nemeklē Erebas klusuma zemi

Vai Plutona blāvos laukus;
 Tā vietā jūs sakāt, ka citur gars iegūst jaunu ķermeni,
 Un nāve, ja tas, ko jūs dziedat, ir tiesa,
 Vien pieturas punkts mūžīgās dzīves ritumā.

(I, 450-8).

Pašu druīdu rakstīti teksti, ja neskaita Amergina dzejas rindas, par šo tēmu nav saglabājušies. Tomēr gan Lukāna rakstītās rindas, gan barda Taliesina/ Merlina dzeja pārsteidzoši atgādina Indijas senā, aptuveni 2000 gadu pirms mūsu ēras tapušā varoņeposa "Mahābhāratas" centrālās daļas "Bhagavadgītas" jeb "Dievišķās dziesmas" rindas:

Nav laika, kurā nebūtu Es bijis,
 Tu arī un šie valdnieki visi,
 Un arī nākamībā it nekad
 Šī mūsu esamība nebeigsies.

(II, 12)

Kā cilvēks nomet drānas novalkātas
 Un tērpjas jaunās - tas, kurš iemiesojies,
 Tā noliek nolietoto ķermeni
 Un ietērpjas tad citā, jaunā.

(II, 22)

Nav novēršama nāve tam, kurš dzimis,
 Un piedzimšana vēlreiz tam, kurš nomirst...

(II, 27)

(M. Bendrupes atdzejojums). (8.52.-55.)

Daži rakstītāji, kā, piemēram, mūsu ēras trešajā gadsimtā dzīvojušie baznīctēvi Hipolīts un Origēns, izteikuši visai apšaubāmu viedokli, ka ķeltus ar reinkarnācijas ideju iepazīstinājis Pitagora bijušais vergs, trāķietis Zamolksis (Zamolxis), kas pēc filozofa nāves devies dzīvot pie ķeltiem. Zamolksis esot viņiem arī iemācījis paredzēt nākotni, izmantojot Pitagora aprēķinu metodi. Jādomā, ka baznīctēvi savus secinājumus balstījuši uz ziņām par orfiskajām mistērijām, kas mūsu ēras sākumā piekoptas Britu salās. Tomēr ticamāk, ka orfiskais kults izplatījās ķeltu apdzīvotajās teritorijās tāpēc, ka sastapās ar līdzīgu, jau pastāvošu uzskatu sistēmu.

Attiecībā uz reinkarnācijas ideju, Pitagors, šķiet, ticējis tam, ka "cilvēku dvēseles pēc nāves iemiesojušās jaunos ķermeņos - cilvēku vai dzīvnieku - atkarībā no tā, kāds ir izciešamais sods par viņu trūkumiem" (64/111). Šajā ziņā Pitagora un ķeltu reinkarnācijas ideja būtiski atšķiras - cik noprotams no ķeltu mitoloģijas, cilvēka dvēsele neiemiesojās dzīvniekā, lai izciestu sodu par agrāk izdarītajiem pārkāpumiem, bet gan no brīvas gribas kāda augstāka mērķa vārdā. Tā, piemēram, legendārais Tuans Makkarels, viens no Partolona (Īrijas veidotāja) laika ķeltu sentēviem, Lielo plūdu laikā mitis jūrā laša izskatā, bet vēlāk kā ērglis, briedis un mežakuilis, lai izdzīvotu un savas zināšanas nodotu tālāk nākamām cilvēku paaudzēm. Tādā pat nolūkā Merlins zēna Gviona veidolā, bēgdams no raganas Seridvenas (patiesībā - Lielās Mātes), pārtop gan par lasi, gan kviešu graudu, bet viņa, kā jau sievišķa un varenāka dievība - pārtop par ūdru un vistu, kas pārspēj vīrišķo. Vīrišķais var turpināt attīstību, tikai pateicoties viņas labvēlībai - viņa to dzemdē no jauna (55/115).

Ķeltu uzskati par reinkarnāciju ir senāki par Pitagora uzskatiem tieši tāpēc, ka tajos reinkarnācija nav saistīta ar soda vai grēka izpirkšanas jēdzienu. Tā tuvāka dabas pirmatnējai filozofijai, kas cilvēku skata kā nedalāmu dabas sastāvdaļu, ne labāku ne sliktāku par citām dzīvām radībām. Tomēr ikdienišķi šadzīviskā jomā valdījusi pārliecība, ka cilvēks atdzimst atkal par cilvēku. Par to liecina jau pieminētā ķeltu tradīcija aizdot naudu, lai to atgūtu "citā dzīvē", kā arī paradums mirušajam dot kapā līdzīvi svarīgākās mantas. Atdzimšana citā, ne cilvēka veidolā, drīzāk attiecināma uz dievišķām vai Citpasaulei piederīgām būtnēm. Senie ķelti, kas tāpat kā citi viņu laikabiedri, vēl nebija atklājuši vīrieša lomu paaudžu turpināšanas jautājumā, uzskatīja, ka dievišķas būtnes pašas pēc savas gribas var iemārot sievietes ķermenī, lai piedzimtu cilvēciskā veidolā - kā to izdara seno īru saules dievs Lugs, ieiedams Dehtires ķermenī viņai nezinot sīka kukainīša veidā, ko viņa norij dzerot ūdeni no avota, un tad atdzimstot Dehtires dēlā Kuhulinā (1/26.). Tā Kuhulins piedzimst jaunavai. Šāda "nevainīga ieņemšana" bieži aprakstīta ķeltu mītos - arī gadījumā ar Gvionu/Merlinu un Seridvenu, kaut gan tā notiek ar pašas Seridvenas ziņu.

Ķeltologs Dž. Raiss uzskata, ka zināmas nodevas reinkarnācijas idejai saskatāmas arī mūsdienu Velsā un Skotijas kalnienēs pastāvošajā tradīcijā, kad bērnam tiek dots kāda miruša senča vai vecvecāka vārds. Skotijā šo tradīciju saucot "togail an ainim" (vārda pacelšana). Tādā veidā mirušā senča vārds atkal tiek darīts "dzīvs". Šāda tradīcija bijusi arī latviešiem, un vēl tagad tā ir visai populāra. Līdzīgas tradīcijas raksturīgas daudzām pasaules tautām, ne tikai tām, kam tuva reinkarnācijas ideja un kas pieder pie indoeiropiešu grupas - piemēram ebrejiem. Reinkarnācijas ideja judaismam sveša. Tāpēc te drīzāk runa par senču kultu nevis ar reinkarnāciju saistītām tradīcijām.

Attiecībā uz reinkarnācijas ideju ķeltu mitoloģijā, visdrīzāk nav jāmeklē kādas ietekmes vai aizguvumi no citām kultūrām, bet jāpieņem, ka šī ideja veido vienu no ķeltu garīgās kultūras stūrakmeņiem un tā ir raksturīga visai indoeiropiešu kultūras tradīcijai. Reinkarnācijas ideja baltu mitoloģijā izpaužas stipri līdzīgi ķeltu tradīcijai. Toties romiešu kultūrai, kas daudz jaunāka par senajām indo-eiropiešu kultūrām un savā būtībā ir sinkrēta, reinkarnācijas ideja sveša.

Tomēr būtu kļūdaini uzskatīt, ka reinkarnācijas ideja raksturīga tikai indoeiropiešu kultūrai. Arī senās Ēģiptes kultūrā pazīstama reinkarnācijas ideja, tomēr tā būtiski atšķirīga no indoeiropiešu tradīcijas. Pamatatšķirība tāda, ka senēģiptiešu uzskatos reinkarnācija attiecas tikai uz "augstākajām" dvēselēm, kas pēc kāda laika par jaunu iemiesosies vecajā ķermenī - tāpēc šis ķermenis jā saglabā. Indo-eiropieiskajā tradīcijā reinkarnācija attiecas uz visām dvēselēm. Jaunais miesiskais veidols nebūt ne vienmēr ir karmiski* noteikts, kā tas postulēts hinduismā, bet gan drīzāk pašas dvēseles izvēlēts, lai pildītu noteiktu uzdevumu. Folkloras avotos visbiežāk minēta situācija, kad nepieciešams palīdzēt kādam tuvam cilvēkam. Tā, piemēram, plaši pazīstamas pasakas - arī latviešu folklorā - kur mirušās mātes gars iemiesojies govī, kas palīdz bārenītei veikt pamātes uzliktos darbus. Pamāte liek govī nokaut, bet tajā vietā, kur aprakta govju galva vai iekšas, izaug rožu krūms vai lazda, kas atkal turpina palīdzēt grūtības nonākušajiem bāriņiem. Dažkārt pasakās šis senākais posms par atdzimšanu govī, kas saistīts ar svētas govju kultu, atmests, un mātes gars tūlīt iemiesojas rožu krūmā vai lazdā, kas izaug pie viņas kapa un palīdz viņas bērniem. Šajā gadījumā var runāt arī par savdabīgu dvēseles savienošanos ar "pasaules koku". Iespējams, tieši šādu, tautas zemapziņā apslēptu motīvu vadīti, latvieši

pie kapa bieži stāda koku - "lai dvēselei būtu, kur atpūsties". Iespējams, tā tapusi "dvēseļu meža" ideja.

Tomēr te nedrīkst sajaukt divas dažādas parādības - reinkarnāciju un dvēseļu transmigrāciju. Latviešu mitoloģijas tradīcijā, tāpat kā ķeltu, grieķu un daudzu citu tautu mitoloģijās, katram kokam jau ir sava dvēsele, jo tas ir dzīvs. Tomēr tikai tiem kokiem (vai krūmiem), kuros iemitusi cilvēka dvēsele, piemīt sevišķas spējas palīdzēt citam cilvēkam. "Dvēseļu meža" ideja ārkārtīgi tipiska ķeltu viduslaiku mitoloģijai - Artūra un Grāla leģendās aprakstīti daudzi gadījumi, kad bruņinieki, iemaldījušies šāda maģiska meža robežās, pārtop par kokiem. Tikai ar savu lapu šalkoņu vai parādoties sapnī, viņi spēj brīdināt jaunpienācēju par gaidāmo likteni.

Atgriežoties pie tēmas par reinkarnāciju dzīvniekā, kas ķeltu mitoloģijai tipiska, jāsecina, ka senākie mītiskās reinkarnācijas gadījumi saistīti ar svētās govs vai vēlāk bulļa kultu - Ūlādu ciklā pieminētie Brūnais un Baltais bullis patiesībā ir divi mītiskie gani, divi pasaules pamatprincipi - gaišais un tumšais - austrumos pazīstamie 'in' un 'jan', kuru mūžsenā cīņa vada pasaules attīstību, izslēdzot līdzsvara un harmonijas uzvaru, kas nozīmētu pasaules attīstības beigas.

Artūra leģendās reinkarnācijas ideja cieši saistīta arī ar paša Artūra tēlu, kas velsiešu folklorā visbiežāk attēlots pēc nāves iemiesojamies krauklī vai mežkuilī.

Daži britu ķeltologi, piemēram, I. Spenss, saskatot zināmas līdzības valdnieku izraudzīšanas praksē senajā Ēģiptē un Īrijā, uzskata, ka senēģiptiešu tradīcijas ietekme uz ķeltu sabiedrību valdnieka dvēseles reinkarnācijas jautājumā nenoliedzama un nonākusi Britu salās ar Pitagora orfiskā kulta piekritējiem: "Ticība reinkarnācijai saistījās ar ideju, ka mirušo gari iemiesojās kokos, akmeņos vai citos dabas objektos. Gluži tāpat šīs vietas

tika uzskatītas par dievu mitekļiem. Tā tas bija senajā Ēģiptē, kur atrodam koku kā saules dieva mājvietu Heliopolē, kur "Lielajā Zālē" slējās svētais koks, uz kura lapām dievi Tots un Sufekhta uzrakstīja valdnieka vārdu, tādējādi piešķirot viņam nemirstību." (64/120). Tomēr, runājot tālāk par reinkarnācijas ideju ķeltu pasaules uzskatā plašākā nozīmē, pētnieks spiests konstatēt, ka tā būtiski atšķiras gan no senēģiptiešu, gan orfīķu pieņemtās: "Te sākas grūtības. Pilnīgi pamatoti jājaudā, kāpēc, ja jau ēģiptiešu dievišķā valdnieka kulds rada ceļu uz Britāniju un Īriju, reinkarnācijas ideja, kas ar to saistīta, to nerada" (64/121).

Domājams, ka ķeltu sabiedrībā valdījuši savi, indoeiropiešiem raksturīgi, ar ēģiptiešu kultūru nesaistīti, bet iespējams, tikpat seni, uzskati par pēcnāves dzīvi, ko apliecina ķeltu mīta evolūcija viduslaikos. Īsumā šo evolūciju varētu raksturot kā pāreju no reinkarnācijas uz dvēseļu transmigrācijas ideju - dvēsele nevis par jaunu piedzimst kādā jaunā miesiskā veidolā, pilnībā aizmirsusi savu iepriekšējo dzīvi, bet gan tā pati dvēsele turpina dzīvot citā fiziskā objektā. Reinkarnācijas ideja senajos ķeltu mītos bieži saistīta ar totēmismu - uzskatu par kādu svēto dzīvnieku kā cilts vai klana senci (2:208), kura izskatu pēc nāves pieņem vai kurā "atgriežas" attiecīgais varonis. Te iederās senās velsiešu leģendas, kur karalis Artūrs pēc nāves pārvēršas par kraukli. Viduslaiku tradīcijai tuvākas tās leģendas, kur varoņi nevis paši pēc savas vēlēšanās, bet gan pret savu gribu jauno spēku pārvērsti kokos vai akmeņos, saglabā savu "vecu" dvēseli.

Franču ķeltologs Darbuā de Žubenvils (D' Arbois de Jubainville) uzskata, ka salu ķeltu mītos atspoguļoti divi reinkarnāciju paveidi (1841). Pirmais atrodams mītā par Etaini, kuru greizsirdīga sāncense pārvērš vispirms par ūdens peļķi, tad kāpuru, tad mušu, ko vējš divreiz septiņus gadus dzenā pa pasauli; tad muša iekrīt pa skursteni traukā no

kura dzer nama simnieka sieva, un sieva top grūta, bet Etaine pēc noteiktā laika piedzīvo otrreizēju piedzimšanu. Otrs paveids, ko D. de Žubenvils nosauc par dvēseles transmigrācijas piemēru, atrodams jau minētajās teiksmās par Tuanu, kas pārtop par lasi, ērgli, briedi utt., lai izdzīvotu un nākamām paaudzēm pavēstītu Īrijas tapšanas vēsturi. Abi šie reinkarnāciju paveidi sastopami arī latviešu mitoloģijā - pasakā par Kurbadu. Pirmkārt, Kurbadš piedzimst ķēvei, kas apēdusi mītiskās brīnumainās zivs zvīņas un ķidas, tad Kurbadš pārtop par mušu, lai noklausītos, ko runā velna sabiedrotie - sīki mazi kukaiņi. Tomēr ne latviešiem, ne ķeltiem nav pastāvējis sabiedrībā plaši pieņemts uzskats, ka mirušie piedzimst par jaunu. "Transmigrācijas" mīti šādu iespēju pieļauj, ar nosacījumu, ka "atdzimušie" nav vis parasti ļaudis, bet gan dievi vai dievišķas izcelsmes varoņi. Tomēr pilnīgi iespējams, ka, ķeltu sabiedrībai attīstoties, vēl pirms mūsu ēras reinkarnācijas ideja, gluži tāpat kā daudzi ar mītiem saistīti jēdzieni, piedzīvoja zināmu "vienkāršošanu". Tā, piemēram, dievišķie danieši jeb Daniešu tauta (Tuatha De Danann) britu viduslaiku mitoloģijā pamazām kļūst par burvju pakalnu - sidu - iemītniekiem elfiem, kas neizceļas nedz ar skaistumu, nedz labsirdību, un bieži zog cilvēku bērnus, apmainot tos rūpuli pret saviem. Daniešu varenā ķeniņiene Medba kļuvusi par elfu pavēlnieci un sapņu valdnieci Mebu, kas pēc Romeo drauga Merkucio vārdiem:

Ā, tev bij viesos karaliene Meba!

Tā elfu vecmāte, parādās

Tik maziņa kā ahāts gredzenā...

(I, 4)

Pēc ķeltu leģendām sidu iemītniekus, kādreizējos dievus un dievišķos valdniekus, pamazām sāka uzskatīt arī par mirušo senču gariem, kas gaida atkaliemiesošanos

cilvēciskos ķermeņos (iespējams, ka tādēļ arī viņi dažkārt zog cilvēku bērnus). Jāsecina, ka reinkarnācijas ideja ķeltu indoeiropiskajai sabiedrībai bijusi pazīstama jau izsenis. Britu salu un Īrijas kultūras tradīcijā tā kļuvusi īpaši populāra, domājams, ap pirmā gadu tūkstoša pirms mūsu ēras vidu, kad ķeltu ciltis iekaroja Britu salas un apmetās tur uz dzīvi. Iespējams, ka tieši reinkarnācijas ideja, kas bija svarīga arī Senās Eiropas iedzīvotāju pasaules uzskata satāvdaļa, kā to pierādījusi mitoarheoloģe Marija Gimbutas vairākās savās grāmatās (25/26/28/29/30), palīdzēja tuvināt divu dažādu rāsu kultūras tradīcijas.

Salu senāko iedzīvotāju, mītisko daniešu jeb Senās Eiropas iedzīvotāju dievu tēli leģendās cieši savijušies ar mileziešu jeb ķeltu varoņiem. Bieži tas izpaužas tieši ar reinkarnācijas tēmas palīdzību - tā Īrijas ķeltu diženākā varoņa Kuhulina tēvs ir daniešu saules dievs Lugs, bet ķeltu karalis Artūrs, atpūšoties brīnumainajā Avalonas valstībā, gatavojas jaunai atnākšanai kā "bijušais un nākošais karalis". Īpaši atzīmējams, ka ķeltu un salu agrāko iedzīvotāju kultūru elementu sintēze ir viens no retajiem gadījumiem pasaules kultūras vēsturē, kad uzvarētāji ar zināmu cieņu izturējušies pret sakautās tautas kultūru, pārvēršot viņu dievus nevis par ļaunajiem gariem vai dēmoni, bet gan par zemākām sava panteona dievībām.

12. Mīlas tēmas evolūcija *Karaļa Artūra* leģendās; mīlas trejādība.

Ķeltu sabiedrības liberālie uzskati mīlas jautājumos, salīdzinot ar anglosakšu sabiedrību - ķeltu seno tradīciju un kurtuāzās mīlas modeļa apvienojums Artūra leģendās - mīla kā romantisks piedzīvojums (Lanselots) - mīla kā grēks (Tristans) - ideāla mīla jeb mīla kā kults (Galaheds).

Ķeltu leģendās mīlai atvēlēta liela vieta. Mīlai ar vienādu degsmi nododas gan sievietes, gan vīrieši. Artūra leģendu ciklā atspoguļotas dažādas mīlas izpausmes formas - no klaja jutekliskuma līdz smalkam garīgumam un mistiskai sajūsmi. Ķeltu pasaules uztverē tieši "caur seksuālām attiecībām dažkārt sasniedzama mistiskā savienība ar dabas pamatelementiem; no šī uzskata arī nāk doma par karaļvaras svētumu un karaļa precībām ar zemi; pēc neskatāmi daudzajiem bruņinieku mīlas romāniem ar avotu meitenēm pasaulē nāca varoņi, kas pa pusei piederēja Citpasaulei" (52/51). Daudzi no Artūra cikla izcilākajiem varoņiem, arī pats Artūrs, nākuši pasaulē mistiskā veidā. Tomēr ķeltiskā mīlas jūsma gadsimtu gaitā deformējusies, visticamāk, anglo-ģermāņu kultūras tradīciju ietekmē. Liekas, ka ķeltu sabiedrība bija akceptējusi lielāku brīvību seksuālajās attiecībās, nekā ģermāņu. Ķeltu mītos bieži sastopamas brīvas attiecības starp neprecētiem ļaudīm, uz laiku šķirti vīri un sievas, kam īslaicīga vai ilglaicīga aizraušanās ar citu iemīļoto, vēlāk netraucē atgriezties pie ar oficiālām laulības saistītā partnera. Attiecības, kuras vēlāk sabiedrībā sāk dēvēt par "laulības pārkāpšanu", tiek attēlotas kā visai pievilcīgas bez jebkāda morāla nosodījuma. Atšķirībā no ģermāņu sabiedrības, kur sieva par laulības pārkāpšanu tika nomētāta ar akmeņiem, ķeltu sabiedrība izturējās visai tolerantu un attiecību nokārtošanu atstāja abu ieinteresēto personu ziņā. Liekas, tieši anglo-ģermāņu tradīcijas ietekmē devalvējies viens no Artūra leģendu spilgtākajiem tēliem - sers Gevins, kas savu literāra tēla raksturu uzsācis kā pusdievs un Lielās Mātes adepts, bet vēlākās viduslaiku leģendās kļuvis par

pavedēju, zvēresta lauzēju, laulības pārkāpēju un izvirtuli.

Meklējot saknes mīlas tradīcijai Artūra leģendās, jāgriežas pie diviem galvenajiem iedvesmas avotiem - ķeltu senā literārā mantojuma un viduslaiku trubadūru radītās kurtuāzās jeb galma mīlas modeļa. Artūra leģendas veido savdabīgu senās un viduslaiku tradīcijas sintēzi mīlas tēmas traktējumā Jāpiekrīt Dž. Metjūza teiktajam: "Viduslaikos uz mīlu sāka skatīties pavisam savādāk. Dažreiz mīla kļuva par kulta nodarbi ar visām reliģijai raksturīgajām lamatām, dažreiz tā tika uzskatīta par grēcīgu laika pavadīšanu, ko visprātīgāk izslēgt no cilvēka dzīves, bet citreiz - kā romantisks piedzīvojums, kas būtībā apsteidza astoņpadsmitā un deviņpadsmitā gadsimtu idejas" (52/52). Šīs trīs visai atšķirīgās pieejas mīlas tēmai Artūra cikla leģendās labi raksturo trīs varoņi -sers Galaheds, sers Tristans un sers Lancelots.

Lancelots .

Mīla kā romantisks piedzīvojums.

Uzskata, ka Lancelota tēls evolucionējis no velsiešu "Mabinogionā" minētā varoņa Lenleavsa (Llenlleawc/Llwch Lleminawg), kas pēc savas atribūtikas tuvs ar saules dieva kultu saistītajam varonim Gevinam - abi varoņi bruņoti ugunīgiem zobeniem. Vēlāk Lancelots pieminēts tikai 12. gadsimtā sarakstītajā Šveices vācu dzejnieka Ulriha (Ulrich) poēmā "Lanzalet", kur centrā izvirzīts viņa mīlas sakars ar karalieni Giniveru.

Daži ķeltologi, piemēram R S Lūmiss (41/89) uzskata, ka šīs poēmas pamatā ir kāds laika gaitā nozaudēts salu ķeltu literārs avots, kas savulaik bijis pazīstams kontinentālajā Eiropā. Tās centrālā varoņa vārds ticis vāciskots, bet poēmai kļūstot pazīstamai Britu salās, tulkots kā "Lancelots", kas visai maz līdzinās senā varoņa vārdam. Uz Lancelota ķeltisko izcelsmi norāda arī vēl cita tēla klātbūtne - tas ir feju dēls burvis Mabuzs, kas pēc ķeltologa R. Koglana (15/155) domām, ir devalvēts Britānijas ķeltu dievs Mabons. Lancelots ir arī daudzu franču viduslaiku sacerējumu varonis. Kaut arī autori nav varējuši vienoties par Lancelota vecākiem, tomēr visos literārajos avotos viņš ir karaliskas izcelsmes, bērnībā viņu nolaupījušas un uzaudzinajušas ezera fejas.

Franču autori (šis variants arī ierastāks Britu salās) pieņēmuši, ka leģendārais varonis

Lanselots bijis Īrijas valdnieka meitas un valdnieka Lanselota mazdēls, karaļa Bena un Elēnas dēls. Vācu autori, arī Ulrihs, uzskatījuši, ka Lanselots bijis Genevisas karaļa Penta un Klarīnas dēls. Vācu variantā karali Pentu nodevīgi nogalinājuši, bet fejas nozagušas Lanselotu viņa mātei un uzaudzinājušas, slēpjot no zēna viņa vārdu un izcelšanos. Tikai tad, kad burvja Mabuza valstij uzbrucis jaunais kaimiņu valdnieks Aiverets, kuru Lanselots uzveicis, viņam atklāta patiesība. Lanselots apprecējis Aivereta meitu Aiblisu, ar kuru viņam bijuši četri bērni, un atguvis arī sava tēva valsti.

Lanselota leģendas klasiskajā variantā stāstīts, ka viņš bijis Benvikas karaļa Bena un karalienes Elēnas dēls. Karalis Bens bijis draudzīgi noskaņots pret jauno karali Artūru, tādēļ iemantojis sava varenā kaimiņa Klaudija naidu. Drīz pēc Bena un Elēnas dēla piedzimšanas Klaudijs uzbrucis Bena valstij un to nopostījis. Karaļa ģimene bijusi spiesta bēgt. Jājot prom no pils, karalis Bens paskatījies atpakaļ un ieraudzījis dzimto pili liesmās. Redzētais viņu tā satricis, ka valdnieks iekritis nemaņā, no kuras vairs nekad nav atmodies. Steidzoties palīgā vīram, karaliene Elēna uz mirkli atstājusi bērnu vienu pašu. Tajā brīdī parādījusies Ezera Feja, paņēmusi bērnu un aiznesusi sev līdzī ezera udeņos. Bērnu vecāki bija nosaukuši par Galahedu, bet ezera fejas to sāka saukt citā vārdā - par Ezera Lanselotu. Izmisusi karaliene Elēna likusi uzcelt baznīcu ezera krastā tajā vietā, kur zaudējusi vīru un dēlu. Fejas uzaudzinājušas Lanselotu par izcilu karotāju un smalku galma paražu pratēju. Astoņpadsmit gadu vecumā Ezera Feja aizvedusi Lanselotu uz karaļa Artūra galmu, kur valdnieks, atceroties karaļa Bena nopelnus, tūlīt ieceļ jaunekli bruņinieku kārtā. Tas notiek svētā Jāņa dienā.

Pēc dažiem leģendu variantiem viņš aizmirsis paņemt līdzī zobenu uz svinīgo iesvētīšanas ceremoniju, un karaliene Ginivera glābj jaunekli no izsmiekla, pasniedzot viņam citu zobenu īstajā brīdī. Pateicībā Lanselots zvēr viņai mūžīgu uzticību, un tā sākas abu liktenīgā mīla. Citā variantā jaunā bruņinieka un nākamās karalienes mīla aizsākas tad, kad Artūrs vēl nebūdam precējies, sūtījis Lanselotu bildināt daiļo Giniveru karaļa vārdā. Šis variants, iespējams, radies populārās Tristāna un Izoldes leģendas iespaidā. Lanselots veic daudz dažādu varoņdarbu, atkaro jaunuma apsēstu pili, ko nosauca par Prieku Dārzu, un kas kļūst par viņa mājokli. Pils dārzā, paceļot senu kapakmeni, viņš uzzina savas dzimšanas noslēpumu, kā arī to, ka viņa īstais vārds ir Galaheds, un šajā vārdā sauc arī viņa dēlu.

Atgriezies Artūra galmā Kamelotā, Lancelots kļūst par vienu no Apaļā Galda bruņinieku ordeņa izcilākajiem karotājiem. Tomēr viņa uzticība karalienei ir stiprāka par uzticību karalim. Kad Ginivera intrigu rezultātā spiesta pamest galmu, un viņas vietu ieņem Neīstā Ginivera, Lancelots aizved viņu uz sava drauga, kādreizējā pretinieka, karaļa Gelhota valsti Surlūzu. Iespējams, tā bijusi Scillas salā. Tur viņi piedzīvo neaizmirstamus laimes brīžus. Tomēr tad, kad atklājas Neīstās Giniveras apmāns, un viņa mirst, Lancelots nekavējoties atdod Artūram viņa īsto sievu. Tomēr šajā laikā bruņinieks un karaliene jau tik stipri mīl viens otru, ka Lancelota došanās prom no Kamelotas ir vienīgais veids, kā saglabāt uzticību karalim Artūram.

Mīlas vajātais Lancelots nepazīst baiļu. Dažreiz šķiet, ka viņš tīšuprāt izaicina likteni. Viņš gatavs doties vislielākajās briesmās, lai aizmirstu ciešanas, ko sagādā nepiepildītā mīla. Kādā no saviem piedzīvojumiem Lancelots atbrīvojis daiļu dāmu no lielām ciešanām; daudzus gadus viņa bijusi ieslodzīta mucā ar karstu ūdeni. Tā bijusi Svētā Grāla sargātāja, ievainotā karaļa Peleja, Korbenikas valdnieka meita Elēna. Elēna, izlikdamās par Giniveru, iemānījusi Lancelotu savā gultā un ieņēmusi no viņa bērnu. To uzzinot, Lancelots vispirms gribējis Elēnu nogalināt, bet, uzklašījis viņas argumentus, mainījis domas. Tomēr notikušais un Giniveras novēršanās viņu tik stipri satriekuši, ka bruņinieks sajucis prātā. Vairāki legendu pētnieki izteikuši viedokli, ka, nespēdams būt vienots ar Giniveru, Lancelots devis celibāta zvērestu. Mīlas nakts ar Elēnu nozīmējusi divkāršu zvēresta laušanu - neuzticību iemīļotajai un neuzticību personīgajiem principiem. Modernāki tēmas interpreti Lancelota īpašās attiecības ar Giniveru saista ar bruņinieka homoseksuālajām tieksmēm. Tomēr tieši no Elēnas un Lancelota savienības (un Elēna to zinājusi) bijis jāpiedzimst Galahedam - Lancelota vienīgajam dēlam un sirdsšķīstākajam bruņiniekam, kāds jebkad dzīvojis pasaulē - lai viņš atklātu Svēto Grālu. Prātā jukušais Lancelots izmisumā kails kļūstis pa mežiem. Tad Elēna viņu dziedinājusi ar Svētā Grāla palīdzību, un palīdzējusi Lancelotam atlābt viņa Prieku Dārzos. Tad abi šķīrušies - Lancelots atgriezies Kamelotā, bet Elēna devusies audzināt abu dēlu Galahedu pie sava tēva uz Korbenikas pili.

Pieaugušais Galaheds, kas izskatā līdzinājies tēvam jaunībā kā divas ūdens lāses, ieradies karaļa Artūra galmā un ieņēmis Nedrošo Vietu, ko Merlins viņam jau izsenis bija paredzējis. Lancelots jauno bruņinieku publiski atzīst par savu dēlu, un starp abiem nodibinās mīloša tēva un dēla attiecības. Galaheda ierašanās sakrīt ar Svētā Grāla vīzijas parādīšanos Apaļā galda bruņiniekiem. Bruņinieki

zvēr atrast Svēto Grālu un dodas to meklēt. Lancelotam jau agrāk Grāls dažkārt rādījies sapņos, bet, nonākot pie kapelas, kur tas atrodas, bruņinieks jūt, ka brīnumainā kausa sargeņģelis liedz viņam iet baznīcā. Lancelots saprot, ka tas ir sods par viņa mīlu uz Giniveru, kas bijusi lielāka nekā mīla uz Dievu. Atklāsmes satriekts, viņš zaudē samaņu un paliek šādā stāvoklī vairākas nedēļas. Atguvies, viņš uzzin, ka grāla meklējumi ir galā - brīnumaino kausu ieguvis viņa dēls Galaheds. Lancelots cieši apņemas izdzēst mīlu uz Giniveru no savas sirds, bet, atgriežoties Kamelotā un ieraugot karalieni, viņa apņemšanās izgaist.

Tomēr Lancelota un Giniveras attiecības rada spriedzi galmā un abi mīlētāji nolemj satikties pēdējo reizi, lai atvadītos. Karaļa Artūra ārlaulības dēls Mordreds mīlētājus izspiegojis, un noorganizē Giniveras un Lancelota publisku atmaskošanu. Karalis Artūrs spiests Giniveru notiesāt uz nāvi sārtā par laulības pārkāpšanu. Lancelots izglābj iemīļoto no sārta un aizved uz savu Prieku Dārzu pili. Cīņā viņš netīši nogalina sera Gevina brāļus - bruņiniekus Garetu un Gaherisu. Bruņiniekam Gevinam brāļu nāve jāatriebj. Apaļā Galda brālība, kur līdz šim valdījusi draudzība un saskaņa, tagad sašķeļas Lancelota un Gevina piekritējos. Gevins šī kara laikā iet bojā, karaļtroni uzurpē Mordreds, kas cenšas iegūt arī karalieni Giniveru. Ginivera paglābjas no Mordreda kādā klosterī Eimsberijā. Karalis Artūrs šajā laikā vajājot Lancelotu, nonāk Francijā. Atgriezies savā zemē, viņš cīnās ar Mordredu kaujā pie Kamlanas. Mordreds iet bojā, bet Artūrs, nāvīgi ievainots, tiek aizvests uz Avalonu. Aizmirsis domstarpības, Lancelots steidzas Artūram palīgā, bet ierodas par vēlu. Tad Lancelots dodas uz klosteri pie Giniveras, ko atrod dziļā grēku nožēlā. Abi kādreizējie mīlētāji atvadās uz mūžu. Ginivera drīz mirst un tiek apglabāta līdzās Artūram. Lancelots noliek ieročus un kļūst par eremītu. Viņš mirst drīz pēc Giniveras, un tiek apglabāts Prieku Dārzos tajā pašā kapā, kuru atsedzot, kādreiz bija uzzinājis savu vārdu. Viņa pusbrālis, sers Ektors, viens no pēdējiem Apaļā Galda bruņiniekiem, sacerējis epitāfiju, ko līcis uzrakstīt uz Lancelota kapa:

Ak Lancelot, tu visu kristīgo bruņinieku kronis, es droši saku, tevi, ser Lancelot, kas te guli, nekad nav pārspējis neviens bruņinieks visā pasaulē. Tu biji viskurtuāzākais no visiem bruņiniekiem, kas vien nesuši vairogu. No visiem vīriem, kas reiz seglojuši zirgu, tu biji visstākais draugs tiem, ko tu mīlēji. No visiem grēcīgajiem, tu vispatiesāk mīlēji sievieti. Un tu biji vismaigākais no vīriem, kas cilājuši zobenu. No

visiem bruņiniekiem tu biji visdievbijīgākais. Un tu biji vissmalkākais un lēnprātīgākais no vīriem, kas ēdis dāmu sabiedrībā. Un tu biji visvarenākais pretinieks savam nāvīgam ienaidniekam, kāds vien jebkad cīnījies.

(52/55).

Jāapiekrīt Dž. Metjūza vērtējumam, ka Lancelots ir viens no Artūra un Grāla leģendu vistraģiskākajiem tēliem. Lancelots cīnās starp mīlu un pienākumu, un šajā cīņā, lai saglabātu abus, viņš pats iet bojā un pazudina visu valsti. Viņa neveiksme Grāla meklējumos ir viena no sāpīgākajām epizodēm visā leģendu ciklā; Lancelota sirds ir tik diža, viņš pienāk tik tuvu leģendu centrālajam notikumam, ka aizēno pašu karali Artūru. Tomēr viņš nav pietiekami stipra un viendabīga personība, lai sasniegtu mērķi - Svēto Grālu. Viņa neveiksme jo sāpīgāka tāpēc, ka viņš bijis tik tuvu veiksmi

Tomēr pretrunu plosītais Lancelots ir reizē arī viens no homogēnākajiem Artūra leģendu tēliem - svārstīšanās starp pienākumu un mīlu viņam beidzas ar mīlas uzvaru. Tā ir zemes mīlas uzvara pār dievišķo mīlu. Galahedam šāda izvēle nav jāizdara, jo viņš nav iepazinis zemes mīlu - iespējams, ka šo smagumu tēvs noņēmis no viņa pleciem. Tā gan nav paša Lancelota izvēle, bet tas ir providences lēmums. Pienākumu pret mīlu Lancelots veic uzticami kā kalpošanu svētumam Mīlas vārdā viņš gatavs uz vislielāko pazemību. Tā, piemēram, steidzoties palīgā Giniverai, ko nolaupijis Somersetas valdnieks Melegronss, Lancelots lielu ceļa gabalu veic zemnieka ratos, kas bija pretrunā ar bruņniecības uzvedības kodeksu. Ratus izmantoja tikai zemāko kārtu pārstāvji, kā arī tos lietoja lauku darbiem - siena un mēslu vešanai. Ceļojot ratos, bruņinieks pilnībā zaudēja savu pašcieņu. Mīlas vārdā Lancelots gatavs ziedot arī savu cieņu, kas bruņiniekam noteikti bija lielākais upuris. Zobens un gods bieži bija vienīgs, kas bruņiniekam piederēja.

Lancelots ir īsts godavīrs. Apzinājies mīlu uz karaļa Artūra sievu, viņš dara visu iespējamo, lai pēc iespējas retāk būtu viņas tuvumā. Lancelots dodas prom no galma, iesaistās riskantās dēkās un gandrīz bezcerīgās cīņās. Tomēr viņš gūst uzvaras vienu pēc otras, iemanto arvien lielāku slavu citu bruņinieku un dāmu vidū. Viņa īstais pretinieks ir viņā pašā, un to viņš nespēj uzveikt. Viņš atgriežas pie Giniveras kā naktstauriņš pie sveces liesmas, jūtot, ka agrāk vai vēlāk tā viņu pazudinās. Viņa mīla pie Giniveru ir nemainīga, dziļa un patiesa, tāpat kā viņa sāpes par nodevību pret karali Artūru un tai

sekojošo Apaļā Galda brālības bojāeju. Pastāvība ir Lancelota spēks un vājums reizē, kas viņu padara par vienu no karaļa Artūra leģendu cikla vistragiskākajiem un dziļi cilvēciskiem tēliem.

Tristans.

Jutekliskā mīla Artūra leģendās.

Bruņinieks Tristans ir gadījuma cilvēks Apaļā Galda brālībā. Kaut arī Tristans ir viens no viduslaiku britu leģendu populārākajiem tēliem, tomēr nedz pēc savām morālajām īpašībām, nedz fiziskajām spējām viņš nespēj līdzināties tādiem izciliem karaļa Artūra bruņiniekiem kā Lancelots vai Galaheds. Viņš drīzāk iemaldījies Kamelotā, nevis piederīgs pie tās. Viņa loma Apaļā Galda vēsturē samērā epizodiska, kas liek secināt, ka Tristana leģendas Artūra ciklā ietvertas vēlāk - lai viduslaiku kultūrā populārais varonis būtu "pie vietas" - t.i. iekļautos kādā plašākā, skaidri pārskatāmā priekšstatu sistēmā.

Dažādie literārie avoti, kas sniedz ziņas par Tristana ciltskoku, atzīst, ka viņš bijis karaliskas izcelsmes. Melorijs raksta, ka viņa tēvs bijis Lionēzas valdnieku Melioda un Elizabetes dēls. Tāpat itāļu variantā viduslaiku autors Tristano Rikardiano (Riccardiano) viņa vecākus dēvē par Meliodu un Eliabellu. Vācu autors Gotfrīds savukārt par Tristana vecākiem sauc Rivalīnu un Blanšfleoru. Neskatoties uz nesakrītībām vecāku vārdos, Tristana dzimšanas un vārda došanas apstākļi leģendās aprakstīti līdzīgi.

Leģendas vēsta, ka Tristana tēvu, vēl pirms dēla piedzimšanas aizvilinājusi kāda burve. Viņa sieva ļoti skumusi un devusies vīru meklēt. Meža biezokņos viņai piedzimis dēls, bet pati māte drīz pēc tam mirusi. Bēnu atradis un uzaudzinājis viņa tēva vasalis Governals, kas ņemot vērā bēdīgo priekšvēsturi, zēnu nosaucis par Tristanu jeb "skumjo" (romāņu valodās). Tomēr pieļaujams arī gluži citāds vārda skaidrojums.

Iespējams, ka leģenda nākusi no piktu kultūras un varoņa vārds bijis Tantrists. Šī vārda nozīme neskaidra, jo piktu valoda vēl nav atšifrēta. Šajā vārdā Tristans sevi dēvē arī Artūra cikla leģendās, meklējot Īrijā medicīnisku palīdzību pie Izoldes Zeltmates. Interesanti, ka 6. gadsimta vidū Britu salās piktu zemēs valdījis ķēniņš Talorks III, kam tronī sekojis viņa dēls Drusts V (550-01) Ķeltologs R. Koglans izvirza hipotēzi, ka tie varētu būt bijuši Tristana leģendu īstie prototipi (15/236) Pēc R. Koglana pieņēmuma velsiešu literārā tradīcija notikumus piktu zemē varētu būt pārcēlusi uz Kornvelu, un nostāsta jaunākā versija ir bretoņu leģenda "Par vīru ar divām sievietēm". Tomēr pastāv arī varbūtība, ka viduslaiku Tristana un Izoldes leģenda ir modernizēts seno īru nostāstu "Diarmeds un Greine" kā arī "Par Kuhulina un Emeras precībām" variants (1/36).

Interesanti, ka nostāsts par Tristanu un Izoldi aprakstīts arī islandiešu sāgās. Islandiešu sāgās Tristanam un viņa sievai Izoldei Baltrocei piedēvēts dēls, vārdā Kalegrass. Britu leģendu variantos Kalegrass ir Izoldes Baltroces brālis, jo šajās leģendās laulība starp Tristanu un Izoldi Baltroci aprobežojas tikai ar vārdisku vienošanos, izslēdzot fizisku tuvību. Itāļu variantā Tristanam un Izoldei bijuši dēls un meita, pie kam abiem doti vecāku vārdi. Franču variantā viņiem bijis viens dēls vārdā Izē un mazdēls Marks.

Leģendas stāsta, ka Tristans cietis daudz pārestību. Pusaudža gados viņu gribējusi noindēt pamāte, lai valsti mantotu viņas dēli. Tristans brīnumaini izglābies un noziedznieceri augstsirdīgi priedevis, tā paglābjot viņu no nāves uz sārta. Tomēr viņa audzinātājs Governals uzskatījis par labāku zēnu aizvest no Britānijas. Pēc vairākiem gadiem Tristans atgriezies jau kā jauneklis. Pa šo laiku viņš bijis prasmīgi apguvis arfas spēli un kara mākslas. Vēlāk pats Lancelots nav varējis Tristanu uzveikt, un tā viņi sadraudzējušies.

Reiz Tristans devies ciemos pie sava mātesbrāļa Kornvelas ķēniņa Marka. Tajā laikā Īrijas ķēniņš bija atsūtījis savu svaini Marhausu ievāk gadskārtējos meslus, ko Kornvela bija spiesta maksāt

kaimiņzemei - aizvest noteiktu skaitu jaunekļu un meiteņu kalpībā uz Īriju. Tristans uzveicis īru, bet pats ticis ievainots ar saindētu ieroci. Vaina nav dzijusi, un brūce drīz vien sākusi neciešami smakot. Tad ķeltisko tradīciju garā viņš ielikts laivā un palaists dreifēt jūrā. Viņi laivu aiznesuši uz Īriju, kur ķēniņa meita Izolde Zeltmate bijusi prasmīga dziedniece un izārstējusi ievainoto jaunekli, kas sevi dēvējis par Tantri un skaisti spēlējis arfu. Kad Izolde uzzinājusi viņa īsto vārdu, viņa sapratusi, ka izglābusi sava mātesbrāļa slepkavu un gribējusi jaunekli nogalināt. Tomēr naids pamazām noplacis. Šķiroties abi jaunie ļaudis par piemiņu apmainījušies gredzeniem. Tristans sadraudzējies arī ar Izoldes tēvu ķēniņu Angvisu. Tad Tristans atgriezies pie ķēniņa Marka.

Interesanti, ka turpmāk legendās par Tristana jūtām pret Izoldi netiek runāts. Pieminēts gan, ka viņš centies aizvilt ķēniņa Segvarīda sievu, ko tāpat mēģinājis darīt arī ķēniņš Marks. Iespējams, ka šī sāncensība starp tēvocī un māsasdēlu bijusi par cēloni atsalumam starp abiem radniekiem un iemeslu, kādēļ Tristans ticis sūtīts kā precinieks uz ienaidnieku zemi, lai pierunātu Izoldi Zeltmati kļūt par ķēniņa Marka sievu. Īrijā Tristans ieguvis vispārēju cieņu un Izoldes tēva Angvisa pateicību nogalinot pūķi, kas bija apsēdis valsti. Par pūķa uzveicēju gan uzdevies Angvisa pils senešals, demonstrējot nogalinātā nezvēra galvu. Tomēr Tristans jau bija paredzējis šādu iespēju un atklāja taisnību parādot pūķa mēli, ko bija nogriezis pēc uzvaras. Ķēniņš Angviss labprāt piekritis Izoldes un Marka laulībām.

Atceļā Izolde un Tristans kļūdīdamies iedzēruši mīlas dzērienu, ko Izoldes māte/aukle bija pagatavojusi kāzām, un kuram vajadzēja nodrošināt laimīgu laulību. Līdz ar to legendās it kā "tiek noņemta atbildība" no Tristana un Izoldes par abu tālāko rīcību, jo viņi nonākuši kādu ārēju, par cilvēku stiprāku spēku varā. Dažos legendu variantos teikts, ka dzēriens iedarbojoties piecus gadus. Tomēr Tristana un Izoldes mīla ilgst visu mūžu, prasot upurus no cilvēkiem, kas ap viņiem. Tā Izoldes kalpone Brangeina kāzu naktī upurē savu nevainību, tumsā uzdodamās ķēniņam Markam par Izoldi. Marks tiek mulļkots ilgu gadus, līdz kāds skauģis viņam atklāj patiesību.

Tad Tristans un Izolde bēg no karaļa Marka galma, kļīst pa mežiem, pārtīkdamu no ogām un tiekstiem, bet naktis pārlaiž zem klajas debess. Karalis Marks reiz tā arī viņus atrod - dusot zem ozola. Ieraudzījis, ka starp abiem bēgļiem atrodas Tristana zobens, karalis to uzskata par pierādījumu abu nevainībai, un Izolde tiek uzņemta atpakaļ pilī. Tristans dodas labprātīgā trimdā. Klejojumi viņu noved

Kamelotā, karaļa Artūra galmā, kur viņš tiek laipni uzņemts.

Tristans īpaši iedraudzējas ar Lancelotu. Pēc kāda laika Tristans slepus atgriežas Kornvelā un aizved sev līdzī Izoldi. Lancelots abiem mīlētājiem par slēptuvi piedāvā savu pili - Prieka Dārzus. Karalis Marks aplenc pili. Abus mīlētājus un pils iemūtniekus izglābj karaļa Artūra iejaukšanās. Viņš pierunā Marku piedot abiem neprāšiem un vēlreiz pieņemt Izoldi. Tristans dodas meklēt sirdsmieru citā pusē un nonāk karaļa Hoela galmā, kur sāk tam kalpot. Karaļa Hoela meita Izolde Baltroce iemīlas Tristanā, un drīz tiek svinētas kāzas. Britu leģendu varianti atzīmē, ka starp abiem precētajiem savu attiecību neesot bijis. Franču, vācu un itāļu leģendās Tristans un Izolde Baltroce apveltīta ar vienu vai diviem bērniem.

Vēlāk, kad Tristans, cīnoties karaļa Hoela pusē, kādā kaujā tiek smagi ievainots un sūta ziņu Izoldei Zeltmatei, lai tā ierastos viņu izdziedināt, Izoldes Baltroces greizsirdība kļūst par iemeslu abu mīlētāju nāvei. Ptaī Izolde Baltroce mirst, metoties lejā no klints.

Tristana un Izoldes mīlas traģiskais gals sakrīt ar karaļa Artūra ģimenes drāmas beigu laiku. Pēc karaļa Artūra un Apaļā Galda brālības bruņinieku nāves Kornvelas karalis Marks izlaupa viņa zemes un sagrauj Kamelotu.

Tristana un Izoldes mīlas tēma līdzās Lancelota un Gīniveras mīlasstāstam ir viena no populārākajām un izvērstākajām viduslaiku leģendās. Tomēr Tristans, salīdzinājumā ar Lancelotu, šķiet daudz sīkāka personība ar stipri zemākiem morāles kritērijiem, brīžiem pat amorāls. Viņš krāpj karali Marku viņa paša pili, pārgērbjas par dažādiem cilvēkiem, lai satiktos ar Izoldi. Tā piemēram, kad Izolde pēc pirmās aizbēgšanas ar Tristanu atgriežas pili, viņš, pārgērbies par ubagu, pārnes viņu pār strautu. Izolde tagad pilnā mierā dod karalim Markam publisku zvērestu, ka viņu savās rokās turējuši tikai "pats karalis un šis ubags". Bet Tristans uz karaļa Marka jautājumu, kas starp abiem bēgļiem bijis, atbild ar divnozīmīgo "nekas, mans kungs, pilnīgi nekas", ko karalis iztulko sev vēlamā veidā. Salīdzinājumam jāmin, ka brīdī, kad bruņinieks sers Bors divcīņā uzvar karali Artūru un gatavojas to nogalināt, Lancelots izglābj karaļa dzīvību, kaut gan Artūra nāve likvidētu visus šķēršļus ceļā uz Gīniveras mīlu. Lancelots ir uzticīgs dotajam vārdam.

Tristans krāpj arī Izoldi. Viņš slēpj savu īsto vārdu iepazīšanās sākumā, un Izolde to vēlāk atklāj pati. Drīz pēc pirmās šķiršanās reizes no Izoldes viņš kopā ar karali Marku cenšas pavest

bruņinieka sera Segvarīda sievu. Vēlāk, jau ilgus gadus bijis Izoldes mīļākais un it kā mīlot vēl joprojām, viņš apprec citu sievieti. Šādu rīcību varētu izskaidrot ar izmisīgu centību aizmirst liktenīgo mīlu, tomēr tā ir absolūti amorāla attieksmē pret otru sievieti.

Attiecībā uz karali Marku literārais kanons stipri atšķiras no tā, kāds raksturo karali Artūru. Karalis Marks netiek apveltīts ar īpašu cēlumu, piedošanas spējām, rakstura laipnību. Artūrs it kā nav vainīgs pie tā, ka karaliene Ginivera iemīl Lancelotu. Karalis Artūrs nav izdarījis it kā nekā tāda, kas varētu veicināt viņa sievas pieķeršanos citam, izņemot, protams, gadījumu, kad viņš neuzticīgajai Giniverai piespriež nāvi sārtā. Marks, savukārt, it kā kļūst vainīgs pie visa, kas notiek. Viņš aizsūta Tristanu par precinieku pie Izoldes, viņš atdod neuzticīgo Izoldi lepras slimniekiem. Karalis Marks bieži attēlots izsekojam Izoldi un gatavojam slazdus savam māsasdēlam. Kādā leģendas variantā viņš arī nemanāmi piezogas Tristanam no muguras, kad tas Izoldei spēlē arfu, un nodevīgi nogalina jaunekli.

Senākos leģendu variantos karalis Marks attēlots ar zirga ausīm, kas liecina par šī tēla saistību ar pirmskristietības kultūras tradīciju. Iespējams, ka leģenas ar "mīlas trīstūri" savā veidā iešifrējušas maskētu cīņu par varu, kur gados jaunākais karaļa māsasdēls, kas likumīgi mantotu tēvoča troni, pasteidzina notikumus atņemot karalim sievu, kas simbolizē valsti jeb zemi. Artūra nostāstos līdzīga loma ir viņa māsasdēlam Mordredam, kas aizved sev līdzī tēvoča sievu Giniveru un izraisa brāļu karu. Arī Tristans atņem sievu savam tēvocim, kaut gan leģendās nekur atklāti netiek pausta viņa vēlme atņemt tēvoča vietu tronī. Domājams, ka šo leģendu tapšanas laikā vecās kopsakarības jau bija demirastas, izvirzot priekšplānā citas laikmēģīgākas problēmas - kā jautājumu par indivīda brīvību un individuālas izvēles tiesībām. Leģendas par Tristanu un Izoldi iezīmē svarīgu pavērsieni viduslaiku uzskatos par mīlas tēmu - pievēršanos *libido* jautājumam. *Libido* problēma leģendās gan atklāta aprakstoši un tīri intuitīvā līmenī, piemēram, uzsvērta mūzikas nozīme romantiskas noskaņas radīšanā - daudzkārt uzsvērta Tristana arfas spēle, kas īpaši valdzinājusi Izoldi. Īpaši leģendas par Tristanu un Izoldi ataino viduslaiku autoru vēlēšanos izprast seksualitātē slēptos spēkus, kas būtiski izmaina daudzu varoņu dzīves

Galaheds.

Ideāla mīla.

Viduslaiku kultūrā jaunie personīgās brīvības ideāli vispirms tika noformulēti literāros tēlos, nevis teorētiskos traktātos. Viduslaiku cilvēka apziņā atskārsme par indivīda brīvību un brīvas izvēles tiesībām tiek uzskatīta par augstāko laimi, kas vienmēr nes sev līdzī ciešanas. Pamazām radās arī teorētiski sacerējumi par mīlas būtību, tās izpausmes un izteiksmes veidiem jeb "mīlas metafizika". 12. gadsimta trubadūru radītās kurtuāzās mīlas kanons saklasificēja mīlu kā īstu mīlu jeb "Fin` Amors" un neīstu mīlu jeb "Fals` Amors". Neīsta mīla, pēc trubadūru sprieduma, raksturoja attiecības starp precētiem ļaudīm, jo sabiedrības augstākajās aprindās, kuru dzīvi trubadūri apdziedāja, laulības parasti bija darījums, ko noslēdza politisku vai ekonomisku apsvērumu dēļ, un bieži abu nākamajā laulībā saistīto cilvēku, it īpaši sievietes, piekrišana nemaz netika lūgta. Tāpēc bija maz ticams, ka šāda laulība varētu izvērsties mīlā, kas darītu abus partnerus laimīgus.

Īsta mīla jeb "Fin` Amors", pēc trubadūru mācības, iespējama tikai starp neprecētiem ļaudīm. Tā ir mīla, kurai ļaudis pakļaujas par spīti savam sabiedriskajam stāvoklim un oficiālajām saistībām, jo šīs jūtas spēcīgākas par visiem ierobežojumiem jeb trubadūra Bernarda de Ventadorna vārdus citējot, kad "divi cilvēki jūt, ka viņiem ir viena dvēsele". Augstās mīlas kanons, ko trubadūri radīja, paredzēja īstās iemīļotās lomā precētu augstas kārtas dāmu. Šādai izvēlei bija vairāki iemesli. Svarīgākais no tiem bija sabiedrībā atzīta un nozīmīga indivīda uzdrīkstēšanās paust savu brīvo gribu. Tā kā šī griba bija pretrunā ar to, kas izdevīgi sabiedrībai, ar sabiedrībā pieņemtajiem likumiem, tā varēja izpausties tikai slepus, un kā teicis F. Engelss "trubadūru lirika traucas pilnās burās pretim laulības pārkāpšanai". Līdz ar to likumsakarīga ir mīlas saistība ar ciešanām. Mīlētāji nevar būt vienoti atklāti, viņiem sava mīla jāslēpj līdz vakara krēslai, kas nelabvēļu acīm noslēpj viņu neatļautās gaitas, dienā viņiem jāizliekas mīlam tos, ko "paredz pienākums". Ja viņu īstās mīlas jūtas kļūtu zināmas sabiedrībā, viņus gaidītu bargs sods. Otrs mīlas ciešanu avots, ir nelaimīga, neatbildēta mīla.

Trubadūri bija radījuši pat īpašu vērtību sistēmu un glosāriju, kas raksturoja īsto un neīsto mīlu, izveidojot divus atšķirīgus "Dzīvības kokus"

Dieus		Malvestat	
Fin` Amors		Fals` Amors	
Cortezia		Vilenia	
Jovens	Mezura	Vielheza	Desmezura(folor)
Joi		Enoi	
Solatz		Ira	
Deport		Dolor	
Valor	Pretz	Felonia	Desonor
beutat, saber,	gen parlar,	laideza, des-	mal parlar
sen, humiltat	largueza,	conoysensa,	lausenja,avareza
...etc.	fizeltat...etc.	auteza...etc.	tricharia...etc.

(70/ 02.)

Laikā, kad tapa Artūra cikla leģendas, kurtuāzā mīla bija sasniegusi augstāko uzplaukumu. 12. gadsimta klerīķis Andreas Kapelāniuss (Andreas Capellanius) savā traktātā "Par kurtuāzās mīlas mākslu", kas sarakstīts, domājams, pēc Šampaņas Marijas vēlējuma, piešķir vīriešiem un sievietēm vienādas tiesības izrādīt mīlas jūtas un uzskata tās par skaistāko dzīves dāvanu cilvēkam. 13. gadsimtā mūks Matfrē Ermengo (Matfre Ermengau) sarakstīja traktātu "Mīlas izteicējs" (Breviar d' Amor), kur līdzās trubadūru lirikas poētikai sniegti galveno jēdzienu skaidrojumi un pamatojums, ka mīlas galvenā sūtība ir sniegt prieku. 14. gadsimta autors Gijoms Molinjērs savu traktātu un trubadūru mīlas dzeju nosaucis par "Prieka zinātnes ziediem" (Las Flors del Gay Saber). Interesanti, ka pamazām mīlas priekus viduslaiku literatūrā aizēno mīlas ciešanas. 15. gadsimtā dzīvojošais Tomass Melorjjs (T. Malory), kas savā apjomīgajā darbā "Karaļa Artūra nāve" (Morte d' Arthur) apkopojis lielāko daļu cikla leģendu, sniedz pavisam atšķirīgu mīlas definīciju:

“Mīla ir zināmas iedzīmtas ciešanas, kas nāk no pretējā dzimuma personas vērošanas un ilgstošas meditācijas par pretējā dzimuma skaistumu, kas liek cilvēkam vairāk par visu pasaulē alkāt būt šīs otras personas apskāvienos un gribēt šajos apskāvienos piepildīt visus mīlas priekšrakstus “

(52/60)

Šāds apraksts liecina, ka mīla viduslaikos tika visdrīzāk izprasta kā kaisle. Pavērsiens cilvēces uzskatos, kad mīla tiek uztverta kā "iedzimtas ciešanas", izaug no harmoniskas, papildītas mīlas neiespējamība kurtuāzās literatūras tradīcijā - jo īsta mīla precētu ļaužu starpā nebija iespējama, bet īstam mīlas papildījumam bija vajadzīga arī tās publiska atzīšana. Kā secinā Dž. Metjūzs: "Trubadūriem mīla precēta pāra starpā bija neiespējama, un viņi uzcēla iemūļoto uz pjedestāla, no kurienes to norāva septiņpadsmitā gadsimta reakcionārās puritāņu morāles uzplūdi" (52/60).

Karaļa Artūra leģendās mīla un ciešanas savijušās pēc visizsmalcinātākajiem trubadūru radītās kurtuāzās mīlas kulta likumiem. Lancelota un Giniveras, Tristana un Izoldes mīlasstāsti risinās it kā pēc viena parauga, tomēr tēlu rīcības niansēta motivācija, kas abos gadījumos savādāka, padara lasītāju attieksmi pret diviem mīlētāju pāriem stipri atšķirīgu. Leģendās par Tristanu un Izoldi, liekas, neatbildēts palicis jautājums par to, vai mīlas dzēriens bijis par iemeslu abu liktenīgajai mīlai un tās radītajām ciešanām, vai arī kalpojis tikai par katalizatoru jūtām, ko abi sevī nesuši jau izsenis. Amerikāņu ķeltologs A. Šeivers (A. Shaver) atzīmējis, ka leģendu itāļu variantā pāvests Agapīts garantējis grēku atlaidi visiem, kas lūguši Dievu par Tristana un Izoldes dvēseļu pestīšanu, jo viņi grēkojuši mīlas dzēriena iespaidā paši pret savu gribu.

Gan Lancelota, gan Tristana mīlasstāstiem pamatā dziļa, liktenīga kaisle. Kalpošana tai parādīta kā cilvēka dzīves augstākais pienākums, kā kalpošana dievišķajam. Te svarīgi atcerēties, ka gan Lancelots, gan Tristans mīl karalienes, kas pēc feodālo laiku likumiem ir dievišķi iesvaidītas, "dievišķākas" būtnes par pārējiem cilvēkiem. Atceroties viduslaiku leģendu karaliņu evolūciju no seno mītu dievībām, kļūst skaidrs, ka Ginivera un Izolde Zeltmate ar savām neparastajām dzīvēdināšanas spējām nāk no daudz senākas kultūras tradīcijas, kurā dievu un cilvēku pasaule pastāvēja ciešā mijiedarbībā. 13. gadsimta franču autors Kretjēns de Truā (Chretien de Troyes) savā romānā "Persevāls" skaidri norāda uz karalienes Giniveras dievišķo būtību, liekot kādam bruņiniekam teikt šādus vārdus:

"Gluži tāpat kā gudrs skolotājs māca mazus bērnus, tā mana karaliene māca katru dzīvu būtni. Viss labais, kas ir pasaulē, nāk no viņas, jo viņa ir tā avots un cēlonis. Neviens neaiziet no viņas noskumis, jo viņa zina, kas katram vajadzīgs, un kā katru ielīksmot viņam tīkamā veidā."

(52/61).

Viduslaiku leģendās tā ir tīri cilvēciska kaisle, cilvēcisku jūtu spēks, kas satricina dievišķo pasauli, liek dievietēm nokāpt no pjedestāla un sniegt savu mīlu vienkāršiem mirstīgajiem. Tomēr pusdievu jeb dievišķo varoņu laiks cilvēces kultūras vēsturē jau pagājis, tāpēc šī mīla nedod pēcnācējus. Nedz no Lancelota un Giniveras, nedz no Tristana un Izoldes mīlas nedzimst bērni.

Giniveras un Izoldes karaliskums var tikt izprasts arī kā norāde uz sievieti kā dievišķu būtni kurtuāzās literatūras tradīcijā. Šo ideju vēlāk 19. gadsimtā pārņēma romantiķi, kas "atdzīvināja" viduslaikus Jauno laiku cilvēkam. Visprecīzāk saikne starp viduslaiku kurtuāzās literatūras tradīciju un romantisma tradīciju saskatāma tieši sievietes interpretācijā, ko visprecīzāk izteicis J.V. Gēte, liekot "Fausta" finālā *Chorus Mysticus* sacīt vārdus: "Mūžīgi sievišķais augšup mūs cel". "Mūžīgi sievišķais" ir tas pārpasaulīgais princips, kas viduslaiku trubadūru dzejā un leģendās iedvesmoja bruņinieku dīžiem varoņdarbiem. Mīla uz sievieti, kāda tā attēlota kurtuāzajā literatūrā, bruņiniekam kļūst par sava veida iniciāciju, vissvētākā noslēpuma atklāšanu. Tāpēc Artūra cikla leģendās tik daudz sieviešu tēlu nākušas no mītiskās jeb Citpasaules.

Dažkārt, izsekojot atsevišķu reālu bruņinieku-trubadūru dzīvesstāstiem (daži no tiem aprakstīti Dž. Bokačo "Dekameronā"), neviļus nāk prātā jautājums - vai viņi rakstīja par to, kā dzīvoja vai arī dzīvoja tā, kā rakstīja? Katrā ziņā jau 12. gadsimtā kurtuāzā mīla bija kļuvusi par tik spēcīgu bruņnieciskās sabiedrības rīcības motivāciju, ka baznīca izjuta nepieciešamību to ievirzīt sev vēlamā gultnē. Šī te jaunā, iekšēji atbrīvotā cilvēka domāšanas neatkarība lielā mērā bija pamatā katariešu un albigiešu kustībai Dienvidfrancijā, īpaši Provansā. Tāpēc Ceturtais krusta karš (1209 - 1229) tika pasludināts pret ķeceriem Eiropā un beidzās ar Provansas sagrāvi. Kurtuāzās literatūras šūpulis bija iznīcināts, bet šī literatūra jau sen bija pārsniegusi zīdaiņa vecumu. Kurtuāzās literatūras idejas un jaunās formas un izteiksmes veidi jau bija kļuvuši pazīstami visā Rietumeiropā. Kurtuāzās literatūras tradīcija turpināja dzīvot, un baznīca centās tai dot jaunu orientāciju. Kā pareizi atzīmējis J. Metjūzs: "Kurtuāzās mīlas tradīcija bija kļuvusi tik spēcīga, ka baznīca bija spiesta nostāties pret to. Tas jūtams arī Artūra leģendu kanonā, kur jauna tipa mīla, kāda tā atspoguļota leģendās par Svēto Grālu, izmaina leģendu veidu" (52/60).

Agrākās Artūra cikla leģendās bruņinieki ar savu dievišķo iemīļoto palīdzību pietuvojās pārpasaulīgā jeb transcendentālā noslēpumiem, tā emocionālā līmenī apvienojot cilvēcisko jeb fizisko pasauli ar dievišķo jeb garīgo pasauli. Svētā Grāla leģendas atklāj mīlas trešo dimensiju, kur uzsvars likts uz garīgā un emocionālā vienotību, bet sievišķais elements pamazām tiek pārcelts uz fizisko pasauli un praktiski izslēgts no ideāla, kāds ir Svētais Grāls, meklējumiem. Mīlas trešo dimensiju Artūra leģendās pārstāv bruņinieks sers Galaheds.

16. IDEĀLA BRUŅINIĒKA TĒLS GRĀLA LEĢENDĀS.

Galaheds kā kristīgās tradīcijas radīts tēls - Galaheda izcelsme - Galaheda iespējamā saikne ar ķeltu pirms kristietības tradīciju - Galaheds kā jaunu garīgu mērķu rosinātājs - sieviešu izraidīšana o garīgo meklējumu jomas viduslaiku leģendās - 'Sprīdīsa sindroms' Galaheda tēlā.

12. gadsimta beigām raksturīgā brīvdomība, kad kristiešu laicīgās un garīgās pasaules apvāršņus jau bija paplašinājusi pirmo krusta karu pieredze, bet vēl neierobežoja inkvizīcija un ķeceru vajāšanas, karaļa Artūra cikla leģendās ienesa jauna tipa varoņus. Tie bija Svētā Grāla meklētāji. Starp visiem Grāla meklētājiem tikai viens cilvēks bija tā īsteni cienīgs. Tas bija ideālais bruņinieks sers Galaheds.

Vairums viduslaiku ķeltu leģendu pētnieku ir vienisprātis (Č. Viljams, Dž. Metjūzs), ka Galaheda ienākšana Artūra tradīcijā ir brīnumaina pati par sevi un, iespējams, "nozīmīgākais visu laiku literārais notikums" (Č. Viljams). Tā saistīta ar Artūra leģendu jaunāko ciklu par Svēto Grālu. Par Svētā Grāla leģendu cikla aizsācēju uzskatāms 12 gadsimta franču autors Kretjēns de Truā (Crestien de Troyes, Conte du Graal), kas darbu pie cikla iesāka, bet nepabeidza.

Kretjēna de Truā darba pamatā ķeltiskā leģendu tradīcija - bruņinieki Gevins un Persefāls savos klejojumos ik uz soļa sastop Citpasaules iemītniekus. Strautu un aku dievietes viņus laipni uzņem un cienā ar ēdieniem un dzērieniem, zintnieki norāda pareizo ceļa virzienu un sniedz citus derīgus padomus. Tomēr visai drīz pēc Kretjēna de Truā nāves (1191) nākošajiem cikla turpinātājiem nācās mainīt galvenās nostādnes, jo jau ap 1230. gadu tika pieņemts baznīcas lēmums par Inkvizīcijas dibināšanu, bet ap 1250. gadu lēmums par ķeceru spīdzināšanu, lai panāktu atzīšanos. Dabīgi, ka autoru pārlieku liela aizraušānās ar pagāniskiem nostāstiem, varēja novest inkvizīcijas cietumā. Topošajām viduslaiku leģendām bija vajadzīgs savienojošais elements jeb tilts starp seno pagānisko un viduslaiku kristīgās kultūras tradīciju. 13. gadsimtā sarakstītais "Vulgātas cikls" ar tajā ietverto

leģendu par Svēto Grālu, šo saikni radīja. Kā atzīmē Dž. Metjūzs: "Nezināmajam "Vulgātas cikla" trešās daļas autoram (domājams, kāds cisterciešu ordeņa mūks - S.A.) apzinoties, ka nepieciešams kāds jauns elements, kas sasaistītu nostāstus vienā veselumā, ienāca prātā radīt Kristum līdzīgu tēlu, kas burtiskā nozīmē "atbrīvotu" leģendas no to pagāniskās pagātnes. Tā piedzima Galaheds: bruņinieks bez grēka, neaptraipīts, kas vislabāk raksturo sevi deviņpadsmitā gadsimta Tenisona poēmas rindās: "Man piemīt desmit vīru spēks, jo mana sirds ir šķīsta" (52/68).

Galaheds ir bruņinieka sera Lancelota un Grāla princeses Eleinas ārlaulības dēls. Tikai visai brīvdomīgs viduslaiku autors varēja apveltīt ideālāko no bruņiniekiem ar šādiem vecākiem. Toties seno ķeltu kultūras tradīcijā gandrīz visi dižākie varoņi dzimuši ārlaulībā - ķēniņš Konhobars, Kuhulins, Kuhulina dēls Konla un daudzi citi. Agrīnajos viduslaikos (5.-9. gadsimts), kad Rietumeiropā vēl dominēja ķeltu likumdošana, pret ārpuslaulības sakariem izturējās visai liberāli, par nozīmīgāko uzskatot asinsradniecību pa mātes līniju. Vēlīnajos viduslaikos (12.-13. gadsimts) jau radās ģimenes kults, likumdošanā sāka dominēt anglo-sakšu tradīcija, kas ārlaulības sakarus pilnībā nosodīja. Doma, ka grēcīga sakara rezultātā dzimušais bērns varētu kļūt par ideālu, šo likumu adeptiem varēja šķīst ķecerīga jau pašā iedīgļī. Interesanti, ka informācija par Galaheda vecākiem Grāla leģendu vēlākajā variantā noklusēta. Šajā variantā Galaheda raduraksti netiek pieminēti, un darbība sākas, viņam jau jauneklā gados ierodoties karaļa Artūra galmā. Acīmredzot pietisma un askētisma kultivēšanas laikā šādas ideālā bruņinieka biogrāfijas detaļas oficiālajām institūcijām šķita kompromitējošas.

Zinātniskajā literatūrā vēl atrodami viedokļi, ka Galaheda tēls varētu būt transformēts velsiešu varonis Gvalhafeds (Gwalhafed), kas minēts "Kulvičas" (Culhwch) teiksmās kopā ar Artūru dodoties uz Īriju iegūt burvju katlu, kurā nekad nebeidzas ēdiens, vai arī tā prototips varētu būt bijis viens no agrīnajiem britoņu svētniekiem Svētais Iltds (Illtyd). Par Galaheda māti tiek minētas arī Amite un Perevida (15/106).

Galaheda tēvs ir Artūra galma izcilākais bruņinieks sers Lancelots. Zināms, ka viņa vārds sākumā bijis Galaheds, kas, domājams, bijusi norāde, ka viņam bija paredzēta iespēja kļūt par Svētā Grāla atklājēju. Tomēr no cilvēka neatkarīgu spēku iejaukšanās mainījusi viņa likteni. Kad nogalināts mazā Galaheda tēvs ķēniņš Bens, un mazuļa māte nolikusi to uz īsu brīdi zemē, lai apraudātu vīru,

zīdainīti aiznesusi Ezera Feja - tā pati, kas pazudinājusi burvi Merlinu - un devusi bērnam jaunu vārdu, Ezera Lancelots (Lancelot du Lac). Turpmākos piecpadsmit gadus viņš pavadījis Ezera Fejas galmā. Sešpadsmit gadu vecumā Ezera Feja aizved viņu uz Kamelotu, kur karalis Artūrs Lancelotu iesvēta bruņinieku kārtā. Iesvētīšanas laikā Lancelots un Artūra sieva karaliene Ginivera satiekas pirmo reizi, un viņi iedegas mīlā viens pret otru uz visu mūžu. Nevēloties izaicināt likteni un lauzt uzticības solījumu Artūram, Lancelots cenšas pēc iespējas vairāk būt prom no galma. Giniveras un Lancelota mīla ilgu laiku ir tīri garīga, bet laikā, kad karali Artūru sagūstījusi valdzinošā burve Kamilla, viņi kļūst par īstiem mīlniekiem.

Artūram atgriežoties pie savas sievas, Lancelots pamet Kamelotu un dodas klejojumos. Tā viņš, pats nezinot, nonāk Svētā Grāla pilī Korbernikā, kur atbrīvo no ilgām ciešanām pils īpašnieka - Karaļa Zvejnieka - meitu Eleinu. Naktī Karalis Zvejnieks uzsūta seram Lancelotam vīziju, kas viņam liek uzskatīt Eleinu par Giniveru. Tā tiek ieņemts Galaheds. Galahedu uzaudzina un izskolo sieviešu klosterī, kura priekšniece ir Karaļa Zvejnieka māsa.

Tā no it kā grēcīgās Lancelota un Giniveras/Eleinas mīlas piedzimst ideālais bruņinieks, garīgi un miesīgi šķīstais sers Galaheds - nākamais Svētā Grāla ieguvējs. No vienas puses šāds sižeta pavērsiens apliecina viduslaiku autora dziļo pasaules dialektisko procesu izpratni. No otras puses, šis sižeta pavērsiens izved leģendu tēlus ārpus pareizajām "orbītām" un pierāda neiespējamību radīt paradīzi zemes virsū, kā to bija vēlējies radīt karalis Artūrs savā valstī Logrē. Netieši šie notikumi tuvinā Apaļā Galda brālības galu, jo pareģots, ka tā ies bojā pēc tam, kad būs sasniegts Svētais Grāls. Pēc būtības, Galahedam pienācās būt Artūra un Giniveras dēlam - valdnieka un dievišķās varas simbiozē tapušam pēctecim, kas, iegūdam Svēto Grālu, spēj atbrīvot pasauli no ciešanām. Tā vietā karalis Artūrs veic ārlaulību incestu (it kā pats gan to neapjaušot) ar savu māsu/pusmāsu Morgīzu, kas pēc tam dzemdē Mordredu, Apaļā Galda brālības bojāejas tiešu vaininieku un paša Artūra slepkavu. Arī Mordreds veic incestam pielīdzināmu darbību, savukārt stājoties sakaros ar Artūra sievu Giniveru. savu pamāti

Lancelotam, stiprākajam un izcilākajam no Apaļā Galda bruņiniekiem, fatāli pietrūkst iekšēja spēka pretoties savas sirds aicinājumam, un viņš lauž visus dotos solījumus, kļūdam par Giniveras mīļāko. Tā no sarežģīto mīlas, uzticības solījumu, zvērestu laušanas un nodevību jūklā iznāk cēlais un

apskaidrotais Galaheds, kam sveša zemes mīla un ar to saistītās problēmas. Iespējams, šī tēla tapšanā nozīmīga vieta bijusi seno ķeltu un ģermāņu sabiedrībās izplatītajam uzskatam, ka bērma asinsradniecība pamatos nosakāma pa mātes līniju - un Grāla princese Eleina, ja neņem vērā viņas stāšanos ārļaulības sakaros ar Lancelotu, bija bez vainas. Līdzīgi izcilākā ķeltu varoņa Kuhulina mātei, viņa ieņem bērnu no piemērotākā kandidāta, un veic to nevis egoistisku mērķu vārdā, bet kalpojot augstākai idejai.

Galahedam sveša visa zemes dzīve, viņš izpaužas tikai garīgajā pasaulē. Atšķirībā no citiem Apaļā Galda bruņiniekiem, viņš ne reizi nav leģendās attēlots ar zobenu rokā. Apaļā Galda brālībai viņš dod jaunus garīgus mērķus. Leģendās minēts, ka viņa ierašanās Kamelotā notikusi 454. gada Vasarsvētku vakarā. Galaheds ieradies Artūra galmā kāda veca svētnieka pavadoībā, tukšu zobena maksti pie sāniem, un, neklausot brīdinājuma saucieniem, devies uz Bīstamo Sēdekli. Jaunpienācējam apsēžoties, uz krēsla iezaigojušies zelta burtiem rakstīts vārds GALAHEDS. Tad Galaheds, gluži tāpat kā savulaik Artūrs, izvelk zobenu no akmens, ko Kamelotā atnesusi Kamas upe. Nezin no kurienes parādījusies meitene viņam pasniedz baltu vairogu, kam Galaheda sentēvs pa mātes līniju Jāzeps no Armatejas ar Jēzus Kristus asinīm uzvilcis sarkanu krustu. Bruņiniekus pārsteidz Galaheda līdzība ar Lancelotu jaunībā, un Lancelots viņu publiski atzīst par savu dēlu.

Vasarsvētku vakariņu laikā bruņiniekiem pirmo reizi parādās Svētais Grāls, tā aicinot viņus veltīt savus spēkus kaut kam dziļākam, bet ne tikai ikdienišķu grūtību pārvarēšanai, ja tā var nosaukt šīs ar konkrētu, taustāmu jaunuma iemiesojumiem - ļauniem bruņiniekiem, briesmoņiem un ļaunu aplidošanai. Kāda leģenda sniedz šādu Grāla parādīšanās aprakstu:

“Kad viņi visi bija klusējot apsēdušies, pēkšņi nogranda tik varens pērkonas dārds, ka likās pils tūdaļ sabruks. Bet tai pašā mirklī pār viņiem uzspīdēja saules stars, kas padaņja pili septiņas reizes gaišāku, nekā tā bija agrāk. Un uz ... vietas viņi sajūtās tā it kā viņus būtu apskaidrojis Svētais Gars... Tad telpā tika ienests Svētais Grāls, apsegts ar baltu drānu, bet tā nesēju neviens nevarēja saskatīt. Tas ienāca pa zāles lielajām durvīm, un telpu tūdaļ piepildīja tik salda smarža it kā tajā būtu sajaukušies vai visas pasaules aromi. Un tas devās uz zāles vidu un pie katra krēsla ap galdu, un tūdaļ katram sēdētājam priekšā uz galda atradās tas ēdiens, kādu viņš kāroja. Kad visiem cienasts bija pasniegts, Svētais Grāls uzreiz devās prom,

tā ka neviens nevarēja pateikt, no kurienes tas nācis, un kur palicis.”

(53/105).

Vēlmes atrast Grālu pārņemti, bruņinieki svinīgi zvēr neatgriezties, pirms uzdevums nebūs paveikts. Karalis Artūrs ar skumjām atceras burvja Merlina pareģojumu, ka tad kad Bīstamais sēdeklis tiks aizņemts, sāksies viņa galma noriets. Bruņinieki no zvēresta neatsakās un dodas ceļā. Galmā mītošās dāmas gatavojas viņus pavadīt, bet svētnieks viņām neļauj piedalīties, jo "Tas nav meklējums, kas saistīts ar zemes lietām, bet gan Mūsu Kunga noslēpumu un apslēptās saldmes meklējumi" (53/106). Tā sievietes Artūra leģendās pirmo reizi tiek pasludinātas par otršķirīgām būtnēm. Tieši 13. gadsimta laicīgajā literatūrā saistībā ar Galaheda un Grāla leģendām viņas piedzīvo sāpīgo kritienu no dievišķajiem augstumiem, kādos viņas bija pacēlušas seno ķeltu tradīcija un agrīnajos viduslaikos tapušās kristiešu leģendas. Interesanti, ka baznīca Anglijā tikai 12. gadsimtā bija akceptējusi svētā Augustīna 6. gadsimtā deklarēto pierādījumu, ka arī sieviete ir cilvēks, un ka tai ir nemirstīga dvēsele. Svētā Grāla leģendās šādas "demokrātiskas pārmērības" vēl nav fiksētas. Sievieteī garīgajā pasaulē nav vietas, un no garīguma meklējumiem viņa tiek varmācīgi atstumta.

Vienīgā sievietē, kas īsu brīdi piedalās Grāla meklējumos, ir bruņinieka Persifāla māsa Dindreine. Viņai nav lemts skatīt Grālu, jo viņa mirst, labprātīgi ziedodama asinis kādas ar lepru slimas meitenes ārstēšanai. Notiekošais novedis Dindreini strupceļā: ja viņa atteiktos palīdzēt, tad grēkotu un nebūtu pelnījusi skatīt Grālu. Bet palīdzot meitenei, viņa augstāku mērķi ziedo zemāka mērķa vārdā. Loģiski spriežot, viņa izdara vienīgo iespējamo izvēli, kas dod jēgu visai viņas dzīvei - labāk izglābt kādu dzīvību, nevis ziedoties neaizsniedzamam mērķim. Upurēt dzīvību citas dzīvības labā - arī tā ir ideāla mīla. Raugoties no modernā feminisma pozīcijām, šajā rīcībā varētu saskatīt agrīnas sieviešu konsolidācijas piemēru kā protestu pret vīriešu pārvaldīto pasauli.

Bruņinieki Galaheds, Persefāls, Bors un Lancelots Svētā Grāla meklējumos cenšas turēties kopā. Tomēr dažādi notikumi un piedzīvojumi viņus bieži izšķir. Leģendās Grāla meklējumi ilgst piecus gadus. Šajā laikā Lancelots un Galaheds pusgadu pavada divatā ķēniņa Zālamana burvju kuģī. Šajā laikā pirmo reizi tēvam un dēlam dota iespēja iepazīt vienu otru. Šī tikšanās vislabāk raksturo to evolūciju, kā tēva un dēla attiecības leģendās veidojušās aptuveni tūkstoš gadu laikā. Seno ķeltu, tāpat kā citu indo-eiropiešu tautu tradīcijā, varonis, satiekot savu dēlu, to nepazīst un uztver kā potenciālu

pretinieku. Patiesība parasti noskaidrojas divcīņas laikā un par vēlu - varonis nogalina (bieži vien izmantodams kara viltību) cīņās mazāk pieredzējušo pretinieku, un tas, mirstot, atklāj savas dzimšanas noslēpumu. Tādā veidā varonis, tēlaini izsakoties, nocērt saknes nākamībai. Varoņa dzimta iznīkst, jo pēc tradīcijas viņam ir tikai viens bērns. Arī Galaheds ir Lancelota vienīgais bērns. Tomēr Grāla leģendu tapšanas laikā Eiropas civilizācija bija sasniegusi jau tādu attīstības pakāpi, kad tēvs dēlā saskatīja nevis pretinieku, bet kopīgu ģimenes interešu aizstāvi un domubiedru, ar kura panākumiem varēja lepoties.

Uzturēšanās Zālamana kuģī atklāj vairākas aizkustinošas epizodes tēva un dēla attiecībās, kas apliecina viņu lielo pieķeršanos. Tomēr tās ir divas spēcīgas personības, kas izvēlējušās dažādus ceļus dzīvē, un ir pietiekami stipras, lai cienītu viens otra izvēli. Kopā pavadītais laiks bagātina gan tēvu, gan dēlu - Galaheds sāk saskatīt zemes dzīves jaukumu, bet Lancelots iegūst garīgāku skatījumu uz dzīvi. Šī tikšanās ir svarīgs etaps tēlu izaugsmē un pašizziņā. Tomēr dažādie ceļi tēvu un dēlu kopā saveduši uz īsu brīdi - katram pašam savs ceļš uz Grālu. Lancelotu tas noved strupceļā, viņam tiek liegta iespēja saskatīt Svēto Grālu, bet Galaheds, atteikdamies no materiālās pasaules, sasniedz mērķi.

Interesanti, ka meklējumu beigu posmā Grāla bruņinieki Galaheds, Persefāls un Bors nonāk Korbenikas pilī, t.i. Galaheds atgriežas vietā, kur dzimis un no kurienes devies Svētā Grāla meklējumos. Tieši tur Grāls tiek atrasts. Tā izveidojusies situācija, ko var dēvēt par arhetipisku - laimes zeme vai pasaules centrs atrodas tur, kur cilvēks ir pats. Lai to saprastu un ieraudzītu ideāla meklētājam jāizstaigā gari meklējumu un pārbaudījumu ceļi. Latviskā tradīcijā, smeloties no Annas Brigaderes daiļrades, to varētu nosaukt par "Sprīdīša sindromu".

Tomēr Galaheda ceļš ved vēl tālāk - uz teiksmaino Saras pilsētu austrumos, kurp viņu aizved Zālamana kuģis. Tur viņš tiek kronēts par Saras kēniņu. Gadu vēlāk svētās mesas laikā viņš ielūkojas Grāla kausā un izjūt tik ekstatisku vēlmi savienoties ar Absolūto, tik visaptverošu mīlu uz Absolūto, ka pamet šo pasauli, izgaistot kopā ar visu Grālu. Bruņinieki sers Bors un sers Persefāls atgriežas karaļa Artūra galmā un izstāsta notikušo, tā iedrošinot nākamās bruņinieku paaudzes jauniem Svētā Grāla meklējumiem.

Svētā Grāla meklējumi tādā vai citādā veidā notiek arī šodien.

13. Cilvēka un dabas spēku korelācija ķeltu viduslaiku leģendās.

Mežs un ūdeņi.

Meža tēla tiešā un simboliskā nozīme ķeltu leģendās - Artūra tikšanās ar meža iemītniekiem viduslaiku leģendās - mežs kā ķeltu laicīgā un garīgā mājvieta - ķeltu svētie koki - svēto koku tradīcija citās kultūras sistēmās - ozols, vilkābele, īve, pīlādzis, lazda, ābele Artūra leģendās - ūdeņu tiešā un simboliskā nozīme Artūra leģendās.

Lielākā daļa karaļa Artūra un Apaļā galda bruņinieku piedzīvojumu risinās dziļā pirmatnēja meža biežokņos. Mežam viduslaiku ķeltu leģendās ir gan tieša, gan simboliska nozīme. Mežs klāja viduslaiku Eiropas lielāko daļu. Mežs apgrūtināja pārvietošanos, tajā mita plēsīgi zvēri. Viduslaiku kristīgam cilvēkam mežs nozīmēja briesmas. Par to liecina arī daudzi viduslaiku apgrieztā perspektīvā veidoti zīmējumi, kuros priekšplānā redzamas sīkas cilvēku figūras, bet fonā parādīts stilizēts mežs ar milzīgiem savvaļas zvēriem. Šo ideju izmantojis arī "pēdējais viduslaiku un pirmais renesanses dzejnieks" Dante, kas "Dievišķās komēdijas" ievadā raksta, ka, būdams pusmūžā, apmaldījies mežā, kur tam uzglūnējuši trīs izsalkuši plēsoņas - vilcēns, lauva un pantera. Protams, Dantes "dzīves mežs" ir tik pat simbolisks kā plēsoņas, kas iemieso alkātību, lepnību un baudkāri. Līdzīgā mērā simbolisks ir arī Artūra leģendu mežs, bet tā simbolika ir senāka un bagātāka. Šī simbolika izaugusi no ķeltu druīdiskās kultūras tradīcijas.

Eiropas viduslaiku kultūrā mežs simbolizēja neizzināto un nepakļauto pasaules daļu. Tas bija pilns pārsteigumu - gan labu, gan sliktu. Mežs bija vieta, kur varēja gadīties neparedzētais. Tā bija vieta, kas sagaidīja bruņiniekus ar pārsteigumiem un piedzīvojumiem. Jaunais karalis Artūrs, vēlēdamies sevi pārbaudīt briesmās, dodas uz mežu un satiek Vasaras Dienas Vīru, iespējams, ķeltu

teiksmaino meža valdnieku. Sers Gevins veselu gadu jādelē pa mežiem, cerēdams sastapt Zaļo Bruņnieku. Ginivera izjādē mežā sastop savs mātes rēgu, kas apraud nākotnes notikumus un pareģo nelaimi Artūra galmam.

Mežs viduslaiku ķeltu leģendās saistīts ar Citpasauli. Dažkārt no meža iznāk burvīgas fejas, kas lūdz Apalā Galda bruņnieku palīdzību. Bruņnieki tās iemīl un atsevišķos gadījumos arī apprec. Daudziem bruņniekiem ir bērni no šīm fejām, kas paši vēlāk kļūst par Apalā galda bruņniekiem, tā savienojot pirmskristietības un kristietības mitoloģiju elementus.

Kāda leģenda stāsta, ka viens no Artūra bruņniekiem, sers Lonfals, kļīstot pa mežu satīcis kādu ārkārtīgi daiļu dāmu, to iemīlējis un lūdzis kļūt par viņa sievu. Dāma arī piekritusi, tikai ar noteikumu, ka viņš nevienam nekad nestāstīs par savu sievu un nedīžosies ar viņu. Sers Lonfals iepaticies karalienei Giniverai, un viņa to uzaicinājusi savās istabās. Galīgi aizmirsies, sers Lonfals atteicis, ka pat viņa ar savu izdaudzināto skaistumu, nevarot sacensties ar viņa iemīļoto. Aizvainotā karaliene likusi bruņniekam stāties tiesas priekšā un atzīt, kas ir viņa sieva. Sers Lonfals atteicis nosaukt sievas vārdu, un tiesa draudējusi piespriest viņam nāvi. Tad ieradusies pati feja, kas skaistumā tik tiešām bijusi pārāka gan par karalieni, gan viņas galma dāmām. Pārsteigto klātesošo netraucēta, viņa paņēmusi vīru pie rokas un aizvedusi sev līdz uz teiksmaino Avalonu.

Tomēr fejas un dieves ne vienmēr bruņniekiem parādās kā skaistules. Dāmu Ragnalu karalis Artūrs un bruņnieks Gevins vispirms satiek neglītas vecas sievas izskatā. Bruņnieku galantās izturēšanās rezultātā viņa pārtop savā patiesajā izskatā - kā dižena un krāšņa dieviete. Jāatzīmē, ka senajās ķeltu leģendās šī pati dieviete, kas būtībā ir ķeltu karadieve Morigana, šāda veida pārbaudi pielietojusi ne vienreiz vien - arī dižākais īru varonis Kuhulins iemantojis dieves labvēlību, kad izrādījies cieņu viņai kā vecai un neglītai sievietei. (1/68)

Leģendu mežos kļīst arī teiksmaini dzīvnieki. Viens no šādām ir Meklējamais Zvērs, radījums, ko dzemdējusi kāda sieviete par sodu, ka likusi suņiem saplosīt cilvēku. Meklējamais zvērs ir himēra, kas vienlaicīgi izskatoties gan pēc lauvas, gan pēc kazas, gan čūskas. Meklējamais Zvērs rēcot ar tādu sparū, it kā tā iekšās mistu trīsdesmit pāri suņu. Šis himēras misija ir rosināt cilvēkos meklētājgaru. Karalis Pelinors, bruņnieka Persifāla tēvs, savu mūžu ziedojis šī zvēra atrašanai, bet nomiris, nesasniedzot mērķi. Meklējamo Zvēru var ieraudzīt tikai tad, kad tas pats sevi atklāj. Cilvēks ar to var

runāt, to var aptaustīt, bet to nevar ne notvert, ne saturēt. Tas izslīd starp pirkstiem, kā smiltis, pagaist kā ēna, viņš vienlaicīgi gan ir, gan nav. Viņš ir tur, kur nav tā, kas viņu meklē, un parādās tam, kas šo sastapšanos negaida.

Arī karalis Artūrs ir saticis Meklējamo Zvēru. Tas noticis Artūram vēl esot zēnam. Meklējamais Zvērs pareģojis Artūram drīzu tikšanos ar burvi Merlinu, kas pārvērtīšot visu viņa dzīvi. Drīz pēc tam Artūrs izvilcis no akmens mistisko zobenu. Tad viņš ticis atzīts par Britānijas valdnieku un Utera Pendragona likumīgo mantinieku. Šos notikumus bija noorganizējis pats Merlins, kas visu laiku, kopš Artūra dzimšanas, bija uzmanījis viņa gaitas.

Artūram ne reizi vien nācies sastapties ar teiksmainā meža iemūtniekiem, kas spēj pārvērsties par zvēriem. Tā reiz viņš ieraudzījis staltu briedi un vēlējies to nomedīt. Bet briedis pārvērties par cienījamu sirimbārdi zintnieku. Šis notikums liek atcerēties seno ķeltu mītus, kur šāda pārvēršanās bieži pieminēta. Tā, piemēram, mītos par lopu kariem Īrijā, druīdi mēģinot ar dziesmām un muzicēšanu nomierināt cīņas kāres pārņemto Kuhulinu, spiesti bēgt no viņa dusmām uz tuvējo mežu, pārvēršoties par briežiem, lai varētu ātrāk paskriet (1/29).

Ķeltu viduslaiku leģendās atainotais mežs izaudzis no senākas ķeltu kultūras tradīcijas. Būtībā mežs un dzīve mežā ir visas ķeltu kultūras pamatā. Druīdi (grieķiski "drīs" - ozols) dzīvojuši mežos, svētvietas ierīkojuši ozolu birztaļās, kā arī dabūjuši savu vārdu (2/198). Katram kokam, katrai zālītei ķeltu mitoloģijā ir sava nozīme, kas bieži pārņemta arī viduslaiku kultūrā un leģendās. Tas īpaši raksturīgi tieši uz ķeltu kultūras avotiem balstītai viduslaiku literatūrai, jo vispārzināms, ka Eiropas viduslaiku literatūra pamatos ignorēja dabas aprakstus. Pirmie dabas apraksti parādījās tikai renesanses laika literatūrā, tāpat kā ainava ienāca glezniecības tradīcijā tikai renesansē.

Arī ķeltu viduslaiku leģendās dabas aprakstiem nav atvēlēta tik liela vieta kā seno ķeltu mītos, tomēr senā tradīcija skaidri saskatāma. Mežs bijis ķeltu laicīgā un garīgā mājvieta. Tāpēc Jūlijs Cēzars, kas sāka uzbrukumu ķeltiem ar Gallijas iekarošanu un vēlāk mēģināja pakļaut arī Britāniju, uzskatīja svēto mežu iznīcināšanu par priekšnoteikumu uzvarai pār ķeltiem. Romiešu rakstnieks Lukans atstāta kādu gadījumu par svētā meža nociršanu:

Vietas svinīgums un briesmīgums strādniekiem radīja tādas šaušalas, ka Cēzars pats paķēra burvi un gāza ar to pa ozola stumbru no visa spēka kliegdam: "Ticiet, ka vainīgais svētuma

apgānīšanā esmu es, tāpēc jums nevienam vairs nav jābaidās cirst kokus". Tad strādnieki, izsvēruši Cēzara dusmas pret debesu dusmām, nolēma, ka tajā brīdī pirmās var būt briesmīgākas par otrajām un stājās pie darba. Galli pa to laiku vēroja viņu rīcību ar pret dabisku apmierinājumu, pārlicībā, ka dievi vis nepaliks vienaldzīgi pret šādu svētuma zaimošanu, un viņu ienaidnieki tādējādi paši izaicinājuši savu likteni.

(Grām. III, r. 426-440)

Ķeltu mitoloģijā kokiem bijusi īpaša vieta. Druīdi centušies pat cilvēku temperamentus saklasificēt atbilstoši dažādu koku dabai un raksturam, tomēr diezgan populārais "koku horoskops" nav uzskatāms par autentisku druīdu sacerējumu. Ap sesto gadsimtu sarakstītajā dzejumā "Koku kauja", par kura autoru tiek uzskatīts Taliesins, domājams, iešifrētas daudzas druīdiskas gudrības un dots daudzu koku raksturojums. V. Rezerfords atzīmē, ka šis dzejojums "liecina par koku metaforu tradīciju, kad varonis tiek salīdzināts ar kādu koku. Tas atspoguļojas koku nosaukumu lietošanā personu vārdos, piemēram MakKols, Lazdas dēls. `Kulvičā` varones nežēlīgais tēvs, milzis Isbadadens ir "Vilkābele"...Ibors, Īve, ir ratu braucējs `Kuhulina bērnu dienu darbos` "(59/75). Interesanti, ka arī latviešu mitoloģijā pazīstams nostāsts par koku kauju.

Atsevišķus kokus, neatkarīgi no to šķirnes, ķelti dažkārt uzskatījuši par svētiem, kuros it kā mitinoties kādas vietas sargātājs. Īrijā šādus svētos kokus sauc "bile", un iedzīvotji pret tiem izturoties ar lielu cieņu. V. Rezerfords raksta, ka "Īrijā vārdu "bile" joprojām attiecina uz visiem vēsturiskiem, sevišķi veciem un neparasta izskata kokiem, it īpaši ja tie aug kāda cietokšņa tuvumā vai pie akas. Ļaudis bieži šās vietās skaita lūgšanas vai atstāj ziedojumus... Faktu, ka jau pats vārds - un jāpieņem, ka arī pati svētā koka ideja - pazīstami ārpus Īrijas, pierāda tādi vietvārdi kā Biluma (Bilum) Dānijā un Bilema (Bilem) Francijā" (59/71). Interesanti, kā tāda pat tradīcija pielūgt svēto koku pastāv daudzām citām tautām, kas ģeogrāfiski atrodas pārāk tālu no ķeltu kādreiz apdzīvotajiem rajoniem, lai varētu runāt par kādiem tiešiem kultūru kontaktiem.* (Runājot par netiešiem kultūru kontaktiem, jāpiemin Dzīvības koka atainojums latviešu tradīcijā - vispirms Kurzemē, un vēlāk arī citos Latvijas novados ap 18. gadsimtu parādās jauns Dzīvības koka simbols - koks ar septiņiem zariem, kuros dažkārt stilizēti ziedi, lapas vai putniņi. Šī tradīcija ienākusi no ebreju kultūras, kur Dzīvības koku

simbolizē septiņzūburainais svečturis "minorah", ko, visticamāk, Latvijā populāru padarījuši ceļojošie ebreju tirgotāji). Tāda pat vietas "svētā koka" pielūgšana populāra mongoļiem, par ko man nācās pārliecināties 1976. gadā Mongolijā. Tur šādus kokus sauc "obog". Parasti svētais koks aug pie strauta vai avota. Ļaudis tā zaros iesējuši krāsainas lentītes, ziedotas no sava apģērba, bet pie koka saknēm vai ūdenī atstātas monētas kā ziedojums "vietas garam". Tāda pati tradīcija sastopama arī Kaukāzā. Tik augstu kalnos, kur koki vairs neaug, "obog" ir nelieli, cilvēka rokām veidoti akmens krāvumi, bet būtībā tie pilda to pašu misiju - kalpo kā mitoloģiskā Dzīvības jeb Pasaules koka variants. (Arī mūsdienu rietumu civilizētajā pasaulē turpina pastāvēt senā upurēšanas tradīcija vietas garam, kas dzīvo svētajā kokā - par to varēja pārliecināties visi, kam 1997. gadā pēc princeses Diānas traģiskās bojāejas gadījumā būt viņas agrākās rezidences - Kensingtonas pils tuvumā. Pie pils sētas augošais koks bija no vienas vietas izraibināts dažādu krāsu lentītēm, bet tā pakāji klāja atnestās puķes un ziedotājiem īpaši mīļas lietišas).

Dažkārt sastopams uzskats, ka svētajā kokā iemiesojusies kādas dievības vai senča gars. Šis aspekts vairāk saistās ar reinkarnācijas tēmu.

Senajiem ķeltiem īpaši cieņā bijis ozols, kurā bieži aug svētais āmulis, ko plaši izmantoja ārstniecībā. (Arī senajiem latviešiem āmulis bijis svēts augs. Mūsdienu Latvijā tas sastopams lielākoties vecās liepās Liepājas apkaimē). Ozols ķeltiem, tāpat kā grieķiem, latviešiem un daudzām citām indoeiropiešu tautām, bijis visu dievu valdnieka Taranisa (attiec. Zeva, Pērkona) koks, jo simbolizējis uguni - tieši ozola koksne izmantota uguns iegūšanai. Artūra cikla leģendās ar ozolu visvairāk saistīts Merlins. Kā jau druīdam piedien, viņš bieži minēts kļīstam pa ozolu birzīm vai sēžam zem ozola, iegrimis domās.

Merlinam nelaimi nes vikābele, kas arī tiek uzskatīts par īpašu koku. Feja Viviāna ievilinājusi savu mīlas apmāto pielūdzēju biezā vilkābeļu audzē un tad piebūrusi Merlinam miegu, no kura viņš vairs nekad nav varējis atmosties. Vilkābele, iespējams vairāk nekā jebkurš cits koks ķeltu mitoloģijā saistīts ar garu pasauli. Iespējams tāpēc, ka Britu salās un Īrijā tā savvaļas audzes kādreiz aizņēma plašas teritorijas un sedza arī pakalnus jeb sidus, kuros pēc nostāstiem mitinājās par elfiem kļuvuši dāniešu tauta. Dažos leģendu variantos atrodamas norādes, ka arī Merlins piederīgs garu pasaulei, tāpēc viņa aiziešana no cilvēku pasaules notiek tieši vilkābeļu audzē.

"Obog" jeb Vietas Gara mājiņa
Svētajā kokā Mongolijā, Arhonas
upes ielejā.

Britu salās vilkābeles zied maijā, un to ziedēšanas laiks mitoloģijā saistās ar īpašu rosību garu pasaulē - gan ar pirmajā maijā svinamo Beltaini (uguns svētkiem), gan Maija karalienes izraudzīšanu, gan raganu un citu garu aktivitātēm - kontinentālajā Eiropā plaši pazīstamajā Valpurģu naktī no 30. aprīļa uz 1. maiju. Tāpēc vilkābele tiek uzskatīta par cieši saistu ar garu pasauli, un bija pilnīgi nepieļaujams cirst pašu koku, lauzt tā zarus vai nest tos iekšā mājā. Kā atzīmē V. Rezerfords: "Vilkābeli uzskata par vienu no daniešu tautas (elfu - SA) dzīves vietām. Nodarīt postu šim kokam nozīmēja iemantot viņu naidu, arī mūsdienās joprojām pastāv nerakstīts likums, kas aizliedz ziedošas vilkābeles zarus ienest mājā. Pat mūsdienās Īrijā vietējās pašvaldības kārtīgi padomās, pirms ķersies klāt kādai vilkābeleij, kas aug vietā, kur ieprojektēts būvēt ceļu"(59/71).

Īpaša vieta ķeltu mitoloģijā ir mūžzaļajai īvei. Pateicoties īvei, kas nekad nenomet lapas, velsiešu leģendu Izolde paliek pie Tristana, un viņai nav jāatgiežas pie karaļa Marka, kas izvēlējies pavadīt kopā ar sievu to laiku, kad kokiem nav lapu. Druīdi par saviem ceļa spieķiem visbiežāk izvēlējušies tieši īvi tās izturības un lokanības dēļ. No īves koka darināti arī slavenie angļu viduslaiku kājinieku ieroči - loki. Prasmīgie angļu strēlnieki spēja ar tiem izdarīt ap 12 šāvieniem minūtē. Bultas, kas tika raidītas no šiem lokiem, spēja precīzi trāpīt mērķī, kaut gan parasti nespēja caursist bruņas.

Otrs koks, kas druīdiem bieži kalpojis ceļa spieķim, ir pīlādzis. Gluži tāpat kā latviešu folklorā, arī ķeltiem pīlādzis ir bijis stiprs koks, kam piemītušas maģiskas īpašības - tas spējis pasargāt pret burvestībām. Skotijā pīlādžu zarus lietojuši pret raganu ļaunprātību. Savukārt Īrijā druīdi dedzinājuši pīlādžu zarus - dūmi kā migla ietinuši visu salu un paslēpuši to ienaidnieku acīm (1/6). Arī pīlādža ogām piemītot maģiskas īpašības - tās ārstējot dažādas kaites un atdodot jaunību. Ķeltu leģendu varoņi-mīlētāji Diarmets un Grainne (īru variantā - Diarmuids un Grenne) paslēpjas no vajātājiem pīlādža zaros. Pīlādzis aug strauta malā un ir svēts koks. Tā ogām piemīt maģisks spēks, bet bēgļiem bija aizliegts tās ēst. Pārkāpjot aizliegumu, viņi izaicināja likteni, kas radīja traģiskas sekas.

Cits koks ar maģisku spēku ir lazda. Īrijas ķelti uzskatīja, ka Boinas upes iztekā augošās lazdas rieksti glabā visas pasaules gudrības, bet upē dzīvojošais lasis, kas ir tik vecs kā pati pasaule, barojas ar riekstiem, kas krīt ūdenī. Tāpēc pats lasis kļūst par gudrības iemiesojumu. Mītiskais īru varonis Finns, kas gatavodams lasi Druīdam Fingasam, to nogaršo, iegūst cilvēkam neparasti plašas zināšanas. V. Rezerfords raksta, ka velsiešu tradīcijā "vēlākos laikos rieksti simbolizēja mākslas un zinātnes. Nūjas,

uz kurām velsiešu bardi esot iegriezuši savas dzejas bijušas no lazdas. Francijā tā paša koka nūjas tika lietotas draudžu teritorijas iezīmēšanai un kā ziņneša amata zīme". (59/74).

Lazdas žāklītis Britānijā, tāpat kā Latvijā, izsenis bijis ūdens āderu meklētāju darba rīks. Pēc tradīcijas, kas sakņojas drūdiskajā kultūrā, šāds zars bijis jāgriež "zagšus" t.i. tam bijis jātuvojas atmuguriski, jāgriež caur kājstarpī un pilnīgi klusējot. Lazdas koka žāklītis palīdzot arī uziet zemē noslēptus dārgumus.

Tomēr Artūra leģendās visbiežāk minētais koks ir ābele. V. Rezerfords uzskata, ka ķeltu mitoloģijā "ābeles sevišķi cieši saistītas ar maģisko un Citpasaulīgo. Avalona, piemēram, nozīmē "Ābolu zeme". Arī vienu no Svētlaimīgajām salām jeb Sieviešu zemi, kurp dodas atpūsties kaujā kritušo ķeltu varoņu dvēseles, sauc par Ābolu zemi - tur aug zelta un sudraba ābeles, kā arī ābeles ar sarkanām lapām. Ķeltu leģendās ēdot brīnumainos ābolus, to neklūst mazāk (tāpat kā nav iztukšojams dieva Dagdas katls). Artūra leģendās viena no šādām salām pieder Fejai Morganai, kas pēc Kamlanas kaujas turp aizved nāvīgi ievainoto Artūru. Feja Morgana bieži attēlota ar ābolu zaru rokā. Arhetipu līmenī latviešu kultūras tradīcijā Fejas Morganas līdzinieci varētu būt Spīdala/Spīdola.

Sudraba ābeles zars ar trim zelta āboliem atradies arī virs Ulsteras ķēniņa Konhobara troņa. Kad ķēniņš dusmās pacēlis balsi vai troņa zālē sacēlusies pārāk liela ķņada, āboli iedzinkstējušies, un klātesošie bijībā apklusuši. Seno ķeltu leģendās atrodamas arī atsauces uz grieķu mitoloģijā aprakstītajiem Hesperīdu dārzjiem - daži ķeltu varoņi turp devušies, lai iegūtu šos augļus, kas dāvānot nemirstību. Āboli, kas aug Svētlaimīgo salās, iedarbojas citādi - tie padara cilvēku neatkarīgu no laika varas, kamēr viņš atrodas salā. Tā, piemēram ķeltu mītu varonis Kormaks, atgriezoties dzimtenē pēc dažām, kā viņam pašam šķiet, brīnumainajām salā pavadītajām dienām, atklāj, ka patiesībā pagājuši daudzi gadi, un izkāpjot Īrijas krastā, viņš sabirst pīšļos.

Viduslaiku leģendas stāsta, ka ābelēs bieži dzīvojot fejas, tāpēc cilvēks nedrīkstot gulēt zem ābeles, lai nenonāktu feju varā, kā tas notiek ar bruņiniekiem Lancelotu un Gevinu. Liekas, līdzīgā situācijā būtu nonācis arī latviešu varonis Lāčplēsis, ja būtu ļāvies brīnumainā koka varai. Tā kā latviešu mitoloģija pierakstīta salīdzinoši vēlu, un tās lielākā daļa vairs nav restaurējama, šodien grūti spriest, vai latviešiem bijuši līdzīgi uzskati par ābeles saistību ar raganām un burvēm, vai arī Pumpurs un Rainis attiecīgās epizodes aizguvuši no Rietumeiropas ķeltiskās tradīcijas. Tomēr arī latviešu mitoloģijā ābelei

ir īpaša vieta - tā cieši saistīta ar reinkarnācijas ideju. Ābelē bieži iemiesojas bārenūtes mirušās mātes gars vai varoņa mirusī līgava, kas palīdz dzīvajiem veikt uzdevumus.

Ābele ķeltu leģendās ir maģisks koks. It īpaši, ja tā aug ūdens malā. "Druīdiem, tāpat kā šamaniem," pareizi atzīmē V. Rezerfords, "ūdens ir ieeja Citpasaulē" (59/78). Šādu ābeli arī aprakstījis leģendārais velsiešu bardis Mirdins savā dzejoļī "Ābele".

Svētais koks, visbiežāk - ābele - it kā savieno trīs pasaules - dievišķo, cilvēcisko un Citpasauli. Tāpēc arī ābele bieži saistīta ar reinkarnācijas ideju. Ķeltu leģendās ūdens atšķir dzīvo pasauli no mirušo pasaules. Seno ķeltu varonis Kuhulins savas dzīves dižākās uzvaras izcīna ūdenī (arī nogalina savu vienīgo dēlu) ar harpūnas palīdzību. Karalis Artūrs saņem savu maģisko zobenu Eskaliburu no Ezera Fejas. To viņam pasniedz roka, kas izbāzta no ūdens ezera vidū. Pēc pēdējās kaujas Artūrs lūdz savu vasali atdot zobenu ezeram - tā pati roka iemesto zobenu satver un nones dzelmē. Interesanti, ka arheologi ezeru un upju dibenā it bieži atrod senus ieročus, kas pirms to nogremdēšanas padarīti nelietojami - tie ir salauzti vai sliekti zobeni, nolauzti bultu uzgaļi utt., kas vedina domāt, ka pastāvējusi zināma tradīcija: mirušā cilvēka ieroci vairs nelietot un pirms nogremdēšanas sabojāt, lai kāds nejaušs atradējs to nevarētu lietot, vai arī vienkārši nesavainotos. Iespējams, ka ķeltu kultūras tradīciju kontekstā pastāv vēl kāds cits skaidrojums, saistāms ar ķeltu sabiedrībā izplatīto "goda cenu", un kas noteica katra indivīda sabiedrisko stāvokli, un ko parasti mērīja ar lopu skaitu (1/42). Kā norāda V. Rezerfords, "goda cenu" varēja izteikt arī ar attiecīgas kvalitātes ieroci, kas apkārtējiem norādīja nēsātāja sociālo statusu, un netieši izteica, kādu atbildību viņš varētu uzņemties pārkāpjot sabiedrībā pieņemtās uzvedības normas. Dažkārt par šādiem pārkāpumiem, ja tie attiecās vairāk uz goda jautājumiem, nekā uz materiālo sfēru, vajadzēja maksāt ar savu ieroci, kā to dara seno ķeltu varonis Fergus, kad karalis Ailils viņu atrod guļam ar karalieni Medbu, Ailila sievu (1/56). Atkarībā no nodarījuma pakāpes, vainīgajam bija jāmaksā saskaņā ar sava "goda cenu": "Šai sistēmai bija savas priekšrocības. Piemēram, soda naudas maksāšanas gadījumā bija skaidri zināms, cik daudz katrs klana loceklis spēj maksāt. No otras puses, augstāka goda cena deva augstāku sociālu statusu līdz cilvēku acīs, tāpēc cenas samazināšana varēja novest pie izstumšanas no sabiedrības... Indivīda statuss un goda cena acīmredzami pieaugtu, ja pirms iesviežot zobenu, par kuru bija samaksāta liela nauda, ūdenī, tā īpašnieks padarīja to nelietojamu. Tas atvairītu arī iespējamus apvainojumus, ka viņš varētu vēlāk

šlepeni mēģināt ieroci atgūt" (5979). Karaļa Artūra izcilo zobenu Eskaliburu pēc Artūra nāves neviens nav tiesīgs nēsāt, tāpēc tam jāatgriežas ezerā.

Pašu Artūru aizved laivā pāri ūdeņiem uz rietumiem, uz Avalonu. Gluži tāpat darīja ar seno ķeltu varoņiem, kas krita kaujā vai bija nedziedināmi ievainoti - viņus ieguldīja bērū laivā un palaida okeānā, kuru viļņi nesa tālāk uz rietumiem. Senajā Ēģiptē mirušos cēla pāri Nīlai uz tās rietumu krastu, bet grieķu mitoloģijā Harons veda mirušo dvēseles pāri drūmajai Stiksas upei, kas veidoja robežu starp dzīvo un mirušo pasauli. Arī latviešu mitoloģijas dižākais varonis Lāčplēsis pazūd cilvēku acīm Daugavā, kur turpina cīņu ar pretinieku. Igauņu mītiskais varonis Kalevipoegs iet bojā strautā, kur to nāvīgi ievaino paša zobens.

Ūdens mitoloģijā parādās kā savdabīgs šķērslis, kas norobežo šo pasauli no Citpasaules. Lielākā daļa Rietumeiropas tautu tic, ka fejas, elfi un tamlīdzīgas būtnes nedrīkst šķērsot ūdeni. Tāpēc, ja kādam gadījies iemaldīties šādu garu pārvaldītā vietā, pietiek šķērsot strautu vai ūdens pildītu grāvi, lai atbrīvotos no Citpasaules garu varas. Tomēr bieži šie gari ir cilvēkiem labvēlīgi, un ļaudis griežas pie tiem pēc palīdzības. Vēl tagad Eiropā pastāv tradīcija iemest monētu ūdenī - upē, strūklakā, ezerā - lai vēlreiz atgrieztos šajā vietā. Indijā pastāv tradīcija uzrakstīt savu vēlmi uz papīriņa, iesiet garas kārts galā un katru dienu iemērkst svētās upes Gangas ūdeņos, cerot, ka vēlēšanās piepildīsies.

Ezera Feja ir viens no karaļa Artūra leģendu centrālajiem tēliem. Tomēr lasītājam drīz vien atklājas, ka leģendās parādās vismaz trīs Ezera Fejas. Pirmā Ezera Feja, ko piemin Monmautas Džefrijs, iedod Artūram viņa zobenu Eskaliburu apmaiņā pret solījumu, ka izpildīs vienu Fejas vēlēšanos. Karalis to neapdomīgi apsola, un Ezera Feja lūdz viņa drauga bruņinieka Balina galvu. Tomēr jau nākamajā brīdī viņa pati mirst, jo sers Balins viņā atpazīst savas ģimenes ienaidnieci un nocērt tai galvu. Skaidrs, ka šī Ezera Feja vairs nevar parādīties sekojošās leģendās.

Cita Ezera Feja nolaupa seru Lancelotu vēl kā mazu zīdāini un uzaudzina to savā zemūdens valstībā. Šo feju piemin Kretjēns de Truā, kas raksta, ka viņa uzaudzinājusi Lancelotu par īstu bruņinieku un iedevusi viņam burvju gredzenu, kas valkātāju padara neuzvaramu.

Trešā Ezera Feja vēl tiek dēvēta par Nimui, Viviānu vai Niniānu. Tā ir viņa, kas iemīlina sevī burvi Merlinu, lai ar viltu apgūtu viņa zintis. Šī Ezera Feja, pēc tam, kad pazudinājusi Merlinu, nezināmu iemeslu dēļ uzņemas aizbildniecību pār karali Artūru un glābj viņu no paša māsas, Fejas

Morganas, ļaunprātības.

Atšķirībā no karaļa Artūra un burvja Merlina tēliem, šie trīs dažādie feju tēli neveido vienu veselumu. Tas liek domāt, ka leģendās minētas vairākas vairākas ezera fejas. Literāri viskrāsainākais ir ezera fejas Viviānas jeb Nimues tēls. Pēc atbrīvošanās no burvja Merlina, Nimue pievērsusies bruņiniekam seram Peleasam, kas viņai jau sen bija iepaticies. Toties Peleass bija iemīlējies daiļo dāmu Etardi. Tā kā Etarde viņam netika pievērsusi nekādu vērību, Peleass lūdzis savu draugu bruņinieku seru Gevinu, aprunāties ar Etardi un daļi zināmu Peleasa uzticīgo un ilgo mīlu. Tomēr Gevins pievilis drauga uzticību, pats iemīlēdamies Etardē un padarot daiļo dāmu par savu mīļāko, tā novedams Peleasu galīgā izmisumā. Nimue kļuvusi par Peleasa mierinātāju. Ar savām burvestībām viņa panākusi, ka Etarde kaisli iemīlējusi Peleasu, bet bruņinieks palicis pret viņas mīlu vienaldzīgs. Peleass iemīlējis Nimui, un viņi apprecējušies.

19. gadsimtā angļu romantiskās dzejas tradīcijās rakstošais Alfrēds Tenisons, kā atzīmē Dž. Ešs, gan mainījis Viviānas/Nimues tēla būtību. Savā apjomīgajā Artūra dzeju ciklā viņš Viviānas tēlu pilnībā nošķir no Ezera Fejas. Viviāna dzejniekam ir auksta pavedinātāja, kas piedalās sazvērstībā pret karaļa Artūra galmu. Merlina pazudināšana ir viens no priekšnosacījumiem Apaļā Galda bruņinieku ordeņa bojāejai. A. Tenisona poēmā Merlins attēlots kā patiešām vecs vīrs, garu sirnu bārdu, sākotnēji pavisam vienaldzīgs pret Viviānas centieniem viņu svaidzināt. Tomēr beigās viņai izdodas iecerētais plāns, un Merlins kļūst par savas atdzimušās kaisles upuri, zaudējot A. Tenisona vārdiem "Jūtu karā pret Dvēseli".

Tomēr arī Viviāna nekādā ziņā nav uztverams viennozīmīgi kā ļaunumu un viltu iemiesojošs tēls. Francijā, Bretaņas novadā, Viviāna tiek uzskatīta par sievietu aizgādni. Autoritīvais angļu kultologs R. S. Lūmiss (R. S. Loomis) savukārt pārliecinoši pierāda, ka Ezera Feja jeb Viviāna ir māte bruņiniekam Lancelotam, kas būtībā ir seno ķeltu saules dievs Lugs, ietērpts jaunā, viduslaiku domāšanas tradīcijai pieņemammā veidolā. Iespējams, kā savukārt atzīmē V. Rezerfords, ka Viviāna ir tā pati velsiešu dieviete Rianona, un "tikai pareizrakstības kļūda padarījusi `Rianonu` par `Viviānu`. Melorija sacerējumā, jātniece, kas ieauļo Artūra galmā un lūdz palīdzību tiek saukta `Ezera valdniece`, bet citā Merlina leģendā viņa ir `Rianona`" (59/165).

Skaidrojums, ka arī Viviānas tēls nācis no seno ķeltu mitoloģijas vedin ieskatīties dziļāk šī tēla

būtībā, kas vislabāk izpaužas tā pamatzdevumā, kas no vienas puses ir mātes-sargātājas misija (attiecībā uz Lancelotu), no citas puses Viviāna ir vīriešu kārdinātāja, pakļāvēja, valdītāja, tātad lēmēja pār dzīvību un nāvi. Vispārinot šīs iezīmes, parādās diezgan pārliecinošs senās pirmdievības - Lielās Mātes tēls.

Ļoti iespējams, ka Merlina un Viviānas attiecībās iešifrēta matriarhāta un patriarhāta kolīzija. Ķeltu senās leģendas, kas radušās Dzels laikmeta sākuma periodā, ataino sabiedrību, kur vadošo lomu pamazām pārņēma dzimtas vīrieši. Viņi pamazām pārņēma savā pārziņā arī reliģisko kultu rituālus, rdaot šamanismu. Ķeltu sabiedrībā pieņemtā reliģija - druīdisms, ir viena no šamanisma formām. Šamani tradicionāli ir tikai vīrieši. Tomēr matriarhāta tradīcijas un kultūra saglabājās vēl ilgi, un bija sieviešu ziņā. Konflikts starp Viviānu un Merlinu būtībā ir konflikts starp sievieti un vīrieti - šamani jeb druīdu.

Ķeltu seno leģendu tapšanas laikā cilvēki vēl neapzinājās vīrieša bioloģisko lomu bērnu radīšanas procesā. Tāpēc uzskatīja, ka sievietē ir īpašas attiecībās ar dabas radošajiem spēkiem, ko iemiesoja varenā Lielā Māte. Ķeltu pasaules uzskatā nav spēka, kas būtu varenāks par Lielo Māti. Vīrietis bijās izsaukt Lielās Mātes dusmas, nepaklausot sievieti. Tāpēc ķeltu sabiedrībā valdīja likums, ka vīrietis nedrīkst atteikt sievietes lūgumam. Šādu īpašu lūgumu, ko sievietē varēja uzlikt vīrietim par pienākumu, ķelti sauca par gesu (geis), tāpat kā svēto aizliegumu, saistītu ar totēmisma kultu (2/208). Tā seno ķeltu varoņi ne reizi vien dodas drošā nāvē, kam par iemeslu sievietes lūgums. skaistās Deirdres lūgums glābt viņu no precībām ar karali Konhobaru, kļūst par pienākumu un bojāejas cēloni trim brāļiem (1/21); līdzīga iemesla dēļ Diarmets spiests bēgt ar Grainmi (jau meitenes vārdā iešifrēts Lielās Mātes vārds, kas mazliet citādā variantā - Granma - vēl mūsdienās plaši lietots Spānijā).

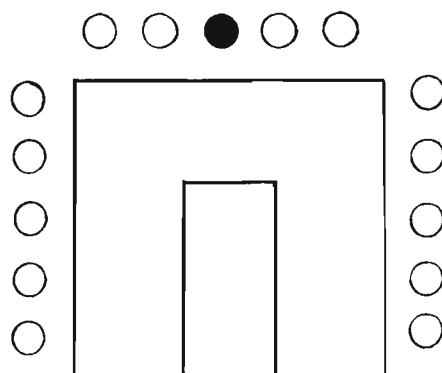
Arī šamanis būtībā bija nespēcīgs pret sievietes varu. Tāpēc Merlins spiests padoties Viviānai un atklāt viņai savus noslēpumus, pat zinot, kas viņu pēc tam sagaida. Leģendās vairākas reizes minēts, ka viņš zinājis savu galu, bet nav bijis spējīgs to novērst. Tas liecina, ka Merlina tēls būtībā vēl vecāks par druīdisma tradīciju. Druīdisms, kaut arī atzina Lielo Māti par pirmdievību, tomēr nobīdīja to malā, centrā izvirzot dievu-vīriešu trijotni - zibens un pērkona dievu, ūdeņu dievu, un zemes dievu. Merlinam Lielās Mātes griba ir likums. Merlins un Viviāna būtībā ir arhetipiski tēli, kas ataino vīrišķā un sievišķā principa korelāciju. Šāda vīrišķā un sievišķā spēku samēra interpretācija raksturīga ne tikai ķeltu

sabiedrībai, bet, iespējams cilvēcei kopumā. Musulmaniskajā Turcijā, piemēram, vīrieši ne bez lepnuma lieto senu parunu: "Turku var uzvarēt tikai sievietē", jo viņa ir Lielās Mātes aizgādībā.

14. Apaļais galds kā Visuma modelis ķeltu *trā dīrijā*.

Apaļā Galda izcelsme, lielums un forma - Apaļā Galda saistība ar kristietības tradīciju - vietu sadalījums pie Apaļā Galda - Apaļais Galds kā Visuma modelis - austrumu kultūrās tradicionālās mandalas kā Visuma grafiski modeļi - mandalu tradīcija ķeltu kultūrā - Apaļais Galds kā ķeltu mandala.

Artūra galmā Kamelotā Karleones pilī bruņinieki sēdējuši pie apaļa galda, no kā radies Apaļā galda brālības jeb Apaļā galda ordeņa jēdziens. Dažas leģendas vēsta, ka Artūrs licis pagatavot apaļu galdu savas valdīšanas pašā sākumā, kad divi bruņinieki iekaisuši strīdā par tiesībām uz cienījamāku vietu t.i. tuvāk valdniekam. Tradicionālā galda forma viduslaiku dzīru zālē bijusi pakavveida:

Citas leģendas stāsta, ka Apaļais galds jau savulaik piederējis Artūra tēvam Uteram Pendragonam un vēlāk nonācis Kameliardas karaļa Leodegransa īpašumā. Apprecoties ar Leodegransa meitu Giniveru, Artūrs pūrā līdzī saņēmis Kamelotas pili ar visu Apaļo galdu. Vēl pēc citiem nostāstiem, Apaļo galdu Artūram esot izgatavojis burvis Merlins.

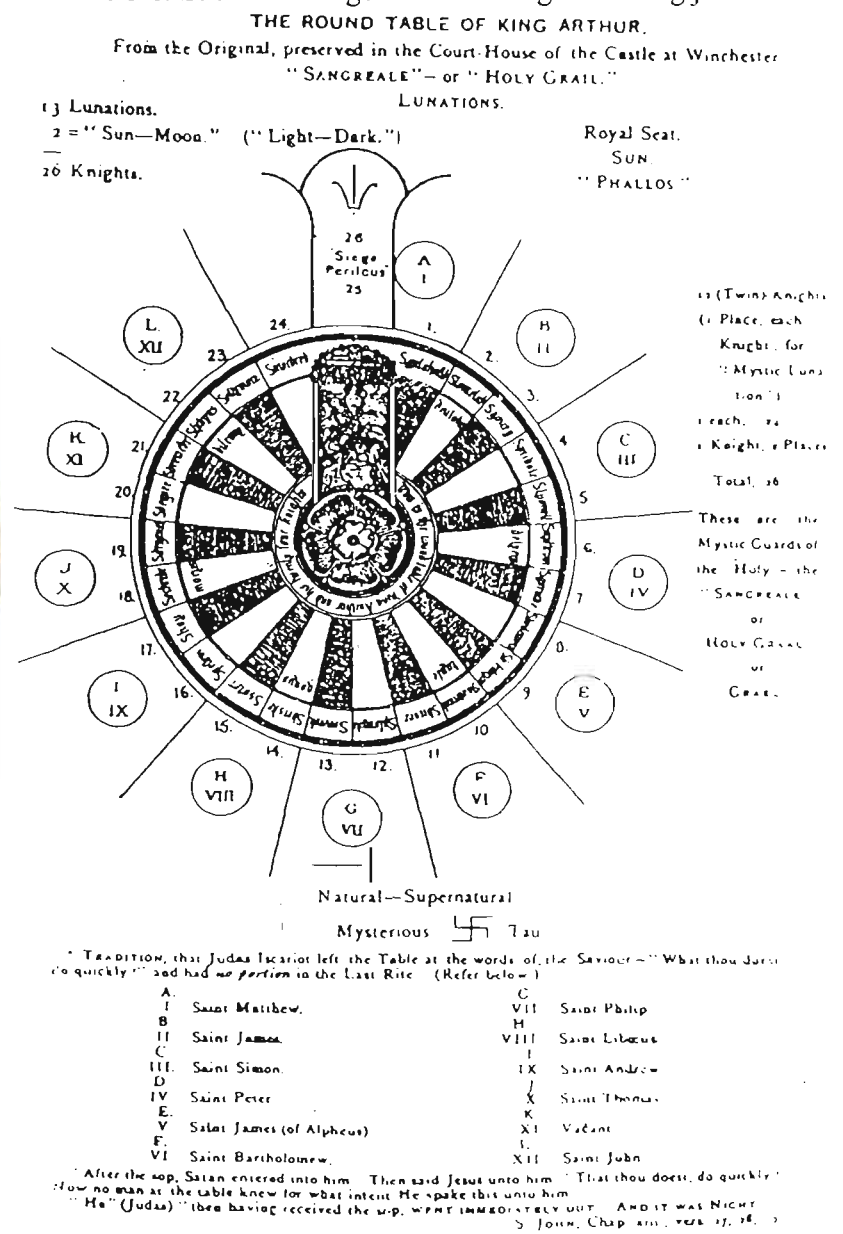
Apaļajam galdam leģendās piedēvētas dažādas formas - tas attēlots gan kā disks, gan kā gredzens, gan kā pārtraukts gredzens (atstājot ieeju sulaiņiem, kas apkalpo pie galda), gan kā pusaplis. Dažos variantos teikts, ka Artūrs sēdējis pie atsevišķa galda, nevis kopā ar saviem bruņiniekiem. Arī Apaļā galda bruņinieku skaits dažādos avotos minēts dažāds. Apaļo galdu pirmo

reizi piemin Veiss (Wace, Roman de Brut, 1190). Tālāk šo tēmu risinājuši Roberts de Borons, kas pie Apaļā galda sēdinājis piecdesmit bruņinieku (Robert de Borron, Perlesvaus, 1208). "Vulgātas ciklā" (1215-1235) ap šo galdu jau nosēdināti 250 bruņinieku, bet mazliet vēlāk Leiamona aprakstītajā variantā ap Apaļo galdu sēd 1600 bruņinieku. Tomēr visbiežāk minētais skaitlis ir divpadsmit, jo tas Apaļā galda leģendas tuvina kristīgajai tradīcijai - karaļa Artūra un viņa divpadsmit bruņinieku pulcēšanās pie Apaļā galda asociējas ar Kristus un viņa divpadsmit mācekļu pēdējo kopīgo vakarēdienu. Mūsdienās Anglijas pilsētā Vinčesterā redzamais Apaļais galds, ko ilgu laiku uzskatīja par autentisku, ataino šos centienus sasaistīt Artūra leģendu un kristīgās mitoloģijas tradīciju:

(skat. zīm. no LS/MACB/169)
un att. RC/218)

Vinčesteras Apaļais galds.

SEAT OF THE HOLY GRAIL AT THE ROUND TABLE

Tomēr mītu pasaulē Apaļais galds parādījies ne tikai Artūra leģendās. Kā norāda R. Koglans:

"Aurēlijs Kasiodors saka, ka tāds piederējis austrumgotu valdniekam Teodorikam, un sīgā par Dītrihu, tāds piederējis valdniekam Karteusam. Apaļais galds, kas vēl šodien redzams Vinčesterā, un ko Kakstons, rakstīdams ievadu Melorija 'Morte d'Arthur', uzskatīja par oriģinālu, tāds tomēr nav. Viduslaikos dažkārt tika izgatavoti apaļi galdi, atdarinot Artūra galma stilu. Rodžeram de Mortimeram tāds bija Kenilvortā, un tāds bija arī Eduardam III Vindzorā - 200 pēdu diametrā" (15/218). Neapšaubāmi, šādi galdi abām vēsturiskajām personām bija vajadzīgi, uzdodoties par atdzimušo karali Artūru.

Apaļā galda izmērs nav skaidri nosakāms un svārstās atkarībā no tā, vai autori ap to sasēdina divpadsmit vai tūkstoti sešus simtus bruņinieku. V. Kamforts (W. Comfort) grāmatā "Svētā Grāla meklējumi" (London, 1926) raksta, ka Svētā Grāla sargātāja Persefālam atklājusi Apaļā galda noslēpumu: pasaulē tādu esot pavisam trīs - Kristus pēdējā vakarēdiena galds, Svētā Grāla galds un karaļa Artūra Apaļais galds, ko viņam pagatavojis Merlins. Dažās leģendās par Apaļā galda autoru minēts Jāzebs no Arimatejas, kas to izgatavojis pēc Grāla galda vai Kristus pēdējā vakarēdiena līdzības, tā cenšoties uzsvērt kristietības aspektu. Citās leģendās savukārt teikts, ka Artūram to "atsūtījusi feja".

Apaļā galda pamatuzdevums, ko plaši izmanto mūsdienās, ir saliedēt ap to sēdošos, liekot tiem justies vienlīdz nozīmīgiem. Artūra galma bruņinieki, sēdot ap Apaļo galdu, tādi arī esot jutušies. Tomēr galda izgatavotājs ar gudru ziņu panācis, ka biedriskuma jūtas un apmierinātība nepāraug pašapmierinātībā - viena vieta pie galda vienmēr palikusi brīva. Visi, kas tajā apsēdušies, pazuduši. To dēvējuši par Bīstamo sēdekli, un tā bijusi paredzēta visgodīgākajam un sirdsskaidrākajam bruņiniekam tā visiem klātesošajiem atgādinot par garīgas izaugsmes nepieciešamību. Pieredzējuši un paškritiski bruņinieki tajā nav sēdušies (pie galda katram bijusi paredzēta sava vieta). Tomēr Bīstamajā sēdeklī apsēdušies kādi seši jaunpienācēji. Zeme zem viņiem atvērusies un tos aprijusi. Reiz šajā sēdeklī apsēdies arī Persefāls, un tad zeme tikai replaisājusi. Pa šīm plaisām virszemē izkāpuši seši agrāk pazudušie bruņinieki, kas šo laiku bija pavadījuši šķīstoties no grēkiem. Bīstamais sēdeklis, kā vēlāk kļūst skaidrs, sagatavots Galahedam, Svētā Grāla ieguvējam.

Tomēr šai brīvajai vietai pie Apaļā galda ir daudz lielāka nozīme, nekā sākotnēji var domāt.

Cikliskajā pasaules uzverē, ko simbolizē noslēgta riņķa līnija, tā iezīmē pārrāvumu, izlaušanos uz āru, tātad progresu un attīstību. Protams, kristīgās tradīcijas uzslāņojums, ko gribot, negribot leģendā ienesa kristīgie autori, šo attīstību pavērsa sev vēlamā virzienā, pie reizes uzsverot, ka Apaļo galdu izgatavojis Jāzepe no Arimatejas, kā tas lasāms gan Kretjēna de Truā, gan Roberta de Borona leģendu versijās. L. Spenss šajā sakarībā tikko slēpj savu zinātnieka sašutumu: "Ja vien vispār iespējams atvainot nīgrumu, ko rada priesteru iejaukšanās, mums no tās jānorobežojas kā no garīdzniecības ienesta izdomājuma. Tik tiešām uz šī agrīnā viduslaiku sacerējuma katras lappuses mēs atrodam mūka bālās rokas nospiedumu, kas to padara par dievticīgu alegoriju un atņem tai dabīgo *joie de vivre* un tās primitīvāko pagānisko nozīmi. Pie Apaļā galda ir brīva vieta un to drīkst ieņemt tikai tas varonis, kas iegūst Grālu. Šādu galdu tik tiešām, kā teicis Roberts de Borons poēmā 'Jāzepe no Arimatejas', izgatavojis Jāzepe, un tas parāda sākotnējā mīta sagrozījumu. Cik bieži gan negadās, ka folkloras pētniekan nākas apraudāt milzīgo zaudējumu un postu, ko tradīcijai nodarījusi kļūdaina un rupja reliģiozo pārrakstītāju iejaukšanās, kas centās visu pavērst savai ticībai izdevīgā veidā" (64/161).

Tomēr Apaļais galds arī viduslaiku autoriem bijis kaut kas vairāk par mēbeli. Kā interesantu pierādījumu Dž. Metjūzs citē Apaļā galda aprakstu no kāda kontinentālajā Eiropā sarakstīta leģendu varianta:

To bija izgudrojis Merlins, lai tas iemiesotu dziļi slēptu nozīmi. Jo savā nosaukumā tas atspoguļo zemes apaļumu, planētu un debess juma elementu koncentriskās sfēras: un šajās debesu sfērās mēs redzam zvaigznes un daudzas lietas, no kā izriet, ka Apaļais galds ir Visuma patiess modelis.

(53/106)

Šajā citātā no itāļu autora Matarasso darba "Svētā Grāla meklējumi" intersanti savijušies Ptolemaja ģeocentriskās un Kopernika heliocentriskās sistēmu uzskati, kas liecina, ka darbs tapis jau renesanses ideju ietekmē. Protams, nevar ar pārliecību apgalvot, ka laikā, kad cilvēkiem vēl nebija skaidra priekšstata par Zemes lodveida formu, Matarasso būtu to tik vienkārši pasniedzis kā dabīgu un vispārpieņemtu faktu. Iespējams, ka autors domājis diskveida, ne lodveida apaļumu. Tik un tā Matarasso izteiktais viedoklis jau tuvina viduslaikos populāros priekšstatus par Visuma uzbūvi

modernākiem uzskatiem. Tomēr īpaši svarīgi, ka autors Apaļā galda jēdzienā saskatījis slēptu simbolisku nozīmi, saistītu ar Visuma uzbūvi. Tas liek domāt, ka jau viduslaikos erudītāks lasītājs Apaļo galdu uztvēra kā Visuma modeli. Lietojot mūsdienīgu terminoloģiju Apaļais galds tik tiešām uzskatāms par sava veida Visuma modeli jeb mandalu.

Kaut gan mandalu tradīcija mūsdienās ļaužu apziņā visbiežāk saistās ar Austrumu tautu kultūrām, pagātnē tā bijusi visai populāra arī Rietumu civilizācijā. Jautājumam par mandalu ietekmi uz klasisko japāņu mākslu un ornamentu universāliskumu pasaules tautu kultūrās pievērsies arī igauņu grafiķis Tenis Vints. Viņa apmēram pirms 20 gadiem izteiktās hipotēzes lika man sīkāk iedziļināties šajā fenomenā. Arī Rīgas kinostudijas dokumentālā filma "Lielvārdes josta" pievērsusies šim jautājumam. Karaļa Artūra Apaļais galds paver jaunu aspektu šajā parādībā.

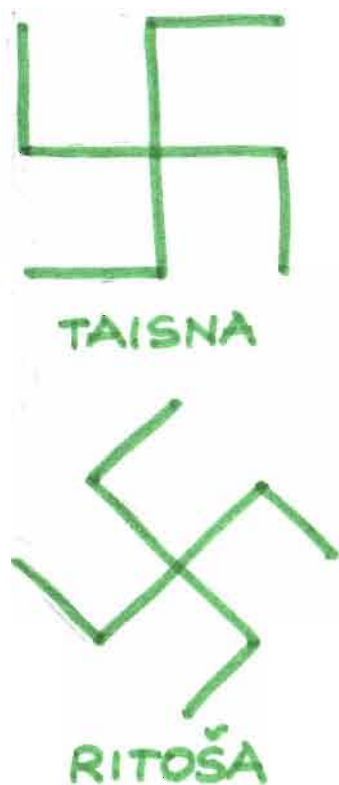
Iepriekšējā zīmējumā redzamā zīme 'Tau', apzīmēta kā 'noslēpumainais', gadu tūkstošiem ilgi uzskatīta par āriešu jeb indo-eiropiešu simbolu. Sākotnēji tas bijis debesu valdnieka-karotāja ieroča, t.i. zibens un pārkona simbols, latviešu tradīcijā saukts par 'pērkonkrustu', vēlāk pārdēvēts arī par 'lietuvēna krustu', jo lietuvēns no tā baidās, Pērkons ar to satric Lietuvēnu. Indijā šo simbolu dēvē par 'vadžru'. Tas ir dieva debesu dieva Indras, varenā karotāja, ierocis. Tomēr tā ir arī laimes un labklājības zīme. Arī laimes dievietes Lakšmi tempļus grezno 'vadžra' (skat. att.).

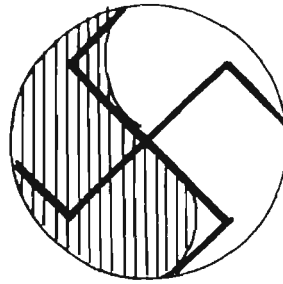
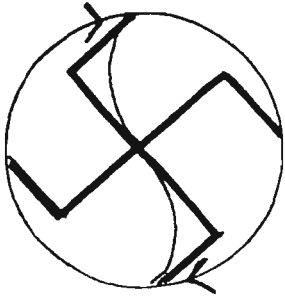
Tradicionālajos indiešu jaungada svētkos šī zīme tiek uzzīmēta uz istabu sienām un namu

durvīm. Ļaudis ar smalki saberztu rīsu pilveri zīmē `vadžru` sev uz delnām un tad mēģina pieskarties vai uzsist uz pleca tiem, kam vēl laimi. Vēlējuma saņēmējam uz apgērba paliek šī simbola nospiedums. `Vadžra` tiek izmantota arī apsveikuma kartītēs. Šī zīme kļuvusi arī par sanskrita rakstu zīmi `kṣī`. Tomēr šīs zīmes lietošanā jābūt piesardzīgam, jo tajā, pēc indiešu uzskatiem, ietverts liels spēks - attīstība, progress. Tāpēc jāraugās, lai tā būtu `pavērsta` pareizajā virzienā t.i. ritētu uz priekšu:

(Zīm. Taisna un ritoša uz priekšu `vadžra`)

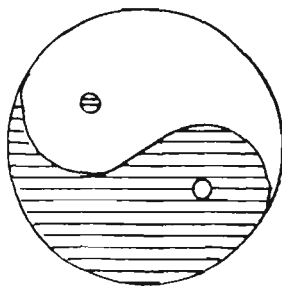

Ortodoksālie hinduisti joprojām ir cieši pārliecināti, ka Eiropas nacistu pasākumi jau iepriekš bija lemti neveiksmei, jo viņi `vadžru` bija pagriezuši pretējā virzienā - uz regresu, nevis uz progresu. `Vadžra` ir mūžīgi mainīgā zibens jeb debesu uguns simbols. Taisni pavērsta simbols ir rakstu zīme, laimes un stabilitātes garants, diagonāli novietotā zīme simbolizē kustību, virzību uz priekšu. Vērojot `vadžru` kustībā, tās stūrainums vizuāli pagaist, un mūsu acu priekšā izveidojas labi pazīstamie `iṅ` un `jan` simboli:

`Iņ` un `jan` jau tik pat skaidri izsaka duālistisko pasaules uztveres principu, kā seno persiešu svētajos rakstos "Avestā" noformulētā mūžīgā divu polaritāšu Ahura Mazdas, absolūtā labā, un Ahrimana, absolūtā ļaunuma, mūžīgā cīņa cīņa un vienība, kas manifestējas kā labā un ļaunā eksistence, dienas un nakts mija. `Iņ` - gaišais, vīrišķais, debesis un `jan` - tumšais, sievišķais, zeme - nemitīgi pārtop viens otrā veidojot attīstību cikla ietvaros. Dažkārt lai uzsvērtu `iņ` un `jan` nepārtraukto kustību, tiek iezīmēti arī abu simbolu `smaguma centri`:

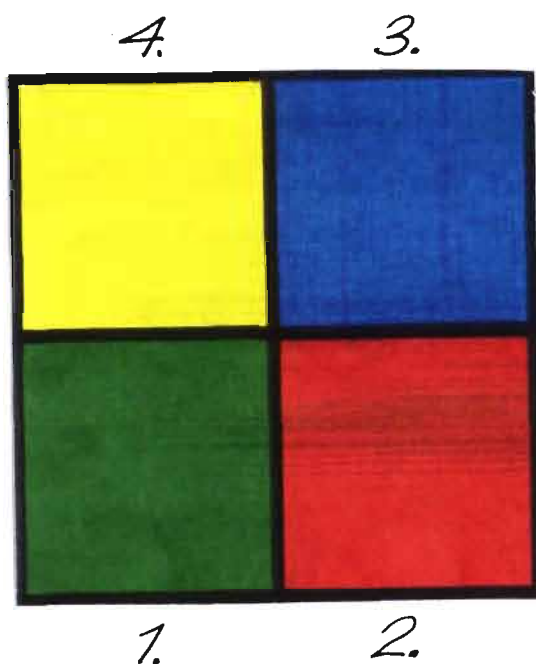
(zīm. - `iņ` un `jan` kustībā)

Taisnā `vadžra`, savukārt, kļuvusi par pamatu pirmatnējai jeb `atslēgas` mandalai, kas ar krāsu simboliku un kārtību atklāj attīstības jeb progresa virzību. Vertikālās un horizontālās ass krustošanās veido Pasaules centru un piecus galvenos virzienus - četrus plaknē un piekto - no centra vertikāli augšup. Četri galvenie virzieni plaknē izveido pamatmandalas jeb `atslēgas` mandalas četrus kvadrantus. I. kvadrants un zaļā krāsa simbolizē latentos spēkus dabā un veģetāciju (augu valsts). II. kvadrants un sarkanā krāsa simbolizē dabas fiziskos spēkus (dzīvnieki un cilvēki), kas saņemami veicot cauri iepriekšējai attīstības fāzei. III. kvadrants un zilā krāsa simbolizē intelektuālos spēkus,

kas iegūstami, izejot cauri divām iepriekšējām attīstības fāzēm. IV. kvadrants un dzeltenā krāsa simbolizē transcendentālo jeb pārpasaulīgo, ko iespējams sasniegt izejot cauri iepriekšējiem attīstības posmiem.

(zīm. - 'atslēgas' mandala)

Klasiskā ķīniešu un japāņu glezniecība izmanto šīs 'atslēgas' mandalas pamatprincipus kompozīcijā. Atšķirībā no Eiropas tradīcijas, piemēram klasiskajā japāņu mākslā zīmējuma koncentrācija vienā no četriem kvadrantiem nes papildus informāciju - skatītājs redz ne tikai to, ko mākslinieks attēlojis, bet arī sava veida 'ko tas nozīmē'. Tā, piemēram, ja zīmējums koncentrēts I. kvadrantā (kas praktiski nenotiek), tad formalizējot situāciju būtu jāsecina, ka mākslinieks neko vairāk nav gribējis pateikt, kā vien to, kas redzams. Turpretim 17. gadsimta mākslinieka Jin Šu-pina gleznā 'Lotoss' slēpto informāciju vārdos varētu noformulēt apmēram šādi: vienkāršā rudzupuķe tikai aug un zied, bet svētajam lotosam, kura ziedos mēdz atdusēties dievi, nav nepieciešamas nekādas pūles, lai sasniegtu dievišķo/transcendentālo - tam ir tiešs sakars ar transcendentālo sfēru, kurā tas turpina attīstīties bezgalīgi (pumpurs).

(6/Nr. 81)

Turpretim 19. gadsimta japāņu mākslinieka Kacušika Hokusai labi pazīstamās gleznas

'Cunami' zemteksts ir traģisks: dabas spēki virzās nevis parastajam attīstības ciklam raksturīgajā secībā, bet gan pretēji tam - milzīgais vilnis, varenas ūdens masas, kas nāk no 'fiziskā spēka jomas, sasniegušas transcendentālo sfēru, virzoties pretēji, t.i. regresējot caur latentajam aspektam, ieguvušas iznīcinošu varu un virzās atpakaļ uz 'fizisko spēku jomu' ar spēku, ko tām devusi transcendentālā sfēra. Abām laivām nav nekādu iespēju izglābties, pēc mirkļa milzīgais vilnis tās pārklās un ieraus dzelmē.

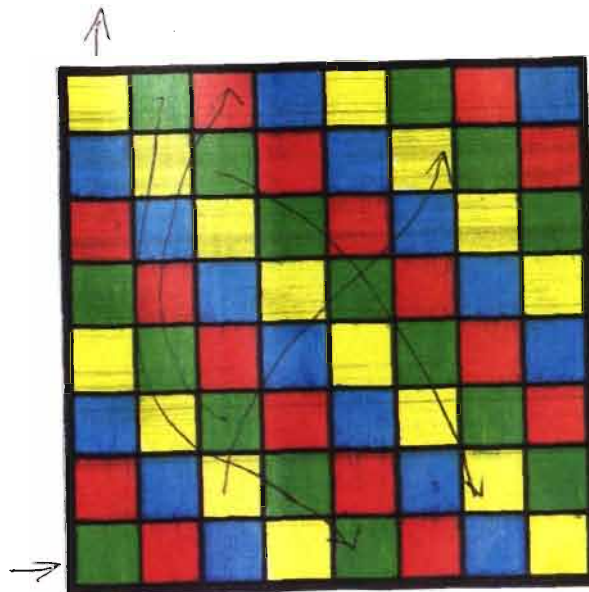
(6/Nr. 190)

Mandalu tradīcija austrumu kultūrā ir plaši izvērsta. Indijā tradicionālajā hinduismā kādreiz

nākotnes pareģošanai izmantota mandala 'Čūskas augšā, cūskas lejā', kas, par pmatprincipu izmantojot 'atslēgas' mandalu, veidota pēc sekojoša principa:

(zīm. - mandalas struktūra)

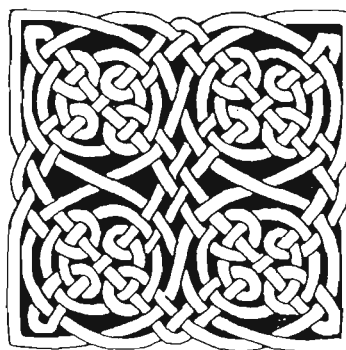
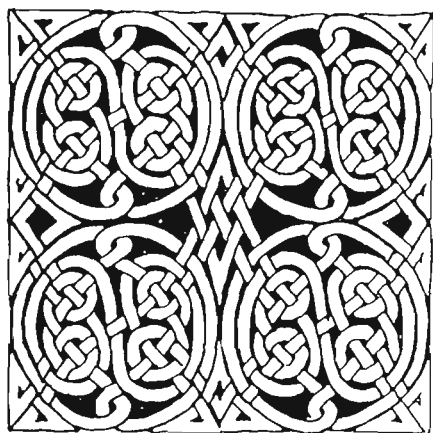
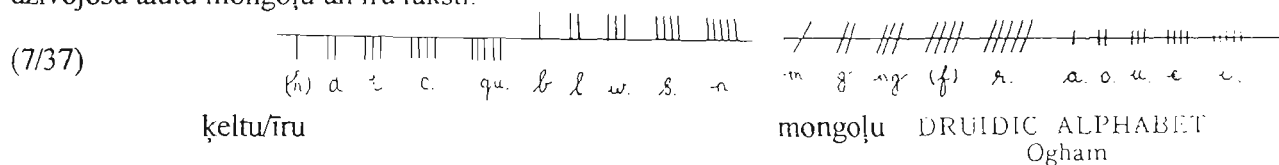

Zilētājs ar metamo kauliņu palīdzību vadīja figūriņu no 1. lauciņa līdz pēdējam. Ja tas tika panākts ar noteiktu gājienu skaitu, varēja uzskatīt, ka problemātiskais jautājums gūs pozitīvu risinājumu. Mūsdienās uz šīs senās mandalas bāzes radušās spēles šahs, dambrete un cirks.

Šaha galdiņš būtībā ir mandala jeb pasaules grafisks attēls. Tāpēc arī kādā no velsiešu leģendām stāstīts, ka karalis Artūrs spēlēja šahu ar pretinieku vadoni, kamēr vīri kaujas laukā cīnījušies. Nespēdams pretinieku uzvarēt, un tīri ņeltiskā garā nespēdams valdīt dusmas, Artūrs saberzis šaha figūriņas putekļos un salauzis šaha galdiņu.

Turpretim izsekojot figūriņas virzībai spēlē 'Cirks', iegūstam labirinta zīmējumu. Šis princips izmantots daudzās viduslaiku katedrālēs. Grīdu greznojošais ornaments būtībā ir izsmalcināts labirints, caur kuru virzoties mēs izstaigājam attiecīgā secībā visus četrus attīstības posmus: ieeja labirintā parasti ir katedrāles kreisajā priekšējā stūrī, netālu no durvīm, bet izeja - kreisajā pusē pie sakristejas vai aiz altāra, kur drīkstēja iet tikai garīdznieks. Virzīšanās pa labirintu vai figūriņas ceļš 'Cirkā' iezīmē izlocītu nepārtrauktu līniju, kas pamatā ņeltu ornamentam -

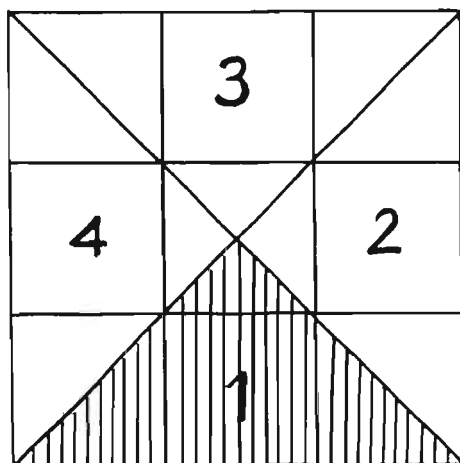
neatņemot roku no zīmējuma, praktiski ar vienu rokas vilcienu tiek veidots sarežģīts un izsmalcināts raksts. Austrumos - Mongolijā, Tībetā, Ķīnā, arī Indijā to dēvē par 'nebeidzamās laimes pavedienu'. Tam nav ne sākuma ne beigu. Iespējams, ka ķeltu ornamenta jeb rakstu pamatā tik tiešām 'pavediena' tehnoloģija. Iespējams, balstoties uz šādu pieņēmumu krievu vēsturnieks Afanasjevs 20. gadsimta sākumā izteica hipotēzi, ka ķeltu ogamiskais raksts varētu būt rada baltu mezglu rakstībai, kas it kā kādreiz pastāvējusi Baltijas teritorijā. Iespējams, ka mēs nekad neuzzināsim patiesību par tik daudz pieminēto mezglu rakstu. Toties pārsteidzoši tuvi var likties divu Eirāzijas galējos nostūros dzīvojošu tautu mongoļu un īru raksti:

Mandalas kā grafiskus Visuma modeļus izmanto gan hinduisti, gan dažādi budisma novirzieni. Tās mēdz būt gan zīmētas, gan izšūtas aplikācijās. Mandalu pagatavošanas zinībās nepārspējami ir Tībetas mūki, kas valkā purpurkrāsas apģērbu. 'Dzeltenie' jeb budisti-lamaisti parasti cenšas no tiem izvairīties, uzskatot, ka tibetieši pārzin un piekopj melno maģiju. Šiem uzskatiem pamatā Tībetas mūku zināšanas mandalu izveidošanā. Var būt mandalas, ko izmanto koncentrācijas nolūkiem meditācijas laikā, var būt sargājošas mandalas, var būt mandalas, kas izraisa sliktu pašsajūtu un pat nāvi. Tomēr arī sarežģītākās mandalas balstītas uz četrām pamatkrāsām, kas izmantotas 'atslēgas' mandalā. Dažkārt viena no pamatkrāsām mandalā aizstāta ar baltu. Katrai mandalai ir cita nozīme, ko izpauž attiecīgā krāsu kombinācija. Mēģinot noskaidrot dažus klasiskais mandalas uzbūves principus, noskaidrojās, ka mandalas kā grafiska pasaules

modeļa pamatā jeb centrā ir cilvēks. Aplis simbolizē cilvēku ierobežojošo pasauli jeb faktorus kā arī dažādus eksistences līmeņus. Tātad, cilvēks, kurš mandalu izmanto kā meditācijas līdzekli, sevi iedomājas tās centrā. Pirmais aplis jeb pirmais šķērslis, kas domās jāpārvar, ir istabas četras sienas, tālāk cilvēks domās pārvar nākamo šķērslī - horizontu, tad nākamo redzamo robežu - debessfēru utt. līdz, garā iziedams cauri dažādiem eksistences līmeņiem, pilnīgi atbrīvojas no saitēm ar zemi. Pēc klasiskās mandalas principa arī būvētas tradicionālās japāņu mājas.

(zīm. - klasiskās mandalas uzbūves princips)

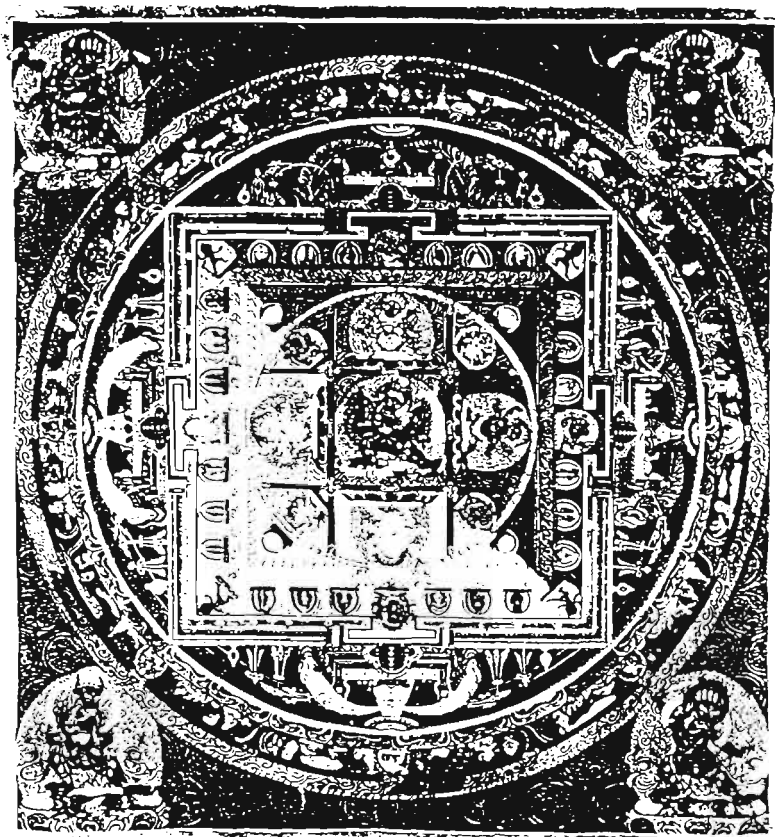
Šīs klasiskās mandalas un 'šaha galdiņa' mandalas kombinācija labi redzama uz šeno ķeltu dieva figūriņas. Redzama arī ķeltiskā 'vadžras' jeb 'iņ' un 'jan' interpretācija. Tipiski ķeltiskā tradīcijā, kas īpašu nozīmi piešķīra galvai, arī šī dievība attēlota ar proporcionāli palielinātu galvu:

(att. - mandala jeb grafisks Visuma attēls uz ķeltu dievības figūriņas/ 62/5).

17. gadsimta tibetiešu klasiskajā mandalā 'Jamāntaka-mandala' skaidri redzami vairāki eksistences loki jeb līmeņi (diemžēl melnbaltais attēls neļauj spriest par četrām izmantotajām pamatkrāsām un to secību):

tt. - Sanfrancisko/177)

Vinčesteras pilī redzamais Apaļais galds, ko gadsimtiem ilgi uzskatīja par oriģinālo karaļa Artūra galdu, tomēr izrādījies izgatavots ilgi pēc leģendās aprakstītajiem notikumiem - iespējams, 14. gadsimtā. Domājams, ka šis galds sākotnēji piederējis karalim Eduardam III, un veidots pēc

leģendās dota noteikta apraksta, kas līdz mūsdienām nav saglabājies. Galda pašreizējais krāsojums uzklāts 15. gadsimtā, kad pie varas nākusi Tjudoru dinastija - ko apliecina galda centrā iekrāsotā Tjudoru roze (Baltās un Sarkanās rozes apvienojums). Tam, protams, vajadzēja radīt asociācijas, ka Tjudoru dzimta cēlusies no karaļa Artūra, un Anglijā atjaunos "vecos labos laikus".

Vinčesteras Apaļais galds paredzēts divdesmit sešiem bruņiniekiem - divdesmit četriem pastāvīgajiem brālības biedriem un Bīstamā sēdekļa īpašniekām. Karalis Artūrs sēdējis atsevišķi. Apaļā galda bruņinieki bijuši Jēzus divpadsmit mācekļu aizgādībā. Galds atspoguļo to pašu cikliskuma principu, ko `iņ` un `jan` simboli, un kas balstīts uz indo-eiropiešiem tipiskā polaritātes jeb pretstatu vienības principa. L. Spenss Vinčesteras Apaļo galdu uztvēra kā Artūra galda oriģinālu, un tā simboliku skaidroja `Saules - Mēness` vai `gaismas - tumsas` pretstatu vienību. Tātad Vinčesteras Apaļais galds, domājams, simbolizē laika ritējumu un pareizu, ciklisku pasaules kārtību, pār kuru valda Tjudoru karaļnams. Bīstamais sēdeklis simbolizē pārpasaulīgu, transcendentālu spēku, kas darbojas gan kā cilvēku gribas katalizators (bruņinieku tiekšanās būt šī sēdekļa cienīgiem), gan kā augstāko vērtību mērs (necienīgie, apsēdušies šajā sēdekļī, izgaist vai arī tos aprij zeme), gan kā izeja uz transcendentālo (izgaisušie bruņinieki transcendentajā pasaulē veikuši sevis pilnveidošanu; Galaheds - šim sēdeklim izraudzītais - pēc Grāla atrašanas aiziet transcendentālajā pasaulē vispār). Bīstamais sēdeklis būtībā ir izeja nošīs pasaules eksistenciālā labirinta uz transcendentālo garīguma pasauli.

Tomēr Vinčesteras Apaļais galds uzskatāms par stipri vienkāršotu oriģināla variantu - Matarasso darbā teikts, ka Apaļais galds atainojis gan zemi, gan zvaigžņu un citu debess spīdekļu sfēras. Vinčesteras Apaļais galds, visdrīzāk tapis leģendās aprakstītā Artūra sapņa iespaidā - tas vairāk izskatās pēc Fortūnas jeb Laimes rata, kurā nepārtraukti mijas gaišais ar tumšo, labais ar ļauno. Apaļā galda būtība, protams, no tā nemainās - tas saglabā jau aprakstīto `iņ` un `jan` principu, tikai viduslaiku Eiropas tradīcijā tā vizuālais tēls vienkāršojies.

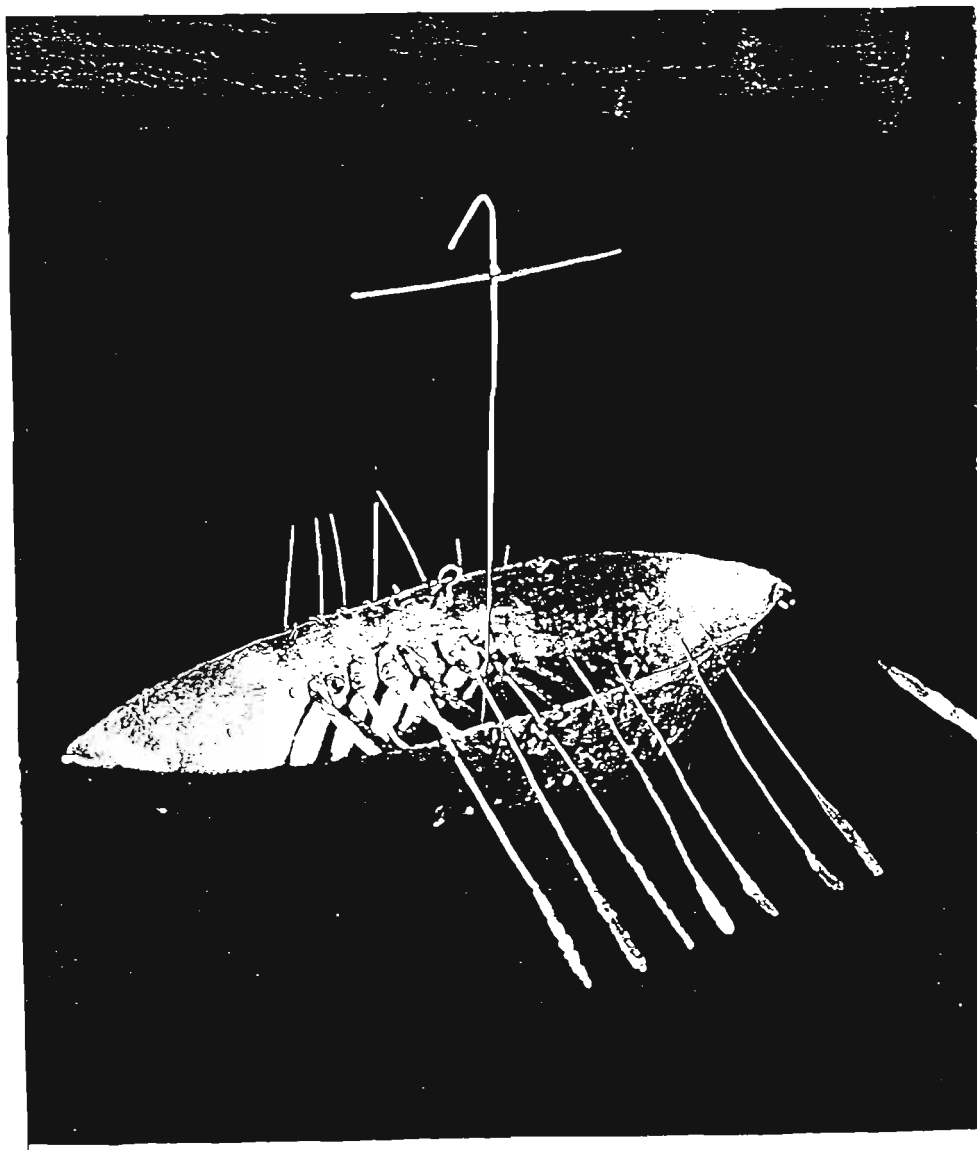
Ļoti iespējams, ka oriģinālais Apaļais galds, ja tāds vispār bijis, izskatījies daudz sarežģītāks un krāšņāks. Visticamāk, tas varētu būt līdzinājies ķeltu saktai. Ķeltu kultūrā par Visuma modeļiem jeb mandalām uzskatāmas saktas, kuru struktūra balstīta uz līdzīgiem pamatprincipiem ar Austrumu

manadalām. Arī te izteikti četri galvenie virzieni un centrs. Pilnīgi iespējams, ka netālu no Kenterberijas atrastajā saktā, līdzīgi tibetiešu 17. gs. mandalai, attēloti vairāki eksistences loki jeb līmeņi (62/44):

Ķeltu kultūras tradīcija, kas maz uzmanības pievērta informācijas saglabāšanai rakstos,

izcēlās ar sevišķi izkoptu juveliermākslu. Iespējams tieši juveliermākslas izstrādājumos dažkārt tika iešifrēta sakrālas dabas informācija - kā, piemēram Īrijā, Denijas provincē atrastā zelta laiva ar septiņiem pāriem irkli.

Laiva jeb kuģis Īru mitoloģijā ir atdzimšanas simbols. Tas nodrošina komunikāciju starp šo un Citpasauli. Septiņi zelta irkli simbolizē septiņas atveres cilvēka ķermenī, caur kurām viņš uzver pasauli vai nonāk kontaktā ar to. Gluži tādā pat veidā ķeltu sakta var simbolizēt Visumu un būt Apalā galda priekštece.

15. Svētā Grāla tēmas etimoloģija un evolūcija ķeltu viduslaiku leģendās.

Grāla leģendu variantu hronoloģija - Grāla jēdziena etimoloģija - Roberta de Borona Grāla tēmas saistījums ar kristietības mitoloģiju - Grāla sistība ar pagānisko mitoloģiju - Svētais Grāls kā Absolūts - Karaļa Zvejnieka saistība ar Grālu un auglības kultu - Grāla iespējamā saistība ar Osirisa kultu - Karaļa Zvejnieka saistība ar seno ķeltu dievu Branu - Karaļa Zvejnieka saistība ar karali Artūru - Grāla saistība ar hinduisma altāra tradīciju - saakrālā vārda nozīme Grāla leģendās - Grāla izskats un forma - Grāls Volframa fon Ešēnbaha rakstos.

Kas ir Svētais Grāls? Kam tas domāts? Ar šiem diviem sakrālajiem jautājumiem sākas Grāla meklējumi. Nespēja uzdot šos jautājumus leģendās liecina par meklētāja degsmes izsīkumu un no tās izrietiešo neveiksmi mērķa sasniegšanā - Grāla atrašanā. Tomēr atbildes uz šiem jautājumiem nav atrodamas viegli, jo nodarbina cilvēces prātus vēl šodien. Iespējams, ka leģendām par Svēto Grālu pamatā ir kāds seno ķeltu nostāsts par varoni, kas nonācis ievainota ķēniņa pilī, dziedina valdnieku, pavaicādams kādu nozīmīgu jautājumu. nav zināms, kas tas bijis par jautājumu. Grāla leģendu daudzveidība vedina domāt, ka tām bijuši dažādi ierosmes avoti.

Pastāv vairāki Grāla leģendu varianti. Populārākais un literārā ziņā vienotākais ir `Stāsts par Grālu` (Conte del Graal), pie kura, sākot no 12. gadsimta, ievērojot pēctecību strādājuši četri franču autori - Kretjēns de Truā (Chrestien de Troyes), Gotjē de Dolēns (Gautier de Douzens), Menasjā (Menassier) un Žerbērs (Gerbert). Franču dzejnieks Roberts de Borons 13. gadsimtā, dzīvodams Anglijā, radīja divus apjomīgus

dzejojumus - 'Jāzepu no Arimatejas' un 'Merlinu'. Nezināmu autoru sarakstītie sacerējumi prozā 'Dižais Svētais Grāls' (Grand Saint Graal) un 'Svētā Grāla meklējumi' (Queste del Graal) arī tapuši 13. gadsimtā Anglijā franču valodā. Vecangļu valodā sarakstītais 'Sers Gallijas Persefāls' (Sir Perceval of Galles) tapis 15. gadsimtā, tāpat kā 'Dižā Svētā Grāla' pārstāsts angļiski, ko veicis Henrijs Lonelihs (Lonelich), kad sākās angļu literatūras renesanse. Velsiešu nostāsts 'Peredurs, Evrka dēls' minams pie senākajiem sacerējumiem par Grāla tēmu Anglijā - domājams, ka Peredurs ir vēlāku laiku varoņa bruņinieka Persefāla priekštecis. Arī Vācijā ir tapuši vairāki Grāla leģendu varianti. 'Parsifāla' (Parzival) autors ir Volframs fon Ešenbahs (Eschenbach), un 'Diu Krone' autors ir Heinrihs fon dem Tirlins (Tuerlin).

Pats Grāla jēdziens tiek interpretēts atšķirīgi dažādos literāros avotos. L. Spenss uzskata, ka tas varētu būt cēlies no latīņu vārda 'gradale', kas apzīmē šķīvi. Kretjēna de Truā leģendas variantā pirmo reizi saskaroties ar šo jēdzienu, tas tiek dēvēts par grālu - 'graal' - kas vecfranču valodā apzīmē bļodu vai kausu. Autors gan apraksta grālu kā kaut ko īpašu, tomēr tā būtību pilnībā neatklāj. Roberts de Borons, šķiet, ir pirmais viduslaiku autors, kas grālu padara par Svēto Grālu (the Graal/Grail) un saista ar Svētā vakarēdiena tradīciju, pasludinot, ka Grāls ir tas pats kauss, kuru Jēzus Kristus izmantojis pēdējo reizi vakariņojot kopā ar saviem mācekļiem. Valodnieks V. V. Skīts (W.W. Skeats) savā etimoloģiskajā vārdnīcā norāda, ka vārda 'grāls' nozīme "jau ļoti agri tika falsificēta ar nolūku mainot 'San Greal' (Svētais kauss) uz 'Sang Real' (karaliskās asinis)" (64/163-183). Tādā veidā Grāls kļūst par būtisku Svētā vakarēdiena sastāvdaļu un par Kristus klātesamības simbolu sakramenta saņemšanas laikā, kas sniedz vairāk garīgu, nekā fizisku mierinājumu. tomēr, kā atzīmē Dž. Ešs, leģendām par Svēto Grālu ņav sakara ar kādu zināmu leģendu par kādu svēto relikviju, un Grāls nekad netika uzskatīts par tādu plašas pielūgsmes

objektu kā Svētais Krusts. Mūsdienu pieņēmumi, ka kāds no pastēvošajiem artefaktiem `ir` Grāls, ir maldinoši. Šie nostāsti jāuztver kā simboli, alegorijas, mistika, bet ne burtiski” (5/233).

Volframs fon Ešēnbahs savā ap 1212. gadu sarakstītajā `Pracifālā` uzskata, ka Grāls bijis zaļš dārgakmens, kam piemitušas maģiskas īpašības:

To sauc par “Lapsit exillis”. Ar šī Akmens palīdzību Fenikss pārvēršas pelnos no kuriem tas atkal atdzimst - tā Fenikss nomaina spalvas. To izdarījis, tas atkal izskatās tik pat žilbinoši mirdzošs un skaists kā agrāk. Teikšu tālāk: lai cilvēks cik slims arī būtu, viņš vēl būs dzīvs nedēļu uz priekšu, skaitot no tās dienas, kad skatījies Akmeni... jo jāatzīst, ka ikviens - gan sieviete, gan vīrietis, kas skatījies uz Grālu divsimts gadu, izskatās tik pat svaigi kā jaunības plaukumā, tikai ar atšķirību, ka mati kļuvuši sirmi. Tāds ir spēks, ko mirstīgajiem dāvā Akmens, ka viņu miesa un kauli atkal kļūst jauni. Šo Akmeni sauc Grāls (Gral).

(52/129)

Viduslaiku literatūrā par Grāla leģendu cikla aizsācēju uzskatāms provansiešu autors Kretjēns de Truā (1140/50 - 1191), kurš sava darba pamatā acīmredzot izmantojis Britu salās populāru ķeltu leģendu. Viņš rakstījis par kādu brīnumainu valsti Logri, kas atradusies anglijas austrumos. Tās avotos un strautos mitušas ūdensmeitas (damsels), kas viesmīlīgi uzņēmušas ceļotājus, tos pacienājot ar ēdieniem un dzērieniem. Reiz pār Logres zemi valdījis ļauns ķēniņš Amangons, kas apvainojis vienu no ūdensmeitām, atņemot viņai zelta kausu. Valdnieka paraugam sekojuši arī viņa karavīri. Ūdensmeitas noslēpušās un cilvēkiem vairs nav rādījušās, bet zemi piemeklējis sausums un tā pārvērtusies neauglīgā tuksnesī. Ceļi uz Karaļa Zvejnieka pili, no kuras nācis dzīvības un auglības spēks, pazuduši. Cilvēki cietuši badu un

slāpes. Tad Apaļā Galda bruņinieki nolēmuši glābt zemi un sodīt karali, kas, rīkodamies neatbilstoši savam sabiedriskajam stāvoklim un apkaunojot karaļvaru, to patiesībā ir zaudējis, pakļaudams iznīcībai cilvēkus un zemi. Bruņinieki dodas meklēt Karaļa Zvejnieka pili, lai lūgtu viņu atdot auglību zemei. Bruņinieki Gevins un Persefāls atrod meklēto pili un kļūst par lieciniekiem daudziem tur notiekošiem brīnumiem. Tomēr viņi nespēj uzdot maģisko jautājumu un tā atbrīvot Karali Zvejnieku no burvju varas, kas viņam liedz doties pie cilvēkiem. Kretjēna de Truā leģendu variantā vēl jaušama spēcīga ķeltu pagāniskās kultūras tradīcijas ietekme. Kauss jeb Grāls ir tipisks mītiskais pārpilnības rags, dzīvības simbols, bet Karalis Zvejnieks - auglības dievība. Šajā leģendā valdnieka un viņa pārvaldītās zemes savstarpējā atkarība tik liela, ka viņa individuālās rīcības/pārkāpuma sekas izraisa vispārēju kataklizmu.

Ap 1200. gadu parādās Grāla leģendu pirmais pabeigtais variants, kura autors ir burgundiešu dzejnieks Roberts de Borons. Tieši šis variants kļūst īpaši populārs normāņu nesen iekarotajā Anglijā. Roberts de Borons vairākos garos dzejojumos apraksta Grāla vēsturi, tā nonākšanu Anglijā un Artūra bruņinieku piedalīšanos tā meklējumos. Roberta de Borona dzejas valodā sarakstītās leģendas iekļaujas Grāla meklējumu” (Queste del Graal) ciklā, kur attēloti tālākie notikumi un Grāls jau interpretēts kā Svētā vakarēdiena trauks. Stāstījuma centrā nonāk trīs Grāla bruņinieki - sers Bors, sers Persefāls un sers Galaheds. Viņi sasniedz Grāla pili Korbeniku. Tur Galahedam, kā izredzētajam no viņu vidus, tālāk jādodas vienam. Viņam jāiztur īpaša pūbaude. Galaheds nonāk kādā telpā, kur uz apaļa galda stāv svētais kauss. Virs tā atrodas asiņojošs šķēps, no kura ritošās asinslāses krājas kausā. Galahedam parādās Jāzepa no arimatejas gars, kas pavēsta, ka pirms došanās prom viņam jādziedē sakropļotais Karalis Zvejnieks. Ķēniņš top vesels, kad viņa ievainojumu dziedē ar

kausā esošajām asinīm. Tad Karalis Zvejnieks atvadās no valdnieka pienākumiem un aiziet dzīvot klosterī, bet trīs bruņinieki kopā ar Svēto Grālu dodas uz saras pilsētu Austrumos.

Īpaša nozīme Roberta de Borona leģendu varianta tapšanā ir 13. gadsimta sākumā Anglijā nezināma autora sarakstītajam leģendu ciklam 'Dižais Svētais Grāls' (Grand St. Graal). Šī manuskripta kopijas glabājas Britu muzeja un Kembridžas Universitātes bibliotēkās. Iespējams, ka tieši šis sacerējums vistiesākajā veidā ietekmējis Roberta de Borona rakstīto variantu - poēmu 'Jāzepas no Arimatejas'. Roberts de Borons raksta, ka ka Grāls ir bijis Kristus lietotais kauss Svētajā vakarēdienā. Jāzeps no Arimatejas labojis namu, kurā Kristus noturējis pēdējo vakarēšanu kopā ar saviem mācekļiem. Pēc vakariņām, kuras, kā zināms, beidzās ar Kristus apcietināšanu, Jāzeps no Arimatejas aiznesis sev līdzīgu kausu. Vēlāk viņš šajā kausā uztvēris kustā sistā Jēzus asins lāses. Pēc tam viņš guldījis Jēzu sev paredzētajās kapenēs, par ko izpelnījis jūdu dusmas un ticis iemūrēts cietuma cellē. Tur Jāzepam parādījies augšāmcēlies Kristus un atklājis svētos vārdus, kas Grālu padara par īpašas atklāsmes instrumentu. Tad Svētā vakarēdiena kauss sācis darīt brīnumus, apgādājot cietumnieku ar ēdienu un dzērienu. Pēc četrdesmit gadiem romiešu imperators Vespasiāns ceļjuma laikā uz Jeruzalemi licis uzlauzt aizmūrētās durvis un, atradis ieslodzīto sveiku un veselu, licis to tūdaļ atbrīvot. Tad Jāzeps no Arimatejas kopā ar savu māsu Enigeju, tās vīru Bronu un septiņdesmit ieciem sekotājiem pametuši Jeruzālemi un devušies uz Sīriju, kur nodibinājuši kristiešu kopienu. Tās piederīgie tomēr drīz ieslīguši baudkāvē un izvirtībā, tāpēc zemi piemeklējuši bada gadi. Jāzepam dievišķā balss likusi uztaisīt apaļu galdu. līdzīgu tam, kādu pie kāda Jēzus Kristus un viņa mācekļi baudījuši pēdējo vakarēdienu, un novietot uz tā Grālu. Brons noķēris upē zivi, kas pagatavota un nolikta līdzās Grālam.

Tad ap galdu sapulcināti visi kopienas locekļi. Tie, kas grēkojuši, nav varējuši apsēsties pie galda, bet skaidrie ēduši zivi un baudījuši Grāla sniegto svētlaimi. Bronu no tā laika sākuši dēvēt par Karali Zvejnieku jeb Bagāto Zvejnieku. Vēlāk Jāzeps, Brons un Enigeja devušies prom no Sīrijas uz rietumiem un nonākuši Britānijā. Pa ceļam viņi sastapuši un pievērsuši kristīgajai ticībai pagānu valdnieku Serafu, kas pēc kristīšanās pieņēmis vārdu Nasciens. Arī Britānijā viņi sludinājuši kristietību. Tos ļaudis, kas viņu mācību noraidījuši, drīz pazudinājuši plūdi. Vietā, kur šie ļaudis paglabāti, uzcelta pils, pār kuru, kā ticis sludināts, reiz valdīšot karalis Artūrs. Tomēr paiesot ilgs laiks, pirms Grāla meklējumi tikšot nobeigti, un to izdarīšot Nasciena pēctecis. Bronam un Enigejai bijuši divpadsmit dēli, no kuriem jaunākais vēlējies saglabāt šķīstību. Jāzeps sapratis, ka tas būs Grāla glabātājs, un iesvētījis viņu Grāla noslēpumos.

Artūra leģendās vairākkārt pieminēts, ka kaut kur Britānijā esot brīnumjauka pils, saukta par Korbeniku, kurā mītot Karalis Zvejnieks. Karalis esot ievainots gūžā/cirksnī, tāpēc viņa zeme kļuvusi neauglīga. Nevienš nezinot, kur meklējama šī zeme un pils, ko pārvaldot slimā valdnieka dēls ķēniņš Pelless, kura meita Eleina vēlākās leģendās dzemdē Llanselota dēlu, Grāla ieguvēju Galahedu.

Reiz pilī netīšām iemaldījies Artūra galma bruņinieks sers Persefāls. Viņu laipni uzņēmuši un cienājuši ar gardiem ēdieniem un dzērieniem. Pats pils saimnieks gan cietis no kādas ieilgušas kaites un pārticis no vienas dievmaizītes dienā. Vēlāk Persefāls kļuvis par liecinieku savā dai procesijai. Vairākas meitenes nesušas dīvainus priekšmetus - šķēpu, no kura pilējušas asinis, kailu zobenu un brīnumskaistu kausu, rotātu dārgakmeņiem. Persefālu mocījusi vēlēšanās pajautāt, kas šīs ir par liteām, taču viņš atcerējies mātes pamācību, ka labi audzinātam cilvēkam neklājas uz mākties citiem ļaudīm ar jautājumiem. tikai pēc procesijas mājastēvs viņam atklāj, ka tas

rīkojies nepareizi - viens vienīgs jautājums būtu atpestījies valdnieku no ilgajām ciešanām un nelaimju piemeklētā zeme būtu atkal nesusi augļus, bet pats jautātājs iemantotu svētlaimi. Tomēr Persefāls, acīmredzot, nav bijis īstais vīrs, kam tas lemts.

Persefāla pieredzētais liek secināt, ka Artūra leģendu ciklā Grāla iegūšana nav domāta kā providences sūtīts laimīgs gadījums vai netīša mīklas atminēšana, bet gan kā ilgu meklējumu un pašu meklētāju pilnveidošanās rezultāts. Atrast pareizo jautājumu ir nevis to uzminēt, bet gan izprast, sasniedzot tik augsta līmeņa garīgumu, kas, būdams tuvs Kristus apziņai, jautātājam liek izsacīt vārds, ko savulaik Kristus atklājis Jāzepam no Arimatejas.

Svētajam Grālam pietuvojušies daudzi Apaļā Galda bruņinieki, bet tikai viens no meklētājiem paatiesi ir bijis tā cienīgs. Sers Gevins ir pirmais no Artūra bruņiniekiem, kas pietuvojies Svētajam Grālam. Bet bruņinieka stiprā piesaiste pasaulīgajai dzīvei, kas izriet no tēla ciešās saiknes ar ķeltu pagāniskās kultūras tradīciju, padara nespējīgu pilnībā saskatīt Grāla sniegtās atklāsmes dziļumu. Sers Lancelots svētajam kausam pienāk vēl tuvāk, bet grēcīgā mīla uz Giniveru kļūst par nepārvaramu šķērsli viņa ceļā uz pilnību. Britu literārajā tradīcijā Grālu sasniedz četri bruņinieki - sers Bors (Lancelota brālēns), sers Persefāls, sers Gevins un sers Galheds, kuru vienīgo šķīstība un pilnīga ziedošanās mērķim darījusi cienīgu skatīt Grāla būtību un ļāvusi viņam saplūst ar to vienā veselumā pārtopot gaismā. Leģendas atšķirīgi stāsta pat to, kas noticis ar pašu Svēto Grālu - tas vai nu pārvērties gaismā un uzņemts debesīs kopā ar Galahedu, vai arī nodots seram Persefālam tālākai glabāšanai, vai arī ticis aizvests uz Āziju.

Jāatzīmē, ka Jāzepe no Arimatejas drīzāk uzskatāms par kristīgās mitoloģijas nevis Jaunās derības kanonizētu tēlu. Viņš nav Kristus mēckļu skaitā, nepiedalās Svētajā vakarēdienā, tomēr mistiskā kārtā vakarēdiena kauss nonāk rokās tieši viņam.

Tā Jāzepam no arimatejas vajadzētu kļūt par vienu no kristiešu galvenā svētuma glabātājiem, bet tas nenotiek, tāpat kā baznīca nekad nav oficiāli atzinusi/akceptējusi Svēto Grālu.

Grāla leģendas pētnieki gandrīz vienprātīgi nonākuši pie secinājuma, ka būtībā tā ir viduslaiku kristietības tradīcijā transformēts pagāniskās kultūras auglības mīts. Ķeltologs L. Sepenss to saista ar senajā Ēģiptē praktizēto Ozirisa kultu. Nīlas ūdens, kas ikgadējo palu laikā ieguva sarkanu nokrāsu, un no kura bija atkarīga Ēģiptes zemes auglība, tika uzskatīts par dieva Ozirisa asinīm, tā ūdenim un asinīm kļūstot par sinonīmiem. "Grāls sākotnēji bija kauss, kurā glabājās asinis, kas bija pamatā visām krāšņajām un daudzveidīgajām lietām, ko tas radīja. Tas saistījās ar ēdienu un labklājību, un visiem, kam tas piederēja, tika gaļa un dzeramais pēc vēlēšanās ... Grāls ir gan `bagāts`, gan `svēts`", raksta L. Spenss (64/155).

Par Grāla senāku prototipu būtu uzskatāms daudzu tautu mitoloģijā populārais pārpilnības rags vai neztukšojamais trauks, vai arī tā blakusvariants - jaunību restaurējošais katls. Ķeltu mitoloģijā šādu iespējamu Grāla idejas priekšteču ir sevišķi daudz. Burve Seridvena/ Dieve-Māte savā katlā vāra `visa zināšanas` maģisko dziru (55/114). Dievam Dagdam, dievu un cilvēku tēvam, piederējis brīnumains katls, ko nekad nav varējuši izēst tukšu. Viena no Svētā Grāla pamatfunkcijām arī ir nodrošināt ar vajadzīgo pārtiku. Dagdas katla otra funkcija bijusi ārstēt slimos un pat atdzīvināt mirušos (1/114). Arī Svētajam Grālam piemī šādas spējas. velsiešu leģendās karalis Artūrs kopā ar saviem pavadoņiem dodas Dagdas brīnumainā katla meklējumos uz Citpasauli, kur pazaudē vairumu sekotāju. Iespējams, ka tieši šīs seno ķeltu leģendas pamatā Svētā Grāla meklējumiem viduslaiku literatūrā. Tomēr kristietības ideoloģija pacēla šos meklējumus jaunā, augstākā kvalitātē, par meklējumu mērķi padarot vēlmi sasniegt Absolūtu.

Viduslaiku leģendās Svētais Grāls parādīts kā svētlaiques, dzīvības spēka un patiesības avots. To sasniedzot, Galaheds piedzīvo ekstatisku Dievišķā redzējumu, kas nav izsak'ams vārdos un izraisa viņā nēpārvaramu vēlēšanos ar to saplūst, savienoties. Apmēram gadsimtu vēlāk, 14. gasimta sākumā, Dante Aligjēri sādas pat izjūtas apraksta `Dievišķās komēdijas` pēdējā dziedājumā, skatot Dieva troni:

Ak, gaisma mūžīgā, kas viena pati
 tik sevi saproti un saprotoša
 un pašsaprasta mīlot sevi skati!

(17/476)

Grāla leģendās pieminētie personāži arī ir saistīti ar auglības mītiem. Tā piemēram, Grāla glabātāja Karaļa Zvejnieka ievainojums gūžā/cirksni, ņemot vērā seno tradīciju reproduktīvos orgānus aprakstīt metonīmiski, jāsaprot, ka sakropļoti tieši ar auglību saistītie orgāni, kā rezultātā zeme kļuvusi neauglīga. Zemes neauglība tiešā veidā saistīta ar valdnieka impotenci. L. Spenss uzsver, ka “pastāv daudz pierādījumu, ka tēli, kas aprakstīti Grāla leģendās, ir saistīti ar Ozirisa un Artūra mītiem. Tā `Karalis Zvejnieks` jeb `Sakropļotais Ķēniņš`, ko Persefāls uvai Gevins atrod Grāla pilī pa puseidzīvu, pa pusei mirušu, noteikti ir Artūrs savā Avalonā, kas gaida izdziedināšanu no ievainojuma ar sakrālā vārda vai jautājuma palīdzību, līdzīgi Ozirisam viņa Aalu valstībā. Vārds `Zvejnieks` vai `Bagātais Zvejnieks`, kas viņam dots viduslaiku leģendās, nozīmīgi saistās ar dzīvības simboliku. Oziriss, būdams Nīlas upes veidolā, ir `Zivju dievs`, un kā to atzīst gan miss Vestona (Miss Weston), gan profesors Raiss (Rhys), visu Grāla leģendu ciklu apdveš ne tikai gauži senu dabas mītu elpa, bet arī ārkārtīgi izsmalcināta iniciācija dabas kulta mistērijās, kāda bija Ozirisa pielūgšana” (64/156).

Sasaistot 'Karaļa Zvejnieka' tēlu ar karali Artūru, rodas zināms uzslāņojums jeb nobīde, jo Artūrs, kā zināms, Grāla meklējumiem sākoties un norisot, vēl bija sveiks un vesels. Liekas, ka slīdzinājums te iespējams tīri teorētiski tipoloģiskā skatījumā, kas patiešām atklāj tos pašus principus abu tēlu izveidē. Tomēr L. Spensa pieņēmums, ka Grāla leģendu pamatā ir Nīlas kultūras tradīcija, liekas aizejam par tālu. kaut arī dabas kulta mīti daudzām pasaules tautām līdzīgi un to tapšanas laiks attiecas uz aizvēsturi, Grāla leģendu saistība ar ķeltu mitoloģiju un tur populārajiem pārpilnības traukiem, kā arī ar kristietības mitoloģiju, šķiet skaidrāka un pamatotāka. Tomēr vēlāk arī pats L. Spenss secina, ka viduslaiku Grāla leģendas radušās no "agrīnās kristietības mitoloģijas, neoplatonisma un tīra burvestību sajaukuma" (64/165). Pēdējais komponents būtībā apzīmē ķeltu pirmskristietības folkloru - mītus, ticējumus un panteonu. Tāpēc šķiet loģiski Karaļa Zvejnieka tēlu saistīt ar ķeltu mitoloģijā populāro Gudrības lasi, kurš dzīvo pasaulē jau kopš tās pirmsākuma. Tā nozvejotājs iegūtu zināšanas par visu, kas bijis un vēl būs, kā arī spēju pastāvēt cauri laikiem. Šādas īpašības piemīt arī Karalim Zvejniekam.

Grāla leģendās transformētā veidā sastopami daudzi ķeltu mitoloģijas tēli. Domājams, ka Grāla sargātājs karalis Pelless ir franko-normāņu variants velsiešu mitoloģiskajam varonim Pvilam (Pwyll), Gvins (Gwynn) kļuvis par Gevinu (Gewain), Peredurs - par Persefālu. Īpaši svarīga ir Brona saistība ar seno ķeltu dievu Branu. Leģendas vēsta, ka pēc četrdesmit cietumā pavadītiem gadiem Jāzepe no Arimatejas, gatavodamies kopā ar sekotājiem doties uz Sīriju, svēto kausu ielicis koka lādē, lai tam ceļā nenotiktu nekas ļauns. Nonākot galā un atverot lādi, izrādījies, ka tur atradies arī šķēps, no kura pilējušas asinis un dārgakmeņiem rotāta galva. Šīs trīs relikvijas aizvestas tālāk uz Britāniju. Šī epizode sasaucas ar nostāstiem par seno ķeltu dieva Brana galvu, kas uzstādīta Baltā pakalna virsotnē, esot sargājusi Londonu. Karalis

arūrs reiz licis galvu aprakt kalnā, jo uzskatījis, ka pats tikšot galā ar Londonas sargāšanu.

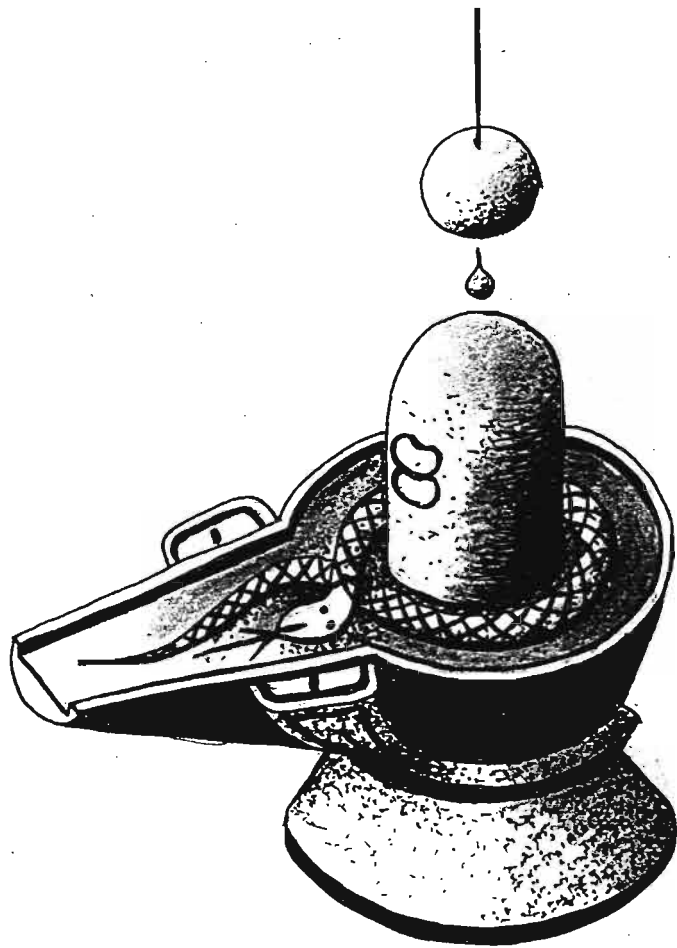
Jāatceras, ka galvu kults ir īpaši ķeltiska tradīcija, kaut gan sastopama arī citām pasaules tautām. Tomēr visticamāk, ka Grāla leģendās tā ienākusi no ķeltu kultūras. Tā dievs Brans sargā Londonu, kaut arī viss viņa spēks sakoncentrēts tīkai galvā. Viņa ķermeņa atrašanās vieta nav zināma, tikai skaidrs, ka tas bijis sakropļots - Branam kājā trāpījusi bulta, kuras ievainojums bijis nedziedināms, tāpēc viņš licis sev nocirst galvu, lai tā dzīvotu tālāk. Brons jeb Karalis Zvejnieks/Sakropļotais Ķēniņš sargā Grālu, arī būdams sakropļots. Kā norāda L. Spenss: "Ķeltu dievam Branam pieder maģiskais šķīvis, kas vēlāk kalpo par paliktni viņa nocirstajai galvai. Viņam pieder arī maģiskais katls, kas atdod dzīvību mirušajiem. Viņš ir Britānijas ķeltu Citpasaules dievs, bet velsiešu tradīcija ataino viņu kā centrālo figūru leģendā par kristietības pieņemšanu, no kā viņš iegūvis vārdu Brans svētlaimīgais (Bran the Blessed); šis epitets viņam nostiprinājās ap desmito gadsimtu velsiešu nostāstā "Branveina, Lira meita" ... Šie apstākļi atklāj, kā pamazām no pagānu dieva izaug kristiešu svētais" (64/66).

Kopā ar Svēto Grālu tiek pieminēts arī romiešu leģionāra Longina šķēps, ar kuru tas ievainojis krustā sisto Jēzu Kristu, lai ātrāk izbeigtos viņa ciešanas. To nosaukuši par "Žēlsirdības cirtienu". Leģendās Longina šķēps prasti tiek pieminēts kopā ar pašu Grālu. Tieši šī šķēpa pieskāriens izārstē "Karali Zvejnieku" pēc Grāla atrašanas. Mītu simbolikā tomēr šai šķēpa un kausa vienotībai ir sava īpaša nozīme. Dž. Ešs atzīmē: "Asiņojošais šķēps nāk no kristietības glosārija, jo Longina šķēps ievainoja Kristus sānu; bet minēts kopā ar Grālu, tas sniedz norādi uz vīrišķā un sievišķā simbolu pretnostatījumu" (5/233).

Neapstrīdot šķēpa un kausa interpretāciju kā vīrišķā un sievišķā simbolus, tomēr nevar piekrist, ka Grāla leģendās tie pretstatīti. Drīzāk tie veido vienu veselumu, vīrišķā un sievišķā elementu harmoniju, jo viens iegūst savu nozīmi caur otru - Grāls ir tās dzīvības sulas glabātājs, ko rada šķēps. Interesanti, ka leģendās aprakstītajā variantā kausa un šķēpa novietojums - kauss nolikts zem šķēpa tā, lai uztvertu ritošās lāses - atgādina senu indoeiropiešu falliskā kulta objektu, kas līdz mūsdienām saglabājies tradicionālā hinduistu altāra veidā. Indijā to dēvē par Šivalingamu (skat att. nākamajā lappusē). Hinduistu tempļa centrālajā daļā novietots kausam līdzīgs apaļš akmens altāris ar augšup pavērstu falla simbolu. Virs tā pakārta lodveida trauks, no kura pil ūdens. Tā lāses vispirms nonāk uz falla/lingama, tad kausā, kas simbolizē sievišķo elementu, un tad pa īpašu padziļinājumu nonāk baseinā, kas simbolizē pasauli. Šivalingams nepārprotami ir auglības kulta simbols. Ticīgie hinduisti, uztverot svētā ūdens lāsi tās ceļā `uz pasauli` un iesvaidot ar to sev pieri, uzskata ka šādi uzņem sevī dievišķos auglības spēkus.

Grāla leģendās īpaš nozīme atvēlēta vārda spēkam - tieši pareizais jautājums lauž ļaunuma burvību. `Praeizā` vārda spēks pieminēts daudzu tautu folkloras tradīcijās - gan kā Tuvajos Austrumos populārā "Sezam, atveries!" formula, ban latviešu mitoloģijā pazīstamā ezera-mākoņa nosaukšana lejā no debesīm u.c. . Ķeltu kultūras druīdiskajā tradīcijā bieži praktizēta zināšanu tālāk nodošana mīkls veidā, kas atvieglo mutvārdu informācijas iegaumēšanu. Tāpēc bija būtiski svarīgi noformulēt jautājumu, lai saņemtu pareizo atbildi. Iespējams, ka Grāla jautājuma saknes meklējamas tieši šajā tradīcijā.

Domājams, ka primārais jautājums, ko sagaidīja no Grāla meklētājiem , kā secinājis L. Spenss, bijis: "Kam Grāls kalpo?". Leģendas liek saprast, ka šis jautājums varētu izprovocēt pusdzīvā Karaļa Zvejnieka atbildi, kas derētu par atslēgu tālākai

*Śivaliṅgamas - hinduista templa
altāris.*

Svētā Grāla mistērijas atklāšanai. Leģendas stāsta, ka sers Persefāls, pirimo reizi nonākdams Korbenikas pilī, neizpilda uzdevumu. sasniedzis pili otrreiz, viņš uzdod pareizo jautājumu un par atbildi saņem vairākas svētas zilbes, kas ļauj viņam izprast Grāla būtību dziļāk, tomēr ne tik pilnīgi, kā to izdara Galaheds. Arī sers Gevins uzdod pareizo jautājumu un uzzin, ka sasniedzis Svēto Grālu, bet dziļākos tā meklējumos vairs nedodas.

Ķeltiskā tradīcija caurauž Grāla leģendu visus slāņus - gan tematisko, gan gan tēlu sistēmu, gan arī izteiksmes veidu. Leģenda par Svēto Grālu saplūdsi ar leģendu par dievišķo valdnieku. Tomēr dievišķā valdnieka tēma parādās vairākos variantos - gan Karaļa Zvejnieka, gan karaļa Artūra tēlos. Karalis Artūrs, tāpat kā savulaik Karalis Zvejnieks, psdzīvā/pusmirušā stāvoklī atrodas Avalonā, pilī, uz kuru neviens nezina ceļu, un gaida dziedināšanu. Karali Zvejnieku dziedināja pareizais jautājums - formula, ko bija spējīgs izteikt garīgi attiecīgi sagatavots varonis. Karali Artūru var atmodināt no savādā pusnāvē/pumiega stāvokļa tautas sauciens pēc palīdzības briesmu laikā. Interesanti, ka latviešu tradīcijā arī atrodams šāds pusvēsturisks folkloras tēls - tas ir ķēniņš Imanta, kas atdusas zem Zilā kalna. Tomēr man ir par maz informācijas, lai izdarītu secinājumus par kādiem literāriem vai kultūras sakariem, kas izskaidrotu šo fenomenu. Iespējams, ka šo `dusošā valdnieka` tēmu sev līdzī atnesuši vācu bruņinieki, bet iespējams,ka tā bijusi pazīstama baltu mitoloģijā jau agrāk. Tāpat jautājumā par Grāla tradīcijas izplatību, arī latviešu pasakās atrodam katlus, kas atdod jaunību, pārpilnīgas kulītes utt., tomēr pašreizējie pētījumi nesniedz atbildes, vai tā ir tipiska baltu kultūras tradīcija vai arī aizgūta kultūras sakaru rezultātā no citām tautām.

Pats Grāls Rietumeiropas viduslaiku leģendās nenoliedzami izaug no ķeltu folklorā sastopamajiem pārpilnības katliem. Tomēr viduslaiku leģendas par Svēto

Grālu šo leģendu tēlu iedzīvinājušas daudzu tautu apziņā. Tā, piemēram, kad 1910. gadā kāda arābu cilts, kas tuksnesī raka aku, nejauši uzdūrās pazemes telpai, kurā, starp citām lietām atrada arī koka šķirstā glabājošos kausu, radās pieņēmums, ka atrasts Svētais Grāls. To vēlāk nosauca par Antiohas kausu, kādreiz piederīgu Antiohas baznīcai, ko savulaik cēlis Austrumromas imperators Konstantīns. Pēc cita varianta Grāls nonācis kādas velsiešu ģimenes Pauelu (Pówell) rokās, kas to Pirmā pasaules kara laikā aizveduši uz Strata Florida, Kardiganšīrā (64/172).

Britu leģendās Svēto Grālu pieņemts uzskatīt par kausu vai trauku.

Kontinentālās Eiropas tradīcijā, ko, liekas, iedibinājis Volframs fon Ešenbahs, Grāls minēts kā zaļas krāsas dārgakmens, kas vēlāk iestrādāts kausā. Ešenbahs šo akmeni nosaucis `lapis exillis`, kas izskatās pēc latīņu valodas vārdiem, bet patiesībā tādi nav. Dž. Metjūzs (52/129) pieļauj iespēju, ka autors vai nu tīšuprāt pajokojies ar lasītājiem vai arī kļūdaini uzrakstīti vārdi `lapis exilis`, kas latīņu valodā apzīmē nelielu akmeni. Tas varētu būt domāts arī viduslaiku kultūras tradīcijā populārais `lapis philosophorum` jeb `filozofu akmens`, ko meklēja alķīmiķi, lai ats aplīdzētu veikt Dižzo Darbu, t.i. spētu cilvēkam atdot jaunību, pārvērst metālus zeltā un pievērst cilvēka garu augstākām vērtībām. Jāatzīst, ka raugoties ar laika distanci, jau pats izvirzītais mērķis slēpj sevī pretrunu, kas padara tā sasniegšanu neiespējamu - no vienas puses tā ir tiekšanās pēc augstāka garīga mērķa, no otras - tiekšanās pēc vairāk zelta.

Arī Grāla nonākšana uz zemes Volframa fon Ešenbaha interpretācijā ir visai pretrunīga. Grāls, tātad, jāsaprot kā vissvētākais priekšmets, kād vien jebkad bijis virs zemes, jo tas ir visas dzīvības avots - tie, kas atrodas Grāla tuvumā, nekad nešķiras no jaunības. Šo vissvētāko lietu no debesīm uz zemes nonesuši eņģeļi laikā, kad Dievs karojis ar lepno gaismas eņģeli Luciferu, kas bija sacēlies pret Dievu.

Enģeļi sadalījušies Dieva piekritējos un lucifera piekritējos, bet daļa palikuši neitrāli.

Tad šie 'neatkarīgie' enģeļi Grālu nogādājuši uz zemes, lai to pasargātu:

Kad Lucifers un Svētā Trīsvienība uzsāka karu, tie, kas nenostājās nevienā pusē, cienījamīe, cēlie enģeļi nonesa mūžam skaidro Akmeni uz zemes.

Nezinu, vaai Dievs viņiem vēlāk piedeva vai nolādēja tos: ja tā bija Viņa griba, tad Viņš tos vēlāk pieņēma atpakaļ. No tā laika Akmens glabājas pie tiem, kam Dievs to uzticējis un kam Viņš sūtījis savu enģeli. Tā, mans kungs, bija noticis ar Grālu.

(68/129)

Jāatzīst, visai mulsinošs šķiet fakts, ka šāda 'vissvētākā' lieta nonākusi visai nenoteiktu spēku varā. Šie debešķīgie Grāla glabātāji uzskatījuši, ka pie cilvēkiem tas būs lielākā drošībā, nekā debesīs. Liekas, tāpēc Volframs fon Ešenbahs par Grāla sargiem padarījis askētiskos Templiešu ordeņa bruņiniekus. Ceturtā krusta kara laikā, kas būtībā bija vērsts pret Provansas tempļiešiem, un kura rezultātā Provansa tika izpostīta, Grāla pēdas tika nozaudētas. Izteiktas vairākas versijas par Svētā Grāla turpmāko likteni, dažas no tām bija pieminētas arī šajā nodaļā. Svētā Grāla melējumi turpinājušies arī vēlākos gadsimtos.

Mūsdienās Grāla nozīme transformējusies, kļūstot par visu laiku cilvēku garīgās izaugsmes un garīgo meklējumu simbolu.

17. *Svētā Grāla sargi leģendu un vēstures skatījumā.*

Apaļā Galda bruņinieki Grāla meklējumos - Gevina pieķeršanās pasaulīgajam - Lancelota ceļš pie Grāla - Bors kā Grāla bruņinieks - Persefāls kā Grāla bruņinieks - Galaheds kā ideāls bruņinieks - Svētā Grāla leģendu saistība ar Templiešu ordeni - viduslaiku Eiropas saskarsme ar musulmaņu kultūru - Austrumu tēma leģendās par Svēto Grālu - Svētā Grāla ģimene - Svētā Grāla templis.

Leģendās par Svētā Grāla meklējumiem stāstītāju uzmanības centrā nonākuši pieci karaļa Artūra bruņinieki - Gevins, Lancelots, Galaheds, bors un Persefāls. Galahedam atvēlēta galvenā vieta. Interesanti, ka pats karalis Artūrs, kam pienāktos organizēt Grāla meklējumus, izrāda visai mazu aktivitāti, kas būtībā liecina, ka viņa enerģija izsīkusi un valdīšanas laiks tuvojas beigām. Grāla leģendas stāsta par Apaļā galda brālības piecu izcilāko bruņinieku piedzīvojumiem ceļā uz Absolūtu.

Gevins, kurš no visiem četriem leģendu varoņiem vistuvākais senās pagāniskās kultūras tradīcijai, ceļā satiek vientuļnieku, kas liek viņam noprast, ka viņš pārāk pieķēries pasaulīgajai dzīvei, lai pilnībā nodotos Grāla meklējumiem. Gevinam biežāk nākas glābt skaistas sievietes un cīnīties ar ļauniem bruņiniekiem nekā apzināti tiekties pēc garīgās dzīves pilnveidošanas.

Lancelotam šķērslis uz augstākā garīgā mērķa piepildījumu ir viņa mīla uz karalieni Giniveru, karaļa Artūra sievu. Nonācis pie Grāla pils un gatavodamies tajā ieiet, viņš jūt, ka kāda spēcīga roka viņu atstumj un barga balss saka:

"Lancelot, tu, kas esi cietāks par akmeni, rūgtāks par vērmeli, kailāks un tukšāks par vīģes koku, kā tu iedrošies ieiet tur, kur atrodas Grāls?"

Piedzīvotais Lancelotu tā satriec, ka viņš saslimst un pēc atlabšanas izsūdz grēkus kādam svētniekam. Viņš saņem grēku atlaidi un turpina Grāla meklējumus, kas beigās viņu noved atpakaļ pie Giniveras.

Sers Bors ir Lancelota brālēns. Grāla meklējumu laikā Bors nonāk kādā pilī un sastop jaunu dāmu, kas viņu iekāro. Ser Bors dāmu noteikti atraida, neklausoties viņas brīdinājumos izdarīt pašnāvību kopā ar viņas divpadsmit pavadonēm. Ser Bors nepieņemas, un jaunā dāma kopā ar vēl divpadsmit meitenēm nolēc no pils torņa. Burvestība top lauza. Skatot ellišķīgiem trokšņiem un rēkoņai, sabrūk un izgaist pils, bet ser Bors turpina ceļu pie Svētā Grāla. Drīz vien viņš nonāk pie jūras un ierauga kuģi ar baltām burām, kurā brauc ser Persefāls. Abi bruņinieki satiekas un izstāsta savus piedzīvojumus. tad viņiem pievienojas ser Galaheds un Persefāla māsa Dindreine.

Svēto Grālu sasniedz Galaheds, Bors un Persefāls. No šīs trijotnes Galaheds visdziļāk ielūkojas Grāla būtībā un saplūst ar to. Ser Persefāls kļūst par vientuļnieku un mirst gadu pēc sera Galaheda. Ser Bors no Grāla leģendām pamazām pazūd - viņš atgriežas Artūra galmā Kamelotā un izstāsta notikušo.

Britu salu leģendās par Svēto Grālu svarīgāko vietu nenoliedzami ieņem Galaheds, bet citi Grāla atradēji, to skaitā arī Persefāls, paliek darbības perifērijā. Eiropas kontinenta Grāla leģendās Persefāls ieņem galveno vietu. Šī tradīcija, domājams, nāk no vācu autora Volframa fon Ešenhaha 13. gadsimta sākumā sarakstītā "Parcifāla" (Parzival).

Ilgu laiku pastāvējis uzskats, ka Volframa fon Ešenhaha "Parcifālā" iešifrēta kāda dziļāka ezoteriska vēsts. "Parcifāla" pārdomātā kompozīcija un autora atkārtoti izteiktā vēlēšanās izlabot sava priekšgājēja Kretjēna de Truā pieļautās "kļūdas" notikumu atstāstā var pētniekus vedināt uz domām, ka Ešenhaham bijuši pieejami kādi agrāk citiem nezināmi literāri avoti. Pats autors vairākkārt atsaucas uz kāda literatūrā nepazīstama Provansas Kiota (Kyot of Provence) stāstījumu.

Volframs fon Ešenhahs Persefālam piešķīris tos pašus vecākus, kas pieminēti Kretjēna de Truā un Britu salu leģendās un īsumā sniedz Persefāla piedzimšanas priekšvēsturi. Persefāla tēvs, Anžu bruņinieks Gahmurets, piedalījies krusta karā par Jeruzalemes atgūšanu. Tur viņš satīcis un iemīlējies saracēņu (arābu) valdnieci Belkāni. Viņi apprecējušies, bet Gahmurets nolēmis atgriezties mājās. Belkāne, kas jau bijusi gaidībās, palikusi saracēņu zemē.

Gahurmets atgriezies Anžū, bet tad devies uz Velsu, kur karaliene Hercloide rīkojusi turnīru, uzvarētājam apsot par balvu sevi un savas divas valstis. Gahurmets turnīrā uzvarējis. Viņš Hercloidei pastāstījis par savām saistībām ar saracēņu valdnieci, bet Hercloide uzskatījusi, ka

saracēņiem dotais solījums kristiešiem nevar būt saistošs. Tā Gahurmets apprecējis arī Hercloidi. Drīz kādā kaujā Gahurmets kritis, bet karalienei piedzimis dēls, ko viņa nosaukusi par Percefālu.

Iespējams, ka šī nostāsta pamatā 12. gadsimtā populāra parādība, kad kristiešu krusta karotāji Tuvajos Austrumos bija nodibinājuši baznīcas neatzītas savienības ar musulmaņu sievietēm. Arī Anglijā 13. - 15. gadsimtam valdošā Plantagenetu dinastija atzina, ka kāds no tās senčiem, Anžū grāfs, sev līdzī no krusta kariem atvedis ļoti skaistu tumsnēju sievu, kas vairījiesies apmeklēt baznīcu. Reiz, spiesta bū klāt dievkalpojumā, grāfa daiļā sieva pacēlusies gaisā un izlaidusies pa baznīcas logu. Izrādījies, ka tā bijusi paša Nelabā meita Melisinde. Plantageneti tāpēc uzskatījuši, ka viņus sargā gan labie, gan ļaunie spēki.

Angliskajā tradīcijā Persefāla priekštecis ir velsiešu varonis Peredurs, ko vēlāk Kretjēns de Truā acīmredzot pārveidojis par Persefālu. Gan velsiešu, gan Kretjēna de Truā, gan Volframa fon Ešenbaha rakstos varoni viņa māte uzaudzinājusi mežos tālu prom no cilvēku sbiedrības, lai viņš nekļūtu par bruņinieku. Tomēr reiz, ieraugot mežā bruņiniekus, viņā ierunājas senču asinis, un viņš vēlas doties tiem līdzī. Māte dod viņam trīs vērtīgus padomus sava veida seno ķeltu "gēsas" (2/208) - lūgt no katras sievietes, ar ko viņam iznāk darīšanas, skūpstu vai dārgakmeni, un neuzdot liekus jautājumus. Interesanti, ka šīs gēsas varoni drīzāk kavē ceļā uz viņa mērķi, nekā veicina tā sasniegšanu. Tā seno ķeltu mitoloģijā varoņa Kuhulina dēla Konla māte aizliedz dēlam izpaust savu vārdu, pirms nebūs sastapis kādu par sevi pārāku karotāju. Tāpēc Konla iet bojā no tēva rokas, kas viņu atpazīst tikai pēc tam. Iespējams, tādā veidā Kuhulina kādreiz pamestā iemīlotā realizē savu atribību par atraidījumu (1/37). Arī Persefāla māte audzinājusi dēlu citiem mērķiem un neatbalsta dēla kļūšanu par bruņinieku.

Ceļā uz Artūra galmu Persefāls ieraudzījis kādu greznu telti, kurā cietā miegā gulējusi daiļa dāma. Viņš to noskūpstījis un paņēmis viņas gredzenu. Vēlāk viņam iznāk cīnīties divkaujā ar jaunās dāmas vīru, kas pārpratis Persefāla rīcības motīvus, un to nogalināt. Tāpat, pirmo reizi nonākot Grāla pilī, viņš, atceroties mātes teikto, kautrējas uzdot sakrālo jautājumu un palaiž garām izdevību glābt no ciešanām Karali Zvejnieku un viņa valsti. Vēlāk kāds vientuļnieks, viens no Grāla sargiem, Persefālam atklāj viņa rīcības iemeslus un dod padomus tālākai darbībai. Persefāls veic daudzus varoņdarbus - arī atbrīvo dāmas Blanšeflēras pili no ļauna valdnieka aplenkuma, kļūst par dāmas mīļāko. Nonākot Grāla

pilī otrreiz, viņš uzdod pareizo jautājumu, karalis un viņa valsts atgūst spēkus, un Persefāls pēc valdnieka nāves kļūst par Grāla glabātāju.

Volframs fon Ešenhahs, atsaucoties uz Provansas Kiotu, notikumus, kas seko Persefālam atstājot mežu vientuļību, attēlo mazliet savādāk. Grāla pilī Persefāls kļūst par liecinieku greznai procesijai, kurā daiļas meitenes nes dažādus priekšmetus. Pašās procesijas beigās skaistā princese Repansa de Šuī (Repanse de Schuoy) nes Grāla kausu. Arī šajā variantā Persefāls neuzdod gaidīto jautājumu, ko vēlāk nožēlo. Nonācis pie kāda vientuļnieka Trevizenta, viņš uzzin Svētā Grāla stāstu, kas risinās no Grēkā krišanas laika līdz stāstīšanas brīdim.

Trevizents stāsta par Svētā Grāla ģimeni, kuras uzdevums ir to glabāt, par šai ģimenei piederīgo Ievainoto Ķēniņu Anfortu, par jauno izkastrēto burvi Klingsoru, kas cenšas iegūt svēto kausu, jo tā tuvumā esošie nenoveco. Persefāls nonāk Grāla pilī otrreiz, uzdod pareizo jautājumu, dziedina ķēniņu Anfortu, tiek pasludināts par Grāla Sargu un apprec savu iemīļoto Kondviramoru. Grāla pilī viņš satiek arī savu saracēnisko pusbrāli Fērficu. Brāļi noslēdz savienību, Fērfics pieņem kristīgo ticību un apprec Grāla princesi Repensu de Šuī. Fērfica un Repensas dēls Presters Džons, priesteris-ķēniņš, kļūst par kādas Austrumu zemes valdnieku un vēlāko Grāla glabātāju. Persefāla dēls ir Loengrīns.

Interesanti, ka laikā, kad tapa Ešenhaha leģendas variants, eiropieši jau bija vismaz daļēji novērtējuši islama kultūras tradīcijas pivilcīgākās izpausmes - augstsirdību, devīgumu, humānismu, ko vēlākās viduslaiku leģendās iemiesoja valdnieks Saladīns. Kaut arī vēl ilgus gadsimtus arābi/saracēņi/mauri bija eiropiešu bieds, tomēr jau 13. gadsimta autora Volframa fon Ešenhaha rakstītajā jaušama ne tikai tolerance pret svešo kultūras tradīciju, bet pat zināma tās vērtību pieņemšana - Grāla kauss tiek aizvests uz tālo Austrumzemi. Protams, šī ideja varēja kalpot arī par gluži romantisku stimulu tālākiem krusta kariem Austrumu virzienā.

Dž. Metjūzs nosaucis Persefālu par "perfekto muļķi", jo tieši viņa pieredzes trūkums un dabiskā naivitāte, kas radusies no viņa audzināšanas nošķirtībā, palīdz viņam kļūt par Grāla bruņinieku un izpildīt visus uzdevumus. Dž. Metjūzs arī saista jaunā burvja Klingsora tēlu ar "anti-Grāla ķēniņa" tradīciju, ko velsiešu un Kretjēna de Truā variantā pārstāvējis jaunais valdnieks Amangons, kas apvainojis ūdensmeitas. Tāpat šai tēlu grupai piederīgs neredzamais jaunais bruņinieks Garlons: "Tik

tiešām iespējams, ka vārdi Amangons, Klingsors un Garlons cēlušies no vienas etimoloģiskas saknes. Ja tā, tad iegūstam komposītu anti-Grāla ķēniņa portretu, Grāla sargātāja pretmetu. Garlons dažkārt tiek dēvēts par Grāla ķēniņa brāli, un iespējams, tāda pat radniecība pastāvējusi starp Klingsoru un Anfortu. Amangons, kaut arī nav karaļa Artūra asinsradnieks, darbojas kā viņa pretspēks, pirms leģendās parādās Mordreds" (50/117). Iespējams, ka te mums darīšana ar dievišķo brāļu pāri, ko atrodam daudzu tautu mitoloģijās. Senajiem ēģiptiešiem tie bija brāļi labais Oziriss un ļaunais Sets, grieķiem - dievišķais Kastors un cilvēciskais Pollukss. Latviešu folklorā tie bieži ir varonis un viņa nevaronīgais pusbrālis kā, piemēram, Kurbads un viņa pusbrālis.

18. Grāla meklējumi 20. gadsimtā.

20. gadsimta teorijas par Grāla saistību ar ezotēriskām mācībām - Svētais Grāls Ziemeļamerikas tradīcijā - Svētais Grāls mūsdienu Skotijā.

Svētā Grāla meklējumi ir mūžīgi, un katra paaudze tos veic no jauna atkarībā no savas Grāla izpratnes. Tiem, kas uzskata Grālu par matērisku jeb vielisku veidojumu, 20. gadsimts pavēris jaunus meklējumu ceļus.

20. gadsimta sākumā kļuva populāras vairākas teorijas, kas Grāla meklēšanu saistīja ar ezotēriskām zinātnēm. Pēc šīm teorijām Kretjēns de Truā, Roberts de Borons un Volframs fon Ešenbahs piederējuši slepenām ezotēriskām brālībām un leģendās iešifrējuši īpašu slēptu informāciju, lai to saglabātu brālības adeptiem vēlākos gadsimtos. Visbiežāk tas tika attiecināts uz Volframa fon Ešenbaha "Parcifālu" tā specifiskās it kā spirāliskās kompozīcijas dēļ, kas sižetam liek sākotnēji "vīties uz iekšu, bet vēlāk uz āru". Visticamāk, šādu tekstā iešifrētas, slepenas informācijas meklēšanu veicināja 20. gadsimta sākumā populārais strukturālisms, kas kultivēja gan valodas strukturālās analīzes dažādas skolas, gan konstruktīvismu mākslinieciskajā pasaules skatījumā, gan lingvistisko filozofiju.

Domājams, ka šie meklējumi, ja arī nedeļa konkrētas atbildes uz konkrētiem jautājumiem, tad tomēr atjaunoja racionālisma laikos stipri vājināto interesi par Svēto Grālu un padarīja to drīzāk par materiālās nekā garīgās sfēras objektu. Sākās jauns Grāla kausa pielūgsmes laiks. Tika organizētas vairākas zinātniskas ekspedīcijas Grāla atrašanai. Kā norāda H. Rezerfords (59/159), viena no vērienīgākajām ekspedīcijām tika organizēta Otrā pasaules kara laikā. To finansēja nacistiskās Vācijas SS dienests. Arvien jauni dokumenti pierāda nacistiskās Vācijas augstāko varasvīru aizraušanos ar ezotēriskām mācībām. Sevišķi par tām esot interesējies SS reihsfirers H. Himlers, kurš nodibinājis Senatnes (Ahnenerbe) pētniecības institūtu. Nacistiskajā ideoloģijā vācu karavīrs arvien biežāk ticis pielīdzināts senajiem Teitoņu ordeņa bruņiniekiem, kas cīnījušies pret pagāniem Austrumeiropā. Teitoņu bruņinieki, savukārt, par paraugu esot ņēmuši Apalā Galda brālību, tādā veidā vismaz asociatīvā līmenī tika sludināta karļa Artūra laiku atgriešanās.

Īpašu popularitāti iemantoja 1933. gadā iznākušī Oto Rāna grāmata "Krustakarš pret Grālu" (O. Rahn "Kreuzzug gegen den Gral"). Atsaucoties uz Volframa fon Ešēnbaha "Parcifālu", Oto Rāns izteicis pieņēmumu, ka Grāls bijis viens pasakainiem dārgumiem, kas piederējuši trīspadsmitajā gasimtā vajātajiem Provansas katarjiem jeb albigēšiem. Šie dārgumi esot noslēpti 1208. gadā kataru pēdējā cietoksnī Monsegīras kalnā (Mont Segur). Cietokšņa priekšnieks esot bijis Raimonds de Pereils (Raymond de Perille), kas, pēc autora domām, latīniskā variantā esot Perilla jeb Peles - tas pats leģendās labi zināmais Grāla sargs, un "Parcifāla" tekstā esot iešifrēts kataru iniciācijas rituāls. Balstoties uz šo pieņēmumu, 1944. gadā Senatnes pētniecības institūts organizējis arheoloģiskos izrakumus Monsegīrā. Tie izrādījās nesekmīgi. Tika pieņemts, ka naktī pirms cietokšņa krišanas Svētais Grāls slepus iznests un nogādāts drošākā vietā.

Šī drošākā vieta, spriežot pēc 1993. gadā iznākušās Endrjū Sinklera (Andrew Sinclair) grāmatas "Zobens un Grāls", sākotnēji bijusi Skotija. Endrjū Sinklera sencis, Orkneju salu grāfs Henrijs Sentklērs (St. Clair), kas dzīvojis no 1345. līdz 1400. gadam, šajā laikā, t.i. 1398. gadā, vēl krietni pirms Kolumba, esot šķērsojis Atlantijas okeānu un aizvedis sev līdzī Svēto Grālu uz vietu, kas tagad atrodas Kanādā un tiek dēvēta par Jauno Skotiju (Nova Scotia). Kā norāda Dž. Metjūzs (53/143-144), principā šāda iespēja pastāv, kaut arī grāmata lielākoties balstīta uz visai apšaubāmu avotu - "Zeno stāstījumu" (The Zeno Narrative) - divu venēciešu jūrnieku atmiņām par piedalīšanos Sentklēra vadītajā jūrasbraucienā. Interesanti, ka Sentklēra jūrasbraucienu finansējuši templeši. Iespējams, ka Sentklērs sev līdzī aizvedis arī Grāla noslēpumu, lai tam rastu jaunu mājvietu. Ja tā noticis, tad Svētā Grāla pēdas meklējamas mūsdienu Ziemeļamerikā, Masačūsetas štatā, kur Sentklērs kādu laiku dzīvojis.

Eiropā Sentklēru dzimta bijusi saistīta sākotnēji ar Templešu ordeni un vēlāk no tā izaugušo Skotijas Brīvmūrnieku ordeni. Viņu dzimtas īpašums Roslina (Rosslyn) Skotijā tiek uzskatīts par vienu no iespējamām Grāla atrašanās vietām. Roslinas kapela, kas celta piecpadsmitajā gadsimtā, pēc grāfa Viljama Sentklēra projekta, iemūžinājusi daudzas viduslaiku tradīcijas un simbolus. Uz kapelas sienām un griestiem atveidoti tēli nākuši no skandināvu, ķeltu, templešu un brīvmūrnieku tradīcijām. Šajā kapelā apglabāts arī pats Viljams Sentklērs. Uz viņa sarkofāga akmenī kaltais kauss, iespējams, domāts kā Svētā GRāla atveids. Kapelā īpašu uzmanību saista kāda kolona, dēvēta par "Mācekļa

pīlāru", kas varētu simbolizēt skandināvu Pasaules koku Igdrasilu. Nostāsts vēsta, ka mūrniekmeistaram, kas to cēlis, bijis jādodas uz Romu, un viņš uzticējis darbu pabeigt kādam māceklim. Jauneklis izveidojis tik skaistu pīlāru, ka meistram, atgriežoties mājās, radusies skaudība, un viņš mācekli nogalinājis. Vēl nostāsts vēsta, ka šajā pīlārā noslēpts Grāla kauss. Ja pieļaujam, ka Henrijs Sentklērs savulaik Grāla kausu aizvedis uz Ameriku, tad iespējams, ka piecpadsmitajā gadsimtā kāds no viņa pēctečiem kausu atkal atvedis uz Skotiju un paslēpis kolonā.

Mūsdienu cilvēks turpina Svētā Grāla meklējumus.

Nobeigums.

Šajā pētījumā izskatītas tikai dažas problēmas, kas ir saistītas ar ķeltu viduslaiku leģendu analīzi. Darbs lielākoties veikts salīdzinošajā mitoloģijā. Jāņem vērā, ka ķeltu mīti tapuši laikā, kad aprakstītajā sabiedrībā notikušas lielas pārmaiņas, Šajā laikā sakarā ar būtisku lopkopības nozīmes palielināšanos sabiedriskās dzīves formas kļuva daudz sarežģītākas. Tā kā ar klejojošo lopkopību indeiropiešu sabiedrībā nodarbojās galvenokārt vīrieši, viņu loma sabiedrībā jūtami pieauga un pat kļuva noteicoša. Taču vīrieši nebija raduši pie atbildības par sabiedrību ilgākā laika posmā, tāpēc bieži nonāca strupceļā, nevajadzīgos konfliktos un dažādās citās grūtībās, no kurām reizēm prata izkļūt saviem spēkiem, bet reizēm arī ne, ievilkdami sev līdzī nelaimē arī citus savas cilts locekļus, kā to redzam seno ķeltu folklorā.

Agrākajā sabiedrības attīstības laikā sabiedrībai svarīgus ilgtermiņa jautājumus dzimtas ietvaros bija izšķīrušas galvenokārt sievietes. Viņām bija daudz vairāk pieredzes un tradīciju sabiedriskās dzīves ārēji gandrīz nemanāmā, bet ļoti efektīvā vadīšanā.

Palielinoties lopkopības lomai, dzimtas ietvaros pastiprinājās atšķirība atsevišķu indivīdu un arī ģimeņu starpā. Agrākajā laikmetā pat veiksmīgs mednieks ilgi nevarēja saglabāt savu medījumu, turklāt medībās vienreiz labāk veicās vienam, citreiz - citam, un, ja medības ilgāku laiku bija nesekmīgas, arī medniekam vajadzēja pārtikt no sieviešu un bērnu savāktajiem augiem. Tāpēc dalīšanās medījumā ar visu dzimtu bija ne tikai tradīcija, bet arī savstarpēja nodrošināšanās.

Turpretim lopus varēja ērti saglabāt un uzturēt ilgāku laiku, ja vien bija iespējams tos paglābt no kaimiņiem, nosargāt tiem nepieciešamās ganības un veiksmes gadījumā iekarot vēl jaunas. Lopkopja dzīve salīdzinājumā ar mednieka dzīvi bija daudz labāk nodrošināta ar visu nepieciešamo. Tāpēc atsevišķi spēcīgi un uzņēmīgi vīrieši centās pārvarēt dzimtas pakļautību un rīkoties tā, kā viņiem katrā situācijā labāk patika. Tas dažkārt radīja konfliktus ne tikai ar citām dzimtām, bet arī pašā dzimtā, jo vairāk tad, kad šie uzņēmīgie ļaudis centās panākt labklājību, nevis ilgā un pacietīgā

darbā paplašinot savu ganāmpulku vai laupot lopus naidīgām ciltīm, bet gan piesavinoties tradicionālo dzimtas kopīpašumu.

Kā vēsta seno ķeltu leģendas, arī dažas sievietes, audzinātas sieviešu noteicošās lomas tradīciju garā, tik viegli nepadevās vīriešu centieniem piesaistīt viņas tikai pavardam un bērniem. Viduslaiku leģendās sievietes it kā pilnībā samierinās ar šādu lomu. Saskaņā ar pirmskristietības tradīciju ķeltu sabiedrībā ^{radniecība} noteica pa mātes līniju, tuvākā radniecība vīriešu starpā bija starp mātesbrāli un māšasdēlu. Šīs tradīcijas atskaņas atrodam arī ķeltu viduslaiku leģendās. Turpretim tēvs un dēls, pēc šādas radniecības noteikšanas sistēmas, parasti piederēja dažādām dzimtām. Viņus neuzskatīja par tuviem radniekiem, bet, ja pēc sieviešu līnijas noteiktās dzimtas sanaidojās savā starpā, tēvs un dēls viegli varēja kļūt par cīnītājiem naidīgās nometnēs. Šajā sabiedrības pārejas posmā ne tikai ķeltiem, bet arī daudzām citām tautām radušās leģendas par tēva cīņu ar dēlu, kurā tēvs nogalina dēlu, vai dēls tēvu.

Konflikti varēja rasties un bieži radās arī vēlāk izveidotās tēva dzimtas ietvaros, jo tad despotiskā tēva centieni saglabāt savu kundzību dzimtā sadūrās ar dēla (dēlu) tieksmi pēc noteicošās lomas sabiedrībā. Šādu parādību atspoguļo viduslaiku leģendas par karali Artūru un Apaļā Galda bruņiniekiem. Tēvu un dēlu konfliktus, it īpaši, ja tie beidzās ar nāvi, sabiedriskā doma laika gaitā bija sākusi uzskatīt par ļaunumu un lielu nelaimi. Ķildas valdošajās ģimenēs nereti izjauca normālo visas dzīves gaitu un mazināja šīs dzimtas spēku. Sevišķi bīstamas sekas varēja rasties, ja konflikti radās karaliskajā ģimenē, kas varēja nest postu visai valstij. Artūra cikla leģendas atspoguļo sabiedrības centienus rast izeju no šīs tēva dzimtas ietvaros gandrīz neizbēgamās konfliktsituācijas. Viduslaiku feodālā sabiedrība, atšķirībā no seno laiku sabiedrības, veicināja aristokrātisko ģimeņu veidošanos tā, lai tēvam un dēlam būtu pamats vienam ar otru lepoties. Šajā pētījumā ķeltu viduslaiku leģendas lielākoties skatītas kā Eiropas sabiedrības agrīnu integrācijas procesu atspoguļotājas.

Tomēr ir vēl daudz citu pētījumu aspektu un metožu, kas varētu sniegt jaunas atziņas šajā jautājumā. Artūra un Grāla leģendu poētikas pētniecība varētu pavērt jaunu interesantu lappusi viduslaiku kultūras izpētē. Arī leģendu valodas īpatnību atveidošana citās valodās var kļūt par nozīmīgu pētījumu tēmu. Latviešu valodā, kurā nav viduslaiku literatūras tradīcijas, bieži ir grūti atrast adekvātus variantus viduslaiku literatūrā lietotajai frazeoloģijai - piemēram jēdzienam 'damsel in distress'.

Strādājot tālāk Artūra un Grāla leģendu izpētē, būtu interesanti izsekot, kā Artūra leģendu veidošanos kontinentālajā Eiropā ietekmējušas attiecīgo tautu nacionālās kultūras tradīcijas - kādi elementi no vācu, franču, itāļu, spāņu utt. folkloras materializējušies Artūra un Grāla leģendu variantos. Diezgan plaši pētījumi veikti ebreju kultūras tradīcijas ietekmi uz Artūra leģendu veidošanos. Turpretim franču folkloras varonis Gargantija pats nācis no Artūra leģendu tradīcijas. Iespējams, ka Rietumeiropas valstu kultūrās šodien visai grūti atklāt nacionālo kultūru pirmskristietības laika slāni, jo kristietības tradīcija šajā teritorijā pastāv jau gandrīz divus tūkstošus gadu. Kristietības izplatīšanās laikā vietējās dievības bieži tika iekļautas kristīgajā mitoloģijā, kā tas notika ar Īrijas ķeltu uguns dievi un pavardu sargātāju Brigitu, kas kļuva par Svēto Brigitu. Latviešu folklorā modernajā pasaulē ir unikāls fenomens, jo tā folkloras daļa, kas nonākusi līdz mūdienām, saglabājusi arī plašu Senās Eiropas kultūras slāni. Nemēģinot pretendēt uz latviešu folkloras pārzinātāja statusu, tomēr nākas atzīt, ka tieši latviešu kultūras tradīcijā Lielās Mātes tēls izpaužas īpaši spilgti. Iespējams, ka latvieši savā domāšanas veidā ir mazāk indoeiropieši, nekā pieņemts uzskatīt. Būtu vēlams veikt fundamentālus pētījumus šajā jomā, kas iespējami, tikai sadarbojoties ar arheologiem. Domāju, ka pienācis laiks Latvijā realizēt starptautisku arheoloģijas un folkloras pētnieku projektu.

Avoti

jeb nozīmīgākie viduslaiku teksti par karali Artūru un Svēto Grālu
hronoloģiskā secībā.

De Excidio et Conquestu Britanniae, Gildas

Par Britānijas sagrāvi un iekarošanu, Gildas (ap 540. g.)

Historia Britonum, Nennius,

Britānijas vēsture (9. gs.)

Spoils of Annwn

Laupījums no Anvanas (10. gs.)

Culhwch and Olwen

Kulvičs un Olvena (11. gs.)

Historia Regum Britanniae, Geoffrey of Monmouth

Britānijas karaļu vēsture, Monmautas Džefrijs (1136. g.)

Lancelot, Chretien de Troyes

Lanselots, Kretjēns de Truā (1175. g.)

Ywain, Chretien de Troyes

Ivēns, Kretjēns de Truā (1180. g.)

Perceval, Chretien de Troyes

Persefāls, Kretjēns de Truā (1185. g.)

Roman de Brut, Wace

Romāns par Brutu, Veiss (1190. g.)

Pirmais `Persefāla` turpinājums (1190. g.)

Joseph of Arimathea, Robert de Borron

Jāzeps no Arimatejas, Roberts de Borons (1200. g.)

Perlesvaus

Perlesvo (1208. g.)

Perceval

`Percefāls` prozā (1210. g.)

Parzifal, Wolfram von Eschenbach

Parcifāls, Volframs fon Ešenbahs (1210. g.)

Vulgate Cycle

Vulgātas cikls (1215. g. - 1235. g.)

`Persfāla` otrais turpinājums (1220. g.)

`Persefāla` trešais turpinājums (1220. g.)

Diu Crone, Heinrich von dem Turlin

heinrihs no Turlinas (1230. g.)

Peredur

Peredurs (1240. g.)

Tristan

`Tristans` prozā (1255. g.)

Der Jungere Titurel, Albrecht von Scharfenburg

Jaunais Titurels, Albrechts fon Šarfenburgs (1274. g.)

Perceforest

Perseforests (1335. g.)

Sone de Nansai

Son de Nansē (1350. g.)

Alliterative `Morte Arthure`

`Artūra nāve`, aliteratīva poēma (1390. g.)

Stanzaic `Le Morte Arthur`

`Artūra nāve`, vārsmota poēma (1400. g.)

Sir Gawain and the Green Knight

Sers Gevins un Zaļais Bruņinieks (1420. g.)

Morte D' Arthur, Sir Thomas Malory

Karļa Artūra nāve, sers Tomas Melorijš (1470. g.)

Bibliogrāfija.

1. Ankrava Sigma, Druīdu svētbiŗžu ugunis, Preses Nams, Rīga, 1995.
2. Ankrava Sigma, Īrijas ķelti un viņu kultūras mantojums, Īru sāgas un pasakas, Zinātnē, Rīga, 1985.
3. Ankrava Sigma, Ŷeltu mitoloģija, Mitoloģijas enciklopēdija, 2. sēj., Latvijas Enciklopēdija, Rīga, 1994.
4. Ashe, Geoffrey, The Discovery of King Arthur, An Owl Book, New York, 1987.
5. Ashe Geoffrey, Mythology of the British Isles, Methuen, London, 1993.
6. Asian Art, Museum and University Collections in the San Francisco Bay Area, ed by R. Y. Lefebvre d' Ārgence, Edition Leipzig, 1977.
7. Bain George, Celtic Art: the Main Methods of Construction, Constable, London, 1991.
8. Bhagavadgītā, V. Ivbuļa priekšvārds, M. Bendrupes tulk., Jāņa sēta, Rīga, 1996.
9. Biezais Haralds, Die Himmlische Goetterfamilie der alten Letten, Uppsala, 1972.
10. Biezais Haralds, Lichtgott der alten Letten, Stockholm/Sweden, 1976.
11. Brastiņš Arvids, Māte Māra, Apgāds Māra, Cleveland, Ohio, 1967.
12. Chanda Ramprasad, The Indo-Aryan Races, Indian Studies, Past & Present, 1969.
13. Chapman Malcolm, The Celts: the Construction of a Myth, St. Martin's Press, 1992.
14. Chretien de Troyes, Arthurian Romances, translated by William W. Kibler, Carleton W. Carroll, Harmondworth, Penguin Books, 1991.
15. Coghlan Ronan, The Illustrated Encyclopaedia of Arthurian Legends, Element, Dorset, Great Britain, 1993.
16. Curtis V.R., Indo-European Origins, American University Studies, Series XI, Anthropology and Sociology, Vol. 21, Peter Lang, New York..
17. Dante Aligjeri, Dievišķā komēdija, tulk. V. Bisenieks, Vaidelote, Rīga, 1994.
18. D'Arbois Jubainville, The Irish Mythological Cycle, London, 1928.
19. Ellis Peter B., A Dictionary of Irish Mythology, Oxford University Press, 1992.

20. Farrar Janet and Stewart, *The Witches' Goddess*, Robert Hale, London.
21. Geoffrey of Monmouth, *History of the Kings of Britain*, transl. by Lewis Thorp, Harmondsworth, Penguin Books, 1966.
22. Geoffrey of Monmouth, *The Vita Merlini*, transl. by J.J. Parry, University of Illinois, 1925.
23. Giles, J. A., (edited by), *Six Old English Chronicles* (Nennius, Gildas, Geoffrey of Monmouth), London, G. Bell & Sons, 1910.
24. Gimbutas Marija, *The Balts*, Thames and Hudson, 1963.
25. Gimbutas Marija, *Old Europe c. 7000-3500 B.C.: the Earliest European Civilization Before the Infiltration of the Indo-European Peoples*, JIES (Journal of Indo-European Studies), Vol. 1, Nr. 1, 1973.
26. Gimbutas Marija, *The Goddesses and Gods of Old Europe 6500-3500 B.C.: Myths and Cult Images*, University of California Press, 1982.
27. Gimbutas Marija, *The Social structure of Old Europe*, Vol. 17, Nr. 3&4, 1989.
28. Gimbutas Marija, *The Language of Goddess*, London, 1989.
29. Gimbutas Marija, *The Collision of Two Ideologies, When Worlds Collide: The Indo-Europeans and the Pre-Indo-Europeans*, Karoma Publishers, INC, 1990.
30. Gimbutas Marija, *The Civilization of the Goddess*, HarperSanFrancisco, 1991.
31. Goeller, Karl H., *Falstaff in King Arthur's Boson: Shakespeare and Arthurian Literature*, Studies in English and American Literature and Language, Jagiellonian University, Krakow, 1995.
32. Hansen Leigh J., *Death and the Indo-Europeans: Some Traditions*, JIES, Vol. 8, Nr. 122, 1980.
33. Hawkins Gerald S., *Stonehenge Decoded*, Fontana/Collins, 1973.
34. Hopkins, A., *Chronicles of King Arthur*, Penguin Books, New York, 1994.
35. Jain Ram Chandra, *The Most Ancient Aryan Society*, Institute of Bharatological Research Sri Ganganagar, Rajasthan, India, 1964.
36. Kraig Bruce, *Stonehenge and Indo-European Symbolism*, JIES, Vol. 9, Nr. 1&2, 1981.
37. Kumar G.D., *The Ethnic Components of the Builders of the Indus Valley Civilization and the Advent of the Aryans*, JIES, Vol. 1, Nr. 1, 1973.
38. Lacy, Norris J. and Ashe, Geoffrey with Debra N. Mancoff, *The Arthurian Handbook*, Garland

Publishing, Inc., New York & London, 1997.

39. Laing Lloyd and Jennifer, *The Art of the Celts*, Thames and Hudson, 1994.
40. Loomis, R.S., *The Grail from Celtic Myth to Christian Symbol*, University of Wales Press, Cardiff, 1963.
41. Loomis, R.S., *The Development of Arthurian Romance*, Norton, New York, 1963.
42. Loomis, R. S., *Celtic Myth and Arthurian Romance*, New York, 1927.
43. *Mabinogion, The text of Mabinogion and Other Welsh Tales from the Book of Hergest* (ed. By J. Rhys, J. G. Evans), Oxford, 1887.
44. Malory, Sir Thomas, *Morte D' Arthur*, University Books, New York, 1961
45. Mallory J.P., *A History of Indo-European Problem*, JIES, Vol. 1, Nr. 1, 1973.
46. Mallory J.P., *In Search of the Indo-Europeans*, Thames and Hudson, 1991.
47. Maringer Johannes, *The Horse and Ideology of Indo-European Peoples*, JIES, Vol. 9, Nr. 3&4, 1981.
48. Markale, Jean, *King Arthur King of Kings*, Gordon & Cremonesi, London, 1977.
49. Mattarasso, P. M., *The Quest for the Holy Grail*, Harmondsworth, Penguin Books, 1969.
50. Matthews, Caitlin, *Mabon and the Mysteries of Britain: An Exploration of Mabinogion*, Arkana, London, 1987.
51. Matthews John, *Elements of the Grail Tradition*, Element, Shaftsbury, 1990.
52. Matthews John, *The Arthurian tradition*, Element, Dorset, 1994.
53. Matthews John, *King Arthur and the Grail Quest*, Blandford, 1995.
54. Meehan Bernard, *The Book of Kells*, Thames and Hudson, 1994.
- Proinseas N. Ch., *The Cult of the Horse in Early Irish Sources*, JIES, Vol. 19, Nr. 1&2, 1991.
55. Neils, F., *Pasaules tautu mīti, S. Ankravas tulk., Zvaigzne ABC, Rīga, 1998.*
56. Robbins Miriam, *The Assimilation of Pre-Indo-European Goddesses into Indo-European Society*, JIES (Journal of Indo-European Studies), Vol. 8, Nr. 122, Stanford University Press, 1980.
57. Robbins Dexter Miriam, *The Hippomorphic Goddess and Her Offspring*, JIES, Vol. 18, Nr. 3&4, 1990.

58. Rees Alwyn and Rees Brinley, *Celtic Heritage*, Thames and Hudson, 1989.
59. Rutherford Ward, *Celtic Lore*, Thorsons, 1993.
60. Sayers William, *Cerrce, An Archaic Epithet of the Dagda, Cernunnos and Conall Cemach*, Vol. 16, Nr. 3&4, 1988.
61. Sayers William, *Portraits of the Ruler: Olafur Pai Hoskuldsson and Cormac Mac Airt*, Jies, Vol 17. Nr. 1&2, 1989.
62. Sharkey John, *Celtic Mysteries*, Thames and Hudson, -1991.
63. Sinclair, Andrew, *The Sward and the Grail*, Crown Publishing, Nrw York, 1993.
64. Spence Lewis, *The Magic Arts in Celtic Britain*, Constable, London, 1995.
65. Šekspīrs, V., *Romeo un Džzuljeta*, K. Egles tulk., *Kopotu raksti, II sēj. LVI*, Rīga, 1963.
66. Shelly, *Poetry*, London, 1978.
67. Windfuhr Gernot L., *The Word in Zoroastrianism*, JIES, Vol. 12, Nr. 1&2, 1984.
68. Wolfram von Eschenbach, *Parzival*, translated by A. T. Hatto, Penguin Books, Harmondswort, 1980.
69. Воронова Б. Г. *Кацусика Хокусай*. Москва. Наука, 1975.
70. Мейлах, М. Б., *Язык трубадуров*, Москва, Наука, 1975.
71. Темкин, Е.Н. , Эрман, В.Г., *Мифы древней Индии*, Москва, Наука, 1985.

Arthurian Booklist

This is a reading list involving the Arthurian legend. For its original inception, I would like to thank the readers of the old Camelot mailing list (no longer in circulation). I wrote a good many of the original reviews when I was a member, but since then a number of people have submitted additional references for inclusion into this list. The very latest copy of this file may be found at the above listed URL.

Hey check these out! Nice!

- <http://dc.smu.edu/Arthuriana/>
- <http://www.lib.montana.edu/~slainte/intart.html>
- <http://calvin.stemnet.nf.ca/~djohnsto/arthur.html>
- <http://dcwww.mediasvcs.smu.edu/Arthuriana/Bibliography/>

There are a number of very obscure references in here, especially with respect to historic works and research. Check out your library's Interlibrary Loan: chances are that you'll be able to get ahold of a reference this way even if your local library itself doesn't have it. Talk to the librarian! That's what they are there for!

My criterion for these books is that it be concerned with the Arthur legend in some way. I have several categories:

- Fiction: novelizations of the Camelot legend, or novels that use significant elements of the legend.
- Poetry: poetic renditions of the legend.
- Non-Fiction and research: includes research into the origin of the legends, speculation on who the original characters might have been, studies and critiques of medieval sources, literary criticism, etc.
- Medieval and Early Texts: original or modern translations of texts written before 16th century or so (an arbitrary division point I used).
- Periodicals: references that appear in magazines and articles. These are typically research notes.
- Arthurian references: novelizations that use the legend in a minor way or as secondary characters.
- Celtic Fiction: reworkings (novelizations) of traditional Celtic stories. I suppose I could have a category for research into Celtic fiction, but the ones I consider relevant are in the non-fiction and research section above.
- Organizations: finally, I provide a list of organizations dealing with the Camelot legend. This is not exhaustive; in fact, it's rather incomplete and I would love more information.

In general, related stories are acceptable (such as Tristram and Isolde). Stories in other time periods are acceptable as long as they still center on the Arthur myth (Kennealy's *Hawk's Gray Feather*) or are talking about his return (*Sir Machinery* and others). References to Arthurian elements are also acceptable, but I do not put all of them in (a complete listing would be very large!); only the ones that seem interesting. The Celtic works are included, because many of them apparently provide an early genesis for the Arthurian stories, and others are stories derived from minor characters in the Arthurian stories (or perhaps the other way around, characters from well known stories got honorable mention in these later stories --- who can tell?).

Disclaimer: I have not vouched for the accuracy of each and every entry in this list. If you find mistakes or have additional information on a reference, by all means, let me know. I likewise appreciate any additions to this list. Send them to the addresses at the end of this posting.

Also please note that for some books their mere inclusion into this bibliography constitutes a spoiler of sorts. Don't say you haven't been warned!

Thanks to: Kurt Anderson, Shannon Appel (of the now defunct Camelot mailing list), Ed Aubry, Landen Bain, Richard Barber, Ron Bean, Leanne Berezna, Wendy Betts, John Brannick, Mike Castle, Peter Chubb, Ben Cohen, Denis Constales, Dan'l Danehy-Oakes, Peter Davis, James Drew, Gary D. Duzan, Harry Erwin, A.T. Fear, Scott Federhen, Margaret Martin Gardiner, Roger Gardiner, Susan Gere, Todd Goldberg, Mark Edward Harris, Steve Hartwell, Cameron Hayne, Sandra Hereld, Peter Janes, Tim Johnson, Ray Kaiser, Peter Kumaschow, Jane Lean, Grace Lee, David Lester, David Librik, Dave Linton, William D.B. Loos, Linda Malcor, Melchar, Kevin McGuire, Alex Martelli, Francis Muir, Rick Myers, Patrick Nielsen-Hayden, Terry O'Brien, Lisa Padol, Kimberly Passarella, Robert Paulsen, Charles Power, Craig Presson, Stephen Reimer, David Salley, Dale Schierbeck, William Smith, Steve Thomas, Scott Vandenberg, Peter Van Heusden, Janet Walz, Nick Westgate, Tom Wicklund, Darren Williams, Jean Wilson, Mary Winters, Erick "a six foot hobbit," and MJ aka "classic bitch" for their help in putting this list together.

This compilation is Copyright 1994-1996 by Cindy Tittle Moore. All rights reserved.

Table of Contents

[Fiction](#)

[Poetry](#)

[Non-fiction and research](#)

[Medieval and early texts](#)

[Periodicals](#)

[Arthurian references \(fictional\)](#)

[Celtic fiction](#)

[Organizations](#)

Fiction

Arthur Sex #7: The Erotic Adventures of King Arthur. Castle of Ill Repute: Part one of two. This is a comic book. More issues? It is actually fairly faithful to Malory. Unsure whom to credit.

The Romance of King Arthur (Mayflower, 1979. Reprint of 1917 Edition. ISBN 08317-7460-6.)

Hugh, Dafydd. *Arthur War Lord* (Avon Books, 1994. ISBN 0-380-77028-8.) Part one of two. Two present day people find themselves catapulted back in time, replaying events at Camelot with history at stake.

Anderson, Poul. *Three Hearts and Three Lions*. Riverdale: Baen Publishing Enterprises, 1993 (First published 1953).

Ashe, Geoffrey. *The Finger and the Moon*. St. Albans: Panther Books, 1975 (First published: Great Britain: William Heinemann, 1973). Geoffrey makes himself a character in this one. He organizes a ritual/play based on the Grail myth. (There's more to it than that, of course.)

Ashley, Mike, *The Pendragon Chronicles* (Peter Bedrick Books, New York, 1991. ISBN 0-87226-228-6. paperback.) Anthology includes stories by Andre Norton, John Steinback and Jane Yolen.

Ashley, Mike. *The Camelot Chronicles*. New York: Caroll & Graf Publishers, 1992. Another anthology by the author of *The Pendragon Chronicles*. Van Asten, Gail. *The Blind Knight*. New York: Ace Books, 1988.

Attanasio, A. A. *Kingdom of the Grail*. New York: HarperCollins, 1992.

Attanasio, A. A. *The Dragon and the Unicorn* Tells the story of Merlin and Uther until the birth of Arthur. *Arthur*. The story of Arthur up to where he gets his sword. The stories are rich in detail about Celtic mythology, gods, demons, angels, etc.

Barthelme, Donald. *The King*. New York, London, Victoria, Toronto, Auckland: Penguin Books: 1992 (First published in the USA by Harper & Row, 1990).

Berger, Thomas, *Arthur Rex*. This retelling of the Arthur legend is somewhat reminiscent of the movie "Excalibur" in feel.

Blaylock, James P. *The Paper Grail*. New York: Berkley Publishing Group, 1992 (First published: 1991).

Blyton, Enid. *Tales of Brave Adventure*. Contains Robin Hood and Arthurian legends.

Bond, Nancy. *A String in the Harp*. New York: Penguin Books, 1987 (First published by Atheneum in 1976).

Borowsky, Marvin, *The Queen's Knight* (Random House, New York, 1955 - probably out of print). An interesting Arthur, who begins as a middle-aged bumpkin, crowned to be a puppet to a group of regents. All in all, this novel is somewhat uneven but quite readable.

Bradley, Marion Zimmer, *The Mists of Avalon* (Del Rey. Ballantine Books, New York, 1982. ISBN 0-345-35049-9. Hardcover and trade paperback.) A female oriented and positive rendition of the Arthurian legend. Considerably more sympathetic to pagan religions (although depicted as modern neopaganism) than to Christianity.

Bradley, Marion Zimmer, *The Forest House*. Prequel to the Mists of Avalon. Penguin Books, 1995. ISBN 0-670-84454-3 (hc) 0-451-45424-3 (pb).

Bradshaw, Gillian, *Hawk of May, Kingdom of Summer, In Winter's Shadow* (Menthuen Paperbacks, Great Britain also Signet Books, 1980 also hardcover by Simon and Schuster.) The first book is the story of Gwalchmai, one of Arthur's Knights; the last is told by Guinevere. *Down the Long Wind* is the single book volume version of the three books.

Bulfinch, Thomas, *Age of Chivalry: or, King Arthur and His Knights* (John D. Morris, Philadelphia, 1898, many reprints). Published in their own right, also found in Bulfinch's. Contains long summaries of the Camelot legends and of the French Charlemagne legends.

Burnham, Jeremy, and Trevor Ray. *Raven*. London: Corgi Books/Carousel, 1977.

Labell, James Branch. *Jurgen, a Comedy of Justice*. 1919.

Lanning, Victor. *The Crimson Chalice*. Originally published as *La Leggenda del Calice Cremisi*.

Translated by Patrizia Rognomi, Codice Libro 22 006 CN, Casa Editrice Nord S.r.l., via Rubens 25, 20148 Milano, Italia; Copyright by Victor Canning 1976, 1977, 1978, and for the Italian edition by the publisher in 1990 (first edition, of the Italian translation, June 1990). An "Arthur as Celtic Chieftain" book, with nice twists.

Carlsen, Chris. *Berserker: The Bull Chief*. London: Sphere Books, 1977.

Carmichael, Douglas, *Pendragon: an Historical Novel* (Blackwater Press, New York, dist. by Exposition Press, 1977). Arthurian romances -- adaptations.

Chant, Joy. *The High Kings*. Toronto, New York, London, Sydney, Auckland: Bantam Books, 1985 (First printing 1983).

Chapman, Vera, *The King's Damosel, The Green Knight, and King Arther's Daughter*. Out of print.

Christian, Catherine, *The Pendragon* (Warner Books, 1978.) A story told by Bedivere in his old age recalling the golden days of Camelot. Unfortunately this results in a lackluster story. Aside from the intrusiveness of the story framed by Bedivere's old age, it's a decent retelling. Takes the "Celts reclaiming Romanized Britain" slant.

Cochran, Molly and Warren Murphy. *The Forever King*. Tor Books, 1993. ISBN 0-812-51716-4. The return of Arthur to present day, woven in with the story as it happened long ago. Beautifully told.

David, Peter, *Knight Life* (Ace Fantasy, 1987.) A comedic book about Arthur's return in modern day.

Davies, Robertson. *Lyre of Orpheus*. London, New York, Victoria, Ontario, Auckland: Penguin Books, 1989. First published: Canada: Macmillan of Canada, 1988.

Davies, Robertson. *The Rebel Angels*. Middlesex, New York, Victoria, Ontario, Auckland, 1983. Copyright Robertson Davies, 1981.

Davies, Robertson. *What's Bred in the Bone*. London, New York, Victoria, Ontario, Auckland: Penguin Books, 1986. First published in the United States of America by Viking Penguin, 1985. First published in Canada by Macmillan of Canada, 1985.

Dickinson, Peter. *The Changes Trilogy*. New York: Dell, 1986. Includes *The Weathermonger*, *Heartsease*, and *The Devil's Children*. Merlin is used as a McGuffin to explain why the world no longer has modern technology.

Eliot, T. S. *The Waste Land*. 1922.

Endersby, Clive. *Read All About It!* Toronto, New York, London, Sydney, Auckland: Methuen, 1981.

Erskine, John, *Galahad, Enough of His Life to Explain His Reputation* (Bobbs-Merrill, Indianapolis, 1926 - certainly out of print)

Evans, Quinn Taylor. *Daughter of Fire, Daughter of the Mist, Daughter of the Light*. Romantic novels.

Ford, John M. *The Dragon Waiting: A Masque of History*. New York: Avon Books, 1985 (First published 1983)

Finkel, George, *The Twilight Province* (London: Angus & Robinson, 1967.) This is an excellent "young adult" tale about a late Roman, northern Arthur based on the Bamburgh Castle, Newcastle/Tyne area of northeastern Britain.

Fraser, Antonia, *King Arthur and the Knights of the Round Table* (Illustrated by Rebecca Fraser, Knopf, Random House, New York, 1970). First published under title: *King Arthur*. Retellings of seventeen tales about King Arthur, Lancelot, Gawaine, Tristram, and other knights of the Round Table. Juvenile.

French, Allen, *Sir Marrok, a tale of the days of King Arthur* (The Century Co., New York, 1902).

Frith, Henry, *King Arthur and his Knights of the Round Table* (G. Routledge and Sons, London/New York, 1884).

Frost, William Henry, *The Court of King Arthur; Stories from the land of the Round Table* (Illustrated by Sydney Richmond Burleigh, C. Scribners Sons, New York, 1903).

Garner, Alan. *The Moon of Gomrath*. New York: Ballentine Books, 1981. (First published: London: William Collins, 1963).

Garner, Alan. *The Weirdstone of Brisingamen: A Tale of Alderley*. London: William Collins, 1960; rev. ed. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books, 1963.

Gash, Jonathan [John Grant]. *The Grail Tree*. New York, London, Victoria, Ontario, Auckland: Penguin Books, 1988 (First published: London: William Collins, 1979).

Gemmell, David. *Ghost King* and *Last Sword of Power*. A fictional account of the life and times of Arthur, bearing little resemblance to the usual myths.

Gloag, John, *Artorius Rex* (New York: St. Martin's, 1977.) This is the final volume in a late Roman trilogy with two "pre-Arthurian" novels titled *The Caesar of the Narrow Seas* and *The Eagles Depart*. *Artorius Rex* is another Romano-Celtic tale which attempts a historical reconstruction.

Godwin, Parke, *The Last Rainbow, Fire Lord, Beloved Exile* (Bantam). The characters are terrific, the sense of time and place eye opening. Arthur in the beginning is a native officer in the Roman legions guarding the northern borders. First published as short stories in *Fantastic Sept.* 1977, and in *The Fire When it Comes* (Garden City, Doubleday 1984).

Godwin, Parke, *Invitation to Camelot* (Ace, 1988.) An anthology including stories by Tanith Lee, Morgan Llywelyn, Elizabeth Scarborough and Jane Yolen.

Greeley, Andrew M. *he Magic Cup: An Irish Legend*. New York: Warner Books, 1979 (First published: New York: McGraw-Hill, 1979).

Griffiths, Paul. *The Lay of Sir Tristram*. London: Chatto & Windus, 1991. ISBN 07011 3570 0. A very exciting book which at best can be described as meta-fiction. It takes on the whole problematic that the Arthurian/Tristram tradition presents.

Gross, Gwen, *Knights of the Round Table* (Illustrated by Norman Green, Random House, New York, 1985).

Haar (Hoar?), J. T. *King Arthur* (New York: Crane Russak, c. 1967, 1975.)

Haldeman, Linda. *The Lastborn of Elvinwood*. Garden City, NY: Doubleday, 1978.

Hanratty, Peter, *The Book of Mordred* and *The Last Knight of Albion* (Ace Fantasy and Bluejay Books. ISBNs 0-441-07018-3 and 0-312-94271-8. Paperback and trade paperback.) A retelling of the Arthurian legend in a bizarre mix of modern and ancient times.

Hanson, Charles Henry, *Stories of the Days of King Arthur* (With illustrations by Gustave Dore, T. Nelson, London/Edinburgh/New York, 1898).

Hastings, Selina, *Sir Gawain and the Loathly Lady* (Lothrop, Lee & Shepard Books, New York, 1985). ISBN 0-7445-0295-0. This is beautifully illustrated. The inside cover says that a version of *Sir Gawain and the Green Knight* is also available by the same author.

Hawke, Simon [Nicholas Yermakov], *The Wizard of 4th Street* (1987), *The Wizard of Whitechapel* (1988), *The Wizard of Sunset Strip* (1989), *The Wizard of Rue Morge* (1990), *The Samurai Wizard* (1991), *The Wizard of Santa Fe* (1991), *The Wizard of Camelot* (1993). New York, Warner Books. Premise: There was a magical alien species which bred with humans long, long ago. The descendants of these unions were humans with magical abilities. Merlin was a half-breed, as was Morgan LeFay. Since magic and technology cannot co-exist, magic went dormant as technology increased. After the fall of technology, magic returned and Merlin revived. Unfortunately, the alien species discovered that *Necromancy produces powerful magic and they are now known as demons. Merlin has to recruit and train magical humans to thwart their plans.* Appearances by Merlin, Morgan Le Fay and Mordred.

Heller, Julek and Dierdre Headon. *King Arthur & His Knights*. Fiction which draws on a variety of sources including, but not limited to Chretien de Troyes' Arthurian Romances & Malory's Morte D'Arthur. Dragons' World Ltd. 1990 ISBN 1850281149.

Hollick, Helen. *Kingmaking, Pendragon's Banner*, a third book due in June 1997 to complete the trilogy.

Humble, William F. *A Tale of Arthur* (Anthony Blond, London, 1967).

Hunter, Jim. *Percival and the Presence of God*. London and Boston: Faber and Faber, 1978.

Jeter, K. W. *Morlock Night*. New York: DAW Books, 1979.

Johnson, Barbara Ferry. *Lionors*. New York: 1975.

Jones, Courtway, *In the Shadow of the Oak King*. It apparently tries to tell the story in a historically 'realistic' setting (i.e., without grafting the high middle ages onto sixth century Britain).

Jones, Courtway. *The Witch of the North*. New York: Simon and Schuster, 1994. Copyright: 1992. Sequel to *In the Shadow of the Oak King*.

Jones, Mary J., *Avalon* (The Naiad Press, ISBN: 0-941483-96-7, 1991). This is set in the closing days of King Arthur's reign and mostly concerns the Lady of the Lake at that time (Argante, from Layamon) her predecessor is Nimue), with some recounting of her childhood. Definitely a feminist reading, and not as well done as *Mist of Avalon*, for example. It is also curiously incomplete. More books may be planned.

Kane, Gil and John Jakes. *Excalibur!*. No relation to film of same name and approximate year

Karr, Phyllis Ann. *The Idylls of the Queen*. New York: Ace Books, 1982.

Katz, Welwyn Wilton, *The Third Magic* (Groundwood Books/Douglas & McIntyre, ISBN (bound) 0-88899-068-5 (pbk): 0-88899-126-6, 1988). A "young adult" book, this one has one of the more imaginative retellings of the Arthurian legend

Kennealy, Patricia, *The Hawk's Gray Feather*, *The Oak Above the Kings*, and *The Hedge of Mist*. (ROC division of Penguin Books), ISBN 0-451-45053-1, 1990). Builds upon the world of *The Silver Branch*, *The Copper Crown* and *The Throne of Scone* in which the Sidhe were aliens. This book is set much

CATHER. A GOOD FANTASY/ST. NICHOLAS.

Kuncewicz, Maria. *Tristan: A Novel*. New York: George Braziller, 1974.

Landis, Arthur H. *Camelot in Orbit*. New York: DAW Books, 1978. Also *Home--To Avalon* (1982), *The Majick of Camelot* (1981), *A World Called Camelot* (1976), all published by DAW Books.

Lanier, Sidney, ed., *King Arthur and His Knights of the Round Table*, (Grosset & Dunlap, 1950. ISBN 0-448-06016-7.) A reasonable children's version. The Scribner, New York edition is illustrated by N.C. Wyeth. Original copyright in 1924.

Lang, Andrew, *Tales of the Round Table* (London, New York : Longmans, Green, 1923). Based on the tales in the *Book of Romance* edited by Andrew Lang.

Latymer, Baron Francis Burdett Thomas Coutts-Nevill, *The Romance of King Arthur*, (London, John Lane; New York, John Lange Co. 1907).

Laubenthal, Sanders Anne. *Excalibur*. (Publication data not available, it hit paperback about 1974 or 1975). Arthurian magic in a modern setting. Incorporates sword and grail symbology with tarot magic. Very original, and a real page-turner.

Laumer, Keith. *A Trace of Memory*. Turns out to be very much Arthurian about halfway through. Difficult to say more without spoilers. First published as a serial in *Amazing Stories* in about 1963 and reprinted since.

Lawhead, Stephen, *Taliesin, Merlin, Arthur* (Avon Books, plus British and Australian printings. 1988). Lawhead is an excellent writer and these stories make a very good read. Be warned, *Arthur* gets dragged down by a somewhat stridently Christian slant, in a tale that differs substantially from the first two books. *Pendragon* has been just released, 1994.

Lerner, Alan J. and Frederick Lowe. *Camelot*. 1961.

Lodge, David. *Small World*. New York: Warner Communications, 1986. First published: 1984. It's Arthurian in the same way as *Lyre of Orpheus*, but deals with Perceval.

McDermott, Gerald, *The Knight of the Lion* (New York : Four Winds Press, c1979). Juvenile: a retelling of the adventures of Sir Yvain and his faithful lion, as the young knight goes through several trials to prove himself worthy of a great triumph.

McGowen, Tom, *Sir Machinery* (Folet Publishing Company, Chicago, 1970. ISBN 0-695-40167-X hardback, 0-695-80167-8 trade paperback.) An amusing children's tale set in modern days. Based upon the notion that King Arthur will come back to save Britain again.

McKay, David. *Bulfinch's Age of Chivalry or King Arthur and His Knights*. Revised by J. Loughran Scott. Philadelphia.

McKenzie, Nancy. *The Child Queen*. (Del Rey, 1994. ISBN 0-345-38244-7.) The sequel, *The High Queen* is planned. A well written tale from Guinevere's point of view. The setting and feel is similar to Mary Stewart's, although some details differ. Lancelot is in this version, and very well done.

Marshall, Edison, *The Pagan King* (Garden City, N Y., Doubleday, 1959).

Matthews, John, ed., *An Arthurian Reader: Selections from Arthurian Legend, Scholarship, and Story* (Aquarian Press, Sterling Publishing Company, New York, 1988)

Meany, Dee Morrison. *Iseult*. Out of print. *Lionors, King Arthur's Uncrowned Queen*.

Monaco, Richard, *Parsival or a Knight's Tale, The Grail War, The Final Quest* (1983), *Blood and Dreams* (1985) (Berkley Books, New York, ISBN 0-425-05143-9, etc.).

Munn, H. Warner, *Merlin's Godson* (1st Ballantine Books ed. New York: Ballantine Books, c1976). Originally published as 2 separate works: *King of the World's Edge* and *The Ship from Atlantis*.

Munn, H. Warner, *Merlin's Ring*, (New York, Ballantine Books [1974]). Sequel or related to *Merlin's Godson*.

Newell, William Wells, *King Arthur and the table round : tales chiefly after the Old French of Crestien of Troyes : with an account of Arthurian romance, and notes* (1897).

Newman, Sharan, *Guinevere, Guinevere, The Chessboard Queen*, and *Guinevere Evermore*, (Bantam, 1981. ISBN: 0-553-20354-1). A haunting fairy-tale rendition of Guinevere's childhood, marriage to Arthur, and participation in the events of Camelot. GtCQ was released in hardcover and then went out of print. Strangely, it does not appear to have been available in paper though the other two are currently available in trade paperback.

Norman, Elizabeth. *Silver, Jewels, and Jade*. A fictionalized account of Elaine's (Igraine) life before Uther.

Norton, Andre [Alice Mary Norton]. *Here Abide Monsters*. New York: Atheneum, 1973.

Norton, Andre, *Merlin's Mirror* (Daw Books, 1975.) Merlin is a half- breed: human and space alien, and the war between light and darkness is recast into a war between two space going races. The premise is bizarre, but Norton makes it work well.

Norton, Andre. *Steel Magic*. Cleveland: Collins-World, 1965; New York: Archway, 1978.

__Nye, Robert. *Merlin*, 1975? Humorous and bawdy account of the life of the mage.

Percy, Walker. *Lancelot*. New York: Avon, 1978 (by arrangement with Farrar, Straus and Giroux, the first publisher).

Peters, Elizabeth [Barbara Gross Mertz]. *The Camelot Caper*. New York: Tom Doherty Associates: 1988 (First published: New York: Meredith Press, 1969).

Phelan, Laurel. *Guinevere* (Pocket Books, Simon & Schuster, ISBN 0-671-52611-1). Written by Guinevere's "reincarnation", a well told story.

Philip, Neil *The tale of Sir Gawain* (illustrated by Charles Keeping. New York : Philomel Books, 1987).

Phillifent, John T. *Life with Lancelot*. New York: Ace Books, 1973. Bound with William Barton, Hunting on Kunderer, as an Ace Double.

Powers, Tim, *The Drawing of the Dark*. Ambrosius and the Fisher-King.

Powers, Tim. *Last Call*. New York: Avon Books, 1993 (Published in hardcover by William Morrow and Co., Copyright Tim Powers, 1992).

Powys, John Cowper. *A Glastonbury Romance*. New York: Simon and Schuster, 1932; London: John Lane, The Bodley Head, 1933.

Price, Anthony. *Our Man in Camelot*. New York: Warner Books, 1988. First published: London: Victor Gollancz, 1975. Espionage thriller, well researched.

Price, Robert, *The Last Pendragon* (Walker and Co. NY 1991) Telling of Bedwyr, last of the Knights after the Fall, and Irion, son of Mordred, and the Saxon threat to what's left of old Britain. Arthur himself appears only in the prolog. "Tactics" oriented.

Pyle, Howard, *The story of King Arthur and his knights* (New York : C. Scribner's Sons, 1904, c1903). Classic. Also: *The Story of the Champions of the Round Table* (1905), *The Story of Sir Lancelot and his Companions* (1907), *The Story of the Grail and the Passing of Arthur* (1910). All were originally published by Scribners.

Riordan, James. *Tales of King Arthur* (Hamlyn, London, 1982). ISBN 0600-35352-4. An illustrated version of several classic tales.

Robbins, Ruth. *Taliesin and King Arthur*. Berkeley: Parnassus Press, 1970.

Robert, Dorothy James. *The Enchanted Cup*. New York: Apple- Century-Crofts, 1953.

Rubin, Michael. "Days of Legend." Song. 4 Feb. 1987, rev. 3 Apr. 1993.

St. John, Nicole [Norma Johnston]. *Guinever's Gift*. New York: Random House, 1977. An archaeologist and his assistants recreate the Arthurian love triangle.

Sampson, Fay, *Daughter of Tintagel*. Headline Book Publishing, London, U.K. ISBN 0-7472-3894-4. This is an omnibus volume of 5 separate volumes: *Wise Woman's Telling*, *White Nun's Telling*, *Black Smith's Telling*, *Taliesin's Telling*, *Herself*. Here's what the book jacket reads: The bards have sung this tale the length and breadth of Britain. The story of the momentous birth of the legendary Arthur - the story of the fear, hate and love between him and his half-sister Morgan the Fay. But never before have there been five tellings, each by a witness to the mythical events: Gwennol Far-Sight, Morgan's childhood nurse and a wise woman in the ways of sacred pagan magic. Luned, the young white nun, who fears her own soul has been contaminated by Morgan's passions. Teilo, who was once a proud and powerful Smith of the Old Religion, condemned to live as a woman amongst Morgan's maids, because of his unwise ambition. The bard Taliesin, bred to sing of war and red slaughter and glorious death. And finally Morgan the Fay herself speaks, the Goddess, the witch, whose story has shape-shifted down the centuries, a force for destruction or a force for healing...?

Seare, Nicholas, *Rude Tales and Glorious* (Clarkson N. Potter, Inc., New York, 1983. Hardback). [Out of Print] Classic rendition. Title says it all. This is a retelling of the Arthurian tales. Merlin is a two bit con artist/pimp, Gwen is a whore that enjoys giving out free samples, Arthur is Merlin's assistant. It is a riot. Seare is a pen name for a well known author as yet unrevealed. Speculation centers on Rodney Whitaker (source William Poundstone, *Biggest Secrets*).

Service, Pamela F., *Winter of Magic's Return, Tomorrow's Magic* (Atheneum, New York, 1987). Five hundred years after the Devastation destroys modern civilization, the young Merlin and two friends succeed in bringing back King Arthur to Britain in the grip of a nuclear winter and together they struggle to build a new and better society despite the evil plotting of Morgan Le Fay. Juvenile fiction.

Shwartz, Susan, *The Grail of Hearts* (New York: Tor Books, 1992, ISBN 0-312-85176-6/hardcover). Arthurian; also concerned with the Parsifal legend and the Wandering Jew, whom Shwartz portrays as a woman.

Sobol, Donald J. *Greta the Strong*. Chicago, Follet Publishing, 1970.

Stone, Eugenia, *Page boy for King Arthur*, (illustrated by Raffaello Busoni. Chicago : Follett Publishing Co., c1949).

Stone, Eugenia, *Squire for King Arthur*, (illustrated by Raffaello Busoni. Chicago : Follett Pub. Co., 1955).

Stafford, Greg, and others. *King Arthur Pendragon*. (Chaosium Inc., 950-A 56th Street, Oakland, CA 94608. ISBN: 0-933635-59-1.) Other books in the same series: *The Boy King*, by Greg Stafford, ISBN 0-933635-78-8; *The King Arthur Companion*, by Phyllis Ann Karr, ISBN 0-993635-17-6; *Knights Adventurous*, by Greg Stafford, ISBN 0-933635-70-2. This is part of an excellent role playing game, but the books are worth reading by themselves as well. There are several books the game is made of, purchaseable separately. Most of it is a very detailed glossary of people in the various versions of the saga (with primacy to Mallory's), but almost half of it is spent on similar glossaries of notable places, of special "things", and many other fascinating tidbits, such as an attempt at a self-consistent chronology of Arthur's reign, and so on.

Steinbeck, John, *The Acts of King Arthur and his Noble Knights* (Del Rey. Paperback.) Rendition of Le Morte D'Arthur into modern day English. Not complete.

Stewart, Mary, *The Crystal Cave*, *The Hollow Hills*, *The Last Enchantment*, and *The Wicked Day* (Fawcett Crest.) A modern retelling of the legend, almost classic in their own right. The first three are narrated by Merlin, and the last in third person.

Stone, Brian, translator. *Sir Gawain and the Green Knight*. (Penguin Books, many reprints. c1959. ISBN 0-14-044092-5.) Beautiful translation.

Sutcliffe, Rosemary, *Sword at Sunset* (Coward-McCann, Inc, New York, 1963. Hardcover and paperback available.) A telling of Arthur as he might actually have been, a local Celtic warlord.

Sutcliffe, Rosemary, *The Light Beyond the Forest* (1979) and *The Sword in the Circle* (1981) (London: Bodley Head.) You can see from the dates that these are somewhat later than her adult novel *Sword at Sunset*. They are technically "young adult" titles.

Sutcliffe, Rosemary, *The road to Camlann* (1st ed. New York : Dutton, 1982). The evil Mordred, plotting against his father King Arthur, implicates the Queen and Sir Lancelot in treachery and brings about the downfall of Camelot and the Round Table. "Young adult."

Sutcliffe, Rosemary. *The Lantern Bearers*. New York: Henry Z. Walck, 1959. Prequel to *Sword at Sunset*.

Sutcliffe, Rosemary. *Tristan and Iseult*. Farrar, Straus and Giroux, 1991 (First published: 1971).

Sutcliffe, Rosemary and Taylor, Anna. *Drustan the Wanderer: A Novel Based on the Legend of Tristan and Isolde*. Harlow, England: Longman, 1971; New York: Saturday Review Press, 1972.

Sutcliffe, Rosemary and Taylor, Keith. *Bard*. New York: Ace Books, 1981. Portions of this novel appeared in *Fantastic Stories*, 1975, published under the pseudonym Dennis More.

Talbott, Hudson, *King Arthur : The Sword in the Stone* (New York : Books of Wonder, 1991)

Tolstoy, Nikolai, *The Coming of the King: A Novel of Merlin* (Bantam Books, 1989. Trade paperback) Very closely based on the Welsh mabinogion -- poetry rendered into prose. Makes no attempt at "realism" -- the grotesquely fantastic has its day here. Lyrical writing, worth reading. Long

Treece, Henry, *The Great Captains* (New York: Random House, 1956.) This is another sort of Celtic late Roman novel with characters such as Artos the Bear/Artorius, dux bellorum, Bedwyr, Cie, Medrawt, and Drostan. An excellent story, but not one for the squeamish.

Troughton, Joanna, *Sir Gawain and the loathly damsel* (retold and illustrated by Joanna Troughton. 1st ed. New York : Dutton, 1972). Adapted from an anonymous fifteenth-century poem, *The Weddyng of Sir Gawen and Dame Ragnell*: in order to obtain the answer to a riddle that will save King Arthur's life, Sir Gawain must marry the ugliest maiden in the world. Juvenile.

Turner, Roy. *King of the Lordless Country*. London: Dennis Dobson, 1971.

Turton, Godfrey, *The Emperor Arthur*, (Garden City, N.Y., Doubleday, 1967). This is another late Roman historical reconstruction. Highly recommended.

Twain, Mark, *A Connecticut Yankee in King Arthur's Court* (many editions).

Vansittart, Peter. *Lancelot: A Novel*. London: Peter Owen, 1978. Also *Perceval*; London: Peter Owen, 1988.

Viney, Jane. *The Bright-Helmed One*. London: Robert Hale, 1975.

Voigt, Cynthia. *The Wings of a Falcon* (1993). This is the third book in a series. In the first book, *Jackaroo*, Voigt looks at the Robin Hood legend and writes a story about the truth behind it, that is, what might actually have happened to inspire the oral tradition. *The Wings Of A Falcon* works in much the same way. A major theme in this series is just how much stories change in the telling, over time, and some readers may be upset by just how much Voigt alters aspects of the Arthurian legend that they've come to view as essential. Also, the series so far is told in chronological order, with one or more main characters in each book descended from some main characters in the previous book, so in Voigt's series Robin Hood actually *precedes* Arthur by four generations. Thoroughly enjoyable read, particularly if you enjoy metafiction.

White, Terence Hanbury, *The Once and Future King* and *The Book of Merlin* (Berkley Books, ISBNs: 0-425-06310-0 & 0-425-07282-7, respectively. Original copyrights in 1939 and 1940). A retelling of the legend from the earliest stories. More comedic than some of the other versions. Be warned, *The Book of Merlin* was published in 1977, 13 years after T.H. White's death and it contradicts and rehashes many themes and stories from TOFK.

White, T.H. *The Sword in the Stone* (orig. published in 1938). The first book in TOFK. This is followed by *The Witch in the Wood*, *The Ill-Made Knight*, and last *The Candle in the Wind*. All these together comprise TOFK; the last was never published separately.

Whyte, Jack. *Sky Stone*, *The Singing Sword*, *The Saxon Shore*, and *The Eagle's Brood*. Toronto: Penguin Books, 1992 and onwards. ISBN 0-14-017050-2 (first book). Very well written. One interesting theme is the exploration of the reasons *why* Merlin is so reclusive.

Williams, Charles. *War in Heaven*. Grand Rapids: William B. Eerdmans, 1970 (First published in 1930).

Wolf, Joan, *The Road to Avalon* (Onyx Novels, a subdivision of Penguin Books.) A romantic retelling, casting familiar characters into startlingly different relationships.

Woolley, Persia, *Child of the Northern Spring*, *Queen of the Summer Stars*, *Guinevere: The Legend in Autumn* (Poseidon Press, New York, London, Toronto, etc.) The story of the life of Guinivere, from her point of view.

Yolen, Jane. *The Dragon's Boy* (Harper and Row, New York, 1990). Children's fiction. Young Arthur

Yolen, Jane, *The Dragon's Boy* (Harper and Row, New York, 1979). Children's fiction. Young Arthur meets a dragon and comes to accept him as a friend and mentor.

Yolen, Jane, *Merlin's Booke: Thirteen Stories and Poems about the Arch-Mage* (Berkley Publishing Group, Ace Fantasy, New York, 1986).

Zelazny, Roger. *The Courts of Chaos*. 1978.

Zelazny, Roger. *The Guns of Avalon*. 1972.

Zelazny, Roger "The Last Defender of Camelot." In *The Last Defender of Camelot*. New York: Pocket Books, 1980, pp. 271-94.

Poetry

Lancelot of the Laik. A Scottish metrical romance, about 1490-1500 A.D. Re-edited from a manuscript in the Cambridge University Library, with an introd., notes, and glossarial index, by W. W. Skeat. London, New York, Published for the Early English Text Society by the Oxford University Press [1965].

Orkneyinga Saga, c1200 (unknown Icelandic Author). The Isles of Orkney are of course the famed home of Lot, Morgause, Gawain, Mordred, etc.

Arnold, Mathew. *Tristram and Iseult*.

Beroul. *The Romance of Tristan*. c1150.

Carley, James P., introduction. *Mathew Arnold and William Morris* (Arthurian Poets series, Woodbridge, Suffolk, and Rochester, NY: Boydell Press 1990, ISBN: 0-85115-544-8). Arnold's "Tristram and Iseult" is the first modern English retelling of the Tristram legend, a melancholy interpretation of the theme; Morris' different approach apparent in the rich sensuality of his "The Defence of Guenevere."

Carley, James P., ed., introduction. *A.C. Swinburne* (Arthurian Poets series, ISBN: 0-85115-546-4). Some of Swinburne's most important poetry recreates the Arthurian legends from a modern perspective. Includes *Tristram of Lyonesse*.

Carley, James P., ed., introduction. *E.A. Robinson* (Arthurian Poets series, ISBN: 0-85115-545-6). Robinson's Arthurian poems, published between 1917 and 1927 won him a Pulitzer Prize.

Dodds, David, ed., introduction. *Charles William* (Arthurian Poets series, ISBN: 0-88115-291-0). Contains *Taliessin through Logres* and *The Region of the Summer Stars*, as well as twenty-four of William's earlier poems on Arthurian themes from his collection *The Advent of Galahad* (many never published before), and fragments designed to form a sequel to *Region* which also appear for the first time.

Geoffrey of Monmouth *Vita Merlini* [Life of Merlin]. Verse.

Heath-Stubbs. *Artorius. A Heroic Poem in Four Books and Eight Episodes*. (London: Enitharmon Press, 1973. ISBN 901111-39-2). Hard to find.

Hole, Richard, *Arthur; or, The northern enchantment* (GGJ and J Robinson, London, 1798) A poetical romance, in seven books.

Lewis. *Arthurian Tales*. Oxford, 1948. Reprinted.

LEWIS. *Arthurian 10130*. OXFORD, 1948. REPRINTED.

Lupack, Alan, ed., *Arthur, the Greatest King: an Anthology of Modern Arthurian Poems* (forward by Raymond H. Thompson, Garland, New York, 1988).

Lytton, Baron Edward Bulwer, *King Arthur* (London, Henry Colburn, 1849).

Maynadier, Howard, *The Arthur of the English Poets* (Boston, New York, Houghton, Mifflin and Company, 1907).

Morris, William. *The Defence of Guenevere*.

Robinson, Edwin Arlington, "Merlin"(1917), "Lancelot"(1920) and "Tristram"(1927). Verse retelling of the Arthur legend. The last one won the 1928 Pulitzer Prize for poetry.

Swinburne, A.C. *Tristram of Lyonesse*. And others.

Tennyson, Lord Alfred, *Idylls of the King* (Signet, 1961.)

Williams, Charles. *Taliessin Through Logres, The Region of the Summer Stars* (Eerdmans, 1974). Original printings through Oxford University Press, 1938.

About the *Arthurian Poets* series: A volume on John Masefield is in preparation. All the volumes contain the complete Arthurian poetry of each author; for example, the Charles Williams volume has much previously unpublished poetry.

Non-fiction and research

"Bulletin of Bibliography" (July-Sept. 1981, 38(3):128-138,149). Contains an Arthurian bibliography.

Modern language association of America, *A bibliography of critical Arthurian literature* (New York City).

Modern Language Association of America. Arthurian Group. *A bibliography of Arthurian critical literature* (v.1-2; 1922/29-1930/35, New York).

The Fall of Camelot (by the editors of Time-Life Books, Time-Life Books, Alexandria, VA [USA], 1986).

Alcock, Leslie, *Arthur's Britain* (Penguin Press, 1971). Documentary evidence of King Arthur's historical existence. Alcock has also published much work concerning archaeological excavations of Glastonbury (speculated site of Camelot).

Allen, Philip Schuyler. *King Arthur & His Knights A Noble and Joyous History*. A collection of stories based on Malory. Rand McNally & Co. 1995 ISBN 1-56619-791-0.

Andronik, Catherine M., *Quest for a King: Searching for the Real King Arthur* (Atheneum, New York, 1989). Surveys the legends surrounding King Arthur and examines the historical evidence behind them.

Ashe, Geoffrey, *King Arthur's Avalon: The Story of Glastonbury* (Dutton, New York, 1958, reprinted). Glastonbury is the legendary Avalon, site of Arthur's grave and source of much fanciful speculation and scholarly interest. The author reveals Glastonbury's distinctive character in the dark ages as the meeting place of Saxon and Celt; the glory of its Abbey as the center of English and medieval civilization; and the significance of its legends in the mystical theory of the Holy Grail -- a primary factor in the development of European religious thought.

of European religious thought.

Ashe, Geoffrey, *From Caesar to Arthur* (London: Collins, 1960).

Ashe, Geoffrey, et al, *Quest for Arthur's Britain* (Granada, London; Praeger, New York, 1968; reprinted with new introduction in 1987).

Ashe, Geoffrey, *King Arthur in Fact and Fiction* (NY: Nelson, c.1969, 1971.)

Ashe, Geoffrey, *Camelot and the Vision of Albion* (London: Heinemann; NY: St. Martin's, 1971.)

Ashe, Geoffrey, *King Arthur in Fact and Legend* (first US edition, Camden, New Jersey/T. Nelson, 1971).

Ashe, Geoffrey, "A certain very ancient book" *Speculum* April, 1981, pp.301-323.

Ashe, Geoffrey, *Kings and Queens of Early Britain* (London: Methuen, 1982.)

Ashe, Geoffrey, *Avalonian Quest* (London: Methuen, 1982; London: Collins/Fontana, 1984.)

Ashe, Geoffrey, *Guidebook to Arthurian Britain* (London: Longman's, 1980; London: Aquarian Press, 1983.)

Ashe, Geoffrey, *The Discovery of King Arthur* (Guild, London, 1985. ISBN N/A.) Provides convincing accounts of the historical roots of the legends and of who the original Arthur actually was.

Ashe, Geoffrey, *The Landscape of King Arthur* (Webb & Bower, Exeter; M. Joseph, London, 1987).

Ashe, Geoffrey. *The Glastonbury Tor Maze*. (Gothic Image, 7 High Street, Glastonbury, Somerset, 1988) Elsewhere Ashe refers back to this originally 1977 short work as a source for the Grail ritual. 15 pages with maps.

Ashe, Geoffrey, *King Arthur: The Dream of a Golden Age* (Thames and Hudson, London, 1990).

Ashton, Graham, *The Realm of King Arthur* (Dixon, Newport, Isle of Wight, 1974).

Baigent, Michael, Richard Leigh, and Henry Lincoln. *Holy Blood, Holy Grail*. (Corgi, 1993, ISBN 0-552-12138-X, many reprints.) What it did was propose a revolutionary theory about what the "San Greal" was (a deliberate distortion for "Sang Real", the bloodline of Jesus - not just through lots of hints, such as the obvious reference through "Fisher King" with the Greek connection of the fish for Jesus, as well as the "I shall make you fishers of men" phrase in the Gospel, etc - but also through meticulously detailed research). Not directly about Arthur, but Arthur's connections with the Holy Grail myths are too strong to ignore.

Barber, Richard. *The Arthurian Legends: An Illustrated Anthology*. Here for the first time is a single volume featuring the power and range of Arthurian literature from the beginnings to the present day. Illustrated.

Barber, Richard, *Arthur of Albion: an introduction to the Arthurian Literature and Legends of England* (London: Boydell Press, 1961.)

Barber, Richard, *The Figure of Arthur* (London: Longman's, 1972.) This title surveys the Arthurian controversy, works over the early sources, and ends up with Arthur as a modern British national hero.

Barber, Richard, *King Arthur: In Legend and History* (Boydell Press, Ipswich, 1973).

Barber, Richard, *King Arthur: Hero and Legend* (Woodbridge, Suffolk, and Rochester, NY: Boydell Press 1988, ISBN 0-85115-254-6). Current version of *Arthur of Albion*.

Barber, Richard, ed., *Arthurian Literature*, vols. I-X. Diverse papers and studies.

Bradley, Michael. *Holy Grail Across the Atlantic*. 1988. Bradley carries on where Baigent, et al, leave off. As well as utilizing their book, he directly cites further details about an apparent conspiracy to introduce 'clue-books' in famous libraries in France and around Europe, over many decades. Bradley traces the Holy Grail from 'Before the Flood' - to Arthur - and from there across the Atlantic, - to Nova Scotia - (before Columbus), its possible residence in Montreal for many years, and then supposed return to Europe.

Braswell, Mary Flowers and John Bugge, eds. *The Arthurian Tradition. Essays in Convergence* (Tuscaloosa: The University of Alabama Press, 1988. ISBN 0-8173-0347-2).

Brengle, Richard L., ed., *Arthur, King of Britain: History, Romance, Chronicle & Criticism*, (Appleton-Century-Crofts, New York, 1964). With texts in modern English, from Gildas to Malory.

Bromwich, Rachel, ed., *The Arthur of the Welsh: the Arthurian Legend in Medieval Welsh Literature* (University of Wales Press, 1991).

Bromwich, Rachel. *Trioedd Ynys Predein* (University of Wales Press, 1991.) A compilation of several Welsh sources for Medieval and earlier story information, some dealing with Arthur. In English with the sources also in Middle Welsh.

Cavendish, Richard. *King Arthur & the Grail: The Arthurian Legends and their Meaning*. New York: Taplinger Publishing, 1985.

Chambers, Edmund Kerchever, *Arthur of Britain* (Barnes and Nobel, New York, 1964, original copyright 1927).

Clancy, Joseph P., *Pendragon: Arthur and his Britain* (NY: Praeger, 1971). Examines historical evidence for the existence of King Arthur and traces the growth of the Arthurian legend from the tenth century to modern times.

Coghlan, Ronan, *The Encyclopaedia of Arthurian Legends* (Rockport, MA: Element, 1991. ISBN 1-85230-199-6.)

Cummins, W.A. *King Arthur's Place In Prehistory*. Alan Sutton Publishing, 1992. ISBN 0-7509-0186-1 (hb) 0-7509-0664-2 (pb).

Darrahan, John, *The Real Camelot: Paganism and the Arthurian Romances* (Thames and Hudson, New York, 1981).

Davies, John Glyn, *The Apotheosis of Arthur* (Llanfairfechan, N. Wales, 1962). Reprint of a lecture delivered at the University of Uppsala in 1926.

Dickinson, William Howship, *King Arthur in Cornwall* (Longmans, Green & Co., London/New York, 1900).

Downing, David C. *Planets in Peril: A Critical Study of C. S. Lewis's Ransom Trilogy*. Amherst: U of Massachusetts P, 1992.

Dumezil, Georges, *Mythes et dieux des Germains*. Connects Arthurian material with a Scythian heavy cavalry brigade based at Chester from about 250 to 500. There are some relationships between Scythian and Arthurian legends.

Dunning, R. W. *Arthur the King in the West* (NY: St. Martin's, 1988). This is an argument for a "Cornish" King Arthur.

Entwistle, William James, *The Arthurian Legend in the Literatures of the Spanish Peninsula* (JM Den & Sons, New York/London/Toronto, 1925).

Evola, Julius, "The Mystery of the Grail and the Gibelin imperial concept". Original in Italian; Yvonne Tortat's French translation "Le Mystere du Graal et l'idee imperiale Gibeline" published by and available from *Editions Traditionnelles* (11 Quai St.-Michel, Paris). This is Evola's integral traditionalist interpretation of the Grail cycle.

Fife, Graeme, *Arthur the King: the Themes behind the Legends* (NY: Sterling Publishing, 1991. ISBN 0-8069-8344-2.) The development of Arthurian literature including the themes of chivalry, courtly love, hunting, magic and the Holy Grail. Color, b/w illustrations.

Gardner, Edmund Garratt, *The Arthurian Legend in Italian Literature* (JM Dent & Sons, London, EP Dutton & Co, New York, 1930).

Godwin, Malcolm. *The Holy Grail*. Viking Penguin books, 1994. ISBN 0-670-85128-0.

Goetink, Glenys. *Peredur: A Study of Welsh Traditions in the Grail Legends*. Cardiff: U of Wales P, 1975.

Goldberg, Todd. C. Horak, R. Norwood, D. Markestein. *The Prince Valiant Companion*. Mountain Home TN: Manuscript Press, 1992. Prince Valiant is a Sunday newspaper comic strip (not a comic book) which chronicles the life of a knight of King Arthur's roundtable. The original full name of the comic strip was "Prince Valiant in the Days of King Arthur" although the long title is seldom used anymore except for books reprinting the original stories. The comic was by Harold Foster and started in 1937, it is considered a masterpiece of comics by experts and was fairly faithful to Arthurian legend and spirit. It still runs today in many Sunday papers, syndicated by King Features, under Foster's successor John Cullen Murphy. The strips have been reprinted in numerous books and the story has been turned into animated and live action movies. The book is a history of the strip and its Arthurian stories.

Goodrich, Norma L., *King Arthur* (Harper&Row, 1986. ISBN 0-06-097182-7.) Also wrote *Merlin* (1987), *Guinevere* (1989), and *The Holy Grail* (1990). Goodrich does a number of historical "reconstructions", trying to piece together the possible events of the period.

Gordon-Wise, Barbara Ann. *The Reclamation of a Queen: Guinevere in Modern Fantasy*. New York, Westport, London: Greenwood P, 1991.

Guenon, Rene, in "Symbols of the sacred Science", Chapters III and IV on the Grail, XXIV on Arthur and druidism, XLIV on "Lapsit Exillis", and other occasional references. French original "Symboles de la Science sacree" published by Gallimard, Paris ISBN 2-07-029752-7.

Guyer, Foster Erwin. *Chretien de Troyes: Inventor of the Modern Novel*. New York: Record Press, 1957, 17 - 40.

Hibbert, Christopher. *The Search for King Arthur* (London, 1972?) Another one of the survey studies of the legend of Arthur.

Holmes, Urban Tigner. *Chretien de Troyes*. New York: Twayne Publishers, 1970. 59 - 71.

romes, Great Britain. *Journal of the Royal Society of Arts*, 1910, 58, 1-11.

Hopkins Andrea. *Chronicles of King Arthur*. Viking Penguin Books 1994. ISBN 0-670-85232-5.

Jaffray, Robert, *King Arthur and the Holy Grail* an examination of the early literature pertaining to the legends of King Arthur and of the Holy Grail, together with a brief review of the theories relating to the latter-intended... (New York, G.P. Putnam, 1928).

Jenkins, Elizabeth *The Mystery of King Arthur* (NY: Coward, McCann & Geoghegan, Inc., 1975; London: George Rainbird, 1975.) This is a pictorial coffee book in the best sense of the word. It's the standard survey through the material with contemporary illustrations ranging from a photograph of the white horse at Uffington and the late Roman cataphract from Dura-Europos proceeding through mediaeval illustrations, many in colour and ending up with the Victorian paintings of William Morris and Edward Burn Jones.

Jones, Bedwyr Lewis, *Arthur Y Cymry, The Welsh Arthur* (University of Wales Press, Cardiff, 1975). It discusses in great detail exactly what information we have about Arthur, and -- more importantly -- considers what kind of conclusions can be drawn about the real origins of these sources.

Jones, William Lewis, *King Arthur in History and Legend* (Cambridge, Eng. University Press, 1911, 1914, 1933).

Jung, Emma and Marie-Louise von Franz, *The Grail Legend* (Sigo Press, 1986. ISBN 0-938434-08-X.)

Karr, Phyllis Ann. *The King Arthur Companion*. Albany: Chaosium, 1983.

Kittregge, George Lyman, *Arthur and Gorlagon* (Boston: Ginn and Co., 1903).

Lacy, Norris J., ed, *The Arthurian Encyclopedia* (ISBN: 0-85115-253-8). The first reference book to offer a comprehensive and critical treatment of Arthurian topics. This work involves over 50 scholars and contains a wide range of entries in the arts and media; Arthurian characters; history, legend and archaeology; themes and motifs; and a wealth of literature. Illustrated.

Lacy, Norris J. et. al. *The New Arthurian Encyclopedia*. Hamden, CT: Garland, 1991. For some reason, this is harder to find than the earlier version.

Lagorio, Valerie M. and Mildred Leake Day, eds., *King Arthur through the Ages* (New York:Garland Pub, 1990). Two volumes: one is almost exclusively about medieval versions of the legend, the other is focused on 19th and 20th century versions.

Lampo, Hubert and Pieter Paul Koster, *Arthur and the Grail* (London: Sidgwick & Jackson, 1988). Originally published in Dutch under *Arthur*. Introduction by Colin Wilson.

Lewis, Charles Bertram. *Classical mythology and Arthurian romance*; a study of the sources of Chrestien de Tordes' "Yvain" and other Arthurian romances, by Charles Bertram Lewis. London, New York [etc.] Pub. for St. Andrews university by H. Milford, Oxford university press, 1932

Lindsay, Jack, *Arthur and his times : Britain in the Dark Ages* (London : Frederick Muller, c1958).

Littleton, C. Scott and Linda A. Malcor, *From Scythia to Camelot: A Radical Reassessment of the Legends of King Arthur, the Knights of the Round Table, and the Holy Grail* (Garland Publishing, Inc., New York & London, 1994). From Dr. Malcor "In this book my co-author and I argue that the core of the Arthurian and Holy Grail traditions do not derive from Celtic folklore and mythology, but rather from the folklore and mythology of the Alans and the Sarmatians, Northeast-Iranian speaking steppe nomads who invaded Europe in the final days of the Roman Empire. Although this book contains a

complete scholarly apparatus, we have written it primarily to be enjoyed by the intelligent lay reader who wants to spend a few evenings taking a new look at the origins of Arthurian tradition."

Loomis, Richard. *The Development of Arthurian Romance*. New York: Norton, 1970.

Loomis, Roger Sherman, *Arthurian Tradition and Chretien de Troyes*, (New York, Columbia University Press [1949]).

Loomis, Roger Sherman, *Arthurian legends in medieval art* (London, Oxford University Press; New York, Modern Language Association of America, 1938).

Loomis, Roger Sherman, *Arthurian literature in the Middle Ages: a collaborative history* (Oxford, Clarendon Press, 1959).

Loomis, Roger Sherman, *Celtic myth and Arthurian romance* (New York, Columbia University Press, 1927, reprints).

Loomis, Roger Sherman, *Wales and the Arthurian legend* (Cardiff, University of Wales Press, 1956).

Loomis, Roger Sherman, *The Grail: from Celtic Myth to Christian Symbol* (Princeton: Princeton U. Press, 1991. ISBN 0-691-02075-2.)

McCarthy, Terrence, *An Introduction to Malory* (ISBN: 0-85991-325-2). Malory's approach to his material is discussed, as are his sources, and his individual contribution; finally, Malory and his book are placed in their historical context.

Mancoff, Debra, ed. *The Arthurian Revival. Essays on Form, Tradition, and Transformation* (New York: Garland Publishing, 1992. ISBN. 0-8153-0060-3.)

Markale, Jean, *King Arthur, King Of Kings* (translated by Christine Hauch. London ; New York : Gordon & Cremonesi, 1977). Originally published as *Le roi Arthur et la societe celtique*.

Markale, Jean, *The Celts*. (First English Translation, 1993. Inner Traditions.) Also by Markale: *Mithra-Varuna* (1940), *Les Mythes Romains* (1942-47), *Loki* (1948), *Les Dieux des Indo-Europe'ens* (1952) *Les Dieux des Germains* (1959).

Markale, Jean. *King of the Celts (Roi Arthur et la socie'te' celtique*. American paperback edition.) (Inner Traditions International, Ltd., One Park Street, Rochester, Vermont 05767, 1994.) A cheaper American edition. Easy reading, with a socialist slant.

Matthews, Caitlin and Marian Green. *The Grail Seeker's Companion: to the Grail Quest in the Aquarian Age*. Northamptonshire: Thorsons Publishing Group, 1986.

Matthews, Caitlin, *Arthur and the Sovereignty of Britain : King and Goddess in the Mabinogion* (illustrated by Chesca Potter. London, England ; New York, N.Y., USA : Arkana, 1989).

Matthews, Caitlin and John. *The Arthurian Tarot*. Illustrated by Miranda Grey. Northamptonshire: Thorsons Publishing Group, 1990.

Matthews, Caitlin, *The Arthurian Tarot: A Hallowquest Handbook*. Northamptonshire: Thorsons Publishing Group, 1990.

Matthews, Caitlin, *Hallowquest: Tarot Magic and the Arthurian Mysteries*. London: HarperCollins, 1990.

Matthews, Caitlin, *Taliesin: Shamanism and the Bardic Mysteries in Britain and Ireland*. London: HarperCollins, 1991.

Matthews, Caitlin. *The Arthurian Tarot Course: A Quest for All Seasons*. London: HarperCollins, 1993.

Matthews, John, *An Arthurian Legend* (London: Aquarian Press, 1991. ISBN 0-85030-909-3.)

Matthews, Caitlin and John, *The Arthurian Book of Days* (New York : Macmillan, c1990). Contains Arthurian events related to a particular point in the year. Illustrated with copies of rare paintings and illuminations.

Matthews, John, *The Elements of the Arthurian Tradition*. Who was King Arthur? What is the Holy Grail? Who were the Fay Women of Arthur's Court? What is the Fellowship of the Round Table? Who are the Dwellers in Avalon? Answers these and other questions about the legend of Arthur.

Matthews, John, *The Elements of the Grail Tradition*. Here, in vivid historical detail, Matthews reveals the many facets of the Holy Grail and its tradition. Includes explanations of the myth of the Fisher King, the Four Hallows, the "Holiest Earth" of Glastonbury and the Wasteland.

Matthews, John and Bob Stewart. *Warriors of Arthur*. Blandford Press. First published in UK 1987. Paperback edition first published 1989. detailed picture of culture, weapons and places associated with King Arthur. ISBN 0-7137-2146-4.

Merriman, James Douglas. *The Flower of Kings: A Study of the Arthurian Legend in England between 1485 and 1835*. Lawrence, Manhattan, Wichita: UP of Kansas, 1973.

Mesky, Edmund R. Ed. *The Once and Future Arthur*. Center Harbor: Niekas Publications, 1989.

Millar, Ronald William, *Will the real King Arthur please stand up?* (London : Cassell, 1978).

Monell, Charles M., *Five hundred years of King Arthur* ([Fullerton, Calif.] : The Patrons of the Library, California State University, Fullerton, c1987). The text is a lecture by Dr. Monell delivered at the opening of the King Arthur exhibit at the California State Library, Sacramento, on July 28, 1985 ... "--p. [3]. The article first appeared in the July 1985 Bulletin of the California State Library Foundation.

Morris, John, *The age of Arthur; a history of the British Isles from 350 to 650* (New York, Scribner [1973]).

Nitze, William Albert, *Arthurian romance and modern poetry and music* (Chicago, Ill., The University of Chicago Press [c1940]).

Phillips, Graham and Martin Keatman, *King Arthur: The True Story* (Trafalgar Square, North Pomfret, Vermont 05043 c1994). Recounting the accounts left by Bede, Gildas, Nennius, and Geoffrey of Monmouth. Tidbits on origins of characters such as Galahad, Lancelot, Percival and Guinevere. Descriptions of the author's conclusions about the original Camelot, Arthur's burial place, etc. Good reading.

Phillips, Graham. *The Search for the Grail*. First published by Century in the UK 1995 ISBN 071-26-7533-7

Pickford, Cedric Edward, Rex Last and Christine R. Barker, eds., *The Arthurian Bibliography* (Cambridge [Cambridgeshire] : D.S. Brewer ; Totowa, N.J. : Biblio, -1983)

Ratcliffe, Eric, *The Great Arthurian Timeslip* (Stevenage and Bungay [Eng.] : ORE, 1978)

Ravenscroft, Trevor. *The Cup of Destiny*. An interpretation of Eschenbach's Parsifal and interesting reading.

Reid, Margaret Jane Cornfute, *The Arthurian Legend* (Edinburgh [etc.] Oliver and Boyd [1938]).

Ritson, Joseph, *The life of King Arthur: from ancient historians and authentic documents* (London, Payne and Foss [etc.] 1825).

Robinson, Joseph Armitage, *Two Glastonbury legends: King Arthur and St. Joseph of Arimathea* (Cambridge [Eng.] The University Press, 1926).

Saklatvala, Beram, *Arthur, Roman Britain's Last Champion* (Newton Abbot: David & Charles, 1971.) An unconventional study of King Arthur.

Scherer, Margaret Roseman, *About the Round Table*, (New York, 1945).

Simpson, Roger, *Camelot Revisited: The Arthurian Revival and Tennyson, 1800-1849* ISBN: 0-85991-300-7. A study of the interest in Arthurian literature in the early part of the nineteenth century. There is a complete bibliography of early 19th-century Arthurian poetry, drama, and prose fiction together with catalogues of paintings and illustrated books.

Skene, William Forbes, author; Derek Bryce, ed., *Arthur and the Britons in Wales and Scotland* (Lampeter [Wales] : Llanerch Enterprises, c1988).

Slocum, Sally K. ed. *Popular Arthurian Traditions*. Bowling Green: Bowling Green State U, 1992.

Spivak, Charlotte. *Merlin's Daughters: Contemporary Women Writers of Fantasy*. Westport: Greenwood P, 1987.

Squire, Charles. *Mythology of the Celtic People*. (Bracken Books).

Starr, Nathan Comfort, *King Arthur today: the Arthurian legend in English and American Literature, 1901-1953*, (Gainesville, University of Florida Press 1954).

Stewart, R.J., ed. *The Book of Merlyn- Insights from the Merlin conference*. Based on proceedings of London conference held June, 1986. Blandford Press, London. Originally published in hardback in the UK, 1987. Merlin as the central theme, conference ranged over history, legend, drama, psychology, story-telling, music, folklore, etc. ISBN 0-7137-2078-6.

Surtees, Scott Frederick, *Merlin and Arthur*, ([Hertford, S. Austin and sons, printers], 1871).

Taylor, Beverly and Elisabeth Brewer, *The Return of King Arthur* (DS Brewer, Cambridge, 1983.) (Contains an extensive bibliography in the back.

Thompson, Raymond, *The Return From Avalon* (Greenwood, Westport, 1985). This is an excellent recent study of modern Arthurian literature.

Tolstoy, Nikolai, *The Quest for Merlin* (Little, Brown, 1985. ISBN 0-316-85066-7.)

Trehearne, R. F. (Reginald Francis), *The Glastonbury legends: Joseph of Arimathea, the Holy Grail and King Arthur*, (London, Cresset P., 1967).

Trevelyan, Marie, *The Land of Arthur, its Heroes and Heroines*, (London, J. Hogg [pref. 1895]).

Vinaver, Eugene, *King Arthur's sword: or, The making of a medieval romance*, (Manchester, Eng., John Rylands Library and the Manchester University Press, 1958).

Vinaver, Eugene, *Malory* ([1st ed.], reprinted with a new preface. London, Clarendon P., 1970).

Warner, Sylvia Townsend. *T. H. White*. New York: Viking Press, 1968.

Whitaker, Muriel. *The Legends of King Arthur in Art*. ISBN 0-85991-306-6. This is a study of works of art inspired by legends of King Arthur and his knights and produced over a period of nine centuries in Europe and North America. It covers illuminated manuscripts, printed books, sculpture, pavements, all paintings, easel paintings, etc.

Whitehead, John, *Guardian of the Grail, a new light on the Arthurian legend*, ([London] Jarrolds [1959]).

Wildman, S. G. *The Black Horses, English Inns and King Arthur* (London: John Baker, 1971).

Williams, Charles and C.S. Lewis, *Arthurian Torso*. Two long essays. The first, by Williams, is a lengthy history of the development of the Arthurian legend, discussing the entry of the various great themes (i.e., courtly love, the Grail, etc.) and how it affected the legend that had existed to that point. The second, by Lewis, is an indispensable guide to Williams' own Arthurian poems (cited in the Poetry section). These essays, along with William's poems, can be found in trade paperback from Eerdmans' Press, Grand Rapids.

Williams, Gwyn A. *Excalibur - The Search for Arthur*. Barnes & Noble by arrangement with BBC Books, 1994 ISBN 1-56619-694-9.

Wood, Michael. *In Search of the Dark Ages*. (Facts On File Publications, 1987) The guy who brought you *In Search of the Trojan War* does a comfortable job on Arthur with some insights over thirty pages

Zaddy, Z. P. *Chretien Studies*. Glasgow: U of Glasgow P, 1973, 1 - 71.

Medieval and early texts

Gawain and the Grene Knight. Many translations, including one by JRR Tolkien (*Sir Gawain and the Green Knight*, Clarendon Press, Oxford, 1930).

Lancelot of the Lake. Available in pb from Oxford's "The World's Classics" series. Anonymous, Arthurian cycle: *Lancelot of the Lake*, *The Quest of the Holy Grail*, and *The Death of Arthur*. Available in pb from Penguin. Most later Arthurian texts (especially Mallory) are based on these, the same way most texts after Chretien derived from Chretien. The first listed, the "short" or "non-cyclic prose Lancelot," is a very interesting point in the development of the legend: Lancelot is not yet involved in the Grail quest (indeed, it is implied that it has already occurred by the time he comes to King Arthur's court). The "cycle" is the first (existing) text, or set of texts, to unite all the fundamental themes of the mythos. Also available from Penguin is a single volume edition with two long poetic "morts d'Artu," under the title *The Death (Of) King Arthur*. One is in rhymed verse, the other in alliterative.

The Death of King Arthur. Trans. with an Intro. by James Cable. London, New York, Victoria, Ontario, Auckland: Penguin Books, 1988. (Translation of La Mort le Roi Artu).

King Arthur's Death: The Middle English Stanzaic Morte Arthur and Alliterative Morte Arthure. Ed Larry D. Benson. Exeter: U of Exeter, 1986. (There are translations of these)

The Mabinogion (many translations.) The Mabinogion is the collection of Welsh stories and legends, where elements of the Arthurian legend can be found. These probably form the basis for the legend as we have it today, though scholars seem to revise their opinions every now and then.

Blackmore, Sir Richard, *An Heroick Poem* (London, printed for Awnsham and John Churchil, 1695). In ten books. Probably out of print.

Chretien de Troyes, *Arthurian Romances* (Everyman's Library #698). Various translations. He was a 12th century writer/poet and the single most important influence on the development of the Arthurian mythos: it was he who linked Lancelot to Guinevere and who introduced the moral question of their affair (in *Lancelot, Or the Knight of the Cart*) and it was quite possibly he who brought the story of the Grail Quest to Arthur's court (in *Perceval*).

Chretien de Troyes, *Ywain, the Knight of the Lion* (Translated by Robert W. Ackerman and Frederick W. Lock, Unger, New York, 1957, plus other translations).

Chretien de Troyes, *Perceval, The Story of the Grail*. (English translation by Nigel Bryant, ISBN: 0-85991-224-8). The story of the making of a knight in both worldly and spiritual terms, and the source of some of the most dramatic and mysterious adventures of romance.

Dass, Nirmal, translator. *Avowing of King Arthur*. Lanham, MD: UP of America, 1987. This is pretty strange at the end.

Day, Mildred Leake, translator. *De ortu Waluuanii nepotis Arturi*. In *The Rise of Gawain, Nephew of Arthur*. New York: Garland Publishing, 1984.

Geoffrey of Monmouth (1100-1154), *History of the Kings of Britain* (Penguin, 1966. ISBN 0-14-044170-0.) Twelfth century historian.

Monmouth, Geoffrey. *Vita Merlini. The life of Merlin*. Hunter's library has a dual language version.

Jones, Prudence, translator. *Les Enfances Gauvain*. In Appendix 1 of *Gawain: Knight of the Goddess* by John Matthews. Wellingborough: Aquarian Pr, 1990.

Le Clerc, Guillaume. *Fergus of Galloway: Knight of Arthur*. (Trans. with an Intro, and notes by D.D.R. Owen. Rutlan: Charles E. Tuttle, 1991)

Malory, Sir Thomas, *Le Morte D'Arthur* (many editions). The classic 15th century rendition of Arthurian legend according to the French tradition. About where Lancelot in his romantic, very French, form was added, and where the search for the Grail was put in Christian terms. Notes: Caxton (1422-1491) edited *Morte D'Arthur* and changed it quite a bit in so doing. The original (non-edited-by-Caxton) version is available from Oxford University Press under the title *Malory: Works* (1973). In this edition, there are a number of loosely connected stories: Caxton conflated some, elided others, and bound the whole thing together under one theme: Arthur's tragedy. Furthermore, there are various non-Malory versions of the *Morte Arthure* and *Le Morte Arthur* c.1400 and c.1350 respectively. These were a part of the impetus behind Malory's later version.

Matarosso, translator, *The Quest of the Holy Grail* (Penguin, 1969. ISBN 0-14-044220-0.)

Middleton, Christopher, *The famous historie of Chynon of England* (to which is added The assertion of King Arthure, translated by Richard Robinson from Leland's *Assertio inclytissimi Arturii*, together with ... London, Pub. for the Early English Text Society by H. Milford, Oxford University Press, 1925).

Nennius. *Historia Brittonum* [The History of Britons] c858 orig. published in Latin. The mention of Ambrosius has a lot of correlation to what is later attributed by Geoffrey of Monmouth etc. to Merlin's

Perlesvaus has a lot of correlation to what is later attributed by Geoffrey of Monmouth etc. to Merlin's conception and it is central to Mary Stewart's version.

Sebastian Evans, trans. *The High History of the Holy Grail*. A translation of Perlesvaus. Everyman's Library, Lond: JM Dent & Sons, NY, EP Dutton & Co. 1936. There is likely a more recent translation done in the 70s.

Stone, Brian, translator. *The Alliterative Morte Arthure*. In *King Arthur's Death*. Harmondsworth: Penguin, 1989. Paraphrased by John Gardner in *The Alliterative Morte Arthure*. Carbondale: Southern Illinois UP, 1971.

von dem Turlin, Heinrich. *The Crown*. Trans. J. W. Thomas. U of Nebraska P, 1989. Version of the Grail quest, finally translated into English.

von Strassburg, Gottfried, *Tristan* (Penguin, 1960. ISBN 0-14-044098-4.)

Wace and Layamon, *Arthurian Chronicles*, (with an introd. by Lucy Allen Paton. London ; New York : Dent, Dutton, [1921?]).

Weston, Jessie L. translator. *The Awntyrs off Arthure*. In *Romance, Vision, and Satire*. Boston: 1912.

Wirnt von Grafenberg. *Wigalois: The Knight of Fortune's Wheel*. Trans. J. W. Thomas. Lincoln: U of Nebraska P, 1977. Wigalois is Gawain's son.

Wolfram von Eschenbach, *Parsival* (Penguin, 1980. ISBN 0-14-044361-4.) Allows great insight into the mind of Chivalry for those with the patience. Modern translation of a medieval text.

Periodicals

John, Christopher. Rev. of Excalibur. Ares July, 1981, 21.

John, Christoper, Rev. of Knightriders. Ares July, 1981,

Lambides, Freya Reeves, pub., *Avalon to Camelot* (Debra N. Mancoff, ed.) A quarterly journal started in Fall 1983, lasted for four regular issues to Summer 1984 before the publisher folded. Two more issues came out, but are not generally available. It had some excellent articles, and was well illustrated for a non-color production. Surviving copies may be collector's items.

Arthurian references (fictional)

Barr, Mike and Brian Bolland. *Camelot 3000*, 1981, DC Comics. 12 issue limited series later bound into a trade paperback. Rides the fine lines between clever and stupid, inspired and tacky. Futuristic story about a reincarnated (and ethnically mixed) Round Table, aliens, etc.

Cherryh, C.J., *Port Eternity* (DAW Books, New York, c1982). Science fiction novel with arthurian elements and references.

Coney, Michael Greatrex, *Fang, the Gnome*. (Signet/New American Library, ISBN 0-451-15847-4). The main characters are Fang, Nyneve, Avalona (the non-human who teaches Nyneve) and Merlin (Avalona's son). Arthurian characters who appear: Tristram and Iseult, Arthur, and Galahad - with the other characters appearing only in "the Game" played by Nyneve, Avalona and Merlin. The Game is used to enter an alternate reality and influence the characters there. Eventually the other reality merges with that of Earth and the Arthurian story becomes a reality.

Coney, Michael Greatrex. *King of the Scepter'd Isle*. New York, London, Victoria, Ontario, Auckland: Penguin Books, 1990 (Previously published in hardcover by NAL Books, no date given). The sequel to *Fang the Gnome*.

Cooper, Susan, *Over Sea, Under Stone, The Dark Is Rising, The Green Witch, The Grey King, Silver on the Tree*. Celtic derived fantasy, some references to Arthur. While these are "juveniles" they present good reading for adults as well.

Crow, Donna Fletcher. *Glastonbury: The Novel of Christian England*. Wheaton: Good News, 1992. Has only 100 pages or so on Arthur's time. Seems to be like Sarum - spanning the ages.

Davies, Robertson, *The Lyre of Orpheus*.

Drake, David, *The Dragon Lord*, (Berkeley Pub. Group, 1979. ISBN 0-399-12380-6). This is about an Irish soldier fighting in Arthur's army. All the usual characters are there, fairly prominently, but they are not the protagonists.

Kay, Guy Gavriel, *The Summer Tree, The Wandering Fire* and *The Darkest Road*. Also known collectively as "The Fionavar Tapestry." Arthur, Lancelot and Guinevere are, in various forms, called back to assist in defeating The Unraveller in the one True World, Fionavar. In addition, the tale is steeped in Celtic mythology and part of the fun is matching characters back to specific myths and legends.

Knowles, Sir James, *The Legends of King Arthur and his Knights*, (London, New York: Warne and Co., 1895).

Laubenthal, Sanders Anne. *Excalibur* (Ballantine Books, 1973 ISBN 0-345-25635-23-195). Present day fiction concerning the current Pendragon, a Welsh archaeologist, searching for Excalibur in Mobile, Alabama (where legend says Prince Madoc of Wales hid it after Arthur's final defeat) while another takes a Grail quest at the same time. Morgan and Morgause oppose them. There is a strong Celtic flavor to the conflict. Out of print.

Lewis, C.S., *That Hideous Strength* (part of a three book set). While it does have much non-Arthurian material, it does deal a good bit with the line of the Pendragons and one of the characters is the awakened Merlinus Ambrosius.

Monroe, Douglas. *The 21 Lessons of Merlyn*. Llewellyn Publications, St. Paul, MN, 1993 A study in druid magic and lore. It combines a fictional tale with instructions on various druidic magic techniques. ISBN 0-87542-496-1.

Saberhagen, Fred. *Dominion*. Dracula and Merlin have a longstanding feud that threatens to undermine their resistance to the real source of trouble -- Nimue. Set in modern day, this book is readable if a bit ambiguous.

Spenser, Edmund, *The Faerie Queene*. An excellent work and is Arthurian at least in some of its sections, and should be comprehensible to anyone who can read Malory.

Vance, Jack, *Suldrun's Garden, The Green Pearl, Madouc* (New York : Berkeley Publishing Group, c1983/c1985/c1989). Collectively known as the *Lyonesse*, and the first book is sometimes titled *Lyonesse*. These books are written so as to involve themselves in the origin of the round table and one or two of the knights found in Arthurian legend.

Walton, Evangeline, *Prince of Annwn, The Children of Llyr, The Song of Rhiannon* and *The Island of the Mighty* (Del Rey, 1970). Modern reworkings of *The Mabinogion*. Excellently written. May be hard

to find. Recently reissued in large tradeback.

Wagner, Matt. *Mage: The Hero Discovered*, 1984. Comico Comics. 15 issue mini-series reprinted into 5 MageBooks. Return of Arthur to present day. Good story, good artwork. Part one of a projected Trilogy. Wagner has delayed finishing the other two, tentatively titled *The Hero Defined* and *The Hero Denied*, but rumors talk of a 1995 release.

Wein, Elizabeth. *The Winter Prince* (Atheneum, 1992). A young adult novel, told from the point of view of Mordraut (Mordred) about his love-hate relationship with his father Artos and his half-brother and sister.

Zelazny, Roger. *The Last Defender of Camelot*. Anthology. Avon, 1988. ISBN 0-380-70316-5. Only the title story involves Lancelot and the Holy Grail; the rest of the book is science fiction.

Celtic fiction

Irish Fairy and Folk Tales (Dorset, 1986. ISBN 0-88029-073-0.)

Alexander, Lloyd, *The Book of Three, The Black Cauldron, Castle of Llyr, Taran Wanderer, The High King*. Based on Celtic mythology, these are excellent "children's" books.

Bedier, Joseph, *Romance of Tristan & Iseult* (Doubleday Anchor, 1945.) As retold by Joseph Bedier. Trans. Hilaire Belloc. Completed by Paul Rosenfeld. New York, Random House, 1965.

Flint, Kenneth C. *Riders of the Sidhe, Champions of the Sidhe, ??* which collectively are a retelling of the Irish myth of Lugh Lamfada. *Isle of Destiny* (Cuchulain), and *Cromm* (horror with Celtic mythology).

Flynn, Casey, *The Gods of Ireland* (Bantam/Spectra). This is a series of books which retell the mythic cycle of Irish legends. The individual books are short and do stand alone, at least the first two do.

Gantz, Jeffrey, *Early Irish Myths and Sagas* (Penguin, 1981. ISBN 0-14-044-397-5.)

Garner, Alan. *The Owl Service*. New York: Ballantine Books, 1981 (First published: London and Glasgow: William Collins Sons & Company, 1967). Based on the Welsh tales of Llew Llaw Gyffes.

Humphreys, Emyr, *The Taliesin Tradition*, (Black Raven, 1983. ISBN 0-85159-002-0.) Boring.

Jackson, Kenneth, *A Celtic Miscellany* (Penguin, 1951. ISBN 0-14-044247-2.)

Jacobs, Joseph, *Celtic Fairy Tales* (Dover, 1968. ISBN 0-486-21826-0.)

Llywelyn, Morgan, *Red Branch* (Ivy Books, Ballantine Books, 1989. ISBN: 0-8041-0591-X. Retells the story of the Irish warrior-hero: Cuchulain, the Hound of Ulster. Has also written *Grania, The Horse Goddess, Lion of Ireland* and *Bard*.

Paxson, Diana L., *The White Raven* (Avon Books, 1988). Retelling of the Tristan/Iseult legend, from the point of view of Iseult's slave/maid. A pretty, romantic sort of tale. Set in Britain after the collapse of King Arthur's peace.

Peacock, Thomas Love. *The Misfortunes of Elphin* (c1829; many reprints). An irreverent take on the Mabinogion.